

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra kulturologie

Obecná teorie a dějiny umění a kultury - Kulturologie

PHDR. JANA GOMBÁROVÁ

**ISLÁMSKÁ KULTURA
V EURO-STŘEDOMOŘSKÉM DIALOGU
A JEJÍ REFLEXE V ČESKÝCH ZEMÍCH**

**Islamic Culture in Euro-Mediterranean Dialogue
and its Reflection in the Czech Lands**

Disertační práce

Školitel - PhDr. Václav Soukup, CSc.

2013

„Prohlašuji, že jsem disertační práci napsala samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.“

Praha, 27. března 2013

PhDr. Jana Gombárová

Na tomto místě bych ráda poděkovala za trpělivost, podporu a motivaci svému školiteli PhDr. Václavu Soukupovi, Ph.D., bez jehož pomoci by tato práce nemohla vzniknout.

Islámská kultura v euro-středomořském dialogu a její reflexe v Českých zemích

Abstrakt

Hlavním cílem disertační práce byla reflexe islámské kultury v rámci euro-středomořského multikulturního dialogu se specifickým ohledem k situaci v České republice.

První kapitola obsahuje metodologický a teoretický rozbor koncepcí „konce dějin“ Francise Fukuyamy a „střetu civilizací“ Samuela P. Huntingtona, jež vyvolaly širokou a nezdědka kontroverzní diskusi ve světě i u nás. Analyzovány jsou také novější „katastrofické scénáře“ (Laqueur, Spencer, Rodríguez, Sarazin). Další část pojednává o islámské kultuře v rámci euro-středomořského dialogu a historii Barcelonského procesu jako koncepce Evropské unie o přístupech a plánované spolupráci se zeměmi jižního břehu Středomoří, jež vyústila ve vznik Unie pro Středomoří v roce 2010. Vznik a funkce celoevropské nevládní nadace Anny Lindh (*Anna Lindh Foundation*), jejíž sídlo je v egyptské Alexandrii, je rovněž v centru pozornosti. Struktura a aktivity české sítě nadace Anny Lindh doplňují obraz multikulturního dialogu na národní úrovni. Události arabského jara s kontroverzními výsledky a nástupem islamistů tvoří poslední část první kapitoly.

Druhá kapitola se věnuje orientalismu, přičemž úvod je věnován názorům týkajícím se pojmů Orient, Okcident. Mottem kapitoly je latinské „*Ex Oriente lux*“, jež vyjadřuje interakci Evropy a Orientu v antice, které vrcholí helénistickým synkretismem. Připomíná se také arabský vliv na středověkou Evropu i názor současných arabských specialistů včetně Edwarda Saida, že Evropa nikdy nepochopila myšlenkovou šíři, kulturu ani civilizaci islámského světa. Druhá polovina kapitoly se zabývá změnou v přístupu Evropy k islámskému světu po skončení "tureckého nebezpečí" a myšlenkami francouzského osvícenství. Zaměřuje se na "Orientalismus" v evropském malířství 19. století (francouzská, italská, španělská, německá, britská a ruská škola) a jejich znovuobjevení v západní Evropě koncem 80. let 20. století. Podobně se zabývá také módou „Orientalismu“ v Čechách a jeho ohlasy v literatuře u Josefa Kajetána Tyla nebo Jana Nerudy. V závěru kapitoly jsou připomenuty nejvýznamnější architektonické orientální památky v České republice. Součástí příloh je pověst vážící se k Mikulovu v době, kdy jižní Morava čelila tureckému nebezpečí.

Třetí kapitola je věnována muslimské komunitě v Evropě, zejména v okolních zemích jako Německo, Rakousko, Polsko, Slovensko a Maďarsko. Z dalších zemí byla pro srovnání analyzována situace ve Francii, Británii a Španělsku. Připomenuta je i muslimská menšina na Balkáně, která vznikla na území bývalé Osmanské říše. Kapitola se opírá o originální dokumenty z projektů, které autorka vedla.

Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na historii muslimské obce v Čechách. Jako pramen byly použity časopisy islámské obce Hlas a Al-Islám z vlastního archivu. Druhou část kapitoly tvoří výsledky osobních interview s členy arabské komunity. Autorka se snažila nastínit složení arabské komunity v České republice, kde mnoho z nich jsou buď křesťané, nebo nepraktikující muslimové. Navštívila také mešity v Praze i Brně a hovořila s jejich vedoucími, Vladimírem Sáňkou a Hassanem Alrawim. Zvláštní pozornost je věnována smíšeným manželstvím a míře dodržování tradic islámské kultury. Vlastní zkušenosti autorky z pobytu v arabských zemích jsou v spíše v rozporu s klasickými představami o orientálních ženách v harému a otázce ženských práv.

Kapitoly pět až sedm se věnují nevládním organizacím v České republice zaměřeným na arabskou a islámskou kulturu. Pátá kapitola je věnována historii Společnosti československo-arabské a od roku 1993 Společnosti česko-arabské jako nejdůležitější neziskové organizaci svého druhu. Šestá kapitola shrnuje kulturní aktivity Společnosti česko-arabské. Sedmá kapitola popisuje vznik a činnost Česko-arabské obchodní komory.

Klíčová slova: Multikulturní dialog, islám, střet civilizací, orientalismus, arabská komunita v Českých zemích, české nevládní organizace

Islamic Culture in Euro-Mediterranean Dialogue and its Reflection in the Czech Lands
Abstract

The general aim of the present Ph.D. thesis is a reflection of Islamic culture within the Euro-Mediterranean multi-cultural dialogue. Its specific aim is a study of reflection of the Arab and Islamic communities in the Czech Republic.

The first chapter provides methodological and theoretical analyses of the conceptions of “end of history” by Francis Fukuyama and “clash of civilisations” by Samuel P. Huntington, which provoked a wide and controversial discussion both around the world and in our country. It also provides an analysis of more recent “catastrophic scenarios” (Laqueur, Spencer, Rodríguez, Sarazin). The Islamic culture within the Euro-Mediterranean dialogue and with the history of Barcelona process of cooperation of the European Union with the South-Mediterranean countries, which culminated in founding of the Union for Mediterranean in 2010, are also included in the chapter. Anna Lindh Foundation as a European non-government organisation and its network in the Czech Republic is an object of special interest. The last part of the chapter includes the controversial results of the “Arab Spring” characterized by the rise of Islamists to power.

The second chapter is focused on “Orientalism” in culture. The motto “Ex Oriente lux” expressed not only the interaction between Orient and Europe in Antiquity, which culminated in Hellenist syncretism, but also the Arab cultural influence on medieval Europe. According to Edward Said, Europe has never deeply understood the ideas, culture and civilisation of the Islamic world. Europe’s attitude toward the Islamic world changed in the Age of Enlightenment after the “Turkish danger” had disappeared. Cultural “Orientalism” was reflected in European painting in the 19th century (French, Italian, Spanish, German, British and Russian schools), which was “rediscovered” in Western Europe in the late 1980’s. Elements of “Orientalism” in the Czech lands existed in Czech literature (Josef Kajetán Tyl, Jan Neruda) and architecture.

The third chapter deals with the Muslim community in Europe focusing on the neighbouring countries like Germany, Austria, Poland, Slovakia, and Hungary. The position of the Muslim community in the Central Europe is compared to the situation in France, the United Kingdom and Spain. The Muslim community in Balkans as a result of the Ottoman rule is also mentioned. The fourth chapter is devoted to the history of Muslim community in the Czech lands. The primary sources of this chapter were the periodicals of the Islamic community (Hlas, Al-Islám) and interviews with 75 members of the Arab community in the Czech Republic. Many members of this community are Christians or non-practising Muslims living in mixed marriages. The author of this thesis visited the mosques in Prague and Brno to discuss with the leading personalities (Vladimír Sáňka, Hassan Alrawi). Based on her own experience, the author paid attention to women rights in the Arab countries, which in reality do not correspond with the classical image of an Oriental woman in a harem.

The last three chapters analyse in detail the activities of the Czech non-government organisations related to the Arab and Islamic culture. The subject of the fifth chapter is focused on the history of the Czech-Arab Society founded in 1993, following the Czechoslovak-Arab Society. The cultural activities of the Czech-Arab Society are the subject of the sixth chapter. The seventh chapter deals with the activities of Czech-Arab Chamber of Commerce.

Key words: Multi-cultural dialog, Islam, Clash of civilisations, Orientalism, Arab community in the Czech lands, Czech non-government organisations

OBSAH

<i>Úvod</i>	1
<i>První kapitola</i>	
<i>Dialog a střet civilizací: islámská kultura a euro-středomořský dialog</i>	9
<i>Druhá kapitola</i>	
<i>Orientalismus v evropské kultuře a v Čechách</i>	59
<i>Třetí kapitola</i>	
<i>Arabové a islám v soudobé Evropě</i>	95
<i>Čtvrtá kapitola</i>	
<i>Arabové a islám v rámci multikulturního dialogu v Čechách</i>	123
<i>Pátá kapitola</i>	
<i>Nevládní organizace zaměřené k arabské kultuře</i>	161
<i>Šestá kapitola</i>	
<i>Kulturní aktivity Společnosti česko-arabské</i>	193
<i>Sedmá kapitola</i>	
<i>Česko-arabská obchodní komora</i>	241
<i>Závěr</i>	269
<i>Přílohy</i>	
<i>Příloha č. 1</i>	
<i>„Oko za oko“</i>	281
<i>Příloha č. 2</i>	
<i>Výsledky výzkumu - muži</i>	282
<i>Příloha č. 3</i>	
<i>Výsledky výzkumu - ženy</i>	299
<i>Příloha č. 4</i>	
<i>Aktivisté Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky</i>	303
<i>Příloha č. 5</i>	
<i>Obrazové přílohy</i>	313
<i>Seznam použitých pramenů a literatury</i>	364

Úvod

Cíl práce

Hlavním cílem disertační práce byla reflexe islámské kultury v rámci multikulturního dialogu a pokus o objektivní obraz vnímání arabské komunity v očích české veřejnosti jako příspěvek k dalšímu dialogu a lepšímu vzájemnému porozumění v rámci multikulturní společnosti.

Jedním z dílčích cílů disertační práce bylo nastínit život arabské komunity v Čechách, její přibližný počet, sociálně-kulturní původ, vzdělání a postavení v české společnosti. Koncentruje se na soužití komunity s většinovou českou společností, smíšená manželství a míru udržování islámských tradic ve smíšených rodinách. Dalším dílčím cílem je přehled arabských sdružení i analýza českých nevládních organizací, které se angažují v kulturních a společenských stycích s arabskými zeměmi, jakož i cíle a aktivity těchto organizací. Tato problematika nebyla doposud v České republice zkoumána ani zpracována. Značná část práce je založena na vlastním výzkumu. Nedílnou metodologickou a teoretickou součástí práce je rozbor evropských a českých představ o "Orientu", "orientálcích" a „orientalistech“, k němuž se pojí základní historický přehled „orientalismu“ v Evropě i v Českých zemích. Část práce se zabývá tradiční i soudobou představou o ženě v Orientu. Pozornost je věnována nejvýznamnějším historickým i současným islámským památkám v České republice. V závěru práce je vyhodnoceno vnímání orientální kultury a muslimské komunity v české společnosti, zda a do jaké míry ovlivnila a ovlivňuje tato komunita kulturu života obyvatel v České republice.

Autorka si vybrala téma, jímž se zabývá více než dvacet let, kdy se pohybuje mezi arabskou komunitou v České republice. Navštívila řadu zemí Blízkého východu (Sýrie, Libanon, Jordánsko, Izrael, Palestinská území, Egypt) i Maghribu (Libye, Tunis). V Libyi a Sýrii měla možnost pobývat delší dobu na začátku devadesátých let jako doprovod manžela na jeho diplomatické misi. Po návratu do České republiky pracovala rok pro egyptskou obchodní společnost Artoc, která získala mj. exkluzivní licenci na dovoz vozů Škoda do Egypta. Své pozitivní zkušenosti z Orientu i ze spolupráce s arabskou komunitou v Čechách využila v práci pro Společnost česko-arabskou, nevládní organizaci organizačně spadající pod gesci Ministerstva zahraničních věcí ČR. V rámci akcí Společnosti česko-arabské se zapojila do přípravy řady výstav, přednášek, seminářů. V roce 2005 a 2007 připravila a řídila v rámci Společnosti česko-arabské projekty neformálního vzdělávání-výměny mládeže evropského programu Youth s názvem „*Multikulturní dimenze jižní Moravy (střední Evropa v kontaktu s islámskou kulturou)*“, kterého se zúčastnili studenti a pedagogové univerzit z Prahy, Bratislavy, Varšavy, Lodže a Istanbulu. Od roku 2001 je členkou předsednictva společnosti a od roku 2009 působí v redakční radě Bulletinu Společnosti česko-arabské. Od roku 2005, kdy byla v Alexandrii založena nadace Anny Lindh Foundation (ALF) pro středomořský dialog, se zapojila do akcí této organizace. V roce 2007 zastupovala Společnost česko-arabskou v Budapešti na školení ALF nazvaném „*Training for trainers*“ (školení školitelů), kterou nadace pořádala pro středoevropskou síť nevládních organizací. V roce 2010 reprezentovala Společnost česko-arabskou na fóru v Barceloně pořádaném nadací ALF, jehož se zúčastnilo více než 1000 reprezentantů nevládních organizací euro-středomořského regionu. Tématu multikulturní výchovy se věnuje i ve své profesi pedagoga na veřejných i soukromých vyšších i vysokých školách zdravotnických, kde napsala a vedla několik projektů vzdělávání mládeže i učitelů v multikulturní výchově. V roce 2005-2007 řídila projekt „*Specifika ošetřovatelství v zemích Evropské unie – ošetřovatelská péče v multikulturní společnosti a ošetřovatelská péče kulturních jazykových menšin (neslyšících)*“ a v letech 2006-2008 „*Mentor v ošetřovatelské péči o seniory ve Velké Británii a v České*

republice“. V obou projektech se jednalo o výměnu zkušeností s partnery ze zdravotnických zařízení a škol z Velké Británie, Spolkové republiky Německa. K úspěchu projektů o ošetrovatelské péči v multikulturní společnosti i projektů Youth přispěla zásadním způsobem arabská komunita, jejíž představitelé pomáhali přednáškami i pozvánkami do mešit jak v Brně tak Praze. Výsledky zjištění všech aktivit včetně náročných projektů pak formovaly detaily této disertační práce.

Struktura disertační práce

První kapitola začíná stručnou rekapitulací myšlenek knih Samuela P. Huntingtona *Střet civilizací* a Francise Fukuyamy *Konec dějin a poslední člověk* v České republice a diskusí, které obě publikace vyvolaly. Komentovány jsou také novější „katastrofické scénáře“ Waltra Laqueura, „*Poslední dny Evropy. Humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie?*“ a příspěvek amerického religionisty Roberta Spencera, „*Islám bez závoje. Zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*“, jejichž české překlady pocházejí z roku 2006. Z novějších prací je analýze podrobena publikace španělské profesorky filosofie Magdy Rosy Maríá Rodríguez „*Neexistující Al-Andalus. Jak intelektuálové znovu vymýšlejí islám*“ v českém překladu z roku 2010, a německý bestseller Thila Sarazina, „*Německo páchá sebevraždu*“, jehož český překlad vyšel na začátku roku 2011. Shrnuty jsou i myšlenky dalších českých a evropských specialistů (arabistů, politologů, historiků, kulturologů). Z tzv. druhé strany se v kapitole objevují názory Edwarda Saida, zejména z doslovů k posledním vydáním jeho „*Orientalismu*“, jehož český překlad vyšel v roce 2008, a dále myšlenky současného tureckého filozofa Fethullaha Gülena. Označení zástupců jedné či druhé strany není přesné, protože z řad evropských specialistů směřuje kritika zhusta do vlastních řad.

Další část první kapitoly pojednává o islámské kultuře v rámci euro-středomořského dialogu. Přináší nástin historie Barcelonského procesu jako koncepce Evropské unie o přístupech a plánované spolupráci se zeměmi tzv. jižního břehu Středomoří, jakož i vznik Unie pro Středomoří v roce 2010. Podstatnou část kapitoly tvoří historie a funkce celoevropské nevládní nadace Anny Lindh (Anna Lindh Foundation), jejíž sídlo je v egyptské Alexandrii, plány a některé společné kulturní projekty Evropské unie a zemí Středomoří. Toto téma uzavírá analýza struktury a aktivit české sítě nadace Anny Lindh.

Události arabského jara, které tvoří poslední část první kapitoly, výrazně posunuly vztahy Evropy a islámského světa a polarizovaly pohledy na dění na Blízkém východě i vliv událostí na současnou Evropu. Tématem se zatím u nás zabývá pouze několik drobných publikací, jako např. sborník textů z konference nazvané „*Arabské jaro – iluze a skutečnost. Arabské jaro rok poté. Naděje nebo zklamání?*“, kterou uspořádalo v roce 2012 Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP) blízce prezidentu Václavu Klausovi, nebo kniha profesora Oskara Krejčího „*Válka*“. Počátky arabských revolucí, ohlasy v médiích a některé důsledky pro světové kulturní dědictví byly analyzovány na základě internetových zdrojů, které jsou uvedeny v bibliografii.

Druhá kapitola se věnuje orientalismu, přičemž úvod kapitoly je věnován názorům týkajícím se pojmů Orient, Okcident, orientalisté z pohledu Edwarda Saida a dalšího specialisty arabského původu, Mahmouda Salema Elsheikha z univerzity ve Florencii. Příspěvkem k tématu jsou i názory evropských a domácích orientalistů. Dále se zabývá změnou v přístupu Evropy k islámskému světu po skončení "tureckého nebezpečí" a myšlenkami francouzského osvícenství, které podnítilo zájem o odkrývání mimoevropských kultur. Krátce se zastavuje u prvních překladů *Tisíce a jedné noci* v Evropě i u nás, i u některých významných evropských děl, kde Orient je zobrazován exoticky a spíše již v pozitivní roli, například v opeře *Únos ze Serailu* W. A. Mozarta. Významná část kapitoly je věnována módě "Orientalismu" v evropském malířství 19. století, odlišnému zobrazování

ve francouzské, italské, španělské, rakouské a německé škole a pro srovnání i ruské i české školy a znovuobjevení "Orientalismu" v západní Evropě koncem 80. let 20. století.

Další část kapitoly se věnuje „Orientalismu“ v Čechách. Zastavuje se u J. K. Tyla a jeho *Strakonického dudáka* a knihy cestopisných fejetonů Jana Nerudy *Obrazy z ciziny*. Část kapitoly je věnována nejvýznamnější architektonické orientální památce v ČR, minaretu v Lednici. Součástí příloh práce je méně známá pověst z období tureckých válek „*Oko za oko*“, která se pojí s Mikulovem na Moravě, kdy v roce 1560 zámek koupil od Lichtensteinů císařský hejtman Ladislav Kereczenyi. Kapitola se zabývá také vědeckým zájmem o Blízký východ u nás, přičemž specifickou skupinu zájemců o Orient tvořili nejen profesionální orientalisté, ale i čeští lékaři v Orientě, jimž je zasvěcen závěr kapitoly.

Třetí kapitola je věnována muslimské komunitě v Evropě, zejména situaci v okolních zemích, jako je Německo, Rakousko, Polsko, Slovensko a Maďarsko. Z dalších zemí byla pro srovnání nastíněna situace ve Francii, Velké Británii a v zemi tzv. jižního křídla Evropy, Španělsku. Kapitola se opírá o originální dokumenty z projektů, které autorka vedla. Všechny země autorka navštívila. Stručně je nastíněna historie vzniku muslimské komunity na Balkáně v dobách osmanské expanze. U části věnované Německu jsou citovány postřehy německých kolegů v projektu *Specifika ošetřovatelství v zemích Evropské unie – ošetřovatelská péče v multikulturní společnosti*. Součástí příloh je dokumentace z prezentace německé kolegyně Ute Abram, která fotografie pořídila v jednom z německých domovů seniorů, kde se turečtí senioři těší kulturně citlivé péči. Rakouská část se opírá o dokumentaci z konference, která se konala 17.-18. března 2010 v Praze na Staroměstské radnici a nesla název „*Mutual communication = better integration*“. Konferenci pořádala nevládní organizace SLOVO 21 a spoluorganizátorem akce bylo Ministerstvo vnitra ČR. Konference hostila účastníky ze Slovenska, Maďarska, Německa, Rakouska, Itálie a Španělska.

Čtvrtá kapitola se zabývá historií muslimské obce v Čechách. Věnuje se problémům s výstavbou mešity v Brně a nerealizovanou výstavbou mešity v lázních Teplice v Čechách a také reakcím místních občanů. Jako pramen byly použity časopisy islámské obce Hlas a Al-Islám z vlastního archivu, bulletiny Společnosti česko-arabské i novinové a internetové články. Autorka navštívila několikrát mešity v Praze i Brně a hovořila s jejich vedoucími, v Praze s RNDr. Vladimírem Sáňkou a v Brně s Ing. Muneebem Alrawim. Navštívila také honorární konzulát Súdánské republiky v Praze, kde ji poskytl rozhovor arabista PhDr. Petr Pelikán, který stál u vzniku islámské obce v Čechách.

Kapitola se nezabývala jen náboženskou komunitou, nýbrž i sekulární arabskou komunitou. Zvláštní pozornost byla vždy věnována smíšeným manželstvím, a to sice těm, která zůstala v České republice i těm, která žila v zahraničí. Zabývala se typy těchto smíšených manželství (ona Češka - on Arab, ona Arabka - on Čech, nebo oba Arabové žijící v Čechách), mírou dodržování tradic islámské kultury ve smíšených rodinách i smíšených manželstvích v těch arabských zemích, do nichž odešlo za manželem nejvíce českých žen (Sýrie).

Autorka navštívila také arabské podnikatele v Praze a Brně. Jednalo se o prodejce orientálního zboží, knih, koberců, *halal* potravin, majitele cestovních kanceláří a arabských restaurací, fast-foodů nebo cukráren. Na akcích Společnosti česko-arabské nebo v kavárnách hovořila s lékaři, vědci, inženýry - imigranty dlouhodobě žijícími u nás, původem z Iráku, Libanonu, Jordánska, Sýrie, Jemenu nebo Palestiny. V interview byli dotazováni na věk, zemi původu, náboženství, vzdělání, současnou profesi, důvod, proč k nám přišli, a jak se přizpůsobovali. Rozhovorům na akcích Společnosti česko-arabské byly většinou přítomny také české manželky. Kapitola připomíná také některá slavná jména, jako je podnikatel Ferid Nasr, majitel cestovní kanceláře Exim Tour, původem z Tuniska, nebo potomky křesťanských imigrantů ze Sýrie, jako jsou Sámer Issa (Ježíš), Martha a Klára Issovy. Dále představuje

úspěšnou českou módní návrhářku Blanku Matragi, která se provdala do Libanonu, nebo spolupracovnici Českého rozhlasu Annu Janků z Egypta.

Vlastní zkušenosti z pobytu v arabských zemích jsou součástí posledních odstavců kapitoly, které jsou v spíše v rozporu s klasickými představami o orientálních ženách v harému a otázce ženských práv. Jsou poskytnuty informace o publikacích z poslední doby věnujících se těmto otázkám a konečně shrnutí interview s ženami arabského původu, které se provdaly do České republiky, nebo spolu s manželem sem přišly a zůstaly tady či tady dlouhodobě pobývaly.

Rozsáhlé kapitoly pět až sedm se věnují nevládním organizacím v České republice. Pátá kapitola je zaměřena na historii Společnosti československo-arabské a od roku 1992 Společnosti česko-arabské, jako vůbec dlouhou dobu nejdůležitější organizaci svého druhu. Šestá kapitola shrnuje kulturní aktivity Společnosti česko-arabské. Jsou tříděny do tematických skupin a chronologicky. Sedmá kapitola analyzuje vznik a činnost Česko-arabské obchodní komory. Úmyslem bylo zaznamenat a uchovat ohromné nezištné úsilí nadšených členů těchto organizací.

Příloha předkládá životopisy některých osobností Společnosti česko-arabské, které svůj život zasvětily práci pro rozvoj česko-arabských kulturních i obchodních vztahů. Mnoho z nich již dnes nežije, jako např. Dr. Miroslava Sodomková, členka předsednictva Společnosti česko-arabské, egyptoložka a etnografka, podnikatelka s orientálními uměleckými předměty, která v roce 2008 tragicky zahynula v Mosambiku nebo Ing. Marie Hrušková, zakladatelka Společnosti československo-arabské a česko-arabské a její dlouholetá 1. místopředsdkyně, která zemřela náhle 8. března 2013.

Použité metody a realizace výzkumu

Při výzkumu zvolené problematiky byl z hlediska metody zvolen především analytický přístup, jenž se promítl do koncipování jednotlivých kapitol. Syntetický přístup je uplatňován zejména v první do značné míry teoretické kapitole. Ve druhé kapitole je použita rovněž komparativní metoda. Další kapitoly kombinují věcné členění s chronologickým přístupem.

Ve čtvrté kapitole nazvané „Arabové a islám v ČR“ byl využit bohatý empirický materiál, který autoři poskytly pobyty v zemích Blízkého východu a severní Afriky a kontakty s arabskou komunitou díky aktivitám ve Společnosti česko-arabské. Hlavní použitou metodou byla metoda interakční. Životní osudy většinově dlouholetých arabských imigrantů mužů i žen v České republice včetně smíšených manželství byly zkoumány autobiografickou metodou osobního interview. Pro nastínění situace žen v arabských zemích byly využity vlastní zkušenosti a pozorování. Kombinací syntetické a analytické metody byly zpracovány rozhovory s představiteli arabské komunity, které se v průběhu let 2005-2012 objevily v českém tisku a také reakce českých politiků na islám a muslimskou komunitu, převzaté většinou z internetových zdrojů zhruba ze stejného období.

Většina prací, které se zabývají výzkumem arabské komunity, vychází z předpokladu, že islám je určujícím faktorem v životě komunity. Autoři se zpravidla obracejí na muslimské obce soustředěné kolem mešit nebo modliteben. Velkému mediálnímu zájmu se těší pražská islámská obec a rovněž vedení brněnské mešity zprostředkovává informace pro nejrůznější bakalářské a magisterské práce. Autoři těchto prací se většinou shodují, že muslimská komunita je velmi uzavřena. Podle některých českých muslimek není ani tak problém, že musí pořád odpovídat na nějaké dotazy, ale spíše to, co z jejich odpovědí nakonec vznikne.

Řešitelka projektu se ve své práci pokusila o narovnání mediálně živeného obrazu, že každý Arab musí být muslim. Cílem bylo nastínit alespoň orientačně složení arabské komunity v České republice, kde mnoho z jejich členů jsou buď křesťané, nebo nepraktikující

muslimové, dále vývoj komunity, způsob života a problémy, jimž jednotlivci čelí. Za tím účelem provedla terénní výzkum. Data od respondentů byla získána metodou řízeného rozhovoru se standardizovanými otázkami. Byl vytvořen anonymní dotazník obsahující dotazy na rok a místo narození, náboženství (sunnitský islám, šíitský islám, křesťanství, nepraktikující, bez vyznání), rok a důvod příjezdu do ČR, manželství (speciální zájem byl směřován na tu část komunity, která žije ve smíšeném manželství s Češkou nebo Čechem). Následovaly zvyky, které jsou udržovány v rodině (české, arabské) a případné zkušenosti s diskriminací. Osobní interview byla uskutečněna v Praze a Brně, respondenti však pocházeli i z jiných měst (Plzeň, Třebíč, Strakonice aj.). Odpovědi byly řešitelkou písemně zaznamenány do dotazníků. Pět dotazníků bylo vyplněno respondenty samotnými bez osobního rozhovoru. Tento způsob získávání dat byl proveden sontážně, ale jak původně autorka předpokládala, neosvědčil se. Respondenti odpovídali na dotazy jednoslovně, často pouze: ano, ne. Některé dotazy ponechali zcela bez komentáře. Věcná interpretace výsledků výzkumu je součástí příslušné kapitoly.

Nespornou výhodou při řešení projektu byly přátelské kontakty autorky s arabskou komunitou, s níž autorka spolupracuje při akcích různých nevládních organizací. Většina oslovených proto ochotně odpovídala na dotazy. Část kontaktů byla zprostředkována přes známé arabské občany, část byla získána oslovením náhodných neznámých arabsky hovořících hostů v restauracích, kavárnách nebo obchodech. Autorka navštívila také třikrát brněnskou mešitu a dvakrát pražskou mešitu. Menší část arabské komunity interview odmítla, část se nechala ujistit, že jejich odpovědi nebudou zneužity.

Nejpočetnější skupinu, na níž se soustředil zájem řešitelky, byli bývalí studenti - absolventi vysokých škol všech věkových kategorií. Nejstarší sem přišli na počátku 60. let v rámci mezistátních dohod. Nejmladší pocházel z Jordánska, byl v Praze pouze 3 měsíce a ještě neuměl česky, začal studovat medicínu, možnost studia si zjistil na internetu. Pozornost je věnována také ženám - sekulárním i muslimkám. Samostatný výzkum by si patrně zasloužily mladé české nebo slovenské konvertitky, které se staly muslimkami z vlastního rozhodnutí ještě před tím, než se seznámily se svými arabskými manžely.

Empirického materiálu a vlastního archívu dokumentů bylo využito i v posledních kapitolách disertační práce zabývajících se historií a činností Společnosti česko-arabské a Česko-arabské obchodní komory. Kontroverzní zkušenosti se vznikem, rozsáhlou aktivitou a náhlým koncem původně úspěšného projektu Česko-arabské obchodní komory poskytly autorce kritický odstup.

Stav zkoumané problematiky

Analytické jádro disertační práce obsažené ve čtvrté, páté, šesté a sedmé kapitole nebylo doposud v české ani zahraniční vědecké produkci zpracováno s výjimkou starších dějin islámské obce v Čechách. Pro popis vzniku islámské obce byla zásadní orientační prací kniha *Islám v srdci Evropy* arabistů Miloše Mendela, Bronislava Ostřanského a Tomáše Rataje a také starší práce Jiřího Bečky a Miloše Mendela *Islám a České země*, jakož i příspěvek Miloše Mendela, *Muslimská náboženská obec v českých zemích*. Sborník *Islám v českých zemích*, jež vydali Denisa Červenková a Albert-Peter Rethmann, je zasvěcen spíše islámu než situaci v Čechách a na Moravě.

Pokud jde o prameny, byla využita dokumentace a publikace z činnosti islámské obce v České republice *Hlas Ústředí muslimských obcí v České republice*, z roku 1937, 1944 a z let 1992-2008. Dalším pramenem byla dokumentace a publikace aktivit Společnosti československo-arabské, Společnosti česko-arabské, jako Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, 1993–2008 a Bulletin Společnosti česko-arabské, 2009–2012.

Zásadním zdrojem informací byl vlastní soukromý archív publikací, textů, plakátů a pozvánek Společnosti česko-arabské.

Cenným počinem bylo získání části soukromého archívu nedávno zesnulé Ing. Marie Hruškové, zakladatelky, dlouholeté první místopředsedkyně a čestné předsedkyně Společnosti česko-arabské, obsahující projevy, dopisy, záznamy, katalogy, pozvánky a také Zpravodaj Československé společnosti pro mezinárodní styky. Pro činnost Česko-arabské obchodní komory byl klíčový soukromý archív Prof. Eduarda Gombára, viceprezidenta komory v letech 1994-1999.

Použity byly rovněž oficiální i neoficiální publikace a dokumenty evropské nadace Anna Lindh Foundation, např. The Anna Lindh Review 2005-2011, materiály z Fora 2010 v Barceloně, materiály Unie pro Středomoří v Barceloně (Euromed Survey of expert and actors 2009-2012) a materiály z projektů a konferencí, které autorka sama pořádala anebo jichž se účastnila. Při popisu lednického minaretu se vycházelo z dokumentace památkového ústavu v Brně, který poskytla Mgr. Zoja Matulíková. Významným pramenem byly dotazníky, jež mapovaly životní osudy většinově dlouholetých arabských imigrantů, a také osobní rozhovory s představiteli islámské obce v České republice.

K přípravě disertační práce byla využita rozsáhlá odborná literatura, která se vztahuje k problematice reflexe arabské komunity v Evropě i u nás. V teoretické části práce bylo využito kontroverzní avšak neopominutelné publikace Samuela Huntingtona (*Střet civilizací*), i filozoficky náročnější knihy Francise Fukuyamy (*Konec dějin a poslední člověk*). K nim se řadí útlá knížka světoznámého profesora Waltra Laqueura (*Poslední dny Evropy*), německý bestseller člena bankovní rady a bývalého člena německé sociální demokracie, Thila Sarazina (*Německo páchá sebevraždu*), nebo publikace španělské profesorky filozofie z Valencie, Magdy Rosy Maríi Rodrígez, o andaluském mýtu.

Pro pohled z druhé strany bylo využito především dílo Edwarda Saida *Orientalismus*, přicházející s převratným pojetím vnímání západního zájmu o Orient tak, jak je vidí samotní Orientalci. Přesto, že autorka nesdílí většinu kritiky, které se E. Saidovi dostává, uvědomuje si diskutabilní místa práce. Snad nejvíce autorku překvapilo přeceňování detailů, jako např. nenápadná zmínka Dante Alighierioho o Mohamedovi. Jako naprosto nespravedlivý pak vidí Saidův odsudek orientalistů, mezi něž E. Said počítá osobnosti proslulých zpravodajců jako T. E. Lawrence nebo G. Bellová, kteří ve skutečnosti žádnými orientalisty nebyli. Podobně vyznívá turecký historický seriál „*Velkolepé století*“, líčící období vlády sultána Sulejmana Nádherného v první polovině 16. století. Evropský divák postřehl demonizaci evropských panovníků i papeže. Mladičkový uherský a český král Ludvík Jagellonský vypadá jako obtlouklý intrikán středního věku.

Z teoretických prací zabývajících se historickou sociologií a civilizační analýzou byla podnětná práce autorů Jiřího Šubrta a Johanna Pál Árnasona, *Kultury, civilizace, světový systém*, a taktéž sborník textů Dušana Drbhlava a kol., *Migrace a (i)migranti v Česku*. Neopominutelnou inspirací disertace byla encyklopedická práce Václava Soukupa *Dějiny antropologie*, zejména kapitoly věnované teoretickým otázkám kultury, kulturní plurality, etnocentrismu a v neposlední řadě orientalismu. Cenným pomocníkem byla rovněž publikace Zuzany Lehmannové a spoluautorů z řad kulturologů i orientalistů *Paradigma kultur*, zabývající se interperetací reality jednotlivých socio-kulturních celků, a v rámci této publikace pasáže věnované islámské kultuře od Yvony Šabacké. Příspěvkem do diskuse týkající se orientalismu, střetu civilizací a vztahu k arabské menšině je sborník textů z let 2003-2011 od Pavla Barši nazvaný *Orientálcova vzpoura*.

Všechny výše uvedené práce vycházely v rozmezí více než 20 let a byly vždy ohlasem na konkrétní historické události a některé z nich jsou již dnes v mnohém zastaralé. Je však dobré je všechny osobně poznat a brát je vážně, protože, bohužel, nejnovější vývoj jim dává za pravdu. Z českých reakcí na katastrofickou vizi S. Huntingtona a utopii F. Fukuyamy byl

velmi inspirativní nevelký sborník v redakci Vladimíra Nálevky (*Žhavé sondy deseti autorů - Střet civilizací*), do něhož přispěli nejvýznamnější čeští historikové, filozofové, orientalisté i teologové: Ivo Budil, Bob Fliedr, Tomáš Halík, Martin Hekrdla, Stanislav Komárek, Oskar Krejčí, Luboš Kropáček, Miloš Mendel, Vladimír Nálevka a Zdeněk Zbořil.

Pro Barcelonský proces a nadaci Anna Lindh byly využity zejména příspěvky Jaroslava Bureše i některých mladších arabistů, jako je disertace Adriany Bašovské. Poslední vývoj na Blízkém východě a v severní Africe, který výrazně ovlivňuje nejen dění v arabských zemích ale i situaci v Evropě, komentují menší publikace, např. Oskara Krejčího *Válka*, nebo sborníky příspěvků Centra pro ekonomiku a politiku (CEP) v redakci Jiřího Weigla, *Arabské jaro – iluze a skutečnost. Arabské jaro rok poté. Naděje nebo zklamání?*. Cenná byla i starší publikace CEPu věnující se islámu, *Islám v Evropě - obohacení, nebo nebezpečí?*

Publikace českých orientalistů a arabistů Eduarda Gombára, Luboše Kropáčka, Rudolfa Veselého byly využity v kapitole pojednávající o orientalismu. Ze zahraničních orientalistů byly využity zejména monografie Alberta Houraniho a Bernarda Lewise a také kniha *Okcidentalismus, Západ očima nepřátel* autorů Iana Burumy a Avishaie Margalita nebo publikace amerického historika Andrew Wheatcrofta, *Nevěřící*. Ke vztahu Evropy a Orientu v antice jsou stále aktuální práce Petra Pokorného, *Řecké dědictví v Orientu*, a knihy českých filozofů a teoretiků antické filozofie, Dušana Machovce a Egona Bondyho. Ze zahraničních syntetických prací byla využita zejména *Hellénistická filosofie. Stoikové, epikurejci, skeptikové* Anthony Longa a *Epikúros a jeho bohové* od A.-J. Festugièra. K vlivu orientalismu na kulturu je přínosná publikovaná disertace egyptoložky Hany Navrátilové o "Egyptománii" v Čechách a výpravné výtvarné publikace o malířích-orientalistech, např. od Lynne Thorntona, *The Orientalist, Painter-Travellers* a Michelle Verriera, *The Orientalists* a další.

Při popisu situace arabské a islámské komunity v okolních zemích byly využity příspěvky zejména slovenského arabisty Gabriela Pirického, polského arabisty profesora Marka Dziekana a také výstupová publikace projektu Ústavu mezinárodních vztahů, podpořená Nadací Anny Lindh „*Muslims in Visegrad*“, jejímž redaktorem byl arabista Jaroslav Bureš, práce významných sociologů, například polského specialisty Konrada Pedziwiatra, *Od islamu imigrantów do islamu obywatel*. Inspirující je rovněž sborník příspěvků v redakci českého právního specialisty zabývajícího se postavením etnických menšin v Evropě, Haralda Christiana Scheua, *Migrace a kulturní konflikty*, kde publikovala i mladší generace odborníků zabývajících se multikulturní problematikou, jako teoložka Kateřina Děkanovská s příspěvkem *Kulturní specifika muslimů v České republice*. Přínosná byla i vydaná disertační práce Martina Klapetky, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*.

Samostatná publikace zabývající se arabskou komunitou neexistuje. Zajímavým příspěvkem byl sborník autorů Evy Sharpové a kol., *Máme se bát islámu? Západ a islám*, kam přispěli kromě specialistů jako Mendel, Hybášková, Keller, Payne, Giegerich, Lenzinová, Wahlenová, Müller, Kropáček, Kepel, Balabán, Sladký také zástupci arabské komunity (Abbas, Bahbouh, Hedarová).

O postavení žen v Orientu bylo v posledních letech vydáno několik publikací. Mezi nimi vynikají knihy samostatných příběhů žen, které v Orientě žijí nebo dlouhou dobu žily, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě* (Cornelia Vrangler, Simona Hejlová, Miroslava Malá, Markéta Gojdová, Katy Abraham, Ayata Aishe Günes) nebo knížka s názvem *Mříže v ráji. Muslimské ženy v Evropě* autorek: Magdaléna Frouzová, Alice Szcepanikova, Oliver Schröm, Petra Procházková, Amel Boubeker, Aydin Kimberly. Povzbuzující a příkladné pro další multikulturní soužití jsou zkušenosti již výše zmíněné slavné české módní návrhářky Blanky Matragi, které vyličila ve své autobiografické knize.

První kapitola

Dialog a střet civilizací: islámská kultura a euro-středomořský dialog

Motto:

*All cultures are involved in one another, non is single and pure, all are hybrid, heterogenous, extraordinarily differentiated, and unmonolithic.*¹

Všechny kultury se navzájem prolínají, žádná není nezávislá a čistá, všechny jsou hybridní, heterogenní, pozoruhodně diferencované a nemonolitické.

Teorie „střetu civilizací“ a „konce dějin“

Začátek 90. let, který znamenal zejména pro střední Evropu zásadní změny - rozpad sovětského bloku a následně občanskou válku v bývalé Jugoslávii - přinesl dvě dodnes často odkazované teorie „konce dějin“ a „střetu civilizací“. Podle většiny odborníků se oběma teoriemi vine shodná základní myšlenka, a tou je nadšení pro západní životní styl a tendence vydávat svoji civilizaci za nejvyšší úroveň vývoje lidstva a univerzální kulturu.²

Esej tehdy čtyřicetiletého Američana japonského původu Francise Fukuyamy publikována v roce 1989 v časopise The National Interest esej s názvem *The End of History* (Konec dějin?) bývá řazena některými autory do bohaté tradice západního utopismu.³ Český překlad *Konec dějin a poslední člověk* vyšel v nakladatelství Rybka Publishers v Praze v roce 2002.

Podle historika Vladimíra Nálevky Fukuyama svou prací připomenul Hegelovu tezi o konci dějin, kterou formuloval v souvislosti s Napoleonovým vítězstvím u Jeny. Hegel se tehdy domníval, že moderní stát a jeho liberální systém, založený na principech americké a francouzské revoluce, *de facto* znamenají konec dějin, tj. naplnění vlastního účelu historie, vytvoření občanské společnosti. Fukuyamova práce vznikla v době spíše převažující euforie jako ohlas na rozpad sovětského bloku. Ideologický zápas mezi konkurenčními společenskými modely – fašismem a komunismem – skončil a bude nahrazen nikdy nekončícím řešením technologických problémů či ekologických zájmů a uspokojováním maximalistických spotřebních zájmů. Nakonec bude všem tak teskně, že bezútěšná vyhlídka na století nudy dovede možná dějiny k novému začátku.⁴

Fukuyamova myšlenka je však hlubší - je to uskutečnění lidské svobody jako konečný bod a nejvyšší cíl, který je obsažen v potenciálních vlastnostech člověka.⁵ Dějiny dospěly ke konci, pokud je současná forma společenského uspořádání zcela uspokojující pro lidské bytosti, pokud není, budou pokračovat. S Hegelem, ale také Marxem, Fukuyama věří, že evoluce lidské společnosti dospěje ke konci, až lidstvo dosáhne takové formy společnosti, která uspokojí jeho nejhlubší a nejzákladnější touhy.⁶ S Thomasem Hobbem na druhou stranu souhlasí, že touha po uznání a ušlechtilé pohrdání „pouhým“ životem nemusí být jen počátkem svobody člověka, nýbrž také zdrojem jeho utrpení a příčinou vzniku válek.

¹ Said Edward, *Culture and Imperialism*. Gomez Rui (Council of Europe, Directorate of Youth and Sport).

„Tools? For? Diversity and Intercultural Dialogue in (non-formal) lifelong learning“. Prezentace z ALF Fora, Barcelona, březen 2010.

² Krejčí Oskar, *Hrozivé proroctví*, in Nálevka Vladimír a kol., *Žhavé sondy deseti autorů - Střet civilizací?* Evropský literární klub, Praha 2002, str. 74.

³ Budil Ivo T., *Zakladatelé Západu a poslední člověk. Esej o zrodu a zániku západní civilizace*. Praha, Dryada 2007, str. 11.

⁴ Nálevka V., *Úvod*, In: *Žhavé sondy deseti autorů - Střet civilizací?* str. 10-11.

⁵ Fukuyama Francis, *Konec dějin a poslední člověk*. Rybka Publishers, Praha 2002, str. 74.

⁶ Fukuyama F., *Konec dějin*, str. 12.

Fukuyama stojí někde uprostřed mezi „chladným anglosaským“ chápáním významu liberální demokracie, které věří, že práva existují jako prostředky k ochraně soukromé sféry, a Hegelovským pojetím, kde práva jsou cíle o sobě, protože lidské bytosti v konečném důsledku upřednostňují vlastní statut a důstojnost před materiální prosperitou.⁷

Dokonale spravedlivé občanské uspořádání je podle Fukuyamy největším problémem, který příroda postavila před lidskou společností. Je to podle něj liberální demokracie, která má nejvíce výhod, avšak neprospívá ji bezmyšlenkovitá oddanost a přehlížení nedostatků.⁸ Fukuyamův „*Poslední člověk*“ je produktem liberální demokracie. Člověk, který se vzdal hrdé víry ve vlastní nadřazenost ve prospěch pohodlné sebezáchovy. Rozvádí Nietzscheho myšlenku, že liberální demokracie produkuje „lidi bez hrudi“, zběhlé v objevování nových způsobů, jak uspokojit spoustu bezvýznamných potřeb.⁹

Podle Ivo Budila je Fukuyamovo pojetí dějin založeno především na rozvoji přírodních věd a na tom, že modernizace spočívající v šíření tržního hospodářství a liberální demokracie představuje historickou sílu, které nemohou tradiční kultury odolat.¹⁰ Fukuyama však pochybuje o skutečném pokroku, a to na základě zkušeností 20. století a dvou destruktivních světových válek, kdy byla síla vědy a technologie zneužita a obrácena špatným směrem.¹¹ Někteří autoři docházejí k závěru, že platí téměř přímo úměrně, že čím větší racionalita uvnitř vědecko-technického systému, tím větší iracionalita navenek. Jakési „*nadosobní síly*“ ženou lidstvo do stále větších konfliktů, jejichž motivy jsou jim zcela cizí.¹² Jedna z definic globalizace tvrdí, že jde o „*proces privatizace celospolečenského pokroku menšinou, který je čím dál méně kontrolován národními masami*“.¹³ Zmenšování světa napomáhá odhalování odlišnosti lidských skupin.¹⁴ Rostoucí kapacita elektronických médií pak vytváří obraz světa, kde jsou stírány hranice mezi realitou a fikcí.¹⁵

Kniha *Střet civilizací* Američana židovského původu Samuela P. Huntingtona, profesora strategických studií Harvardovy univerzity, akcentuje konfrontaci křesťanské a islámské kultury.¹⁶ Český překlad vyšel v nakladatelství Rybka Publishers v roce 2001 s předmluvou Michala Žantovského. Ten upozorňuje, že S. Huntingtona vedlo k napsání knihy nikoli to, že je podle něj střet civilizací nevyhnutelný, ale že je jedním z možných scénářů, pokud se Západ neukázní a bude nadále všem ostatním násilně vnucovat svoje hodnoty a způsob života.¹⁷ A pokud uzná, že jeho civilizace je jedinečná, nikoli však univerzální.¹⁸ Pokud jde o arabské země, vidí Huntington největší problém v tom, že namísto toho, aby své zisky z ropného bohatství investovaly racionálně do vzdělávání, infrastruktury a sociálních programů, všechny režimy za ně nakoupily zbraně a používají je buď

⁷ Fukuyama, *Konec dějin*, str. 17.

⁸ Fukuyama, *Konec dějin*, str. 275.

⁹ Fukuyama, *Konec dějin*, str. 20-21.

¹⁰ Budil, *Zakladatelé Západu a poslední člověk*, str. 31; Budil, *Střet kultur a vzpoura proti modernitě*, In *Žhavé sondy deseti autorů - Střet civilizací?*, str. 123. Také Soukup Václav, *Dějiny antropologie*, Karolinum, Praha 2004, str. 603.

¹¹ Loužek Marek, *Filosofie dějin Francise Fukuyamy*. In: Šubrt Jiří, Jóhann Páll Árnason (eds.), *Kultury, civilizace, světový systém*. Praha, Karolinum 2010, str. 181-186.

¹² Štern Jan, *Konec filosofie, konec dějin člověka*. In: Sharpová Eva a kol., *Máme se bát islámu? Západ a islám*. Praha, revue Prostor 2006, str. 182-186.

¹³ Bělonožník Zdeněk, *Soudobé ruské civilizační teorie: Příklad A. S. Panarina*. In: Šubrt, Árnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 132.

¹⁴ Drozdíková Jarmila, *Obraz Orientu v západnou diskurze*. In: Slobodník Martin, Pirický Gabriel, *Fascinácia a (ne)poznanie: Kultúrne strety západu avýchodu*. Chronos, Bratislava 2003, str. 12.

¹⁵ Drozdíková, *Obraz Orientu v západnou diskurze*, str. 27.

¹⁶ Soukup, *Dějiny antropologie*, str. 603.

¹⁷ Žantovský Michael, *Střízlivé proroctví Samuela Huntingtona*. In S. P. Huntington. *Střet civilizací*. Praha 2001, str. 101-102.

¹⁸ Loužek, *Filosofie dějin Francise Fukuyamy*, str. 187; Také Soukup, *Dějiny antropologie*, str. 603.

k potlačování vlastních občanů anebo k válčení se sousedy či financování mezinárodního terorismu.¹⁹

Autor své myšlenky poprvé publikoval v roce 1993 v letním čísle časopisu *Foreign Affairs* ve studii nazvané *The Clash of civilization* (Střet civilizací). Podle Huntingtona se po skončení studené války posouvá globální politika směrem ke konfrontaci Západu s ostatními civilizacemi.²⁰ Skončilo sdružování podle ideologií a v budoucnosti se budou vytvářet možné koalice spíše na základě společné náboženské a civilizační identity. Ve světě roste náboženský fundamentalismus, v Evropě po pádu železné opony ožil nacionalismus (válka v Jugoslávii, rozpad Sovětského svazu, rozdělení Československa) a rozděluje se na západní a východní křesťanství a na islámskou víru. Hranice mezi západním a východním křesťanstvím probíhá od severu mezi Finskem a Ruskem, dále mezi pobaltskými státy a Ruskem, odděluje západní část Běloruska a Ukrajiny od jejich východních pravoslavných oblastí a Transylvánii od Rumunska. V Asii je hranicí linie mezi muslimy a hinduisty. Mocenská rovnováha mezi civilizacemi prochází změnami. Vliv Západu relativně upadá, islámské země čelí demografické explozi, roste význam Číny a Indie.²¹ Rizika zažehnutí světového konfliktu vidí v lokálních ohniscích, do nichž se postupně zapojí přímo či nepřímo geopolitičtí hráči disponující rozsáhlými zbrojními arzenály.²² Osou možného konfliktu pak bude podle Huntingtona konflikt západní civilizace s ostatními civilizacemi. V současném světě vidí sedm až osm velkých civilizací – západní, tj. euroatlantickou s akcentem na západní Evropu a Spojené státy s Kanadou, čínskou (konfuciánskou), japonskou, hinduistickou, islámskou, slovansko-ortodoxní, latinsko-americkou a africkou, za ni však klade otazník.²³

Země s tradicí západního křesťanství směřují podle Samuela Huntingtona k rozvoji a demokracii, zatímco v zemích s tradicí pravoslavnou jsou obdobné vyhlídky pochybné. Demokracii v arabských zemích vylučuje, protože je podle něj v rozporu s kulturou islámu.²⁴ Jedinou šancí, jak se arabské země mohou vyhnout problémům, je sekularizace a modernizace, která je možná i bez většího pozápádnění.²⁵ Problémy Západu spatřuje v dvojím měření činů. Zákaz šíření zbraní hromadného ničení platí pro Irán a Irák, nikoli však pro Izrael. Volný trh je elixírem hospodářského růstu, neplatí to však pro zemědělství. Dodržování lidských práv je problémem Číny, ne však Saúdské Arábie.²⁶

Odbornou veřejnost na Huntingtonově „Střetu civilizací“ nejvíce vyděsilo, že kniha nebude laickou veřejností pochopena a že tato teorie bude vykládána jako nevyhnutelný scénář, což se nakonec stalo. Okruhy připomínek z řad nejvýznamnějších českých historiků, islamologů, kulturologů a filosofů lze shrnout zhruba do několika následujících bodů:

Nejčastější výtkou bylo, že myšlenka, jak kultura definuje hlavní politické cíle, není originální. O propojení kultury, civilizace a náboženství a o tom, že právě náboženství pomáhá zachytit individualitu kultury, psali již před ním:

- *Nikolaj J. Danilevský*, ruský přírodovědec a sociolog 19. stol., který přišel s koncepcí k výzvě mobilizovat a sjednotit slovanstvo proti nebezpečí vycházejícímu ze Západu.

- *Oswald Spengler*, německý učenec na volné noze,²⁷ který počátkem 20. stol. ve své knize *Zánik západu (obrysy morfologie světových dějin)*, vykreslil model osmi vysokých

¹⁹ Žantovský, *Střízlivé proroctví Samuela Huntingtona*, str. 101-102.

²⁰ Huntington S., *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha 2011, str. 6.

²¹ Huntington, *Střet civilizací*, str. 13.

²² Černý Karel, *Globální náboženské obrození a konflikty na prahu 21. století: Střet mezi civilizacemi, nebo střet uvnitř civilizací?*. In: Šubrt, Arnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 210-211.

²³ Nálevka, *Úvod*, str. 12-13.

²⁴ Huntington, *Střet civilizací*, str. 16.

²⁵ Huntington, *Střet civilizací*, str. 73-74.

²⁶ Huntington, *Střet civilizací*, str. 215.

²⁷ Putna C. Martin, *Zánik Západu jakožto heslo, svědectví o době a kniha na průsečíku - doslov ke knize Spengler Oswald: Zánik Západu. Obrysy morfologie světových dějin*, str. 736.

kultur, přičemž nejslavnější myšlenkou této práce je náčrt cyklu vzestupu a pádu západní kultury.²⁸

- Arnold J. Toyenbee, britský filosof dějin, jehož dvanáctisvazková práce *Studium historie*, vydaná v letech 1934-61, zobrazuje dějiny 26 lokálních civilizací.²⁹

Mimořádně schematický ale bohužel čím dál častěji interpretovaný je Huntingtonův pohled na islámskou civilizaci jako na jednotnou civilizaci, jako jediný nehybný blok.³⁰ V křesťanském prostoru přitom Huntington rozlišuje tři civilizace: západní, slovansko-pravoslavnou a latinskoamerickou. S tímto viděním islámského světa se lze i dnes po dvaceti letech mezi poměrně vzdělanými evropskými intelektuály setkat. Obtížně se vysvětluje, že obdobně jako existuje rozdíl mezi náboženstvím a kulturou v Německu, Francii a Latinské Americe, existují i zásadní civilizační rozdíly mezi Tureckem, Kuvajtem, africkými zeměmi a Indonésií.³¹ Muslimů je dnes na světě více než miliarda a nehovoří jediným jazykem. Podle Huntingtona by však časem měly dílčí ideologie přestat hrát úlohu, politické ambice se napříště budou uskutečňovat pouze v rovině celých civilizací.³²

Na konfúzní rozlišování mezi pojmy civilizace a kultura u Samuela Huntingtona upozorňuje několik autorů.³³ Inflace užívání pojmu kultura a používání pojmu kultura v množném čísle jsou podle nich nebezpečné. Hranice mezi kulturními oblastmi jsou v dnešní době mnohem pohyblivější, není možné zachovat ani kulturní hranice ani kulturní čistotu.³⁴

Francouzský islamolog Gilles Kepel zastává názor, že ke konfliktům dochází spíše uvnitř hranic jednotlivých národních států a také uvnitř monoteistických náboženství. Problémem je, že na nadnárodní úrovni se potýkají dva silící fundamentalismy, a tím jsou americký protestantský fundamentalismus na straně jedné a militantní džihádismus na straně druhé, přičemž ani jednoho z nich není možné označit jako hlavního reprezentanta svého náboženství.³⁵ Hovoří se však jen o islámském fundamentalismu.³⁶

Představa západní tradice je S. Huntingtonem deformována pouze na pozitivní část minulosti. Zdůrazňována je židovsko-křesťanská tradice, přičemž se zapomíná, že spolupráce křesťanských a židovských fundamentalistů je záležitostí až 2. poloviny 20. století.³⁷ Pro svou definici „Západu“ se S. Huntington dovolává názorů řady intelektuálů a politiků, pro něž Evropa končí tam, kde končí západní křesťanství a začíná islám a pravoslaví.³⁸ Jako zásadní se mu jeví, že západní politická kultura se odděluje od etiky. Stát se má starat o politiku, avšak mravnost je pojatá jako dobrovolná aktivita, která je záležitostí náboženství a církví.³⁹

Belgický historik Henri Pirenne ve svém díle „Muhammad a Karel Veliký“, tvrdí, že západní civilizace se zrodila v raném středověku především díky muslimské expanzi. Arabskou expanzí bylo podle H. Pirena křesťanstvo zbaveno orientální základny,

²⁸ Kniha vyšla nedávno v českém překladu. Spengler Oswald: *Zánik Západu. Obrisy morfologie světových dějin*. Praha, Academia, 2011.

²⁹ Krejčí Oskar, *Hrozivé proroctví*. In: *Žhavé sondy deseti autorů - Střet civilizací?* str. 50-53; O Toyenbeem viz také Beneš Zdeněk, *Náčrt místa A. J. Toyenbeeho v moderním historickém myšlení* in: Šubrt, Árnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 51-61.

³⁰ Kropáček Luboš, *Odmítnout nenávisť*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 19.

³¹ Mendel Miloš, *Střet civilizací ve světle vědeckého výzkumu*, In *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 40.

³² Mendel, *Střet civilizací ve světle vědeckého výzkumu*, str. 32.

³³ Árnason Johann Páll, Šubrt Jiří, *Civilizace v singuláru a plurálu*. In: Šubrt, Árnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 7-15; a tamtéž také Kvasničková Adéla, *Kultúra verus civilizácia jako príbeh*, str. 27.

³⁴ Horáková Hana, *Kultura a politika*, in: Šubrt, Árnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 115 a 120-123; Také viz Lehmannová Zuzana a kol., *Paradigma kultur*. Aleš Čeněk, Plzeň 2010, str. 20.

³⁵ Černý, *Globální náboženské obrození a konflikty na prahu 21. století*, str. 201.

³⁶ Hekrdla M., *Postmoderní sociální konflikt*, In *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 144.

³⁷ Krejčí, *Hrozivé proroctví*, str. 69-70.

³⁸ Krejčí, *Hrozivé proroctví*, str. 68.

³⁹ Krejčí, *Hrozivé proroctví*, str. 71-72.

nejrozvinutější a nejlidnatější části, a bylo nuceno se nadále vyvíjet ve specifických a značně primitivních podmínkách severozápadní Evropy.⁴⁰

Imanuel Wallerstein spatřuje historii Západu jako expanzi původního kapitalistického jádra vzniklého v 16. století v merkantilistických státech severozápadní Evropy. Tím se vytvořil zárodek mezinárodního hierarchického ekonomického systému, v jehož rámci určité oblasti získaly privilegované postavení mocenského jádra. Zmíněné ohnisko hospodářské moci udržuje v permanentní ekonomické závislosti regiony poskytující suroviny a levnou pracovní sílu. Podle Wallersteinovy teorie byly periferie petrifikovány v civilizačně podřadném postavení, materiálně ochuzeny a jejich veškerý vývojový potenciál byl zmrazen. Tomuto údělu nemohou vykořisťované oblasti za daných podmínek světového hospodářského systému uniknout.⁴¹ Martin Hekrdla cituje pasáže z Huntingtonova díla, kde autor navrhuje některé obdobné geostrategické postupy: zpomalit zmenšování vojenské síly Západu, uchovat vojenskou převahu ve východní a jihovýchodní Asii, omezit rozšiřování vojenské síly konfuciánských a islámských států, využívat rozdílů a rozporů mezi nimi. A vyústění těchto úvah? Západ nedobyl svět nadřazeností svých idejí, hodnot nebo náboženství, ale především větší schopností používat organizovaného násilí.⁴²

Podle většiny kritiků Huntingtonovy teorie neprožíváme „střet civilizací“ ale spíše odpor některých partikulárních skupin proti spontánní modernizaci jejich tradičních společností.⁴³ Jsme tak svědky, jako již mnohokrát v minulosti, rozštěpení západních myslitelů na tábor partikularistů, zdůrazňujících svébytnost a hodnotovou autonomii lokálních kultur a univerzalistů, kteří vyzvedávají všelidské hodnoty a jejich obecnou interkulturní přitažlivost a závaznost.⁴⁴ Obecně však platí, že rozdíl nemusí být vždy příčinou konfliktu.⁴⁵

Edward Said označil Huntingtonovy myšlenky, že západní, konfuciánská a islámská civilizace jsou od sebe neprodyšně odděleny a jejich příslušníci usilují především o to bojovat proti všem ostatním, jako absurdní. Moderní kulturní teorie podle něj dnes již obecně akceptovala fakt, že kultury a civilizace mají naopak hybridní a heterogenní ráz, jsou natolik propojené a vzájemně na sobě závislé, že podobně statické či obecně zjednodušující popisy jejich charakteru nemohou obstát.⁴⁶

Podle některých historiků a politologů byl Huntingtonův *Střet civilizací* velmi potřebným impulsem k hledání rizikových faktorů ve světě po studené válce.⁴⁷ V dubnu roku 1999 se v Berlíně z iniciativy tehdejšího prezidenta R. Herzoga sešlo významné fórum o vztazích mezi západním a islámským světem. Konalo se pod záštitou prezidentů nebo králů šesti evropských a pět muslimských států s perspektivou dalšího monitorování vývoje. Výhodiskem debat bylo sjednocující přesvědčení, že krizový scénář vyličený Huntingtonem jako „střet civilizací“ rozhodně nevyjadřuje nevyhnutelný osud. Mohl by se však stát realitou vinou mezikulturní ignorance, lhostejností a vzájemných nedorozumění. Je proto zapotřebí rozvinout společné úsilí k zabránění konfliktu mezi oběma kulturními okruhy. Konference odborníků pak rozpracovala úkoly mezikulturního dialogu s tímto cílem.⁴⁸

Staleté dějiny vztahů mezi muslimským světem a Evropou nebyly jen trvalou válečnou konfrontací, ale vyznačovaly se také vzájemně prospěšným obchodem a bohatým předáváním filosofických, vědeckých a mnohostranných dalších kulturních podnětů. V tomto smyslu také Doporučení Parlamentního shromáždění rady Evropy ze září 1991 konstatovalo

⁴⁰ Budil, *Střet kultur a vzpoura proti modernitě*, In: *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 120.

⁴¹ Budil, *Střet kultur a vzpoura proti modernitě*, str. 120-122.

⁴² Hekrdla, *Postmoderní sociální konflikt*, In: *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 153.

⁴³ Budil, *Střet kultur a vzpoura proti modernitě*, str. 131.

⁴⁴ Budil, *Střet kultur a vzpoura proti modernitě*, str. 118.

⁴⁵ Krejčí, *Hrozivé proroctví*, str. 73.

⁴⁶ Said Edward W., *Orientalismus*, Praha, nakl. Paseka 2008, str. 391. Doslov k vydání z r. 1995.

⁴⁷ Krejčí, *Hrozivé proroctví*, str. 50-53.

⁴⁸ Kropáček Luboš, *Model spíše varovný*, In: *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 85-86.

jednoznačně, že islám – s výjimkou jeho fundamentalistické varianty – k Evropě patří a měli bychom se vzájemně lépe poznávat.⁴⁹

Podle některých křesťanských filosofů převládá v západním myšlení maskulinní aspekt – racionální, aktivní, agresivní síla, zatímco na Východě převládá aspekt femininní – intuitivní, pasivní, soucitící síla. S judaismem a islámem má křesťanství společnou semitskou strukturu jazyka a myšlení. Musí se ale naučit vidět tuto společnou tradici se všemi jejími jedinečnými hodnotami ve světle tradice orientální.⁵⁰ Válce všech proti všem se můžeme vyhnout a bezpečí a prosperity dosáhneme pouze v případě, že se vzdáme touhy být nadřazení ostatním.⁵¹

Další varovné a katastrofické scénáře

V posledních letech vyšlo v České republice několik dalších překladů publikací zabývajících se katastrofickými scénáři společenského vývoje v Evropě. V roce 2006 vyšla v nakladatelství Lidové noviny v překladu Petrušky Šustrové velmi působivá publikace, utlá vázaná knížka *Poslední dny Evropy. Humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie?* Jedná se o poslední knihu Waltra Laqueura, významného profesora historie na amerických univerzitách (Brandeis, Georgetown, Harvard, Chicago) i v Tel Avivu, který prožil dětství v německém Breslau, dnešní Wroclavi, a na poslední chvíli uprchl s rodiči před Hitlerem. O něco rozsáhlejší je brožovaná publikace španělské profesorky filosofie, členky Valencijské kulturní rady (Consell Valencia de Cultura) a ředitelky filosofického ústavu Instituce Alfonse Šlechtného (Institució Alfon el Magnànim) Magdy Rosy Maríe Rodríguez *Neexistující Al-Andalus. Jak intelektuálové znovu vymýšlejí islám*, která přichází s demýtizací „andaluského zázraku“.⁵² Nakladatelství Triton vydalo v roce 2006 překlad knihy amerického religionisty Roberta Spencera, *Islám bez závoje. Zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*.⁵³ Kniha byla napsána v reakci na atentáty 11. září 2001. Jednou z posledních publikací je kniha s názvem *Deutschland schafft sich ab* (Německo se rozkládá), bývalého člena bankovní rady Německé centrální banky (Bundesbank) Thilla Sarazina, která se stala v Německu bestsellerem. Věnuje se problematice muslimských přistěhovalců, kteří podle něj většinou nejeví ochotu se integrovat do německé společnosti. Podle jeho slov: „Přistěhovalci z Turecka, severní Afriky a Blízkého východu jsou v průměru hloupější než německá populace, jen se mnohem rychleji rozmnožují.“⁵⁴ Český překlad knihy vydalo koncem roku 2011 nakladatelství Academia v Praze. Kniha byla vesměs napsána před událostmi tzv. arabského jara.

Podle amerického historika Andrew Wheatcrofta, specialisty na oblast Andalusie, není historie španělských Maurů v USA příliš známa na rozdíl od historie křížových výprav a nedávných tragických událostí na Balkáně.⁵⁵ Pokojným soužitím „Conviventia“ Arabů a Židů a křesťanů je Wheatcroft fascinován.⁵⁶ Profesorka M. R. M. Rodríguez naopak pochybuje o tom, že tzv. andaluský zázrak je zásluhou muslimských vládců. Podle její teorie nebylo náhodou, že k velkému rozvoji vědy docházelo právě na území jižní Evropy. Jde podle ní o mýtus, k němuž vzhlížejí západní politikové jako k ideálu soužití. Upozorňuje, že k tomu mýtu vzhlíží i al-Qá'ida jako k symbolu džihádu. Podle Rodríguez jde víc než o historické období o jakousi ikonu, v níž se sbíhá nenávist radikálních muslimů k Západu,

⁴⁹ Kropáček, *Model spíše varovný*, str. 97.

⁵⁰ Fliedr B., *Když odnikud někam, tak jinudy*, In: *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 169

⁵¹ Budil, *Zakladatelé Západu a poslední člověk*, str. 17, 29.

⁵² Rodríguez Magda Rosa María, *Neexistující Al-Andalus. Jak intelektuálové znovu vymýšlejí islám*.

Nakl. L. Marek, Brno 2010, informace o autorce na zadní straně obalu.

⁵³ *Sarrazinovo biologické panoptikum* Hospodářské noviny 6.9.2010

⁵⁴ Wheatcroft Andrew, *Nevěřící. Střety křesťanstva s islámem v letech 638–2002*. BB/art, Brno 2006, str. 31.

⁵⁵ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 100–101.

a o sebenenávist obyvatel Západu k sobě samým. Protizápadní postoje jsou podle Rodríguez součástí evropské tradice od Montaigne po Sartra. Jedná se o jakousi existenci selektivního zapomínání a plod militantního hájení zájmů třetího světa.⁵⁶ Také Wheatcroft přiznává, že mnohé z „maurských“ či islámských staveb byly dílem křesťanů pod muslimskou vládou, známých jako mozarabové (poarabštění).⁵⁷ Muslimské Španělsko se navenek jeví jako silná, jednotná země, uvnitř však probíhaly boje mezi jednotlivými arabskými kmeny anebo mezi Araby a Berbery.⁵⁸

Hlavním problémem, na němž se shoduje většina autorů katastrofických scénářů, je velké množství imigrantů, které Evropa nestačí asimilovat a kteří už ani nemají zájem a potřebu se přizpůsobovat, mj. díky přehnané sociální síti. Moderní dopravní a komunikační cesty a propustnost hranic umožňují časté návštěvy a komunikaci s příbuznými v zemích původu bez toho, aby museli opustit svoje ekonomické výhody v evropských zemích. Hovoří se o bilokalismu, dálkovém nacionalismu a také o transteritoriálním státě.⁵⁹ Imigranti jezdí každoročně na dovolenou a snaží se ovlivňovat společenský a politický život v zemi svého původu. Mnohé státy se je snaží reintegrovat a zažívají tak proces jakési „transnacionální reinkorporace“. Vznikají nové identity, globální trendy se adaptují na místní podmínky. Tato směs globalizace a lokalizace má už dnes svůj název „glokalizace“.⁶⁰

Podle Sarazina je třeba geografickou a kulturní hranici Evropy vést Bosporem. „*Nemá-li být narušen světový mír, musí každý národ držet svou populaci v mezích kapacit své země.*“ Přistěhovalectví hostujících dělníků do Evropy v 60. a 70. letech bylo podle něj omylem. Zahraniční dělníci byli většinou nasazováni v průmyslových odvětvích, která odumírala, což podle Sarazina zpomalovalo strukturní přeměnu průmyslu.⁶¹

Podle profesorky Rodríguez Evropa řeší dvě základní protikladné ideologické tendence: Na jedné straně tu, která potvrzuje ekonomickou nutnost přistěhovalectví a morální povinnost přistěhovalce přijímat. Evropa by tak měla splácet dluh, který má vůči třetímu světu od dobytí Ameriky a kolonizace střední Afriky, Středního východu a Asie. Všechny kultury jsou hodné respektu, a proto by se přijímající země neměly snažit nikomu vnucovat svůj kulturní model. Přistěhovalci jsou potřební a navíc přinášejí bohatství. Na druhé straně existuje ideologická tendence, jejíž zastánci tvrdí, že země prvního světa nemohou absorbovat neustálý proud přistěhovalců, že je třeba omezit jejich vstup, aby se zaručilo zachování blahobytu a evropské kulturní identity.⁶² Migrační proudy přispívají podle Rodríguez k oslabování národních států a zároveň od nich vyžadují velké úsilí v oblasti finančních, sociálních, bezpečnostních a legislativních zdrojů, jež by vyžadovaly posílení právě v momentě, když ztrácejí své prerogativy.⁶³

Podle Sarazina se nejbohatší země Evropy - Německo - nachází, viděno ekonomicky, v pozdním období zlatého věku, jenž započal kolem roku 1950 a pomalu se chýlí ke konci. Reálný příjem výdělečného občana již 20 let nevzrůstá, nejpozději za 10 let začne klesat a vlivem demografických přesunů půjde o trvalý trend. V roce 2007 připadalo v Německu na 100 lidí s příjmem převážně z výdělečné činnosti 68,7 lidí, kteří žili z důchodů a sociálních transferů. Kromě globálního úbytku populace ohrožuje budoucnost Německa především kontinuální nárůst méně stabilních, méně inteligentních a méně zdatných vrstev

⁵⁶ Rodríguez *Neexistující Al-Andalus*, str. 9-10.

⁵⁷ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 100-101.

⁵⁸ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 99.

⁵⁹ Pirický Gabriel, *Turci a Arabi na Slovensku: Minulosť a súčasný stav*. In: Sborník z 8. mezinárodní konference „Ošetrovatelství v multikulturní společnosti“. Vysoká škola zdravotnická 10.-11.května 2007, Set Out, Praha 2007, str. 119-121.

⁶⁰ Pirický, *Turci a Arabi na Slovensku: Minulosť a súčasný stav*, str. 119-121.

⁶¹ Sarazin Thilo, *Německo páchá sebevraždu. Jak dáváme svou zemi všanc*. Praha, Academia 2011, str. 226-227.

⁶² Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 79.

⁶³ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 132.

obyvatelstva.⁶⁴ Již delší dobu existují statistiky o tom, že ženy s vysokoškolským vzděláním mají v Německu méně dětí, z velké části jen jedno, nebo žádné. Zatímco je běžné, že turecké rodiny mají podstatně více dětí, byť statistiky dokazují, že rodiny imigrantů v Evropě mají průměrně méně dětí než v zemích původu. Stále výraznější přesuny do dolních vrstev a mezi muslimské přistěhovalce jsou proto nikoli řešením, nýbrž narůstajícím problémem.⁶⁵

Laqueur upozorňuje na skutečnost, že sice v posledních letech evropské státy postupně přestaly vydávat pracovní povolení, příliv migrantů to však nezastavilo. Ukazuje se totiž, že počet těch, kteří jsou závislí na přílivu legálních či nelegálních imigrantů je větší, než se předpokládalo.⁶⁶ Nekalé obchodování s pracovní silou se stalo lukrativním zaměstnáním.⁶⁷ „Úřady začaly ve svém přístupu sice přitvrzovat a povolení ke vstupu byla často zamítána. Žadatelé o azyl z Afriky a Blízkého východu často ničili své doklady a tvrdili, že je ztratili. Jejich příběhy se většinou nedaly ověřit. Jakmile imigranti vstoupili na evropské území, bylo prakticky nemožné je deportovat.“⁶⁸ Velká vina spadá podle Laqueura na sociální pracovníky, kteří přistěhovalce učili zacházet se sociální záchranou sítí. Namísto toho aby přistěhovalcům vysvětlovali, jak najít práci a jak je důležité vzdělání, vyvolávali v nich dojem, že se o jejich potřeby bude starat stát, který je povinen jim pomáhat, protože jsou oběťmi nespravedlivého světového uspořádání.⁶⁹ Některé články na internetu hovoří o aktivistkách angažujících se v pomoci uprchlíkům jako o „*odredovaných intelektuálkách, které jim (uprchlíkům) vysvětlují výhody multi-kulti*“.⁷⁰

Podle T. Sarazina jsou lidé zbavováni zodpovědnosti za své vlastní jednání: tím, že se poukazuje na společenské okolnosti, které je činí znevýhodněnými, či z nich dokonce dělají ty, kdo selhávají:

- „*jestliže děti mající prosté zázemí trpí z nedostatku pohybu nápadně často nadváhou, vinni jsou tím nikoli rodiče, kteří na to nedbají, vinna je sociální nouze rodiny,*
- *jestliže děti z neúplných rodin jsou pedagogicky obtížně zvladatelné, může za to společnost, jež samoživitelům neposkytuje dostatek podpory,*
- *jestliže turečtí migranti ani ve třetí generaci nemluví dobře německy, přijde se na to, že vinu má jejich okolí, nepřátelské vůči jejich integraci.*“⁷¹

Zatímco v Kanadě jsou podle Sarazina přistěhovalci v průměru kvalifikovanější než domácí obyvatelstvo, v Německu a ve většině ostatních evropských zemí tomu tak podle něj není. Lépe je na tom vzhledem k jazyku Velká Británie a z téhož důvodu je pro přistěhovalce z jižní Ameriky atraktivní Španělsko.⁷² Ve Spojených státech, Kanadě a Austrálii, klasických přistěhovaleckých zemích, má přistěhovalec právo na sociální péči teprve po mnohaletém pobytu. Ta je však ve srovnání s německým základním zabezpečením krajně skrovná a navíc omezena na 5 let.⁷³

Podle Roberta Spencera islám nikdy nepoznal oddělení náboženství od státu, které bylo rozhodujícím vlivem ve vývoji Západu. Absolutismus je podle něj islámu vlastní. Některé muslimské země měly náboženské, jiné nacionalistické vlády, ale všechny (až na

⁶⁴ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 14.

⁶⁵ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 216; Kropáček, *Odmítnout nenávist*, str. 22.

⁶⁶ Laqueur Walter, *Poslední dny Evropy, Humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie?* Lidové noviny Praha 2006, str. 30-31.

⁶⁷ *Unesco World Report: Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue* (July 2009), str. 16

⁶⁸ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 30-31.

⁶⁹ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 70.

⁷⁰ *EVROPA: Muslimové ante portas*. Neviditelný pes (první český internetový deník) 24.2.2011, <http://neviditelnypes.lidovky.cz/>

⁷¹ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 13.

⁷² Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 225-227.

⁷³ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 279; O tom, že evropský model sociálního státu poškozuje společnost při integraci imigrantů; Loužek Marek, *Filosofie dějin Francise Fukuyamy*. In: Šubrt, Árnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 194.

pochybnou výjimku Turecka) jsou tyranii. Muslimové si dlouhou dobu mysleli, že neexistuje nic, co by se od barbarského Západu mohli naučit. Časem si uvědomili, že to byla historická chyba, ale už bylo pozdě. Jsou rozlíceni zjištěním o své zaostalosti a po celém světě bojují se svými sousedy jiného vyznání. V Indii s hinduisty, v Číně s komunisty a buddhisty, v mnoha zemích s Židy a křesťany a v Africe s pohanskými animisty.⁷⁴

Podle Spencera je islámu terorismus vlastní a ubezpečování politiků, že teroristické útoky nemají s islámem nic společného, jsou liché. Výjimkou byl podle něj pouze italský premiér Silvio Berlusconi, který se nechal slyšet po útocích 11. září 2001 „*Musíme si uvědomit nadřazenost naší civilizace, systému, který zaručil blahobyť, úctu k lidským právům, systému, jehož hodnotou je pochopení pro odlišnost a tolerance.*“ Západ si podle Spencera nic takového neuvědomoval, neboť Berlusconiho prohlášení tehdy vyvolalo rozruch, a tento od svých výroků nakonec ustoupil obvyklým výrokem, že byly vytrženy z kontextu. Na poznámky, že všechna náboženství nebo přinejmenším ona tři včetně judaismu a křesťanství jsou lemována vražedností, argumentuje, že v současnosti na rozdíl od islámu ani judaismus ani křesťanství nemá žádnou násilnou organizaci podobnou islámské al-Káidě, Hizballáhu, Islámskému džihádu nebo Hamásu. Důkazem je také to, že pokud se někdo v islámu odvrátí od víry, je na něj uvalena *fatwa* (náboženský právní názor, v praxi však kletba, jako v případě Salmana Rushdieho), zatímco na hlavu Bertranda Russella, autora knihy *Why I Am Not a Christian* (Proč nejsem křesťanem), odměna vypsána nebyla.⁷⁵

Podle Sarazina žádné jiné náboženství v Evropě nevystupuje s takovými nároky, žádná jiná imigrace není spjata s tak velkými nároky na sociální stát a s takovou kriminalitou, žádná jiná sociální skupina na veřejnosti tolik nezdůrazňuje svou jinakost, zejména odíváním žen, u žádného jiného náboženství není přechod k násilí, diktatuře a terorismu tak plynulý.⁷⁶

Také Laqueur je přesvědčen, že náboženství v životě muslimských společenství je velmi důležité. Sekulární část přistěhovalců z muslimských zemí téměř ponechává bez povšimnutí. Ve Francii, kde se vyskytuje pouze osm skutečných mešit, tvrdí, že počet mešit vzrostl z 260 před 20 lety na 2000 nebo víc kolem r. 2006. Neuvádí, že se jedná pouze o modlitebny, které jsou z větší části jen malými špatně vybavenými prostory.⁷⁷ V Německu uvádí v 80. letech asi 700 malých mešit nebo modliteben a kolem roku 2006 přes 2500. Opět se jedná pouze o 140 skutečných mešit s minarety.⁷⁸ V Británii bylo v roce 1999 584 mešit a v polovině první dekády nového tisíciletí přes 2000. Ve druhém největším anglickém městě Birminghamu je údajně víc mešit než kostelů. Britské statistiky uvádějí, že je zde 1500–1800 mešit a modliteben. Okolo 500 mešit je pak oficiálně registrováno, což znamená, že mají jisté daňové výhody.⁷⁹ Účastní-li se někdo pátečních modliteb, je podle Laqueura ortodoxní. Přiznává, že v některých místech je účast na pátečních modlitbách až 60% v jiných jen 10%. Velký vliv podle něj sehrává vzdělání. Absolventi vysokých škol mají sklon k „menší religiozitě“ než ostatní.⁸⁰

Podle Spencera by bylo jedinou šancí pro muslimský svět zavedení sekulárního modelu.⁸¹ Příkladem je Turecko, kde Mustafa Kemal (Atatürk - otec Turků) prohlásil „*Civilizovaný svět je daleko před námi. Nezbyvá nám nic jiného, než ho dohnout. Je na*

⁷⁴ Spencer Robert, *Islám bez závoje. Zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*. Triton, Praha 2006, str. 12-13.

⁷⁵ Spencer, *Islám bez závoje*, str. 17-19 - Prolog: Co opravdu znamená islám.

⁷⁶ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 255.

⁷⁷ Černý Martin, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, Diplomová práce VŠFS v Praze 2011, str. 38.

⁷⁸ Černý, *Integrace muslimů*, str. 54.

⁷⁹ Černý, *Integrace muslimů*, str. 21.

⁸⁰ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 33.

⁸¹ Spencer cituje B. Lewise a jeho doporučení muslimským státům v knize *What Went Wrong: The Clash Between Islam and Modernity in the Middle East*. Spencer, *Islám bez závoje*, str. 112-118.

čas, abychom se přestali zabývat nesmysly „zda nosit klobouky nebo ne“. Musíme přijmout klobouky spolu s dalšími výtvary západní civilizace. Necivilizovaní lidé jsou odsouzeni k útisku civilizovanými.“ A v relativně krátkém období se tak z Turecka stal moderní stát západního stylu. Avšak od samého počátku existoval v Turecku proti programu Atatürka odpor a v současné době jsou u moci umírnění islamisté.⁸²

Laqueur předpokládá, že za normálních okolností by v následujících letech měl mít náboženský fundamentalismus a radikalismus slábnoucí motivaci. Mladá generace má podle něj jen omezené znalosti islámu. Mezi intelektuály sílí nechuť k náboženství, které se pod vlivem radikálních vyznavačů stává stále primitivnějším a identifikuje se především s politickým násilím.⁸³ Některé skupiny sice občas projevují soucit s takzvanými bojovníky, ale velká většina jejich členů nestojí o mučednickou smrt, nýbrž o klidný, rozumný a pohodlný život. Na pořadu dne je podle něj spíše zvyšování vzdělanostní úrovně těchto společenství.⁸⁴

Všichni autoři se shodují také na tom, že muslimská komunita je výrazně mladší než nemuslimská populace. Stejně jako problém, který vyvstává před západoevropskou společností, který se častěji týká druhé a třetí generace mladých přistěhovalců, o nichž se předpokládalo, že již budou dobře integrováni a budou rovni ostatním členům společnosti, ale kteří se proti své adoptivní vlasti bouří. Obvykle uváděnými důvody bývají chudoba (2/3 britských muslimů žije v domácnostech s nízkým příjmem), nezaměstnanost, nedostatek vzdělání a také rasové predsudky okolí.⁸⁵

Podle všech autorů se škola těší mezi muslimskými imigranty velmi nízké autoritě, a to i v Británii i Francii, kde není jazyk takovou překážkou. V Německu velmi často žáci vůbec nerozumí tomu, co učitelé říkají a nemají ani snahu porozumět. Pokud si učitel troufne potrestat žáka za nekázeň nebo o něj něco požadovat, je obviňován z rasismu a xenofobie.⁸⁶ Jistou příčinou je i to, že děti pocházejí z velmi chudých poměrů. Rodiče, kteří sami nemají žádné vzdělání, nemají zájem, aby jejich potomci studovali. Specifickou kapitolou byla kurdská menšina, která se odvolávala na pronásledování ve své zemi, přestože hlavní důvod jejich příchodu byl jiný.⁸⁷ Špatné školní výsledky jsou podle Sarazina důsledkem důrazu na mužskou roli, která se zároveň neslučuje s neúspěchy ve škole a v práci, které opět plynou z neochoty se učit.⁸⁸ Člověk je teritoriálně orientovaná bytost a instinkty této orientace jsou v něm bytostně zakořeněny.⁸⁹

Třetí generace imigrantů (děti školou povinné a mládež) z muslimských zemí tvoří dnes v Německu přibližně 750 000 osob. Z toho pouze čtvrtina ovládá dobře němčinu. Příčinou jsou podle něj matky, původně nevěsty přivezené z Turecka, které mají mnohdy i později velké problémy s jazykem.⁹⁰

Stav, kdy kultury spolužijí vedle sebe, ale uzavřené samy v sobě nazývá R. M. Rodríguez plurálním monokulturalismem. Takto se narušuje samotný pojem pluralismu a podporuje se kantonální heterogenita i samotný požadavek, který byl zdrojem počátečního multikulturalismu, totiž požadavek vzájemného prolínání a viditelnosti všech kulturních rysů. Nakonec se tedy kultury postulují jako hermetické, esencialistické a neodstranitelné totality,

⁸² Spencer, *Islám bez závoje*, str. 112-118.

⁸³ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 166.

⁸⁴ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 170.

⁸⁵ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 34-35.

⁸⁶ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 38.

⁸⁷ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 51.

⁸⁸ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 208.

⁸⁹ Sarazin, *Německo páchá sebevraždu*, str. 224.

⁹⁰ Klapetek Martin, *Muslimské organizace v Německu, Rakousku a Švýcarsku. Význam náboženství jako identifikačního prvku při integraci do západních společností*. CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), Brno 2011, str. 44.

vnitřně podporující samy sebe a své zakládací mýty, se vztahem k vnějšku, který se pohybuje od pocitů oběti až po jasné agresivní násilí. Zapomíná se, že každá kultura se utvářela z výpůjček a vlivů, a tak se zavírá cesta každému plodnému kulturnímu dialogu.⁹¹

Zatímco multikulturalita, tedy koexistence různých kultur, je podle Rodrígez faktem, posilovaným v současnosti globalizací, multikulturalismus se projevuje jako ideová možnost volby s cílem normalizovat koexistenci různých kultur z dané hodnotící pozice, přičemž sází na mísení jako na žádoucí jev.⁹² Multikulturalismus vidí Rodrígez jako hrozbu z toho důvodu, že vytváří ghetta odmítající integraci. Tato ghetta se staví v krajním případě k Západu odmítavě a prosazují kulturní nebo náboženské vize, které jsou v rozporu s obecnými zásadami samotných demokracií.⁹³

Samotný název knihy „Eurabie“ je podle Laqueura zavádějící pojem, protože neplatí ani pro Německo ani pro Británii ani pro další evropské země. Turci totiž nejsou Arabové a zaujímají k nim postoj, který rozhodně není přátelský. Boje gangů v ulicích Berlína, které navzájem vedou skupiny tureckých, arabských a kurdských dospívajících, neodrážejí zvláštní spřízněnost těchto skupin. Ani Pákistánci nejsou nakloněni Arabům.⁹⁴ Evropské úřady by podle Laqueura měly k muslimským komunitám přistupovat diferencovaněji, neboť tyto komunity v jejich zemích mohou být všelijaké, ale rozhodně ne homogenní. Berberské zájmy nejsou v žádném případě totožné s alžírskými, tureckými a kurdskými, o Pákistáncích a Maročanech ani nemluvě.⁹⁵

Podle W. Laqueura dojde v Evropě v příštích desetiletích k velkým změnám. Otázkou je, zda změny zasáhnou jen starousedlíky anebo i přistěhovalce. Možná začnou muslimské ženy volit i jinou barvu než černou, možná poklesne návštěvnost mešit, stejně jako poklesla v západní Evropě návštěvnost kostelů.⁹⁶ Laqueur zmiňuje některé prognostiky, kteří tvrdí, že bude-li mít Evropa za dvě stě let stále ještě nějaký význam, bude skoro jistě černým kontinentem, nebo bude na konci 21. století Evropa islámská.⁹⁷ Stejně hovoří Rodrígez, která zmiňuje Úřad ministerstva zahraničí USA pro evropské analýzy a jeho prognózu, že v roce 2050 bude Evropa z 20% muslimská. Autorka také cituje významného arabistu Bernarda Lewise z Princetonské univerzity, který v jednom rozhovoru pro německý list Die Welt předpověděl, že „*Koncem tohoto století bude Evropa islámská.*“⁹⁸

Laqueur si není jist, že Evropa bude koncem tohoto století muslimská. Mohlo by to platit o některých městech nebo dokonce o některých zemích a je podle něj nesporné, že muslimský element bude hrát v evropské politice i společnosti mnohem větší roli než v současnosti. Je však pochybné, že by to mělo platit pro celý kontinent, především proto, že mnozí přistěhovalci do Evropy nejsou muslimové – přicházejí z Indie a jihovýchodní Asie, z tropické Afriky, z Karibiku a jiných částí světa. I když muslimští přistěhovalci byli velmi odolní vůči integraci, není jisté, že to bude pokračovat se stejnou intenzitou po několik generací. Jisté je jen to, že se Evropa na konci století bude od té současné velmi lišit, nejspíš bude mnohem menší a bude mít velké potíže. Nebude však nutně muslimská natož islamistická.⁹⁹

V r. 2006 byly podle Laqueura v jednotlivých evropských zemích následující počty muslimů:

Francie: asi 5 milionů (počet se za posledních 25 let zdvojnásobil)

⁹¹ Rodrígez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 78.

⁹² Rodrígez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 77.

⁹³ Rodrígez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 133

⁹⁴ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 170.

⁹⁵ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 171.

⁹⁶ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 9.

⁹⁷ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 25.

⁹⁸ Rodrígez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 136

⁹⁹ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 25-26.

Německo: 3,6 milionů (15 000 v roce 1961)
Británie: 1,6 milionů
Nizozemsko: 1 milion (za posledních 25 let se více než zdvojnásobil)
Švédsko: 400 000 (za posledních 25 let se více než zdvojnásobil)
Dánsko: 200 000 (25 000 v roce 1982)
Itálie: 90 000 (12 000 v roce 1982)
Španělsko: 1 milion (120 000 v roce 1982)
Řecko: 500 000 (160 000 v roce 1982)
Belgie: 400 000
Rakousko: 400 000 (80 000 v roce 1982).¹⁰⁰

Podle R.M. Rodrígez ročně přichází do Evropy zhruba milion lidí. V některých zemích došlo k obrovskému nárůstu. Celkově se v posledních 30 letech počet muslimských obyvatel Evropy zdvojnásobil a jejich početní nárůst se zrychluje. Podle některých názorů žije v Evropě přibližně 25 milionů muslimů. Demografové předvídají, že počet muslimů žijících v Evropě se do roku 2015 může opět zdvojnásobit.¹⁰¹

V každém případě je „Stará Evropa“ a její dominantní role ve světovém dění podle Laqueura věcí minulostí. Představy některých pozorovatelů z počátků 90. let, že 21. století bude stoletím Evropy a že sjednocená Evropa brzy dostihne a předežene ekonomiku Spojených států, je nereálná. Evropa má stále větší problém soutěžit s Čínou nebo Indií. V důsledku varovného demografického vývoje a mohutných vln imigrace se mohou evropské podmínky začít podobat podmínkám v severní Africe a na Blízkém východě.¹⁰²

Některé předpovědi OSN podle Laqueura predikují, že v roce 2300 poklesne obyvatelstvo Evropy na pouhých 59 milionů. Zároveň připouští, že podobné dlouhodobé výhledy dokáží jen obtížně předpovídat technický pokrok, jaký bude mít vliv na produktivitu práce – kolik mužských a ženských sil bude zapotřebí k udržení chodu ekonomiky, co udělá v medicíně, zda se neobjeví nové ideologie či náboženství, které budou mít vliv na přírůstek obyvatelstva.¹⁰³ Otázkou podle něj také zůstává, zda je snižování počtu obyvatel nezbytně špatné a zda není naopak pokles v některých ohledech žádoucí?¹⁰⁴

V jednom průzkumu, který provedla BBC po útocích v Londýně 7. července 2005, 62% dotázaných vyslovilo názor, že setkávání různých kultur na anglické půdě je pozitivní, ale 32% dalo najevo, že příchod tolika přistěhovalců „ohrožuje způsob života na zemi“, kdežto 54% se domnívalo, že z „důvodu přistěhovalectví se některé části země už necítí jako britské.“¹⁰⁵

Zatímco v polovině první dekády nového tisíciletí vznikaly knihy varující před islámskou imigrací, během posledního roku se objevují knihy upozorňující na nebezpečné trendy, které by mohly vést dokonce ke světovému konfliktu. Marko Janicky soudí, že hlavní problém není v tom, zda dojde k islamizaci Evropy, ale zda a jak úspěšně proběhne evropeizace islámu, tj. přeměna do moderní sekulární podoby stejně jako tomu bylo u křesťanství.¹⁰⁶

Pavel Barša je přesvědčen, že západní ideje a instituce ztrácejí postavení všeobecně závazné normy a stávají se jednou z možností.¹⁰⁷ Klade si také otázku, zda je možná emancipace nositelů menšinové stigmatizované společnosti, která by nebyla zaplácena jejich

¹⁰⁰ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 30-31.

¹⁰¹ Rodrígez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 136

¹⁰² Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 12.

¹⁰³ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 25.

¹⁰⁴ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 26.

¹⁰⁵ Rodrígez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 104.

¹⁰⁶ Janicky Marko, *Evropa a etnický konflikt. In: Etnická různorodost jako zdroj konfliktů. Vysoká škola ekonomická*, Praha 2005, str. 9.

¹⁰⁷ Barša Pavel, *Orientálcova vzpoura. Dokořán*, Praha 2005, str. 18.

asimilací?¹⁰⁸ Základním předpokladem úspěšné integrace je podle Pavla Barši potírání islamofobie, stejně jako tomu bylo u Židů, kteří se úspěšně integrovali až potíráním antisemitismu.¹⁰⁹

Z Německa zaznívá další kontroverzní hlas, tentokrát nositele Nobelovy ceny za literaturu Güntera Grasse, který se ve své básni vyslovil k otázce farizejství vyspělého světa ve vztahu k Izraeli a Íránu v otázce vlastnictví jaderných zbraní. Nabízí paralelu nacistického hesla „*potřeby životního prostoru pro německý národ*“ se současnou snahou izraelského státu o definitivní anexi východního Jeruzaléma, Golanských výšin a částí Západního břehu Jordánu, okupovaných v červnu 1967. „*Zločiny fašismu vůči Židům jsou nezpochybnitelné. Stejně nezpochybnitelná je i snaha současného státu Izrael ukrást půdu svým sousedům – Palestincům. I izraelští představitelé hovoří o potřebě prostoru pro své obyvatelstvo a o nebezpečí, které představují sousedé.*“ I Hitlera podle něj zpočátku, ve třicátých letech, podporoval Západ ekonomicky, politicky i vojensky, aby vytvořil „*hráz proti Sovětskému svazu*“.¹¹⁰

Kritizuje toleranci Spojených států vůči budování jaderné síly v Izraeli, Pákistánu a Indii na straně jedné, a to přes striktní zákaz šíření jaderných technologií pro vojenské účely, na druhé straně chřestění zbraněmi, snaží-li si o totéž někdo jiný – i v případě, kdy je tato snaha sporná. OSN podle něj k tomuto trendu v lepším případě jen mlčí a spíše tak neodvratně svou činností k osudu svého předchůdce Společnosti národů. Poukazuje také na neschopnost řešit ekonomickou krizi, obdobně jako ve třicátých letech. Podle G. Grasse je tři generace po poslední světové válce načase nazývat věci pravými jmény a poučit se z historie, jinak jsme odsouzeni k jejímu opakování.¹¹¹

Prof. Oskar Krejčí poskytl v souvislosti s vydáním své nové knihy „*Válka*“ rozhovor některým médiím. Kniha shrnuje příčiny válek a hovoří o nebezpečí vzniku nového světového konfliktu.¹¹² Jmenuje čtyři nebezpečné faktory, které se v současnosti sešly a představují hrozbu. Prvním z nich je střídání světového ekonomického hegemonu, kdy se předpokládá, že v roce 2016 bude Čína silnější než USA. Druhým nebezpečným faktorem je, že ačkoli Západ ztrácí ekonomickou sílu, zůstává nejsilnější vojensky. Zbrojení, které probíhá od dob konce studené války v liberálně-demokratických zemích, je podle něj neuvěřitelné. Třetím faktorem je způsob života středních vrstev, které dlouhodobě žijí na dluh. Krize strategického myšlení je pak čtvrtým faktorem. Slabé světové politické elity ztrácejí schopnost strategického myšlení, a tak hrozí reálně, že v době, kdy tady jsou střední vrstvy, nadměrný počet zbraní a ekonomický propad ve vztahu k jiným geopolitickým centrům, bude přijato velmi špatné rozhodnutí.¹¹³

Války, které Západ v posledních letech vedl v Afghánistánu, Iráku, ale i bombardování Jugoslávie, dále Kosovo, Libye i válka mezi Izraelem a Libanonem, jsou podle Oskara Krejčího katastrofou. Výsledkem všech intervencí není řešení problémů, nýbrž spoušť a chaos. Pokud se Česká republika nenaučí přemýšlet kooperativně a nepřestane kolem sebe šířit geopolitické stereotypy a ideologické předsudky a fobie, ať už k arabskému světu, k Rusku nebo i Německu, a nezačne podporovat mezinárodní právo, jednou na to doplatí. Česká republika podle něj za posledních 22 let několikrát flagrantně porušila mezinárodní právo, ať už šlo o bombardování Jugoslávie, nebo v poslední době zásahy v Libyi.¹¹⁴

¹⁰⁸ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 24.

¹⁰⁹ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 63.

¹¹⁰ *Günter Grass jako nebezpečí pro demokracii*. 21.4.2012, <http://neviditelnypes.lidovky.cz/> a také *Je Günter Grass fašista?* 25.4.2013. <http://www.halonoviny.cz/>

¹¹¹ *Günter Grass jako nebezpečí pro demokracii*.

¹¹² Krejčí Oskar, *Válka*. Professional Publishing Praha 2010. *Profesor Krejčí: Bude válka. Tady jsou důvody*, 24. 10. 2011, <http://www.parlamentnilisty.cz/>

¹¹³ Profesor Krejčí: *Bude válka*.

¹¹⁴ Profesor Krejčí: *Bude válka*.

Pohled muslimské komunity na „střet civilizací“ a evropskou kulturu – okcidentalismus, orientalismus, globalizace

Názory druhé strany, muslimské a arabské komunity, reprezentují názory několika autorů. Především je to Edward Said, americký literární kritik a komparatista narozený v Jeruzalémě v rodině palestinských křesťanů, tvůrce teorie „orientalismu“ ve společenských vědách a autor světově známých kontroverzních monografií, k nimž se obdobně jako k Huntingtonově *Střetu civilizací* vrací široké spektrum badatelů.¹¹⁵ Jak sám Edward Said uvádí, skličující vlastní zkušenosti - život arabského Palestince na Západě¹¹⁶ - byly jedním z důvodů, které ho přivedly k napsání knihy *Orientalismus, západní koncepce Orientu*, která se stala v r. 1978 světovým bestsellerem a v r. 2006 se dočkala i českého překladu.¹¹⁷

Další osobností reprezentující názory druhé strany je představitel modernistické alternativy islámu vůči fundamentalistickým tendencím v Turecku, Fethullah Gülen, který se velmi aktivně zapojil do dialogu mezi kulturami a náboženstvími.¹¹⁸

Příspěvkem do diskuse je i rozhovor s Cemem Özdemirem, německým politikem tureckého původu, spolupředsedou německých Zelených od r. 2008, který se účastnil v roce 2011 pražského Fóra 2000.¹¹⁹ V závěru kapitoly jsou citovány některé z myšlenek významných českých orientalistů a politologů.

Jedním z aspektů současného elektronického, postmoderního světa, na který arabská strana nejčastěji upozorňuje, je posilování stereotypů.¹²⁰ Ve filmech a televizi vystupuje jako nepřítel většinou Arab. Je spojován s chlípností nebo podlostí a krvelačností. Obchodník s otroky, velbloudář, šmelinář, terorista. Ve filmových týdenících nebo na stránkách novin jsou Arabové vykresleni jako dav zbavený individuality, osobních rysů či zkušenosti. O islámu a Arabech pravidelně vycházejí knihy a články podobné prudkým protiislámským polemikám období středověku a renesance. „*U žádné jiné etnické ani náboženské skupiny nejsme svědky toho, že je o ní možné prohlásit prakticky cokoli, aniž by to vyvolalo nesouhlas.*“¹²¹ S všemožnými klišé na téma typického chování muslimů (případně mohamedánů, jak jsou dosud občas nesprávně nazýváni) se podle Edwarda Saida operuje s nenuceností, jakou by si v případě černochů či Židů nikdo nedovolil.¹²² Podle nejvýznamnějšího současného českého islamologa Luboše Kropáčka důraz na to, že Arabové jsou z jiného těsta, přinášejí západní média dennodenně. V pokleslé filmové produkci se

¹¹⁵ Said Edward W., *Orientalism*. Vintage Books, A Division of Random House, New York 1979 (1994); Said Edward W., *Covering Islam*. Pantheon Book, New York 1981.

¹¹⁶ Matka E. Saida byla napůl Libanonka, otec byl obchodník a měl americké občanství. Za doby britského mandátu žil s rodinou střídavě v Jeruzalémě a Káhiře. V době vzniku Izraele (1947-48) utekla rodina do Káhiry. Od svých středoškolských let žil v USA. Vystudoval bakaláře na Princetonu, magistra a doktorát získal na Harvardu. Kromě členství i předsednictví v celé řadě prestižních amerických odborných institucí byl po celý život významným propalestinským aktivistou. Byl členem Palestinské Národní rady. Zastával vytvoření palestinského státu a uplatňování stejných práv pro Palestince žijící v Izraeli, včetně práva na návrat. To chtěl docílit tlakem na Izrael ze strany USA. Snažil se o překlenutí rozporů mezi Blízkým východem a Západem a mezi Palestinci a Izraelem. Byl velmi aktivním intelektuálem, který se často vyjadřoval k současné politické i kulturní situaci. In: *Edward Said*, <http://en.wikipedia.org/>

¹¹⁷ Said Edward, *Orientalismus*, Paseka, Praha 2008, str. 38.

¹¹⁸ Pirický Gabriel, *Islám v Turecku. Fethullah Gülen a Nurcuovia*. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnavě 2004, str. 5. Fethullah Gülen je vedoucí osobností turecké náboženské komunity, která nese jeho jméno. Pochází z východu Turecka. Narodil se v r. 1941 v Erzurumu a žije v USA. In: Gülen, M. Fethullah, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*. Seda Ozalit, Istanbul 2011, str. 21.

¹¹⁹ „Hraje se hra fundamentalistů“. *Debata o integraci menšiny se v Německu zužuje na jeden atribut: víru, tvrdí jeden ze šéfů Zelených Cem Özdemir*. Lidové noviny, 3.10.2011.

¹²⁰ Said, *Orientalismus*, str. 38.

¹²¹ Said, *Orientalismus*, str. 323.

¹²² Said, *Orientalismus*, str. 340.

v minulých 2-3 desetiletích zakořenily stereotypy negativního zobrazování tzv. „tři B“: *billionaire, bomber, belly dancer* (se zálibou v břišních tanečnicích).¹²³ Mnozí analytici poukazují na obdobu dnešního stereotypního zobrazování Arabů se zobrazováním Židů v dobové nacistické tvorbě.¹²⁴

Fethullah Gülen ve své publikaci *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance* tvrdí, že islámský svět vlastně neexistuje. Existují sice místa, na nichž žijí muslimové, podmínkou islámu totiž je, že člověk skutečně věří a žije na základě víry. Islám se však stal spíše způsobem života, kulturou a není následován jako víra. Neexistuje islámské chápání, které by bylo výsledkem konsenzu kvalifikovaných odborníků založeno na Koránu.¹²⁵ Samotné slovo Islám je podle Fethullaha Gülena slovo odvozené z kořenů arabských slov *silm* (mír) a *saláma* (bezpečí), a znamenají odevzdání se, vedoucí k míru a spokojenosti, nastolení bezpečí a shody. Lidé, kteří vnímají islám jako agresivní, jej podle něj nechápou.¹²⁶

V předmluvě k vydání *Orientalismu* z roku 2003 Edward Said konstatuje, že „...namísto pokroku v americkém vnímání Blízkého východu, Arabů a islámu dochází k stále silnějšímu vyostřování amerických stanovisek, posilování zlehčujících generalizací a klišé a dominantní hrubé moci spojené s opovrhováním druhou stranou a všemi, kdo zastávají jiný názor.“ Jako symbol toho vidí rabování, drancování a ničení iráckých knihoven a muzeí. „*Ve Washingtonu i jinde hovoří vysocí úředníci běžně o změnách na mapě Blízkého východu, jako by místními starými civilizacemi a etniky bylo možné zaklepat jako obsahem plechovky.*“¹²⁷

Edward Said nešetří ani vlastní stranu. Podle něj podlehl prakticky celá oblast arabského světa pohodlnému antiamerikanismu. Ignoruje skutečnou tvář americké společnosti proto, že vlády nejsou schopny výrazněji ovlivnit americkou politiku a obrací se proti svým vlastním občanům. Světový přístup k dějinám a rozvoji nahradily pocity selhání a zmaru, mechanicky pěstovaná islámská ortodoxie, popření nenáboženských forem poznání a neschopnost analýzy a výměny názorů v rámci neuspořádaného světa moderního diskurzu. Postupné vymizení jedinečné tradice islámského *idžtihádu* (volná interpretace) a v důsledku toho i kritického myšlení a individuální schopnosti vyrovnat se s problémy moderního světa, jejichž místo zaujaly dogmatismus a ortodoxie.¹²⁸

Pokud jde o reakci druhé strany na vzrůstající počet muslimů v Evropě, který představuje ústřední kapitoly katastrofických scénářů výše zmíněných autorů jako Laqueur a Sarazin, připomíná E. Said historii pohybu obyvatel Východu západním směrem mezi léty 1800 a 1900. Ta podle něj nesnese srovnání s pohybem Evropanů na východ.¹²⁹ I Samuel Huntington připouští, že příslušníci západní civilizace dobývali a vyhlazovali jiné civilizace a že v rozmezí let 1821 a 1924 se z Evropy vystěhovalo přibližně 55 milionů obyvatel, z toho 34 milionů se usadilo ve Spojených Státech.¹³⁰

Běžné bylo a dodnes je vytváření separovaných komunit „bílých“ uprostřed Orientu, kde si Evropané žijí svým evropským způsobem života, používají pouze svůj jazyk a neměli a nemají vůbec žádnou potřebu porozumět svému většinovému okolí. Příkladem může být britská Indie anebo ještě nedávno komunity pracovníků v ropném průmyslu v Libyi, Kuvajtu, pracovníků ve zdravotnictví v Saúdské Arábii aj.

¹²³ Kropáček Luboš, *Komunikace mezi arabským světem a Evropou. Pohled českého orientalisty*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, 1/2003, str. 16-17.

¹²⁴ Kropáček, *Odmítnout nenávisť*, str. 17-18.

¹²⁵ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 203-204.

¹²⁶ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 79.

¹²⁷ Said, *Orientalismus*, str. 399.

¹²⁸ Said, *Orientalismus*, str. 408.

¹²⁹ Said, *Orientalismus*, str. 232-233.

¹³⁰ Huntington, *Střet civilizací*, str. 233.

Zajímavým příspěvkem k teoriím z „druhé strany“ jsou názory Cema Özdemira, německého politika tureckého původu, spolupředsedy německých Zelených od r. 2008. Za manželku má německo-argentinskou novinářku. Cem Özdemir se ve dnech 9-11. října 2011 zúčastnil v Praze konference Fórum 2000. Několik měsíců před svým příjezdem do Prahy vydal společně se starostou Stuttgartu Wolfgangem Schusterem knihu s názvem *Uprostřed Německa: německo-turecké úspěšné příběhy*. Podnětem byla před 50 lety uzavřená německo-turecká dohoda, jejímž následkem přicházeli v 60. letech do Německa turečtí pracovníci. Jak sám říká „*My Němci máme sklony mluvit jen o problémech a přitom zapomínáme na pozitivní příklady.*“ V knize je popsáno 50 biografí německých Turků, kteří popisují, jak vyrostli, jaké problémy a jaké zážitky mají za sebou.¹³¹

Podle Cema Özdemira se debata o integraci muslimské menšiny v Německu zužuje jen na atribut náboženství a v principu se hraje hra fundamentalistů. Ignoruje se, že se u muslimů vyskytují různé náboženské směry a že mezi nimi existují také ateisté. Ohrazuje se také proti Sarazinově paušalizaci, který hází etnické a náboženské skupiny do jednoho pytle a hovoří, že kvůli své genetické výbavě jsou hloupější. Italské děti mají v německých školách obdobné problémy jako turecké, s náboženstvím to však souvisí málo, protože jsou většinou katolíci. Hlavní problém je podle něj sociální. Není správné si myslet, že by se migranti nechtěli učit německy. Rozdílem je podle něj to, že když dítě vyrůstá v rodině ze střední vrstvy, kde mu rodiče pomáhají s úkoly, anebo když doma stále běží televize a není tam žádná knihovna. Zasazuje se proto o celodenní školy (jakousi obdobu našich bývalých školních družin), kde by na děti byly kladeny nároky i odpoledne.¹³²

Také Fethullah Gülen přikládá škole velký význam. Škola se nezabývá jen jednou fází života, dominuje všem obdobím a událostem. Po zbytek svého života opakují žáci, co se naučili ve škole. Přežití společenství podle něj závisí na ideálech a dobrých morálních hodnotách stejně jako na schopnosti dosáhnout nezbytné úrovně vědeckého a technologického pokroku.¹³³ Podle F. Gülena se dnešní svět v důsledku obrovského rozvoje přenosu informací smrskl do velikosti velké vesnice. Všichni lidé jsou si sousedy. Menšina žije v luxusu a přebytku, zatímco většina strádá natolik, že nedokáže pokrýt ani své základní potřeby. Kolonialismus a exploatace, které jsou prováděny velmi skrytě, jsou považovány za jeden z nejvýznamnějších důvodů chudoby. V islámských společnostech ani regionech popisovaných jako země třetího světa se nikdy nerealizovaly hodnoty jako demokracie, základní lidská práva, institucionalizace spotřeby příjmů způsobem, který předchází vytváření tříd, primát práva a spravedlnosti, hodnoty, které jsou akceptovány po celém světě. Odpovědní za tuto situaci jsou bezpochyby vládcí těchto zemí a jejich pozorovatelé – rozvinuté země Západu, které jim pomáhají udržet moc.¹³⁴

Dalším z „fenoménů“ doby, nad nímž je třeba se zamyslet, je terorismus v islámských společnostech a jeho důvody. Skutečností je, že dosud neexistuje žádná definice ani kategorizace terorismu akceptovaná všemi národy, nebo alespoň ustavená OSN. Jaké činy mají být považovány za akt terorismu? Kdo je teroristou a kdo není? Každý má na tuto otázku svou odpověď. Jeden je teroristou a druhý bojovníkem za svobodu. Má-li být podle F. Gülena na mezinárodním poli vedena válka proti teroru, je v první řadě třeba definice terorismu.¹³⁵

Předseda pražské Islámské obce Vladimír Sánka je v této záležitosti velmi skeptický a tvrdí, že definice terorismu je v rukou silných a současně těch, kteří ovládají média. „*Teroristé jsou dnes ti, koho označí světová velmoc.*“¹³⁶ Pokud jde o to, odkud současný

¹³¹ „*Hraje se hra fundamentalistů*“.

¹³² „*Hraje se hra fundamentalistů*“.

¹³³ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 226-227.

¹³⁴ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 256-258.

¹³⁵ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 256-258.

¹³⁶ Sánka Vladimír, *Evropa a Islám na cestě k sblížení*. In: Sborník CEP č. 48/2006, *Islám v Evropě - obohacení, nebo nebezpečí?*, červen 2006, str. 1, <http://cepin.cz/>

islámský terorismus pramení, stále větší část specialistů zastává názor, že nikoli „zdola“, nýbrž „shora“. Jde o plod duševní činnosti ideologie a teroristé jsou podle nich svým způsobem odtrženi od lidí, i když mohou být přesvědčeni, že je zastupují. Saúdský miliardář Usáma bin Ládín údajně masami vyloženě pohrdal.¹³⁷

Jako hlavní příčinu potíží Blízkého východu zmiňuje druhá strana obrovská naleziště ropy na arabských územích. Edward Said říká, že „*bychom se jistě nedočkali války, hysterie kolem tajemně zmizelých zbraní hromadného ničení a přesunu početných pozemních sil na vzdálenost 7000 mil, kdyby byl Irák největším světovým vývozcem banánů či pomerančů.*“¹³⁸ Současná velvyslankyně Evropské unie v Iráku, arabistka Jana Hybášková, by hledala řešení uvnitř samotné arabské společnosti. Ropa podle ní způsobila ustrnutí modernizace a zachování feudálních struktur. Ty se o toto bohatství nechtějí dělit s vlastní populací. „*Proč zvyšovat jejich spotřebu? Je třeba ji konsolidovat, ovládnout, stabilizovat. Bezpečnostní struktury, armády, mocenské aparáty, feudální rodiny a korupční podporovatelé režimů udržují nezaměstnané, nevzdělané obyvatelstvo v poslušnosti pomocí jediného stabilizačního, konzervativního, tradicionalistického, masového až totalitního nástroje – islámu.*“¹³⁹ Nejsou to však jen arabské elity, které se nechtějí dělit s vlastními občany. Je to také Západ a jeho elity, pro něž je ropa nepostradatelnou surovinou i výnosným obchodem. „*Proto je povinností obyvatel skutečného světa udržet rozvojový svět pod kontrolou*“ cituje Edward Said Henryho Kissingera.¹⁴⁰ Zdeněk Bělonožník přichází dokonce s teorií, že blahobytný konzum severu je možný pouze tak, že státy Severu mají kapacity k tomu, aby donutily státy Jihu k odříkání.¹⁴¹

Je logické, že publikace Samuela Huntingtona i Francise Fukuyamy měly u veřejnosti úspěch, říká Edward Said.¹⁴² Dokládá to i esej nazvaná „Kolonialismus se vrací“ (*Colonialism 's back – and not a moment too soon*) autora Paula Johnsona uveřejněná 18. 4. 1993 v *New York Times Magazine*.¹⁴³ Eсей je podle něj důkazem, že Orient byl vždy předmětem veřejného zájmu – jak pro svůj strategický a ekonomický význam, tak pro tradiční exotičnost. „*S tím, jak se člověku elektronické éry náhle zpřístupnil celý svět, přiblížil se mu i Orient, proměnlivší se během krátké doby z mytické lokality v region protkaný zájmy Západu, zejména Ameriky.*“¹⁴⁴ Podle Fethullaha Gülena nebyla kniha Samuela Huntingtona ani tak výpověď o budoucnosti jako typem prohlášení, které určuje nové cíle a snaží se ovlivňovat veřejné mínění. Vytvářenými střety civilizací na základě náboženských a kulturních rozdílů tak byly položeny základy vlády existujících mocenských bloků. „*Konflikt byl vždy něčím, co si jistá mocenská centra přála. Pro davy se bilo na poplach před často domnělým děsivým nepřítelem, ten byl ale spíše imaginární než skutečný. Stačilo to však na to, aby byly davy připraveny na jakýkoli druh boje. Žádné náboženství ale nebylo nikdy založeno na konfliktu.*“¹⁴⁵

Bez tolerance není podle Gülena demokracie možná, neboť ta znamená možnost žít a vyjadřovat své myšlenky a názory. Přesto řada lidí hovoří o demokracii a zároveň se snaží vysušit prameny, které ji napájejí.¹⁴⁶ Lidská bytost je ovšem vznešené stvoření, které dlouho

¹³⁷ Giegerich Wolfgang. *Islámský terorismus*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 191.

¹³⁸ Said, *Orientalismus*, str. 399. Předmluva k vydání z r. 2003.

¹³⁹ Hybášková Jana, *Konfrontace*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 121.

¹⁴⁰ Said, *Orientalismus*, str. 60-61.

¹⁴¹ Bělonožník Zdeněk, *Soudobé ruské civilizační teorie: Příklad A. S. Panarina*. In: Šubrt, Árnason, *Kultury, civilizace, světový systém*, str. 133.

¹⁴² Said, *Orientalismus*, str. 391. Doslov k vydání z r. 1995.

¹⁴³ Said, *Orientalismus*, str. 391. Doslov k vydání z r. 1995.

¹⁴⁴ Said, *Orientalismus*, str. 38.

¹⁴⁵ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 272.

¹⁴⁶ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 66.

nesnese být otrokem.¹⁴⁷ Prudké reakce na Huntingtonovy teze vyjadřují vlastně vroucí potřebu shody a dialogu. Od nevyhnutelné destrukce může být současná civilizace podle něj zachráněna obnovením lásky, tolerance a dialogu.¹⁴⁸

Politolog Pavel Barša hovoří o konci politiky a o politice jako umění konfliktu, kdy se jeden politický aktér, velmoc či civilizace prohlásí za vtělení univerzální normy a své odpůrce za vtělení zla, které je třeba zničit nebo mocensky ovládnout.¹⁴⁹ Západní mocnosti záměrně rozdmychávají etno-náboženské spory a konflikty, „aby pak mohly v roli civilizovaného zprostředkovatele“ poukazovat na zaostalost a neschopnost modernizace Orientu.¹⁵⁰ Neoliberální projekt expanze trhu není podle něj nesen jen zájmem nejvyšších vrstev na zvětšování jejich bohatství a politického vlivu, ale také zájmem o kulturní nadvládu.¹⁵¹ Většina lidí v arabském světě vidí dnes vztahy se Západem z pozice oběti a utlačovaných, kteří musí čelit imperiální moci.¹⁵² „Evropské státy narušují rovnováhy mimoevropských společností, barbarizují je vojenským podmaněním, potlačují síly, které se snaží o pokrok, a poté se stylizují do role civilizačního modelu, o jehož napodobení se mají dekolonizované země pokoušet.“¹⁵³

Česká nevládní organizace Společnost česko-arabská, již je věnována pozornost v páté kapitole nazvané „Nevládní organizace v ČR“, společně s partnerskou organizací Společnost přátel Afriky pořádala v prosinci r. 1996 konferenci věnovanou arabskému zdravotnictví. Obě nevládní společnosti totiž ve svých řadách sdružovaly velký počet lékařů, a to sice velmi kvalifikovaných. Příkladem může být Prof. Dr. Vladimír Šerý, DrSc., ředitel Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, který byl deset let také předsedou Společnosti přátel Afriky. Konference se uskutečnila za organizační podpory velvyslanectví Libye. Akce měla podle slov organizátorů přispět ke spolupráci v oblasti zdravotnictví a k obnovení zaniklých tradičních vztahů. Mezi přednáškami otištěnými v *Bulletinu Společnosti česko-arabské* byl také článek z přednášky Dr. Chálida Muhammada Al-Álima.¹⁵⁴

Článek se mj. dotýká i následků sankcí, které byly na Libyi uvaleny rezolucí Rady bezpečnosti č. 742/1992 (1.3.1992) a 883/1996 (11.11.1993).¹⁵⁵ V období od 15.4.1992 do 31.12.1995 byly v důsledku letecké blokády:

1. znemožněny letecké převozy 15 750 pacientů s urgentními případy neošetřitelnými v místních nemocnicích (operace srdce, mozkové a nervové operace, transplantace ledvin). Většina těchto postižených v krutých podmínkách zemřela,
2. v místních porodnicích a na různých klinikách zemřelo 1 135 novorozenců, při porodu zemřelo 514 rodiček. Stalo se tak v důsledku nedostatku léků pro prevenci a nedostatku očkovacích látek, které se do Libye dovážely, nedostatek očkovacích látek proti dětské obrně zapříčinil problémy s realizací preventivních programů, které navazovaly na mezinárodní očkovací kampaně,
3. zvýšil se výskyt a následná smrt způsobená cukrovkou z důvodu nedostatku preventivních látek pro účinnou a včasnou léčbu,

¹⁴⁷ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 263-265.

¹⁴⁸ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 15.

¹⁴⁹ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 19.

¹⁵⁰ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 28; Gombár Eduard, *Zánik osmanského impéria*. In: Bárta Miroslav, Kovář Martin a kolektiv autorů, *Kolaps a regenerace: Cesty civilizací a kultur. Minulost, současnost a budoucnost komplexních společností*. Academia, Praha 2011, str. 447-468.

¹⁵¹ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 21.

¹⁵² Barša Pavel, *Západ a islamismus, Střet civilizací nebo dialog kultur?*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2001, str. 52.

¹⁵³ Barša, *Západ a islamismus*, str. 140.

¹⁵⁴ *Systém zdravotního zabezpečení v Libyjské arabské džamahirii a jeho úspěchy. Přednášky Dr. Chálida Muhammada Al-Álima*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 38-40.

¹⁵⁵ *Systém zdravotního zabezpečení v Libyjské arabské džamahirii a jeho úspěchy*, str. 38-40; Odry Tomáš, *Dočasné pozastavení sankcí OSN vůči Libyi - vyšetřování pokračuje*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 21-22.

4. docházelo ke zpoždování dodávek potřebného materiálu – léků, vybavení, zařízení, lékařských potřeb.¹⁵⁶

Společné většině specialistů obou stran diskuse je, že spatřují roli člověka jako jednotlivce v současném světě čím dál omezenější. Publicista, režisér a producent Jan Štern obdobně jako Edward Said i Fethullah Gülen¹⁵⁷ dochází k přesvědčení, že dnešní svět je světem specializace, kooperace, dělby práce, že obživa, vzdělání a zdraví technologicky závisí téměř stoprocentně na společnosti. Ve své stati „*Konec filosofie, konec dějin člověka*“, inspirované filozofií Martina Heideggera, která je jedním z velmi zajímavých příspěvků publikace věnované islámu „*Máme se bát islámu? Západ a islám*“, vydané v roce 2006 v revue Prostor, Jan Štern píše: „*Chceme-li odpověď na dění v islámském světě, měli bychom se ptát sami sebe, jací jsme a kam směřujeme? Směřujeme-li vůbec někam.*“¹⁵⁸ Současná Evropa je zosobněním byrokracie mnoha stupňů. Demokratické mechanismy, dříve významné, ztrácejí na ceně a stávají se vyprázdněnými karikaturami.¹⁵⁹ Francouzská republika nedokáže zajistit rovnost, kterou proklamuje.¹⁶⁰ Politika Spojených států porušuje principy, ke kterým se veřejně hlásí, ve prospěch ideologických nebo egoistických ekonomických výhod.¹⁶¹

Patří ke znakům dnešní doby jítřit nenávist. Většina lidí je schopna rozlišovat mezi křesťanskými denominacemi a má představu i o rozdílech v náboženské orientaci a míře sekularizace mezi Židy, ale není schopna stejným způsobem pohlížet na Araby. Skličujícím rysem je pak přijímání protimuslimského nepřátelství jako přirozené a normální.¹⁶² Má-li si Evropa uchovat svou integritu, pak ji musí budovat na mravních základech pro ni typických, k nimž patří i odmítnutí nenávisti, důraz na usmíření a dobré vztahy ke svým spoluobčanům a sousedům.¹⁶³

Vladimír Sánka je přesvědčen, že o islámu píší příliš často lidé, kteří jej vůbec nepoznali nebo jej znají jen zprostředkovaně. Problémy jsou podle něj také v tom, že v Evropě padají tabu. Co bylo před několika desítkami let nemožné, je v současnosti pokládáno za normální, např. karikatury Proroka, uveřejněné v Dánsku a poté v mnoha evropských denících.¹⁶⁴

Edward Said v předmluvě k vydání své knihy v roce 2003 končí mírným optimismem. Navzdory všem potížím podle něj existuje široká oblast společného globálního zájmu, a to na poli ochrany životního prostředí, nedostatku potravin, propasti mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi, zdravotnictví nebo lidských práv. Jako nutnost vidí postavit se výše zmíněným konfliktům, jež paušálně zařazují lidi do uměle vytvořených kategorií typu „Ameriky“, „Západu“, či „islámu“ a vzájemně se od sebe lišící lidské jedince opatřují vykonstruovanými kolektivními identitami.¹⁶⁵

¹⁵⁶ *Systém zdravotního zabezpečení v Libyjské arabské džamahirii a jeho úspěchy*, str. 38-40.

¹⁵⁷ Said, *Orientalismus*, str. 408. „Postihnutí komplexnosti globalizovaného světa je nad síly jednotlivce, přestože vzájemná závislost jednotlivých částí znemožňuje jakoukoli skutečnou izolaci.“ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 15. „Modernita naučila člověka egoismu, ale učinila jej tak nevýznamným, že je téměř neviditelným.“

¹⁵⁸ Štern Jan, *Konec filosofie, konec dějin člověka*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 182-186.

¹⁵⁹ Komárek Stanislav, *Ano Turecku aneb Zlý pohan do něho zakrojí*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 62.

¹⁶⁰ Müller Zdeněk. *Francie a islám*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 72.

¹⁶¹ Giegerich Wolfgang. *Islámský terorismus*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 201.

¹⁶² Kropáček, *Odmítnout nenávist*, str. 17-24.

¹⁶³ Kropáček, *Odmítnout nenávist*, str. 23.

¹⁶⁴ Sánka, *Evropa a Islám na cestě k sblížení*.

¹⁶⁵ Said, *Orientalismus*, str. 408.

Dialog kultur v euro-středomořském prostoru

Úvodní citát z Edwarda Saida si vybral jako motto pro svou prezentaci na konferenci Nadace Anny Lindh v Barceloně v roce 2010 Rui Gomez, zástupce Výkonné rady UNESCO, oddělení pro mládež a sport (Council of Europe, Directorate for youth and sport).

Ve své prezentaci zabývající se důležitostí neformálního vzdělávání zejména u mládeže a nazvané „Prostředky? Pro? Diverzitu a interkulturní dialog v neformálním vzdělávání (?)“ si kladl otázku: Co je interkulturní dialog? A odpovídal „*Je to otevřená a zdvořilá názorová výměna mezi individualitami a skupinami s různým etnickým, kulturním, náboženským a jazykovým původem i bohatstvím na základě vzájemného porozumění a vážnosti.*“

Jaké jsou možnosti dialogu?:

- tolerance
- otevřenost a schopnost sebekritiky
- uvědomění si vlastních předsudků
- uvědomění si vlastních morálních hodnot
- poznání mnohočetných dimenzí identity
- empatie
- tolerance a dvojsmyslnost
- schopnost rozložit interkulturní dialog

Cíle interkulturního vzdělávání:

- Všechny kultury mají podobnou hodnotu
- Všichni jsme nositelé, tvůrci a přijímající kultury, všichni jsme nositeli předsudků a podjatostí
- Kultury se soustavně vyvíjejí a jen stěží mohou být někdy jasně vymezeny
- Sdílíme stejné různorodé a jednotné společenství
- Znalost nestačí. Osobní zkušenost je nenahraditelná
- Jsme každý jiný a všichni rovnocenní

Otázky k zamyšlení:

- Jak dalece se principy a realita shodují?
- Jak dalece můžeme akceptovat stále se zvětšující úroveň nerovnosti a nespravedlnosti?
- Proč se politická teologie vrací zpět na první scénu?
- Proč nejsou vyslyšeni radikálové hlásající toleranci?
- Jak se zbavit historických křivd?
- Jak reagovat na politické zneužívání lidských práv?
- Jak zůstat důvěryhodný tváří v tvář nespravedlnosti?¹⁶⁶

„*Situace v kultuře se dá označit termínem hybrid. Přesto dnes slyšíme, že multikulturalismus je mrtev. Zítra možná uslyšíme, že rovnost ras byla chyba.*“¹⁶⁷

Na internetových stránkách Nadace Anny Lindh (ALF) je dostupná řada dokumentů vydávaných světovými organizacemi, upozorňujících na negativa současného způsobu života a kulturní erozi. Televize a video vytlačují tradiční zábavu, pop a rock tradiční hudbu, konzervované potraviny chuť na tradiční jídlo. Přes média je nabízen model úspěšnosti: mít dobře placené zaměstnání, nukleární rodinu, individuální dopravu a předplacený volný čas. Digitální kultura ovlivňuje především mladou generaci. Oslabují se pouta mezi kulturními důsledky a geografickou polohou tím, že nadnárodní společnosti přesunují výrobu na levnější

¹⁶⁶ Gomez Rui (Council of Europe, Directorate of Youth and Sport). „*Tools? For? Diversity and Intercultural Dialogue in (non-formal) lifelong learning*“. Prezentace z Fora Anny Lindh Foundation, Barcelona, březen 2010.

¹⁶⁷ Masood Ehsan, *OSE Report, Our Shared Europe*, British Council, Berlin, Germany 2008, str. 36.

místo a ničí místní výrobu.¹⁶⁸ Kvůli těmto aspektům vnímají někteří specialisté globalizaci jako jiné pojmenování imperialismu.¹⁶⁹

Kulturologové se zabývají otázkou, zda vlivem globalizace a globální civilizační unifikace nezmizí unikátní kulturní mozaika, která se rozvíjela po tisíciletí.¹⁷⁰ Akulturace a difúze probíhá mnohem rychleji a téměř na celé planetě.¹⁷¹ Na druhé straně přispívá globalizace k rozvoji snah podporujících shodu mezi společnostmi různých kultur. Vznikají z nich univerzálnější a fundamentálnější lidské a etické hodnoty i dynamiky, které mohou destruktivní aspekty globalizace a modernity překonat.¹⁷² Pozitivem globalizace je turistický ruch, negativy urbanizace na Sahaře, zánik nomádského životního stylu společně s kulturním životem, tradičním řemeslem a poezií.¹⁷³

Tomáš Halík, který se sám velmi angažuje v mezikulturním dialogu církví, hovoří o slábnoucím vlivu klasických institucí – církve, státu, politických stran, a to zejména v oblasti ovlivňování životního stylu, myšlení, vytváření společného jazyka.¹⁷⁴ Vidí určitou naději v občanských a církevních iniciativách, které se na lokální i mezinárodní úrovni dokáží spojit a pozitivně ovlivní zrání občanské společnosti, nutného podloží demokratické společnosti.¹⁷⁵ Naděje jsou kladeny do oblasti vzdělávání a reformy učebnic, které jsou na cestě v mnoha evropských zemích včetně Španělska, Turecka, Spojeného království. Angličtina jako internacionální jazyk je velmi efektivním médiem komunikace při výměně mladých lidí.¹⁷⁶

90. léta minulého století byla ve znamení připomínání společných kořenů a hodnot, které Evropu spojují s jinými kulturními tradicemi a civilizačními okruhy. Tento pohled pak směřoval k přesvědčení, že lidstvo spěje do éry společné multipolární a multikulturní civilizace.¹⁷⁷ Vše se zdálo na nejlepší cestě i pro oblast Středomoří. Některé arabské země podnikly kroky k demokratizaci. Vznikla řada evropských institucí na podporu mezikulturního dialogu.

Barcelonský proces - Euro-středomořské partnerství¹⁷⁸

Ve dnech 27.-28. listopadu 1995 se konala v Barceloně během španělského předsednictví Evropské unie konference ministrů zahraničí patnácti zemí Evropské unie a dvanácti států oblasti Středomoří. Z arabských států se účastnily Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Libanon, Maroko, Sýrie, Tunisko a Palestinské autonomní orgány. Jedinou středomořskou zemí, která vzhledem k sankcím OSN neobdržela pozvánku, byla Libye. Dalšími středomořskými zeměmi, které se zúčastnily, byly Izrael, Kypr, Malta a Turecko.¹⁷⁹

¹⁶⁸ Unesco World Report: *Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue* (July 2009). Cultural Diversity – Chapter I.

¹⁶⁹ Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 13.

¹⁷⁰ Lehmannová, *Paradigma kultur*, str. 7.

¹⁷¹ Lehmannová, *Paradigma kultur*, str. 20.

¹⁷² Gülen, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, str. 14-15.

¹⁷³ Unesco World Report: *Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue*, str. 16

¹⁷⁴ Halík Tomáš, *Nový světový řád a náboženství*, In: *Žhavé sondy deseti autorů*, str. 180.

¹⁷⁵ Halík, *Nový světový řád a náboženství*, str. 181.

¹⁷⁶ Ehsan, *OSE Report, Our Shared Europe*, str. 38-39.

¹⁷⁷ Kropáček L., *Náš vztah k islámu a islámskému světu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 29.

¹⁷⁸ Bašovská Adriana, *Středomoří a Evropská unie: barcelonský proces ve vývoji*. Mezinárodní politika 4/2007, str. 19.

¹⁷⁹ Gombár Eduard, *Vrcholná konference Evropské unie a států Středomoří*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1996, str. 32-33; *Union for the Mediterranean*, From Wikipedia, the free encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/>.

Po rozšíření Evropské unie o státy východní a jižní Evropy v roce 2004 se celkový počet zemí účastnících se na Barcelonském procesu zvýšil na 37 (27 evropských zemí a 10 zemí jižního a východního Středomoří). V roce 2007 přistoupila ještě Albánie a Mauritánie. V současné době jsou členy z arabských států: Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Libanon, Maroko, Tunisko a Palestinské autonomní orgány, Sýrie v červnu 2011 samostatně vystoupila. Libye je pozorovatelem, ale bylo jí slíbeno plné členství. Kromě arabských zemí jsou členy také Turecko a Izrael.¹⁸⁰

Na závěr zakládající dvoudenní konference byla přijata Barcelonská deklarace, která stanovila priority a zásady vzájemné politické a hospodářské spolupráce zúčastněných zemí. Státy se dohodly na vytvoření zóny volného obchodu do roku 2010 s tím, že budou zachována některá omezení v obchodu se zemědělskými výrobky. Deklarace dále obsahovala výzvu k politickému dialogu a zavazovala Evropskou unii ke zvýšení hospodářské pomoci zemím jižního a východního Středomoří. Zlepšena měla být spolupráce v potírání obchodu s drogami, zločinnosti a při kontrole migrace. Na závěr konference prohlásil tehdejší španělský premiér Felipe Gonzáles, že konference dosáhla uspokojivého výsledku.¹⁸¹

Zásady spolupráce Evropské unie se Středomořím měly tři dimenze: 1. finanční, tj. přímá pomoc, 2. obchodní, tj. liberalizace obchodu a 3. humanitární, zahrnující dialog s islámským světem. Do oblasti Středomoří na základě usnesení vrcholného setkání EU v Cannes z června 1995 směřoval v letech 1996-1999 program pomoci ve výši 5,15 mld. ECU (přibližně 7 365 mld. USD), což bylo 80% objemu finanční podpory EU východní Evropě. Předpokládalo se, že podaří-li se dosáhnout dohody se všemi zeměmi, vznikl by jeden z největších hospodářských prostorů s asi 30 státy a 800 milióny obyvateli.¹⁸² Euro-středomořské partnerství si kladlo za cíl proměnit region v oblast míru, prosperity a stability. Bylo založeno na konceptu bilaterálních dohod s různými formami spolupráce v oblasti politické, ekonomické a kulturní.¹⁸³ Tunisko bylo z arabských států první zemí, která podepsala s EU dohodu o volném obchodu.

Druhá euro-středomořská konference se konala 15.-16. dubna 1997 na Maltě. Navrhla další iniciativy na rozšíření barcelonského procesu. Dohodnuto bylo, že třetí euro-středomořská konference se bude konat v Německu kvůli aktivnějšímu zapojení středo-evropských zemí. V první fázi měla dohoda o volném obchodu fungovat mezi středomořskými zeměmi (včetně členů EU) a v druhé fázi mezi členy MEFTA (Middle East Free Trade Area) a Evropskou unií. Nástrojem k prosazování byly asociační dohody uzavírané na bilaterálním základě mezi Evropskou unií a jednotlivými středo-evropskými zeměmi. V roce 1997 byly uzavřeny dohody s Tuniskem, Izraelem, Marokem a OOP jménem palestinské správy. S dalšími čtyřmi zeměmi – Jordánsko, Egypt, Alžírsko, Libanon, Evropská unie jednala. Barcelonský proces vnímaly arabské země velmi pozitivně a jako alternativu blízkovýchodního mírového procesu, který je řízen pouze Spojenými státy. Arabské země usilovaly, aby do procesu byly zahrnuty všechny arabské země bez výjimky.¹⁸⁴

Některé země, jako Maroko a Tunisko, stanovily euro-středomořský projekt dokonce svou prioritou. Evropská unie byla v té době hlavním obchodním partnerem mnoha středomořských zemí jak v obchodu, tak ve službách. Více než 50% obchodu v regionu bylo uskutečňováno s Evropskou unií, u některých zemí, jako např. Tunisko, tvořil obchod s EU dokonce 80%.¹⁸⁵

¹⁸⁰ *Union for the Mediterranean.*

¹⁸¹ Gombár, *Vrcholná konference Evropské unie a států Středomoří*, str. 32-33.

¹⁸² Gombár, *Vrcholná konference Evropské unie a států Středomoří*, str. 32-33.

¹⁸³ Bašovská, *Středomoří a Evropská unie*, str. 19.

¹⁸⁴ Bureš Jaroslav, *Barcelonská deklarace a euro-středomořské partnerství*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 13-15.

¹⁸⁵ Bureš Jaroslav, *Euro-středomořské partnerství pět let po barcelonské konferenci*. Mezinárodní politika 11/2000, str. 4-6.

Obecně země jižního Středomoří preferovaly spolupráci v oblasti ekonomické či finanční, zatímco členské země EU stále častěji akcentovaly otázky bezpečnostní. Evropské úsilí prosazovat v jižních zemích politické reformy chápaly jižní státy jako formu vměšování, kulturní imperialismus povzbuzovaný evropskou xenofobií. Evropská unie byla také kritizována za to, že se příliš zabývá otázkami, jak zastavit a snížit migraci, avšak méně se věnuje příčině tohoto jevu.¹⁸⁶

Velkým problémem projektu byla ekonomická nerovnost obou středomořských břehů, projevující se v produktivitě práce, rozvoji bankovních systémů, struktuře ekonomické aktivity, zaměstnanosti, pracovní mobilitě. Institucionální asymetrie mezi oběma břehy Středozeří byla odborníky mnohokrát zdůrazňována.¹⁸⁷ Evropská unie byla naopak kritizována, že do zóny volného obchodu nebyla zahrnuta oblast zemědělských produktů, což jsou výrobky, v nichž si nečlenské středomořské země udržují alespoň částečnou komparativní výhodu.¹⁸⁸

Arabské země postupně začaly prohlašovat, že si Evropská unie Barcelonským procesem zajistila odbyť svých výrobků a služeb. Uváděly statistiky, podle kterých dosáhly země EU značných přebytků ve vývozu potravin a zemědělských produktů stejně jako v dovozech průmyslového zboží do arabských zemí. Celkově se podílela EU 40% na deficitu obchodní výměny arabského společenství s ostatními zeměmi světa. Preferenční asociační dohody uzavřené v 90. letech vedly sice k posílení hospodářské spolupráce maghrebských zemí s EU ale zároveň k postupnému odbourávání obchodní spolupráce s ostatními ekonomickými seskupeními a větší fixaci na země EU. Evropská unie podle arabských zemí také nepředložila jasný program, jak repatriovat imigranty a nenabídla patřičné kompenzace pro tento účel. „*Evropa se vyhýbá diskusím o zvýšení cen ropy a vnáší do agendy politické podmínky a požadavky jako demokratizace, lidská práva.*“¹⁸⁹ Podle arabských představitelů také většina pomoci zůstávala v Evropě. Spolupráce měla být podle nich poskytována objektivně a rovným dílem bez ohledu na kulturní a sociální ohledy. Experti z Evropské unie zase kritizovali, že jižní země Středomoří si spolupráci představují tak, že by ze Severu měli dostávat finance, ale nemělo by se jim radit, jak s financemi nakládat.¹⁹⁰

Dalším problémem se stal blízkovýchodní konflikt, od něhož se Evropská unie snažila dlouhou dobu proces izolovat. To ovšem naráželo na odpor arabských zemí, které kritizovaly nevyváženost evropských přístupů, preferenční vztahy s Izraelem, nerespektování dohod a mezinárodních dokumentů, jež se týkají palestinských a arabských práv, což je podle arabských států v rozporu s novým euro-středomořským myšlením. Americký zásah v Iráku snížil nepřímo příjmy z turistiky v Tunisku. Izolace Libye a Mauritánie destabilizovala maghriskou spolupráci a zpomalovala integraci.¹⁹¹ I přes potíže Barcelonský proces postupně svedl ke spolupráci znesvářené strany jako Izrael a arabské země, Turecko a Sýrii, Řecko, Turecko a Kypr, Alžírsko a Maroko.¹⁹²

Bezprostředně po ukončení barcelonské euro-středozeří konference se v roce 1995 konalo také občanské euro-středozeří fórum, kterého se účastnilo více než 1200 zástupců z 38 zemí (sociologů, ekonomů, kulturních činitelů). Mělo napomoci k posilování kulturní

¹⁸⁶ Bureš, *Euro-středomořské partnerství pět let*, str. 4-6.

¹⁸⁷ Schmid Dorothée, *After the Arab Spring: Is it time for the Euro-Mediterranean order to be rethought?* Euromed Survey of Experts and Actors. The Euro-Mediterranean Partnership/Union for the Mediterranean and its Economic and Financial Dimension. Barcelona 2011, str. 90.

¹⁸⁸ Bureš, *Euro-středomořské partnerství pět let*, str. 4-6.

¹⁸⁹ Bureš Jaroslav, *Maghrib na rozcestí*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 10-15.

¹⁹⁰ Cordet-Dupoy Annie, *Transition in the Southern Mediterranean: An opportunity for improved cooperation between two shores*. Euromed Survey of Experts and Actors. IEMed, Barcelona 2011, str. 139.

¹⁹¹ Bureš, *Maghrib na rozcestí*, str. 10-15.

¹⁹² Bureš, *Euro-středomořské partnerství pět let*, str. 4-6.

spolupráce, odbourávání tzv. „křížáckého syndromu“ v arabsko-muslimském Středomoří - strachu z kulturního západního impaktu a postupného ekonomického ovládnutí, stejně jako strachu z šíření islámského radikalismu v západních zemích.¹⁹³

Ministerská konference v Bologni v dubnu 1996 vyzvala k posílení kulturní spolupráce jako kulturně vzdělávací osvěta, podpora turistiky, katalogizace památek. K usnadnění mělo přispět vytvoření tzv. euro-středomořské informační společnosti World Wide Web. Informační společnost měla spojoval univerzity, obchodní komory, obchodní organizace, banky, zdravotnická zařízení, cestovní společnosti a kulturní instituce. Realizováno bylo 20 euro-středomořských projektů v kulturní oblasti. Velká část decentralizovaných programů byla financována v rámci projektů jako MED-MEDIA (spolupráce mezi žurnalisty – úsilí o vytvoření sítě hromadných sdělovacích prostředků), MED-URBS (spolupráce městských a regionálních zastupitelů), MED-CAMPUS (spolupráce mezi univerzitami).¹⁹⁴

Dne 7. listopadu 1996 pořádal Ústav mezinárodních vztahů v Praze „Seminář EU - Středomoří - střední Evropa“. Semináře se účastnili pracovníci Ministerstva zahraničních věcí, ekonomové, arabisté, vědečtí pracovníci z Ústavu mezinárodních vztahů, Centra vnějších ekonomických vztahů, Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a České akademie věd. Konference informovala o činnosti některých hlavních evropských vědeckých střediscích zabývajících se středomořskou problematikou, jako Výzkumný ústav moderního arabského a muslimského světa (IREMAN) v Aix-en-Provence, Středomořská akademie diplomatických studií a Ústav středomořských studií při Maltské univerzitě, Centrum pro euro-středozevní studia při Univerzitě Readingu anebo o Mezinárodní společnosti historiků Středomoří. Seminář také poukázal na problémy. Podíl 11 zemí Středozevní na celkovém obchodním obrátu České republiky dosahoval pouze 1,2%. Bylo poukázáno na poměrně vysokou atraktivitu zemí Blízkého východu a severní Afriky z hlediska akumulace kapitálu (28%), což byl největší podíl ze všech zemí RZ. Poměrně nízký byl příliv přímých investic. Rovněž bylo poukázáno na vysokou míru zadlužení. Jako nebezpečný byl zmíněn vývoj demografického růstu v návaznosti na nezaměstnanost a ve spojitosti s migračními tlaky směrem do Evropy. Konstatovalo se, že z hlediska finančního bude realizace partnerství v ekonomické oblasti náročná, ekonomicky a sociálně riskantní, např. odbourávání cel s možnými politickými dopady jako radikalizace extrémních islámských proudů.¹⁹⁵

V roce 1997 byla s podporou Evropské komise vytvořena síť 32 zahraničně-politických ústavů zemí Evropské unie a Středomoří pod názvem EuroMesCo. Koordinačním centrem se stal lisabonský Institut strategických studií. Hlavními tématy bylo odzbrojení, prevence konfliktů, politická a bezpečnostní spolupráce. V březnu 1997 bylo na schůzce v Marseilles vytvořeno Euro-středomořské fórum ekonomických institutů, které mělo zkoumat účinnost reformních kroků středozevních zemí v návaznosti na předpokládané vytvoření Euro-středomořské zóny volného obchodu.¹⁹⁶

Ve dnech 3.-4. června 1998 se konala v Palermu mimořádná konference patnácti členských zemí EU a dvanácti jihostředozevních na úrovni ministrů zahraničních věcí s cílem aktivizovat barcelonský proces euro-středomořského partnerství. Konference potvrdila značný zájem arabských zemí. Arabské země se na tuto událost připravovaly na vlastních ministerských schůzkách. Chápali zmíněné konference a partnerství s Evropou jako prostředek ke zrychlení arabského politického a ekonomického sjednocení a k emancipaci ve

¹⁹³ Bureš Jaroslav, *Evro-středomořské partnerství v kulturní oblasti a Česká republika*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1998, str. 30-32; *The Anna Lindh Review 2005-2011. Milestones*. Anna Lindh Foundation, Bibliotheca Alexandrina, Egypt 2011.

¹⁹⁴ Bureš, *Evro-středomořské partnerství v kulturní oblasti*, str. 30-32.

¹⁹⁵ Bureš Jaroslav, *Seminář EU – Středomoří – střední Evropa* (Ústav mezinárodních vztahů dne 7. 11. 1996). Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 25-26.

¹⁹⁶ Bureš, *Evro-středomořské partnerství v kulturní oblasti*, str. 30-32.

světě velkých ekonomických bloků. Celoarabským zájmem bylo, aby se do procesu zapojilo co nejvíce arabských zemí. Země Rady pro spolupráci zemí Zálivu (GCC) jednaly s EU mimo barcelonský rámec o vytvoření zóny volného obchodu. Arabská diplomacie usilovala v období před Palermem o souhlas zemí Evropské unie s účastí Mauritánie a hlavně Libye, na níž bylo v té době uvaleno embargo v souvislosti s atentátem v Lockerbie. Mimo hlavní proud euro-středomořského sbližování by potom stály pouze Irák, Súdán a Jemen. Zájem arabských zemí bylo vytvoření zóny arabského volného obchodu do roku 2008 a euro-středozemní zóny volného obchodu do roku 2010.¹⁹⁷

Dne 15.-16. dubna 1999 se konala konference ve Stuttgartu, v zemi patřící k severnímu křídlu Evropské unie, které bylo v té době podezíráno, že preferuje spolupráci se středoevropským a východoevropským regionem. Tehdejší ministr zahraniční Joschka Fischer konstatoval, že Německo má eminentní zájem rozšířit euro-středomořské partnerství do střední Evropy. Zasedání se tehdy zúčastnil rekordní počet účastníků se statutem „diplomatického hosta“. Česká republika se účastnila jako pozorovatel všech tří ministerských konferencí (Barcelona 1995, La Valetta 1997, Stuttgart 1999) a mimořádné ministerské konference v Palermu (1998). Výhrady vůči účasti zemí střední a východní Evropy (SVE) ze strany zemí Evropské unie i zemí jižního Středomoří byly ve srovnání s předchozími konferencemi nejmenší. Novinkou v barcelonském procesu a euro-středomořských vztazích byla přítomnost libyjských zástupců díky souhlasu Libye s vydáním dvou podezřelých libyjských státních příslušníků z atentátu nad skotským Lockerbie k soudu do Nizozemí. Stejně tak byli přítomni zástupci Mauritánie. Arabští diplomaté ještě před konferencí přemlouvali EU i jednotlivé členské země, aby se zasadily o plné členství Libye a Mauritánie v barcelonském procesu. 14. 4. se sešly arabské středomořské země a pod vedením Sýrie koordinovaly svoje postoje. V závěrečném dokumentu ministři souhlasili, aby se Libye stala plnoprávným členem až po zrušení sankcí Rady bezpečnosti OSN. Evropská unie prosazovala partnerství v politické a bezpečnostní oblasti. Německo předložilo k posouzení „Směrnici pro vypracování euro-středomořské charty pro mír a stabilitu“. Charta měla obsahovat ustanovení na podporu politického dialogu, umožnit rozvoj partnerství, dobré sousedské vztahy, regionální spolupráci a vytvořit podmínky pro preventivní diplomacii. Arabské země měly větší zájem na ekonomické spolupráci. V závěrečném dokumentu bylo zdůrazněno několik problémů. Bylo poukázáno na narůstající ekonomickou nerovnost obou břehů, která bude v kratším období těžko odstranitelná (HDP zemí EU bylo v průměru 10x větší než v zemích jižního Středomoří), byl konstatován malý pokrok při vytváření zóny volného obchodu, nedostatečný růst přímých zahraničních investic v jižním Středomoří. Euromed konference odborových svazů euro-středomořské oblasti, která se konala ve Stuttgartu souběžně s ministerskou konferencí, upozornila na neexistenci sociální dimenze v Barcelonském procesu a nedostatečné zapojení vlád a odborů v této oblasti. Souběžně probíhalo ve Stuttgartu ještě Občanské fórum (*Civil Forum*) ve třech oblastech – lidská práva, ekologie a odbory. Na konferenci byly oceněny nové programy jako *Euromed Heritage* (kulturní dědictví), *Euromed Audio-visual* (vysílání, výroba, výměna, archivace a redistribuce audiovideo produkce). Přípravoval se *Youth Action Plan* pro spolupráci mládeže a s aktivitami začalo také Euro-středozemní parlamentní fórum (každoroční dialog Evropského parlamentu s partnerskými parlamenty ze Středozeří). Podle závěrečných dokumentů byla Stuttgartská konference přechodem od deklarativní fáze do fáze naplňování spolupráce.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Bureš Jaroslav, *Euro-mediterránní konference v Palermu*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 12-14.

¹⁹⁸ Bureš Jaroslav, *Třetí evro-středomořská ministerská konference ve Stuttgartu (15.-16.4.1999)*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 18-24.

V květnu 2000 se uskutečnila neformální ministerská schůzka v Lisabonu, která zhodnotila pět let trvání Euro-středomořského partnerství. Závěry pak sloužily při doladování další strategie. V červnu se konal summit EU v portugalské Santa Maria de Feira. Členské země EU začaly nazývat oblast Středomoří jako „*near abroad*“ (blízké zahraničí), což byl termín používaný NATO. Evropská unie projevila zájem o společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a větší vojensko-politickou angažovanost ve vztahu ke Středomoří. Takováto strategie se však setkala u většiny zemí jižního Středomoří s odporem. Prohlubující se proces integrace zvýšily sebevědomí EU a ochotu angažovat se v řešení blízkovýchodního konfliktu. Čtvrtá ministerská schůzka se konala v listopadu 2000 v Marseille. Napjatá situace na Blízkém východě oddálila schválení dlouhodobě připravovaného návrhu (Charta pro mír a stabilitu). V ekonomické oblasti byl potvrzen původní závazek vytvoření zóny volného obchodu do r. 2010, přestože tento termín začal být mnohými ekonomy zpochybňován.¹⁹⁹

Události z 11. září 2001 podle některých odborníků výrazně narušily systém euro-středomořského dialogu. Barcelonský proces prožíval stagnaci. Před 11. září existovaly optimistické předpovědi, i když proces postupoval pomalu. Avšak byla zde perspektiva, že silová řešení situace ztrácejí na síle a ustupují inovačním metodám multilaterální spolupráce. Namísto globální pacifikace však přišla invaze do Iráku a boj proti mezinárodnímu terorismu.²⁰⁰ Evropská unie byla zklamána z pomalého procesu vytváření arabské zóny volného obchodu, jenž dosáhl pouze dílčích úspěchů. Bylo kritizováno, že většina finančních prostředků byla investována do bezpečnostních opatření.²⁰¹

Pod tlakem arabských zemí a z obavy před ohrožením euro-středomořské spolupráce přiznala Evropská unie propojení Barcelonského procesu s řešením blízkovýchodního konfliktu. Od roku 2001 se hovoří o hrozbě zpoždování některých zemí Mašriku za maghrebskými zeměmi v důsledku větší fixace na blízkovýchodní konflikt. Hovořilo se o proměně partnerství na dvourychlostní proces anebo dokonce, že by mohlo dojít k podstatnému zpomalení a degradaci na pouhý euro-arabský dialog. Zformovala se tzv. „agadirská čtyřka“ (Tunisko, Maroko, Egypt, Jordánsko), které mezi sebou podepsaly dohody o volném obchodu.²⁰²

Ve dnech 22.-23. dubna 2002 se konala 5. řádná euro-středomořská konference ve španělské Valencii. Stalo se tak opět za španělského předsednictví Evropské unie. Od dob zahájení Barcelonského procesu v roce 1995 bylo Španělsko největším stoupencem euro-středomořské spolupráce. Zájmy Španělska byly jasné: geografická blízkost, obava z bezpečnostních rizik (drogy, islamisté, migrace, španělské enklávy v Maroku – Mellila a Ceuta) i ekonomická propojenost (transmaghrebský ropovod z Alžírsko, rybolov). Hned po převzetí předsednictví Španělskem se rozběhly tři významné akce týkající se euro-středomořského projektu. 4. euro-středomořská konference ministrů průmyslu (Malaga 9.-10.4.2002), schůzka ministrů obchodu (Toledo, březen 2002), a pátý euro-středomořský podnikatelský summit (Istanbul, 1.2.2002). Evropská komise připravila v květnu 2000 dokument pod názvem „Oživení Barcelonského procesu“ (*Reinvigorating the Barcelona Process*), v němž byl podrobně zhodnocen pětiletý cyklus a navrženy priority. Konference ve Valencii se zúčastnily všechny středomořské země kromě Sýrie a Libanonu, a to sice kvůli napjaté situaci na Blízkém východě. Se statutem pozorovatele se zúčastnila Sýrie. Mauritánie obdržela statut zvláštního hosta. Velvyslanci asociovaných zemí byli pouze pozváni bezprostředně před konferencí na krátkou schůzku, která měla formu „diplomatické tribuny“,

¹⁹⁹ Bureš Jaroslav, *Současný vývoj evro-středomořského partnerství*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2001, str. 13-15.

²⁰⁰ Bašovská *Středomoří a Evropská unie*, str. 19.

²⁰¹ Bureš Jaroslav, *Členství ČR v EU a středomořská dimenze*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 10-14.

²⁰² Bureš Jaroslav, *Perspektivy barcelonského procesu v kontextu českých hospodářských a zahraničně politických zájmů*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 11-14.

na níž byly vysvětleny základní cíle setkání. Některé země euro-středomořské oblasti včetně Španělska těžce nesly, že se za posledních deset let zvyšovala nerovnost v přerozdělování finančních prostředků ve prospěch zemí střední a východní Evropy. Na druhé straně měly středomořské nečlenské země zájem o spolupráci s asociovanými zeměmi střední a východní Evropy.²⁰³ Obchod České republiky i dalších východních zemí se zeměmi jižního Středomoří byl zanedbatelný. V průměru činil v roce 1999 0,6% (ČR asi 1%) z celkového zahraničního obchodu těchto zemí. Podíl členských zemí na celkovém obchodě jižního Středomoří dosahoval rovněž nízkých hodnot, přibližně 1,4% v r. 1999.²⁰⁴

Země jižního Středomoří svalovaly vinu za malý pokrok barcelonského procesu mj. i na proces rozšiřování Evropské unie a na to, že pomoc EU oběma regionům je asymetrická, tj. výrazně ve prospěch východoevropských zemí. Přidružené státy střední a východní Evropy dostávaly šestkrát větší podporu na hlavu v porovnání se středomořskými partnerskými zeměmi. Jednotlivé země Evropské unie se koncentrovaly na různé oblasti spolupráce. Skandinávské země - Švédsko se angažovalo ve středomořském dialogu civilizací, Finsko se soustředilo na ekologii a Dánsko preferovalo lidská práva. Francie měla poslední slovo ve vztahu k Alžírsku a Španělsko se silně angažovalo v Maroku.²⁰⁵

V souvislosti s velkým rozšířením Evropské unie o státy východní a jižní Evropy vydala Evropská komise v květnu 2004 strategický dokument: Evropská politika sousedství (EPN – European policy of Neighbourhood). Do projektu byly zapojeny země geograficky blízké, u nichž se nepředpokládal vstup do EU.²⁰⁶

10. jubileum Barcelonského procesu (listopad 2005) bylo rozčarováním. Když byl roku 1995 projekt zahajován, partnerské středomořské země se nacházely ve spodním sektoru středně příjmových zemí. Za deset let se však jejich pozice nezměnila. Divergence obou břehů se namísto modernizace euro-středomořského regionu prohloubila. Za jeden z nejvýraznějších neúspěchů byla považována slabá interakce a nízká úroveň obchodní výměny. Slabá byla také úroveň zahraničních investic. Středomořské země jižního břehu přilákaly během desetiletého období dohromady tolik, kolik bylo investováno v Polsku.²⁰⁷

Od roku 2005 začíná otevřenější kritika Barcelonského procesu. Výročního summitu v roce 2005 se z jižního Středomoří zúčastnili pouze vrcholní představitelé Palestiny a Turecka. Summit se odehrával za složitých politických okolností - Blízkovýchodní mírové rozhovory stagnovaly, USA a Velká Británie vedly válku v Iráku bez mandátu OSN a tzv. boj proti terorismu ovlivnil negativně celkové vztahy. Stále více se prokazovalo, že projekt Barcelonský proces není schopen dosáhnout reálných výsledků.²⁰⁸ Summit skončil bez závěrečného prohlášení. Byl uzavřen projevem předsednické země, který přednesl britský ministerský předseda T. Blair. Průběh byl narušován rozpory účastníků, přesto se podařilo přijmout dva klíčové dokumenty: 1. boj euro-středomořských zemí proti terorismu a 2. pětiletý plán spolupráce. Hlavní rozpor mezi arabskými zeměmi a představiteli Evropské unie a Izraele se týkal formulace deklarace o terorismu. Arabské země daly jasně najevo, že sice souhlasí se spolupráci při potírání terorismu, ale vyjádřily rozhodný odpor ke spojování boje proti cizí okupaci s terorismem. Nakonec byl přijat kompromisní návrh, podle něhož budou arabské země spolupracovat, aby zabránily dodávkám zbraní a peněz teroristům, při rozbíjení teroristických sítí a vydávání teroristů do třetích zemí. Byl vyjádřen souhlas se společným bojem proti terorismu, arabští politikové prosadili, aby byla náležitá pozornost věnována jeho kořenům, mezi něž byla řazena chudoba, útlak a cizí okupace. Arabské země

²⁰³ Bureš Jaroslav, *Hlavní přínos 5. řádné euro-středomořské konference ve Valencii*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 16-21.

²⁰⁴ Bureš, *Členství ČR v EU a středomořská dimenze*, str. 10-14.

²⁰⁵ Bureš, *Členství ČR v EU a středomořská dimenze*, str. 10-14.

²⁰⁶ *Evropská politika sousedství*, <http://www.euractiv.cz/>

²⁰⁷ Bašovská, *Středomoří a Evropská unie*, str. 20.

²⁰⁸ *Union for the Mediterranean*.

trvaly na tom, aby v závěrečném dokumentu byla začleněna věta o mírovém procesu na Blízkém východě. Evropa prosadila do závěrečného dokumentu tezi o společném boji proti ilegální migraci, s arabským dovětkem vyzývajícím k usnadnění procedur nutných pro vycestování do zemí EU. Arabské země souhlasily s potřebou politických reforem pod podmínkou, že budou prováděny zevnitř a bez cizího zasahování.²⁰⁹

Pětiletý program činnosti zahrnoval tematické bloky:

1. Spravedlivé a komplexní řešení blízkovýchodního konfliktu. Připomenuta byla nezbytnost politického pluralismu a zajištění maximální politické participace žen a mládeže. Velký důraz byl kladen na svobodné volby, zvýšení podílu občanů na procesu rozhodování a právo na informace pro každého občana. Politické reformy měly být realizovány s využitím mezinárodních společenských norem. V souvislosti s aférou kolem karikatur dánských malířů se členské země EU zavázaly vystupovat společně proti xenofobii, rasismu, netoleranci a zdůraznily respekt vůči všem náboženstvím.
2. Ekonomické reformy zaměřené na vytvoření euro-středomořské zóny volného obchodu do roku 2010, podporu malých projektů a větší zaměstnanosti v soukromém sektoru.
3. Kulturní a školská výměna. Program zmiňoval vliv vzdělávání na politickou, ekonomickou a sociální sféru.
4. Ekologická dimenze. Program obsahoval závazek vyčistit Středozemní moře do roku 2020.
5. Problematika migrace a sociální integrace. Podporována a usnadňována měla být legální migrace, ale státy se zavázaly vystupovat razantně proti nelegální migraci.²¹⁰

Na konferenci bylo konstatováno, že se podařilo mnoho úkolů splnit, avšak v důsledku zhoršené politické situace v regionu (Palestina, Irák) nedošlo k výraznějšímu pokroku. Zástupci arabských zemí ve svých vystoupeních zmiňovali vizi proměny Středomoří v region míru a stability jako chiméru a také to, že propast v ekonomické a sociální oblasti mezi oběma břehy se za deset let trvání barcelonského procesu prohloubila. Novináři referovali o euro-středomořském summitu jako o islámsko-evropské konferenci. Evropská unie dala také nepřímě najevo, že v budoucnu bude omezovat pomoc těm zemím, které nebudou dostatečně zavádět politické reformy. Země arabského Maghribu měly v té době přednost před komplikovaným arabským Východem (Mašriqem).

Většina odborníků upozorňovala na asymetrii demografického růstu Evropské unie zemí jižního Středomoří a na nutnost revize představ o vzájemném partnerství s ohledem na tuto stránku.²¹¹

Podle většiny specialistů byl Barcelonský proces od samotného začátku „mission impossible“ protože byl příliš ambiciózní, chtěl svést dohromady různé strany, Palestinu a Izrael. Špatné bylo, že nebyl schopen přispět k řešení Blízkovýchodního konfliktu. Jediná cesta je zajímat se o prvotní všem společné cíle, tj. podpora míru (promoting peace), podporu demokracie a dobrého vládnutí (promoting democracy and good governance), čistotu Středozemního moře, která všechny znepokojuje, a zaměřit se na bilaterální vztahy, protože každá ze zemí Evropské unie i Blízkého východu má své vlastní zájmy. Dobré výsledky byly zaznamenány v kultuře a ve spolupráci nevládních organizací a na tom je třeba stavět.²¹²

Unie pro Středomoří a další instituce Barcelonského procesu

Dne 13. července 2008 byla založena Unie pro Středomoří (UfM).²¹³ Schůzky se zúčastnilo 43 vrcholných představitelů ze 43 zemí. Vznikla jako nový začátek a doplněk

²⁰⁹ Bureš Jaroslav, *Barcelonský summit a jeho význam*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 20-23.

²¹⁰ Bureš, *Barcelonský summit a jeho význam*, str. 20-23.

²¹¹ Kropáček L., *Odmítnout nenávisť*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 22.

²¹² Fontelles Joseph Borell, *Yes the Barcelona Process was "mission impossible", but the EU can learn from that Autumn 2010*. <http://www.europesworld.org/>

²¹³ *Unie pro Středomoří*, <http://cs.wikipedia.org/>

Barcelonského procesu (EMP/UfM). Hlavním iniciátorem byl francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Byly vypuštěny některé nereálné projekty jako např. fiskální unie nebo zóna volného obchodu. Novinkou bylo zřízení rotačního předsednictví složené z jednoho reprezentanta Evropské unie a jednoho zástupce středozezemních států. Prvním předsednictvím byl pověřen tandem Francie a Egypta. Dne 4. března 2010 byl v Barceloně otevřen společný generální sekretariát Unie. Sídlo je umístěno v bývalém královském paláci Pedralbes. Palác věnoval Unii pro Středomoří španělský král Juan Carlos. Generálním sekretářem unie byl jmenován Ahmad Massa'deh z Jordánska (bývalý velvyslanec Jordánska v EU, Belgii, Norsku, Lucembursku a také ministr pro reformy ve veřejném sektoru), který však po roce rezignoval z důvodu nedostatku finančních prostředků na plánované projekty. Po něm úřad vedl Youssef Amrani, bývalý zástupce ministra zahraničí z Maroka. V březnu 2012 byl vystřídán svým kolegou Fathallahem Sijilmassim, ekonomem a bývalým velvyslancem Maroka v EU.²¹⁴ Schůzky vrcholných představitelů států se konají jednou za dva roky.

Hlavní úkoly Unie se soustřeďují do šesti oblastí:

- Ekologie (oblast Středozemního moře – obnova a vyčištění),
- Doprava (vytvoření námořních a pozemních cest, např. stavba přímořských dálnic a modernizace trans-Maghribské železniční dráhy),²¹⁵
- Ochrana civilního obyvatelstva před civilními katastrofami i katastrofami způsobenými člověkem,
- Alternativní zdroje (Středomořský energetický solární plán),
- Vzdělání (otevření Euro-středomořské univerzity ve Slovinsku, výměna studentů s partnerskými zeměmi v rámci projektů Tempus, Erasmus Mundus)
- Podpora malého a středního podnikání.²¹⁶

Podle původních představ Nicolase Sarkozyho měla Unie zahrnovat pouze státy Středomoří. Na naléhání Německa do ní byly zapojeny všechny státy Evropské unie. Středoevropské země měly obavy, aby do této iniciativy nebyly věnovány všechny prostředky EU na úkor východní politiky a Balkánu anebo, aby se Unie nestala příčinou zastavení rozšiřování Evropské unie.²¹⁷

Dvakrát za sebou, na jaře a na podzim 2010 byl summit UfM posunut kvůli bojkotu arabských zemí z důvodu situace na palestinských územích. Alžírsko se nechalo slyšet, že UfM je neužitečná organizace. Nakonec bylo rozhodnuto, že termín dalšího setkání na nejvyšší úrovni nebude zatím určen. Španělsko mělo ambici vystřídat Francii v předsednictví severního křídla. Proti tomu se ale ozvala Belgie, které držela předsednictví EU v druhé polovině roku 2010.²¹⁸

Dne 28. června 2012 se konala schůzka EMP/UfM vyšších úředníků v Barceloně. Byly zde vyhlášeny tři nové programy:

- snaha o zlepšení postavení žen na trhu práce (*Capacity for success: competences for women in the workplace*)
- zřízení Euro-Středomořské univerzity v Maroku ve Fezu (*Creation of a Euro-Mediterranean University in Fes, Morocco*)
- překonání problémů vládnutí k mobilizaci vodního sektoru ve Středomoří (*Overcoming the challenges of governance for mobilising the water sector of the Mediterranean*).²¹⁹

²¹⁴ *Union for the Mediterranean*

²¹⁵ Lannon Erwan, *Status and progress of the Union for the Mediterranean in 2010*. IV. The UfM Projects in the fields of infrastructures, civil protection and higher education: state of play. Documents IEMed 7, Barcelona 2011, str. 21.

²¹⁶ *Unie pro Středomoří*

²¹⁷ *V Paříži vznikla Unie pro Středomoří, připojilo se i Česko*, 13.7.2008, <http://zpravy.idnes.cz/>

²¹⁸ *Barcelona's UfM Summit likely to be cancelled*, 7.11.2010, <https://www.cimicweb.org/>; *Unie pro Středomoří. Od narození polomrtvé dítě*. 1.2.2011, <http://www.tyden.cz/>; *North and South Co-presidency system*.

Union for the Mediterranean. <http://en.wikipedia.org/>

²¹⁹ *Union for the Mediterranean*

Na půdě evropského parlamentu se konala dvoudenní konference věnovaná Unii pro Středomoří a tomu, že je třeba po arabském jara zefektivnit činnost a pomoci s konsolidací demokracie v nově nastolených režimech.²²⁰ Jordánsko přislíbilo prezidentství UfM za jižní státy. Změna se měla uskutečnit v září 2012.²²¹

Významnou institucí euro-středomořského dialogu je Evropský institut pro Středomoří (*The European institute of the Mediterranean, IEMed*), jenž byl založen již v roce 1989 v Barceloně. Je finančně podporován katalánskou vládou, španělským Ministerstvem zahraničních věcí a městem Barcelonou. Byl založen pro podporu aktivit a projektů přispívajících ke spolupráci mezi zeměmi Středozeří. Funguje také jako centrum studií pro vládní i nevládní organizace, podniky, sdružení, které působí v oblasti Středozeří. Podporuje spolupráci v hospodářské činnosti a mezikulturní dialog. Zajišťuje programy pro studenty a odborníky ze středozeříských zemí. Poskytuje dotace a granty. Vede knihovnu a dokumentační centrum.²²² Zabývá se také výzkumy mezi politickými představiteli, diplomaty a dalšími zástupci vládních organizací, odborníky i zástupci občanské společnosti. Výzkumy jsou zaměřeny na vnímání efektivnosti institucí a programů zřízených na podporu Euro-středozeříské spolupráce.

IEMed byl Evropskou komisí pověřen, aby v letech 2009-2012 provedl každoroční průzkum expertů a aktivistů angažujících se v Euro-středomořském procesu. Poslední zveřejněný výzkum probíhal v období listopad a prosinec 2010, takže nezahrnuje výsledky dotazů týkající se „arabského jara“. Experti, kteří přispěli svými články do publikace, byli pouze požádáni, aby do svých analýz zahrnuli poslední dění v arabských zemích.²²³ Z výzkumů, které institut provedl v letech 2009-2010, vyznívá v celkovém hodnocení Euro-Středomořská spolupráce/Unie pro Středomoří (EMP/UfM) spíše negativně. V roce 2009 se výzkumu zúčastnilo 371 respondentů,²²⁴ v roce 2011 to bylo 598 respondentů.²²⁵ Výzkum roku 2009 je ve srovnání s rokem 2010 optimističtější, a to především díky španělskému předsednictví Evropské unie.

Hodnocení expertů a vládních činitelů vyplývající z výzkumu v roce 2010 jsou v konečném souhrnu více negativní než vyjádření zástupců občanské společnosti.²²⁶ Hodnocení výsledků činnosti sekretariátu Unie pro Středomoří bylo rovněž negativní, i když pokud jde o budoucnost, byla zde vyjádřena jistá naděje. Obecně byla kritizována malá viditelnost plánů a strategie. Pozitivně hodnoceny byly pouze solární plán²²⁷ a univerzita EMUNI v Piranu ve Slovinsku, která byla otevřena 9. června 2008. Na otázku, jaké projekty by měla být zařazeny pro další období, získaly největší ohodnocení projekty výměny mládeže.²²⁸

Výzkum také ukázal, že mnohé z projektů EMP/UfM jsou zcela neznámé i v kruzích odborníků na obou stranách břehů Středomoří. Podle expertů je to tříštění a množení projektů,

²²⁰ PA UfM/ Press conference at the European Parliament on the UfM <http://www.ufmsecretariat.org/>

²²¹ Jordan will assume the southern co-presidency of the UfM, The Senior Official Meeting of the UFM took place in Barcelona on June 28th. <http://www.ufmsecretariat.org/>

²²² Mission. IEMed – European Institute of the Mediterranean, <http://www.iemed.org/>

²²³ Second Euromed Survey. Methodology. IEMed, Barcelona 2011, str. 11.

²²⁴ The Euromed Survey: An Instrument for assessment and mobilisation. IEMed, Barcelona 2010, str. 15.

²²⁵ Second Euromed Survey, str. 11.

²²⁶ Monitoring of progress and achievements of the Euro-mediterranean partnership/Union for the Mediterranean in 2008-10 and assessment of prospects 2010-12. Euromed Survey of Experts and Actors. IEMed Barcelona 2011, str. 27.

²²⁷ Na stránkách UfM je oznámena podpora druhé fáze výstavby solární elektrárny v Maroku. EU supports the development of a Solar power station in Ouarzazate. <http://www.ufmsecretariat.org/>

²²⁸ Synthesis of results. Achievements and Progress of the Mediterranean Partnership 2008-2010. Euromed Survey of Experts and Actors. IEMed, Barcelona 2011, str. 19-20; Lannon E., Status and progress of the Union for the Mediterranean in 2010. Higher Education and Euro-Mediterranean University. IEMed Documents 7, Barcelona 2011, str. 25.

institucionální překážky, konflikty v regionu a nedostatek financí ze strany evropských zemí, které způsobují v konečném důsledku neefektivnost procesu.²²⁹

Zajímavé byly výsledky hodnocení předsednictví Evropské unie a Unie pro Středomoří. Nejlépe bylo hodnoceno předsednictví Španělska, kdy se oblast Středomoří stala hlavním centrem zájmu, pak Francie a Švédska. Předsednictví České republiky (leden-červen 2009) bylo hodnoceno nejhůře. Předsednictví UfM společně Francie s Egyptem bylo hodnoceno hůře než předsednictví EU.²³⁰

Podle některých odborníků zaznívá v posledním výzkumu z roku 2010 ze strany odborníků, vládních úředníků i reprezentantů občanské společnosti obrovská deziluze ohledně dalších možností rozvoje Euro-středomořské spolupráce. Vývoj v arabských zemích dokazuje, že prognózy zveřejňované od roku 1990, byly správné. Experti dlouhodobě upozorňovali na nedostatečný ekonomický růst, rostoucí sociální napětí, málo legitimní režimy. Jediným překvapením bylo, že krize, které se snažil Euromed předejít a anebo ji alespoň zadržet, vypukla najednou. Většina expertů se shoduje, že je třeba vyčkat na politické změny na jihu a nové reprezentanty, kteří zvolí další cesty Euro-středomořské spolupráce.²³¹

V materiálech Unie pro Středomoří jsou nejčastěji citovány analýzy expertů, kteří vidí příčinu prohloubení rozdílu mezi jihem a severem Středozeří v tom, že se zavíraly oči před totalitními režimy, protože zaručovaly stabilitu a ochranu před islamisty. Spoléhalo se na evropský ekonomický růst a pomíjel se fakt, že špatné přerozdělení financí zvýší nerovnost.²³² Většina expertů, kteří píšou o situaci v arabských zemích, byla v Tunisku a Egyptě.²³³

Evropská unie je jako celek neschopna se domluvit na jednotném postupu vůči vývoji na Blízkém východě. Odpovědnost je ponechána na jednotlivých státech.²³⁴ Zatímco Německo si zachovává odstup a neúčastní se vojenských akcí, země jako Francie, Velká Británie, Itálie ale také Dánsko se přímo angažovaly ve vojenských akcích v Libyi.

Budování partnerství v kulturních, lidsko-právních a sociálních záležitostech stálo původně stranou. Zdálo se, že ekonomická liberalizace je klíčem k celkovému úspěchu projektu Euro-středomořské spolupráce. Počátkem nového milénia začala nabývat na síle.²³⁵

Nadace Anny Lindh (Anna Lindh Foundation)

V listopadu 2004 byla v Haagu na zasedání ministrů zahraničních věcí euro-středomořského regionu založena Euro-středomořská nadace Anny Lindh pro dialog mezi kulturami (*The Anna Lindh Euro-Mediterranean Foundation for the Dialogue between Cultures, ALF*) na počest švédské ministryně zahraničních věcí, která podporovala evropskou integraci, avšak byla zavražděna 11. září 2003 v obchodním domě ve Stockholmu.²³⁶ V roce 2003 doporučila zpráva skupiny na nejvyšší úrovni vytvoření Euro-středomořské nadace.²³⁷

V současnosti zahrnuje nadace 43 zemí,²³⁸ kterými je společně financována.: Albánie, Alžírsko, Belgie, Bosna a Herzegovina, Bulharsko, Černá Hora, Česká republika, Dánsko,

²²⁹ Martínéz Ester, Aragall Xavier, Padilla Jordi, *Euro-Mediterranean projects and programmes: Holding the Mediterranean together*. Euromed Survey of Experts and Actors. IEMed, Barcelona 2011, str. 122.

²³⁰ *Monitoring of progress and achievements of the Euro-mediterranean partnership*, str. 29.

²³¹ Schmid Dorothée, *After the Arab Spring: Is it time for the Euro-Mediterranean order to be rethought?* Euromed Survey of Experts and Actors. IEMed, Barcelona 2011, str. 91.

²³² Cordet-Dupoy Annie, *Transition in the Southern Mediterranean: An opportunity for improved cooperation between two shores*. Euromed Survey of Experts and Actors. IEMed, Barcelona 2011, str. 133.

²³³ Bassols Andreu, *Introduction. Ecology and Culture*. IEMed, Barcelona 2011, str. 9.

²³⁴ Schmid, *After the Arab Spring*, str. 100.

²³⁵ Bašovská, *Středomoří a Evropská unie: barcelonský proces ve vývoji*, str. 20.

²³⁶ http://wikipedia.infostar.cz/a/an/anna_lindh.html

²³⁷ *The Anna Lindh Review 2005-2011. Milestones*. Anna Lindh Foundation, Bibliotheca Alexandrina, Egypt 2011.

²³⁸ *The Anna Lindh Review 2005-2011. Milestones*.

Egypt, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Kypr, Libanon, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Mauritania, Maroko, Monaco, Německo, Nizozemí, Irsko, Itálie, Izrael, Jordánsko, Palestina, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Sýrie, Španělsko, Švédsko, Tunisko a Turecko.²³⁹

Sídlo Nadace ALF je v egyptské Alexandrii. V roce 2008 byl zvolen prvním prezidentem nadace André Azoulay, bývalý poradce Marockého krále, který je jím dodnes. Výkonným ředitelem je v současnosti Andreu Claret, bývalý významný katalánský novinář. Měl dva předchůdce, v letech 2005-2007 řídil nadaci Traugott Schoefthaller z Německa, který vypracoval první program a navázal první kontakty s relevantními institucemi, a v letech 2007-2008 Lucio Guerrato z Neapole, pod jehož vedením byly zahájeny regionální aktivity a vedení nadace dosáhlo mezinárodního uznání.²⁴⁰

Organizačně je Nadace ALF řízena Výborem guvernérů (Board of Directors), jenž vypracovává programy a procedurální směrnice a schvaluje rozpočet, jmenuje ředitele a stará se o koncepční a finanční záležitosti. 43 zemí včetně České republiky zde má svého jmenovaného velvyslance. Dalším orgánem je Advisory Council, dvanáctičlenný konzultační orgán složený ze šesti zástupců zemí jižního Středomoří a šesti zástupců zemí EU, kam jsou vládami jednotlivých zemí navrhováni zástupci. Vedení nadace pak z navržených zástupců jmenuje některé, a to sice na funkční období tří let, nikoli však ze všech zemí, nýbrž střídavě. Funkce je bezplatná. Členové jsou vybíráni na základě jejich angažovanosti v kulturním dialogu.²⁴¹ Zpravidla jsou navrhováni významní odborníci, umělci nebo ministři, kteří se ve své profesi věnují příslušné tematice. Advisory Council se schází dvakrát ročně v různých zemích, střídavě v zemích EU a v zemích jižního nebo východního Středomoří. Za Českou republiku byl v roce 2008 do Advisory Council českým ministerstvem zahraničí jmenován Prof. Eduard Gombár z Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jeho mandát vypršel koncem roku 2011. Zúčastnil se zasedání v Neapoli, Londýně, Istanbulu, Barceloně a Bruselu. Nadace je řízena formou národních "sítí", tj. seskupení organizací v jednotlivých státech. Ta se formovala v roce 2006.

Nadace podporuje dialog a porozumění mezi kulturami prostřednictvím spolupráce mezi členy občanské společnosti v regionu Evropské unie a Středomoří v několika oblastech činnosti:

1. Vzdělávání (*Education, Intercultural Learning and Youth „Learning to live together in diversity“*)
2. Kultury a umění (*Cultural and Artistic Collaborations „Creativity for Dialogue“*)
3. Udržení míru (*Creating Spaces of Peace and Coexistence „Restore Trust, Rebuild Bridges“*)
4. Migrace (*Cities, Migrants and Diversity: „Valuing Diversity, Understanding Migration“*)
5. Náboženství (*Religion, Spirituality and Values: „Inter-religious Dialogue and Common Values“*)

Tyto cíle byly nově rozčleněny detailněji na:

1. Vzdělávání a mládež (*Education and Youth*)
2. Kultura a výměna umělců (*Culture and Artistic Mobility*)
3. Média a názor veřejnosti (*Media and Public Opinion*)
4. Migrace a občanství (*Migration and Citizenship*)
5. Mírová kultura (*Culture of Peace*)
6. Náboženství a spiritualita (*Religion and Spirituality*)

²³⁹ *The Anna Lindh Review 2005-2011. Foreword.* Anna Lindh Foundation, Bibliotheca Alexandrina, Egypt 2011.

²⁴⁰ Claret Andrew, *The ALF Comes of Age.* The Anna Lindh Review 2005-2011. Anna Lindh Foundation, Bibliotheca Alexandrina, Egypt 2011 a *Governance and Management.*

²⁴¹ Bureš Jaroslav, *Dialog kultur a civilizací v režii nově vzniklé Nadace Anny Lindhové.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 9.

7. Akademická spolupráce (*Academic Cooperation*).²⁴²

V rámci těchto oblastí je možno přihlašovat granty, jsou pořádány konference, školení a další akce ALF a vydávány publikace.

Jednou z nejdůležitějších rolí nadace je poskytování grantů neziskovým organizacím na rozvoj jejich aktivit. Centrála ALF v Alexandrii vyhlašuje minimálně jednou ročně otevřené „Call for Proposals“ (CFP). Z přidělených grantů jsou financovány semináře, setkání, školení, umělecké a fotografické výstavy, hudební a divadelní výstavy, akademické a výzkumné iniciativy. Nejvíce podporovanými cílovými skupinami jsou: mládež, ženy a migranti. První ALF Call for Proposals byly vhlášeny v roce 2006. Celkem bylo v tom roce podpořeno 39 grantů v hodnotě 10-35 000 Eur celkovou částkou 1 500 000 Eur, v r. 2007 to bylo 30 grantů v hodnotě 10-75 000 Eur v celkové částce 1 800 000 Eur, v r. 2009 se jednalo o největší částku, která byla rozdělena dvěma skupinám grantů. První byla skupina 35 menších grantů v hodnotě 10-20 000 Eur a v celkové hodnotě 600 000 Eur a druhá skupina větších grantů v hodnotě 50-100 000 Eur celkem za 1 700 000 Eur. V roce 2010 byla rozdána nejmenší částka 500 000 Eur, a to 27 projektům v hodnotě 10-20 000 Eur.²⁴³

Nadace pořádá každoročně školení k tomu, jak vypracovat granty. V roce 2007 se uskutečnilo školení v Budapešti. 18 účastníků z 9 zemí (Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Německo, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko) se sešlo 20-21.4. v Budapešti na tzv. školení školitelů „Training for trainers“, které mělo za úkol napomoci budování národních sítí ve střední a východní Evropě i ke vzájemnému poznání. Vedoucím semináře byl Paul Walton ze Spojeného království, koordinátor kanceláře nadace a manažer komunikace ALF a Giancolunca Solera z Itálie, vedoucí národních sítí nadace.²⁴⁴

Nadace uděluje dvě ceny. První je udělována každoročně výjimečným osobnostem, které se zasadily o podporu dialogu kultur (*EuroMed Civil Society Dialog Award*) a druhá je cena pro novináře za pozitivní roli v dialogu (*Anna Lindh Mediterranean Journalist Award*). Ceny bývají vybírány z návrhů jednotlivých národních sítí.²⁴⁵

První cena za podporu dialogu byla udělena v roce 2006²⁴⁶ za „dialog zaměřený na vzájemný respekt lidí vyznávajících různá náboženství i další víry“ habešskému křesťanskému klášteru Dejr Már Músá al-Habaší, který se nachází v Sýrii v hornaté krajině vzdálené 80 km od Damašku (poblíž městečka Nebek).²⁴⁷ Klášter nese jméno etiopského misionáře a královského syna, Mojžíše al-Habeší.²⁴⁸ Klášter pochází ze 6. stol., kdy jej spravoval syrsko-antiochijský chrám. Několikrát byl zničen a znovu vybudován. Poprvé jej zničili byzantští vojáci. V 15. stol. byl rozšířen a roku 1831 byl opuštěn. Klášter v té době spadl pod správu Syrské katolické diecéze měst Homs, Hamá a Nebek. Místní obyvatelé místo neustále navštěvovali a usilovali o obnovu kláštera.²⁴⁹

V roce 1982 navštívil místo mladý jezuita - student z Říma, který se zajímal o Orient a islám, Paolo Dall'Oglio (nar. 1954). V roce 1984 se sem se skupinou dobrovolníků vrátil a zahájil opravy budov za podpory syrské vlády. V roce 1991 zde byla založena mnišská komunita. V roce 1994 byla rekonstrukce dokončena.²⁵⁰ Z kláštera vznikl jakýsi letní tábor,

²⁴² *The Anna Lindh Review 2005-2011. Foreword.*

²⁴³ *Anna Lindh Grants Programme. The Anna Lindh Review 2005-11.*

²⁴⁴ *Training for trainers – Final Report. Budapest April 20-21, 2007*

²⁴⁵ *EuroMed Civil Society Dialogue Award. The Anna Lindh Review 2005-2011.*

²⁴⁶ *EuroMed Civil Society Dialogue Award.*

²⁴⁷ Bureš Jaroslav, *Nadace Anny Lindhové pro dialog kultur a posilování náboženské tolerance. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007*, str. 31-32 a *EuroMed Civil Society Dialogue Award. The Anna Lindh Review 2005-2011.*

²⁴⁸ Podle tradice se vzdal poct a vyrazil na pouť, aby našel království nebeské. Po cestách po Egyptě a Svaté zemi nakonec doputoval do tohoto místa v Sýrii. Jeho život předčasně ukončili byzantští vojáci. In: Svášková Tereza, *Dár Mar Músá al-Habaší*, Velbloud, na cestě islámským světem, str. 17-19.

²⁴⁹ Svášková, *Dár Mar Músá al-Habaší*, str. 17-19.

²⁵⁰ Svášková, *Dár Mar Músá al-Habaší*, str. 17-19.

sloužící k liturgickým i pracovním činnostem a sblížení křesťanů a muslimů.²⁵¹ Konkrétní činnost je zaměřena na pořádání seminářů, přednášek a vedení dialogu s islámským světem. Otec Paolo poskytl interview pro nadaci ALF, v němž hovořil o specifické arabsko-semitské pohostinnosti symbolizované beduínským stanem i o tom, že část západních křesťanů vydává katolickou církev za symbol převahy západní civilizace. Varoval před vnucováním západního kulturního modelu světa. Kulturní pluralismus, relativismus a vzájemné ovlivňování musí mít podle něj prioritu. Odmítal také označení ateistů jako nevěřící a vyslovil se pro široký komplex tolerovaných kulturních a duchovních identit založených více na synkretismu, který by zahrnul i lidi nevyznávající žádnou víru.²⁵² Zástupce kláštera, páter Jihad Youssef, se 28. června 2011 zúčastnil pražské konference „*Muslims in Visegrad*“, pořádané českou sítí nadace.²⁵³

První ceny pro novináře v roce 2006 byly uděleny celkem čtyřem osobnostem (dvěma z EU a dvěma z jižních zemí), které byly pozvány na slavnostní ceremoniál do Alexandrie a pak podnikly cestu po různých zemích EuroMedu, kde referovaly o své práci.²⁵⁴

Dalšími aktivitami, které v letech 2005-2011 vznikly, jsou akce krátkodobého charakteru tzv. regionální kampaně. V roce 2006 byla vyhlášena šestiměsíční on-line kampaň „*Dialog 21 for Youth*“ jako odpověď na „kulturní krizi“ kolem prezentace karikatur Proroka Mohameda v některých evropských médiích. Prezentace karikatur tehdy vzbudila velký odpor muslimských organizací po celém světě. Více než 2000 mladých lidí se k tématu vyjádřilo a z nich 40 z 28 zemí Euro-středomoří se sešlo v Alexandrii ve dnech 14.-17. října 2006 na pracovním semináři. Účastníci se také setkali s otcem Paolem z křesťanského kláštera v Sýrii, vítězem první ceny ALF pro dialog. Výsledky semináře byly tlumočeny ministrům zahraničních věcí na setkání ve Finsku v listopadu 2006.²⁵⁵

„*Cross-border Arts*“, Přeshraniční umění byla další iniciativou, která zase vznikla jako odraz války v Libanonu v červenci 2006 a násilí v Palestině a Izraeli. Díky projektu se spojili umělci a nevládní organizace z Libanonu, Palestiny a Izraele. Výsledkem projektu byla výstava „*Cross Border Arts Among Wounds of War*“ děl umělců, kteří měli zkušenosti s konfliktem a válkou. Výstava pak za podpory nejen ALF ale i dalších evropských kulturních institucí procestovala Evropu.²⁵⁶

Rok 2008 byl vyhlášen Rokem euro-středomořského dialogu mezi kulturami a „1000+1 akce“ se stala hlavní kampaní nadace (*1001 Actions for Dialogue Campaign*).²⁵⁷ Akce měly podpořit nevládní organizace i jednotlivce při komunikaci s vládními institucemi a vyvrcholily společnými akcemi v poslední květnový týden. Administrativa těchto menších grantů byla nepoměrně snazší, byla však zaměřena pouze na podporu dílčích aktivit jednotlivých organizací. Maximální částka, kterou bylo možno v rámci tohoto projektu získat, bylo 1000 Eur. V České republice se konalo několik akcí. Ve dnech 26.-27. května se uskutečnila v Senátu konference „*Cesta k vzájemnému porozumění*“, kde se setkali zástupci

²⁵¹ www.deirmarmusa.org – stránky kláštera, kde je nutno hlásit skupinové návštěvy. Nocleh a jídlo jsou pro všechny návštěvníky kláštera zdarma.

²⁵² Bureš Jaroslav, *Nadace Anny Lindhové pro dialog kultur a posilování náboženské tolerance*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 31-32 a *EuroMed Civil Society Dialogue Award*. The Anna Lindh Review 2005-2011; Bureš. *Nadace Anny Lindhové*, str. 31-32. „Komunita z Dejr Már Músá se nazývá al-Chalil (tj. komunita Abraháma), má tak podtrhnout ekumenický charakter tří světových náboženství. Klášter také plánoval „Projekt Abrahámovy cesty“ – projekt duchovně – kulturní turistiky. Turistická cesta měla začínat v Urfě (horní Mezopotámie – dnešní Turecko), kolem Eufratu do Aleppa v Sýrii, dále podél řeky Orontés do kláštera Dejr Már Músá. Odtud do údolí Jordánu, Jeruzaléma a nakonec do Hebronu, kde leží Abrahámův hrob.“

²⁵³ Gombárová Jana, *Muslims in Visegrad*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 65.

²⁵⁴ Anna Lindh *Mediterranean Journalist Award*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

²⁵⁵ *Dialogue 21 for Youth*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

²⁵⁶ *Cross-border Arts*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

²⁵⁷ *1001 Actions for Dialogue Campaign*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

křesťanství, judaismu a islámu. 19.-22. května proběhla přehlídka arabských filmů v budově FAMU na Smetanově nábřeží. Arabský kulturní institut Taneween v Praze, jehož majitelka pochází ze Sýrie, připravila ve dnech 21.-31. května velmi pestrý kulturní program. Uspořádala výstavu o moderním palestinském umění, diskusi na téma „*Být cizincem v České republice*“ a workshop „*Mluvíš rád arabsky?*“ Liberecká nevládní organizace Swallow Club zorganizovala tři neformální večery s núbijským spisovatelem Haggag Oddoulem a iráckým žurnalistou Madžidem al-Chatíbem. Metropolitní univerzita v Praze uspořádala v březnu konferenci o arabské migraci, jíž se zúčastnilo na 100 zájemců.²⁵⁸

V roce 2009 poskytl tajemníci ALF v ČR Haně Suchardové během jednoho školení ve Vídni rozhovor vedoucí sítě ALF Gianluca Solera ohledně možnosti získávání projektů ALF i problémy s jejich kofinancováním: „*Projekty musí sloužit jak národní síti, tak i prospěchu celé ALF. Témata musí mít jasný vliv na cílovou skupinu a také jasné cíle. Nemá to nic společného s velikostí či počtem obyvatel. Velkou roli hraje kredit, který svými aktivitami získáte. Česká republika má velký potenciál stát se svými aktivitami centrálním bodem střední Evropy. Sekretariát však nemá možnost ovlivňovat jednotlivé národní vlády.*“²⁵⁹

V roce 2009 vznikla iniciativa „*Restore Trust, Rebuild Bridges*“ jako odpověď na válku v Gaze v lednu 2009 a její vliv na Euro-středomořské instituce. Byla také odpovědí na vliv ekonomické krize na mezikulturní vztahy. V rámci iniciativy se uskutečnilo více než 60 projektů, z toho část na palestinských územích nebo v Izraeli. Výsledky projektů byly prezentovány ve Stockholmu v září 2009 u příležitosti „Dne míru“ na regionálním fóru, které pořádalo Švédsko jako předsednická země EU ve spolupráci s Evropskou komisí, Spojenými národy (UN Alliance of Civilizations) a Národním muzeem světové kultury (National museum of World Culture).²⁶⁰

Nejnovější iniciativa pochází z roku 2011 „*Believe in Dialogue, Act for Citizenship*“ jako odpověď na události „arabského jara“.²⁶¹ Bylo vytvořeno první on-line fórum, kde je možno si vyměňovat zkušenosti.²⁶²

V roce 2010 připravila nadace ALF zprávu „*The Anna Lindh Report 2010*“. Na přípravě se podíleli odborníci pro výzkum veřejného mínění, zástupci nevládních organizací, politici a zástupci v Board of Governors, sdružující zástupce ministerstev zahraničí ze 43 zemí euro-středomořského partnerství. Zpráva zahrnovala výsledky výzkumu Gallupova ústavu a samostatného výzkumu nadace ALF, příspěvky expertů zaměřených na problematiku Euromedu, a doplněna byla také praktickými zkušenostmi z činnosti jednotlivých národních sítí.²⁶³

Ve dnech 4.-7. března 2010 se ve španělské Barceloně uskutečnilo setkání na 1000 zástupců občanských sdružení, iniciativ, veřejných organizací, členů Nadace Anna Lindh sídlící v Alexandrii, které neslo název Anna Lindh Fórum 2010. Setkání se zúčastnilo mnoho významných představitelů ze Španělska i celé Evropy. Evropskou komisi zastupoval eurokomisař pro otázky rozšiřování EU – Štefan Füle. Účastni byli i významní hosté z mimoevropských zemí středomořského regionu. Na fóru byli také přítomni zástupci všech národních sítí ALF. Českou republiku reprezentovala Hana Suchardová. Za české neziskové organizace se fóra zúčastnilo několik zástupců. Z Rady pro mezinárodní vztahy výkonná

²⁵⁸ Bureš Jaroslav, *Nadace Anny Lindhové a euro-středomořský dialog v České republice*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 30-31.

²⁵⁹ Suchardová Hana, *Anna Lindh Foundation: Kultura je nástroj*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 13-14.

²⁶⁰ *The Anna Lindh Review 2005-2011. Milestones; The Anna Lindh Review 2005-2011. Restore the Trust, Rebuild Bridges*. Anna Lindh Foundation. Bibliotheca Alexandrina, Egypt 2011.

²⁶¹ *The Anna Lindh Review 2005-2011. Milestones*.

²⁶² *Believe in Dialogue, Act for Citizenship*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

²⁶³ Bureš Jaroslav, *Euro-středomořské kulturní trendy ve Zprávě Nadace Anny Lindhové*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 15-17.

ředitelka Jiřina Dienstbierová, za Program pro mládež - Cena vévody z Edinburghu koordinátorka projektu Alena Jeslinková, za uměleckou sféru fotografa Jana Hunterová a za Společnost česko-arabskou Jana Gombárová.²⁶⁴

Při příležitosti 10. výročí euro-středomořského procesu na konferenci v Barceloně v březnu 2010 byla zmíněna významná role, kterou měla Nadace ALF hrát. Těsně před listopadovým summitem v Barceloně se tamtéž sešli koordinátoři národních sítí a společně hledali cesty, jak aktivizovat a zjednodušit činnost nadace a sítí. Hovořilo se o tom, že Evropská komise by měla finančně pomáhat při vytváření národních sítí, přípravě projektů i podpoře managementu.²⁶⁵

Mezi nejaktivnější ale také nejrozsáhlejší regionální sítě (tj. množství členských organizací) patří Itálie se 419 neziskovými organizacemi, následována velmi těsně Francií se 410 organizacemi. Italská síť má své reprezentativní sídlo v Neapoli a je finančně podporována vládou. Země „jižního křídla“ přikládají aktivitám nadace velkou váhu. Ve Španělsku sídlí většina organizací zabývajících se spoluprací Euro-středomoří. Španělsko vykazuje 148 nevládních organizací.

Ze zemí střední Evropy je velmi aktivní Německo se 146 organizacemi. Národní síť je zde řízena Goethe institutem ve spolupráci s organizací, která je každoročně volena. Velmi aktivní je tradičně Rakousko se sítí 50 nevládních organizací. Národní síť je zde řízena Ministerstvem zahraničních věcí (Department for International Cultural Policy, Inter-cultural and inter-religious Dialogue) a vedoucí síť je zaměstnankyní ministerstva. Kromě ministerstva je v Rakousku velmi činné, státem i soukromým sektorem (např. Erste bank) podporované, Interkulturelles Zentrum ve Vídni.

Významné jsou také země s velkou skupinou přistěhovalců jako Belgie se 103 a Nizozemí se 108 organizacemi. Ze severních zemí patří mezi nejaktivnější Finsko s 90 organizacemi, Dánsko s 52 i Švédsko s 84 organizacemi. Spojené království vykazuje 100 nevládních organizací. Ze zemí východní Evropy je velmi aktivní Slovinsko s 86 nevládními organizacemi a Euro-Mediterranean univerzitou EMUNI a Polsko se stejným počtem organizací. Významné zastoupení neziskových organizací mají i další země bývalé Jugoslávie: Chorvatsko 86, Bosna a Hercegovina 56, Černá Hora 35. Poměrně úspěšně se v poslední době zapojovalo do projektů ALF Bulharsko se svými 94 organizacemi. Rumunsko má 26 organizací a Slovensko 31. Z arabských zemí patří mezi nejaktivnější Palestina s 226 organizacemi, Izrael se 188, Maroko se 160 a Turecko se 152. Egypt, kde sídlí centrála ALFu, vykazuje 81 organizací, Libanon 80, Jordánsko má 54 organizací stejně jako Tunisko. Sýrie vykazuje 43 nevládních organizací.²⁶⁶

Nadace Anny Lindh v České republice

V České republice je kontaktním a koordinačním centrem české sítě Anna Lindh Foundation Ústav mezinárodních vztahů v Praze, patřící pod gesci Ministerstva zahraniční ČR. Vedoucím české pobočky je PhDr. Jaroslav Bureš, odborný pracovník Ústavu mezinárodních vztahů. Střídavě pracovala v ústavu tajemnice. V letech 2008-2011 vykonávala funkci tajemnice Hana Suchardová, a to na poloviční úvazek. Plat tajemnice byl hrazen centrálou ALF. V roce 2010 díky finančním potížím centrály nadace měla být funkce hrazena národními státy. V ČR tak přestala funkce tajemnice existovat. Administrativu v současnosti zajišťuje vedoucí české sítě Dr. Jaroslav Bureš.

²⁶⁴ Gombárová Jana, *Fórum nadace Anna Lindh Foundation 2010 v Barceloně*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 5-7.

²⁶⁵ Bureš, *Barcelonský euro-středomořský summit a jeho význam*, str. 20-23.

²⁶⁶ *43 Countries, 43 Networks*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

Do aktivit nadace je v ČR v současné době zapojeno 40 nevládních organizací. Většinou se jedná o státní vědecké nebo kulturní instituce anebo nevládní a zájmové organizace:

1. Agentura GAIA
2. Al-Jawahiri Cultural Exchange Centre (Al-Jawahiri kulturní centrum)
3. Association for International Affairs (Asociace pro mezinárodní otázky)
4. BARAKA
5. Centre for Middle Eastern Studies - CMES (Centrum blízkovýchodních studií)
6. Forum de la Paix Tchèque (České mírové fórum)
7. Charles University, Institute of Near Eastern and African Studies - (Ústav Blízkého východu a Afriky FF UK)
8. Czech Council on Foreign Relations (Rada pro mezinárodní vztahy)
9. Czech Institute of Egyptology, Faculty of Philosophy and Arts - Charles University in Prague - (Český egyptologický ústav FF UK)
10. Czech Youth Program the Duke of Edinburgh's Award (Program pro mládež. Cena vévody z Edinburghu)
11. Czech-Arab Society, Prague (Společnost česko arabská)
12. Czech-Arab Society, Branch Brno (Společnost česko-arabská-pobočka Brno)
13. Department of Near Eastern Studies Faculty of Philosophy University of West Bohemia, Pilsen
14. Department of Prehistoric Archaeology of the Near East – PANE (Odd. pravěké archeologie Předního východu), Institute of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk University (Ústav archeologie a muzeologie, FF Masarykovy univerzity Brno)
15. Farm in the Cave (Farma v jeskyni)
16. Forum 2000 Foundation
17. Individual Member: Beatrice Maalouf (Beatrice Maalouf - individuální členka)
18. Insaan: Czech-Arab Centre for Cultural Dialogue (Insaan: Česko-arabské centrum kulturního dialogu, o.p.s.)
19. Institute for Classical Archaeology, Faculty of Philosophy, Charles University (Ústav klasické archeologie FF UK Praha)
20. Institute of Comparative Linguistics
21. Institute of International Relations IIR (Ústav mezinárodních vztahů), (Head of Network)
22. Iraqi forum in Czech Republic (Iracké fórum v České Republice)
23. Jan Masaryk Centre of International Studies, University of Economics Prague (Centrum Jana Masaryka, VŠE Praha)
24. Jeunesses Musicales Czech Republic (Hudební mládeže ČR)
25. Klobouk film s.r.o.
26. Lebanese Club in the Czech Republic (Libanonský klub v České republice in the Czech Republic)
27. National Museum – Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures (Národní muzeum – Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur)
28. NGO Word 21 (Občanské sdružení Slovo 21)
29. OPUS ARABICUM voluntary civil organization (Opus Arabicum)
30. Ostrava center for New Music (Ostravské centrum nové hudby)
31. People in Need (Člověk v tísni)
32. PERCEPTION o.s.
33. Pro-AERO, o.s.
34. SWALLOW CLUB
35. Tanween – Arabský kulturní institut
36. The Moravian Museum - Anthropos institute and Pavilion Anthropos (Moravské muzeum v Brně – Pavilon Anthropos)
37. Together Czech Republic
38. VELbloud civil society
39. Youth and Environment Europe (YEE)
40. Green Circle (Zelený Kruh o.s.)²⁶⁷

²⁶⁷ <http://www.euromedalex.org/networks>

Vedoucí sítě svolává porady členů sítě, zpravidla před vyhlášením nové výzvy projektu, nebo před některou významnou akcí, pořádá přednášky, besedy, kulturní akce, mezinárodní setkání a informuje o jejich konání všechny členy sítě i další instituce.

Zpočátku bylo nutno, aby žadatel o grant byl členem sítě ALF. Podmínkou byla účast dvou zemí z EU a dvou nečlenských zemí a také 50% účast na financování. Na summitu v Barceloně v roce 2005 bylo upozorněno na to, že některé země však nebyly schopny najít sponzory, a granty tak byly pro ně nedosažitelné. Postupně tedy docházelo ke zjednodušování agendy. Po Barcelonském summitu v roce 2005 byla podmínkou získání grantu účast minimálně jednoho partnera z Evropské unie a dvou partnerů z nečlenských zemí EU.²⁶⁸ V současnosti si 50% financování musí zajistit členské země Evropské unie, u zemí jižního Středomoří bylo financování z vlastních zdrojů sníženo na 30%. V poslední době docházelo ke zpoždování termínů vyhlášení grantů vzhledem k nedostatečnému objemu finančních prostředků nadace. Nečlenské státy do projektu nemusí přispívat a některé velké země EU, které se potýkají s finančními problémy, jako Francie a Velká Británie, své příspěvky krátí anebo zcela ruší. V letech 2005-2008 přispěla Francie do rozpočtu nadace 500 000 Eur, zatímco v letech 2008-2011 pouze 471 008 Eur. Spojené království přispělo v letech 2005-8 100 000 Eur a v letech 2008-11 nepřispělo nic. Itálie přispěla v letech 2005-8 celkem 400 000 a v letech 2008-11 jen 290 630 Eur. Nizozemí v letech 2005-8 přispělo do rozpočtu 296 033 Eur a v letech 2008-11 pouze 100 000 Eur. Oproti tomu Německo v letech 2005-2008 přispělo 600 000 Eur a v letech 2008-11 dvojnásobek, tj. 1 200 000 Eur. Turecko, které v prvním období přispělo 100 000 Eur, přispělo v letech 2008-11 trojnásobek, tj. 300 000 Eur. Rakousko přispělo pokaždé stejnou částkou, 100 000 Eur, podobně příspěvek České republiky byl dvakrát stejný, 50 000 Eur.²⁶⁹ V roce 2012 Česká republika příspěvek nezaplatila a patřila mezi 12 zemí (většinou jižního Středomoří), které ani příspěvek nepřislíbily. Stala se tak čistým příjemcem. Výpadek rozpočtu ALF je však krizový. Z přislíbených financí na roky 2012-2014 (celkem 16,4 milionů euro) disponuje nadace pouze polovinou a zvažuje proto pozastavení grantů.²⁷⁰

Gallupův ústav sídlící v Bruselu připravil pro nadaci Anna Lindh a její 27. zasedání výboru guvernérů (Board of Directors) v Istanbulu v říjnu 2009 odbornou studii. Studie nesla název „Survey on Cultural Values and Mutual Perceptions in the Euromed Region“ (Výzkum kulturních hodnot a vzájemného vnímání v Eurostředomořském regionu). Ve svém dvouletém průzkumu mezi řadovými občany v několika zemích Evropské unie dospěla k zajímavým závěrům týkajícím se vzájemného povědomí mezi Evropou a státy jižního a východního Středomoří. Výzkum byl proveden v několika zemích Evropské unie: Francii, Řecku, Španělsku, Švédsku, Velké Británii, Maďarsku, Bosně a Hercegovině a rovněž několika zemích východního a jižního Středomoří: Turecku, Egyptě, Libanonu, Sýrii a Maroku. V Turecku a zemích EU bylo interview vedeno telefonem přes PC a v zemích východního a jižního Středomoří systémem face-to-face. Respondenti byli dotazováni na následující okruhy otázek:

Vnímání Středomoří: Pozitivní vnímání převládalo nad negativním. Region, který je znám svou pohostinností, životním stylem, jídlem, společnou kulturní historií a tvořivostí. Pokud jde o sám název Středomoří, většina respondentů z Evropy uváděla jména jižních evropských zemí, zatímco respondenti z druhé skupiny zemí uváděli velmi často jména svých sousedů - nejčastěji: Itálie, Španělsko, Řecko, Francie a Turecko. 7 z 10 respondentů mělo negativní asociaci jako region bránící se změnám, environmentálním výzvám a region zdrojů konfliktů. Většinově však Evropané vnímali Středomoří pozitivně jako region s určitým

²⁶⁸ Bureš, *Barcelonský euro-středomořský summit a jeho význam*, str. 20-23.

²⁶⁹ *Contributions 2005-2011*. The Anna Lindh Review 2005-2011.

²⁷⁰ Bureš Jaroslav, *Nové zaměření a úkoly Nadace Anny Lindhové*. Bulletin 1/2013, str. 29.

životním stylem a jídlem, zatímco respondenti z druhé skupiny spíše jako region konfliktů. Výjimkou byli Řekové, kde 48% zastávalo spíše negativní náhled. 2/3 respondentů z Evropy považují Evropu za velmi přitažlivé místo pro život a měli-li by si vybrat, zůstali by zde. Zatímco 37% respondentů z druhé skupiny zemí by se rádo do Evropy přestěhovalo.

Podporu Unie pro Středomoří: Většina lidí z jižního a východního Středomoří věřila, že Unie přinese pro jejich země výhody, pokud jde o respekt pro kulturní diverzitu, větší rovnost žen, sociální solidaritu, osobní svobodu a zákony, že Unie posílí inovace a podnikání. Podobného názoru byli i respondenti z Evropy. Velký důraz byl kladen na pozornost věnovanou prostředí a rovnosti žen.

Interakce a vzájemný kontakt: 4 z 10 respondentů z východního a jižního Středomoří měli své příbuzné v Evropě (42%). Nejvíce příbuzných v Evropě měli respondenti z Turecka (61%), Maroka (58%) a Libanonu (55%). Nejčastěji uváděné země, kde měli respondenti přátelé nebo příbuzné, byly Německo, Francie a Itálie. Větší část respondentů ze Sýrie a Egypta nemělo příbuzné ani přátelé v Evropě. Přibližně 1/3 respondentů z EU navštívila alespoň jednou Středomoří (36%). 2/3 respondentů ve Středomoří nikdy nebyly. Z výzkumu vyplynulo, že nejvíce cestují Švédové, Němci, Francouzi a Britové. Pokud jde o navštěvované země, bylo nejčastěji uváděno Turecko. Kromě Švédska a Francie, pouze malá část respondentů potvrdila, že v uplynulých 3 letech hovořila s někým z východního anebo jižního Středomoří. Většinou se jednalo o obchodní kontakty anebo o kontakty během výletů nebo dovolené. Většina Evropanů 64-76% odpověděla, že s nikým nehovořila. Respondenti z druhé skupiny uváděli mnohem častěji, že hovořili s někým z Evropanů

Hodnoty a interkulturní podobnosti: 62% respondentů z Evropy a 42% z jihu a východu se vyjádřilo, že mají víc společného než rozdílného. Pro jižní a východní státy bylo nejdůležitější hodnotou, kterou chtějí předat svým dětem, náboženství a rodinná solidarita. Pro Evropany respekt pro jinou kulturu, rodinná solidarita, nezávislost, zájem a poslušnost. Při vzájemném hodnocení svých priorit respondenti z východu a jihu přeceňovali u Evropanů důraz na individuální hodnoty: nezávislost a originalitu a podceňovali rodinnou solidaritu, respekt pro jiné kultury a poslušnost. Evropané naopak nadhodnocovali na východě důležitost respektu pro jiné kultury a podceňovali všechny jiné hodnoty.

Vzájemný respekt a média: Většina respondentů z obou skupin zemí se zajímala o informace o jiných zemích, kulturním životě, životním stylu, ekonomických podmínkách. Zájem o náboženskou víru a praktiky, životní styl a kulturu zazníval spíše z evropských zemí, zatímco respondenti ze zemí východu a jihu se zajímali spíše o ekonomické podmínky. Většina respondentů nebyla přesvědčená o tom, že by média vylepšovala vzhled druhé skupiny zemí. Tento kritický pohled byl rozšířen zejména mezi respondenty z Evropy. Nejvíce zájemců o poznání bylo z Německa a Bosny a Hercegoviny, nejméně ze Spojeného království. Z druhé skupiny zemí nejvíce zájemců o poznávání bylo ze Sýrie.²⁷¹

Významnou českou vládní institucí, která koordinuje mezinárodní spolupráci včetně spolupráce se zeměmi Středomoří je Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (NAEP), součást Domu zahraničních služeb a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V říjnu 2010 oslavily některé stávající programy Národní agentury (projekty Leonardo a Comenius) 15 let své existence. První aktivity začaly v roce 1995, kdy Evropská komise nabídla účast v těchto projektech kandidátským zemím. Šíření prvních informací o programech pak měla v gesci tři ministerstva: Ministerstvo školství, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo hospodářství, které mělo tehdy pod svou patronací učňovské školství. Dnešní podoba Národní agentury pro evropské vzdělávací programy vznikla díky

²⁷¹ GALLUP SURVEY, 27th Board of Governors, Document for point 2 Agenda: Approval of the Annual Work Plan 2010: „Survey on Cultural Values and Mutual Perceptions in the Euromed Region“.

nové generaci programu LLP 2007-2013 (Program celoživotního učení), kam se transformovaly aktivity Národních agentur Socrates a Leonardo da Vinci.²⁷²

Poslední vývoj v jižním Středomoří - „arabské jaro“

Vývoj posledních let v severní Africe, na Blízkém východě ale i krize v Evropě a USA nepřeje dialogu. Oblast Blízkého východu a ideologie islámu je v centru pozornosti od začátků devadesátých let, kdy vystřídal komunismus jako tradičního nepřítele. V polovině devadesátých let přišla Evropa s plány na vytvoření rozsáhlé euro-středomořské spolupráce. Ty však byly v posledních dvou letech vystřídány válečnou rétorikou některých evropských vůdců. Z muslimských i dalších zemí zaznívají hlasy, že bývalé koloniální velmoci zejména Francie a Velká Británie se pod záminkou podpory demokracie snaží znovu dobýt muslimský svět bohatý na ropu a další suroviny. Evropská média informují o masovém přílivu imigrantů a problémech jižních částí Evropy, které příliv imigrantů nevládají.

Tzv. „arabské revoluce“, jež začaly na přelomu let 2010-2011 v Tunisku, se následně přenesly do Egypta, Jemenu, Bahrajnu, Libye a Sýrie, rozdělily zpočátku pozorovatele na dva tábory: na zastánce občanských svobod, podle nichž zmizí s blízkovýchodními tyrany i spousta předsudků a Západ pozitivně změnil pohled na islám. Objevovaly se i přirovnání současné arabské revolty k událostem ve východní Evropě roku 1989. Druhá skupina byla přesvědčena, že arabské země nejsou zralé na demokracii a že jedny autoritářské režimy budou jen vystřídány novými, horšími. Následovat bude rozčarování, ještě větší nespokojenost a exodus. Nepokoje a násilí se zvolna přesunou do Evropy. Revoluce v arabských zemích přinesou obrovské problémy naprosté většině občanů Evropy i arabských zemí, a zisk jen nepatrné menšině.²⁷³ V arabském světě dnes žije asi 100 milionů lidí ve věku 15-29 let, což představuje asi 30% veškeré zdejší populace. Přibližně dvě třetiny jsou mladší než 25 let a tvoří na rozdíl od průměrně vyspělých zemí drtivou většinu celkového obyvatelstva.²⁷⁴ První evropské protesty proběhly 15. května 2011 ve španělském Madridu. Lidem, kteří nemají co ztratit, začínají víc než dřív vadit podle nich nekompetentní zkorumpované politické elity.²⁷⁵

Impulsem k tuniské „jasmínové revoluci“ se stal zoufalý čin mladíka, jménem Muhammad al-Bú Azízi, pouličního obchodníka, který prodával bez příslušného povolení zeleninu, a úřady mu jeho činnost zakázaly. Dne 17. prosince 2010 se v turistickém centru Sídí Bú Said ve středním Tunisku před úřady vlády na protest proti katastrofálním životním podmínkám zapálil. Zemřel po 18 dnech.²⁷⁶ Vysoká nezaměstnanost - nejhorší za poslední čtvrtstoletí - a zhoršující se ekonomická situace zejména mladých lidí byla mottem následných demonstrací. Obyvatelstvo vinilo mocenské elity z toho, že se o problémy řadových občanů nezajímají. Příkladem M. Azíziho pak následovalo ještě dalších pět mladých Tunisánů.²⁷⁷ V důsledku vlny protestů byl nakonec prezident Zajn al-Ábidín Bin Alí donucen 14. ledna 2011 rezignovat a odejít do exilu v Saúdské Arábii. V demokratických volbách, které se konaly 23. října 2011, zvítězila islamistická Strana obrody v čele s emírem Rašidem al-Ghanúšim. Na druhém místě skončil doposud ilegální Kongres pro republiku.²⁷⁸

²⁷² Diseminační konference 15 let Programu Leonardo da Vinci (Praha 21.-22. října 2010).

²⁷³ Henek Ladislav, *Evropa na pokraji velkého průšvihů*, Hospodářské noviny 22.2.2011.

²⁷⁴ Černý Karel, *Facebooková generace jako motor arabských revolucí*, Nový Orient, 2011, č. 4, str. 2.

²⁷⁵ *Madridem začala "arabská revolta" Evropy, zní z ulic*. Publikováno 4.6.2011 v 21:30 | Autor: Aktuálně.cz - Ekonomika | Kategorie: Ekonomika | Štítky: ekonomické zprávy, ekonomika, zprávy

²⁷⁶ Muhammad_Buaz <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

²⁷⁷ *Tunisko: sebevraždy upálením a desítky obětí nepokojů*, 11.1.2011, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/>

²⁷⁸ Gombár Eduard, *Arabské revoluce - nástup demokracie nebo islamismu?*, In: *Arabské jaro rok poté*. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP) č. 98/2012, str. 27-36.

V Alžírsku začaly protesty 28. prosince 2010 a v jejich důsledku byl 22. února 2011 zrušen výjimečný stav zavedený vojenskou vládou v roce 1992. Protesty však měly spíše sociální a lokální charakter a brzo utichly. Vývoj v Alžírsku bývá vysvětlován neblahou zkušeností z občanské války v letech 1992-1998.²⁷⁹

Zásadní význam pro další postup arabského jara měla revoluce v Egyptě, namířená po vzoru Tuniska proti autoritativnímu režimu 83letého Husního Mubáraka. Centrem revoluce se stalo káhirské náměstí at-Tahrír. 11. února 2011 prezident Mubarak rezignoval. Moc převzala Nejvyšší rada ozbrojených sil. Byl rozpuštěn parlament a byly zahájeny procesy s prezidentem Mubárakem, jeho syny a některými ministry.²⁸⁰ V prezidentských volbách v červnu 2012 zvítězil kandidát Muslimského bratrstva, Muhammad Mursí.²⁸¹ Nový prezident zrušil ústavní deklaraci, která dávala široké pravomoci armádě, a penzionoval několik nejvyšších armádních generálů.²⁸² Ekonomická situace se však za poslední dva roky politických otřesů výrazně zhoršila. Postiženy byly i státní správa a školství.²⁸³ V důsledku špatné bezpečnostní situace se výrazně zredukovaly příjmy z cestovního ruchu a návazných služeb. Investoři, kteří odešli s vypuknutím povstání, se nevracejí kvůli obavě o devaluaci egyptské měny. 22. srpna 2012 Egypt oficiálně požádal Mezinárodní měnový fond o půjčku 4,8 miliardy dolarů.²⁸⁴

Nejdramatičtější vývoj a zatím nejničivější důsledky měl konflikt v Libyi, který přerostl ve válku, poté co z iniciativy Ligy arabských států byla 17. března 2011 přijata Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973/2011. Na tomto základě síly Severoatlantické aliance, vedené Francií a Spojeným královstvím a za podpory Spojených států a Itálie, zaútočily na vojenské síly al-Qadháfího režimu a tím podpořily v rámci občanské války povstalecké síly.²⁸⁵

Válka v Libyi však znamenala katastrofu i pro Evropu, zejména pro její jižní křídlo. Odstartovala masový nekontrolovatelný příliv uprchlíků z tzv. černé Afriky, a to sice díky rozvinuté spolupráci libyjského vůdce s africkými zeměmi. Počty uprchlíků z Libye se v posledních letech každoročně zvyšovaly.²⁸⁶ Za rok 2010 zakotvilo u italského pobřeží na 37 tisíc přistěhovalců z tohoto kontinentu.²⁸⁷ Itálie sice uzavřela v r. 2008 dohodu s libyjskou vládou, podle níž se italská vláda zavázala poskytnout Libyi podporu při společném hlídkování na moři před libyjskými břehy, nicméně libyjská vláda si do dohody prosadila odškodnění za dobu kolonizace od roku 1911 do roku 1945. Tím měla být výstavba dálnice po celé Libyi. Vzhledem k tomu, že italský parlament tuto dohodu neschválil, Libyjci se smlouvou necítili být vázáni a k italským břehům neustále připlouvaly lodě s africkými uprchlíky.²⁸⁸ Po zahájení vojenské intervence spojenců se příliv uprchlíků zmnohonásobil.²⁸⁹ Režim plukovníka Qadháfího začal dovolovat běžencům ze subsaharské Afriky, aby se po tisících vydávali na přetížených lodích z Libye k evropským břehům. Tripolis tím chtěl zvýšit tlak na NATO a západoevropské země, které podporovaly libyjské povstalce. Libyjští představitelé tvrdili, že nemohou bránit nelegální imigraci do Evropy, protože aliance svými

²⁷⁹ Gombár, *Arabské revoluce - nástup demokracie nebo islamismu?*, str. 27-36.

²⁸⁰ Gombár, *Arabské revoluce - nástup demokracie nebo islamismu?*, str. 27-36.

²⁸¹ *Nový egyptský prezident má doma silné nepřátele*, 4.7.2012, <http://zpravy.idnes.cz/>

²⁸² *Egyptský prezident bere v zemi moc do svých rukou* 12.8.2012, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24>

²⁸³ Hulínová Beáta, *Študiijný pobyt v porevolučnej Káhire*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 54-57.

²⁸⁴ *Egypt požádal MMF o půjčku 4,8 miliardy dolarů*, 22.08.2012, <http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/>

²⁸⁵ Gombár, *Demokratické tradice a arabské revoluce 2011*, str. 20.

²⁸⁶ *Uprchlíci utekli z italského tábora kritizovaného OSN*, 24.1.2009, autor: ČT24 <http://www.ct24.cz/svet/>

²⁸⁷ *Zahranicni.IHNed.cz On-line Hospodářské noviny* 9.7.2009.

²⁸⁸ *Uprchlíci utekli z italského tábora kritizovaného OSN*. 24.1.2009, <http://www.ct24.cz/>

²⁸⁹ *Po ostrově Lampedusa se potulují tisíce uprchlíků, místní si zoufají*. 29.3.2011, <http://zpravy.idnes.cz/>

leteckými útoky zničila lodě libyjské pohraniční stráž. ²⁹⁰ Podle zpráv OSN jen do května 2011 opustilo území Libye přibližně 750 000 lidí. ²⁹¹

Aktuální situace v Libyi - poté co byl zabit Mu'ammár al-Qadhafí a skončila občanská válka, má k demokracii daleko. Objevují se informace o přestřelkách mezi jednotlivými ozbrojenými kmenovými skupinami. Země se nachází na pokraji rozpadu. Regionální ozbrojené skupiny bojují mezi sebou i s armádou a stále dochází k porušování lidských práv. ²⁹² 39letý nejoblíbenější syn libyjského diktátora, Sajf al-Islám, kterého současná vláda vězní, by měl být podle jejich prohlášení souzen v Libyi. Doma mu hrozí trest smrti. O jeho vydání přitom požádal mezinárodní trestní soud (ICC) a měl by být souzen v Haagu. ²⁹³

Události „arabského jara“ a zejména libyjské události prudce zhoršily bezpečnostní situaci v regionu. Dvě třetiny sousedního Mali obsadili separatisté - Tuaregové z Národního hnutí za osvobození Azavadu. Libyjské zbraně, mezi nimi i protiletadlové řízené střely, se začaly šířit do některých okolních států. Začínají se potvrzovat nejhorší prognózy z hlediska nárůstu úrovně teroristických hrozeb. ²⁹⁴

Positivní věcí je, že nejvýznamnější libyjské památky utrpěly během bojů jen minimální škody. Při dobývání Tripolisu se libyjské povstalecké jednotky naštěstí vzdaly úmyslu bombardování Národního muzea, protože údajně mezi vzácnými římskými sochami kempovali jednotky věrné M. Qadhafimu. Taktéž nejdochovalejší a největší římské město na světě - jedna z nejvýznamnějších památek UNESCO - Leptis Magna, se nakonec nestala cílem bombardování vojsk aliance, přestože se tato možnost zvažovala. Důvodem mělo být, že zde měl libyjský vůdce uchovávat zbraně. ²⁹⁵ Zástupce UNESCO Francesco Bandarini, potvrdil v Libyi „pouze“ zmizení vzácného pokladu z dob Alexandra Velikého v Bengházi. Kyrenaika byla na rozdíl od západní části Libye vždy řecká. Avšak zatím není vyhráno, nejnebezpečnějším obdobím pro památky je totiž podle expertů chaos, který zavládne po ukončení bojů. Zbraně jsou téměř všude a nechráněné bohatství na dosah ruky. Tak se to odehrálo nedávno v Iráku, Afghánistánu a Egyptě. ²⁹⁶ Zprávy z posledních měsíců tomu dávají za pravdu. Za dohledu policie buldozery demolují mešity, knihovny i posvátné hroby. ²⁹⁷ O ničení některých římských památek v poušti přinesl informace pořad dokumentující současnou práci italských a německých archeologů v Libyi, nazvaný „Leptis Magna“, a odvysílaný na druhém programu České televize 19.1.2013.

Po skončení války v Libyi se boje přesunuly do Sýrie a poslední vývoj v Sýrii je ve znamení eskalace násilí. Na jedné straně režim prezidenta Bašára Asada, který sám je u moci přes deset let a zdědil úřad po svém otci. Na straně druhé pestrý "tábor" těch, kdo podporují syrskou opozici. Patří do něj Syráská osvobozená armáda, dále okruh zemí, které ji podporují (Turecko, Saúdská Arábie, USA, Velká Británie), také ovšem irácká al-Qá'ida, extremistické sunnitské skupiny (z Iráku) či wahhábité. ²⁹⁸

Poslední odhady OSN uvádějí, že konflikt v Sýrii si už vyžádal kolem 60 000 obětí. Do sousedních zemí uprchlo kolem půl milionů lidí. Libanon, země se 4,5 miliony obyvatel, požádala o pomoc kvůli 130 000 uprchlíků ze Sýrie. Obdobná situace je v Jordánsku. Lidé utíkají nejen před boji, ale také před prudce rostoucími cenami. Z evropských zemí hlásí

²⁹⁰ *Dánsko se vrací k pohraničním kontrolám, i kvůli Libyi*, 12.5.2011, <http://aktualne.centrum.cz/>

²⁹¹ *OSN: z Libye již uprchlo kolem 750 tisíc lidí*, <http://czech.cri.cn/>

²⁹² *Just Jiří, Moskva: Podpora syrské opozice je paktem s Al-Káidou*, 9.7.2012, <http://aktualne.centrum.cz/>

²⁹³ *Kaddáfí se bojí nespravedlivého procesu, chce do Haagu*, 1.8.2012, <http://aktualne.centrum.cz/>

²⁹⁴ *Just, Moskva: Podpora syrské opozice je paktem s Al-Káidou*.

²⁹⁵ *Libyjské památky jsou mimo nebezpečí*, <http://www.kaduceus.cz/online/novinky/402/>

²⁹⁶ *Neznámé bohatství Libye: poklady nejen z antiky*, 13.9.2011, <http://cestovani.lidovky.cz/>

²⁹⁷ *Libyjští islamisté demolují za dohledu policie mešity a hrobky jiných sekt*, 26.8.2012, <http://zpravy.idnes.cz/>

²⁹⁸ *Just, Moskva: Podpora syrské opozice je paktem s Al-Káidou*.

největší nápor Švédsko, kde za rok 2012 požádalo o ochranu 7800 syrských uprchlíků, což je ve srovnání s rokem 2011 více než desetinásobný nárůst.²⁹⁹

Irácký ministr zahraničí Hošjar Zibari potvrdil novinářům, že do války zasahuje kdekdo, včetně al-Qá'idy. Vyjádřil také obavy z rozšíření syrského konfliktu do okolních států. I sami pozorovatelé OSN přiznávají, že některé z atentátů spáchaných v Damašku nesou stopy al-Qá'idy. Členové irácké al-Qá'idy přecházejí hranici do Sýrie a páchají tam útoky.³⁰⁰

Sýrie je na rozdíl od Libye velmi strategicky položena. Rusko má v syrském přístavu Tartous vojenskou základnu. Odmítá proto podpis jakékoli rezoluce, která by vedla k otevřené vnější intervenci a změně režimu podle vzoru libyjského scénáře, jak si to přeje syrská opozice. Na straně syrského režimu je také Čína. Moskva varuje před radikalizací Blízkého východu. Nechápe předpoklady, z nichž vychází Západ, že totiž následkem svržení současných režimů se k moci dostanou nějaké liberální demokratické síly. Podle některých představitelů ruského ministerstva zahraničí demokracie do regionu nepřichází, naopak svůj vliv upevňují islamistické síly. Potvrzuje to podle něj i nedávné zvolení nového egyptského prezidenta Muhammada Mursiho, kandidáta Muslimského bratrstva, které je Evropskou unií považováno za teroristickou organizaci. Vedoucí západní demokracie, a nejen ty, jsou podle ruských specialistů zdá se zajedno s al-Qá'idou a dalšími extremisty. Arabské jaro celkově - a události v Libyi i v Sýrii zvláště - vedou podle Moskvy k radikalizaci arabské ulice. Vzniká živná půda pro extremistické ideologie, prostor, na kterém může růst ideologie džihádu a propaganda terorismu. K moci přicházejí náboženské strany, ať už v Tunisku, nebo Egyptě.³⁰¹ Také někteří američtí bezpečnostní experti upozorňují na to, že arabské revoluce vytvořily nový prostor pro Al-Qá'idu a tvrzení, že byla tato organizace zdecimována a poražena, jsou liché.³⁰²

Odborníci z řad arabistů, politiků i politologů předpokládají, že z hlediska bezpečnosti se situace bude zhoršovat. Neexistují totiž předpoklady k tomu, aby se zlepšila sociální situace v zemích, v nichž došlo k revolucím. Arabské jaro takové předpoklady nevytvořilo a z hlediska ekonomického rozvoje ani nic nového nenabídlo. To znamená, že vyhlídky na změnu sociální situace k lepšímu jsou v těchto zemích v nedohlednu. Existují obavy, že namísto umírněných islamistů přijdou k moci radikálnější islamisté.³⁰³ Skepse se dotýká i vojenských aktivit některých států Evropské unie.

Z řad českých odborníků i politiků zaznívají varovná a pesimistická slova. Podle Jiřího Weigla, kancléře prezidenta Klause, je arabské jaro jedním z důsledků evropské ideologizované zahraniční politiky, zahleděnosti k vnitřním evropským problémům a nepochopení toho, že valná část současných evropských potíží se odvíjí od zahraniční politiky. Evropa díky tomu prohrává soutěž s Čínou a Indií, které dlouhodobě provádějí zahraniční politiku zaměřenou na zajištění vlastních zájmů, nevměšují se do záležitostí cizích států a neválčí. Právý opak činí představitelé evropských velmocí i zástupci Evropské unie, kteří napomáhají v arabském světě instalaci režimů Evropské a celému Západu programově nepřátelských. Současná nestabilita v severní Africe a na Blízkém východě Západ a zejména pak Evropu nebezpečně ohrožuje.³⁰⁴ Evropská unie by neměla být navenek tak agresivní, a naopak dovnitř v otázce migrace přísnější.

Statistiky ze srpna 2012 uvádějí, že Sýrii opustilo na 200 tisíc lidí. Uprchli hlavně do Turecka, Jordánska a Libanonu. Kyperský prezident Demetris Christofias v této souvislosti

²⁹⁹ *Konflikt v Sýrii má podle OSN už 60 tisíc obětí*. Právo 5.1.2013, str. 17.

³⁰⁰ *Do války v Sýrii zasahuje kdekdo. Zabíjí tam i irácká al-Kajda*, 6.7.2012, <http://www.tyden.cz/>

³⁰¹ Just, Moskva: Podpora syrské opozice je paktem s Al-Káidou.

³⁰² *Al-Káida verze 3.0 má nové základny a sílí, tvrdí bývalý expert CIA*. 5.12.2012.

<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/>

³⁰³ Just, Moskva: Podpora syrské opozice je paktem s Al-Káidou.

³⁰⁴ Weigl Jiří, *Arabské jaro - iluze a skutečnost*. Arabské jaro rok poté. Naděje nebo zklamání?. Sborník textů. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP) č. 98/2012, str. 11-16.

oznánil, že Kypr je připraven na případný nápor uprchlíků ze Sýrie a pomůže jim podobně, jak to udělal pro Libanonce prchající v roce 2006 z konfliktu mezi Hizballáhem a Izraelem.³⁰⁵

Stejně jako v Libyi a dříve Iráku, také v Sýrii jsou vystaveny válečnému běsnění nejvýznamnější památky řadící se mezi světové kulturní bohatství. Masivní křížácký hrad Krak des Chevaliers, tyčící se na kopci pětadesát kilometrů od města Homs – pevnost zapsaná na seznamu UNESCO, se stala centrem ozbrojeného odporu proti prezidentu Asadovi. Krak des Chevaliers je jedinečnou středověkou památkou. Pochází z 12. století a je to vůbec nejzachovalejší pevnost, která na Blízkém východě po křížácích zůstala. Dochovala se z části v původním stavu. V oblasti operují povstalci ze Svobodné syrské armády a hrad používají jako svoji základnu. K památce nemají žádný vztah, protože se nejedná o islámskou záležitost. Asadovi vojáci ostřelují vesnice v podhradí a taktéž samotnou pevnost. Podle svědků jsou ve zdech vidět stopy po střelbě, v okolí hradu jsou krátery, vyhloubené dělostřeleckými granáty.³⁰⁶

Zatímco o situaci v Tunisku, Egyptě, Libyi a Sýrii informují evropská média několikrát denně, situace v dalších arabských zemích, kde jsou u moci rovněž dlouholeté monarchie, se odehrává mimo jejich zájem. Protestní akce v Bahrajnu ze srpna 2012 bylo možno zaregistrovat pouze na některých zahraničních televizních stanicích. Česká televize ani rozhlas o těchto událostech žádné informace nepřinesly.

Bahrajnská „perlová revoluce“ vypukla 14. února 2011 při příležitosti 10. výročí referenda o Chartě národní akce vyzývající k parlamentním volbám. Protestující se po vzoru káhirského náměstí at-Tahrír shromáždili na Perlovém okruhu v hlavním městě al-Manáma a žádali zrovnoprávnění většinových šíitů, rezignaci předsedy vlády a ústavní reformy. Proti demonstrantům tvrdě zasáhly bezpečnostní síly. Sřety si vyžádaly 42 obětí na životech a 1000 zraněných. 14. března 2011 souhlasila Rada států Zálivu s rozmístěním vojenských jednotek *Šíitu poloostrova*. Do Bahrajnu poté přijelo 1000 saúdských vojáků a 500 policistů ze Spojených arabských emirátů. Základní motivací tohoto zásahu byla obava z dominového efektu v ropných monarchiích Zálivu.³⁰⁷

Za účast na protivládních demonstracích v Bahrajnu bylo odsouzeno několik dětí do patnácti let věku. Lékaři a zdravotní personál, které poskytovaly demonstrantům pomoc, byli souzeni. Původní rozhodnutí soudu, tresty ve výši 15 let vězení, byla nakonec zmírněna na sazby od několika měsíců do 5 let.³⁰⁸ Protesty přes nevídané represe pokračují.³⁰⁹

Rovněž v Jordánsku se objevily nepokoje. Jordánská monarchie má vcelku stabilní postavení. Jordánsko je však velmi citlivé na ekonomické ořesy ve světě i v okolí. 28. ledna 2011 zorganizovali aktivisté Muslimského bratrstva, odborů a levice protestní demonstrace v Ammánu a dalších městech s požadavkem odstoupení vlády a zavedením vládní kontroly rostoucích cen, inflace a nezaměstnanosti. Předseda vlády nato rezignoval. Muslimské bratrstvo protestovalo proti nástupci, načež král Abdulláh II. pozval jeho zástupce do svého paláce k jednání. K největšímu protestnímu shromáždění došlo v Ammánu 25. února za účasti 10 000 lidí. Další protesty nedosáhly počáteční intenzity.³¹⁰

Podle některých převážně neoficiálních zdrojů na internetu se také v Saúdské Arábii odehrává jakési skryté arabské jaro.³¹¹ Saúdskoarabské ministerstvo vnitra zakázalo všechny

³⁰⁵ *Do války v Sýrii zasahuje kdekdo. Zabijí tam i irácká al-Kajda*, 6.7.2012, <http://www.tyden.cz/>

³⁰⁶ Novák Martin, *Válka v Sýrii ničí slavný křížácký hrad z 12. století*, 13.7.2012, <http://aktualne.centrum.cz/>

³⁰⁷ Gombár E., *Demokratické tradice a arabské revoluce 2011*. Bulletin 2/2011, str. 21.

³⁰⁸ *V Bahrajnu chtějí odsoudit šesťáka na 15 let do žaláře*, 22.6.2012. <http://www.tyden.cz/>

³⁰⁹ *Amnesty International: Slzný plyn používaný bahrajnskými úřady zabíjí*, 27.1.2012,

<http://www.blisty.cz/art/62070.html>

³¹⁰ Gombár, *Demokratické tradice a arabské revoluce 2011*, str. 21; *Ošetřovali zraněné demonstranty. Soud jim zmírní tresty*, 14.6.2012, <http://www.lidovky.cz/>

³¹¹ *Pohřby šíitských demonstrantů jsou dalšími demonstracemi proti Saudům*. 12.7.2012, <http://www.hrebenar.eu/2012/07/>

demonstrace a pochody a pohrozilo, že proti narušitelům veřejného pořádku použije „všech mocenských prostředků“. Rijád v atmosféře blízkovýchodní rebelie vystrašily protesty menšinových šíitů ve východní části země bohaté na ropu a situace v Bahrajnu. Začátkem července 2012 pohřeb dvou demonstrantů vyústil v masové nepokoje.³¹²

Odras „arabského jara“ v jižní Evropě

Mezi nejvíce postižené země patří Itálie. Ta již v únoru 2011 vyhlásila stav humanitární nouze a požádala Evropskou unii o pomoc. K jejím břehům směřovalo denně tisíce uprchlíků ze severní Afriky. Na sicilský ostrov Lampedusa dorazilo během necelého týdne protestů v Tunisku 5000 imigrantů.³¹³ Od začátku r. 2011 do poloviny března 2011 na ostrov Lampedusa přijelo 20 000 a ke konci května 40 000 imigrantů.³¹⁴ Problémy s uprchlíky ze subsaharské Afriky hlásila také Malta, a to již od roku 2009.³¹⁵

Média informovala o katastrofální situaci v uprchlických táborech na jihu Evropy i zoufalství místních obyvatel, např. v jihoitalské Kalábrii vypukla vzpoura imigrantů. Několik stovek imigrantů zapálilo desítky aut, vysypali kontejnery s odpady, rozbíjeli okna a došlo i na střety s policií. Vzpoura vypukla údajně proto, že neznámý pachatel vystřelil na Afričana vzduchovou pistolí. Jednalo se o ilegální imigranty, kteří žili v opuštěné továrně ve velmi špatných hygienických podmínkách a pracovali většinou na černo v zemědělství. Přibližně 2000 imigrantů se sešlo před radnicí v Rosarnu, chtěli se setkat se zástupci institucí, požadovali lepší ubytování. Italský ministr vnitra připsal vinu za situaci dosavadnímu laxnímu přístupu k ilegální migraci.³¹⁶

Uprchlický tábor na ostrově Lampedusa měl kapacitu 850 uprchlíků. Navíc uprchlíci ze Somálska a Eritrey, mezi nimiž bývaly také ženy, nemohli být ubytováni společně s imigranty z Tuniska kvůli možným incidentům, k nimž již v minulosti docházelo. Tisíce imigrantů se tak potulovalo volně po ostrově.³¹⁷ Mezi uprchlíky, kteří dorazili na Lampedusu, se nacházeli rovněž uprchlí vězni z Tunisu. Ti na ostrově zdemolovali vybavení luxusních vil, které si zde zakoupili bohatí Italové.³¹⁸

Italský premiér Berlusconi navštívil dne 30. března 2011 osobně ostrov Lampedusu a slíbil, že ostrov od uprchlíků „vyčistí“ a to sice tak, že je převezde do vnitrozemí. Na ostrově si zakoupil vilu a slíbil obyvatelům vybudování nového golfového hřiště. Později premiér Berlusconi oznámil, že by mohl pustit uprchlíky do dalších zemí,³¹⁹ což následně zrealizoval a dostal se tak do konfliktu s Francií.³²⁰ Do Itálie prchají další běženci především ze subsaharské Afriky. Často na přeplněných lodkách nedoplují do cíle. Potopí se vahou anebo zemřou žízni. Do poloviny roku 2012 bylo evidováno 170 lidí, kteří zahynuli na cestě z Libye do Evropy.³²¹

Také Řecko čelí přílivu desítek tisíc nezákonných přistěhovalců. Řekové sami přiznávají, že přes jejich hranice přichází do Evropy 75% ilegálních přistěhovalců.³²² Chystalo se je izolovat v táborech zřízených v místě bývalých vojenských kasáren nebo

³¹² *saudska-arabie-zakazala-demonstrace-bahrajn-spoutal-lidsky-retez* <http://zpravy.idnes.cz/>

³¹³ *Uprchlíci z Afriky proudí do Evropy. Itálie hlásí stav nouze*, Hospodářské noviny 14.2.2011.

³¹⁴ *Po ostrově Lampedusa se potulují tisíce uprchlíků, místní si zoufají*- 29.3.2011, <http://zpravy.idnes.cz/>

³¹⁵ *Malta zaplavují imigranti z Afriky, ostrov žádá Brusel o pomoc*, 20.5.2009, <http://www.rozhlas.cz/>

³¹⁶ *V jižní Itálii se bouří afričtí imigranti*, 8.1.2011, <http://www.rozhlas.cz/>

³¹⁷ *Po ostrově Lampedusa se potulují tisíce uprchlíků, místní si zoufají*

³¹⁸ *Ze dvou věznic v Tunisku uprchlo dnes kvůli požáru přes 800 vězňů*, 29.4.2011, 22:08 |

³¹⁹ *Do 60 hodin tady žádní přistěhovalci nebudou, slíbil Berlusconi na Lampeduse*, 31.3.2011,

<http://www.novinky.cz/>. *Také Nová vlna tuniských uprchlíků zaplavila italský ostrov Lampedusa*. 3.4.2011 | [tn.cz](http://tn.nova.cz/) / Mediafax, <http://tn.nova.cz/>

³²⁰ *OSN: z Libye již uprchlo kolem 750 tisíc lidí*. <http://czech.cri.cn/>

³²¹ *Více než 50 běženců zemřelo žízni u afrického pobřeží*, 10.7.2012, <http://www.lidovky.cz/>

³²² *Nevole mezi Řeky a imigranty přerůstá do násilností*, 12.7.2012, <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/>

základen a také v jakýchsi plovoucích věznicích. Média o tomto záměru informoval řecký ministr na ochranu obyvatel Christos Paputsis. Ministr si s plánem vybudovat vysoký plot na společných hranicích s Tureckem vysloužil kritiku zejména organizací bojujících za ochranu lidských práv. V plánu byl také projekt dělicího zátarasu o délce více než 200 kilometrů.³²³ Řekové však, zdá se, přestávají zvládat nápor imigrantů. Skupiny radikálních Řeků začínají ilegální imigranty na ulicích fyzicky napadat, což se údajně děje s tichým souhlasem úřadů.³²⁴

V souvislosti s válkou v Libyi se načas otevřela otázka znovuzavedení pohraničních kontrol. Italští vládní představitelé hovořili o celoevropském problému a začali se ptát, zda se jim členství v eurozóně vyplatí.³²⁵ Rakousko a Německo, které se ve válečném konfliktu v Libyi neangažovalo, začalo kvůli přes-hraniční kriminalitě zvažovat znovuzavedení kontrol na hranicích.³²⁶ Pohraniční kontroly zvažovalo i Dánsko, nakonec však od nich ustoupilo. Česká republika navrhovala, aby Unie zvážila možnost dočasně vyloučit ze Schengenu ty země, které nebudou dostatečně chránit vnější hranici tohoto bloku. Jako o nejproblémovější zemi se hovoří o Řecku a jeho hranici s Tureckem.³²⁷

Skepse a islamofobie mezi Evropany

Počty imigrantů v Evropě začínají významně narůstat od roku 1980, kdy se začíná projevovat nerovnost mezi bohatými a chudými zeměmi.³²⁸ V roce 2008 přišlo do Evropy zhruba 3,8 milionů cizinců. Nejméně 2,3 milionů z tohoto počtu v EU zůstalo. Země, které zaznamenaly v tomto roce největší počet imigrantů, bylo Španělsko (726 000), následováno Německem (682 000), Spojeným královstvím (590 000) a Itálií (535 000). Více než dvě třetiny celkové evropské imigrace zůstaly v těchto čtyřech zemích.³²⁹

Mezi Evropany a zvláště mezi Němci obecně se šíří silná skepse vůči Evropské unii. Současná politická reprezentace přestává reprezentovat nálady v německé společnosti. Podle nového průzkumu společnosti Forsa pro liberální list *Der Freiheit* je 70 procent Němců přesvědčeno, že odevzdávají do bruselské pokladny příliš ve prospěch chudších zemí jižního křídla EU. Průzkum ukázal, že krajně pravicové strany, které v Německu stále sbírají podporu okolo pěti procent, mají potenciál k růstu.³³⁰ Podle průzkumu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), která má blízko k sociální demokracii (SPD), si každý desátý německý občan přeje mít v čele země autoritativního „vůdce“, každý třetí by nejraději poslal cizince zpět do země jejich původu. Krajně pravicové názory jsou v německé společnosti údajně silně zakořeněny a během hospodářské krize ještě zesílily.³³¹

Průzkumy veřejného mínění poukazují na vysokou míru negativních emocí v souvislosti s muslimy. Na 38% Němců se domnívá, že muslimové ohrožují tradiční životní styl země a představují hrozbu pro evropské hodnoty i čistě bezpečnostní riziko.³³² Nejvyšší procento zde spojuje muslimy s útlakem žen, o něco méně respondentů pak vidí rovnítko mezi islámem a terorismem. Vysoká míra negativních emocí byla zaznamenána také v zemích jako Švédsko, Nizozemsko, Belgie, Dánsko i Rakousko. Nejnižší míru vykazuje Velká

³²³ *Řekové zavrou imigranty do plovoucích věznic*, Hospodářské noviny, 6.1.2011.

³²⁴ *Nevole mezi Řeky a imigranty přerůstá do násilností*, 12.7.2012.

³²⁵ *Řím se pře s dalšími členy EU kvůli migrantům*, 12.4.2011, <http://zpravy.e15.cz/>

³²⁶ *Názory odjinud: Evropa neví, co s přílivem uprchlíků*, 12.4. 2011, <http://zpravy.e15.cz/>

³²⁷ *Dánsko se vrací k pohraničním kontrolám, i kvůli Libyi*, 12.5.2011, <http://aktualne.centrum.cz/>

³²⁸ *Some scholars, like sociolinguist (Patrizia Calefato), have said that the increase in immigration flows from the 1980s, are an expression of the growing of global inequalities between poor and rich countries.[1]* http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_Europe#Spain.

³²⁹ *Migration and migrant population statistics* http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/

³³⁰ *Mezi Němci se šíří silná skepse vůči Evropské unii*, Hospodářské noviny 23.5.2011.

³³¹ *Mezi Němci sílí krajně pravicové názory*. www.české-noviny.cz 13.10.2010, (Autor: ČTK)

³³² *Mezi Němci se šíří silná skepse vůči Evropské unii*.

Británie.³³³ Současná situace muslimů žijících v zemích Evropské unie rozhodně není ideální. Článek „*Muslimové ante portas*“ upozorňuje, že v posledních revolucích v arabských zemích vítězí ortodoxní křídlo a že je třeba, aby se Evropa přestala dělit a byla schopna čelit velkému problému.³³⁴

Evropské muslimské komunity, čítající dohromady přibližně 16 milionů jedinců, jsou evropskou veřejností vnímány jako homogenní skupina, přestože její příslušníci pocházejí z různých zemí. Pouze třetina dotázaných v Německu považuje mírovou koexistenci křesťanství a islámu za možnou. Násilné akce proti muslimům evidují téměř všechny státy EU. V Německu se nejčastěji jedná o útoky na stánky s rychlým občerstvením ve vlastnictví Turků anebo na žáhářské či vandalské útoky na mešity. Ve Španělsku byla zaznamenána i vážná zranění muslimů a dokonce i vraždy.³³⁵

Termín *Islamofobie* se v anglicky mluvících zemích začal používat koncem osmdesátých let 20. století. Používání tohoto slova se dá vysledovat již ve 20. letech 20. století, ale v té době se neprosadil. V tisku byl poprvé použit roku 1991, běžněji se začal používat po r. 1998, kdy na něj upozornila Nadace Runnymede, britská organizace zaměřující se na boj s rasovou diskriminací.³³⁶ Ohledně vzniku pojmu panují různé interpretace. Jednou z nich je, že termín vymyslelo samo islamistické hnutí, aby se zaštitilo proti jakékoli kritice. Druhá poukazuje na souvislost islamofobie s antisemitismem, kdy je současný obraz muslimů v amerických médiích přirovnáván k cílenému zostuzování židů v kinematografii třetí říše.³³⁷

Český islamolog Bronislav Ostřanský v rozhovoru pro časopis české Islámské nadace Al-Islám, a na dotaz „*Nakolik závažné jsou pro Vás vzrůstající projevy tzv. islamofobie v Evropě? Mohou podle Vás vážněji narušit soužití muslimů a většinové společnosti v Evropě, nebo jde jen o okrajové záležitosti?*“ upozorňuje, že muslimové by měli rozlišovat mezi tím, co je kritika islámu a kde již hovoříme o islamofobii. Existuje podle něj řada titulů, které se k muslimům nestaví právě přátelsky, ale mohou být hodnotným příspěvkem do diskuse. Neústupnost některých muslimů, např. pokud jde o burky, podle něj dělají komunitě „medvědí službu“. Z hlediska životaschopnosti komunity věřících nejde o nezbytnosti. Akcentování podobných problémů nikomu neprospěje.³³⁸

18. října 2010 přinesla média zprávu o výročí německé kancléřky Angely Merkelové s titulkem *Multikulturní koncept ztroskotat*, kde se píše: „*Není možné migranty jen podporovat, je nezbytné od nich také leccos vyžadovat. Byla to naše země, která je v 60. letech pozvala, nalhávali jsme si, že časem odejdou, ale to se nestalo. A snaha o multikulturní společnost, kde se všichni budeme mít rádi, selhala. Docela selhala.*“ Přičemž bylo jasné, že se jedná především o tureckou menšinu, která v Německu představuje zhruba 3 miliony.³³⁹ Debatu o problémech přistěhovalectví v Německu rozpoutal předseda bavorské CSU Horst Seehofer požadavkem, aby vláda přijala přísnější pravidla pro integraci cizinců a poukázal na to, že „*Německo není klasickou přistěhovaleckou zemí.*“ Přistěhovalectví z muslimských zemí by pak podle něj mělo být zcela zastaveno.³⁴⁰

V sobotu 5. února 2011 se na bezpečnostní konferenci v Mnichově vyslovil britský premiér David Cameron pro aktivní obranu západních hodnot: právního státu, národní identity

³³³ Popovová Klára, *Islamofobie, pozůstatek staletých rozepří? Současná situace vztahu Evropanů k islámu*. Nový Orient, ročník 66, 2011, č. 4, str. 12-15.

³³⁴ *EVROPA: Muslimové ante portas*. Neviditelný pes (první český internetový deník) 24.2.2011, <http://neviditelnypes.lidovky.cz/>

³³⁵ Popovová, *Islamofobie, pozůstatek staletých rozepří?* str. 12-15.

³³⁶ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 66.

³³⁷ Popovová, *Islamofobie, pozůstatek staletých rozepří?* str. 12-15.

³³⁸ Bronislav Ostřanský, *Nemuslimové by neměli bezmyšlenkovitě přenášet vlastní vnímání světa na muslimy*. Al-Islám, září-říjen, str. 1-2.

³³⁹ *Multikulti selhalo. Němci řeší, co dál*. www.denik.cz 19.10.2010

³⁴⁰ *Selhání, řekla Merkelová. A začala debata o imigrantech*. www.denik.cz 18.10.2010.

či rovnosti mužů a žen. *"Je čas otočit stránku minulosti, která neuspěla."* Evropa podle něj byla dlouho příliš tolerantní vůči islámskému extremismu. Ve stejné době probíhala velká demonstrace ultrapravice v městečku Luton, dvoustetisícovém městě ležícím severně od Londýna, kde si v roce 2005 dali schůzku islámští teroristé předtím, než zaútočili v Londýně. Podobně hovořil labouristický premiér Tony Blair v roce 2005, když reagoval na teroristické útoky v Londýně.³⁴¹

Britský europoslanec Nick Griffin, velmi radikální v přístupu k přistěhovalecké politice, se pro BBC vyjádřil následně: *„Lodě s přistěhovanci bych rovnou potápal.“* Podle poslance Britské národní strany (BNP) bude v opačném případě Evropa zaplavená třetím světem: *"Evropa musí dříve či později zavřít hranice, nebo ji třetí svět pohltí."* *"Říkám to na rovinu, je potřeba některé z těchto lodí potápat,"* prohlásil doslova Griffin na adresu afrických přistěhovalců. Na otázku, jestli by zabíjel lidi na moři, odpověděl: *"Naházel bych jim záchranné čluny, ať se dopraví zpět do Libye."*³⁴²

Dne 11. února 2011 se nechal v televizi slyšet francouzský prezident Nicolas Sarkozy: *„Příliš jsme se zabývali identitou jedince, který přicházel, a ne dost identitou země, která ho vítala,"* *„Svoboda projevu. Svoboda vyznání. Demokracie. Vláda zákona. Stejná práva bez ohledu na rasu, pohlaví či sexuální orientaci. (Stát) říká svým občanům: toto nás jako společnost definuje. Patřit sem znamená věřit v tyto hodnoty,"* doplnil premiér. *„Doktrína státního multikulturalismu“* vyzývala různé kultury, aby si žily svými oddělenými životy. Podle názorů politických komentátorů to byla reakce na pokles preferencí. Sarkozy se snažil získat příznivce krajní pravice.³⁴³ Během své kampaně za znovuzvolení v březnu 2012, kdy všechny průzkumy potvrzovaly stabilní zaostávání za svým protikandidátem, vsadil na toto téma. *„Náš systém integrace funguje stále hůř, protože máme na svém území příliš cizinců a nejsme už schopni jim zajistit bydlení, zaměstnání či školu.“* Roční počet přistěhovalců by se měl podle něj snížit ze současných 180 000 na zhruba 100 000.³⁴⁴

Krátce před prezidentskými volbami v březnu 2012 otrásly Francií vraždy celkem sedmi lidí. Pachatelem byl 23letý Francouz Mohamed Merah, médií označovaný jako „zabiják z Toulouse“, který pocházel z konzervativní muslimské rodiny, měl čtyři sourozence, matka byla Alžíranka. Hlásil se Al-Káidě a považoval za bojovníka džihádu. Uvedl, že mstí palestinské děti a jeho akce je odplatou francouzské armádě za její akce v zahraničí, mimo jiné i v Afghánistánu. Ve čtvrtek 22.3.2012 byl útočník francouzskými bezpečnostními složkami zastřelen.³⁴⁵ První obětí střelce byl třicetiletý seržant francouzského výsadkového pluku Imad Ibn Ziaten. Vrah ho zastřelil 11. března v obytné čtvrti v Toulouse se slovy *„zabíjel jsi mé bratry, teď já zabiju tebe.“* Voják na internetu inzeroval prodej skútru a střelec předstíral, že si ho chce koupit.³⁴⁶ 15. března si vyhlédl trojici vojáků v nákupním středisku, kteří vybírali peníze z bankomatu. Vykřikl *„Alláhu Akbar“* a začal střílet. Zastřelil desátníka Abela Chennoufa a vojína Mohammeda Legouadea.³⁴⁷ Dva ze tří zastřelených vojáků měli arabský původ, jeden byl z karibské oblasti.³⁴⁸ 19. března pak Mohamed Merah znovu zaútočil, tentokrát před židovským lyceem v Toulouse. Zabil rabína a jeho dva syny ve věku 3 a 6 let a 8letou dceru ředitele školy. Pracoval na vlastní pěst, byl "osamělým mudžáhidem",

³⁴¹ Cameron podráždil muslimy. Hospodářské noviny 7.2.2011,

³⁴² *Lodě s přistěhovanci bych rovnou potápal.* Hospodářské noviny 9.7.2009

³⁴³ Multikulturalismus pohřbil už i Sarkozy, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/>

³⁴⁴ Sarkozy přitvrdil: Musíme omezit příliv imigrantů, už jich tu máme moc, <http://zpravy.idnes.cz/>

³⁴⁵ Francouzský voják nebyl žádný islamista, ale západní produkt, tvrdí odborník, <http://www.novinky.cz/>

³⁴⁶ Zabíják z Toulouse chtěl vraždit. 21.3.2012, <http://tn.nova.cz/>

³⁴⁷ Případ střelce z Toulouse: od vraždy výsadkáře po přesnou trefu snipera. 22.3.2012, <http://zpravy.idnes.cz/>

³⁴⁸ Buchana Pat, Toulouse: Odvrácená tvář rozdílnosti. Jen obtížně se hledá srovnatelný akt čirého zla. 25.3.2012. <http://freeglobe.parlamentnilisty.cz/>

podle bezpečnostních složek tak nebylo možné ho vysledovat skrze infiltraci teroristických skupin.³⁴⁹

Podle alžírského kriminologa a profesora Saláhaddína Abasího není Mohamed Merah islamistickým, nýbrž západním a mediálním produktem. „*Jestliže Vás budu od malička považovat za teroristu a kriminálního a jestliže se Vám nepoštěstí získat pevné psychologické vybavení, časem tento popis sám přijmete a já z vás udělám, co budu chtít. Zdůrazňuji, že Merah neměl žádné náboženské vzdělání a že je tím, co z něj dělají média.*“ Zmínil také alžírský list L'Expression, který se pozastavil nad tím, „...*jaké pobouření a kolik ohlasů vyvolal fakt, že Merah zabil čtyři Židy, mezi nimi tři děti, na což reagoval Vatikán i OSN, USA i Evropská komise. Francouzský ministr zahraničí Alain Juppé odletěl na pohřeb do Izraele v letadle spolu s rakvemi. Přitom jen několik dní předtím Izraelci zabili při náletech na Gazu 23 Palestinců, z nichž 6 osob byly děti do 10 let, a svět zůstal v klidu.*“³⁵⁰ Francouzská média začala okamžitě spekulovat, jaký dopad bude mít výše uvedená událost v prezidentské kampani. Marine Le Penová, jedna s kandidátů, se nechala slyšet, že Sarkozyho vláda vyklidila předměstí velkých měst a nechala je imigrantům.³⁵¹

Dne 2. dubna 2012 přinesl český server Eurabia zprávu, že Katar, ropný emirát velikosti poloviny Jihomoravského kraje, který se významně angažoval v Libyi proti Qadhdháfimu, hodlá investovat do pařížských předměstí. Investoři údajně čekají pouze na výsledky francouzských prezidentských voleb. Prezidentská kandidátka Marie Le Penová totiž Katar obvinila, že jeho investice určené výhradně muslimům jsou diskriminující, podporují islámský fundamentalismus a ještě větší rozkol ve společnosti mezi muslimskými přistěhovalci a francouzskou společností.³⁵²

Výroky evropských západních extremistů se nevyhýbají ani imigrantům z východní Evropy. Geert Wilders, předák pravicově populistické Strany pro svobodu (PVV), spustil webovou stránku,³⁵³ jejíž pomocí chce veřejně pranýřovat lidi ze střední a východní Evropy, kteří přijeli do Nizozemí za prací, včetně Čechů. „*Ztratili jste práci kvůli Polákovi, Bulharovi, Rumunovi nebo jinému středo či východoevropanovi? Rádi bychom o tom věděli.*“ Nizozemci mají o Čechách a ostatních informovat v souvislosti s alkoholismem, užíváním drog a prostitucí. Přechyby mají hlásit pokaždé, budou-li mít podezření na jakékoli porušení zákona.³⁵⁴

Andrew Wheatcroft, americký historik, připomíná, že první kontroverzní výroky na adresu islámského světa zazněly z USA. Podle něj se po 11. září 2001 začal používat úplně nový rejstřík vyjadřování.³⁵⁵ Termín „*nové křížové tažení*“³⁵⁶ použil tehdejší prezident USA George W. Bush 20. září 2001.³⁵⁷ Většina politologů a historiků se shoduje, že Bush to tenkrát nemyslel tak špatně, protože symbolika „*křížového tažení*“ je ve Spojených státech jiná než v ostatním světě.³⁵⁸ Křížácké pojmy údajně představovaly pro protestantské misionáře symbol boje ducha proti zlu. Postupem času se proto v angličtině pojem křížového tažení stal metaforou pro soustředěné, mohutné úsilí, vyvíjené pro dobrou věc.³⁵⁹ Později si uvědomili, že mimo Spojené státy je pojem vnímán podobně, jako je za hranicemi islámského světa

³⁴⁹ Případ střelce z Toulouse: od vraždy výsadkáře po přesnou trefu snipera.

³⁵⁰ Francouzský voják nebyl žádný islamista, ale západní produkt, tvrdí odborník. 23.3.2012, <http://dobrezpravy.eu/>

³⁵¹ Případ střelce z Toulouse: od vraždy výsadkáře po přesnou trefu snipera.

³⁵² Katarské fondy chtějí investovat do francouzských arabských předměstí, <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/>

³⁵³ www.meldpuntmiddeneoosteuropaanen.nl

³⁵⁴ Udávejte lidi z Východu, vyzývá Nizozemce Wilders. Aktuálně.cz 10.2.20112.

³⁵⁵ Wheatcroft, Nevěřící, str. 336.

³⁵⁶ Macháček David, Pokus o malou obhajobu prezidenta Bushe, 25.4.2007, <http://cz.altermedia.info/>

³⁵⁷ Válka s terorismem, <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

³⁵⁸ Buruma Ian, Margalit Avishai, Okcidentalismus, Západ očima nepřátel. Lidové noviny, Praha 2005, str. 43.

³⁵⁹ Wheatcroft, Nevěřící, str. 228.

přijímán výraz „*džihád*“.³⁶⁰ „*Nové křížácké tažení*“ pak bylo přejmenováno na „*Válku s terorismem a za demokracii*“.³⁶¹

Další termín „*Osa zla*“, který použil Bush ve Zprávě o stavu Unie 29. ledna 2002, do té doby znamenal ve Spojených státech výhradně hitlerovskou „*Osu mocností*“ z dob druhé světové války.³⁶² Na opačné straně se po 11. září objevily také nové termíny. Usáma bin Ládín začal používat termín „*sionističtí křížáci*“.³⁶³

Z rozhovorů obsažených v knize *Bushova válka* cituje A. Wheatcroft jeden, který jej obzvlášť zaujal, kdy prezident Bush podepsal rozkaz pro zpravodajce: „*Máte jediné poslání*“, rozkazoval Black (Cofer Black byl ředitelem centra pro boj s terorismem v CIA) „*Jděte po bin Ládínovi, najděte ho. Jeho hlavu mi pošlete v krabici.*“ „*Myslíte to vážně?*“ nevěřil Gary (Gary byl hlavou agentů působících v Afghánistánu)... „*Docela vážně,*“ ujistil ho Black. Nové rozkazy hovořily jasně. Ano, opakoval, přeje si bin Ládínovu hlavu. „*Chci ji ukázat prezidentovi,*“ mínil Gary. V Afghánistánu o několik dnů později agent požádal Washington o pár pořádných tlustostěnných kartonů, suchý led a případně i nějaké to kopí.“ Blackův dravý přístup údajně na Bushe nesmírně zapůsobil. V nejužším okruhu lidí kolem prezidenta byl tento muž ze CIA znám jako „*ten chlápek s mouchami v očích*“, protože se dal slyšet, že „*až s nimi (s al-Qá'idou) budeme hotovi, polezou jim po očních bulvách mouchy.*“ Sám Wheatcroft poznamenává, že uvedený dialog by se hodil spíš k nějakému osmanskému sultánovi ze šestnáctého století a pašovi, jenž se mu snaží zalíbit, než k představitelům americké vlády 21. století.³⁶⁴

V neděli 11.3.2012 odvysílala média zprávu, že americký voják postřílel v Afghánistánu 16 civilistů, mezi nimi 9 dětí a 5 žen. Vzhledem k hrůznosti činu a pobouření afghánského obyvatelstva se zpočátku spekulovalo, zda armáda USA neudělá výjimku a nenechá Afghánce, aby pachatele soudili sami. V úterý 15.3. přinesla média zprávu, že voják USA, který postřílel dvě rodiny, je v Kuvajtu. Podle mluvčího Pentagonu proto, že v Afghánistánu nemají odpovídající detenční zařízení.³⁶⁵ Články nedoprovázely žádné fotografie zabíjených.³⁶⁶

³⁶⁰ Wheatcroft, *Nevěříci*, str. 336.

³⁶¹ Macháček D., *Pokus o malou obhajobu prezidenta Bushe*.

³⁶² Wheatcroft, *Nevěříci*, str. 344.

³⁶³ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 43

³⁶⁴ Wheatcroft, *Nevěříci*, str. 344-345.

³⁶⁵ <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/>

³⁶⁶ <http://www.chytenoviny.cz/detail-clanku/>

Druhá kapitola

Orientalismus v evropské kultuře a v Čechách

Evropa a Orient – *Ubi Oriens situs est?* (Kde se Orient nalézá?)³⁶⁷

Téměř každý si pod termínem „*Orient*“ představuje něco jiného. Latinské slovo *Oriens* (řecky *anatolē*),³⁶⁸ země vycházejícího slunce, ležící na východ od Řecka a Itálie, mělo na mysli především Přední Asii a Egypt.³⁶⁹ Američané si Orient spojují nejčastěji s Dálným východem, především s Čínou a Japonskem.³⁷⁰ Pro Evropany je Orient z geografického hlediska nejbližším sousedem, odvěký soupeř i inspirace řecko-římské i křesťanské Evropy.³⁷¹ Orientem je pro Evropany ovšem i Maroko a severní Afrika včetně Sahary, které leží na „západ“ od Orientu.³⁷² Termíny „*Blízký východ*“ (Near East) a „*Střední východ*“ (Middle East) uvedly poprvé britské noviny Times, které jej převzaly od cestovatelů. Byl to americký námořní historik Alfred Thayer Mahan, kdo poprvé v roce 1902 použil označení „*Střední východ*“, aby označil území mezi Arábií a Indií.³⁷³ Ve střední Evropě se v minulosti hojně používal termín „*Přední východ*“ (Naher Osten). „*Orient*“ označoval země, kde ráno vychází Slunce (Morgenland) jako protiklad „*Západu*“, kde Slunce večer zapadá (Abendland). Termín *Abendland* poprvé použil v roce 1529 německý protestantský teolog Kaspar Hedio (1494-1552).

„*Západ*“ byl používán muslimskými spisovateli již od středověku, nikoli však pro oblast křesťanské Evropy. Islám označoval termínem „*Západ*“ (*Maghrib*) oblast severní Afriky a Španělska, sahající až k Atlantickému oceánu.³⁷⁴ Novodobé pojetí vymezuje „*Západ*“ hranicemi „západní aliance“ a jeho spojenců a „*Východ*“ bývá spojován s existencí bývalého sovětského bloku.³⁷⁵ Základním předpokladem pro to, aby mohla být země označena jako „*Západ*“, bývala ekonomická vyspělost a demokratické hodnoty. Některé východní země byly označovány jako „*Západ*“, např. Japonsko, zatímco jiné jako Čína Západem nejsou.³⁷⁶ A nemusíme chodit daleko, stejně tak bylo vždy považováno za „*Západ*“ Rakousko, přestože hlavní město Vídeň se nachází 300 km východně od Prahy.

U Samuela Huntingtona je termín *Západ* užíván ve smyslu západní civilizace, jediné civilizace, která pro své jméno užívá název světové strany a nikoli jméno národa, náboženství anebo geografické oblasti.³⁷⁷ Edward Said tvrdí, že *Orient* právě tak jako *Západ* sám o sobě neexistuje. Odkazuje na humanistického filozofa Giambattista Vica³⁷⁸ a jeho tvrzení, že lidé jsou tvůrci své vlastní historie a znají tedy jen to, co sami vytvořili. Stejně jako *Západ* je tedy i *Orient* představou s vlastní myšlenkovou, imaginativní a terminologickou historií a tradicí,

³⁶⁷ Rumánek Ivan R.V., *Otváranie obzorov – Európa a Japonsko*, In: Slobodník, Pirický, *Fascinácia a (ne)poznatie: Kultúrne strety západu avýchodu*, str. 55.

³⁶⁸ Lewis Bernard, *Dějiny Blízkého východu*. Praha, Lidové noviny 1997, str. 24.

³⁶⁹ Heslo „Orient“. *Encyklopedie Antiky*, Praha, Academia 1974, str. 711.

³⁷⁰ Said, *Orientalismus*, str. 11-12.

³⁷¹ Lewis Bernard, *The Middle East and the West*. Harper & Row, Publishers, New York 1964, str. 9.

³⁷² Rumánek, *Otváranie obzorov – Európa a Japonsko*, str. 55

³⁷³ Lewis, *The Middle East and the West*, str. 9.

³⁷⁴ Lewis, *The Middle East and the West*, str. 29.

³⁷⁵ Lewis, *The Middle East and the West*, str. 28.

³⁷⁶ Said, *Orientalismus*, str. 15.

³⁷⁷ Huntington, *Střet civilizací*, str. 39.

³⁷⁸ Vico Giambattista, *Základy nové vědy o společné přirozenosti národů*, Academia, Praha 1991.

kteřá ji postupně utvářela a zpřítomňovala pro oblast *Západu*.³⁷⁹ Pomyslný Západ a Východ přitom neustále mění svou geografickou polohu.³⁸⁰

„*Jak může dnes vůbec někdo hovořit o západní civilizaci?... aniž by šlo víceméně o ideologickou fikci, předpokládající jakousi objektivní nadřazenost hrstky hodnot a názorů, které přitom mají význam především pro dějiny koloniálních výbojů, přistěhovalectví, cestování a mísení obyvatelstva, jež se zasloužily o dnešní tvář západních států? Zvláště silně to platí pro Spojené státy, které lze dnes popsat jako obrovský palimpsest různých ras a kultur sdílejících problematickou historii dobývání, vyhlazování a samozřejmě i významných kulturních a politických činů,*“ říká Edward Said.³⁸¹ Podle Edwarda Saida byl *Orient* pro Evropu odpočátku něčím víc než jen souhrnem empirických faktů, a přinejmenším do začátku 18. stol. se podle něj evropský pohled na jednu z orientálních kultur - islám, neopíral o její skutečnou znalost. Hranice mezi *Orientem* a *Západem* lze podle něj pozorovat již za časů Homéra.³⁸²

Řeční i římscí autoři zanechali řadu svědectví o územích dnešního Orientu. Hérodotos procestoval severní Afriku. Byl v Egyptě, na území foinického pobřeží a jeho hlavního města Tyru (dnešního Libanonu). Poznal Přední Asii a došel až do Babylónu. A podle všeho na něj centra pradávných kultur zapůsobila hlubokým dojmem.³⁸³ Oblast Libye, zejména její východní část – Kyrenaika, byla od 7. století př. n.l. v centru zájmu řeckých kolonistů.³⁸⁴ Libyové podle Hérodota jsou nejzdravější ze všech lidí, které známe.³⁸⁵ Hned po Libyjcích jsou to Egypťané. Příčinou je roční období, které se nemění.³⁸⁶ Šaty a štíty na sochách Athéniných převzali Řekové od libyjských žen a také čtyřspřeží prý převzali od Libyů.³⁸⁷

Egyptoložka Hana Navrátilová připomíná ve své disertaci o egyptských vlivech v české kultuře také Platóna, Plutarcha a Aischyla. Hérodotos se podle ní snažil zprostředkovat egyptské bohy pod řeckými jmény, aby řeckému čtenáři více přiblížil jejich kompetence. Platón svou vizi ideálního státu demonstroval na některých egyptských institucích a Plutarchos psal o egyptských božstvech Isis a Osiridovi. Podle Hany Navrátilové se však nedá hovořit o jednoznačném obdivu Řeků pro Egypt. Aischylos, jeden z největších řeckých dramatiků, užil slovo „*aigyptiazein*“ ve významu „chovat se jako lotr“.³⁸⁸

Edward Said je přesvědčen, že právě v Aischylových *Peršanech*, a v poslední hře mladšího řeckého dramatika Euripida, *Bacchantky*, se objevují dvě z vlivných charakteristik Východu, které pak Západ opakuje. Aischylos ve své hře popisuje pocit hrozného neštěstí, které *Peršany* zachvátí, když se dozvědí, že jejich armády vedené králem Xerxem I. Řekové zničili v bitvě u Salamíny (480 př. n.l.). Podstatné je, že *Asie* promlouvá skrz evropskou představivost – *Asii* náleží pocity prázdnoty, ztráty neštěstí, které jsou odplatou za to, že *Orient* ohrozil *Západ*. V *Bacchantkách* je Dionýsos (*Bacchus*) explicitně spojován se svým asijským původem a nebezpečnými excesy orientálních záhad. Euripidés byl jistě ovlivněn novým aspektem, jichž dionýsovský kult nabyl ve světle cizích extatických náboženství uctívajících *Bendís*, *Kybelé*, *Sabazia*, *Ísis* a další božstva, jež pocházely z *Malé Asie*

³⁷⁹ Said, *Orientalismus*, str. 15.

³⁸⁰ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 13.

³⁸¹ Said, *Orientalismus*. Doslov k vydání z r. 1995.

³⁸² Said *Orientalismus*, str. 72-73.

³⁸³ Hérodotos, *Dějiny*, str. 11.

³⁸⁴ Smoláriková Květa, *Antická Libye*, Foto-grafika, Praha 2006, str. 10.

O obyvatelích dnešní Libye hovoří Herodotos jako o lidech, kteří jedí ještěrky a hady. In: Bouček Jaroslav, *Libye – království pouště*. In: Alois Musil 30.6.1868-12.4.1944, Opus Arabicum, Občasník, listopad 2008.

Sušené hadí maso se u některých obyvatel Sahary používá jako posilující prostředek dodnes. Sušené maso škorpiónů se používá jako lék.

³⁸⁵ Hérodotos, *Dějiny*, Odeon, Praha 1972, str. 279.

³⁸⁶ Hérodotos, *Dějiny*, str. 125.

³⁸⁷ Hérodotos, *Dějiny*, str. 279.

³⁸⁸ Navrátilová Hana, *Egypt v České kultuře přelomu 19. a 20. století*. Set Out, Praha 2001, str. 153.

a Levanty. Oba aspekty Orientu, které jej ve zmíněných hrách jasně oddělily od Orientu, se podle Saida staly základními motivy evropské imaginativní geografie. Prvním je jasně vytyčená hranice mezi oběma kontinenty: Evropa je mocná a srozumitelná. Asie je poražená a vzdálená. Druhým motivem je Orient jako podlouně se šířící nebezpečí. Nacionalitu ohrožuje východní výstřednost, jež je tajemným a lákavým protipólem hodnot považovaných za přirozené. Geografové, historici, veřejné osobnosti jako Caesar, řečníci a básníci přispívali ve starověkém Řecku a Římě podobně jako dnes k fondu taxonomických tradic rozdělujících rasy, náboženství, národy a typy myšlení. Činili tak záměrně a proto, aby doložili řeckou a římskou nadřazenost ostatním národům.³⁸⁹

Řecko-perský konflikt a myšlenku protikladu mezi řeckou láskou ke svobodě a perskou despocií uvádí jako jeden z hlavních pilířů Hérodotova díla dlouholetý vedoucí katedry klasické filologie a specialista na řeckou literaturu Bořivoj Borecký v předmluvě k vydání Hérodotových dějin v roce 1972.³⁹⁰

Z latinsky píšících autorů je třeba zmínit alespoň Sallustia (celým jménem Gaius Sallustius Crispus, 86-35 př. n.l.) a jeho dílo *Válka s Jugurtou*, popisující konflikt Říma s numidským králem Jugurthou, jenž vládl v letech 111-105 př. n.l. území přibližně dnešního Maroka a Tuniska. Dějepisectví se Sallustius věnoval až poté co neuspěl v politickém životě. Stál na straně Gaia Iulia Caesara a jím byl pověřen jako propraetor správou provincie Africa. V Africe nabytí jmění, ale pro své vyděračství byl nakonec odvolán.³⁹¹

Z Afriky pocházel významný římský císař a také úspěšný vojevůdce v bojích v Egyptě a proti Parthům Septimius Severus (vládl v letech 193-211). Narodil se v přístavu Leptis Magna nacházejícím se v dnešní Libyi.³⁹² Přímou arabského původu byl císař Philippus Arabs (císařem v letech 244-249).³⁹³

Ex Oriente lux (z Východu přichází světlo)³⁹⁴

Je nepochybné, že kontakty starověkého Řecka a Říma s Předním Orientem vytvořily jeden z předpokladů rychlého rozvoje antické kultury. Pro polovinu 2. tisíciletí př. n. l. je doloženo námořní spojení Kréty s Kykladami, Egyptem, malou Asií a oblastí dnešní Sýrie (Ugarit).³⁹⁵ Výsledky zejména italských archeologických výzkumů na několika pobřežních lokalitách Libye v posledních letech ukázaly na kontakty s řeckými obchodníky už od 14. století př. n. l.³⁹⁶ Prostřednictvím Aramejců od Foiničanů převzali Řekové písmo. Z Orientu byly přejaty kulturní rostliny, domácí živočichové, ražba mincí, v architektuře množství dekorativních prvků. V sochařství se vyvinul orientální styl podle vzoru egyptského, asyrského a syrského. Z Egypta a Babylónie pronikly k Řekům počátky astronomie, geometrie, aritmetiky, botaniky, lékařství.³⁹⁷ Podle Egona Bondyho byla celá řecká kultura včetně filozofie od svého počátku ovlivňována Orientem. Ne náhodou podle něj vznikla řecká filozofie právě v Malé Asii.³⁹⁸ Významný byl vliv Orientu na mytologii a literaturu, např. cesta hrdiny do vzdálených krajín a do podsvětí (řec. Odysseus a babylónský Gilgameš).³⁹⁹

³⁸⁹ Said, *Orientalismus*, str. 72-73.

³⁹⁰ Hérodotos, *Dějiny*, str. 11.

³⁹¹ Sallustius Gaius Crispus, *Catilinovo spiknutí a válka s Jugurtou*. Naše vojsko, Praha 1988. str. 25-34.

³⁹² Heslo „Septimius Severus“, *Encyklopedie antiky*, str. 556.

³⁹³ Heslo „Philippus Arabs“, *Encyklopedie antiky*, str. 467.

³⁹⁴ Výraz názoru, že kolébka dnešní kultury je v Předním Orientě, i kulturní orientace, která staví hodnoty východní kultury výše než kulturu západních zemí. *Encyklopedie Antiky*, str. 711.

³⁹⁵ Heslo „Orient“, str. 440.

³⁹⁶ Smoláriková, *Antická Libye*, str. 10.

³⁹⁷ Heslo „Orient“, str. 440.

³⁹⁸ Bondy Egon, *Antická filosofie. Poznámky k dějinám filosofie*, 3. díl, Praha, Vokno 1994, s. 114.

³⁹⁹ Heslo „Orient“, str. 439.

Římané měli své počáteční styky s Orientem zprostředkovány přes Etrusky. Do Říma se tak dostaly již tehdy některé technické znalosti, jako např. znalost klenby, kterou používali ve stavební technice Sumerové.⁴⁰⁰

Z východu byl ovšem také přejat politický systém orientální despotie, který oslabil řeckou demokracii. Kult panovníka a absolutní monarchie vytvořené podle vzoru orientálních despotií a potlačení řeckých demokratických institucí za helénismu byly důvody, proč bylo toto období dlouhou dobu pokládáno za dobu úpadku.⁴⁰¹ Podle Petra Pokorného ovšem helénismus v mnohém znamenal pokrok. Soustředění moci do rukou silného panovníka omezilo kvůli vládnoucím elit (šlechty a kněžstva), zabránilo válkám a zlepšilo i postavení některých otroků. Stále více otroků se získávalo koupí a sami měli možnost se vykoupit. Došlo k narušení rodových a etnických svazků mísením obyvatelstva i ke kulturnímu vzestupu.⁴⁰²

Sám Alexandr Veliký let (356–323 př. n.l.) byl znám svým obdivem k Orientu, usiloval o „*splynutí Řeků a barbarů*.“⁴⁰³ Alexandrova města byla zakládána podle plánů inspirovaných kulturními nároky Orientu.⁴⁰⁴ Do armády Alexandr přijímal vojáky z podrobených zemí. Některým Peršanům svěřil významné funkce. Po vzoru orientálních vládců se prohlásil za boha, vyžadoval božské počty a nosil orientální šat. Podporoval sňatky makedonských a řeckých vojáků s asijskými dívkami a sám šel příkladem. Oženil se s Dáreiovou dcerou Stateirou a s baktrijskou princeznou Róxanou.⁴⁰⁵

Korán připomíná Alexandra Velikého v posledním příběhu 18. súry Jeskyně (verše 83–110), kde se zmiňuje o Dvourohém (*Dhú-l-Qarnajn*), mocném vládci Západu a Východu, jenž nechal postavit železnou zeď, aby chránila slabé proti silným.⁴⁰⁶ Podle některých výkladů se mohlo sice také jednat o staroperského krále současníka Abrahama či prehistorického krále himjarského, o němž však nic bližšího není známo.⁴⁰⁷ Většina vykladačů Koránu se přiklání k tomu, že se jednalo o Alexandra. Byl vládcem Západu a Východu (Západ zde končí v Makedonii), vládce rozsáhlého území, jež zahrnovala celou západní Asii, Egypt, střední Asii, Afghánistán a Paňdžáb. Na mincích je zobrazován se dvěma rohy na hlavě díky tomu, že se pokládal za syna Jupitera Ammona, který měl dva beraní rohy. Žil i z tehdejšího pohledu velmi krátký život, pouze 33 let. Jeho jméno však přetrvalo staletí. Nebylo tomu tak jen díky politické moci, nýbrž především díky vlivu na kulturní život. Město Alexandrie se stalo kulturním střediskem Řecka a Říma ale také judaismu a křesťanství. Vliv filozofických a vědeckých poznatků, které se odtud šířily, daleko přesáhly hranice Středomoří.⁴⁰⁸ O politické a vojenské moci Alexandrově se v sůře nemluví. Vyzdvihuje se jeho velkomyslnost a vznešenost duše, která se projevuje soucitem se slabými.⁴⁰⁹ Zemřel sice tři století před Kristem, podle většiny vykladačů to ovšem neznamená, že by byl bez víry „neboť bůh se zjevuje lidem všech národů po všechny časy“. Navíc byl žákem jednoho z největších filozofů starověku – Aristotela.⁴¹⁰

⁴⁰⁰ Heslo „Orient“, str. 440.

⁴⁰¹ Helénismem bývá v dějinách filozofie vymezována doba od počátků výbojů Alexandra Makedonského r. 334–324 př. n.l., od posledních let jeho života, anebo od jeho smrti r. 323 př. n.l., přes vlády jeho nástupců - diadochů, až po r. 31 př. n.l., kdy v bitvě u Aktia ovládli Římané poslední z helénistických států, Egypt.

⁴⁰² Pokorný Petr, *Řecké dědictví v Orientu (Helénismus v Egyptě a Sýrii)*, Oikúmené, Praha 1993, str. 46–47.

⁴⁰³ Festugière A.-J., *Epikúros a jeho bohové*. Praha, Oikúmené 1996, s. 29–31.

⁴⁰⁴ Pokorný, *Řecké dědictví v Orientu*, s. 34–35.

⁴⁰⁵ Heslo „Alexandr Makedonský“. *Encyklopedie antiky*, s. 46.

⁴⁰⁶ Úvod k sůře 18 - Jeskyně. *Svatý Korán*, český překlad, význam a komentář s rejstříkem veršů. AMS, Praha 2000, str. 335.

⁴⁰⁷ Súra 18, Dodatek VI, str. 348.

⁴⁰⁸ Súra 18, Dodatek VI, str. 348.

⁴⁰⁹ Súra 18, Dodatek VI, str. 350.

⁴¹⁰ Súra 18, Dodatek VI, str. 348.

O Alexandru Velikém psal také perský básník Nizámí Gandžaví (z Gandže, v dnešním Ázerbajdžánu). Napsal epos o Alexandrovi Velikém, persky „*Eskandar-náme*“ (kniha o Alexandrovi). Kniha se skládá ze dvou částí „*Šaraf-náme*“ (kniha cti) a „*Iqbál-náme*“ (kniha blaženství). V první se věnuje Alexandrovým výbojům, v druhé popisuje Alexandra jako mudrce a proroka a odkazuje na Korán.⁴¹¹ Osmanští sultáni měli ve svém titulu „druhý Alexandr Veliký“.

Alexandrovi následníci v Egyptě, Ptolemaiovci, vytvořili z Alexandrie kosmopolitní město a světové středisko vědy a umění, jehož nejvýznamnější institucí bylo Múseion, místo zasvěcené múzám.⁴¹² Podobalo se athénské Akademii. Celá helénistická kultura byla spojena společným jazykem, obecnou řečtinou zvanou *koiné*. Ve vnitřní správě byla řízena řeckým právem.⁴¹³ S cílem ovládat Egypt se Ptolemaiovci formálně stali bohy. Stavěli chrámy a nápisy na nich nechávali psát v klasickém egyptském stylu, včetně hieroglyfů. Podobně jako Ptolemaiovci v Egyptě chovali se Seleukovci v Asii. Používali klínopis, nejmladší klínopisné památky jsou z r. 7 př. n.l.⁴¹⁴

Helénismus je definován jako doba, kdy se řecký živel rozšířil daleko na východ, kdy existovaly v Egyptě a Asii velké státy s řeckou vládnoucí vrstvou a kdy se prolínaly v civilizační kultuře řecké prvky s orientálními.⁴¹⁵ Výjimečný byl tím, že měl v programu spoluzít s jinými, zejména východními kulturami. Zaznívaly myšlenky světoobčanství, idea svornosti a pospolitosti říše Makedoňanů a Peršanů. Pavel z Tarsu prohlásil, že „*není již rozdíl mezi Židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou.*“⁴¹⁶ Silnou stránkou doby bylo, že v rámci jakéhosi „multikulturalismu“ se hledalo to nejlepší ze všech civilizačních a kulturních možností, které se nabízely. Helénismus měl touhu stát se nositelem celosvětové kultury.

Orientální filozofie a náboženství byly pro Řeky a Římany velmi přitažlivé. Orientem byl výrazně ovlivněn skeptik Pyrhón, který došel s Alexandrovými vojsky až do Indie. Tam na něj zapůsobili jóginové, jímž Řekové říkali *gymnosofisté*, kteří mu svým absolutním odvrácením od světa velmi imponovali.⁴¹⁷ Mnoho dalších filozofů helénismu buď nějakou dobu v Orientu žilo, nebo mělo v Orientu kořeny. Například většina stoiků nepocházela z kontinentálního Řecka. Zakladatel stoicismu Zenón z Kitia žil na Kypru. Nejvýznamnější systematik školy Chrysippos pocházel ze Soloi nebo z Tarsu v Kilikii (dnešní jihovýchodní Turecko), Seneca se narodil v Hispánii (dnešní Španělsko), Epiktétos byl z Frýgie (západní Turecko). Celá Kyrénská škola nese název podle jejího zakladatele Aristippa, který pocházel z Kyrény (dnešní Kyrenaika v Libyi v severní Africe). Z Kyrény pocházel i jeden z nejvýznamnějších skeptiků Karneadés z Kyrény (214–129 př.n.l.).

Jeden z nejpozoruhodnějších představitelů řecké filozofie helénistického období, Epikúros (341–270 př. n.l.), zhruba jen o 40 let mladší než Aristotelés, athénský občan, pocházel z řeckého ostrova Samu poblíž břehů Malé Asie.⁴¹⁸ Po dvouleté vojenské službě v Aténách žil patnáct let na pobřeží v Malé Asii pod perskou nadvládou. V Malé Asii založil

⁴¹¹ Epik Nizámí. In: Rypka Jan a kol., *Dějiny perské a tádžické literatury*, Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1956, str. 166-167. V Ázerbajdžánu uznáván jako největší národní básník. Významné oslavy při příležitosti výročí úmrtí básníka byly uspořádány v Gandži v říjnu 2012.

⁴¹² Pokorný, *Řecké dědictví v Orientu*, s. 170.

⁴¹³ Pokorný, *Řecké dědictví v Orientu*, s. 38-41.

⁴¹⁴ Pokorný, *Řecké dědictví v Orientu*, s. 179.

⁴¹⁵ Heslo „Helénismus“. Encyklopedie Antiky, str. 225.

⁴¹⁶ Pokorný, *Řecké dědictví v Orientu*, s. 46-47.

⁴¹⁷ Bondy, *Antická filozofie*, s. 114.

⁴¹⁸ Laertios Diogenés, *Životy, názory a výroky proslulých filozofů*. Pelhřimov 1995, s. 385.

i vlastní filozofickou školu. Až když mu bylo 34 let, vrátil se i se svými přívrženci do Atén, kde zůstal do konce života.⁴¹⁹

Myšlenky římských autorů ovlivněných helenismem, např. Quinta Horatia Flacca, představitel epikureismu v Římě doby Augustovy, známého zejména díky výroku „*Carpe diem*“ (užij dne), tvořily jakýsi model „jak se má žít“ donedávna. Díla helénistických autorů, stoiků, jako byl Lucius Aeneus Seneca nebo Marcus Aurelius, či epikurejců nebyla sice většinou chápána jako skutečná filozofie, nýbrž spíše jako jakási filosofie života a praktická příručka chování, avšak pro své „orientální tajemno“ bývala ještě naší generací často vyhledávána.⁴²⁰

Hovoříme-li o vlivu Orientu na evropskou kulturu, není možné pominout arabský přínos. K nejvýznamnějším patřil vliv arabské vědy a filozofie, což zdůrazňuje také Albert Hourani.⁴²¹ V posledních letech vyšlo v nakladatelství Akademie věd v edici Orient několik překladů děl arabských filozofů (al-Ghazálí, Ibn Tufajl, Ibn Rušd) se zasvěcenými předmluvami nebo doslovy českých orientalistů.

K představitelům východní větve arabské filozofie patřil Abú Násir al-Farábí (Alfarabius, Abunaser, 879-950), pocházející z obce Fáráb v chorásánském Turkestánu, jenž pobýval v Bagdádu (Irák), Halabu (Sýrie) a zemřel v Damašku. Spojil aristotelismus s novoplatonismem. Jeho dílo je zachováno v hebrejských a latinských překladech. Největším představitelem východní větve arabské středověké filozofie byl nepochybně Ibn Síná (lat. Avicenna, 980-1037). Je autorem spisů aristotelského zaměření, také lékařských spisů (Kánon lékařství, Kniha uzdravení).⁴²² Jeho učebnice medicíny se v Evropě i u nás na Karlově univerzitě používaly do 16. století.⁴²³ Abú Hámid al-Ghazzálí (Algazel, 1059-1111), někdy zvaný také jako „*hrobař arabské filozofie*“, původem z Chorásánu v Persii, působil v Bagdádu. Byl to filozof a teolog, který se snažil filozofickými metodami vyvrátit učení arabských filozofů, zejména Ibn Síny.⁴²⁴ Arabská filozofie se pak přesunula na západ do Andalusie.

Na dílo Ibn Síny navázali představitelé západní větve arabské filozofie na území Andalusie ovládané v letech 718-1492 muslimskými vládci. Toto území bylo ve své době vyspělejší než všechny okolní evropské státy.⁴²⁵ Abú Bakr Ibn Tufajl (Abubacer, 1110-1185), narozen nedaleko Granady, podal ve svém díle ucelený obraz novoplatónsko-aristotelské filozofie své doby. Hrdina jeho díla *Živý, syn bdícího* žije opuštěn na ostrově a vlastními silami dospěje k základním vědeckým poznatkům (Robinsoniáda).⁴²⁶ Ibn Rušd (lat. Averroes, 1126-1198), narozen v Córdobě, zemřel v Maroku, byl největším filozofem západní větve arabské filozofie a představitelem vrcholné arabské středověké filozofie.⁴²⁷ Navázal na Aristotela a Ibn Sínu. Oba posledně jmenovaní filozofové jsou zastánci „teorie dvojí pravdy“, podle níž je filozofie nejvyšší pravdou, zatímco náboženství má symbolický význam pro ty, kteří nejsou schopni pochopit filozofii. Z aristotelské filozofie vycházel i Moše ben Majmon (Maimonides, 1135-1204), pocházející rovněž z Córdoby. Jeho dílo představuje

⁴¹⁹ Jeho život viz Festugière, *Epikúros a jeho bohové*, s. 32–35; Long Anthony A., *Hellénistická filosofie*.

Stoikové, epikurejci, skeptikové. Oikúmené, Praha 2003, s. 30–35.

⁴²⁰ Sharples R.V., *Stoics, Epicureans and Sceptics. An Introduction to Hellenistic Philosophy*, London 1996, s.2-3.

⁴²¹ Hourani Albert, *Islam in European thought*. Cambridge 1991, str. 8. Viz také Šabacká Yvona, *Arabská/islámská kultura*, In: Červenková Denisa, Rethmann Albert-Peter, *Islám v českých zemích*, Vyšehrad, Praha 2009, str. 60-62.

⁴²² Bogdanov Ivan, *Avicenna*. Avicenum, Praha 1978.

⁴²³ Hourani, *Islam in European Thought*, str. 8.

⁴²⁴ Al-Ghazzálí Abú Hámid. *Zachránce bloudícího*. Vyšehrad, Praha 2005.

⁴²⁵ *Muslimové a Španělsko*, <http://cs.wikipedia.org/>

⁴²⁶ Ibn Tufajl Abú Bakr, *Živý, syn bdícího. Příběh filosofa samouka Risálat Hajj Ibn Jaqzán*. Academia 2011.

⁴²⁷ Ibn Rušd (Averroes). *Rozhodné pojednání o vztahu náboženství a filosofie*. Praha, Academia 2012.

vrchol židovské středověké filozofie. Spisy jsou zachovány v arabštině a hebrejských a latinských překladech.⁴²⁸

Někteří specialisté jsou přesvědčeni, že dějinný střet obou světových náboženství křesťanství a islámu začal právě na jihozápadě Evropy arabským dobytím Pyrenejského poloostrova.⁴²⁹ Americký historik Andrew Wheatcroft zabývající se muslimským Španělskem tvrdí, že zhruba od poloviny 9. století se rozdíl mezi křesťany a muslimy začaly zvětšovat. Někteří z horlivějších křesťanů se tehdy pokoušeli zastavit „erozi“ vlastní komunity. Šířily se příběhy křesťanských mučedníků, které během let „*nabobtnaly a zmutovaly v podvědomý strach z nebezpečné, hrůzostrašné moci cizího živlu.*“⁴³⁰

Islám jako smrtelné nebezpečí pro křesťanstvo

Podle arabských autorů měly na vytváření obrazu negativního vnímání Orientu vliv křesťanství, Bible, křížové výpravy a obavy z dobyvačných hnutí, k nimž přispěli též cestovatelé jako Marco Polo, kteří zmapovali obchodní stezky a podnítily vznik řízeného systému obchodních styků.⁴³¹ Křesťanský svět se střetával nejprve s Araby, jakožto reprezentanty islámské kultury a civilizace ve Španělsku, Sicílii a Svaté zemi. Teprve později se objevily střety s Tatary v Rusku a Polském impériu a následně to byli Turci a osmanský sultán, kteří se stali symbolem islámského nebezpečí na Balkáně a ve střední Evropě.

První překlad Koránu francouzského mnicha z Cluny jménem Petrus Venerabilis byl sice v Evropě k dispozici již od 12. století,⁴³² povědomí obou stran bylo však nízké. Jako spíše výjimečný příklad bývá zmiňován dopis papeže Řehoře VII z roku 1076 an-Násirovi, alžírskému panovníkovi z dynastie Hammádovců, v němž hovoří o tom, že mají mnohé společné, že věří v jednoho boha. Vstřícný tón dopisu bývá vykládán spíše tak, že papež se snažil chránit křesťanské komunity v severní Africe a rozvíjející se obchod Říma a severoafrických měst. V jiných dopisech se totiž papež vyjadřuje o islámu velmi kriticky.⁴³³ Kontakty však existovaly. Luboš Kropáček připomíná svatého Františka z Assisi, který se za křížáckého obléhání egyptské Damietty pokusil o pokojné urovnání s ajjúbovským sultánem al-Kámilem a dospěl k poznání, že muslimové jsou lidé věřící.⁴³⁴

Italský specialista arabského původu, ředitel výzkumu románských jazyků na univerzitě ve Florencii, Mahmoud Salem Elsheikh ve svém zajímavém příspěvku na Bakuském mezinárodním fóru v Ázerbajdžánu v říjnu 2012 jmenoval hlavní představitele evropské literatury, jejichž díla přispěla k falzifikaci a dezinterpretaci dějin a jimiž podle něj utrpěl image islámu nejvíce. Guibert z Nogentu (1055-1124), francouzský benediktinský mnich a jeden z kronikářů první křížové výpravy, vylíčil arabsko-islámskou kulturu jako éru barbarů zodpovědnou za pokřivení idejí řecko-římské antiky. K dalším autorům patřili Brunetto Latini (1220-1294), italský filozof a státník a Dantův opatrovník a učitel a autor francouzsky psaného díla *Trésor (Poklad)*, Dante Alighieri (1265-1321) a Francesco Petrarca (1304-1374).⁴³⁵ Danteho, nejkatoličtějšího básníka kulturních dějin, zmiňuje i Edward Said.⁴³⁶ Mohamed se v Dantově Peklu objevuje v 28. zpěvu. Nachází se v 8. z devíti pekelných kruhů, v 9. z deseti temných příkopů obklopujících Satanovu pekelnou tvrz.

⁴²⁸ De Libera Alain, *Středověká filozofie. Byzantská, islámská, židovská a latinská filozofie*. Oikumené 2001.

⁴²⁹ Rumánek, *Otváranie obzorov – Európa a Japonsko*, str. 57.

⁴³⁰ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 108.

⁴³¹ Said, *Orientalismus*, str. 72-73.

⁴³² Hourani, *Islam in European thought*, str. 9.

⁴³³ Hourani, *Islam in European thought*, str. 9.

⁴³⁴ Kropáček Luboš, *Odmítnout nenávist*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 18.

⁴³⁵ Elsheikh Mahmoud Salem, *Historical prejudices to overcome*. Referát pro Baky International Humanitarian Forum, October 4-5, 2012, str. 1-3.

⁴³⁶ Pokorný Jaroslav, *Dante*. Orbis, Praha 1966, str. 8.

E. Said si všímá, že před Mohamedem jsou chlípníci, lakomci, hrabivci, kacíři, zlostníci, sebevrazi a bezbožníci. Po Mohamedovi následují jen padělatelé a zrádci (Jidáš, Brutus).⁴³⁷ „Mohameda rozetli v polovici...“, podle verze, o níž byl přesvědčen Dante, že zakladatel islámu byl původně křesťanem a dokonce kardinálem a že založil vlastní náboženství, protože se nestal papežem.⁴³⁸

Podle Mahmouda Elsheikha brojil Petrarca proti stylu arabských básníků a dokonce napadl lékaře, který léčil papeže Clementa VI. (papežem v letech 1342-1352), že používá metody arabských učenců, které jsou „zdrojem veškerého zla“. Z dalších děl, které přispěly k deformaci evropského myšlení, jmenoval středověký hrdinský epos *Píseň o Cidovi* (*Cantar de mio Cid*) Rodriga Diaz z Vivaru, popisující boje s Maury, rytířský epos *Zuřivý Roland* (*Orlando furioso*) básníka vrcholu italské renesance Ludovica Ariosta (1474-1533), jenž se stal předlohou libreta stejnojmenné opery Antonia Vivaldiho a popisuje boj Karla Velikého proti invazi Saracénů. A konečně vrcholné dílo Torquatta Tassa (1544-1595), nejvýznamnějšího představitele poezie italského baroka, rytířský epos *Osvobozený Jeruzalém* (*Gerusalemme liberata*), jehož námětem jsou události první křížové výpravy a boj mezi křesťany a muslimy během obležení Jeruzaléma.⁴³⁹

Ztvárnění islámu v těchto dílech je podle E. Saida i M. Elsheikha příkladem schematismu, morální nejistoty Západu i syndromu dlužníka.⁴⁴⁰ Šlo vždy o záměr tento svět ovládnout, manipulovat jím nebo si jej dokonce přivlastnit. Proto bylo rozpracováno základní geografické rozlišení o tom, že svět se skládá ze dvou nerovnoměrných částí: *Orientu a Západu*.⁴⁴¹

A. Wheatcroft se shoduje s Edwardem Saidem, že se islám stával postupně obrazem, jehož funkcí bylo spíše než prezentovat samotný islám zprostředkovat jeho podobu křesťanovi. Korán a další islámské doktríny byly prezentovány pouze v podobě, která byla přesvědčivá pro křesťany. Relevantním evropským označením bylo „mohamedánství“, „bludařství“, správný muslimský termín „islám“ byl odsunut.⁴⁴²

Ve svém projevu na zahájení Egyptského týdne v Náprstkově muzeu v červnu 1998 hovořil náměstek ministra zahraničních věcí - Rady pro národnosti vlády ČR o globalizaci a multikulturalismu, o národnostních konfliktech v Evropě a o tom, že vztah k Orientu je poznamenán dvěma tendencemi. Na jednu stranu romantismem podmíněné touhy - obdivem, exotikou, dobrodružstvím, na druhou stranu obavami, strachem, nedůvěrou, předsudky a stereotypy - někdy oprávněnými a někdy neoprávněnými.⁴⁴³ Intenzitu pocitu nedůvěry posilovala tu a tam i osobní zkušenost, ale mnohem častěji vyvěral z pevného přesvědčení, nabytého díky jiným zdrojům. Mnozí z těch, kdo věřili, že tito nevěřící - Saracéni, Agarenští, Izmaelitě, Turci - jsou divoši a barbaři, nikdy v životě žádného Turka ani Saracéna neviděli. Dovídali se to z doslechu, četby, z obrazů, velmi podobně jako dnes.⁴⁴⁴

Střetnutí v Levantě znamenalo pro západní křesťanstvo i pro islámské země ve Středomoří silný otřes a zanechalo v obou kulturách nesmazatelné stopy. Události jako dobytí Jeruzaléma v roce 1099, pád Cařihradu v roce 1453, obléhání Vídne v r. 1529 mělo pro Západ

⁴³⁷ Said, *Orientalismus*, str. 84-85; Pirický Gabriel, *Euro-americká percepcia proroka islámu: Moderné západné biografie Muhammada*. In: Slobodník, Pirický, *Fascinácia a (ne)poznanie: Kultúrne strety západu avýchodu*, str. 73.

⁴³⁸ Alighieri Dante, *Peklo*, Academia, Praha 2007, str. 120 a 164.

⁴³⁹ Elsheikh, *Historical prejudices to overcome*, str. 1-3.

⁴⁴⁰ Elsheikh, *Historical prejudices to overcome*.

⁴⁴¹ Said, *Orientalismus*, str. 23.

⁴⁴² Said, *Orientalismus*, str. 76.

⁴⁴³ *Pozdravná řeč náměstka ministra vlády pana PhDr. Daniela Radoměrského*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, zvláštní číslo/1998, u příležitosti akce „Týden Egypta v Náprstkově muzeu“, str. 7-8.

⁴⁴⁴ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 220.

vždy konkrétní negativní důsledky.⁴⁴⁵ Byzantští autoři již od 7. století spatřovali v islámu větší smrtelné nebezpečí pro křesťanstvo, než jakým kdy byli Peršané.⁴⁴⁶ Arabista M. Mendel soudí, že v premoderním orientalismu „tváří v tvář kulturní a mocenské převaze islámu“ se odráží evropský komplex méněcennosti.⁴⁴⁷ Pavel Barša je názoru, že obraz Orientu v evropské kultuře vypovídá více o nás samých než o Orientu.⁴⁴⁸

Orient ve výtvarném umění se datuje do období již před renesancí. Cenným materiálem od 15. století je obrazový materiál evropských cestovatelů a svědků historických událostí, k nimž patří Belliniho portrét osmanského sultána Mehmeda II. Dobývatele. Jako příklady obrazových pramenů pro dějiny Osmanské říše mohou sloužit slovenská publikace *Slovensko v tieni polmesiaca* nebo maďarská publikace *Ottoman Empire in Europe*.⁴⁴⁹

V roce 1990 probíhala v Paříži výstava nazvaná „Egyptomanie“, která ukázala na obrovský umělecký zájem Evropy o Orient a Egypt. Plakát z této výstavy si autorka práce nechala zarámovat a obdivuje se mu dodnes. V 80. letech 20. století začala v Paříži a Londýně vycházet série zasvěcených publikací o „orientalistech“ - malířích 18. a 19. století: *The Orientalists*, *Les Orientalistes de L'Ecole Espagnole*, *Les Orientalistes de L'Ecole Italiene*, *Les Orientalistes des Écoles allemande at autrichienne* nebo publikace *The Life and Work of Jean-Léon Gérôme* o jednom z nejvýznamnějších orientalistů 19. století vůbec, představiteli francouzské akademické školy J. L. Gérômovi.⁴⁵⁰

Malíři inspirující se Orientem si získali během 18. století velkou popularitu. V 19. století, zejména v druhé polovině móda orientalismu vrcholila, v malířství, ale i životním stylu. Móda „a la Turque“ se hodila do budoárů.⁴⁵¹ Na dvoře saského kurfiřta Augusta Silného (1670–1733), bojovníka proti Turkům, byl Orient životním stylem. Dokladem je nedávno (v roce 2010) otevřená stálá expozice v drážďanském Rezidenčním zámku nazvaná „Türkische Cammer“. Vše, co pocházelo z Asie či Osmanské říše, ať už to byl porcelán, čokoláda či orientální zbraně, se těšilo velké oblibě. Panovník i jeho služebnictvo se při slavnostech oblékali do tureckých kaftanů a turbanů a slavili velkolepé slavnosti v osmanských stanech.⁴⁵²

Také řada umělců - malířů i vědců, kteří navštívili Orient, si po svém návratu domovy anebo ateliéry vyzdobila v orientálním stylu. Španělský malíř-orientalista Mariano Fortuny y Marsal (1838-1874) měl v Římě ateliér podobný muzeu „nejjemnějších výrobků východo-a západozemského uměleckého řemesla“. Orientální koberce, těžké hedvábné látky, japonské vázy, maurské zbraně, „vše co se leskne a třpytí, hledal a sbíral a maloval.“⁴⁵³ Podobně tomu bylo u rakouského malíře Ludwiga Deutsche. Také český orientalista a vědec, profesor Alois Musil, si nechal v Rychtářově na Vyškovsku postavit vilu v orientálním stylu. Byla pojmenována jako „Vila Músa“ a vybavena orientálním nábytkem. Název vily byl odvozen od jména, pod nímž byl znám mezi beduíny „Músá šajch Tšíkí“ (Músá je arabsky Mojžíš),

⁴⁴⁵ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 32.

⁴⁴⁶ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 86.

⁴⁴⁷ Mendel Miloš, Ostřanský Bronislav, Rataj Tomáš, *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 249.

⁴⁴⁸ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 33; Said, *Orientalismus*, str. 23. Barša zde odkazuje na knihu Arnolda J. Toynbeeho „Západní otázka v Řecku a Turecku“; také Soukup, *Dějiny antropologie*, str. 604.

⁴⁴⁹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 35.

⁴⁵⁰ Lynne Thornton, *The Orientalists. Painter-Travelers 1828-1908*. Paris 1983; Ackerman Gerald M, *The Life and Work of Jean-Léon Gérôme (with a catalogue raisonné)*. ACR, Paris 1986; Juler Caroline, *Les orientalistes de l'école italienne*. ACR, Paris 1987; Dizy Caso Eduardo, *Les orientalistes de l'école Espagnole*. ACR, Paris 1997; Haja Martina, Wimmer Gunter, *Les Orientalistes des Écoles allemande at autrichien*. ACR Edition Internationale, Paris 2000.

⁴⁵¹ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 298.

⁴⁵² *Turecká komora v rezidenčním zámku*, 14.7 2010, <http://mesto.drazdany.info/>

⁴⁵³ Muther Richard, *Dějiny malířství*. Svazek III – 18. a 19. století. Nakladatelství Šolc a Šimáček 1909, str. 224.

což patrně souviselo s tím, že byl Musil katolickým knězem a zajímal se o biblické dějiny.⁴⁵⁴ Zachovalo se také několik fotografií A. Musila v beduinském kroji.

Orient se stal pro Evropany znovu inspirací poté, co pominulo bezprostřední „turecké nebezpečí“. Orient začal být exotickým. „*Křik a pohyb v bazarech, malebné uličky starých měst, barevná procesí během svátků, štíhlé minarety a kachličkované mešity, žlutý písek vysušený sluncem*“. Doma byl každodenní život ordinární, příliš světský a pro umělce vulgární, na Východě zůstával v podobě z biblických dob.⁴⁵⁵

Na velké zastřešené nádherné bazary, které byly v muslimském světě budovány již od středověku a předstihly svým nápadem Západ o staletí, upozorňuje A. Wheatcroft.⁴⁵⁶ Autorka si dovolí na tomto místě tvrdit, že kulturou každodenního života je Orient mnohdy vyspělejší dodnes, byť se Evropa a celý západní svět významně podepisují na celkovém úpadku Orientu. Jsou to slova jako tajemství, exotika, bohatství, která si intelektuálové většinou vybavují pod pojmem Orient.⁴⁵⁷ Pojem exotika (*řec. exotikos*) znamená „cizí“, co se vztahuje k vzdáleným místům. Otázkou je, zda s postupující globalizací není exotika předurčena k vyhynutí.⁴⁵⁸

Cestovatel, esejista a vysokoškolský pedagog Radim Seltenreich to vyjádřil brilantně: Orient „*už není, čím býval – tím po staletí největším dobrodružstvím, jaké si jen Evropa mohla dopřát – křižáci, kupci, poutníci k Svatému hrobu. Ale jakkoli je dnes zastíní výlety do Nového světa nebo k protinožcům, pořád je to svět natolik jiný, že stojí za to si jej dopřát. Vždyť v Sydney nebo New Yorku nalezneme po hodinách letu a tisících kilometrů jen globalizované totéž na zvláštní způsob, zatímco zde se globalizace stále ještě rozpadá do střípků, které pouze lemují dosud zásadní (a snad díky Bohu) nepoučitelnou jinakost.*“⁴⁵⁹ ...*Damašek – ten veškerý oficiálně hlásaný socialismus, kapitulující ovšem jednoznačně před nad všechno pomyšlení barvitým světem taškářů a podvodníků z příběhů Tisíce a jedné noci. Přítímí a světlo nekonečných bazarů, jež si tu nárokují všechno zboží a pestrost, jakou si jen lidská fantazie dokáže vysnit...*“⁴⁶⁰

Výmluvný je také anglický text umístěný na záložce výše zmíněné knihy *The Orientalists* od autora publikace: „*Orient – cradle of the world, crossroads of civilizations, realm of men's dreams and highest aspirations. For the Orient's sake, wars have broken out, and masterpieces have seen the light of day. Spellbinding like its music, mysterious like its women, subtle like its fragrances, magical like its opium, the Orient has kindled intense curiosity and desire. It has lured merchants, subjugated hardened soldiers, intrigued scholars and fascinated artist, who travelled there even more intent on seeking its soul than its riches.*“⁴⁶¹

Mezi malířskými školami orientalistů dominují francouzské a britské školy. Vedle nich ovšem existovaly i významné školy v Itálii, Španělsku, Německu a Rakousku, ale také v Rusku. Italskou školu založil španělský malíř Mariano Fortuny y Marsal, jehož obrazy se vyznačují značným naturalismem a morbidností.⁴⁶² Podobný charakter mají i plátna, jejichž autorem je Antonio María Fabrés y Costa (1855–1938). Otrokyně jsou přikovány ke zdi s nápisem „*Má smrt je mým trestem*“. Mezi nejvýznamnějšími vídeňskými orientalisty byl Leopold Müller (1834–1892) původem z Drážďan a Ludwig Deutsch (1855–1935), jenž pak

⁴⁵⁴ Akademická společnost Aloise Musila, *Životopis-Prof. ThDr. Alois Musil, dr. h. c.*, <http://www.aloismusil.cz/>

⁴⁵⁵ Verrier Michelle, *The Orientalists*, Academy Edition, London 1970, Introduction.

⁴⁵⁶ Wheatcroft, *Nevěřící*. Obr. č. 22 „Velký ban v Damašku“ od Richarda Reného Spierse z r. 1866.

⁴⁵⁷ Rumánek, *Otváranie obzorov – Európa a Japonsko*, str. 55.

⁴⁵⁸ Gálik Marián, *Koniec exotiky? Historicko-súčasná úvahy komparatistu*. In: Slobodník, Pirický, *Fascinácia a (ne)poznatie: Kultúrne strety západu a východu*, str. 33–43.

⁴⁵⁹ Seltenreich Radim, *Orient*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 166.

⁴⁶⁰ Seltenreich Radim, *Orient*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, revue Prostor, str. 172.

⁴⁶¹ Thornton Lynne, *The Orientalists, Painter-Travellers 1828–1908*. ACR Edition, Paris 1983, záložka.

⁴⁶² Juler, *Les orientalistes de l'école italienne*.

většinu života strávil ve Francii.⁴⁶³ Ruská malířská škola orientalistů se inspirovala ruským výbojem na Kavkaze a ve Střední Asii. Nejvýznamnějším ruským malířem-orientalistou byl Vasilij Vasiljevič Vereščagin (1842-1904), jenž je autorem „turkestánské série“ obrazů malovaných v letech 1871-1873 v Mnichově na základě malířových cest. Na obraze *Triumfuji* je znázorněn vítězný tanec před *madrasou* Šírdar v Samarkandu. Na kulech jsou napíchnuty hlavy zabitých nepřátel. K ruským orientalistům bývá řazen také Ivan Konstantinovič Ajvazovskij (1817-1900), jenž se však především soustředil na námořní bitvy.⁴⁶⁴

Francouzští a britští umělci byli často využíváni jako doprovod vojenských misí, vědců nebo diplomatů do Středomoří a Persie. Zatímco britští umělci se zaměřovali na Egypt a Palestinu,⁴⁶⁵ francouzští jezdili do Alžírsko, Maroka, Španělsko především do Maroka a oblastí Sahary a Italové do oblasti severní Afriky, dnešní Libye, Tuniska, Egypta a Nubie, ale také Etiopie a Somálska (*Africa Orientale Italiana*). Obě poslední skupiny taktéž čerpali ze své minulosti. Umělci se dále dělili na dvě skupiny: na ty, kteří Orient navštívili, a ty jenž v Orientu nikdy nebyli. Mezi těmi, kteří v Orientě nikdy nebyli, bývá nejčastěji uváděn Jean-Auguste-Dominique Ingres (1780-1867), autor obrazů *Velká Odaliska* z roku 1814, a *Turecké lázně* z roku 1862, vystavených dnes v Louvru,⁴⁶⁶ ale také Eugène Delacroix (1798-1863), který namaloval první obrazy s orientální tematikou v době, kdy byl nejdále v Benátkách.⁴⁶⁷ Jeho obraz *Vraždění na Chiu* je typickým příkladem tendenčního zobrazení „hodných Řeků“ a „zlých Turků“ v reakci na řecké povstání 1821-1830.

Orient na konci 18. století i začátkem století 19. představoval pro evropské malíře celou Levantu – Egypt, Sýrii, Libanon, Palestinu, severní Afriku, také Španělsko pro jeho orientální minulost a Benátky pro jejich kontakty s Osmanskou říší. Jen málo umělců došlo až na Arabský poloostrov, do Persie nebo do Indie. Na počátku 19. století, v době rozvoje mnoha vědeckých i kulturních institucí zabývajících se Orientem, počet umělců významně vzrostl. Z hlediska stylu se nejednalo v pravém smyslu o orientální školu. Spojovacím článkem obrazů bylo spíše téma než metoda. Technicky se jednalo o spojení světla a barvy a klasickou metodu malířství - akademický styl. Načas pak upadly obrazy v zapomnění, ani ne tak kvůli tématu, ale právě kvůli akademickému stylu, jímž byly malovány. Koncem 20. století se začala móda 19. století vracet a znovu oslovila exotikou a tajemstvím.⁴⁶⁸

Velmi detailní a přesné kresby evropských badatelů a cestovatelů umožnily dokumentaci architektury, urbanistického rozvoje i každodenního života i přiblížení konkrétních historických událostí a osobností.⁴⁶⁹ Britský cestovatel Edward William Lane (1801-1876) proslul popisy Egypta, které jsou dodnes vydávány a citovány.⁴⁷⁰ Perokresby z jeho knihy o životě a zvycích Egyptanů z 1833-1835 se staly inspirací pro malíře-orientalisty. Mezi obrazovými prameny jsou známy litografie z Egypta a Jordánska od skotského malíře Davida Robertse (1796-1864).⁴⁷¹ Britskou školu reprezentoval také John Frederik Lewis (1805-1876), jenž navštívil Španělsko, Tanger, Istanbul a Egypt. Z francouzských romantiků se Orientem inspiroval již zmíněný Eugène Delacroix, který se v roce 1832 vydal do Maroka, aby život Orientu osobně poznal. Svým obrazem *Alžírské ženy* ovlivnil řadu dalších

⁴⁶³ Haja Martina, Wimmer Günther, *Les orientalistes des écoles allemande et autrichienne*.

⁴⁶⁴ Gombár Eduard, *Úvod do dějin islámských zemí*, Praha, Najáda 1994, str. 35.

⁴⁶⁵ Thornton *The Orientalists, Painter-Travellers 1828-1908*, str. 14-15.

⁴⁶⁶ Thornton, *The Orientalists*, str. 16.

⁴⁶⁷ Verrier, *The Orientalists*, Introduction.

⁴⁶⁸ Thornton, *The Orientalists*, str. 13.

⁴⁶⁹ Captain Lyon G. F., *A Narrative of Travels in Northern Africa in the years 1818-20*. Darf Publishers Ltd., London 1985.

⁴⁷⁰ Lane Edward William, *Manners and Customs of the Modern Egyptians, written during the years 1833-1835*. Darf Publishers Ltd., London 1986.

⁴⁷¹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 35.

francouzských malířů.⁴⁷² Klasikem francouzské školy orientalistů byl rovněž výše zmiňovaný Jean Léon Gérôme (1824–1904).⁴⁷³ Kvůli práci na obraze Augustova legie pro Napoleona III. se v roce 1852 vydal do Turecka a Egypta. Účastnil se také otevření Suezského průplavu v r. 1869. Přesto však některé jeho obrazy neodpovídají realitě. Na obraze *Veřejná modlitba v mešitě* figuruje polonahý muž, jehož přítomnost v mešitě nepadá v úvahu. Byl rovněž významným představitelem historismu. Známý je jeho obraz pátera Josefa jdoucího ze schodů „Šedá eminence“ z roku 1863. J. L. Gérôme byl velkým odpůrcem impresionistů. Ti patrně měli podíl na tom, že jeho dílo upadlo nadlouho v zapomnění. Mezi Gérômovými žáky figuruje i český malíř Vojtěch Hynais. Konec 19. století, rozvoj cestování a snadnější využívání fotografií znamenaly úpadek zájmu o malíře-orientalisty.⁴⁷⁴

Článek Vladimíra Drbala v časopise *Velbloud* si všímá mísení evropských a orientálních prvků v architektuře. Město Andžar na libanonsko-syrské hranici bylo vybudováno v 8. století ummajovským chalífem al-Walídem v římském stylu. Ke stavbě sloupořadí na hlavních ulicích byly užity ozdobné hlavice starých korintských sloupů. Díky tomu, že město bylo opuštěno a nebylo nikdy přestavěno, zachovaly se dodnes budovy do výšky několika metrů.⁴⁷⁵

Jeden ze symbolů islámského světa – mešita Hagia Sofia (turecky Ayasofya) v Istanbulu, je původně byzantský chrám z let 532-537. Antické město královny Zenobie, nejvýznamnější římská památka v Sýrii, stejně jako římské město Baalbek v Libanonu nebo římské památky severní Afriky - libyjská Leptis Magna nebo Sabratta, nesou naopak orientální rysy. Zvláštní kapitolou jsou křesťanské památky v Sýrii. Starobylé kláštery v městech Sajidnáji a Ma'lúle, kde se dodnes vedou mše v aramejštině, nebo kláštery ještě výše v horách, stejně jako středověké křižácké hrady.

Osvícenství 18. století znamenalo kromě nebývalého rozmachu věd zakládání vědeckých společností a v jejich rámci odkrývání mimoevropských kultur.⁴⁷⁶ Voltaire si uvědomoval, že peníze ruší rozdíly mezi vyznáními a rasami a že původ neznámá na tržišti mnoho.⁴⁷⁷ Odsuzoval církev pro šíření pověr, lží, netolerantnost a potřebu vládnout nad společností. „Lidé měli vždy sklon k víře v Boha žádostivého slávy, protože jsou takoví sami, proto si udělali Boha k svému obrazu.“⁴⁷⁸ Neevropských národů si všímá proto, že zůstaly mimo dosah křesťanství, a tím si podle něj zachovaly větší osvícenost.⁴⁷⁹ Sám byl příznivcem teorie traktátu *De Tribus Impostoribus* (O třech podvodnících) vyšlého údajně z averroismu, tj. že Mojžíš, Ježíš a Mohamed sami nevěřili tomu, co hlásali. Zavedení náboženství Mohamedova a jeho „musulmanů“, kteří dobyli během necelého století území rozsáhlejší, než byla říše římská, považoval za největší změnu, kterou kdy víra na naší zeměkouli způsobila.⁴⁸⁰

Orientální motivy se vyskytují také v literatuře a hudbě. Namísto líčení krutého nepřítele nastupuje v dilech tolerance a snaha o vzájemné porozumění.⁴⁸¹ Johann Wolfgang Goethe se již v mládí zajímal o východní kultury. Studoval Starý Zákon a Korán a od roku 1810 si dopisoval s ruským orientalistou Sergejem Semjonovičem hrabětem Uvarovem

⁴⁷² *L'opera completa di Delacroix*. Rizzoli, Milano 1972, obr. XXXVI-XXXVII.

⁴⁷³ Ackerman, *The Life and Work of Jean-Léon Gérôme*.

⁴⁷⁴ Verrier, *The Orientalists*, Introduction.

⁴⁷⁵ Drbal Vladimír, *Andžar*. Velbloud 1/2011, str. 44; O užitečných a inspirativních kontaktech mezi křesťanským světem a světem „nevěřících“; viz také Drška Václav, *Nomen Burgundiae jako místo paměti o druhých. Normané, Maďaři a Saracéni. Od vzpomínky na minulost k politické kultuře*. In: Ženka Josef a kol., *Středomoří v dějinách*. Praha, Karolinum 2012, str. 65-79.

⁴⁷⁶ Osvícenství, <http://cs.wikipedia.org/>

⁴⁷⁷ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 42.

⁴⁷⁸ Voltaire, *O Mohamedovi*. Voltaire - Myslitel a bojovník II, Církev - stát a právo. Státní nakl. politické literatury, Praha 1957, str. 33.

⁴⁷⁹ Novák Otakar, *Voltaire a jeho všestranný talent*. In: *Spisy Voltaireovy - svazek druhý (Zaira, Verše, Výběr z prací dějepisných, korespondence)*. Praha, Odeon 1974, str. 308.

⁴⁸⁰ Voltaire, *O Mohamedovi*, str. 30

⁴⁸¹ Verrier, *The Orientalists*, Introduction.

(1776-1855). Napoleonské války vzbudily u něj stejně jako v celé tehdejší Evropě zájem o Orient. Vítězné ruské vojsko se zdržovalo dlouho v evropských městech. Mnoho z ruských vojáků bylo asijského původu, kteří Goetha inspirovali k napsání básně *Západovýchodní diván*. První část vyšla v roce 1816. Celé dílo bylo hotovo až pět let před básníkovou smrtí v r. 1827.⁴⁸² "Západovýchodní diván" je podle Heineho "salam", pozdrav, "který Západ posílá Východu".⁴⁸³

Všeobecně známým dílem poznamenaným Orientem je Mozartova opera *Únos ze Serailu* z roku 1782. Děj se odehrává v Turecku 16. století. Dvě dívky, Konstance a její komorná Blonda, jsou uneseny piráty a prodány do otroctví do Turecka, kde se do Konstance zamiluje zámožný Selim paša a do Blondy jeho dozorce Osman. Dívky se pokusí vysvobodit jejich dva nápadníky, ale jsou chyceny. Pointou celé opery je tolerance prokázaná zámožným pašou Selimem, když obě dívky i jejich nápadníky propouští, a dokazuje tak svou šlechtitost. Následně je paša oslavován svými poddanými.⁴⁸⁴

V 18. století vyšel první překlad pohádek *Tisíc a jedna noc*. Na konci 17. století objevil francouzský orientalista Antoine Galland v Pařížské královské knihovně arabský rukopis pohádek. Rukopis zřejmě přivezl nějaký francouzský diplomat. Rukopis přeložil a vydal v letech 1704–1717. Pohádky měly obrovský úspěch a postupně byly překládány do dalších evropských jazyků. Z let 1837–1841 pochází překlad do němčiny od německého orientalisty Gustava Weila. Nejlepší překlad do angličtiny pochází z let 1882–1885. První český překlad pochází z r. 1928–34 od významného českého orientalisty Felixe Tauera.⁴⁸⁵ K výročí 300 let od vydání prvního francouzského překladu začal vycházet nový překlad pohádek *Tisíce a jedné noci* v češtině.

Pohádky tisíce a jedné noci a móda orientalismu v Evropě inspirovaly také Williama Beckforda k napsání gotické novely *Wathek*. Beckford ji napsal v roce 1782 francouzsky, a to během tří dnů. Jedná se o jakousi formu arabské pohádky. Je zde vyličen orientální prostředí, společnost a jako ve všech gotických románech tajemství a nadpřirozeno. Hlavní postava románu se zřekne islámu a snaží se získat nadpřirozenou moc. Na konci novely však končí v pekle. Hlavní představitel je vyličen jako příjemný vládce oddávající se všem rozkoším těla, včetně žen. Ačkoli byl velmi excentrickým vládcem, zabýval se vědou a měl rád svůj lid. Na přílišnou chtivost po vědění ovšem doplatil. W. Beckford se údajně při líčení *Wathika* inspiroval vlastním výstředním životem.⁴⁸⁶

Hlavní hrdina je historickou postavou, chalífa al-Wáthiq, vnuk Hárúna ar-Rašida z dynastie Abbásovců, který vládl v Bagdádu v letech 842–847. Jeho matkou byla byzantská konkubína Qarátis (zemř. 842). Historicky nevýrazný a málo podnikavý chalífa, který vládl krátkou dobu a reálnou moc během jeho vlády drželi jeho generálové a vezír, byl znám jako svobodomyšlný stoupenec teologicko-filozofického směru sunnitského islámu *mu'tazily*.⁴⁸⁷ Tento směr, jenž zdůrazňoval svobodu lidské vůle, stvořenost Koránu, na čas v 9. stol. převládl, pak byl ale potlačen. Chalífa al-Wáthiq byl patronem vědců, umělců a hudebníků. Zajímal se také o alchymii, a to byl patrně důvod, proč si jej William Beckford vybral jako hlavního hrdinu své knihy.

Právě konec 18. století v Evropě je podle Edwarda Saida obdobím, kdy se obor zabývající se Orientem utvářel jako společenská instituce sloužící víceméně mocenským zájmům.⁴⁸⁸ Napoleonův vpád do Egypta v r. 1798 vidí jako učebnicový příklad přivlastnění si jedné kultury ze strany jiné, silnější. Podle Saida Napoleonova výprava spolu

⁴⁸² Fümberg Louis, *Doslov ke Goethovým básním*. <http://www.scribd.com/doc/3333893/Goethe-1955>

⁴⁸³ *Básně / Západovýchodní diván* <http://www.databazeknih.cz/>

⁴⁸⁴ *Únos ze Serailu*, <http://cs.wikipedia.org/>

⁴⁸⁵ *Tisíc a jedna noc*, <http://cs.wikipedia.org/>

⁴⁸⁶ *Wathek*, <http://en.wikipedia.org/>

⁴⁸⁷ Podrobněji viz Kropáček, Luboš, *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 1993, s. 62–66.

⁴⁸⁸ Said, *Orientalismus*, str. 13.

s monumentálním vědeckým Popisem Egypta (*Description de l'Égypte*) významně připravila scénu nástupu orientalismu, neboť na Egypt a později další islámské země pohlížely jako na živoucí provincii, laboratoř či dějiště procesu západního poznávání Orientu, a díky těmto zkušenostem byl souhrn poznatků o Orientu modernizován.

Vznikaly instituce, učené společnosti, jejichž prestiž v 19. stol. výrazně vzrostla: Francouzská asijská společnost (*Société asiatique*), britská Královská asijská společnost (*The Royal Asiatic Society*), německá orientální společnost (*Deutsche Morgenländische Gesellschaft*) či Americká orientální společnost (*The American Oriental Society*). Podle E. Saida to byly právě tyto instituce, které přispěly k vytváření politických vizí skutečnosti, k rozlišování známého (Evropa, Západ, „my“) a neznámého (Orient, východ „oni“). Orientalistické myšlenky postupně prošly vlivem imperialismu, pozitivismu, utopismu, historismu, darwinismu, rasismu, freudismu, marxismu a splenglerismu.⁴⁸⁹ Mezi léty 1800 a 1950 vyšlo na Západě 60000 knih zabývajících se blízkým Orientem.⁴⁹⁰

Většina Saidových oponentů kritizuje, že stranou jeho argumentace zůstává vše před Napoleonovým vpádem do Egypta a že zcela opomíjí období, kdy byla Osmanská říše v ofenzívě vůči Evropě, jakož i bohatou tradici orientalistických věd například v Německu, které nemělo až do osmdesátých let 19. stol. žádné koloniální ambice.⁴⁹¹

Edward Said je ve svých názorech zřetelně limitován svou jazykovou vybaveností a soustředěním především na anglo-americký svět. Příspěvky britské a francouzské orientalistiky si cení výše než ostatní. Jako významný přínos ze strany Německa vidí pouze výzkumy biblických studií.⁴⁹² Německý orientalismus měl podle Saida přesto se svými anglicko-francouzskými a později americkými protějšky jedno společné: jistý druh intelektuální autority nad Orientem v rámci západní kultury.⁴⁹³ Co na orientalistice oceňuje, je moderní srovnávací disciplína, která se dopátrala akceptovatelného orientálního původu evropských jazyků.⁴⁹⁴ Za zamyšlení stojí text, kde Said hovoří o nezměrné chamtivosti a krutosti anglických kolonialistů a Marxově analýze britské nadvlády v Indii z roku 1853, v níž popsal asijský výrovni způsob, který spojil s fenoménem útluaku anglické koloniální přítomnosti.⁴⁹⁵

Častým argumentem většiny Saidových oponentů je, že to nebylo pouze Napoleonovo tažení do Egypta v roce 1798, které přivedlo Orient do centra evropského politického zájmu. Byla to celá Východní otázka týkající se upadající Osmanské říše, jejíž součástí byl boj Řeků proti Turkům za nezávislost (1821-1830), připojení Ažírsko k Francii (1830-1847), krymská válka (1853-1856) a v neposlední řadě otevření Suezského průplavu 1869.⁴⁹⁶ Právě otevření Suezského průplavu a účast reprezentantů téměř všech evropských královských rodin, včetně rakouského císaře Františka Josefa I., zmiňuje E. Said jako projekt, který měl sblížit země Západu a Východu a sjednotit civilizace různých věků. Ferdinand Lesseps, tvůrce celého projektu, hovořil ve svých projevech o spojení dávných myšlenek a nových metod, sblížení kultur, podřízení dosud stabilních a oddělených geografických celků Východu a Západu moci moderní technologie a intelektuálního odhodlání: „Ó Západe! Ó Východe! Přiblížte se, pohled'te na sebe, poznejte se, přivítejte se, obejměte se.“⁴⁹⁷

Expanze Francie v severní Africe v 19. století bývá historiky označována jako „nové dobovačné křížové tažení“. V posledních letech Napoleonova císařství roku 1811 začala

⁴⁸⁹ Said, *Orientalismus*, str. 56.

⁴⁹⁰ Said, *Orientalismus*, str. 232-233.

⁴⁹¹ Buruma, Margalit, *Ockidentalismus*, str. 8.

⁴⁹² Said, *Orientalismus*, str. 28.

⁴⁹³ Said, *Orientalismus*, str. 30.

⁴⁹⁴ Said, *Orientalismus*, str. 95.

⁴⁹⁵ Said, *Orientalismus*, str. 176.

⁴⁹⁶ Thornton, *The Orientalists*, str. 16.

⁴⁹⁷ Said, *Orientalismus*, str. 105.

vycházet *Historie křížových tažení (Histoire des croisades)* od Josepha Françoise Michauda (1767-1839), za niž byl autor odměněn řádem Čestné legie. Křížové výpravy se v souvislosti s intervencí v Alžírsku rychle staly prvním důkazem o velikosti francouzského národa.⁴⁹⁸ Král Karel X. při oficiálním oznámení intervence v poslanecké sněmovně prohlásil, že se tak děje „pro blaho křesťanstva“.⁴⁹⁹ Podstatu nového „křížového tažení“ vystihl podle A. Wheatcrofta oblíbený malíř krále Ludvíka Filipa, Horace Vernet (1789-1863) svým dílem *První mše v zemi Kabyllů*, zobrazujícím polní bohoslužbu. Vojáci uctivě klečí a kněz před nimi pozvedá hostii. V pozadí jsou vidět klesající horské svahy, v popředí sedí skupina zasmušile přihlížejících poražených Arabů. V roce 1837 začal Ludvík Filip přestavovat palác ve Versailles na muzeum národní historie, jež se mělo stát oslavou mnoha staletí francouzských vojenských triumfů. První sály muzea věnované křížáckým tažením byly dekorovány v pseudogotickém stylu a návštěvníci zde našli dlouhý seznam jmen francouzských křížáků. Poslední místnosti vzdávaly poctu novému křížovému tažení v Alžírsku.⁵⁰⁰

Okcidentalismus

V roce 2005, o tři roky dříve než český překlad proslulé kniha Edwarda Saida, vyšel v nakladatelství Lidové noviny překlad studie Burumy Ian a Margalit Avishai, *Okcidentalismus, Západ očima nepřátel*, jedna z reakcí na Saidův *Orientalismus*. Termín okcidentalismus začali v osmdesátých letech používat někteří čínští teoretikové. Jako protějšek *orientalismu* ho poprvé zmínil v polemice s Edwardem Saidem britsko-americký orientalista Bernard Lewis (nar. 1916).⁵⁰¹

Podle autorů publikace představuje okcidentalismus jakýsi odlidštěný obraz Západu.⁵⁰² Občanská svoboda a sekularismus údajně znamenají v konečném důsledku „vykořeněnost“, „chamtivost“ i přízemní touhu po materiálním komfortu. Moderní průmysl a aplikace vědy si vyžádaly „svět bez iluzí“, odstranění mýtů, které zatemňují vztah mezi příčinou a následkem.⁵⁰³ „Západ, tvrdí okcidentalisté, je vinen hříchem racionality, nehoráznou domýšlivostí, že rozumem člověk může pochopit všechno, co si zamane.“⁵⁰⁴ Produktem moderní společnosti jsou pak bezduchá, zbabělá stvoření, jímž jsou cizí jakékoli ideály.⁵⁰⁵ Nedostatek solidarity ve společnosti, „atomizování jednotlivců“, z nichž každý sleduje pouze své „sobecké“ zájmy. Žádné duchovno, žádná poezie, všichni jsou příliš zaměstnáni „pobíháním sem a tam v nepřetržité shánce po zlatě“.⁵⁰⁶

Protizápadní postoje nejsou podle autorů ničím novým. Současné protizápadní postoje nebo protiamerické postoje v arabském světě jsou jen novou variantou širší myšlenkové tradice, která má za sebou dlouhou historii.⁵⁰⁷ Antiamerikanismus není navíc vlastní pouze arabskému světu. Také z Evropy zazníval antiamerikanismus velmi často. Byl vždy důsledkem konkrétní americké politiky. V posledních desetiletích to bylo v důsledku podpory protikomunistických diktatur, Izraele nebo Mezinárodního měnového fondu.⁵⁰⁸

⁴⁹⁸ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 231.

⁴⁹⁹ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 232.

⁵⁰⁰ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 232.

⁵⁰¹ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 10; Viz také Soukup, *Dějiny antropologie*, str. 604.

⁵⁰² Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 22.

⁵⁰³ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 134.

⁵⁰⁴ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 117.

⁵⁰⁵ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 13.

⁵⁰⁶ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 43.

⁵⁰⁷ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 14.

⁵⁰⁸ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 25.

Orientalisté

Saidovo dílo je nespravedlivě minimálně v jedné části, tou je pasáž o orientalistech, přičemž orientalistou podle něj není jen ten, kdo zná jazyk, historii, kulturu a zvyky Orientu, nýbrž kdokoli, kdo se obecnými nebo specifickými rysy Orientu zabývá jako učitel, autor nebo badatel - ať už jde o antropologa, sociologa, historika či filologa.⁵⁰⁹ Každý, kdo se Orientu věnuje, je nucen se vůči němu nějakým způsobem vymezit.⁵¹⁰ Orientalista vnímá svou práci formálně jako vytváření svazku mezi Orientem a Západem, především však cestou opětovného stvrzování technologické, politické a kulturní nadřazenosti Západu.⁵¹¹ Nikdo z orientalistů se podle E. Saida kulturně a politicky neztotožnil s Araby. Pokud k nějakému ztotožnění došlo, nedá se to srovnat s americkým ztotožněním se sionismem.⁵¹²

Vrcholem negativního poslání orientalisty je podle Saida agent-orientalista. Z literárně nejznámějších uvádí T. E. Lawrence, Gertrude Bellovou, St. Johna Philbyho, kteří hráli za první světové války a v následujících letech roli zpravodajského specialisty a cestovatele. Jejich spolek - jak jej kdysi označil Lawrence - spojovaly rozdílné názory i sdílené osobní rysy: výrazná individualita, schopnost empatie a intuitivního ztotožnění s Orientem, vyhraněně osobní přístup k vlastnímu poslání, pěstěná výstřednost a v neposlední řadě i v zásadě odmítavý vztah k orientální realitě.⁵¹³

Posledním příkladem, který Edward Said zmiňuje, kdy se orientalisté zpronevěřili svému vědeckému poslání, byl souhlas některých orientalistů s americkou okupací Iráku bez mandátu OSN a neodhalení pravých důvodů této expanze. E. Said zde hovořil o významném americkém orientalistovi Bernardu Lewisovi, který se stal poradcem prezidenta Bushe.⁵¹⁴ „*Pulty amerických knihkupectví zaplavují rádobyzasvěcené výlevy na téma terorismu, arabské a muslimské hrozby či „pravé podstaty“ islámu, jejichž autory jsou vesměs političtí komentátoři čerpající své postřehy opět od odborníků na ony podivné orientální národy.*“⁵¹⁵

Většina českých orientalistů se shoduje, že Edward Said zcela ignoruje vědecký přínos evropské orientalistiky, redukuje ji na nástroj imperiální politiky velmocí a vyzvedává některé křiklavé příklady zájemců o Orient. Dobrodruh plukovník Lawrence, Bellová ani Philby nikdy nepatřili mezi vědecky erudované orientalisty. Náhled do dějin blízkovýchodních studií ukazuje obrovský kus vědecké práce, který obohacuje nejen evropskou kulturu, ale i výzkum v arabských a islámských zemích samotných.⁵¹⁶ Polský orientalista profesor Marek Dziekan tvrdí, že sám se nikdy během svých cest do Orientu nebo kontaktů s orientálci nesetkal s negativním přístupem a že naopak se mu vždy dostalo uznání za jeho jazykové a odborné znalosti. Odsuzující pohled na orientalisty je vlastní pouze úzké fundamentalistické skupině na straně jedné anebo neznalosti specifík orientalistik zemí, které nikdy neměly koloniální ambice.⁵¹⁷

Slovenská orientalistka Jarmila Drozdíková vzpomíná, že uvedení knihy Edwarda Saida bylo pro ni šokem a že mnozí z jejích kolegů se začali sami sebe ptát, proč vlastně dělají to, co dělají. Zda je možné, že opravdu svou činností napomáhali k vytváření deformovaného obrazu jiných kultur.⁵¹⁸ Edward Said i někteří další představitelé jeho

⁵⁰⁹ Said, *Orientalismus*, str. 13

⁵¹⁰ Said, *Orientalismus*, str. 31

⁵¹¹ Said, *Orientalismus*, str. 253.

⁵¹² Said, *Orientalismus*, str. 39.

⁵¹³ Said, *Orientalismus*, str. 253.

⁵¹⁴ Said, *Orientalismus*, str. 401-402.

⁵¹⁵ Said, *Orientalismus*, str. 401-402.

⁵¹⁶ Podrobněji Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 80-132.

⁵¹⁷ Dziekan M. Marek, *Dzieje kultury arabskiej*. Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2008, str. 20.

⁵¹⁸ Drozdíková, *Obraz orientu v západnou diskurze*, str. 16.

diskurzu, imigranti z Indie (Gayatri Spivak a Homi Bhabha), podle ní upozornili na senzibilitu třetího světa, kterou do té doby nebral nikdo vážně.⁵¹⁹ Touha po poznání je podle Drozdíkové vlastní všem kulturám. Připouští však, že velmi typická je právě pro evropskou kulturu, a to od jejich počátků.⁵²⁰ Obtížně lze zabránit využití vědeckých poznatků, když vznikají v institucích napojených na stát a jeho politickou moc.⁵²¹ Poznatky a doporučení specialistů nebývají politiky brána vážně. „Zatímco orientalisté stavěli poznatky, které nabyli v Orientu, na piedestal, koloniální úředníky a většinu evropské komunity charakterizoval vždy šovinismus a rasistické předsudky.“⁵²² Dobře míněné rady a informace vědců jsou vykořisťovány a překrouceny.⁵²³ Kdyby totiž západní politici jednali v intencích toho, co jim orientalisté radí, bylo by to k prospěchu Západu i Orientu.

Módu orientalismu v 19. století označuje E. Said jako nový triumfální eklekticismus, kdy Evropu zachvátila skutečná orientalistická epidemie „*Za Ludvíka XIV. jsme byli helénisté, teď jsme orientalisté*“ psal Victor Hugo v r. 1829.⁵²⁴ Moc a široký záběr orientalismu se proto nakonec zasloužily nejen o slušné množství přesných a spolehlivých vědomostí o Orientu, ale rovněž o druhořadé poznatky, jež se ukrývaly například v „orientálním“ příběhu, mytologii záhadného Východu. Myšlenky si žily vlastním životem a staly se „evropským kolektivním živým snem o Orientu.“⁵²⁵

Ačkoli byla Bonapartova výprava do Egypta vojenským debaklem, málokdo si to dnes uvědomuje. Je tomu tak především ve světle vědecké práce, kterou odvedlo 151 vědců a umělců, které si Bonaparte po vzoru svého oblíbeného vojevůdce Alexandra Velikého vzal s sebou.⁵²⁶ Patřili mezi ně uznávaní vědci, ale i začátečníci a studenti, kteří na expedici hodně strádali, což si každý, kdo Egypt poznal, dokáže představit. Vojenští kartografové Bonapartovy expedice vypracovali skvělé mapy a plány měst, které jsou nenahraditelné pro výzkum urbanistiky a demografického vývoje. Umělci zakreslovali stavby, sochy, faunu, flóru. Lékaři zakládali nemocnice.⁵²⁷ Zvláště ve světle dnešní doby, kdy jsou mnohé památky zapsané na seznamu UNESCO v arabských a afrických zemích programově ničeny islamisty, nezbyvá než ocenit vědecký význam expedice.

Paralelním vedlejším produktem vědeckého zkoumání Orientu zejména ve srovnávací lingvistice či filologii byl podle E. Saida i vznik rasistických teorií.⁵²⁸ Výrazy Orient a orientální používali Chaucer, Shakespeare, Byron, Marx, Balfour. V Evropě se mluvilo o orientálním charakteru, orientální atmosféře, orientálním příběhu, orientálním despotismu i orientálním způsobu produkce. Každý takovému označení rozuměl.⁵²⁹ Orientálci či Arabové byli popisováni jako naivní, bez energie a vlastní iniciativy, se sklonem k nevkusným lichotkám a pletichám, jako lstiví a hrubí ke zvířatům. Ti, kteří nedokáží chodit po cestě ani po chodníku (jejich neuspořádaná mysl nedokáže pochopit, co je chytrému Evropanovi okamžitě jasné, že cesty a chodníky jsou tu proto, aby se po nich chodilo), jsou notoričtí lháři, neteční a podezíraví, tvoří zkrátka naprostý opak jasnozřivé, přímé a ušlechtilé anglosaské rasy. Odvolává se zejména na knihu *Modern Egypt* (Moderní Egypt, 1908), jejímž autorem byl britský generální konzul v Egyptě Evelyn Baring, lord Cromer.⁵³⁰ Další autorova stať,

⁵¹⁹ Drozdíková, *Obráz orientu v západnou diskurze*, str. 26.

⁵²⁰ Drozdíková, *Obráz orientu v západnou diskurze*, str. 23.

⁵²¹ Drozdíková, *Obráz orientu v západnou diskurze*, str. 23; Viz také Soukup, *Dějiny antropologie*, str. 605.

⁵²² Drozdíková, *Obráz orientu v západnou diskurze*, str. 16.

⁵²³ Dziekan, *Dzieje kultury arabskiej*, str. 19.

⁵²⁴ Said, *Orientalismus*, str. 65.

⁵²⁵ Said, *Orientalismus* 2008, str. 67. E. Said tady cituje V. G. Kiernana, *Lords of Human ind*, str. 131.

⁵²⁶ Gombár Eduard, *Vědecký význam Napoleonovy expedice do Egypta*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 9-11.

⁵²⁷ Said, *Orientalismus*, str. 34.

⁵²⁸ Said, *Orientalismus*, str. 117; Drozdíková, *Obráz orientu v západnou diskurze*, str. 19.

⁵²⁹ Said, *Orientalismus*, str. 44.

⁵³⁰ Said, *Orientalismus*, str. 53.

kerou E. Said později zmiňuje, je *The Government of Subject Races* (Vláda nad podřízenými rasami). Cromer zde podle E. Saida vystihl, jak společnost pracuje s poznáním, totiž že poznatek je v první řadě ovlivňován lokálními zájmy daného specialisty a pak obecnými zájmy daného autoritativního společenského systému.⁵³¹ Karikatury jiných etnik jsou podle Saida národům vlastní.⁵³² Všichni budovatelé impérií se považovali vždy za šířitele civilizace mezi zaostalými, pověřivými, polobarsbarskými kazateli místní kultury.⁵³³

Wheatcroft připomíná ruského lékaře Ivana Petroviče Pavlova „... *pokud se zkušenosti a naděje pravidelně nepodporují a neposilují, podmíněný reflex časem zanikne.*“. Přísun nových informací a názorů po kapkách, opakování starých námětů způsobily, že vzdálený konflikt v Levantě ovlivnil následné vztahy mezi křesťany a islámem. Stal se symbolickým odkazem pro budoucí vzpomínky. „*Říkáme-li dnes „křížová výprava“, vyvolává to v našem nitru nepokoj a napětí. Tím „něčím“ je nejmnocnější síla „mýtu“, který je stále živý a skutečný.*“⁵³⁴

Šířitelé evangelia v devatenáctém století věřili, že bojují za vítězství ducha, nikoliv pro územní zisky.⁵³⁵ V evropských jazycích vycházela pravidelně populární vyprávění o křížových výpravách, ale trvalo až do začátku dvacátého století, než o křížácích v Levantě napsali první knihu muslimové. Nyní muslimové objevili sled drsných událostí z jedenáctého století: znesvěcení a zneuctění jejich svatých míst. Slovo označující křesťanský kříž existovalo v arabštině již dávno, teprve ve 20. století si však osvojilo nový, nenávislný význam.⁵³⁶

Společnost je podle E. Saida rozdělena na občanskou a politickou, první z nich je vytvořena do jisté míry z vlastní vůle (rodina, spolek), druhou tvoří instituce (armáda, policie, ústřední orgány). Kultura spadá do oblasti společnosti občanské, v níž vliv jednotlivých myšlenek pramení v obecném konsensu. V jakékoli netotalitní společnosti platí, že jisté kulturní formy vítězí nad jinými, právě tak jako jsou některé myšlenky vlivnější než ostatní. „*Orientalismus tedy není jen bláznivou evropskou myšlenkou o Orientu, nýbrž teoretickým i praktickým celkem, do něž po mnoho generací proudí značné množství materiálních investic. Právě jejich trvalý přísun učinil z orientálního diskurzu cosi jako obecně uznávaný filtr, kterým vstupuje realita Orientu do západního povědomí.*“⁵³⁷

Orientalismus v Čechách

České země nikdy nepatřily mezi koloniální velmoci. Hovořit o *Orientalismu* v Saidově pojetí není tedy zcela možné. Jistě byly ovlivněny evropským děním – křížáckými výpravami, tureckými válkami a daleko později nasazením při válce v Zálivu, v Afghánistánu a Iráku. Publikace Miloše Mendela a dalších specialistů z Orientálního ústavu ČSAV v Praze z roku 2007 *Islám v srdci Evropy* se věnuje celkové reflexi islámu v české literatuře. Speciálně na Egypt je zaměřena doktorská disertační práce české egyptoložky Hany Navrátilové, která vyšla knižně v r. 2001 v nakladatelství SetOut pod názvem *Egypt v české kultuře přelomu 19. a 20. stol.*

V letech 1240-1242 trpěla Morava a Slovensko nájezdy Tatarů, které měly vždy ničivé důsledky. Největší roli však sehrála expanze osmanských Turků do střední Evropy. Proti osmanské expanzi se postavilo Uhersko. Uherský král Zikmund Lucemburský (1387-1437) vypravil v roce 1396 sice neúspěšnou křížáckou výpravu, ale v roce 1426 získal Bělehrad,

⁵³¹ Said, *Orientalismus*, str. 57-58.

⁵³² Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 45.

⁵³³ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 56.

⁵³⁴ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 220-221.

⁵³⁵ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 230.

⁵³⁶ Wheatcroft, *Nevěřící*, str. 231.

⁵³⁷ Said, *Orientalismus*, str. 16-17.

Srbsko, Valašsko a Moldávii.⁵³⁸ Historickým datem nejen v této souvislosti je pro Čechy a Moravu 29. srpen 1526, kdy v bitvě u Moháče zahynul ve vodách Dunaje na útěku před osmanským vojskem sultána Sulejmana I. Nádherného mladý 20letý král uherský a český Ludvík Jagellonský. Moháčská bitva, v níž bojovaly i české oddíly, našla ohlasy v dobových písních.⁵³⁹

Televizní stanice Barrandov vysílala v roce 2012 turecký historický seriál „*Velkolepé století*“, ličící období vlády sultána Sulejmana I. nádherného a jeho soupeření s habsburským císařem Karlem V.⁵⁴⁰ Seriál byl nakonec předčasně ukončen údajně pro divácký nezájem.⁵⁴¹ V Turecku byl tento seriál zakázán vysílat kvůli nedůstojnému podání sultána. Turecký premiér Recep Erdoğan chtěl na tvůrce podat žalobu, protože ho urážel. V seriálu byl sultán údajně vyličen tak, že to vypadá, že se zabýval více harémem než dobýváním.⁵⁴² Na straně druhé evropský divák postřehl demonizaci evropských panovníků i papeže. Mladičkový uherský a český král Ludvík Jagellonský vypadá jako obtloustlý intrikán středního věku.

Po dobu 150 let byla pocíťována blízkost Osmanského impéria, neboť sousední jižní oblasti Slovenska se staly součástí Osmanské říše. Turecké nebezpečí bylo na Moravě daleko větší než v Čechách. K tureckým válkám se váže řada příběhů. Méně známá pověst „*Oko za oko*“ (viz Příloha č. 1) se pojí s Mikulovem na Moravě, kdy v roce 1560 zámek koupil od Lichtensteinů⁵⁴³ císařský hejtman Ladislav Kereczenyi, který neblaze proslul svou krutostí v bojích s Turky. Po jeho smrti při tureckém obležení uherského města Gyuly v roce 1566 zdědil Mikulov jeho syn Kryštof Kereczenyi (zemřel 1572).

Na začátku 17. století se Morava stala nárazníkovou zemí. V době mezi květnem a srpnem 1605 pustošily východní Moravu oddíly uherských povstalců Štěpána Bočkaje, podporované Tatary a Turky. Postižena byla města Uherský Brod, Uherský Ostroh, Strážnice, Veselí na Moravě, Bzenec a Kyjov.⁵⁴⁴

Obecně však byla v Čechách a na Moravě oblast Blízkého východu spojena od raného středověku s touhou spatřit Svatou zemi. Zpráva o první cestě je zaznamenána v Kosmově kronice. Prvním poutníkem byl pražský kanovník Asinus, který putoval před rokem 1092 přes Uhry do Jeruzaléma. Poté následovala řada dalších buď samostatně, nebo v souvislosti s křížovými výpravami.⁵⁴⁵ České země se zapojily i do druhé křížové výpravy v roce 1147.

Z významných osobností se do Svaté země vypravil r. 1403 Husův přítel Jeroným Pražský. Zmínky o Orientu lze nalézt i v díle Jana Husa.⁵⁴⁶ Kališnický kněz Martin Křivoústý sepsal po roce 1477 spis o své cestě do Jeruzaléma *Traktát o zemi svaté a Život Mohamedův* (vyšlo tiskem v roce 1498 v Plzni u tiskaře Mikuláše Bakaláře).⁵⁴⁷ Od konce 15. století do počátku třicetileté války navštívila oblast Blízkého východu řada dalších významných osobností a vznikla řada cestopisů. V letech 1491–92 podnikl cestu Martin Kabátník (zemřel v roce 1503), rodák z Litomyšle a člen Jednoty bratrské. Svě zážitky z cest po svém návratu diktoval. Jeho dílo *Cesta z Čech do Jeruzaléma a Egypta*, poprvé vydáno

⁵³⁸ Gombár Eduard, *Šíření islámu na Balkáně*. In: *Variace na Korán. Islám v diaspoře*. Archív orientální.

Česká řada. I. Praha 1999, str. 55–57.

⁵³⁹ Mendel, Ostránský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 186.

⁵⁴⁰ Wheatcroft Andrew, *Nepřítel před branami. Habsburské a Osmané v bitvě o Evropu*, Slovart, Praha 2010, str. 6–8

⁵⁴¹ *TV Barrandov stáhne historický seriál Velkolepé století, neodvysílá ho až do konce*. 9.11.2012 www.digizone.cz/

⁵⁴² *Seriál vyvolal v Turecku krizi. Uráží mě, hřímá premiér*. 27.11.2012, <http://aktualne.centrum.cz/>

⁵⁴³ Lichtensteinové získali Mikulov od Přemysla Otakara II. r. 1249. Žilo zde 9 generací Lichtensteinů až v r. 1560 Kryštof Volf zvaný Rozmařilý prodal hrad uherskému šlechtici Lajosovi Kereczenyimu. Viz Mikulov, str. 189.

⁵⁴⁴ Mendel, Ostránský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 192.

⁵⁴⁵ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 48.

⁵⁴⁶ PhDr. Naděžda Obadalová, Příloha č. 4 - Aktivisté Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky.

⁵⁴⁷ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 48.

v r. 1538, se těšilo značné oblibě. Znovu bylo vydáno v letech 1542, 1564, 1577, 1639, 1807, poslední úplné vydání je z r. 1948.⁵⁴⁸ Jeho cestopis se vyznačoval velkým nadšením a obdivem. „Popisuje moc panovníků, velikost a bohatství měst, luxusní zařízení paláců, je unesen množstvím a pestrostí zboží na trzích a technickými vymoženostmi jako lázně a splachovací záchod.“⁵⁴⁹

V roce 1493 cestoval Jan Hasištejnský z Lobkovic (1450–1517), příslušník vysoké šlechty, bratr proslulého humanisty a cestovatele Bohuslava. Cestu popsal až po 12 letech v díle *Putování léta Páně 1493 k svatému hrobu vykonané*.⁵⁵⁰ Roku 1546 podnikl cestu do Palestiny další humanista Oldřich Prefát z Vlkanova (1523–1565) a zanechal dílo *Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny*. Vyšlo tiskem roku 1563, druhé vydání v r. 1786 a jediné novodobé vydání je z r. 1946.⁵⁵¹ Dílo patří mezi nejpřesnější popisy nejen v Čechách. V roce 1552 navštívil také Španělsko.⁵⁵²

Staročeské pojmenování obyvatel Blízkého východu bylo obdobné jako jinde v Evropě. Mezi nejstarší patřilo „Saracéni“ (odvozenina z řeckého pojmenování jednoho z arabských kmenů v oblasti jordánské Petry - *Sarakenoi* - označoval kmen divoký a necivilizovaný),⁵⁵³ „Izmaelitě“ a „Hagaréni“ (od starozákonní otrokyně Hagar, která porodila Abrahamovi syna Izmaila), „Maurové“ z řec. *Mavros* - černý, „můřeníni“, „mouřeníni“. Názvů „pohané“ a „nevěřící“ se užívalo více pro komunikaci s lidem. Označení „Arabové“ se užívalo výhradně pro kočovné beduíny. Známi byli také „Tataři“ pocházející z Dálného východu, jméno dodneška používané ve smyslu nemožnosti se s někým domluvit. „Pohanští Turci“ nebo také „jiní cizozemci“.⁵⁵⁴ V. Budovec používá ve svém *Antialkoránu* termín „nevěřící mahometáni“.⁵⁵⁵ Muhammadovo jméno je využíváno v Evropě i dnes, zejména z řad neodborné veřejnosti. Gabriel Pirický připomíná, že Muhammad není pro muslimy tím, čím byl pro křesťany Ježíš Kristus, tj. „Synem Božím“ a muslimové by sami sebe nikdy nenazvali mohamedáni.⁵⁵⁶

Během 16. století začaly vycházet v Čechách první psané noviny, které pravidelně informovaly o válkách s Turky v Uhrách. Informovanost o Turcích jako úhlavních nepřátel všeho křesťanstva mezi vzdělanými měšťany stoupala.⁵⁵⁷ Vytvořily se také lepší podmínky pro cestování do Turecka. Roku 1528 bylo vysláno první poselstvo do Cařihradu. Stálé zastoupení bylo zřízeno v r. 1547. Z diplomatických cest vznikaly deníky.⁵⁵⁸

Doba humanismu a rozkvětu rudolfinského manýrismu přinesla řadu významných prací. Bohužel většina z autorů těchto děl skončila vzápětí na popravišti anebo ve vyhnanství. Nejznámějším z nich byl významný český šlechtic a politik, říšský diplomat v Cařihradu, svérázný literát - představitel českého humanismu, ale také velký bojovník proti nebezpečí islámu, Václav Budovec z Budova (1551–1621), autor *Antialkoránu*. V mládí procestoval Evropu (Itálie - Řím, Vitemberk, Ženevu, Německo, Francii, Anglie - Londýn, Skotsko, Nizozemí, Dánsko). V Rostoku pozna Davida Chytraea, luteránského kněze, který jej nadchl pro hlubší poznání Orientu. „Na Východě žijí křesťané pod vládou Turků. Příliš málo víme

⁵⁴⁸ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 49.

⁵⁴⁹ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 283.

⁵⁵⁰ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 49.

⁵⁵¹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 49.

⁵⁵² *Jak starí Čechové poznávali svět*. Praha, Vyšehrad 1984, str. 191-223.

⁵⁵³ O Saracénech viz také Drška, *Nomen Burgundiae jako místo paměti o druhých*. Normané, Maďaři a Saracéni, str. 65-79.

⁵⁵⁴ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 265-291.

⁵⁵⁵ Budovec Václav z Budova, *Touha boží proti Gogovi a Magogovi*, Praha Oden 1989, str. 33.

⁵⁵⁶ Pirický Gabriel, *Euro-americká percepcie proroka islámu: Moderné západné biografie Muhammada*. In: Slobodník, Pirický, *Fascinácia a (ne)poznanie: Kultúrne strety západu avýchodu*, str. 72.

⁵⁵⁷ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 190.

⁵⁵⁸ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 202.

o jejich vnitřní odolnosti, ještě méně o přitažlivé ideologii islámu“, pravil ve své sbírce *Oratio de statu ecclesiarum (Řeč o stavu církví)*.⁵⁵⁹

V letech 1577–84 pobýval Václav Budovec v Turecku. Do Cařihradu se vypravil v listopadu 1577 s družinou císařského vyslance Jáchyma ze Sinzendorfu. Strávil v Turecku sedm let. S sebou měl latinský překlad Koránu švýcarského orientalisty Theodora Bibliandra.⁵⁶⁰ Naučil se řecky, turecky i arabsky. Pečlivému studiu islámu se ovšem věnoval ještě před svou diplomatickou cestou do Cařihradu. Ve svém díle *Antialkorán* psaném česky, aby oslovil co nejširší vrstvy - evangelíky i katolíky, burcuje velmi naléhavě proti tureckému nebezpečí. První rukopis z roku 1593 je uložen v brněnském archívu. Traktát tehdy neprošel katolickou cenzurou a upravené vydání vyšlo tiskem až roku 1614. Práce však byla velmi aktuální, protože boje s Turky na hranicích habsburské říše přerůstaly do otevřené války. Daniel Adam z Veleslavína „pražský arcitiskař“ tehdy vystoupil na obranu Budovce a ve shodě s ním argumentoval, „že žádá-li se na Čechách a Moravanech, aby peníze a případně i životy přispívali k obraně, je třeba lépe poznat nepřítele, s nimiž jsou nuceni válčit.“ Oba považovali islámského soupeře za Antikrista. Budovec byl přesvědčen, že evropskou civilizaci je třeba bránit.⁵⁶¹ „Avšak jak veliký díl světa jest jim připadl, to se při Mahometáních vidí, kteříž všecku Azii, Afriku, Řeckou zemi a díl nejušlechtilejší v Europě opanovali chlubíce se jednomyslnou v bludích těch hrozných a posloupných svorností.“⁵⁶²

Nejzákladnější podobu tureckého nebezpečí Budovec vidí v nákaze mentalitou nepřítele. Název prvního dílu *Antialkoránu* nazvaný „*Larva tureckého nebezpečí*“, hovoří jasně – „*larva jako zakuklená podoba tající nebezpečí*“.⁵⁶³ Považuje Proroka za politicky schopného podvodníka, který „*sám svému Alkoránu nevěřil*“.⁵⁶⁴ „*Všichni se rodíme v takové víře, jako Machometova jest – s přirozeným sklonem vytvářet si vlastní náboženství. Nikdo nemá vlohy k pravé, velmi nepohodlné, víře v Boha.*“ Racionalistický přístup, protitrojiční monoteismus podle Budovce Mohamedovi zprostředkoval ariánský mnich Sergius. Ariánská odchylka křesťanství od ortodoxie byla na začátku 17. stol. v souvislosti s šířícími se renesančními a reformačními myšlenkami o vnitřní svobodě křesťana - descartovské „*cogito ergo sum*“ velmi aktuální.⁵⁶⁵ Helénistické myšlenky Epikurejců a židovských Saduceů, že „*...všelijaké náboženství je toliko řád politický...*“, „*... že každý může sám svůj kněz býti*“. „*Jakož pak ariáni, jejich otcové, když Turek východní země opanoval, všichni k nevěře mahometánské netoliko připadli, ale jiné křesťany mordovali a v služebnost Turků uvozovati pomáhali.*“⁵⁶⁶

Vzdělání, znalosti jazyka i orientální kultury přispěly k tomu, že 69letý šlechtic v létě r. 1620 provázal po Praze osmanskou delegaci, od níž si čeští stavové v posledním zoufalství slibovali podporu proti habsburské moci – podle hesla „*spoj se s ďáblem, hlavně když je to proti Habsburkům*“. Fridrich Falcký se údajně za zprostředkování Václava Budovce upsal tureckému sultánovi jako vazal. Za to dostal vojenskou pomoc, která se účastnila bitvy na Bílé hoře, avšak skončila ve Vltavě na Smíchově, protože žoldáci utíkali panicky. Za tlumočení nevěřícím byl Budovci před popravou na Staroměstském náměstí vytrhnut jazyk.⁵⁶⁷

⁵⁵⁹ Rejchrtová Noemi, *Rytíř v božské komedii*. In: Budovec, *Antialkorán*, str. 7-8.

⁵⁶⁰ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 49-50. Theodore Bibliander, pův. příjmením Theodor Buchmann (1509-1564). Jméno Bibliander vzniklo řeckým překladem pův. jména, <http://en.wikipedia.org/>

⁵⁶¹ Rejchrtová, *Rytíř v božské komedii*, str. 10-13.

⁵⁶² Budovec, *Antialkorán*, *Předmluva*, str. 38.

⁵⁶³ Rejchrtová, *Rytíř v božské komedii*, str. 10-13.

⁵⁶⁴ Budovec, *Antialkorán*, str. 71.

⁵⁶⁵ Rejchrtová, *Rytíř v božské komedii*, str. 16-18

⁵⁶⁶ Budovec, *Antialkorán*, *Předmluva*, str. 40-46.

⁵⁶⁷ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 49-50.

Další významný český literát Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic (1564–1621) byl jako třetí po Jáchymu Ondřeji Šlikovi a Václavu Budovcovi z Budova popraven na Staroměstském náměstí.⁵⁶⁸ Pocházel z nižší šlechty, byl původně katolík, ale přestoupil na protestantismus. Působil na dvoře císaře Rudolfa II., za jeho nástupce Matyáše odešel. Roku 1598 podnikl pouť do Svaté země. V letech 1593–98 působil v armádě a účastnil se na válkách proti Turkům. V roce 1598 podnikl se svým švagrem Heřmanem Černínem z Chudenic cestu do Středomoří, Palestiny a Egypta. Jeho dílo nese název *Cesta z Království českého do Benátek, odtud po moři do země svaté*. První vydání je z roku 1608. Harantův cestopis byl do konce 19. století nejznámější. Nejnovější vydání je z r. 1926 (K. Hrdina).⁵⁶⁹

K roku 1591 se váže cesta Václava Vratislava z Mitrovic, zvaného též „Tureček“⁵⁷⁰ (1576–1635) popsána ve spisu *Příhody Václava Vratislava z Mitrovic, kteréž v tureckém hlavním městě Constantinopoli viděl, v zajetí svém 1591 zkusil a sám léta 1599 sepsal*. Spis zůstal ve své době netištěn a byl vydán až roku 1777 Pelclovou zásluhou.⁵⁷¹ Autor se ve věku patnácti let zúčastnil diplomatické cesty do Cařihradu s poselstvem císaře Rudolfa II., císařským dvorním radou Bedřichem Krekvicem a jeho družinou. V Cařihradu byl obviněn ze špionáže a zatčen. Rok a půl strávil na galejích a dva roky v tureckém vězení. Později se účastnil protitureckých válek. O boji proti tureckému nebezpečí psal také Bartoloměj Paprocký z Hlohol (1543–1614) narozený v polském Mazovsku. Začátkem 70. let 16. století byl členem diplomatického poselstva do Turecka.⁵⁷²

Stykům s Orientem se nevyhnul ani Jan Ámos Komenský, který byl po událostech na Bílé hoře nucen utéci do zemí nábožensky tolerantních a zároveň protestantských. Máme na mysli jeho pobyt v Sárospataku (česky *Šarišský Potok* či *Blatný Potok*) na území Sedmihradska, vazalského státu Osmanské říše. Původně zaujímal J. A. Komenský obecně rozšířený postoj vůči Turkům jako úhlavním nepřátelům křesťanstva, později obdobně jako Budovec viděl v Turcích spojence proti Habsburkům. Podle Miloše Mendela dospěl J. A. Komenský postupně ke specifickému stanovisku vůči islámu. Počítal totiž s možností jejich obrácení na křesťanství.⁵⁷³ V odkazu Komenského se vyskytují také nadčasové myšlenky o rovnocennosti všech tří monoteistických náboženství a nutnosti vzájemné tolerance a koexistence.⁵⁷⁴

Po třicetileté válce po vítězství protireformace v Čechách začal také františkánský řád vysílat misionáře od nás do zámoří. Františkánské kláštery byly nejen na všech známých řeckých ostrovech (Korfu, Krétě, Rhodu a Kypru), ale i v přístavech a městech na území dnešní Sýrie, Libanonu, Palestiny, Egypta.⁵⁷⁵ Misionáři procházeli nejprve přípravným kurzem kongregace pro šíření víry v Římě. Na misích v Egyptě a Palestině se podílel velký počet františkánů českého původu. Existuje seznam V. Greidera vydaný v r. 1777, který uvádí výčet františkánů, kteří odešli z Čech do konce 18. století.⁵⁷⁶

Mezi nejznámější patří františkánský misionář Jakub Říman z Kroměříže (1682–1755), který pobýval na Blízkém východě v letech 1712–52. Roku 1715 se neúspěšně vypravil do Etiopie. Vrátil se do Evropy a v roce 1722 byl opět vyslán papežem do Egypta. V roce 1723 odešel ke Koptům v Horním Egyptě. V roce 1728 se opět vrátil domů. Roku

⁵⁶⁸ *Jak starí Čechové poznávali svět*, str. 225–264.

⁵⁶⁹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 50.

⁵⁷⁰ *Jak starí Čechové poznávali svět*, str. 267–282, *Příhody Václava Vratislava z Mitrovic*. Praha. Československý spisovatel 1950.

⁵⁷¹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 50.

⁵⁷² Paprocký z Hlohol Bartoloměj, *O válce turecké a jiné příběhy*. Výbor z Diadochu. Odeon, Praha 1982.

⁵⁷³ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 210.

⁵⁷⁴ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 212.

⁵⁷⁵ Kristen Vladimír, *Dopis českého vandrovníka z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*, <http://www.opusarabicum.org/>

⁵⁷⁶ Kristen, *Dopis českého vandrovníka z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*.

1737 byl do Egypta opět povolán a až do roku 1752 žil v Káhiře. Poslední léta života strávil v klášteře v Brně. Zanechal rukopisy *Itineraria* a *Diurnalia*.⁵⁷⁷

Následovníkem Římana byl Václav Remedius Prutký (1701–1769), františkán pocházející z Prahy. Roku 1749 byl vyškolěn v Římě na misionáře. V roce 1750 dorazil do Egypta, kde působil jeho představený Říman. Působil krátce v Egyptě, pak byl vybrán na misi do Etiopie. V roce 1753 pokračoval v cestě do Indie a přes Réunion, Madagaskar a Ascension se vrátil do Říma a do Čech. V letech 1755–56 pobýval opět v Egyptě, pak působil u rakouské armády a v Petrohradě. Zemřel ve Florencii při návratu k papeži. Zachovaly se jeho rukopisy, zejména *Itinerarium*.⁵⁷⁸

Dalším českým františkánem hodným poznámky byl Kristián Schneider (1742–1824), který pobýval v Orientu v letech 1772–1799. Pocházel z Polomu u Mikulova a působil jako kazatel v Praze a Brně. Roku 1771 absolvoval v Římě kurs pro šíření víry. Roku 1772 byl vyslán do Egypta, kde byl prefektem misí rodák z Moravy Bruno Veit. Schneider působil nejdříve v Horním Egyptě. Roku 1778 se neúspěšně vypravil do Etiopie. Pokračoval pak dále v misijní činnosti v Egyptě a roku 1796 se vypravil na pouť do Palestiny. V roce 1799, v době Bonapartovy expedice do Egypta, se Schneider vrátil do Evropy. Poslední léta života strávil v ústraní v Jindřichově Hradci. Jeho německy psané paměti byly objeveny ve 30. letech 20. století jindřichohradeckým historikem J. Mukem. Dosud však nebyly publikovány.⁵⁷⁹

Rakousko v 19. století převzalo personální zabezpečení františkánských misí v Levantě. Císařské nařízení z 16.12.1843 vyzývá k vyslání „...kněží řádu františkánského ze všech zemí mocnářství, jenž jazykův v zemi obyčejných jsou povědomi, aby co misionáře do východních zemí zasílali“. Byli to většinou Češi a Moravani, kteří investovali do těchto cest. Jejich úkolem byla pastorační činnost mezi rakouskými státními příslušníky. Byli vysíláni na šest let, zatímco předtím to bylo na celý život. Františkánské kláštery od Černé Hory po Palestinu a Egypt tvořily celý řetěz spojující Evropu s Orientem.⁵⁸⁰

Na počátku 19. století vztahy Čech s Orientem zesílily, což souviselo i s tradiční významnou pozicí Habsburské monarchie v obchodu s Osmanskou říší. V roce 1807 byl ve Strakonici vyroben první fez, jenž se stal oficiální pokrývkou hlavy osmanských vojáků i úředníků a vystřídal tradiční turban. Od roku 1812 byla zahájena výroba, které se velmi dařilo. V roce 1873 vykazovala strakonická textilka produkci 1,2 milionů fezů ročně. V roce 1899 se továrny spojily do akciové společnosti sídlící ve Vídni. Po vzniku Československa se přesunulo sídlo do Strakonic, kde výroba fezů existuje dodnes.⁵⁸¹ Ve 40. letech 19. století odcházelo ze Sušice 40% výroby sirek do Orientu.⁵⁸² Již koncem 17. století působila v Brně krátce obchodní společnost *Handelsgesellschaft*, zaměřená směrem na Balkán. Podlehla však silnější vídeňské konkurenci *Wiener Handelskompagnie*.⁵⁸³

Konec „tureckého nebezpečí“ způsobený porážkou Turků u Vídně 12. září 1683 znamenal i v Čechách obrat v reflexi Turků i islámu. Podle Miloše Mendela začíná obraz islámu slábnout vzhledem k „vzdalování se hranice obou světů“.⁵⁸⁴ Pod vlivem osvícenství dochází podobně jako v Evropě k obratu vnímání. Koncem 18. století (r. 1795) vyšly u V. M. Kramera v češtině ukázky z pohádek *Tisíc a jedna noc*. Překlad Josefa Pečírky (1818-1870) vyšel v letech 1859-1862 ve čtyřech svazcích.⁵⁸⁵

⁵⁷⁷ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 51.

⁵⁷⁸ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 51-52.

⁵⁷⁹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 51-52.

⁵⁸⁰ Kristen, *Dopis českého vandrovního z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*

⁵⁸¹ Tonak - *historie společnosti ve Strakonici*, <http://www.tonak.cz/>

⁵⁸² Kristen, *Dopis českého vandrovního z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*.

⁵⁸³ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 52.

⁵⁸⁴ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 218.

⁵⁸⁵ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 224-5.

V první polovině 19. století sepsal svůj cestopis Jan Žvejkal (1782–1854), pražský zlatnický mistr. S cílem navštívit Jeruzalém v letech 1818–22 pěšky putoval přes Nizozemí, Francii a Řím zpět do Prahy. Namířeno měl přes Cařihrad do Jeruzaléma v letech 1822–27, prošel však nejdříve Polskem, Moldávií a Sedmihradskem. Teprve při třetí cestě v letech 1831–33 došel do Cařihradu, odtud odeplul přes Smyrnu do Bejrútu a dorazil do Jeruzaléma. Poté se vypravil do Egypta a přes Terst se vrátil domů. Zemřel v Praze. Dílo *Popsání trojích cest po pevné zemi a po moři v Evropě, Asii a Africe r. 1818-33 vykonaných* vydal až po 11 letech v Praze roku 1844.⁵⁸⁶

Oblast Súdánu navštívil u nás zcela neznámý český cestovatel Ignác Samuel Pallme (1810–1841) z Rumburku. Ve třicátých letech 19. století ho obchod přivedl do Egypta a odtud na 19 měsíců do Kordofánu a poté ještě jednou údajně s egyptskými otrokáři. Po návratu z cesty zemřel v Káhiře. Jeho cestopis *Beschreibung von Kordofan* je uloženo v Národní knihovně ve Vídni. Vyšel roku 1843 ve Stuttgartu a Tübingenu v roce 1844 v anglickém překladu *Travels in Kordofan*.⁵⁸⁷

Obecně nejznámějším obrazem Orientu v české literatuře je *Strakonický dudák* Josefa Kajetána Tyla, který byl poprvé uveden ve Stavovském divadle 21. listopadu 1847. Švandova cesta do ciziny není sice přesně určena, vzhledem k tomu, že Tyl v Orientu nikdy nebyl, ale odehrává se nejspíše na území dnešního Turecka. Český etnograf Vladimír Kristen tvrdí, že podnětem byl dramatikovi dopis českého vandrovního, Prokopa Pacaurka (Pacourka), krejčovského tovaryše z Horažďovic svému otci datovaný 20.5.1841. Dopis vyšel jako součást bloku článků v prvním zeměpisném a národopisném časopise Zapův Pautník zároveň s články *Jerusalem a jeho okolí*, *Vandrovní Levantou a ve Svaté zemi* a překlad ruské povídky *Antar*, arabského středověkého rytířského příběhu. Autorem bloku povídek je tehdejší Tylův přítel Jan Slavomír Tomiček, který se velmi zajímal o život Čechů na Blízkém východě. V článku *Vandrovní Levantou a ve Svaté zemi* je popisován příliv německých vandrovních do Levanty „...které (turecké země) jimi jsou již téměř zaplaveny“. Rakouští a jiní vandrovní využívali práva exteriority a režimu „kapitulací“, který si na Osmanském impériu vymohly evropské mocnosti. Vandrovní se proto dopouštěli často i kriminálních deliktů na místním obyvatelstvu, proti čemuž nemohly místní úřady nic podniknout. Charakteristika těchto vandrovních byla předobrazem Vocílky. Osobnost rytířského arabského Antara použil Tyl při vykreslení Alamíra, hrdého nápadníka princezny Zuliky, bojujícího za práva domorodců proti vlivu cizozemců. Z dopisu Prokopa Pacourka přejal Tyl motiv nesouhlasu Švandových nejbližších s jeho cestou. Pacourek se v dopise omlouvá svému otci, že cestu do Konstantinopole podnikl bez jeho souhlasu i za výpravu do Palestiny a Egypta, kam došel proti vůli bratra. Inspirací byly Tylovi i cesty českých misionářů a hudebníků, které často končily vystěhováním.⁵⁸⁸ Náhodné nebylo ani to, že Švanda dudák pocházel ze Strakonice vzhledem k jejich obchodním i kulturním vazbám na Orient. Ve Strakonici se každoročně konaly slavnosti „*Vjezd Krista do Jeruzaléma*“. Tradice patrně souvisela s tím, že ve Strakonici působili od 13. století Johanité, křižácký řád, jehož sídlem byl ostrov Rhodos a Malta.

A ještě jeden motiv Orientu, který použil Tyl v dobré víře, že se jedná o typický český nástroj.⁵⁸⁹ Jsou to dudy. Tyl netušil nic o jejich tisícileté historii v Orientu. Některé zdroje kladou původ dud do Střední Asie (Kavkaz), oblasti Perského zálivu a severní Afriky, jiné hovoří přímo o Egyptě a Přední Asii. Hudebním nástrojem byly i v antickém Řecku a Římě. Římský historik Suetonius (Gaius Suetonius Tranquillus, asi 75-160 n.l.) píše, že císař Nero (Nero Claudius Caesar, vládl 54-68 n.l.) hrál na dudy. Větší rozšíření po Evropě je spojováno

⁵⁸⁶ Martínek Jiří, *Jan Žvejkal*, <http://www.hodvabnacesta.sk/>

⁵⁸⁷ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 52; Ignaz Pallme, <http://en.wikipedia.org/>.

⁵⁸⁸ Kristen, *Dopis českého vandrovního z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*

⁵⁸⁹ Kristen, *Dopis českého vandrovního z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*.

s tureckými výboji.⁵⁹⁰ Je málo známo, že i dechovka má původ v Osmanské říši. Vojenská pochodová hudba (*mehterân*) s dechovými nástroji, bubny a činely byla tradičně pěstována zejména v janičárských sborech, odkud začala být v 16. století přejímána i do evropských armád. Později janičárská hudba ovlivnila i klasickou tvorbu Josepha Haydna, Wolfganga Amadea Mozarta i Ludwiga van Beethovena.

Většina tehdejších cestovatelů směřovala do Vídně, pak dále do Terstu a Benátek, kde se v té době domluvili německy, byly to tehdy hlavní přístavy Rakouska. Během pobytu zde zvládli italštinu. Lingua franca – italština s příměsí řečtiny a arabštiny byla dorozumívacím jazykem v celé Levantě. Prokop Pacourek ovládal kromě němčiny a italštiny také turečtinu.⁵⁹¹

Orient navštívil také Jan Neruda. V roce 1871 podnikl několik cest mj. do Řecka, Turecka a Egypta. Své dojmy sepsal v *Obrazech z ciziny*⁵⁹². Orientu jsou věnovány hned úvodní kapitoly: *Cařihrad, Studie orientální*. Dále postřehy z Palestiny v kapitolách *Joppe, V Judských horách, Jeruzalém*. Egypt popisuje v kapitole *Průplav Suezský a Masr el Kahira*.

„....Mezi tím a na konci planiny, kde živé ploty a vyčuhující palmy ostře se vkreslují do modra a celek pěkně zakončují, hrají si Arabové na koních. Jak rytířsky, jak elegantně se pohybují, se předjíždějí, koně své přehazují a obracejí...“⁵⁹³

„...Nejvznešenější je tak zvaný bazar egyptský „misrčarši“, bazar to droguistů. Omamující vůně naplňuje náš čich, jakmile jsme vkročili. Neníť snad léku a není voňavky na světě, která by se zde neprodávala v prvotní své formě: pravého růžového oleje z Damašku a Bagdádu jsou zde „celé várky“...“⁵⁹⁴

Z dalších českých básníků podnikl cestu do balkánských zemí Vítězslav Hálek. Balkánské země byly tehdy považovány za Orient.⁵⁹⁵ Výraznou postavou 19. stol., která se od mládí zajímala cizokrajné světy, byl Julius Zeyer. Studoval hebrejštinu a sanskr. V osmi letech údajně napsal tragédii *Toomyris*, v níž středoasijská královna ponořila hlavu perského krále Kýra do vlastní krve. Mezi jeho tvorbou jsou básně o proroku Muhammadovi a jeho ženě Chadídže.⁵⁹⁶ Jeho vila v Praze 6, dnes bohužel ve zchátralém stavu, vykazuje orientální prvky.

V Čechách vycházely překlady arabské a perské poezie a prózy, na nichž spolupracovali orientalisté s nejvýraznějšími českými básníky, jako byl Jaroslav Vrchlický nebo Svatopluk Čech.⁵⁹⁷ Orientalista Jaromír Břetislav Košut (1854–1880), který jako první začal přednášet na pražské univerzitě česky, připravil společně s Jaroslavem Vrchlickým první překlad Háfizova *Dívánu* do češtiny pod názvem *Háfiz*. Košut studoval v Basileji a v Lipsku. Měl přednášky věnované arabštině a turečtině, roku 1879 se habilitoval, nedlouho potom však zahynul.⁵⁹⁸

České orientální salóny a architektura

Podobně jako ve světě i do Čech dorazila obrovská móda zařizovat si část svého sídla v orientálním stylu. Jeden takovýto orientální salon je v zámku v Liběchově u Mělníka, kde se nachází Muzeum asijských kultur Náprstkova muzea v Praze.⁵⁹⁹ Majitel liběchovického

⁵⁹⁰ *Bagpipes*, <http://en.wikipedia.org/>; *Dudy*, <http://cs.wikipedia.org/>

⁵⁹¹ Kristen, *Dopis českého vandrovního z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*.

⁵⁹² Jan Neruda, <http://svet-literatury.wz.cz/>

⁵⁹³ Neruda Jan, *Obrazy z ciziny*. Dílo Jana Nerudy V. Praha, nakladatelé Kvasnička a Hampl 1923, str. 108.

⁵⁹⁴ Neruda, *Obrazy z ciziny*, str. 49.

⁵⁹⁵ Navrátilová Hana (rozhovor pro Český rozhlas) *Jan Neruda se na svých cestách vydal i do Egypta*, <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/>

⁵⁹⁶ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 242.

⁵⁹⁷ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 224-5.

⁵⁹⁸ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 54-55.

⁵⁹⁹ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 236.

panství Antonín Veith (1793-1854) patřil k štědrým podporovatelům umění a ve svém sídle utvořil „hnízdo romantické doby“. Salón hostil po dvě desetiletí kulturní elitu své doby. Do salónu docházeli Bernard Bolzano, František Palacký, Josef Jungman, František Ladislav Rieger aj. Uměleckou výzdobu sally tereny a orientálního salonu provedl Josef Matěj Navrátil (1798–1865).⁶⁰⁰ V roce 2002 byly orientální sbírky zasaženy povodní. Již císař Karel IV. si přivezl s sebou do Čech „vyznavače víry turecké, kteřížto koberce, šátky a podobné věci tkali“. Umělecké předměty z Orientu sbíral i císař Rudolf II.⁶⁰¹ Sbírkou orientálií vlastnil i kníže Metternich na svém zámku Kynžvart.

Hovoříme-li o českém orientalismu ve výtvarném umění, nelze opomenout významného romantika poloviny 19. století Jaroslava Čermáka (1831–1878), který strávil většinu života mimo vlast. Inspiroval se E. Delacroixem a módou orientalismu a proslavil se zejména svými obrazy z Černé Hory, kde strávil několik let ve snaze pomoci Černohorcům v jejich boji proti Turkům.

Nejnámějším architektonickým dílem módy orientalismu u nás je Minaret (1797–1804) a nedaleko také Maurská vodárna v zámeckém parku Lednice, které vznikly jako součást obdivu knížete Lichtensteina k Orientu a islámskému světu, který se v celé Evropě projevoval v době výpravy Napoleona Bonaparta do Egypta (1798–1801). Rod Lichtensteinův vlastní rozsáhlé panství na jižní Moravě (Lednice, Valtice, na čas i Mikulov) se aktivně zapojil do válek proti Turkům. V orientálním byzantském stylu je vybudována také kaplička „Boží hrob“ na Svatém kopečku v Mikulově. Jedná se o napodobeninu původního jeruzalémského Božího hrobu, do kterého byl uložen Ježíš, poté co zemřel na kříži. Přesné datum vzniku stavby není známo. Ví se jen, že byla součástí církevního komplexu křížové cesty již v roce 1630.⁶⁰² Památka byla nedávno rekonstruována a v srpnu 2010 znovu vysvěcena.

Minaret Lednice⁶⁰³ - významná památka UNESCO na Jižní Moravě

„Lednicko-valtický areál byl zapsán v roce 1996 do Seznamu světového dědictví UNESCO. Tímto zápisem byl potvrzen celosvětový význam tohoto pozoruhodného urbanistického celku, estetického spojení uměle vytvářené krajiny s přírodou. Podle úmluvy o ochraně světového dědictví je nyní areál pod ochranou všech národů světa“.

(Citace z textu z bronzových desek umístěných při hlavním vstupu státních zámků Lednice a Valtice)

Minaret, postavený podle islámského vzoru v letech 1797–1804, je nejvýznamnější stavbou parku zámku v Lednici na jižní Moravě. O jeho vyjimečnosti svědčí i jeho umístění na břehu jezera na průsečíku hlavní osy zahradního průčelí zámku a jedné z ústředních alejí. Stavba vznikla jako součást obdivu knížete Lichtensteina k Orientu a islámskému světu, který se v celé Evropě projevoval v době výpravy Napoleona Bonaparta do Egypta (1798–1801).

Kulturní krajina Lednice-Valtice je unikátním dokladem postupného ovlivňování krajiny člověkem v rámci grandiózního uměleckého záměru v 17. až 18. století. Na území o rozloze 185 km² se vyskytují rozmanitá přírodní společenstva a jedinečné kulturní památky. V 19. století byla krajina označována jako Zahrada Evropy. Podle odborníků jde o jednu z nejceněnějších kulturních a umělecky utvářených krajín na světě.

⁶⁰⁰ Liběchov, http://cs.obec.info/cz/stredocesky_kraj/melnik/libechov

⁶⁰¹ Mendel, Ostránský, Rataj Tomáš, *Islám v srdci Evropy*, str. 236.

⁶⁰² *Boží hrob v Mikulově*. <http://www.mikulov.cz/turistika/pamatky-a-prohlidkove-objekty/cirkevni-pamatky/krizova-cesta-na-svaty-kopecek/bozi-hrob/>

⁶⁰³ Gombár Eduard, Matulíková Zoja, *Manārat Lednice. Athar tārīchī hāmm fī džanūb Mūrāfijā tahta rī'ājat al-Jūniskū* (Minaret Lednice. Významná památka UNESCO na Jižní Moravě). *Al-hajāt at-tšīkīja - Český život*, 2002, č. 3, s. 42-43.

Jižní Morava je historicky významnou oblastí ČR. Ve starověku zde procházela známá Jantarová stezka. Lichtensteinové získali Lednici současně s nedalekým Mikulovem v polovině 13. století od Přemysla Otakara II. Od konce 14. století jí patřily také sousední Valtice. Mikulov byl v polovině 16. století prodán uherskému šlechtici Lajoszovi Kereczenyimu a posléze přešel do majetku významného rodu Dietrichsteinů. Lednice a Valtice zůstaly v rukou Liechtensteinů až do roku 1945 a staly se centrem rozsáhlého rodového majetku - zámek Valtice (historické území Rakouska) jako rezidence a zámek Lednice (území Moravy) jako letní sídlo. Obě sousední panství byla poté sjednocena velkorysým organizačním a kompozičním plánem v působivý areál sloužící jako rekreační a reprezentační prostor knížecí rodiny. Do umělecké kompozice byly začleněny rozlehlé rybníky, lesní masivy i zemědělsky využívaná půda. Jako centra krajinné kompozice působí oba rezidenční zámky. Zámek ve Valticích patří k nejvýznamnějším dílům barokní architektury střední Evropy a tvoří charakteristickou dominantu uplatňující se při v dálkových pohledech. Lednický zámek byl postupně přebudován v novogotickém slohu (1850) podle anglického vzoru. V Lednici jako charakteristická krajinná dominanta působí nikoli samotný zámek, ale právě exotický Minaret, jenž dobře vystihuje romantickou atmosféru, pro Lednici charakteristickou.

V 18. století vrcholil zájem o umělou zahradní architekturu. Zaujetí přírodou, minulostí a exotikou, se projevilo právě v Lednici. Roku 1781 se vládnoucím knížetem stal Alois z Lichtensteina (1759-1805) a v zápětí se pustil do radikální úpravy lednické zámecké zahrady. Barokní parter rozkládající se mezi zámek a řekou Dyjí dal mnohonásobně zvětšit, přičemž vedle geometricky řešené „francouzské části“ uplatnil i „anglickou“, partii. V zahradě jsou pak situovány různorodé stavby. Autorem převážné většiny z nich je Josef Hardmuth (1759-1805). Stavba minaretu představuje vyvrcholení jeho tvorby, a to jak z hlediska pracnosti, tak z hlediska nákladů a technického řešení. Pro minaret bylo vybráno dominantní místo v parku v nadmořské výšce 164 m. Na podzim r. 1797 se započalo s kopáním základové jámy o rozloze 180 m² přibližně 3,15 m hluboké. Následující zimu se pomocí velkého bucharu zatloukalo do dna jámy přes pět set dřevěných pilot, břeven pět a půl metru dlouhých, se zahroceným a okovaným ukončením. Dřevěný podklad překryla kamenná základová a izolační deska. Na ní se pak začaly zvedat cihelné sklepy a základ věže ze smíšeného zdiva. Značnou obtíž při základových pracích působila také vysoká úroveň spodní vody. Tato byla po celou dobu nepřetržitě čerpána více pumpami.

Čtvercovou plošinu parcely zabrala čtyřboká jednopatrová mešita o rozměrech 17 krát 17 m s arkádovým ochozem na sloupech v přízemí, s plným patrem prolomeným trojdílnými okny a s drobnými válcovými věžemi, vypínajícími se nad střechou. Věžičky zdobí vlysy s ornamentálními motivy a završuje je pozlacený kruh s půlměsícem. Zdi mešity byly původně bohaté ornamenty a nápisy obsahující citáty z Koránu a osmanské básně.

Původní výzdobu si uchovalo osm sálů v patře budovy. Jejich podlahy pokrývala kamenná mozaika. Nárožní místnosti jsou zaklenuty kupolemi, ostatní pak klenbami s pestře malovanými maureskami s nápisy, které odpovídají členění podlahových ploch. Sály jsou navzájem propojeny portály s umělého mramoru. Zařízení sálů, jež od 2. poloviny 19. století tvořily orientální sbírkové předměty přivážené z cest na Blízký východ, se nedochovalo.

Střed budovy prostupuje třípatrová 59,39 m vysoká věž, členěná třemi galeriemi. Věž minaretu je v prvních dvou patrech osmihranného půdorysu, nejvyšší podlaží je válcové, ukončené nástavcem zaklenutým kupolí. Tu kryje střešní přílba vybíhající do štíhlého jehlance završeného opět kruhem s půlměsícem. Na nejvyšší vyhlídkovou galerii vede točité schodiště se 302 stupni. Na rozdíl od cihlové a omítnuté mešity byl minaret vybudován z tesaných kamenných kvádrů ponechaných v přírodním stavu. Minaret byl dokončen v létě roku 1804 nákladem dosahujícím téměř jednoho miliónu zlatých.

Minaret dnes slouží pro turisty jako vyhlídková věž. Výhled z vrcholové terasy minaretu umožňuje přehlédnout z výšky malebný park i rozlehlou moravskou krajinu s poli, zahradami a vinohrady a s početnými rybníky. Tvrdí se, že za jasného počasí je z nejvyšší galerie minaretu patrný i vrcholek věže kostela Svatého Štěpána (St. Stefansdome) ve Vídni. Pro všechny tyto unikátní a ojedinělé vlastnosti se minaret stává celoročně vyhledávaným cílem pro turisty z celého světa. K minaretu je možno dojít ze zámku pěšky. Je možno též použít loďky nebo kočáru taženého koňmi od zámecké (maurské) vodárny vybudované rovněž v arabském stylu.

Vědecký zájem o Blízký východ

Odborný zájem o studium oblasti Blízkého východu se začal ve větší míře prosazovat od 16. století. Zájem byl zpočátku motivován studiemi biblistiky a hebraistiky, pěstovaném na Karlově univerzitě. V druhé polovině 18. století a v první polovině 19. století se oživil vědecký zájem o oblast Východu v souvislosti s rozvojem indoevropské srovnávací jazykovědy a vedl k počátkům rozvoje indologie.⁶⁰⁴

V Košutově osvětové činnosti pak pokračoval jeho žák, profesor Rudolf Dvořák (1860–1920). Stal se zakladatelem české orientalistiky. Jeho zájem o orientalistiku byl univerzální – zahrnoval hebraistiku, biblistiku, arabistiku, semitistiku, novoperskou a tureckou filologii, klínopis i sinologii.⁶⁰⁵ V oblasti arabistiky publikoval nejprve habilitační přednášku *O kulturním významu Arabů pro Evropu* (1884). Napsal také mnoho informativních a syntetizujících hesel Ottova slovníku naučného, který začal vycházet od roku 1888.⁶⁰⁶

První československý prezident T. G. Masaryk, který sám studoval několik let arabštinu, získal po rozpadu Rakousko-Uherska pro pražský Orientální ústav nově vznikající Akademie věd profesora Aloise Musila (1868–1944), světově proslulého arabistu, o němž již byla zmínka v předcházející části kapitoly.⁶⁰⁷ Profesor Musil pocházející z Vyškova na Moravě, jehož k zájmu o arabský svět vedla snaha o prohloubení teologických studií, byl vysvěcen na kněze. V letech 1886–1915 podnikl několik dlouhých expedicí do Palestiny a severní Arábie s podporou rakouských úřadů i vysoce postavených soukromých osob. V rámci svých cest prováděl zeměpisná pozorování, topografický výzkum, studoval předislámské i islámské archeologické památky, etnografii a folkloristiku a rovněž sledoval politické změny v oblasti. Po určitou dobu žil u beduínského kmene Rwala a stal se jeho členem pod jménem Músá ar-Ruwajlí. K nejvýznamnějším Musilovým vědeckým dílům patří čtyřdílný popis Jordánska *Arabia Petraea* (Wien 1907-8) a dvoudílná práce *Kusejr Amra* (Wien 1907), v níž je publikován Musilův objev umajjovského paláce Amra vybudovaného chalífou Walídem II. Na podzim 1917 podnikl jako rakouský generál ve službách císaře Karla „Orientální misi“ na Blízký východ. Rakousko-Uhersko mělo po vítězství ve válce nahradit Francii jako ochránce katolické církve v Osmanské říši. Po první světové válce Prof. Musil s pomocí American Geographical Society publikoval v New Yorku v šesti dílech výsledky svých cest. Velmi záslužná byla jeho snaha o širokou popularizaci díla pro dospělé i pro mládež. Z podnětu prezidenta Masaryka publikoval 12 příruček o současném politickém a hospodářském vývoji na Blízkém východě. Pro mládež publikoval 21 dobrodružných knížek odehrávajících se v arabském světě s vysvětlením arabských a islámských tradic. Po celý svůj život se snažil budovat vědecké a hospodářské styky s Orientem. V pedagogické činnosti

⁶⁰⁴ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 54.

⁶⁰⁵ V roce 1882 se Karlo-Ferdinandova univerzita rozdělila na německou a českou univerzitu. Orientalistika se začala na české filozofické fakultě přednášet od roku 1884.

⁶⁰⁶ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 55.

⁶⁰⁷ Alois Musil 30.6.1868-12.4.1944. Občasník, listopad 2008. Opus Arabicum 2008.

zdůrazňoval studentům nutnost sloužit vlasti nejen jako orientalisté, nýbrž i jako prakticky využitelní učitelé, úředníci, obchodníci tak, aby na podkladě kulturním umožnili čilé styky národohospodářské.⁶⁰⁸

Zvláštní místo zaujímá v dějinách české orientalistiky arabista Alois R. Nykl (1885–1958),⁶⁰⁹ který proslul vědeckým překladem Koránu do češtiny (1. vyd. 1934, 2. vyd. 1945). Procestoval celý svět od Spojených států a Mexika přes Blízký východ po Japonsko a nakonec se usadil ve Spojených státech. Jeho vědecký zájem se soustředil na arabskou poezii v muslimském Španělsku. Zakladatelem výzkumu islámských dějin na Univerzitě Karlově byl profesor Felix Tauer (1893–1981). Proslul skvělým českým překladem pohádek *Tisíc a jedna noc* (3 vydání: 1928–55, 1958–63, 1973–75). Překlad s komentářem z arabského originálu patří k nejúplnějším v evropské literatuře. Výsledky jeho práce na poli islámských dějin byly publikovány v roce 1984 pod titulem *Svět islámu, jeho dějiny a kultura*.⁶¹⁰

V Orientálním ústavu ČSAV po dlouhou dobu působil světově známý odborník Ivan Hrbek (1923–1993). Přednášel také na Univerzitě Karlově a na řadě zahraničních, převážně afrických univerzit. Jeho zájem se soustředil na výzkum arabsko-slovanských vztahů, dále se věnoval tématice arabských cestovatelů ve střední Evropě a problematice vztahu Dante Aligieriho k islámu. Dalším polem jeho zájmů byla oblast arabských a afrických dějin. Pod jeho vedením byly publikovány dvoudílné Dějiny Afriky (1966). V roce 1967 publikoval společně s Karlem Petráčkem monografii Muhammad. Od roku 1969 se podílel jako člen mezinárodního vědeckého výboru UNESCO na přípravě osmisvazkové monumentální publikace *Historie générale de l'Afrique*. Je autorem řady kapitol pro *Cabridge History of Africa*. Také rozsáhlá překladatelská aktivita je významným příspěvkem k rozvoji české kultury.⁶¹¹ V Náprstkově muzeu v Praze působila dlouho Jarmila Štěpková (1926–1997), přední specialista v oblasti arabské a islámské numismatiky. Sama muzejní sbírku mincí vybudovala tak, že procházela nejrozumnější starožitnictví. O nálezech arabských mincí na území Československa a o funkci a hodnotě arabských mincí ve střední a východní Evropě i v arabském světě publikovala řadu článků.⁶¹² Světovou osobností české arabistiky, islamologie a semistiky byl profesor Karel Petráček (1926–1987). Jeho vědecké zájmy byly široké. Velkou část svého badatelského zájmu věnoval arabské literatuře, zvláště pak poezii. Velmi se také zajímal o arabskou filozofii a klasický a moderní islám. Napsal studii o Ibn Sínovi v publikaci *Abú Alí Ibn Síná. Avicenna* (1954).⁶¹³

Nástin historie působení českých lékařů a sester v arabských zemích

Vědecký zájem o Blízký východ projevovali nejen profesionální orientalisté, ale také čeští lékaři a později i zdravotnický personál. Mnoho z těchto specialistů se po svém návratu angažovalo ve Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel afriky.

Čeští a slovenští lékaři pracovali na Blízkém východě v nemocnicích, zdravotních střediscích i ve zdravotnických ústavech. Velkou zásluhu si získali zvláště pedagogičtí pracovníci, kteří působili na lékařských fakultách v Alžíru, Oranu, Constantinu a Anabě ve funkci asistent, docent i profesor jako J. Mirovský. Čeští lékaři tak nemalou měrou přispěli k výchově celé alžírské generace lékařů. Řada z těchto lékařů se věnovala i publicistické

⁶⁰⁸ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 56; Alois Musil, *český vědec světového jména*. Globe, Praha 1995; Ženka, J., *Háfiz Abd ur-Rahmán El-Bohémi*. Nový Orient 2011, č. 3, str. 44–47.

⁶⁰⁹ Filipický Jan (ed.), *Kdo byl kdo. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Libri, Praha 1999, str. 360–361.

⁶¹⁰ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 58.

⁶¹¹ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 59; *Kdo byl kdo. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, str. 192–196.

⁶¹² Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 59–60.

⁶¹³ Gombár *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 60.

činnosti. Do konce 80. let uveřejnili čs. lékaři v alžírských, českých i západoevropských časopisech přes 100 kazuistik, statí o zkušenostech ze svých pracovišť. Lékařsko-geografické problémy Alžírsko byly zpracovány v monografii (V. Šerý a C. Votrubec v Rozpravách Československé akademie věd v r. 1989). Lékaři tak získali zkušenosti, které pak uplatňovali při přednáškách na fakultách, v kurzech pro lékaře a středně zdravotnické pracovníky, kteří se připravovali pro působení v rozvojových zemích v Institutu pro další vzdělávání zdravotníků a farmaceutů v Praze a Bratislavě a v Ústavu pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků v Brně, ale i při výchově stipendistů z rozvojových zemí u nás.⁶¹⁴

České zdravotnictví obecně a obzvláště lázeňství má v arabských zemích dobrý zvuk. Spolupráce ve zdravotnictví mezi Československem a arabskými zeměmi má tradici již od dob 1. republiky. Rozvoji iráckého zdravotnictví po 1. světové válce a rozpadu Osmanské říše přispěla česká lékařka a humanistka MUDr. Vlasta Kálalová di Lottiová, označovaná jako „český Schweitzer“ (narozena 26.10.1896 v jihočeských Bernarticích, zemřela v Písku 20.2.1971).⁶¹⁵ Během svého studia na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze navštěvovala současně přednášky na Filozofické fakultě a zvládla vedle hlavních evropských jazyků i arabštinu, perštinu a turečtinu. Když uslyšela o exotické patologii, vznikl její plán odejet na Střední východ věnovat se tropické medicíně. Podporovaná prezidentem Masarykem odjela koncem roku 1924 do Cařihradu a pak dále do Bagdádu. V roce 1925 zřídila v Bagdádu malou nemocnici „*Mustawsaf Čikúšlúfak*“, kde po 7 let ošetřovala hlavně ženy, a přispívala i veřejnou a osvětovou činností. Po několik let byla v Iráku jedinou ženou – lékařkou. Pracovala i vědecky. V roce 1930 se spolu s králem Faisalem účastnila otevření nové budovy lékařské fakulty v Bagdádě. V Bagdádě se seznámila i se svým manželem (Italem J. Silviem di Lottim) a narodily se jim zde obě děti (syn a dcera). Neuvěřitelně tragický byl pro ni konec války, kdy ji 8.5.1945 fašisté zabili před očima manžela i její obě děti. Dále působila na pražské II. chirurgické klinice, kde pomáhá zachraňovat válečné oběti. V roce 1946 se Vlasta Kálalová účastnila světového kongresu žen v New Yorku, pobyt spojila s přednáškovým turné o Československu po celých Spojených Státech. Protestovala proti procesu s Miladou Horákovou, a stala se tak pro poválečné vládce podezřelou, že pod svým humanismem skrývá protistátní činnost. V svém orientálně zařízeném domově v Bernarticích přijímala návštěvy z celého světa. Snažila se slovy svého přítele bagdádského filozofa „*Zasít mezi Východem a Západem zrno, z něhož by vyrostly klasy, které přinesou sterý užitek pro celé lidstvo.*“⁶¹⁶

Na činnost MUDr. Vlasty Kálalové navázal v 60. letech Prof. MUDr. Jaroslav Slípka, který vyučoval na většině univerzit v Iráku a přispěl k výchově medicínské mládeže.⁶¹⁷ Do Iráku se přihlásil na její podnět. V letech 1962–1966 působil jako přednosta Mikroanatomického ústavu lékařské fakulty v Bagdádu.⁶¹⁸ Prof. Slípka byl také propagátorem historie iráckého zdravotnictví. Psal o jedné z nejstarších univerzit na světě univerzitě Al-Mustansiríja v Bagdádu, která byla založena v roce 1234. Kromě teologie, práva, jazyků, literatury a matematiky se zde vyučovala také medicína. Při univerzitě existovala nemocnice

⁶¹⁴ Šerý V., *Spolupráce s Alžírskou demokratickou a lidovou republikou na úseku zdravotnictví*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 6-7.

⁶¹⁵ Životní osudy MUDr. V. Kálalové di Lottiové popsala Ilona Borská v knize *Doktorka z domu trubačů*, viz Slípka Jaroslav, MUDr. Vlasta Di Lottiová-Kálalová-velká propagátorka česko-arabského přátelství. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 35.

⁶¹⁶ Slípka Jaroslav, *Věhlas, úpadek a renesance mezopotámské medicíny*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1998, str. 15-17; Slípka Jaroslav, MUDr. Vlasta Kálalová - di Lottiová - k třicátému výročí její smrti. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 23-24; Slípka, MUDr. Vlasta Di Lottiová- Kálalová-velká propagátorka česko-arabského přátelství, str. 35-36.

⁶¹⁷ Slípka, *Věhlas, úpadek a renesance mezopotámské medicíny*, str. 15-17.

⁶¹⁸ Předsednictvo Společnosti česko-arabské, Prof. MUDr. Jaroslav Slípka, Dr.Sc. se dožil 75 let. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 25.

a v univerzitní knihovně existovalo 80 000 svazků knih. Univerzita měla ještě jednu předchůdkyni Nizámíji, která existovala už v 11. století. Mezopotámští lékaři se dávno před naším letopočtem těšili přízni egyptských faraonů. V Bagdádu - sídlu chalífátu v 8. století - byly zakládány první lékárny a v 9. století pitvali na břehu Tigridu „člověku podobné“ opice. Lékařství se vyučovalo při školách v mešitách. Nemocní se léčili v nemocnicích. V roce 1160 bylo v Bagdádu 60 nemocnic. Muži byli léčeni odděleně od žen, byla vybudována speciální oddělení pro duševně choré, pro choroby infekční i oční. Léčení i léky byly tehdy zdarma. Projevovala se v tom kmenová spolupráce.⁶¹⁹

Rozvoj spolupráce ve zdravotnictví nastal od 60. let 20. století. Realizovala se z pověření Ministerstva zdravotnictví hlavně v postgraduální výchově libyjských lékařů a ve vysílání našich zdravotnických pracovníků do libyjských zdravotnických zařízení. Významnou úlohu měl Institut pro postgraduální vzdělávání ve zdravotnictví v Praze a Ústav pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků v Brně, které organizovaly již od počátků 60. let kurzy pro lékaře a ostatní zdravotnické pracovníky zajímající se o působení v rozvojových zemích, zvláště pak v arabských zemích. Tato příprava se skládala ze zdokonalování jazyka a seznamování s odlišnostmi zdravotnické problematiky. Posluchači se seznamovali i s podmínkami práce, života, kulturou a tradicí arabských zemí. Zvláštní důraz byl kladen na poznání základních vědomostí o islámu a jeho vztahu k medicíně.

První postgraduální kurz pro české i slovenské lékaře byl organizován v Institutu pro postgraduální vzdělávání v Praze již v roce 1961, jehož organizací byl pověřen vzhledem k předchozím zkušenostem ze zemí severní Afriky Prof. Vladimír Šerý. Od té doby bylo zorganizováno pro lékaře a v menším měřítku i pro střední zdravotnický personál na 200 kurzů, v nichž se vyškolovalo na 3000 zdravotnických pracovníků, hlavně lékařů. Přes 2000 jich působilo v arabských zemích, z toho přes 250 v Libyi. Kromě toho bylo vyškoleny v různých oborech medicíny v institutu přes 250 libyjských lékařů. Ve spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací se pořádaly mezinárodní kurzy kontroly tuberkulózy a mezinárodní kurzy kontroly přenosných nemocí. Také v těchto kurzech byl vyškolen značný počet lékařů z arabských zemí, kteří se uplatnili jako vedoucí pracovníci ve zdravotnictví.⁶²⁰

Od počátku 60. let až do roku 1990 působilo také v Alžírsku přes 250 lékařů a téměř 100 dalších zdravotnických pracovníků. První kontakty československých a alžírských zdravotníků byly navázány ještě před uzavřením Evianských mírových dohod, tj. před březnem 1962. Ještě za války zde pracovala česká skupina, která spolupracovala s tvořící se alžírskou armádní zdravotnickou službou na základně v Udždě (Oujda), kde byla také nemocnice a laboratoře. Objekty byly bombardovány francouzským letectvem, skupina jako zázrakem přežila. MUDr. Šerý si jen odnesl na památku střepinu vzdušného torpéda (viz také životopis Prof. Vl. Šerého v *Příloze č. 4 – Aktivisté SČA a SPA*).⁶²¹

V severním Jemenu působilo od počátku 60. let přes 100 československých lékařů a zdravotníků, na jihu pracovali jednotlivci. Čeští lékaři na základě dohody s Ústavem tropického zdravotnictví poskytovali pomoc pro program surveillance a boje proti přenosným nemocem a budování zdravotnického ústavu.⁶²²

Mezi československými lékaři, kteří pomáhali budovat zdravotnictví v severním Jemenu, zařadil Prof. Šerý oftalmologa dr. Kašpárka, který předtím získal zkušenosti z tropické oftalmologie v českosl. nemocnici v Haiphongu a internistku dr. Marešovou, která

⁶¹⁹ Slípka, *Věhlas, úpadek a renesance mezopotámské medicíny*, str. 15-17.

⁶²⁰ *Spolupráce České republiky s arabskými zeměmi ve zdravotnictví*. Přednáška Prof. MUDr. Vladimíra Šerého, DrSc., konzultanta Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 37.

⁶²¹ Šerý, *Spolupráce s Alžírskou demokratickou a lidovou republikou na úseku zdravotnictví*, str. 6-7.

⁶²² Šerý Vladimír, *Českoslovenští lékaři v Jemenu*. Společnost československo-arabská, Sdružení přátel Jemenu. Jemen před a po sjednocení. Jemenské proměny. Středisko didaktických prostředků ILF Praha v nákladu 200 výtisků. Jemenský sborník 1/1992, str. 21-22.

své dlouholeté působení v Saná popsala v knize „*V zemi královny ze Sáby*“. Prožila v severním Jemenu období revoluce v září 1962, která svrhla monarchii a nastolila republiku. Při svém pobytu pronikla do světa zahalených žen. V Jižním Jemenu v Adenu působila mezi jinými dr. Kudlová, konzultantka Světové zdravotnické organizace pro program boje proti průjmovým onemocněním. Pracovala tam v dětské nemocnici.⁶²³

Také Prof. Šerý navštívil Jemen v roce 1979 jako člen mezinárodní komise, která ověřovala eradikaci neštovic pro Světovou zdravotnickou organizaci. Navštívil tenkrát mnoho míst, kde prováděl hromadná vyšetření. Při dalších cestách do jižního Jemenu připravoval dohodu spolupráce při vybudování Zdravotnického ústavu v Adenu. Při budování tohoto ústavu se vycházelo z návrhu začlenit do této instituce některá již existující pracoviště a vytvořit v rámci ní úsek laboratorní, epidemiologie a statistiky a úsek hygieny.⁶²⁴

Do jižního Jemenu byli vysláni i odborníci z Ústavu tropického zdravotnictví ILF v Praze, specialisté na tropickou hygienu, choleru, parazitologii. Řada českých a slovenských institucí se podílela na vytvoření víceúčelového séro-epidemiologického přehledu společensky závažných onemocnění v jižním Jemenu. Kromě pracovníků Ústavu tropického zdravotnictví spolupracovali na studii také odborníci z Institutu hygieny a epidemiologie v Praze, Hygienické fakulty (dnes 3. lékařské fakulty) Univerzity Karlovy v Praze, Státního veterinárního ústavu v Praze a Virologického ústavu SAV v Bratislavě. Přehled přinesl výzkum vzorků pořízených z různých oblastí země. Zahrnoval horské oblasti, zemědělskou oblast v okolí Adenu, zemědělskou oblast Wádí Hadramawtu, pobřežní zónu a Aden. Studie se stala základem v boji proti infekčním a parazitárním nemocem. Přinesla také poznatky o nákazách, o jejichž existenci se dosud nevědělo.⁶²⁵

Otolaryngolog MUDr. Jaroslav Volf pracoval jako lékař v letech 1960-61 v předrevolučním Jemenu v královské nemocnici hlavního města Sanaa na základě československo-jemenské dohody o spolupráci podepsané korunním princem Muhamedem al Badrem při jeho oficiální návštěvě v Praze. Kromě své lékařské profese v Jemenu také maloval.⁶²⁶ „Když se poprvé postavil na ulici v Sanaa s malířskými štaflemi, vzbudil pobouření, protože islám nedovoluje napodobovat a „vylepšovat“, co Alláh stvořil. Později si na vrtochy českého doktora Jemenci zvykli. Mysleli, že maluje proto, že nemá peníze na fotoaparát. Nakonec mu začali radit a vodili ho po nejkrásnějších místech Sanaa za motivy.“⁶²⁷ Obrazy pak vystavoval v Československu. Jednu z jeho výstav uspořádalo v létě roku 1988 Městské muzeum v Lomnici nad Popelkou.

„Jemen – země bez přesných hranic, zalknutá sluncem a prachem, země vonných dřev a kávy, země slavné minulosti bájně Bilgís – královny ze Sáby“.

„Pískem však byla zavátá bohatá města, kudy proudily nekonečné velbloudí karavany s hedvábím z Číny a kořením z Indie. V troskách jsou velkolepé přehrady zajišťující zemi blahodárnou vodu a obdiv cizinců, osiřel i přístav Mokka, vyvážející světoznámou arabskou kávu, zapomenuty byly pohádky vyprávějící o pozemských radostech, vymazán z map byl název „Šťastná Arábie“.

„...Jako v biblických dobách klímají vousatí staříci ve stínu turbanů na hřbetech odevzdaných oslů a od hlavy až k patě zahalené ženy pokorně kráčejí s nákladem na hlavě tři kroky za mužem. Jako kdysi utíká černý otrok před koněm svého pána, aby mu uvolňoval cestu a bosá vojenská stráž uzavírá na noc brány hliněných městských hradeb...“

„Nezměnitelný a věčný zdá se tu život, v němž čas ztratil svou cenu.“⁶²⁸

⁶²³ Šerý, Českoslovenští lékaři v Jemenu, str. 21-22.

⁶²⁴ Šerý, Českoslovenští lékaři v Jemenu, str. 21-22.

⁶²⁵ Šerý, Českoslovenští lékaři v Jemenu, str. 21-22.

⁶²⁶ Katalog výstavy obrazů Jaroslava Volfa. Městské muzeum v Lomnici nad Popelkou květen-červen-červenec 1988.

⁶²⁷ Z knihy MUDr. Zdeňky Marešové „*V zemi královny ze Sáby*“. Orbis 1969. Úryvek v katalogu výstavy obrazů Jaroslava Volfa. Městské muzeum v Lomnici n. Popelkou květen-červen-červenec 1988.

⁶²⁸ Volf Jaroslav, *Úryvky z Předmluvy ke katalogu výstavy svých obrazů*. Městské muzeum v Lomnici nad Popelkou květen-červen-červenec 1988.

Dne 10. září 2004 se uskutečnila v Domě kultury v České Kamenici vernisáž výstavy MUDr. Zdenky Vlastníkové, která působila v 80. letech jako lékařka v Libyi a během svého pobytu tajně malovala portréty svých pacientů.⁶²⁹ Od 18.9. do 13.10.2006 byla stejná výstava instalována v Galerii na mostě v Hradci Králové. Na výstavě nazvané „Obrázky z Libye“ bylo vystaveno 28 obrazů. Průvodcem vernisáží byl jeden z hlavních realizátorů akce Ing. Jiří Soukup. Výstavu zahájil děkan Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové Doc. PharmDr. Alexandr Hrabálek, CSc. Úvodní slovo o autorce přednesla Mgr. Zuzana Machová ze Společnosti přátel Afriky. K obrazům se vyjádřila také sama autorka, podle níž její obrazy nejsou umění – malování bylo pro ni arteterapií, vyjádřením pocitů z množství neznámého a způsob, jak se vyrovnat se změnou prostředí a pocitem osamělosti. Na portrétech mužských a ženských autorka zachytila nejen fyzický vzhled a kulturně-specifické odívání, ale také emoce. Jedná se o jednoznačně umělecké přiblížení obyčejných lidí severní Afriky. Autorka kreslila ve volných chvílích a většinou po paměti. Plátnem jí byly zadní strany nástěnného kalendáře a namísto olejových barev používala barevné fixy a rtěnku a jejich kombinaci (fixo-rtěnkovou metodu).⁶³⁰

V Iráku byli lékaři v Bagdádu, Mosulu, Sulejmánii a Basře.⁶³¹ V Kuvajtu pracovala v 90. letech asi 100 českých občanů – expertů, nejvíce lékařů a sester. Mnoho Kuvajťanů se léčilo a rekreovalo v našich lázních a našli se dokonce i sponzoři. O zájmu Kuvajťanů investovat do našeho lázeňství hovoří Ing. Tomáš Odry ve svém článku v *Bulletinu Společnosti česko-arabské*. Diplomatické vztahy s Kuvajtem byly navázány 27.5.1963. Kuvajt přijal s porozuměním rozdělení federace a k 1.1.1993 oficiálně uznal ČR a navázal s ní diplomatické styky. Československé obchodní oddělení v Kuvajtu bylo otevřeno v r. 1974. V roce 1986 bylo změněno na velvyslanectví. Od znovuotevření československého zastupitelského úřadu (po válce) dne 29.3.1991 bylo ZÚ vedeno chargé d'affaires a od r. 1996 velvyslancem. Zastupitelský úřad Kuvajtu v Praze byl otevřen v r. 1985.⁶³²

V roce 2000 byla založena soukromá agentura Eurostaff, která jako první v ČR zajišťovala kompletní administrativní a výukový servis pro zdravotníky, kteří se rozhodli vycestovat pracovně do zahraničí. Úzce spolupracuje s Českou asociací sester. Ředitelkou a majitelkou agentury je Simona Rupešová. Agentura začala se zprostředkováním práce do Spojených států a západní Evropy, ale nároky na kvalifikaci a administrativní náročnost až byrokracie postupně řadu zájemců odradily. Z toho důvodu se zaměřila na arabské země.

Zpočátku to nebylo jednoduché, protože v Praze nebylo velvyslanectví Saúdské Arábie. Postupně se vše vyřešilo. Velvyslanectví bylo v Praze otevřeno roku 2003 a agentura si vybudovala systém, jak lidem usnadnit získání potřebných dokumentů. Nejčastěji vysílá zdravotníky do Saúdské Arábie, i z toho důvodu, že jsou zde výdělky nejvyšší a zároveň velká poptávka po zdravotnících. Dále je to Katar a Spojené arabské emiráty. Nejžádanější jsou zdravotní sestry, intenzivistky a fyzioterapeutky. Ve srovnání s USA, které si velmi hlídají počet pracovníků vstupujících na pracovní trh a mají velmi striktní představy, kdo se smí zapojit a kdo ne, požadavky arabských zemí jsou podstatně vstřícnější. Zájemce o pracovní cestu musí mít střední úroveň znalosti angličtiny, arabština požadována není. Uchazeč musí mít také dobré vzdělání, nejlépe vyšší odbornou školu, vysokou školu nebo

⁶²⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 3-4; Houska Miroslav, *Zajímavá výstava v České Kamenici*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 35.

⁶³⁰ *Obrázky z Libye Zdeny Vlastníkové*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 43-44.

⁶³¹ Slípka Jaroslav, *Dopis předsedy Sdružení a pobočky SČA v Plzni předsedovi Sdružení občanů arabských zemí*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 8.

⁶³² Odry Tomáš, *Státní svátek Kuvajtu a jeho vztahy s Českou republikou*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 29-30.

alespoň specializaci. Velmi pomáhá praxe ve zdravotnictví a trochu dobrodružná povaha. Zájemci se musí vyrovnat s kulturními rozdíly. V arabské nemocnici musí mít pacient prostor pro modlitby, pro muslima je také důležité zachovat intimitu těla, takže zdravotník musí respektovat zahalení. Mimo pracovní prostředí musí ženy nosit „abáju“, oblečení kryjící vlastní oblečení a siluetu těla. Žena nesmí v Saúdské Arábii řídit auto, nesmí být viděna s cizím mužem - například v restauraci, nesmí pít alkohol a jíst vepřové maso.⁶³³

Deník Právo ve svém časopise Styl na víkend z února 2006 popisuje cestu tehdejšího ministra zdravotnictví Davida Ratha, který do Saúdské Arábie přiletěl s novináři. Za cíl si ministr kladl přilákat bohaté Araby do českých lázní. V té době se jich léčilo v Čechách zhruba 5000 ročně, ale mohlo by to být 4-5x více. Spolupráce by se mohla týkat i více oborů, nejen v lázeňství. Saúdská Arábie má 340 nemocnic a dalších 100 stavěla. Ročně království navyšuje rozpočet zdravotnictví o 15% a zahraniční firmy se předhánějí v nabídkách dodávek. Čeští zdravotníci zde mají dobré jméno. Pracuje jich zde asi 150.⁶³⁴

Pár z jižní Moravy, který je v Saúdské Arábii pobýval 4 roky, se pro novináře vyjádřil: „*Táhlo nás to ven a Saúdská Arábie byla první zemí, která nám odpověděla. Lidé nás před ní varovali. Prý... kdoví co nás v islámské zemi čeká. A všechno bylo úplně jinak... Lidé jsou tu přátelští, pohostinní, ale musíte respektovat jejich tradice. Když přistoupíte na tato pravidla hry a věnujete se plně práci, máte se dobře a lidé si Vás váží.*“⁶³⁵

V prosinci 2011 přicestovali do České republiky zástupci saúdsko-arabských a katarských nemocnic, kteří měli za úkol získat do svých zemí český zdravotnický personál. Nakonec se jim podařilo získat i padesát lékařů. Lákadlem je nedaněný plat a ne tak vysoké požadavky na jazyk jako v západních zemích. Zdravotníci si vydělají za rok zhruba 1,2 milionu korun, lékaři až 2,8 milionu. Mohou vycestovat s rodinou a děti mají nárok na příspěvek na vzdělání.⁶³⁶ Část českého zdravotnického personálu si pobyt v arabských zemích prodlužuje, protože mají problém se znovu přizpůsobit prostředí českých nemocnic. V zemích Zálivu si zvykli na vysokou úroveň zdravotnictví a nejnovější techniku, zatímco v českých nemocnicích narážejí čím dál více na úsporná opatření. Některé ze sester propadnou zahraničním cestám a vyjíždějí pak do Afriky, kde nemají zdaleka takové materiální pohodlí, ale získají neocenitelné zkušenosti a připadají si více potřebné.⁶³⁷

Mezi moravské lázně, které se specializují na arabskou klientelu, jsou Lázně Darkov, a.s. v okrese Karviná v Moravskoslezském kraji. Mají 140letou tradici (od r. 1867) léčby nemocí pohybového a nervového ústrojí, která vznikla na léčebném využití přírodní jodové minerální vody (léčebné mořské vody třetihorního původu). V r. 1976 bylo otevřeno moderní Rehabilitační sanatorium Karviná, které tak jako další léčebna doplnilo původní historickou, ale moderně zrenovovanou léčebnu Darkov. Léčba přírodním jodem v obou léčebnách je v současné době kombinována s moderní rehabilitací a fyziatrií. Ročně si v darkovských lázních léčí nemoci pohybového a nervového ústrojí přes 12 tis. pacientů, z toho zhruba 10% tvoří pacienti ze zemí Blízkého východu, kteří sem začali jezdit od roku 1990. Lázně se snaží svým arabským pacientům vyjít vstříc v respektování řady specifických požadavků, jako např. intimita během procedur, islámské zásady stravování, islámská modlitebna, respektování arabské kultury, bezbariérová komunikace. Pro své klienty pořádají arabské večírky s arabskou stravou, vycházejí vstříc se stravováním i procedurami během měsíce ramadánu a respektují, že pacienti přijíždějí s rodinami. Snaží se zajistit personál, který hovoří

⁶³³ Simona Rupešová: *Zájem o práci v arabských zemích neupadá*. E15 - Mladá fronta 27.9.2011, str. 16-17.

⁶³⁴ *České lázně a čeští lékaři a zdravotníci v Arábii*. Právo-Styl na víkend 25.2.2006.

⁶³⁵ *České lázně a čeští lékaři a zdravotníci v Arábii*.

⁶³⁶ *Čeští lékaři jsou ceněni, chtějí je v Saúdské Arábii a v Kataru*, 6.12.2011 <http://zpravy.idnes.cz/domaci>

⁶³⁷ Ryšlinková Markéta, *Ošetřovatelství v Saúdské Arábii*. In: *Ošetřovatelství v multikulturní společnosti*.

Sborník z 8. mezinárodní konference. SetOut, Praha 2007, str. 122-129; a tamtéž Kaulichová Irena, *Pracovní zkušenosti ze Saúdské Arábie a Zambie*, str. 155-157.

kromě angličtiny také arabsky.⁶³⁸ Ředitel lázní MUDr. Jaroslav Mikula a vedoucí lékařka Lázní Darkov MUDr. Jana Twardziková velmi ochotně reagovali na výzvu přispět aktivně do závěrečné konference našeho multikulturního projektu. V péči o pacienty ze zemí Blízkého východu viděli velký potenciál. Zkušenosti s arabskou klientelou získali již předtím v lázních v Piešťanech, kde nějakou dobu oba působili.

Oblíbenou destinací arabských pacientů jsou Lázně Teplice v Čechách, kde jak zmíněno v kapitole o islámu v České republice tvoří valnou část lázeňské klientely pacienti ze zemí arabského Zálivu. Jako překladatelé, tlumočníci, zprostředkovatelé zde našli uplatnění někteří členové arabské komunity trvale žijící v ČR.

Multikulturní projekty v oblasti zdravotnictví

Od poloviny devadesátých let do konce prvního desetiletí 21. století bylo ve zdravotnictví napsáno mnoho projektů, vyprodukována řada příruček, prosloveno množství přednášek o tom, jak komunikovat a chovat se k pacientům jiných etnik. Zvláštní přitažlivost pak vždy měla svojí výjimečností muslimská komunita. Arabista Doc. František Ondráš školil personál v lázních Teplice v Čechách.⁶³⁹ Dne 13.3.2008 školila autorka práce zdravotnický personál v pražském IKEMu na téma „*Komunikace s klienty z islámské komunity ve zdravotnických zařízeních*“. Připravila taktéž projekt „*Specifika ošetrovatelství v zemích Evropské unie – ošetrovatelská péče v multikulturní společnosti a ošetrovatelská péče kulturních jazykových menšin (neslyšících)*“. Jednalo se o společný projekt Vyšší zdravotnické školy v Duškově ul. v Praze 5, partnerů ze zdravotnických zařízení z Velké Británie a zdravotnické školy i zdravotnických zařízení z Německa a také partnerů z Filozofické fakulty z Ústavu Blízkého východu a Afriky. Separátní kapitolou projektu byla spolupráce s organizacemi neslyšících v Praze a se speciální zdravotnickou školou pro neslyšící v Praze 5. Jednalo se o projekt JPD 3, vyhlášený Magistrátem hl. m. Prahy na období, pokrývající období 2005-2007.

Projekt tenkrát studenty nadchl a mnohé na dlouhou dobu inspiroval. Multikulturní ošetrovatelství zvolili jako témata bakalářských a později diplomových prací. Kromě přednášek měli studenti možnost navštívit mešitu v Praze, ve spolupráci se Společností česko-arabskou a arabskou komunitou byl uspořádán arabský kulturní večírek s živou arabskou hudbou i orientálním občerstvením. Studenti oceňovali, že měli možnost mluvit přímo s představiteli arabské komunity, sekulárními i muslimy, s muži a ženami ze smíšených česko-arabských manželství.

Zajímavé byly zkušenosti arabské komunity s českým zdravotnictvím. Představitel sekulárních Arabů zavzpomínal na svůj příchod do Československa na studia a na vstupní lékařskou prohlídku. Komentoval, že byl úplně šokován, že se musel svléknout do naha před ženou - lékařkou a sestrami. Dalším problémem podle něj byla neosobnost v jednání a striktnost příkazů jako „svlíknou“, „lehnout“, „nedýchat“ atd.

Na závěrečnou konferenci projektu v roce 2007 byli přizváni kromě odborníků představitelé nevládních organizací jako Člověk v tísni, Multikulturní centrum, Bílý kruh bezpečí i organizací neslyšících. V problematice multikulturního vzdělávání se velmi silně prosazovala právě organizace Člověk v tísni. Výstupem jejich projektu Varianty z let 2004-2005 byly příručky: „*Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro středoškolské pedagogy*“ nebo dokonce „*Policista v multikulturním prostředí - informační manuál Policie ČR*“. Jednou

⁶³⁸ Mikula Jaroslav, Twardziková Jana, *Problematica komplexní balneorehabilitace a rehabilitačního ošetrovatelství u klientů ze zemí Blízkého východu v Rehabilitačním sanatoriu Karviná*, In: *Ošetrovatelství v multikulturní společnosti*, str. 87-94.

⁶³⁹ Ondráš František, *Kulturní zvláštnosti arabské klientely v českých zdravotnických zařízeních na příkladu Lázní Teplice v Čechách*. In: *Ošetrovatelství v multikulturní společnosti*, str. 102-109.

z prvních českých příruček pro zdravotnický personál vypracovala Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity - skripta: „Česká společnost na prahu vstupu do Evropské unie a její odraz ve zdravotnické praxi - Podpora multikulturního ošetrovatelského přístupu v celoživotním zdravotnickém vzdělávání“.

Projekt multikulturního ošetrovatelství měl výstup v podobě E-learningových kurzů pro zdravotníky. Jednalo se o stručné, praktické i zábavné kurzy o tom, jak se chovat k arabské, k africké i židovské komunitě i komunitě neslyšících. Na závěr kurzu si každý mohl prověřit znalosti testem. V letech 2000-2010 neexistovala ve zdravotnictví konference, kde by nezazněla problematika multikulturního vzdělávání. V literatuře je odkaz na sborník z konference v roce 2006 nazvaný „Ošetrovatelství v multikulturní společnosti“ i na dvě další konference - Fakultní nemocnice v Motole a Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství při Univerzitě Palackého v Olomouci.⁶⁴⁰

Multikulturní ošetrovatelství je od 90. let ve zdravotnictví speciální obor, který má již dnes řadu českých odborníků. Částečně se rekrutují ze zdravotníků a lékařů, kteří byli v zemích jako Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Katar nebo Afghánistán.

⁶⁴⁰ Kolektiv autorů. *Sociokulturní kontexty v ošetrovatelství a porodní asistenci, příspěvek k podpoře humánnější péče o člověka*. Sborník z konference I.-II. Univerzita Palackého v Olomouci, Lékařská fakulta - Ústav teorie a praxe ošetrovatelství Olomouc, ČR. Univerzita Komenského v Bratislavě, Jesseniova lékařská fakulta v Martine, Ústav ošetrovatelstva, Ústav nelekárských študijních programov Martin, SR. Vydala Univerzita Palackého v Olomouci 2006; Kolektiv autorů. *Cesta k modernímu ošetrovatelství VIII. Ročník*. Sborník příspěvků z konference 21.-22.září 2006.

Třetí kapitola

Arabové a islám v soudobé Evropě

Evropské tradiční modely integrace – asimilační, typický pro Francii, pluralistický rozšířený ve Spojeném království a etnicko-exkluzivistický typický pro Německo začaly díky evropské integraci v průběhu 90. let splývat.⁶⁴¹ Rozdíly mezi evropskými zeměmi však existují. Pro Francii je stále spíše typický občanský princip - jedinec a stát s pilíři jako veřejná škola, odluka církve od státu, rodina a povinná vojenská služba.⁶⁴² Občanství je ve Francii možné získat na základě *ius soli*. Anglické obecné právo (*common law*), které vzniklo na základě zvyklostí a je interpretované soudy, je muslimskému vnímání práva podle některých specialistů bližší. Pluralistický model usilující o integraci celých skupin zajistil muslimům jako příslušníkům Commonwealthu občanství ihned. Občanství v Německu je udělováno na základě *ius sanguinis*. Odstup, těsnější napojení na země původu, i to, že se na imigraci dlouho nepohlíželo jako na trvalý jev, již není úplně pravdou.⁶⁴³ V Německu i ve Francii se přístup k imigrantům značně zmírnil, ve Velké Británii se naopak přiblížil občanské integraci jednotlivce.⁶⁴⁴

Muslimská menšina v Německu

V roce 2005 žilo v Německu 81 880 000 obyvatel, z toho přibližně 6 713 551 cizinců, což je přibližně 9% populace. Největší, turecká menšina, čítala 1 713 551, ostatní etnika tvořila zbývajících 5 000 000. Arabové převážně z Maroka, Libanonu a Iráku představovali zhruba 300 000 obyvatel a další zhruba 100 000. Z muslimských zemí to byli ještě Kurdové 550 000, Íránci 100 000, Afghánci 100 000, Pákistánci 30 000 a Bosna a Hercegovina 158 000.⁶⁴⁵ K 31.12.2008 požádalo o azyl v Německu 17,4% uprchlíků z Iráku, 7,2% z Íránu, 5,2% z Afghánistánu, 9,6% bylo z Turecka, 5,4% z Ruska a 55,26% bylo z ostatních zemí. Pokud jde o pořadí jednotlivých zemí, na 1. místě v počtu migrantů jsou uprchlíci z Iráku, na 2. místě z Turecka, 3. místo patří uprchlíkům z Vietnamu a čtvrté z Kosova. Mezi 10 nejpočetnějších skupin patřili ještě migranti ze Sýrie, Srbska a Nigérie.⁶⁴⁶ K 31.12.2010 žilo v Německu celkem 6 763 621 imigrantů, z toho 5 374 752 z Evropy (1 629 490 z Turecka, 517 546 z Itálie, 419 435 z Polska, 191 270 z Ruska, 152 444 z Bosny a Hercegoviny), z Afriky 271 431 (63 570 z Maroka), z Ameriky 215 213 (97 732 z USA, 32 537 z Brazílie) Asie 824 351 (největší skupina z Vietnamu 84 301, Číny 81 331, Iráku 81 272, Íránu 51 885, Afghánistánu 51 305).⁶⁴⁷

Německé státy byly v kontaktu s Turky obdobně jako Rakousko od 16. a 17. stol., kdy Osmanská říše ohrožovala svými výboji střední Evropu. Po dvou obléháních Vídně zde zůstalo velké množství tureckých muslimů, kteří následně získali permanentní pobyt na území Německa. V 18. stol. sloužilo 20 Turků u stráže Fridricha Viléma I. a zhruba 1000 Turků

⁶⁴¹ Janyška Petr, *Francie tváří v tvář islámu, přistěhovalectví a integraci*. Přednáška v Ústavu mezinárodních vztahů dne 2.3.2006.

⁶⁴² Janyška, *Francie tváří v tvář islámu, přistěhovalectví a integraci*.

⁶⁴³ Slobodník, Pirický, *Fascinácia a (ne)poznanie: Kultúrne strety západu a východu*, str. 10-11.

⁶⁴⁴ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 21; Klapetek Martin, *Muslimské organizace v Německu, Rakousku a Švýcarsku*, str. 42-43.

⁶⁴⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Germany; Šnajdauf Jan, *Arabské národnostní menšiny v Německu* (diplomová práce). Praha, Univerzita Karlova, Ústav Blízkého východu a Afriky 2006, str. 9.

⁶⁴⁶ Smiedeberg Yvonne, *OASE Berlin – Arrival – Young refugees in Berlin*. Mezinárodní setkání

„Vzájemná komunikace=lepší integrace“, 17.-18.3.2010, Praha.

⁶⁴⁷ Statistische Bundesamt, Fachserie 1, Reihe 2/2010.

v jízdě. V roce 1740 stanovil Fridrich Veliký v rámci tolerance ke katolíkům i toleranci vůči ostatním náboženstvím. Brzo nato vyvstala potřeba pohřebiště. V roce 1863 byl vybudován v Berlíně muslimský hřbitov a u něj mešita v osmanském stylu v r. 1866.⁶⁴⁸

Historie významnější migrace za prací do Německa se datuje rokem 1880, kdy sem začínali přicházet horníci z Polska. Německé vlády tenkrát přijaly různá opatření k integraci a bylo dokonce dočasně zakázáno používat polštinu. Část Poláků se poté asimilovala, zbytek opustil Německo. Dnes lze tyto migranty rozeznat podle jmen jako Koslowski, Schimanski.⁶⁴⁹

Po druhé světové válce v důsledku velkého nedostatku pracovních sil byl prováděn nábor cizích pracovních sil, tentokrát z Itálie, Španělska, Jugoslávie, Řecka, Portugalska a od 60. let z Turecka. Vystavění berlínské zdi v roce 1961 zabránilo dalšími přílivu pracovní síly z východního Německa. Turecko trpělo v té době velkou nezaměstnaností a zároveň masivním přírůstkem obyvatelstva. Turecká vláda se obrátila na Německo s žádostí o pomoc. Kancléř Theodor Blank byl proti, s tím, že oba národy dělí významné kulturní rozdíly. Argumentoval také tím, že Německo nepotřebuje další cizí pracovní síly, protože má dostatek vlastních pracovníků žijících v chudších oblastech. Nicméně Spojené státy v zájmu stabilizace Turecka vyvinuly tlak na německé představitele. V roce 1961 přišlo do Německa 7 116 Turků (gastarbeitřů). V roce 1970 bylo v Německu 469 200 Turků. V roce 1980 již 1 462 400. V roce 1990 1 694 649 a v roce 2000 1 998 536. V roce 2010 žilo podle odhadů v Německu přibližně 3,5 milionů obyvatel tureckého původu.⁶⁵⁰

Náborová politika byla koncipována na principu rotace pracovních sil v sezónních intervalech a počítalo se s tím, že podobně jako v případě většiny imigrantů z Evropy i tito cizinci Německo opustí. Realita tomu však neodpovídala, ale politikové situaci ignorovali.⁶⁵¹

V roce 1970 se v důsledku krize zhruba 400 000 Turků vrátilo zpět, zbytek dostal šanci pozvat rodinu zákonem z r. 1974. Ke konci roku 1976, tvořily ženy 27% z celkového počtu Turků v Německu. V roce 1973 v důsledku ropné krize byl další odliv a stejně tak v letech 1981-84 v důsledku velké nezaměstnanosti v Německu. Po roce 1989 a sjednocení Německa se rozproudily velké diskuse nad imigrantskou politikou, doprovázené xenofobií a útoky proti turecké menšině. Anti-imigrantské cítění zaznívalo zvláště silně z východních částí Německa, které procházely ekonomickou a sociální transformací.⁶⁵²

Mezi arabskými menšinami jsou v Německu výrazně zastoupeni pracovníci z Maroka a Tuniska, s nimiž Německo uzavřelo smlouvy o náboru (Anwerbevertrag) v letech 1963 a 1965. V rámci náboru provozovala Spolková centrála práce své pobočky ve smluvních zemích, kde přímo organizovala nábor. V Maroku to bylo v Casablance, v Tunisku v hlavním městě Tunisu. Převážná část marockých gastarbeitřů není arabského, nýbrž berberského původu. Tunisané tvoří ve srovnání s Maročany zhruba třetinu jejich počtu.⁶⁵³

S koncem náboru v r. 1973 skončil příliv nových pracovníků. Mnoho migrantů, kteří svůj pobyt od počátku plánovali jako přechodný, Německo opět opustilo. Jak komentovala v r. 2005 ve svém příspěvku na konferenci v Praze věnované multikulturní tematice kolegyně z Wuppertalu, učitelka sociologie na zdravotnické škole, Ulrike Sinz: *„Německá společnost si cizích pracovníků zpočátku jen málo všimla. Velká část tureckých migrantů však zůstala v Německu. Na jedné straně byli pro hospodářský rozvoj stále potřební, na druhé straně se sami své vlasti natolik vzdálili, že se už nechtěli nebo nemohli vrátit. Zpočátku to byli převážně muži, kteří přišli do Německa. Bydleli v jednoduchých společných ubytovnách, hodně pracovali a kontakt měli téměř výhradně mezi sebou. Později byl cíleně umožněn*

⁶⁴⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Turks_in_Germany#cite_note-15

⁶⁴⁹ Přednáška Ulrike Sinz, Praha, Vysoká škola zdravotnická – květen 2007, Multicultural Societies – a Critical Inventory, *Hélios Minimum Wuppertal, Bundes Republic Deutschland*.

⁶⁵⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Turks_in_Germany#cite_note-16

⁶⁵¹ Šnajdauf, *Arabské národnostní menšiny v Německu*, str. 11.

⁶⁵² http://en.wikipedia.org/wiki/Turks_in_Germany#cite_note-16

⁶⁵³ Šnajdauf, *Arabské národnostní menšiny v Německu*, str. 10-14.

*příchod rodinných příslušníků - manželék, dětí, případně manželů. V současné době žije v SRN třetí generace migrantů.*⁶⁵⁴

Imigranti, kteří byli do Německa najímáni jako levná pracovní síla, pocházeli z nejhudších částí Turecka, byli téměř bez vzdělání, bez znalosti německého jazyka a tím i bez jakékoli snahy se integrovat. Uzavírali se do sebe, kontakty s většinovou společností byly minimální. Výsledkem bylo, že podle všeobecného mínění začala muslimská menšina v Německu tvořit stále ve větší míře paralelní společnost. V Německu jsou běžné turecké supermarkety, restaurace, kulturní kluby, školy Koránu, mešity. Německo ratifikovalo veškeré mezinárodní právní instrumenty týkající se ochrany práv menšin.⁶⁵⁵ Příkladná je péče o menšiny ve zdravotnických i sociálních zařízeních. V přílohách práce jsou fotografie z domova seniorů v Německu, kde zajišťují péči o muslimy. Fotografie pořídila Ute Abram, zdravotní sestra z Wuppertalu, pro svou přednášku k tématu o kulturně citlivé péči o muslimskou komunitu v německých domovech seniorů. Mezi migranty bylo v Německu v roce 2005 přibližně půl milionu lidí starších 60 let. Podle propočtů spolkového statistického úřadu to mělo být do roku 2010 na 1,3 mil. a do roku 2030 na 2,8 mil. Turečtí senioři by se sice mnohdy rádi vrátili zpět do vlasti, ale prakticky to už není možné. Děti, přátelé i všechny kontakty mají v Německu. Ve své původní vlasti se neorientují.⁶⁵⁶

V médiích se zejména v posledních letech často objevovaly zprávy, že se německé soudy při vynášení rozsudku odvolávaly na kulturní zvláštnosti muslimů a umožňovaly věci, které byly ve své době např. v Turecku zakázány: „Často jsme byli hrdí na to, že ti ‚cizí‘ mohli díky našim liberálním a tolerantním postojům užívat svobodu, které sice odpovídají jejich tradici, ale které ve své původní vlasti neměli.“⁶⁵⁷ Správní soud vyhověl v roce 1984 žalobě muslimky, která chtěla mít na fotografii v pasu šátek na hlavě. Dále to bylo osvobozování mladých muslimských dívek od tělocviku a plavání, protože Korán zakazuje vystavování žen. Pro tuto žádost kolovaly na internetu vzorové dopisy, ve kterých byla uvedena všechna relevantní rozhodnutí, do nichž musí příslušná rodina doplnit jen potřebné údaje. Tzv. „vraždy ze cti“, byly posuzovány pouze jako zabití, což má na rozdíl od vraždy pouze lehčí skutkovou podstatu. Dalším problémem byla manželství, která domluvili rodiče. Mladé ženy žily v Německu v domácnosti rodičů ženicha a jejich úkolem bylo rodit děti a starat se o domácnost. Kontakty měly jen uvnitř tureckého společenství. Protože zpravidla téměř nemluví německy, nemají přístup k německé společnosti. Podobně to platilo i pro importované manželé. Děti z těchto rodin nacházejí právě jen omezený přístup ke společnosti. Většinou nechodí do školky, německý jazyk se proto učí až s příchodem na základní školu a mají tak často celoživotní deficit. Šance na pracovním trhu se stávají podprůměrné.⁶⁵⁸

V roce 2007 zahájilo německé ministerstvo vnitra reformu zákona o přistěhovalectví.⁶⁵⁹ Vznikl Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, který se začal zabývat integrací cizinců (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*).⁶⁶⁰ Přistěhovalcům je podle této reformy umožněna komplexní, co nejrovnoprávnější účast ve všech společenských oblastech. Imigranti mají povinnost naučit se německý jazyk, znát, respektovat a dodržovat ústavu a zákony. Zároveň jim musí být umožněn rovný přístup, pokud možno do všech společenských oblastí. Nový zákon stanovil povinné jazykové kurzy v rozsahu 600 hodin s cílem dosáhnout jazykových kompetencí úrovně B1, což znamená samostatnou schopnost používání jazyka. Přistěhování manželů má být nadále povoleno jen tehdy, když bude oběma

⁶⁵⁴ Sinz Ulrike, *Multicultural Societies – a Critical Inventory*.

⁶⁵⁵ Pedziwiatr Konrad, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*. NOMOS, Krakow 2007, str. 68.

⁶⁵⁶ Abram Ute, „*Pflege in einer multikulturellen Gesellschaft*“ *Interkulturelle Kompetenz und kultursensible Pflege*. Praha, Vysoká škola zdravotnická – květen 2007.

⁶⁵⁷ Sinz, *Multicultural Societies – a Critical Inventory*.

⁶⁵⁸ Sinz, *Multicultural Societies – a Critical Inventory*; Viz také Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 52.

⁶⁵⁹ Sinz, *Multicultural Societies – a Critical Inventory*.

⁶⁶⁰ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 49.

minimálně 18 let. Kromě toho musí nově přichozí partner prokázat alespoň minimální znalost německého jazyka. Podle Ulrike Sinz tím nastala v Německu změna, namísto dobrovolné integrace zavedení povinné integrace.⁶⁶¹

Islám jako náboženství není v Německu uznán a neexistuje zde ani zastřešující organizace, která by byla vyjednávačem se státními institucemi a tlumočila potřeby muslimů v zemi. Snahy o vytvoření takovéto organizace zde však existují již od 80. let. Hlavním důvodem je neschopnost jednotlivých muslimských organizací se navzájem domluvit. Nejasná je hierarchie muslimských organizací, přetrvává rozdílnost názorů, chybí struktura. Islámská rada Spolkové republiky Německo (*Islamrat für Bundesrepublik Deutschland – Islamrat BD*) byla založena v roce 1986.⁶⁶² V jejích řadách jsou němečtí konvertité, členové různých etnických skupin. Hlavní činností je náboženské vzdělávání, kulturní aktivity na podporu zvýšení vážnosti islámu a také působnost v rámci dialogu a spolupráce s ostatními náboženstvími.

Další organizací je Ústřední rada muslimů v Německu (*Zentralrat für die Muslime in Deutschland – Zentralrat MD*). Vznikla v roce 1994 a jedná se o organizace, které se nezačlenily do výše uvedené organizace Islamrat. Skládá se z 20 organizací a spravuje 700 mešit a modliteben. Organizace se staví jako fórum výměny názorů jednotlivých muslimů, tlumočí jejich požadavky státní administrativě a angažuje se také v prosazování zlepšování právní a materiální situace muslimské menšiny v Německu.

Největší muslimskou organizací v Německu je Ústředí náboženských organizací při úřadu premiéra Turecka (*Diyanet Isleri Turk-Islam Birliği – DITIB*), jež vzniklo v roce 1982. Zajišťuje laickou verzi islámu, kontrolovanou vládou. Kromě oficiálních vazeb s tureckou vládou je jednou z organizací, s níž německá administrativa jedná. Sdružuje přibližně 800 muslimských organizací, jejichž činnost koordinuje náboženský ataché tureckého velvyslanectví v Německu. Činnost DITIBu je velmi různorodá a rozsáhlá, od zajišťování kurzů jazyka až po organizaci muslimských pohřbů.

Jednou z prvních tureckých organizací byla Islámská společnost národní vize (*Islamische Gemeinschaft Milli Görüş, IGMG*, turecky: *Avrupa Milli Görüş Teskilatlari, AMGT*). Vznikla v roce 1972. Jejím cílem je, aby islám nebyl pouze součástí privátního života v Německu, nýbrž i politického. Kritizuje angažmá turecké vlády ve fungování muslimských organizací v Německu. Má přibližně 26 500 členů a 30 poboček. Pořádá kurzy, kulturní akce, konference na témata společensko-politická. Přestože se nikdy nepokoušela stát politickou stranou, je pod dohledem německých bezpečnostních složek. Podobně pod dohledem je i Svaz islámských kulturních center (*Verband der Islamischer Kulturzentren, VIKZ*), který byl založen v roce 1973. Zakladatelé byli odpůrci kemalistických reforem. Podobně jako AMGT usilují o vznik islámské společnosti. Organizace má zhruba 12 000 členů a 250 skupin.⁶⁶³

V Německu je přes 2500 muslimských modliteben, z toho je asi 140 skutečných mešit s minarety. Zatím nejnovější a zároveň největší německou mešitou by se měla stát mešita v Kolíně nad Rýnem, jejíž stavba byla zahájena v roce 2010 a dokončena měla být během dvou let. Tato mešita by měla pojmut 2 až 4 tisíce věřících.⁶⁶⁴

Výuka islámu v Německu probíhá na státních školách, není však centrálně regulována. Školství je v kompetenci jednotlivých spolkových zemí.⁶⁶⁵ Výuka probíhá i v náboženských komunitách pod dohledem státu. Právo na náboženskou výuku ve státních školách je v Německu dáno ústavou, přestože z počátku někteří kritikové oponovali, že by se toto právo

⁶⁶¹ Sinz, *Multicultural Societies – a Critical Inventory*.

⁶⁶² Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 70.

⁶⁶³ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 70-73.

⁶⁶⁴ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 54.

⁶⁶⁵ Klapetek, *Muslimské organizace v Německu, Rakousku a Švýcarsku*, str. 105.

mělo vztahovat pouze na křesťanskou víru. Podle Centrálního institutu a islámského archivu v Německu (*Zentralinstitut Islam-Archiv-Deutschland*) se v roce 2006 výuky účastnilo méně než 20% z celkového počtu muslimských žáků. Výuku islámu pro imámy ale i další zájemce, jako učitelé a sociální pracovníky, v počátku zajišťovaly tři univerzity (Univerzita v Osnabrücku, Münsteru a Tübingenu). Z obavy, že by mladí lidé mohli inklinovat k náboženskému extrémismu, vznikl v některých kurzech, které nepodléhají státní kontrole, tlak na zavedení náboženské výuky ve veřejných školách. Pilotní programy zavádějící výuku islámu se během posledních deseti let rozběhly ve školách v řadě spolkových zemí. Tyto kurzy se odlišují vzhledem k rozdílnosti islámské víry v různých komunitách muslimů. Někde se tak učí sunnitský islám, na jiných školách jsou zase kurzy pro alavity, kteří jsou kurdskou odnoží islámské víry.⁶⁶⁶

Mladá Fronta E15 informovala v prosinci 2010 o kurzu pro islámské duchovní, který je realizován na univerzitě v severoněmeckém Osnabrücku. Spolková vláda tyto úmysly podporuje – na roční kurz v Osnabrücku vyčlenila 300 tisíc Eur. Podle odhadů expertů asi z dvou tisíc imámů, kteří žijí v Německu, devadesát procent téměř neumí německy. Cílem semináře je vychovat islámské duchovní, kteří v sobě zároveň budou mít německou kulturu. Tři čtvrtiny studentů pocházejí z Turecka, zbytek z arabských zemí. Frekventanti kurzu se během dvanácti celodenních bloků učí evropské dějiny, pedagogiku, evangelickou i katolickou teologii, ale i judaismus. Kromě klasické výuky v posluchárně je součástí kurzu i návštěva Bundestagu v Berlíně nebo výukový zájezd do duisburské čtvrti Marxloh, kde se nachází největší turecká komunita na území Německa. Na konci dostanou absolventi certifikát, nejedná se zatím o vysokoškolský diplom. Později by však měl být kurz nahrazen vysokoškolským studiem islámské teologie. Podle autorů projektu je v zájmu Německa – pokud chce muslimské přistěhovalce integrovat – aby jejich názoroví vůdci znali německou kulturu. Zájem o kurz několikanásobně převyšuje možnosti. Z toho důvodu připravuje podobný kurz i univerzita na jihu Německa ve švábském Tübingenu.⁶⁶⁷

Islám v Rakousku

V Rakousku žilo k 1.1.2001 přibližně 350 000 muslimů, k 1.1.2009 to bylo zhruba 500 000, což je 6% rakouské populace a znamená 49% nárůst. Mezi příslušníky muslimské víry jsou nejvíce zastoupeni muslimové původem z Turecka, celkem 109 000 (21%), potom obyvatelé Bosny a Hercegoviny, celkem 52 000 (10%). V protikladu s demografickým vývojem v Rakousku, který byl představován hlavně migrací, byl nárůst příslušníků muslimského vyznání způsoben především narozením, nikoli imigrací. V celkových číslech představují muslimové 53% nově narozených dětí v Rakousku v období mezi 2001-2009. Pokud jde o celkový vývoj, počet imigrantů klesá, ale zásadně se zvyšuje počet nově narozených. V následujících letech je možno předpokládat další o něco slabší nárůst v důsledku možnosti sjednocování rodin u cizinců, kteří již nějakou dobu v Rakousku žijí.⁶⁶⁸

Islám v Rakousku má v rámci Evropy dlouhou tradici a dodnes naprosto výjimečnou pozici. Blízký východ byl vždy v centru pozornosti Rakouské monarchie. V 16. a 17. stol. se část Rakouské monarchie ocitla v područí Osmanské říše. Dvakrát byla Vídeň ve „smrtném“ nebezpečí (1529 a 1683), přičemž je třeba připomenout, že těmi, kteří po vítězném tažení žili na území rakouské monarchie, byli zejména muslimové z Bosny. Začátkem 19. stol. již nemělo Rakousko zájem na dobývání dalších chudých balkánských území, ale naopak na zachování statutu quo. Budování rozsáhlé sítě konzulárních

⁶⁶⁶ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 55-56.

⁶⁶⁷ *Německo si vychovává vlastní islámské duchovní*. Mladá Fronta E15, 6.12.2010, str. 4-5.

⁶⁶⁸ *Islam in Austria. Summary*. HG. Alexander Janda - Mathias Vogl, cap. The Muslim population in Austria, Dr. Stephan Marik-Lebeck, str. 3-4, www.integrationsfond.at

zastupitelství za Marie Terezie položily základy pro hospodářskou expanzi na Blízkém východě po napoleonských válkách, během nichž přišla Francie o dominantní postavení. Byli to právě Rakušané, kdo využili uvolněné trhy. Rakouský kancléř kníže Metternich podporoval reformy osmanského sultána, které měly napomoci udržet pomalu se rozpadající Osmanské impérium. Metternich si byl dobře vědom, že v případě rozpadu Osmanské říše se stanou balkánská území sousedící s Rakouskou monarchií centrem zájmu ostatních velmocí.⁶⁶⁹

Stejně jako dnes řešila i začátkem 19. stol. celá Evropa, jaký postoj zaujmout vůči Osmanské říši, islámu a vztahu křesťanství k tomuto náboženství. Jednalo se nejen o politický ale dokonce o právní problém. Osmanský panovník vyjádřil přání, aby se jeho rozsáhlé soustátí stalo členem evropské rodiny. Za zmínku stojí názory kancléře knížete Metternicha, který dospěl podrobným studiem k přesvědčení, že islám není netolerantní náboženství hlásající útlak ostatních církví a nespatoval v něm hrozbu pro evropskou civilizaci postavenou na křesťanských základech: „*Islámské právo není netolerantní. Nestará se o vnitřní předpisy jiných konfesí, nevměšuje se do záležitostí jiných kultů, a pokud došlo v minulosti k porušení tohoto pravidla, není to rozhodně duch islámu, ve kterém musí být hledána příčina.*“ Nesdílel také přesvědčení o nutnosti vyhnání muslimů z Evropy a úvahy o pokřesťanstvení muslimů považoval za zcela absurdní. V době, kdy docházelo na Balkáně k masakrům ortodoxního obyvatelstva, poukazoval na fakt, že stejných zvěrstev se dopouštěli i Řekové, kteří toto vyvražďování dokonce rozpoutali.⁶⁷⁰

Mírovou smlouvou uzavřenou na Berlínském kongresu roku 1878 dostalo Rakousko-Uhersko právo okupovat území Bosny a Hercegoviny. Stouto okupací se na území mocnářství ocitlo přibližně 500 000 muslimských obyvatel. Ústavní zákon z roku 1867 (*Staatsgrundgesetz*) a následně Zákon o uznání náboženských komunit z roku 1874 (*Anerkennungsgesetz für Religionsgesellschaften*) vytvořil základy pro Zákon o islámu (*Islamgesetz*), podepsaný císařem Franzem Josefem v Bad Ischlu 15.7.1912, kterým bylo „islámské náboženství hanafitského směru“ prohlášeno za státem uznané⁶⁷¹ a muslimům v zásadě přiznána stejná práva jako příznivcům ostatních náboženství (církev římskokatolické i ostatních náboženství uznávaných rakouskými zákony). Muslimové si tak mohli vytvořit své vlastní náboženské instituce a nemocnice, kde jim bylo umožněno svobodně vyznávat svou víru, poskytovat spirituální péči vojákům nebo zajišťovat náboženské vzdělávání ve školách. Důvodem byla snaha o lepší integraci muslimských vojáků do rakouské armády, ale i obyvatel provincie Bosna-Hercegovina do mnohonárodního a multikonfesionálního Rakouska-Uherska. Ve své době zákon představoval vůbec první úsilí o zákonné včlenění islámu a muslimské menšiny do většinové společnosti v Evropě. Jednalo se o uznání islámu hanafitského směru a orientaci na bosenské muslimy.⁶⁷²

Větší skupiny imigrantů začaly do Rakouska přicházet v průběhu šedesátých let 20. století, kdy se republika dostala do období ekonomické konjunktury. Tehdy přicházely první skupiny „gastarbeitřů“ z Německa, Itálie, ale také z Jugoslávie a Turecka⁶⁷³. Získávali práci v textilním, papírenském, těžkém průmyslu, ale především při sezónních stavebních pracích.⁶⁷⁴ V té době vznikla instituce Muslimská sociální podpora (*Moslemischer Sozialdienst*), která poskytovala pomoc v oblasti sociální, náboženské a kulturní.⁶⁷⁵

⁶⁶⁹ Šedivý Miroslav, *Kníže Metternich a Orien*, Nový Orient, ročník 64, 2009, str. 27-28.

⁶⁷⁰ Šedivý, *Kníže Metternich a Orien*, str. 28-29.

⁶⁷¹ Mendel Miloš, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*. Studie Orientálního ústavu AV ČR, IV/1996/2, str. 168.

⁶⁷² *Islam in Austria. Summary*, str. 3-4.

⁶⁷³ *Islam in Austria. Summary*, str. 3-4.

⁶⁷⁴ Klapetek Martin, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, Nový Orient, Praha 2009, ročník 64, č. 4, str. 12.

⁶⁷⁵ *Islam in Austria. Summary*, str. 3-4.

V roce 1971 se organizace zastupující muslimy obrátily na rakouskou vládu se žádostí o oficiální státní uznání islámu jako náboženské komunity (*Kultusgemeinde*) při Ministerstvu školství a kultury (*Bundesministerium für Unterricht und Kunst*) a 2.5.1979 ministr školství a kultury podepsal dokument a tím oficiálně uznal islám jako náboženství a oficiálně potvrdil statut Islámské náboženské komunity v Rakousku (*Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich, IGGiÖ*), jako jediné muslimské organizace uznávané státem.⁶⁷⁶

Zákon z července 1912 o uznání islámu je stále v platnosti, pasáž o povolení pouze hanafitského směru islámu však byla v roce 1987 zrušena a rozšířena na všechny vyznavače islámu ve sféře zákonně uznaných náboženství.⁶⁷⁷ Dodatkem z 22.10.2009 rakouského úřadu pro náboženství se stala IGGiÖ kompetentní institucí pro sunitskou a šíitskou školu muslimského práva.⁶⁷⁸

Regionálně je IGGiÖ rozdělena na menší Islámské náboženské komunity (IRGn). V činnosti komunit je: zajištění islámského vzdělání pro vyznavače islámu, náboženské přednášky, vydávání a šíření islámské literatury a časopisů, veřejná i neveřejná islámská pomoc, školení regionálních učitelů a duchovních. Navenek je Islámská náboženská komunita reprezentována předsedou Nejvyšší rady, jenž zároveň plní roli předsedy Islámské náboženské komunity v Rakousku. Všichni představitelé orgánů musí mít odpovídající náboženské vzdělání a jejich povinností je dobrá znalost německého jazyka. Finanční příspěvky jsou dobrovolné a nejsou nijak regulovány. Organizace usiluje o integraci nikoli asimilaci, což podle jejich slov znamená zachovat si vlastní identitu a přitom být plnoprávným členem rakouské společnosti. Podporuje také zapojení muslimů do veřejného života. Podle vedení IGGiÖ neexistuje rozpor mezi vyznáváním islámu a aktivním spoluvytvářením západní demokratické společnosti. Pobočka Islámské náboženské komunity v Rakousku (IGGiÖ) by měla být podle rakouských zákonů v každé spolkové zemi. Členem příslušné komunity se jedinec stává po jednom roce pobytu na území příslušné komunity. Od 14 let má každý příslušník právo volit do výborů své zástupce a má také povinnost platit příspěvek. Od 16 let může být volen do regionálního shromáždění a od 18 let může být člen komunity volen do nejvyšších orgánů, zároveň musí mít trvalý pobyt na území komunity po dobu nejméně dvou let.⁶⁷⁹

Výuku náboženství v Rakousku zajišťují personálně příslušné církve nebo komunity a financuje stát. Ve školním roce 1982/83 bylo v souvislosti s uznáním islámu jako státního náboženství zahájeno vyučování islámu ve veřejných školách. IGGiÖ je tou organizací, která zajišťuje pedagogy pro výuku islámu. Podle informací IGGiÖ navštěvovalo v roce 2009 výuku islámu zhruba 50 000 studentů, což představuje 7,4% z celkového počtu studentů. Toto množství studentů vyučuje 400 pedagogů. Od roku 1998 jsou učitelé náboženství na základních školách připravováni na Islámské nábožensko-pedagogické akademii (*Islamische Religionspädagogische Akademie - IRPA*). Od roku 1999 byla nově založena jako neveřejný studijní kurz s hodností bakalář po ukončení studia. Od akademického roku 2006/7 jsou učitelé náboženství na vyšších školách připravováni na Vídeňské univerzitě v magisterském studiu, obor Islámská náboženská pedagogika (*Islamische Religionspädagogik*).⁶⁸⁰

Rakouské ústavní právo týkající se náboženských svobod, předmětů, práv a povinností chrání ve třech dimenzích: individuální, kolektivní a společenské. Individuální znamená ochrana jednotlivců, např. ženy zahalené šátkem. Účel kolektivní svobody je ochrana společenství, tj. skupina muslimů modlících se při pátečních modlitbách v mešitě. Předmětem společenské dimenze je ochrana práv náboženských komunit a asociací. Nábožensky

⁶⁷⁶ Klapetek, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, str. 13.

⁶⁷⁷ *Islam in Austria. Summary*, str. 7.

⁶⁷⁸ *Islam in Austria. Summary*, str. 5-6.

⁶⁷⁹ Klapetek, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, str. 14.

⁶⁸⁰ *Islam in Austria. Summary*, str. 10; <http://islamische-religionspaedagogik.univie.ac.at/>

a ideologicky neutrální právo se v mnoha směrech potýká s islámem, především díky vrozeným islámským předpisům. Také kvůli některým specifickým, jako je např. nedostatek úřadů, které by měly přehled o všech věřících anebo absence příslušného nařízení zajišťujícího integraci islámu. Při uzavírání manželských svazků je povolena pouze monogamie a náboženské právo islámu (*šarí'a*) nemá zavazovat v otázkách, které řeší rakouský právní systém.⁶⁸¹

Velká skupina imigrace zasáhla Rakousko zejména v letech 1986-1992, kdy sem přicházeli hlavně Turci a muslimští obyvatelé Jugoslávie. Občanská válka na Balkáně byla hlavním důvodem příchodu asi 100 000 muslimských Bosňáků po roce 1992. Po jejím ukončení se již většinou do vlasti nevrátili. Mezi důvody patřilo zničení země válkou, nedostatek práce nebo obava z předpokládané reislamizace Bosny. Po celou dobu do země přicházeli také političti a váleční utečenci z Palestiny, Iráku, Íránu, Afghánistánu nebo Súdánu. Většina z nich chápala Rakousko jako přestupovou stanici na své cestě do cílových zemí jako Kanada, Austrálie nebo USA, avšak mnoho z nich v Rakousku nakonec zůstalo. Na rakouských vysokých školách studovala řada posluchačů ze severní Afriky a z Turecka, kteří zde navštěvovali hlavně přednášky z ekonomie, lékařství, technických věd a jazyků.

Od druhé poloviny devadesátých let 20. století je možné pozorovat výrazné prvky recese imigrace. Vzrostla nezaměstnanost a rakouská vláda se v tomto období snažila omezovat příliv imigrantů. Nejvýrazněji se to projevilo za koaliční vlády s účastí strany Svobodných (Freiheitspartei Österreichs - FPÖ). Na přistěhovalce bylo tehdy nazíráno vzhledem k rostoucí nezaměstnanosti jako na konkurenci a ohrožení.

Statistiky rakouského ministerstva vnitra hovoří, že v roce 2009 přišlo do Rakouska 107 000 cizinců, 16 000 byli vracející se rakouští občané, 54 000 byli občané EU (Němci, následováni Rumuny, Maďary a Slováky). 38 000 osob (35%) bylo osob ze třetích zemí. Třetina z této částky byla ze zemí bývalé Jugoslávie. Třetina ze zemí Asie a Afriky. Pouze 5 000 imigrantů bylo z Turecka. Nejvíce žadatelů o azyl pocházelo v roce 2009 z Ruské federace (Čečenci), následováni Srbskem, Kosovem, Afghánistánem a Nigérií. 107 000 imigrantů přicestovalo, 87 000 jich opustilo Rakousko. Výsledek: 20 000 imigrantů zůstalo v Rakousku. Celkově lze říci, že ekonomická krize zpomalila příliv imigrantů.⁶⁸²

Pokud jde o procentuální vyjádření, poslední záznamy ze sčítání lidu v roce 2001 ukazují, že 4,2% obyvatel Rakouska se hlásí k islámu. Muslimové jsou tak třetí nejpočetnější skupinou po katolících a protestantech. Předpokládá se však, že počet muslimů žijících v zemi je vyšší, než vysvítá z oficiálních statistik. Důvodem mohou být obavy z diskriminace anebo nedostatečná znalost němčiny. Přesto je Islám v Rakousku jediným náboženstvím se stoupajícím počtem vyznavačů. Důvodem není jen neustálý příliv muslimských imigrantů, nýbrž také vyšší nativita než u domácího obyvatelstva. Mezi věřícími tvoří poměrně velkou skupinu děti do devíti let. Další významnou část představuje věková kategorie 25-39. Nejméně početní jsou věřící nad 64 let.⁶⁸³

Nejvíce muslimů žije v hlavním městě Vídni a v ostatních větších městech, kde je soustředěna průmyslová výroba. Mnoho z nich žije ve spolkové zemi Horní Rakousko, Dolní Rakousko nebo Vorabelsko ve městech jako např. Wels, Sankt Pölten (Svatý Hypolit), Linz, Graz (Štýrský Hradec), Steyr (Štýr), Salzburg.

Kromě IGGiÖ pracuje v Rakousku řada dalších muslimských náboženských organizací, jejichž členy tvoří zhruba 30% zdejších vyznavačů islámu. Obvykle je aktivním členem nějakého společenství otec a zbytek rodiny se do jisté míry účastní různých vzdělávacích nebo sportovních akcí spolku. Skupiny jsou organizovány na etnickém klíči

⁶⁸¹ Klapetek, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, str. 12-13.

⁶⁸² *Statistics Austria*, Univ.-Prof. Dr. Heinz Faßmann, Commission for Migration and Integration. Research of the Austrian Academy of Sciences, www.integrationsfond.at

⁶⁸³ Klapetek, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, str. 12-14.

a sdružují skupiny pocházející z konkrétního státu. Pro rakouské muslimy původem z Turecka jsou vzorem zastřešující organizace v Německu (*Dachverband*), jímž podléhají nebo kolem nichž se seskupují menší nábožensko-kulturní centra.

Významnou organizací je Rakouská islámská federace (*Österreichische Islamische Federation, AIF*), která byla založena v roce 1988. Základem federace je německá Islámská společnost národní vize (*Islamische Gemeinschaft Milli Görüş, IGMG, Avrupa Milli Görüş Teşkilatları, AMGT*). Podle odhadů má tento spolek v Rakousku 2000-3000 členů a v 31 městech po celé zemi spravuje 41 modlitebních center (z toho 11 ve Vídni). Organizačně i po finanční stránce tvoří jednotlivá centra nezávislé subjekty, které musejí samy hledat prostředky pro svou činnost.

Muslimové pocházející z Bosny a Hercegoviny mají svou organizaci nazvanou Islámský svaz Bosňáků v Rakousku (*Islamska zajednica Bošnjaka v Austriji*), která seskupuje místní bosenská muslimská společenství, kulturní centra a mešity. Celkem se jedná o 23 modliteben v celém Rakousku.

Významnou organizací je Turecko-islámská unie kulturní a sociální spolupráce v Rakousku (*Türkisch-Islamische Union für kulturelle und soziale Zusammenarbeit in Österreich, ATIB*). Byla založena tureckým ministerstvem pro kultovní záležitosti a její aktivity jsou koordinovány tureckým velvyslanectvím v Rakousku. Seskupuje 52 organizací po celé zemi, které spravují imámové jmenováni přímo z Turecka.

Šiitské Islámské vzdělávací a kulturní centrum Rakouska (*Islamisches Bildungs und Kulturzentrum Österreich, IBIKUZ*) se sídlem ve Vídni vzniklo v roce 1985 pod názvem Kulturní centrum Rakouska – Ohlas islámské obrody (*Kulturzentrum Österreich – Echo des islamischen Renaissance*). Rok po svém založení začalo vydávat časopis *Odchod*. Pouze nevelká skupina spolupracuje s iránským velvyslanectvím, neboť většina se do Rakouska dostala jako oponenti současného režimu. Šiité se podle svých slov necítí být ve vztahu k rakouskému státu dostatečně reprezentováni IGGÖ.

Kurdská minorita se sdružuje ve Federaci alavitských sdružení v Rakousku (*Föderation der Aleviten Gemeinden in Österreich, AABF*). Počet Alavitů v zemi se v současnosti odhaduje na 60 000 osob. Díky zásadním věroučným rozdílům vůči sunnitskému islámu se alavité v Rakousku nezapojují do aktivit IGGÖ. Federace nedávno požádala o své právní uznání státem jako samostatná náboženská společnost. Další organizací je Unie islámských center v Rakousku (*Union Islamischer Kulturzentren in Österreich, UIKZ*) založená v roce 1980. Jde o seskupení jednotlivých muslimských kulturních center. Svými názory se řadí stejně jako její německý ekvivalent Svaz islámských kulturních center (*Verband der Islamischen Kulturzentren, VIKZ*) mezi súfijské skupiny. Hlavní náplní její činnosti je náboženské vzdělávání.⁶⁸⁴

Na příkladu muslimských organizací je možné sledovat odlišné názory starší a mladší generace muslimů. Ve strukturách národních společenství dominují funkcionáři patřící k první generaci imigrantů, kteří stále žijí v tradicích importovaných z původní vlasti. Mladí věřící narození v Rakousku se většinou necítí svázáni s islámem svých rodičů. Sami sebe chápou jako představitele rakouského nebo evropského islámu. Tato myšlenka se neobjevuje jen v Rakousku, podobné názorové proměny můžeme sledovat v Německu nebo ve Francii. Proto jsou mladí rakouští muslimové spíše nakloněni práci IGGÖ.⁶⁸⁵

Integrací cizinců, jímž byl poskytnut azyl, se v Rakousku zabývá Rakouská nadace pro integraci, jejíž sídlo je kromě Vídně ještě v dalších třech místech: Linz, Horní Štýrsko (Bruck an der Mur) a v Tyrolsku (Innsbruck). Poskytuje poradenský servis pro migranty, jazykové kurzy, pomoc při získávání práce, iniciuje vypisování grantů na podporu integrace, rady pro získání grantů, administraci projektů, vydává časopisy, publikace na podporu komunikace,

⁶⁸⁴ Klapetek, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, str. 15.

⁶⁸⁵ Klapetek, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, str. 14.

připravuje podniky, kde si specialisté vyměňují poznatky, doplňuje síť komunit migrantů, podporuje dialog mezi migranty a rakouskou společností – pořádá tzv. *info tours*.⁶⁸⁶

Muslimové ve Španělsku

Španělsko mělo 46 087 170 obyvatel (k 1.1.2010).⁶⁸⁷ Před vstupem do Evropské unie v roce 1986 žilo ve Španělsku jen zanedbatelné procento cizinců. Ještě v roce 1986 to bylo přibližně 241 971 cizinců, tj. 0,63% španělské populace. Od roku 2000 Španělsko absorbovalo přibližně 6 000 000 imigrantů, což je nárůst více než 12% obyvatel. Jen za rok 2007 přicestovalo do Španělska 920 000 imigrantů. Nejpočetnějšími imigranty jsou ve Španělsku Rumuni, 850 000, tj. 11,7%, dále Maročané, zhruba 750 000 a imigranti z latinské Ameriky, jako např. Ekvádorci 360 000, Kolumbijci 300 000, Bolívijsi 200 000. Započítají-li se i počty narozených dětí imigrantů, kterým je na rozdíl od jiných zemí EU automaticky udělováno španělské občanství, odhaduje se celkový počet imigrantů ve Španělsku na 10-11 000 000, což představuje 25% celkového obyvatelstva.⁶⁸⁸

Španělsko je tak na druhém místě v Evropské unii v počtech imigrantů, hned po Kypru (před Francií s 8%, Německem s 9% a Velkou Británií s 8%)⁶⁸⁹ a na druhém místě v čisté imigraci ve světě hned za USA. Vysoké počty imigrantů se vysvětlují několika důvody, jednak se jedná o imigranty bývalého španělského impéria (latinská Amerika, z Asie Filipíny a západní Afrika), Významnou roli hraje bezesporu poloha země a rovněž poréznost hranic.⁶⁹⁰ Podle některých pesimistických analýz se počet obyvatel z řad přistěhovalců ve Španělsku ročně zvyšuje o 24 procent, kdežto počet Španělů roste o pouhé jedno procento.⁶⁹¹

Muslimové jsou soustředěni na jihu Španělska a ve velkých městech. V Barceloně, která je po Madridu druhým největším městem ve Španělsku, s 1,621,537 obyvateli, žije zhruba 300 000 muslimů. Většinou se jedná o imigranty z Pákistánu, Maroka, Bangladéše, Alžírsko, Nigérie a Senegalu.⁶⁹² Podle čísel, která uvádějí muslimské organizace ve Španělsku, je zde 1 498 707 muslimů, což je 3% populace.⁶⁹³

Prvních 100 000 imigrantů z Maroka přišlo do Barcelony koncem 70. let. Většina těchto uprchlíků původně směřovala dále na sever do Francie. Především kvůli silnějším hraničním kontrolám severnějších zemí však nakonec zůstali ve Španělsku. Od 80. let se počty navyšovaly v souvislosti s reunifikací rodin. Dalšími imigranty byli imigranti ze Sýrie, Libanonu, Jordánska a Iráku, kteří sem přicházeli jako studenti a tlumočníci. Od roku 1977 doplnili tento výčet uprchlíci z Palestiny a v r. 1979 z Íránu.⁶⁹⁴

V Maroku panuje vysoká nezaměstnanost a stálý tlak na vstup do Evropy se dal pozorovat nejen u části nekvalifikovaných dělníků, ale i u mladých vysokoškoláků.⁶⁹⁵ Ve Španělsku je 40% nezaměstnaných mladých lidí a naděje na to, že se situace v dohledné době změní, je mizivá. Květnové protesty, které začaly 15. května v Madridu, se rozšířily do dalších 60 měst.⁶⁹⁶

⁶⁸⁶ The Austrian Integration Fund at a glance. *Fostering Integration. Creating Opportunity*. Propagační materiál rakouské nadace pro integraci.

⁶⁸⁷ <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=37>

⁶⁸⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_Europe#Spain

⁶⁸⁹ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 132

⁶⁹⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_Spain

⁶⁹¹ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 132

⁶⁹² <http://www.euro-islam.info/2010/02/27/islam-in-barcelona-spain/>

⁶⁹³ <http://muslim.multiplexor.es/promo/cie.htm>; Břeská Jana, *Muslimové v současném Španělsku a španělský oficiální islám*. Doktorská disertační práce Praha, Univerzita Karlova, Ústav Blízkého východu a Afriky 2007.

⁶⁹⁴ <http://www.euro-islam.info/country-profiles/spain/>

⁶⁹⁵ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str.156.

⁶⁹⁶ Madridem začala "arabská revolta" Evropy, zní z ulic.

Nelegální imigrace je obrovským problémem španělské vlády. Socialistická vláda José Luis Rodríguez Zapatera legalizovala v roce 2005 postavení asi 700 000 nelegálních přistěhovalců v naději, že to přispěje k normalizaci. Ale tlak migrantů pokračoval i v dalších letech. Španělsko stejně jako ostatní jižní části Evropy jsou díky legální i nelegální imigraci vystaveni obrovskému náporu na sociální služby, dávky, ale i služby v oblasti bezpečnosti a práva. V prosinci 2009 přesáhl počet nezaměstnaných ve Španělsku 4 miliony, přičemž 60% z nich byli cizinci.⁶⁹⁷ Počty nezaměstnaných začaly razantně růst s ekonomickou krizí v roce 2007, mezi nezaměstnanými byli hlavně Maročané, kteří byli zaměstnáni v realitách a ve stavebnictví, kterážto odvětví utrpěla krizí nejvíce.⁶⁹⁸

Španělsko je v rámci evropských zemí kulturně nejvíce spjato s islámským světem. Muslimové ovládali většinu území Pyrenejského poloostrova téměř 500 let (720-1200). Dali mu název *Al-Andalus* – údajně podle Vandalů. Dělicí čarou mezi křesťanskou a islámskou mocí byly řeky Ebro a Duero v severní části.⁶⁹⁹

Arabové jsou na území dnešního Španělska od roku 711, kdy poprvé překročili muslimští Arabové a Berbeři z oblasti dnešního Maroka Gibraltarský průliv. Jejich velitel Táriq ibn Zijád se vylodil u Gibraltaru (*Džabal at-Táriq* – „Táriqova skála“) a v létě roku 711 zvítězil v bitvě u řeky Guadalete nad vizigótským králem Roderichem, který v boji padl. Od roku 718 až do r. 1492 bylo současné území Španělska součástí anebo samostatnou částí muslimského světa. Léta 756-1031 bývají označována jako zlatý věk muslimského Španělska a náboženské tolerance.

Během prvních dvou století po dobytí poloostrova narůstal počet muslimských obyvatel velmi rychle. V osmém století zde měli muslimové jen izolované, nepříliš početné posádky. Vzájemnými sňatky s místními počet muslimů rostl. Největší podíl na růstu muslimské komunity však neměli přistěhovalci ze severní Afriky a jejich děti, ale křesťanští konvertité. Konvertovali jednotlivci i celé rodiny, nedělo se tak v důsledku oficiálního nátlaku. Křesťanům a Židům bylo dovoleno praktikovat svá náboženství, avšak zůstávali na okraji, vyloučení z většinové společnosti, a to ve smyslu hospodářském i sociálním. Mnohá z přísnějších omezení uvalených na Židy a křesťany se v praxi neprosazovala.⁷⁰⁰

Hlavní město chalífátu Córdoba bylo v 10. stol. největším městem Evropy. Díla autorů z doby starověkého Řecka (například Sókratés, Platón, Aristotelés, Pythagoras, Galén, Hippokratés), která nebyla v soudobé křesťanské Evropě tolerována, byla přeložena do arabštiny a jejich teoretická i praktická hodnota byla zachována a dále rozvíjena.⁷⁰¹ Po dobytí území katolíky byla díla překládána do latiny. Překladaři byli většinou místní hovořící jak arabsky tak latinsky. Bylo mezi nimi mnoho Židů. Jedním z prvních center, které sehrálo v přenosu myšlenek významnou roli, bylo Toledo dobyté zpět křesťany v roce 1085.⁷⁰² Na svou dobu velmi vyspělý a pohodlný způsob života andalusských emírů si oblíbili i katoličtí vládcové Isabela Kastilská a Ferdinand Aragonský, kteří porazili posledního maurského emíra v Granadě. Dobytím Granady v lednu 1492 skončilo muslimské panství v této části Evropy. Většina muslimů byla ze Španělska vyhnána. Mnoho z nich však zůstalo, oficiálně předstírali katolickou víru a tajně vyznávali islám.⁷⁰³

⁶⁹⁷ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 136

⁶⁹⁸ <http://www.euro-islam.info/2010/02/27/islam-in-barcelona-spain/>

⁶⁹⁹ Wheatcroft, *Nevěříci*, str. 98.

⁷⁰⁰ Wheatcroft, *Nevěříci*, str. 108.

⁷⁰¹ *Al-Andalus, nadvláda Maurů*, <http://cs.wikipedia.org/>

⁷⁰² Lewis, *The Arabs in History*, str. 129-130.

⁷⁰³ Břeská Jana, *Muslimské Španělsko a Sicílie, v čem si byly podobné a v čem se lišily*. In: Občasník listopad 2008, Alois Musil. Opus Arabicum, Praha 2008, str. 16-22.

V umění, kultuře, životním způsobu Španělů jsou orientální prvky vidět na každém kroku - v architektuře (na oficiálních stavbách, rodinných domech i v tavernách), v oblékání, chování obyvatel, v kuchyni i při stolování. Španělská islámská archeologie věnovala velkou pozornost výzkumu rezidencí umajjovských chalífů Madinat az-Zahrá, budované od roku 936, a Madinat az-Záhira, jež se stalo rezidencí v roce 981. Vykopávky zde byly zahájeny v roce 1910.⁷⁰⁴ Španělsko má díky těmto vazbám tradičně nadstandardní vztahy s arabskými zeměmi. Země je také jedním z největších sponzorů tzv. Euro-středomořského dialogu. V Barceloně má své sídlo Unie pro Středomoří, která koordinuje evropskou spolupráci se zeměmi jižního a východního Středomoří.

Obdobně jako tomu bylo v minulosti, kdy proti islámu stála silná katolická víra, je tomu i dnes. Přestože je islám ve Španělsku legální náboženství, faktické prosazování práv postupovalo velmi obtížně. Problémy byly např. s vybudováním svatostánků ve věznicích anebo v armádě. Socialistická vláda podnikla kroky na snížení výsadního postavení katolické církve a začala odstraňovat křesťanství ze škol. Jedna z nedávno probíhajících debat se věnovala problému podpory výuky islámu na školách, která je podle některých muslimských duchovních nedostatečná. Protiargumentem bylo, že Španělsko je sekulární zemí. Muslimští duchovní namítali, že katolická církev je preferována.⁷⁰⁵ S širokým lidovým odporem se setkala také stavba nové mešity v Granadě. Na zhoršení situace se podepsal i teroristický útok v Madridu z 11. března 2004, při kterém přišlo o život 200 lidí. Vysoké počty přistěhovalců začínají nahánět strach i sekulárně smýšlejícím Španělům.

Španělsko je od roku 1978 sekulárním státem s odlukou církve od státu. Islám je však zde uznáván jako jedno z oficiálních náboženství. V roce 1989 bylo o uznání požádáno španělské Ministerstvo spravedlnosti a v roce 1992 byla podepsána smlouva mezi státem a Španělskou islámskou komisí (*Comisión Islámica de España*), která je zastřešující muslimskou organizací ve Španělsku.⁷⁰⁶ Smlouva se zabývá úlohou islámu ve Španělsku, postavením muslimských duchovních a imámů, jejich právy spojenými s náboženskými povinnostmi, poskytováním služeb v náboženských centrech (sňatky, spec. rituály), ochranou mešit, výukou islámu ve školách.⁷⁰⁷ Španělská islámská komise je za všechny tyto oblasti vládě zodpovědná.

První muslimské organizace vznikly v pohraničních pásmech s Marokem v městech Ceuta a Melilla, kde v dnešní době vyznává islám zhruba polovina místního obyvatelstva. První byla Muslimská asociace Melilly (*Asociación Musulmana de Melilla*), která vznikla v roce 1968,⁷⁰⁸ poté co bylo v roce 1967 poprvé zákonem muslimům umožněno založit své organizace. O dva roky později vznikla podobná organizace v Ceutě nazvaná Muslimské učiliště Mahommadíje (*Zaouia Musulmana de Mahommadia*). V roce 1971 vznikla Asociace muslimů ve Španělsku (*Asociación Musulmana de España, AME*), která má své sídlo v Madridu.⁷⁰⁹ V letech 1979–1983 vzniklo několik organizací, které sdružují španělské konvertity, jako Španělská islámská společnost (*Comunidad Islámicas de España*), Andaluská společnost muslimů v Granadě (*Comunidad Musulmana de al-Andalus*) nebo Muslimská autonomní asociace v Córdobě (*Asociación Musulmana Autónoma de Córdoba*).

V 80. a 90. letech vznikaly instituce, které se snažily získat do svých řad co největší počet imigrantů Společnost marockých muslimů obce Madridu (*Comunidad Musulmana Marroqui de Madrid-al-Umma*). Tyto organizace udržují zpravidla velmi dobré kontakty s velvyslanectvími svých domovských států. V roce 1989 byla založena Evropská

⁷⁰⁴ Gombár, *Úvod do dějin islámských zemí*, str. 33.

⁷⁰⁵ <http://www.euro-islam.info/country-profiles/spain/>

⁷⁰⁶ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 134.

⁷⁰⁷ <http://www.euro-islam.info/country-profiles/spain/>

⁷⁰⁸ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 134.

⁷⁰⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Commission_of_Spain

kontinentální rada mešit (*Consejo Continental Europeo de Mezquitas*), která se těší podpoře vlády Maroka, Kuvajtu a Saúdské Arábie. Během realizace uzavírání smlouvy o uznání islámu jako státního náboženství vznikly ještě dvě další významné instituce. Byla to Španělská federace islámských náboženských institucí (*Federación Española de Entidades Religiosas Islámicas, FEERI*), jejíž vznik se datuje již roku 1989. Na mezinárodním fóru vystupuje jako jediný zástupce španělských muslimských náboženských organizací. Finančně je podporována ze Saúdské Arábie, Libye, Íránu a Maroka. Druhou významnou organizací je Svaz islámských obcí Španělska (*Unión de Comunidades Islámicas de España, UCIDE*), který vznikl vydělením z FEERI a obdržel povolení k činnosti v květnu 1990. Organizace udržuje mezinárodní kontakty, byla jednou z iniciátorů vzniku Islámské rady spolupráce v Evropě, která byla v roce 1996 založena ve Štrasburgu. Sídlem Unie je mešita Abú Bakra v Madridu.⁷¹⁰ Kromě nich existuje v zemi dalších 25 organizací.

Pokud jde o počty mešit a modliteben, španělské muslimské organizace registrují 785 stánků.⁷¹¹ Mezi mešity však bývají započítány i kulturní centra. Většina tzv. mešit nebo modliteben se nachází v garážích nebo skladech na okrajích měst. Velkých mešit je jen několik. První mešita postavená od konce muslimské vlády roku 1492 byla mešita *Bišára* (*Mezquita Basharat*, jméno znamená "dobrá zpráva"). Byla slavnostně otevřena dne 10. září 1982 v Pedro Abad v provincii Córdoba.⁷¹² Dvě mešity jsou v Madridu – Mešita Abú Bakra, Islámské kulturní centrum (*Mezquita Abu-Bakr, Centro Cultural Islámico*), jedna ve Valencii – Islámské kulturní centrum Valencie (*Centro Cultural Islámico de Valencia*) a jedna v Granadě – Granadská mešita (*Mezquita de Granada*). Další dvě velké mešity jsou v současné době ve výstavbě v Seville a Barceloně.

Nezanedbatelnou skupinou muslimů tvoří ve Španělsku konvertité z řad ne-imigrantů, kteří se snaží o návrat k tzv. původní identitě Španělska. Jejich počty se odhadují včetně žen a dětí na 25 000.⁷¹³ Vyslovili požadavek, aby se v Córdobě postavilo největší islámské kulturní centrum v Evropě a aby se rovněž vrátila muslimské víře slavná córdobská mešita, která byla záhy po dobytí Córdoby upravena na katedrálu, dodnes se používá ke katolickému kultu a zároveň je světoznámým turistickým centrem.⁷¹⁴

Muslimská menšina ve Francii

K 1. lednu 2011 žilo ve Francii 65 821 885 obyvatel, 64 709 480 k 1. lednu 2010.⁷¹⁵ Počet obyvatel cizího původu je odhadován na 6,7 milionů. Velké množství z nich jsou imigranti z Evropy.

Francie má jednu z nejdelších tradic přistěhovalectví v Evropě již od dob Velké francouzské revoluce v roce 1789. Nová francouzská republika, kde hrály základní úlohu principy: rovnost, volnost, bratrství, se chápala jako domov všech svobodných lidí. Každý, kdo vstoupil v této době na území Francie, měl automaticky nárok na získání francouzského občanství, pokud byl ochoten přijmout daná pravidla.⁷¹⁶

V historii Francie se uvádějí tři hlavní imigrační vlny. První nastala v polovině 19. stol., vlivem zvyšující se industrializace a rozvoje měst. V té době proudilo do Francie velké množství nekvalifikované síly. Druhá vlna nastala po první světové válce z důvodu nedostatku pracovních sil. Imigrace pracovníků zde již byla organizována francouzským státem, respektive od roku 1924 ji zajišťovala Všeobecná imigrační společnost (*Société*

⁷¹⁰ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantův do islamu obyvatel*, str. 138; Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 62.

⁷¹¹ <http://muslim.multiplexor.es/promo/cie.htm>

⁷¹² http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Commission_of_Spain

⁷¹³ <http://www.euro-islam.info/country-profiles/spain/>

⁷¹⁴ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 62-63.

⁷¹⁵ <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=19>

⁷¹⁶ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 41-42.

générale d'immigration). V obou vlnách imigrace se jednalo o přistěhovalce z Evropy (Itálie, Belgie, Švýcarsko, Španělsko, Portugalsko, Německo, Polsko, Československo). První neevropští imigranti se do Francie dostali až po druhé světové válce. Jednalo se o přistěhovalce z bývalých francouzských kolonií, z oblasti Maghrebu (Alžírsko, Maroko, Tunisko), zvláště v době Alžírské války v letech 1954-1962, šlo zejména o etnické Francouze usazené po několik generací v severní Africe.

Od 80. let 20. stol. se stala Francie cílovou zemí masové imigrace. V letech 1962-1999 se přistěhovalo do Francie 4 306 094 imigrantů. Z toho z Evropy celkem 1 934 144 osob, ze severní Afriky celkem 1 691 562 osob, z Asie 549 994 a z Ameriky a Oceánie 130 394 osob.⁷¹⁷

Programy pracovní migrace, které fungovaly po válce, byly ukončeny obdobně jako v jiných evropských zemích pod vlivem ropné krize v roce 1974. Na konci 70. let se dokonce učinily pokusy o navrácení zahraničních pracovníků zpět do zemí jejich původu. V následujících letech, zhruba do roku 1997, měly přistěhovalecké politiky zejména restriktivní charakter. Obecně lze říci, že v dobách vlád levice vykazovala imigrační politika vždy liberálnější směr.⁷¹⁸

Francie patří historicky mezi největší národy Evropy. Během středověku tvořili celou čtvrtinu obyvatel Evropy Francouzi, ještě v 17. století to byla pětina. Snížení porodnosti v důsledku Napoleonských válek postihlo Francii daleko dříve než ostatní evropské země. Počátkem 18. století přírůstek obyvatelstva výrazně zaostával za ostatní Evropou, podobně tomu bylo i v 19. století. Během dvou světových válek 20. století byl demografický růst nulový a stal se tématem nacistických teorií jako důkazu nedostatečné odolnosti francouzského etnika oproti německému a anglosaskému. Emigrace Francouzů ven ze země, například do Ameriky, nedosahovala čísel některých jiných evropských zemí.

Ve Francii je od revoluce 1789 nezákonné shromažďovat údaje o obyvatelstvu podle jejich etnického původu. Prezident Sarkozy, jenž je sám potomkem imigrantů z Maďarska, se vyslovil pro zavedení této možnosti, nicméně tento návrh byl v roce 2007 ústavně zamítnut. Odhaduje se, že 13 000 000 obyvatel, tj. jedna pětina Francouzů je jiného původu.⁷¹⁹

V posledním desetiletí se začíná imigrační politika Francie výrazně sbližovat s ostatními zeměmi Evropské unie, zejména se přibližuje politice Velké Británie.⁷²⁰ Výraznou měrou se o to zasadil prezident Nicolas Sarkozy, který se ještě předtím zviditelnil svým nekompromisním postojem k výtržnostem na pařížských předměstích jako tehdejší ministr vnitra v roce 2005.

Roznětkou tehdejšího konfliktu byla pouhá snaha policie o kontrolu totožnosti dvou mladíků, kteří se však dali na útok a následně je zabil elektrický proud, když se schovali v transformátoru. Mladí členové komunity se však domnívali, že šlo o vraždu, kterou způsobila policie. Na protest vyšli do ulic a začali vypalovat veřejné objekty a auta. Tento způsob protestu se dále rozšířil a než se ho podařilo dostat pod kontrolu za použití vyhlášení výjimečného stavu a povolání policejních posil, došlo k velkým majetkovým škodám a mnoho lidí bylo zraněno. Z představitelů státu demonstranty nejtvrději odsoudil tehdejší ministr vnitra Sarkozy. Tyto násilné demonstrace však rozhodně nebyly projevem islámu, naopak muslimské organizace se stavěly proti pouličnímu násilí a vzniklému chaosu. Demonstranti byli velice mladí a většinou byli členy pouličních gangů. Každopádně se však prokázala slabost francouzského systému integrace, který byl do té doby považován za plně

⁷¹⁷ Janyška, *Francie tváří v tvář islámu, přistěhovalectví a integraci*.

⁷¹⁸ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 44.

⁷¹⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_France

⁷²⁰ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 44.

funkční.⁷²¹ Z některých zpráv svědků tehdejších událostí vyplynulo, že výtržníci nebyli ani tak původní obyvatelé Maghribu jako spíše ze subsaharské Afriky.⁷²²

Podobný scénář i důvod vzniku měly pouliční střety v červenci roku 2010, které vznikly jako reakce na smrt jednoho mladého muže, který byl na útěku před policií zastřelen, když ji předtím, alespoň podle tvrzení policistů, sám ohrožoval střelbou. K těmto střetům došlo v Grenoblu po vzpomínkové smuteční ceremonii a k jejich vyvolání zřejmě přispěla i řeč imáma.⁷²³

Ze strany mladých Francouzů byla jako odpověď na imigraci například naplánována minimálně jedna „pikniková akce“. Spočívat měla v pojídání uzenin z vepřového masa a pití vína ve velkém množství ve čtvrti s velkým počtem přistěhovalců a v čase páteční motlitby. Ačkoliv se tyto „obří aperitivy“ staly populárními v celé Francii, v tomto případě bylo možné hovořit spíše o provokaci. Tomu napovídal jak zvolený čas a místo, tak prohlášení organizátorky akce, která se údajně ve své čtvrti necítila už jako doma, muslimové na ní vrhali divné pohledy, a tak se pokusila uspořádat oslavu francouzských specialit v tomto „příliš muslimském“ místě. Akce byla podpořena členy krajní pravice. Úřady byla nicméně nakonec zakázána.⁷²⁴

Náboženství ve Francii funguje na základě zákona o odluce státu a církve z roku 1905. Jako sekulární stát neuznává právně žádnou náboženskou instituci ani ji finančně nepodporuje, zaručuje však právo svobody vyznání. Placení jsou státní úředníci ve státních institucích. Státní institucí jsou také všechny kostely vybudované před rokem 1905. Náboženské orgány mohou vykonávat pouze náboženskou činnost, žádnou další, např. vzdělávací.⁷²⁵

Islám je ve Francii druhým nejrozšířenějším vyznáním. Nachází se zde přes 1500 modlitebních míst. Na rozdíl od Velké Británie je zde jen minimum mešit. Výstavba mešit je ve Francii obtížná kvůli protestům veřejnosti i obstrukcím ze strany místních úřadů.⁷²⁶ Většina francouzských mešit jsou přebudované byty, sklady či obchody, takže pojmu méně než 500 lidí. Mešity jsou řízeny lidmi sdruženými ve výborech z jejich okolí a předsedy jejich rad nemusí být nutně imámové, může se jednat o význačné osoby, nebo sponzory mešity.⁷²⁷ Existuje osm velkých mešit (*mosquée grande*). Velká mešita v Paříži (*Mosquée Grande de Paris*) je zatím největší francouzskou mešitou a třetí největší mešitou v Evropě. Je řízena Alžířany.⁷²⁸ V roce 2012 měla být dokončena nová, zatím největší francouzská mešita, v Marseille. Měla by pojmout až 7000 osob.⁷²⁹

Podle některých odhadů se z pěti milionů muslimů ve Francii účastní pátečních modliteb přibližně čtvrt milionů, přičemž nejméně praktikujících bylo mezi Alžířany.⁷³⁰

Po deseti letech vyjednávání mezi muslimskými organizacemi, velvyslanectvími muslimských zemí, vědeckými pracovníky a francouzským ministerstvem vnitra vznikla

⁷²¹ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, s. 48. Fried Petr, *Muslimská identita a její dopady na výkon správy vybraných zemí multikulturní Evropy*, diplomová práce VŠFS, Praha 2011, str. 91.

⁷²² Janyška, *Francie tváří v tvář islámu, přistěhovalectví a integraci*.

⁷²³ Fried, *Muslimská identita a její dopady na výkon správy vybraných zemí multikulturní Evropy*, str. 91-92.

⁷²⁴ Straková, V. *Mladí Francouzi: Sejdeme se v muslimské čtvrti, víno s sebou*. [online]. [cit. 2011-2-18].

Dostupné na WWW: http://www.lidovky.cz/mladi-francouzi-sejdeme-se-v-muslimske-ctvrti-vino-s-sebou-paj-/ln_zahranici.asp?c=A100616_113845_ln_zahranici_jv, *Muslimská identita a její dopady na výkon správy vybraných zemí multikulturní Evropy*, str. 92.

⁷²⁵ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantův do islamu obyvateli*, str. 53-54.

⁷²⁶ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 49.

⁷²⁷ Bowen, J., R. *Can Islam Be French? Pluralism and Pragmatism in a Secularist State*, s. 42, in Fried, *Muslimská identita a její dopady na výkon správy vybraných zemí multikulturní Evropy*, str. 91.

⁷²⁸ Kropáček Luboš, *Vícesměrné perspektivy evropských muslimů*. In: CEP - Sborník č. 48/2006 *Islám v Evropě - obohacení, nebo nebezpečí?*, str. 3, <http://cepin.cz/>

⁷²⁹ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 49.

⁷³⁰ Kropáček, *Vícesměrné perspektivy evropských muslimů*, str. 2.

v květnu r. 2003 Francouzská rada pro muslimskou víru (*Conseil français de culte musulman, CFCM*), která je nyní hlavní oficiální organizací zastupující muslimy při jednáních se státem.⁷³¹ Bývá jí vytýkáno, že je spíše vládní institucí než organizací zastupující muslimy. Nevoli budí především její kladný postoj k zavedení zákazu muslimských šátků na školách.⁷³²

Nejsilnější organizací je Svaz islámských organizací ve Francii (*Union des organisations islamiques de France, UOIF*), založená v roce 1983. Jejími členy jsou převážně muslimové pocházející ze severní Afriky (Alžírsko, Maroko, Tunisko) a také muslimové ze Senegalu. Je tvořena 200 organizacemi po celé zemi, z nichž největší je Mladí muslimové Francie (*Jeunes musulmans de France*), založená v roce 1992. Hlavní náplní organizace je činnost teologicko-ekumenická (diskuse, výklady), stará se rovněž o mešity a modlitebny a evropský institut pro imámy a učitele náboženství, který byl založen v roce 1992 při Evropském institutu humanitních věd (*Institut européen des sciences humaines*) v Saint Leger de Fougeret. Další institucí je Federace muslimů ve Francii (*Fédération nationale des musulmans de France, FNMF*). Federace vznikla v roce 1985 ze sítě marockých organizací s cílem zrovnoprávnit islám přistěhovalců z Maroka. Hlavní činností je uspokojování potřeb náboženských, duchovních i obecných muslimských a starost o mešity a modlitebny na předměstí Paříže aj. V roce 1920 vznikl a od roku 1926 funguje Muslimský institut pařížské mešity (*L'Institut musulman de la Mosquée de Paris*), který sdružuje zhruba 500 lokálních seskupení muslimů. Do roku 1993 byl financován ze Saúdské Arábie. V dnešní době je to většinou z členských příspěvků muslimů marockého původu. Poslední organizací je Tablighi-Víra a Praxe (*Foi et pratique*) založená v Indii v r. 1925. Hlavním cílem organizace je propagovat pravý islám. Jedná se o organizaci tradicionalistickou a konzervativní.⁷³³

Výuka náboženství je vzhledem k povaze francouzského pojetí sekulárního státu obtížná. Na základních školách se náboženství vyučovat nesmí, na středních školách je výuka povolena mimo řádné vyučovací hodiny. Náboženská výuka tak probíhá v rodinách muslimů a v mešitách. Podobně jako v jiných evropských zemích i zde systém naráží na nedostatek kvalifikovaných imámů. V roce 2008 byly za spolupráce francouzské vlády a pařížské mešity zahájeny výukové programy pro imámy v pařížském katolickém institutu.⁷³⁴

Mezi hlavní cíle nového imigračního a integračního zákona patří nábor zkušených pracovníků, zlepšení podmínek pro zahraniční studenty, zpřísnění pravidel pro sjednocování rodin a omezení přístupu k pobytu a občanství. Zahraničním pracovníkům mají být udělována povolení k pobytu na dobu tří let. Studentům, kteří absolvují francouzské školy, má být uděleno šestiměsíční obnovitelné vízum, které jim poskytne čas najít si zaměstnání. V rámci sjednocování rodin se objevuje snaha zabránit nuceným sňatkům a polygamií. Nově musejí imigranti, kteří usilují o příchod svých příbuzných, dokázat, že jsou schopni je uživit. Přicházející členové rodin se také musejí ztotožnit s hodnotami, jako je sekulární stát, rovnost mužů a žen, monogamie. Imigranti absolvují jazykové a občanské kurzy a před tím, než zažádají o povolení k trvalému pobytu, prokazují, že jsou dobře integrováni do francouzské společnosti. Zákonem z roku 2004 je na francouzských veřejných školách zakázáno nosit náboženské symboly (např. muslimská pokrývka hlavy, židovská pokrývka hlavy nebo velký křesťanský kříž).⁷³⁵ V září 2010 schválil francouzský senát nový zákon, který zakazuje nošení burek a nikábů na veřejném prostranství, tj. na ulici, v restauracích, škole, v nemocnicích a ve veřejné dopravě.⁷³⁶

⁷³¹ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 55; Pedziwiatr, *Od islamu imigrantů do islamu obyvateli*, str. 57.

⁷³² Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 44.

⁷³³ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantů do islamu obyvateli*, str. 57-58.

⁷³⁴ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 53.

⁷³⁵ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 45-47.

⁷³⁶ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 52.

Islám ve Velké Británii

Velká Británie má přibližně 62 041 708 obyvatel (k 1. lednu 2010).⁷³⁷ Od roku 1991 do roku 2006 vzrostl počet imigrantů o 2,3 milionů. V roce 2001 činili „bílí“ obyvatelé Anglie 85,67%. Největší skupinu cizinců tvořili tzv. ostatní „bílí“, přibližně 3 100 000, na dalším místě se umístili imigranti původem z Indie s 1 060 000 a z Pákistánu 980 000, následováni imigranty původem z černého Karibiku 570 000 a subsaharské Afriky 490 000.

Podle organizace Pew Research Center z roku 2010 žije na území Velké Británie 2 869 000 muslimů, tj. 4,6% britské populace. Při sčítání lidu v roce 2001 bylo muslimů 1,6 milionů, tj. 2,8% populace. Největší koncentrace muslimů se nacházela v Londýně (607 000), Birminghamu (140 000), Bradfordu (75 000) a na severozápadě Anglie. Islám je v Británii druhé nejrozšířenější náboženství. Největší zastoupení mají muslimové z Pákistánu, Bangladéše a Indie (1,2 miliony), Menší část pochází ze Somálska, Alžírsko, Turecko, Bosny a Afghánistánu.⁷³⁸

Po druhé světové válce v roce 1948 umožnil Národnostní zákon (*British Nationality Act*) 800 milionům obyvatel britských kolonií žít a pracovat ve Spojeném království, aniž by potřebovali víza. Měli zaplnit mezeru na pracovním trhu v podobě méně kvalifikované práce. Jednalo se zejména o oblasti Indie, Bangladéše, Pákistánu, Karibské oblasti, Jižní Afriky, Kenji a Hong Kongu.⁷³⁹ Pokud jde o muslimskou komunitu, byl to právě Pákistán, odkud přišla nejvýznamnější část. Z počátku to byli hlavně vojáci, kteří za války sloužili na britských ostrovech a pak se tam usadili. Z původních přibližně 10 000 v 50. letech 20. století stoupl počet imigrantů z Pákistánu na dnešních 1,2 milionů.⁷⁴⁰

V roce 1949 Královská komise pro populaci navrhla, aby bylo každý rok získáno přibližně 140 000 mladých imigrantů. Tito imigranti ale měli mít předpoklady pro úplnou rasovou a kulturní asimilaci, což je pravým opakem pozdější multikulturní politiky, kterou dnes chápeme jako charakteristickou právě pro Velkou Británii. V počátcích přistěhovaleckých politik se Británie vyznačuje svojí snahou zabránit imigraci tzv. „barevných“ obyvatel z bývalých kolonií a snaží se získávat pracovníky z evropských zemí, případně potomky britských emigrantů z bývalých kolonií. Je zde zjevná snaha zachovat britskou kulturu a společnost bez vlivu jakýchkoli cizích prvků, které by s sebou potencionálně mohli přinést imigranti neevropského původu.⁷⁴¹

V roce 1968 byl přijat imigrační zákon (*Commonwealth Immigrants Act*), podle kterého musela být ke vstupu na britské území prokázána podstatná vazba, jakou bylo narození či adopce na území Spojeného království, nebo britský původ alespoň jednoho z rodičů či prarodičů.⁷⁴² V praxi se pak jednalo o posílení předešlého zákona z roku 1962, tedy o ještě větší zpřísnění podmínek pro imigranty z bývalých britských kolonií, kteří byli neevropského, respektive ne-britského původu. Další imigrační zákon (*Immigration Act*) z roku 1971 rozlišoval občany Commonwealthu na ty, co mají právo trvale pobývat na území Británie a na ty, co toto právo nemají. Zákon o britské národnosti (*British Nationality Act*) z roku 1981 vytvořil tři kategorie občanství, z nichž pouze jedno zahrnovalo právo na trvalý pobyt. V následujících letech probíhala imigrace výhradně formou sjednocování rodin nebo v rámci žádostí o udělení azylu, protože výše zmíněný zákon z roku 1971 značně omezil ekonomickou migraci. Ke změně přístupu k imigraci začalo docházet až na přelomu tisíciletí, kdy výzkum fungující pod britským ministerstvem vnitra, představil imigraci jako

⁷³⁷ <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=39>

⁷³⁸ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 31.

⁷³⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_the_United_Kingdom_since_1922

⁷⁴⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/British_Pakistanis

⁷⁴¹ Baršová Andrea, Barša Pavel, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Mezinárodní politologický ústav, Brno 2005, s. 110-111.

⁷⁴² Commonwealth Immigrants Act 1968, viz <http://www.britishcitizen.info/CIA1968.pdf>, s. 1

ekonomicky přínosný jev. Tato studie se stala jedním z klíčových zdrojů nové politiky nazvané Zabezpečené hranice, bezpečné nebe – integrace s rozmanitostí v moderní Británii (*Secure Borders, Safe Haven - Integration with Diversity in Modern Britain*) z roku 2002. Tato politika pokládá přistěhovalectví za přirozený jev současného světa, a také jako možnost přispění k hospodářskému růstu a kulturního obohacení. To vše za předpokladu přísné kontroly v rámci správné imigrační a integrační politiky. Má také předcházet udílení azylu falešným žadatelům, umožňuje odejmout britské občanství v případě ohrožení zájmů Spojeného království, což je zaneseno v Národnostním, imigračním a azylovém zákoně (*Nationality, Immigration and Asylum Act*) z roku 2002.⁷⁴³

V Británii mají muslimové jiné postavení než v ostatních evropských zemích, částečně proto, že nebyli mezi přistěhovaleckými komunitami ve většině. Postoj britských úřadů byl tradičně shovívavý a nevšimavý. To se začalo měnit po teroristických útocích 11. září 2001 a po útocích v Londýně v červenci 2005. Většina britských muslimů připouští, že se s nimi ve Spojeném království zachází lépe než v jiných evropských zemích. V Británii např. proti nošení šátku ve škole nikdo nic nenamítal. Londýn se stal útočištěm mnoha extrémistů, kteří byli ve svých rodných zemích v arabském světě odsouzeni k dlouhým trestům vězení.⁷⁴⁴ Britští muslimové podobně jako v Německu pocházejí ze zaostalejších okresů své země. Na začátku šedesátých let se začal rozvíjet trend, kdy muslimské země posílaly své studenty do Velké Británie za vyšším vzděláním. Tito studenti pocházeli ze zemí, jako je Malajsie, Írán, Pákistán, Irák, Saúdská Arábie a z dalších zemí v oblasti Perského zálivu.⁷⁴⁵

Na rozdíl od jiných evropských zemí neexistuje v britské ústavě záruka svobody vyznání. Tato je zaručena mezinárodními smlouvami, kterých je Velká Británie signatářem. Státním náboženstvím Spojeného království je anglikánská církev, v jejímž čele stojí britský monarcha. Ostatní církve a náboženství nemají žádná práva. Stát církve nefinancuje, platí pouze vězeňské a nemocniční kaplany, a to různých vyznání.⁷⁴⁶

Náboženské komunity ve Velké Británii mají právo zřizovat si své vlastní školy, pokud jsou schopny splnit určité minimální standardy. Tyto školy pak mají právo na určité dotace. Do roku 1997 se tento nárok vztahoval pouze na anglikánské, katolické a židovské školy. První soukromá muslimská škola byla v Británii založena v roce 1981. V současnosti zde existuje 166 muslimských škol, z toho 11 škol pobírá státní dotace.⁷⁴⁷

V Británii, která má kolem 1000 různých muslimských organizací, neexistuje jedna zastřešující, která by byla partnerem pro vyjednávání se státem.⁷⁴⁸ První organizace muslimů v Británii byla založena již v r. 1934 s názvem Společnost muslimů (*Jamiat al-Muslimeen*), která měla své pobočky v Birminghamu, Manchesteru, Glasgow a Newcastle. V roce 1962 vznikla Federace studentských islámských společností Spojeného království a Irska (*Federation of the Students Islamic Societies in the UK & Eire, FOSIS*),⁷⁴⁹ jejímž účelem bylo zajišťovat pomoc nově přichozím muslimským studentům a vytvářet na univerzitách prostory pro vykonávání pátých modliteb. V témže roce vznikla organizace Islámská mise Spojeného království (*UK Islamic Mission*). První profesionální organizací byla Islámská společnost lékařů (*Doctors Islamic Society*) založena v roce 1968. V roce 1969 vznikl Muslimský vzdělávací fond (*Muslim Educational Trust*), kladoucí si za cíl výchovu mládeže. V roce 1970 vznikla Unie muslimských organizací (*The Union of Muslim Organisations*,

⁷⁴³ Baršová, Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, s. 111-112

⁷⁴⁴ Laqueur, *Poslední dny Evropy*, str. 60, 62; Kropáček, *Vícesměrné perspektivy evropských muslimů*, str. 2.

⁷⁴⁵ *Muslims in Britain: Past and Present*, viz <http://www.islamfortoday.com/britain.htm>

⁷⁴⁶ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantův do islamu obyvatelů*, str. 84-85.

⁷⁴⁷ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 35-36; Ahmad, I.: *Migration and the Changing Face of Education*. <http://usa.mediamonitors.net/content/view/full/79519>.

⁷⁴⁸ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantův do islamu obyvatelů*, str. 87.

⁷⁴⁹ http://www.mcb.org.uk/downloads/MCB_acheivments.pdf

UMO) a v roce 1971 Společnost islámských duchovních v Británii (*Jamiat Ulema Britain*).⁷⁵⁰ V roce 1973 byla založena Islámská nadace (*Islamic Foundation, IF*), která se zabývala od začátku vydavatelskou a vzdělávací činností.⁷⁵¹ V roce 1988 vznikl Britský akční výbor islámských záležitostí (*UK Action Committee on Islamic Affairs, UKACIA*). Významným podnikem, který sjednotil muslimské organizace v Británii, byla aféra kolem Rushdiho Satanských veršů.⁷⁵² V roce 1990 vznikla Islámská společnost Británie (*Islamic Society of Britain*), která měla umožnit mladým muslimům angažovat se ve společenském a politickém životě v Británii.⁷⁵³ Roku 1992 vznikl Muslimský Parlament (*The Muslim Parliament*), jehož hlavním úsilím je boj za respektování práv muslimů. Organizace se zviditelnila hlavně během aféry kolem Rushdiho.⁷⁵⁴ V dubnu 1994 vznikl nezávislý Národní prozatímní výbor muslimských záležitostí (*National Interim Committee on Muslim Affairs, NICMU*), jenž si klade za cíl shromáždit problémy, s nimiž se komunita potýká, s cílem zlepšit komunikaci se všemi oblastmi britské společnosti.⁷⁵⁵ V roce 1997 vznikla Rada muslimů v Británii (*Muslim Council of Britain, MCB*), která sdružuje zhruba 400 organizací různých etnik, mezi nimiž jsou instituce vzdělávací, dobročinné spolky a mešity. V současnosti je to jedna z nejreprezentativnějších muslimských organizací v Británii.⁷⁵⁶

V Británii existuje 1500-1800 mešit a modliteben. Největší mešitou je Ústřední mešita Ghamkola Sharifa (*Central Jamia Mosque Ghamkol Sharif*) v Birminghamu. V Londýně je největší mešitou Islámské kulturní centrum (*Islamic Cultural Centre*) s místy pro 5 400 osob. Okolo 500 mešit je oficiálně registrováno, což znamená, že používají jisté daňové výhody a mají také právo pořádat svatební obřady. Ze zhruba tisíce islámských duchovních prošlo britskými studijními programy pro imámy jen několik desítek. Většinu působících v britských mešitách tvoří imámové ze zahraničí, což představuje potenciální problém radikalizace věřících. Zahraniční imámové postrádají základní znalosti o hostitelské zemi a mnohdy jsou jejich kázání přímo v rozporu s integračními snahami státu.⁷⁵⁷

Islám v zemích Visegrádské čtyřky

Ve všech zemích Visegrádské čtyřky je muslimská komunita ve srovnání se zeměmi Západní Evropy nepatrná. Svou roli zde hraje jazyk, ekonomické a sociální výhody, rozdílná míra tolerance i samotná velikost komunit, která poskytuje zázemí pro imigranty.

Česká odbočka Nadace Anny Lindh pořádala 28. června 2011 v Evropském domě v Jungmannově ulici v Praze 1 konferenci nazvanou „Muslims in Visegrad Countries“. Konference byla součástí projektu, který česká síť nadace koordinuje a jehož výsledkem je publikace mapující situaci muslimské imigrace v zemích Visegrádské čtyřky. Na konferenci byli přítomni zástupci muslimských komunit z Čech Vladimír Sánka, vedoucí Islámské nadace v Praze, ze Slovenska Mohammad Safwan Hasna, vedoucí islámské nadace Slovenské republiky, z Polska Tomasz Miskiewicz, vedoucí Muslimské náboženské asociace, dále Samir Ismail, zástupce Ligy muslimů v Polsku a z Maďarska Zoltán Sulok reprezentující Muslimskou náboženskou obec. Kromě nich v panelu vystoupila Alena Chudžíková z Centra pro výzkum etnicity a kultury v Bratislavě a Konrad Pedziwiatr z Tischner European Univerzity v Krakově. Na konferenci vystoupil také představitel kláštera Deir Mar Musa el-

⁷⁵⁰ *Muslims in Britain: Past and Present*, viz <http://www.islamfortoday.com/britain.htm>

⁷⁵¹ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 90.

⁷⁵² *Muslims in Britain: Past and Present*, viz <http://www.islamfortoday.com/britain.htm>

⁷⁵³ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 91.

⁷⁵⁴ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 89.

⁷⁵⁵ http://www.mcb.org.uk/downloads/MCB_achievements.pdf

⁷⁵⁶ Pedziwiatr, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*, str. 87.

⁷⁵⁷ Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 32, 36.

Habashi ze Sýrie, křesťanský mnich Jihad Youssef a za české imigranty Chima Youssef, majitelka agentury Artarabesque z Prahy.

Muslimové v Polsku

Polsko je zemí s největším počtem muslimů v rámci zemí Visegrádské čtyřky. Přesný počet není znám vzhledem k tomu, že ve sčítacích arších není v Polsku dotaz na příslušnost k náboženství. Odhaduje se, že v současnosti žije v Polsku kolem 25 000 muslimů.⁷⁵⁸

První historický záznam o polském území je z pera Ibráhíma Ibn Ja'qúba, židovského obchodníka z muslimského Španělska. Teprve od 13.-14. stol. se začalo usazovat první muslimské obyvatelstvo, pocházející z řad tatarských zajatců velkoknížete litevského. V tzv. velkém Polsku, které zahrnovalo Ukrajinu, Bělorusko a Litvu, údajně existovalo 60 mešit. Od 16. stol. přicházely další vlny Tatarů a usazovaly se na severovýchodě země, kde žijí dodnes. Ke konci 16. stol. začínali Tataři v Polsku opouštět svůj jazyk, zůstala jim však kultura a zvyky. Arabský jazyk je dodnes liturgickým jazykem, ačkoli znalost arabštiny mezi polskými Tatary je minimální. Vyznávali sunnitský islám. Nejčastějším povoláním Tatarů byla vojenská služba. Od středověku až po druhou světovou válku měli Tataři v polském vojsku své speciální jednotky.⁷⁵⁹

Polští Tataři nebyli nikdy uzavřenou komunitou. Od samého počátku se ženili a vdávali s místním obyvatelstvem. Typickými jmény jsou Azulewicz, Józefowicz, Ahmatowicz, Abrahamowicz. Způsob života Tatarů byl ovlivněn místní kulturou. Polské tatarské ženy si nikdy nezahalovaly tvář a neexistovala zde ani nikdy polygamie. Polskými historiky jsou kladeni jako pozitivní příklad, jak mohou spolu navzájem kultury koexistovat.

Významnou událostí v historii země i vztahů s muslimským světem je zásadní role polského krále Jana Sobieského v porážce Turků u Vídně dne 12. září 1683, kde bojovali Poláci po boku Rakouska a Benátek ve spojení, které zprostředkoval papež.

Muslimové v Polsku se těšili vážnosti vzhledem ke svým kontaktům ve světě. Polský muslim tatarského původu Jan Murza Tarak Buczacki (zemřel 1857) je patrně autorem prvního překladu Koránu do polštiny z roku 1858. Mezi dvěma světovými válkami (1918-1939) našlo v multietnickém Polsku svůj domov mnoho muslimských komunit. V roce 1923 vznikla ve Varšavě první Muslimská asociace. O dva roky později byl ve Vilniusu zorganizován Vše-polský muslimský sjezd. Sjezd založil Muslimskou náboženskou asociaci se sídlem ve Vilniusu. V té době bylo v Polsku 17 mešit a 19 náboženských komunit. V roce 1926 byla ve Vilniusu založena Kulturní a vzdělávací asociace polských Tatarů. V roce 1929 vzniklo ve Vilniusu Tatarské národní muzeum a v roce 1931 Tatarský národní archiv. Vycházely také časopisy jako *Przegląd Islamski* (1930-32 a 1934-37), *Rocznik Tatarski* (1932-38), *Zycie Tatarskie*.⁷⁶⁰

Období po druhé světové válce znamenalo rozptýlení muslimů mimo tradiční oblasti. Vyskytla se nová střediska v Gdaňsku, Szczecínu, Olešnici. V 70. a 80. letech přijížděli do Polska studenti ze spřátelených zemí Blízkého východu, z nichž někteří v Polsku zůstali. Od 90. let minulého století přijížděla do Polska muslimská inteligence, obchodníci a uprchlíci. Odhaduje se, že pětina všech polských muslimů je tvořena starousedlíky z řad Tatarů, kteří se zde usídlili od 13.-14. stol., zbývající část tvoří nejrozumnější skupiny ze zemí jako Egypt, Sýrie, Libanon, Jordánsko, okupovaná Palestinská území, Alžír, Irák, Jemen, Tunisko. Jsou mezi nimi bývalí a současní studenti, obchodníci a profesionálové zejména z Turecka, diplomaté, ekonomičtí migranti, uprchlíci a v neposlední řadě také sami Poláci,

⁷⁵⁸ *Muslims in Contemporary Poland*. In: *Muslims in Visegrad*. Visegrad Fund. Institute of International Relations, Prague 2011, str. 10-24.

⁷⁵⁹ Dziekan Marek, *Polish-Lithuanian Tartars: History, Traditions and beliefs*. In. 8. mezinárodní konference „Ošetřovatelství v multikulturní společnosti“. Praha, Vysoká škola zdravotnická 2007, str. 23-29.

⁷⁶⁰ Dziekan, *Polish-Lithuanian Tartars: History, Traditions and beliefs*, str. 23-29.

kterí přestoupili na islám a jejichž počet v poslední době roste. Polští konvertité, kterých je několik set, hrají významnou roli, pokud jde o zprostředkovávání muslimského kulturního dědictví.⁷⁶¹

V roce 1992 byla zaregistrována Asociace Tatarů v Polské republice se sídlem v Gdaňsku. O rok později vyšlo první číslo časopisu *Rocznik Tatarów Polskich*. V roce 1995 byl založen Svaz Tatarů Polska, Litvy a Běloruska jako výraz historické jednoty Tatarů, kteří obývali oblasti patřící před válkou Polsku. V devadesátých letech začaly také vycházet časopisy *Zycie Musulmanskie*, *Swiat Islamu* a po 59 letech vyšel také znovu časopis *Zycie Tatarskie*.⁷⁶²

Velmi dobře organizováni jsou muslimové z Turecka, kteří se začali sdružovat v hnutích spojených se jménem Fethulláha Gülena hlásajícího umírněný islám (*Mevlana Foundation*, *Dunaj Institute of Dialogue*) a spolupracují jak s muslimy tak nemuslimy.⁷⁶³ Méně organizované jsou skupiny muslimů z Íránu, střední a jižní Asie (Pákistán, Bangladéš, Afghánistán, Indie) a Afriky (zejména Somálsko). Významný je také počet muslimů z Čečenska (3000–5000), kteří sem začali přicházet po válce v r. 1999. Čečenci tvoří v Polsku 80% všech současných imigrantů.⁷⁶⁴

Významný je také vliv diplomatů z muslimských zemí, např. velvyslanci Saúdské Arábie a Pákistánu navštěvují pravidelně polské muslimské organizace. Třetina všech muslimů v Polsku žije v hlavním městě a okolí, další podstatná část žije v největších městech jako Krakow, Lodž, Wrocław, Poznań, Gdaňsk, Białystok, významná skupina žije také v Lublinu a Katowicích. Jedná se většinou o islám hanafitského směru, asi 10% muslimů vyznává šiitský islám, objevují se i další směry jako spirituální sufismus aj.⁷⁶⁵

V současném Polsku existuje šest muslimských komunit: ve Varšavě, Białystoku, Bohoniki, Kruszcyniany, Gdaňsku a Gorzów Wielkopolski. Nejstarší muslimskou organizací je Islámský náboženský svaz Polské republiky *Musulmanski Związek (Religijny w Rzeczpospolitej Polskiej, MZR)*, tvořený především Tatary. Byl založen v roce 1925. V letech 1936 až 1989 zastupovala polské muslimy a její představitelé (imámové, muezíni) byli placeni polským státem. Po roce 1989 ztratila organizace své výsadní postavení. V roce 2004 byl z jejího středu jmenován první polský *muftí* od druhé světové války, tatarský imám z Białystoku, narozený v roce 1977, který má vzdělání z univerzity v Saúdské Arábii. MZR je otevřena nejen muslimům s polským občanstvím, ale všem muslimům, kteří mají v Polsku trvalý pobyt. Organizace pečuje o dvě historické mešity v Kruszcyniany z 18. století a Bohoniki z poloviny 19. století a dřevěnou modlitebnu v Białystoku a také o dosud polskou nejmodernější mešitu v Gdaňsku a Islámské centrum ve Varšavě.⁷⁶⁶ Vyznačuje se také významnou publikační činností. Vydává dva časopisy *Przegląd Tatarski* a *Musulmanie Rzeczpospolitej*. Až do roku 1990 bylo podmínkou členství polské občanství, což de facto vedlo ke vzniku další konkurenční organizace.

Islámská liga v Polské republice (*Liga Musulmanska w Rzeczpospolitej Polskiej, LM*) byla založena roku 2001 a v roce 2004 byla uznána ministerstvem vnitra jako náboženská komunita. Na rozdíl od MZR je tato organizace otevřena i muslimům s dočasným pobytem. Organizace má své pobočky ve větších polských městech (Varšava, Lodž, Vratislav, Katowice, Krakov, Poznań, Lublin, Białystok), zejména tam, kde nepracuje MZR. V čele Ligy stojí rovněž *muftí* (lékař z Muslimského centra v Lublinu). Organizace staví ve Varšavě největší Muslimské kulturní centrum v Polsku s malým minaretem a kapacitou 300 míst pro

⁷⁶¹ *Muslims in Contemporary Poland*, str. 10-24.

⁷⁶² Dziekan, *Polish-Lithuanian Tartars: History, Traditions and beliefs*, str. 23-29.

⁷⁶³ *Muslims in Contemporary Poland*, str. 10-12.

⁷⁶⁴ *Muslims in Contemporary Poland*, str. 12.

⁷⁶⁵ *Muslims in Contemporary Poland*, str. 13.

⁷⁶⁶ Dziekan, *Polish-Lithuanian Tartars: History, Traditions and beliefs*, str. 23-29.

modlíci, které má být dokončeno v lednu až únoru 2012. LM vydává čtvrtletník *As-Salam*, který je k dostání ve všech větších polských knihkupectvích, a také „*Al-Umma - časopis pro nové muslimy*“.

Mezi menší organizace patří předchůdce LM organizace muslimských studentů v Polsku Sdružení muslimských studentů Polska (*Stowarzyszenie Studentów Muzułmańskich w Polsce*) a organizace těsně spojená s LM, kterou je Muslimské sdružení asociace kulturního vzdělávání (*Musulmańskie Stowarzyszenie Kształcenia Kulturalnego*). Vydává časopis *Al-Hikma*.

Mezi menší organizace patří také šíitské muslimské organizace, které spolu navzájem nespolupracují. První organizací je Sdružení islámské jednoty (*Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej*), jež se vyznačuje bohatou publikační činností. Vydává dva časopisy: *Rocznik Muzułmański* a *Al-Islam*. Druhou muslimskou organizací je Islámské shromáždění Ahl al-Bajt (*Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt*). Mezi menší organizace v zemi patří také Svaz Tatarů polské republiky (*Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej*), Škola súfijských věd (*Szkola Nauk Sufich*), Muslimské sdružení Ahmadija *Muzułmańskie Stowarzyszenie Ahmadiyya* a již výše zmiňované turecké organizace *Fundacja Mevlana* a *Institut Dialogu Dunaj*.⁷⁶⁷

Muslimské organizace v Polsku se vyznačují nízkou anebo žádnou spoluprací, čehož důsledkem je neexistence zastřešující muslimské organizace pro jednání s vládou a médii.

Přestože je Polsko bezesporu nejreligióznější zemí Visegrádské skupiny (96% obyvatelstva se hlásí ke katolicismu), jedná se ve srovnání s Českou a Slovenskou republikou o výrazně tolerantnější prostředí. Kromě výše zmíněných mešit existuje v Polsku několik mešit přestavěných z jiných budov, a to ve Varšavě a Wrocławu, a další modlitebny ve většině velkých měst. Výstavba muslimského centra ve Varšavě a modlitebny v Krakově se sice potýkala s problémy, jako např. vrata stavby byla popsána nápisy „Invaze islámu do Evropy“, „Spojenecká invaze“ „Ukázka teroristické civilizace“, „Islams in Islands“. V Krakově argumentovali někteří oficiální představitelé tím, že se jedná o papežské město a že je třeba zde muslimské symboly zakázat, že modlitebna na ulici nesoucí jméno krále Sobieského je provokace. V lednu 2011 byla modlitebna v Krakově otevřena a v lednu/únoru 2012 byla otevřena budova Centra muslimské kultury ve Varšavě. Největším sponzorem byl Saúdský šejk Abdullatif Al Fozan.⁷⁶⁸

Muslimská menšina na Slovensku

Obyvatelstvo Slovenska se dostávalo do bezprostředního kontaktu s muslimy turkického původu od 12. století, když v hraničních oblastech začali uherští panovníci usídlovat islamizované Pečeněhy jako strážce hranic. Některé lokální názvy jsou dodnes upomínkou na původní obyvatele (Pečenský les v Bratislavě, Pečeňahy u Trenčína, Pečeňady u Nitry, Bešeňová v Liptově aj.). O Pečenězích přináší informace i arabský cestovatel pocházející z Granady, Abú Hámíd al-Gharnátí al-Andalusí, který strávil v Uhersku tři roky a byl duchovním představeným místních Pečeněhů. Pečeněhové hovořili turkickým jazykem, ale vykazovali blízkost i s íránskými etniky. Další muslimskou skupinou byli ve stejné době Chvárezmčané, kteří přišli od aralského jezera. Také Sikulové, sikulští Maďaři, dodnes žijící na jihovýchodě dnešního Rumunska mají patrně turkický původ. V době mongolského vpádu do Uher ve 13. století se začali na území dnešního Slovenska usazovat Kumáni.⁷⁶⁹

Turecké nebezpečí ovlivňovalo uherskou zahraniční politiku již od 14. století. Vládnoucí vrstvy si to však dostatečně neuvědomovaly a často jej zneužívaly ve vzájemných

⁷⁶⁷ *Muslims in Contemporary Poland*, str. 13-15.

⁷⁶⁸ *Muslims in Contemporary Poland*, str. 17; také poznámky z referátu na konferenci *Muslims in Visegrad* konané 28.6.2011 v Praze v Evropském domě.

⁷⁶⁹ Pirický, *Turci a Arabi na Slovensku: Minulosť a súčasný stav*, str. 119-121.

bojích.⁷⁷⁰ Největší expanze Turků do Uher nastala po bitvě u Moháče (1526), kdy se postupně na území jižního pomezí Slovenska vytvořily osmanské správní jednotky – pašalíky (kraje) a sandžaky (okresy). V druhé polovině 17. století to byl přímo na území jižního Slovenska Novozámecký pašalík (*Eyalet Uyvar*). Turci však představovali mezi Osmany v Uhersku menšinu. Většinou se jednalo o islamizované Slovany (Makedonce, Srby, Bosňáky a Bulhary) nebo Albánce a Řeky.⁷⁷¹ 150 let trvala osmanská přítomnost na Slovensku. Konec přinesla až porážka Turků u Vídně v září 1683. Teprve 19. srpna 1685 byly po dvouměsíčním obléhání osvobozeny Nové Zámky a trvalo ještě další dva roky, než se podařilo vytlačit osmanské posádky z území Slovenska.⁷⁷²

Arabové dnes přicházejí na Slovensko ve velkém množství zejména jako klienti lázeňských služeb do Piešťan. Tradice těchto návštěv byla zavedena od 70. let, kdy se zde léčili zranění z blízkovýchodních vojenských konfliktů. Převládá klientela z oblasti Zálivu, Libanonu a Libye.⁷⁷³

Trvale žijících muslimů je Slovensku přibližně 5000, původem většinou ze Sýrie, Iráku a Palestiny, bývalých Sovětských republik a Čečenska. Část muslimů pochází z bývalé Jugoslávie a Albánie, Pákistánu, Afghánistánu a Bangladéše. Většina muslimů na Slovensku vyznává sunitský islám. 10% muslimů na Slovensku tvoří slovenští konvertité. Muslimové jsou koncentrováni do velkých měst jako Bratislava, Košice, Martin a Nitra, Levice, Trnava, Žilina a Piešťany. V 70. a 80. letech minulého století přicházeli na Slovensko studovat mladí lidé z tehdejších spřátelených zemí jako Sýrie, Irák, Jemen, Palestina, Libye. Část z těchto studentů se zde po skončení studia usadila. Neměli vzhledem k svému vzdělání problémy s integrací. V současné době má počet muslimů na Slovensku spíše klesající tendenci vzhledem k ekonomickým i společenským podmínkám.⁷⁷⁴

Pokud jde o instituce sdružující arabské občany nebo muslimy, na počátku 90. let měl velký význam Svaz muslimských studentů na Slovensku. V roce 1999 byla založena Islámská nadace na Slovensku, která je dnes hlavní muslimskou organizací v zemi. Činnost nadace zajišťují 3-4 stálí zaměstnanci a řada dobrovolníků. Aktivita islámské nadace jsou z větší části náboženského rázu. Nadace udržuje kontakty s Islámskou nadací v Brně a Muslimskou organizací ve Vídni a také s řadou muslimských organizací v arabském světě. V roce 2009 bylo v Bratislavě založeno islámské centrum Córdoba.⁷⁷⁵

Islám na Slovensku není uznán jako oficiální vyznání. Pro to, aby se tak stalo, existuje na Slovensku podmínka podpisu 20 000 dospělých praktikujících muslimů s tím, že uvedou všechna svá data. Na příslušníky muslimské komunity se vztahuje pouze Zákon č. 308/1991 o právu na svobodu náboženského vyznání.

Podle zástupců slovenských muslimských komunit je Slovensko v současnosti méně tolerantní než před 100 lety. Jako mladý stát si hájí svou identitu proti všem. Odpor slovenské oficiální administrativy vůči registraci muslimů a stavbě mešity je největší ze zemí Visegrádské čtyřky. Slovensko je také jedinou zemí a jediným hlavním městem v Evropě, kde dosud neexistuje mešita. Představitelé městské samosprávy užívají argument, že budoucí centrum by narušovalo místní architektonický kolorit. Nepomáhají protiargumenty, že centrum by bylo samofinancováno obcí a že architektonická studie je vypracována předními slovenskými architekty. Přitom v 19. století stála v bratislavském podhradí muslimská modlitebna vedle korunovačního chrámu sv. Martina, synagogy v orientálním

⁷⁷⁰ Kopčan Vojtech, *Turecké nebezpečenstvo na Slovensku*. Bratislava, Veda 1986, str. 7.

⁷⁷¹ Pirický, *Turci a Arabi na Slovensku: Minulosť a súčasný stav*, str. 119-121.

⁷⁷² Kopčan Vojtech, Krajčovičová Klára, *Slovensko v tieni polmesiaca*, Bratislava, Osveta 1983, str. 5.

⁷⁷³ Pirický, *Turci a Arabi na Slovensku: Minulosť a súčasný stav*, str. 119-121.

⁷⁷⁴ *Muslims in Slovakia. In: Muslims in Visegrad*, Praha, Ústav mezinárodních vztahů 2011, str. 39-52.

⁷⁷⁵ *Muslims in Slovakia*, str. 39-52.

stylu a pravoslavného kostela sv. Mikuláše. Modlitebnu navštěvovali zejména bosenští a turečtí obchodníci.⁷⁷⁶

Část slovenské politické reprezentace v čele s křesťanskými demokraty (KDH) jsou striktně proti výstavbě mešity a tvrdí, že zkušenosti západní Evropy ukazují, že muslimská imigrace musí být limitována. Naopak některé liberální strany jako Svoboda a Solidarita nejsou tak protiislámské a proti mešitě v podstatě nic nenamítají vzhledem k tomu, jak sami říkají, že i jiná vyznání mají své svatostánky. Islamofobie na Slovensku je podle příslušníků místní muslimské komunity vysoká. Zatímco jiné komunity jsou podle nich posuzovány více z hlediska ekonomického, u muslimské komunity se posuzuje spíše z hlediska kulturního. Situace na Slovensku se řadí k těm světovým myšlenkovým trendům, které považují islám za extremistické náboženství a muslimy za teroristy.⁷⁷⁷

Islám v Maďarsku

Podle sčítání lidu v roce 2001 se hlásilo k islámu 3201 obyvatel Maďarska. Podle jednoho z hlavních reprezentantů maďarské islámské obce Zoltána Suloka žije v Maďarsku přibližně 31-32 000 muslimů. Zhruba 50% muslimů je arabského původu, 40% nearabského (Turecko, Írán a také jižní Asie) a kolem 8% celkového počtu muslimů tvoří domácí konvertité. Počet muslimů pomalu vzrůstá.⁷⁷⁸

V Maďarsku platí podobná legislativa jako v Rakousku. Po připojení Bosny k Rakousko-Uherské monarchii v roce 1878 přišlo do Uher minimální množství muslimů. V roce 1916 byl po vzoru Rakouska i v Uherské části mocnářství uznán islám jako oficiální náboženství jako gesto zejména pro bosenské vojáky. V Maďarsku je v současné době uznáváno 14 církví, islám ovšem mezi nimi není. Pro získání uznání je zapotřebí 2/3 většiny hlasů v parlamentu. Dne 14.7.2011 proběhlo nové hlasování, k němuž muslimové upínali naděje, avšak ani v tomto hlasování islám nebyl uznán jako oficiální náboženství.⁷⁷⁹ Maďaři vyznávají asimilační politiku, neuznávají etnika, ale církve ano. Imigranti získávají občanství, nejsou však považováni za Maďary. Obdobně jako v Rakousku je i zde většina muslimů slovanského původu, pocházejících z Bosny a Hercegoviny.

První muslimové chazarského původu přicházeli do Uher společně s maďarskými kmeny již v 9. století. Další vlna přicházela z oblasti Íránu a severní Afriky. Počet muslimů vzrostl po založení Uherského království v 11. století. Živili se jako obchodníci, žoldáci a také raziči mincí pro Uherské království. Hráli tak v ekonomice státu významnou roli. Od bitvy u Moháče 1526 až do roku 1683 bylo Uhersko součástí Osmanské říše. Toto období je v maďarské historii líčeno jako období poroby. Část obyvatelstva byla vystěhovávána do jiných oblastí říše a nahrazena muslimy, část obyvatelstva konvertovala k islámu. Obráceně tomu bylo po porážce Turků u Vídně, kdy byli zase vyháněni muslimové z Uher anebo museli konvertovat na křesťanství. Zbořeno bylo také velké množství islámských staveb. Přesto část památek přežila. Známa je mešita v Pécsi, turecké lázně v Budapešti a Egeru.

Během dvou světových válek byl zorganizován v Maďarsku první islámský sjezd a na pořad jednání se dostala také výstavba mešity. Po druhé světové válce přestal islám jako náboženství v Maďarsku existovat. Obdobně jako v jiných zemích socialistického bloku přicházeli do Maďarska studovat arabští studenti ze spřátelených zemí. Během 80. let, kdy docházelo k uvolňování režimu, byl povolen vznik svazu muslimských studentů. V 90.

⁷⁷⁶ Lenč Jozef, *Bratislava miesto (z)mieru a Slováci mešitu nechcú*. Al-Islám, November 2010, str. 1-4.

⁷⁷⁷ *Muslims in Slovakia*, str. 39-52.

⁷⁷⁸ Csicsman László, Vékony Dániel, *Muslims in Hungary – a Bridge between East and West*.

In: *Muslims in Visegrad*. Praha, Ústav mezinárodních vztahů 2011, str. 55; také poznámky z konference *Muslims in Visegrad* konané 28.6.2011 v Praze.

⁷⁷⁹ Zákon o církvích v Maďarsku uznává 14 církví, islám mezi nimi není, <http://www.rozhlas.cz/>
Churches Divided On Hungary's New Religion Law, <http://www.huffingtonpost.com/>

letech přicházeli do Maďarska uprchlíci z válečných konfliktů v Bosně, Somálsku a Afghánistánu.

V roce 1988 byla zaregistrována Maďarská islámská komunita (*Hungarian Islamic Community*). Presidentem je Zoltán Bolek. Organizace je součástí Muslimská rada – Spolupráce v Evropě (*Council Muslim - Cooperation in Europe, CM-CE*). V roce 2000 vznikla Organizace muslimů v Maďarsku (*Organisation of Muslims in Hungary*), která je součástí federace islámských organizací sídlící v Bruselu, která kolem sebe soustřeďuje zhruba 400 organizací v rámci Evropské unie. Jako třetí vznikla v roce 2003 organizace Islámská církev (*Islamic Church*). Kromě těchto organizací vzniklo několik muslimských komunit pod hlavičkou nevládních organizací. V Budapešti existuje osm mešit, jejich kapacita však nestačí. Kolem 50 osob se denně stará o věřící, zhruba 300 osob je denně zapojeno do dalších aktivit, jako jsou semináře pro muslimy i nemuslimy, aktivity pro matky s dětmi aj. Většina muslimů v Maďarsku se soustřeďuje v hlavním městě. Menší komunity jsou také v Pécsi, Szegedi nebo Salgótarjanu. V těchto městech existují pobočky organizací v hlavním městě, především Maďarské muslimské organizace. Maďarské muslimské organizace udržují také kontakty se slovenskými muslimy a muslimy v Rumunsku. Tyto vazby vycházejí především z řešení obdobných problémů. Většinovým směrem islámu v Maďarsku je sunitský islám. Šiitská komunita v Maďarsku je malá, soustřeďuje se v hlavním městě.⁷⁸⁰ Islámské organizace v Maďarsku jsou financovány ze zahraničí. Maďarská vláda je nepodporuje. Velmi dobré styky má maďarská islámská komunita se Súdánem.

Maďarská politická reprezentace je vůči islámu nepřívětivá. Zapojuje se do všech intervencí v arabském světě, a to i v případech, kdy jsou ostatní země zdrženlivé, jako při druhé OSN neschválené invazi do Iráku v roce 2003 přispěla vláda 300 vojáky. Silná je také angažovanost Maďarska v Afghánistánu.⁷⁸¹

Muslimové v dalších evropských zemích

V Belgii s více než 10,5 milionu obyvatel žije zhruba 624 000 lidí, kteří se hlásí k islámu, tedy bezmála šest procent. Muslimové tvoří pětinu Bruselanů, přičemž v některých čtvrtích belgické metropole je jejich zastoupení ještě výraznější.⁷⁸² Další významné komunity žijí v Antverpách, v Gentu a Limburgu.⁷⁸³ V 16milionovém Nizozemsku muslimská menšina tvoří 5% obyvatel – celkem 800 000 muslimů původem převážně z Indonésie a Maroka.⁷⁸⁴

Při celkovém přehledu muslimů v Evropě nelze zapomínat na významnou menšinu na Balkáně, která vznikla na území bývalé Osmanské říše. V evropské části Turecka je podíl na celkovém obyvatelstvu 98%, v Albánii 70%, Bosně a Hercegovině 43%, Makedonii 30%, Černé Hoře 20%, Srbsku včetně Kosova 17%, Bulharsku 9% a Řecku 1,5%. Celkem žije na Balkáně přes 15 miliónů muslimů.⁷⁸⁵

Oblast Balkánu patřící Byzantské říši čelila od 7. století nejen islámskému výboji, ale také slovanským nájezdům. Byzantský císař nebyl schopen zabránit vzniku samostatných slovanských států. Příchod Slovanů na Balkán souvisel s invazí Avarů, populací altajského původu, zahrnujícím turkické prvky, v letech 567-890.⁷⁸⁶ Slovanské obyvatelstvo převážilo

⁷⁸⁰ Csicsman, Vékony, *Muslims in Hungary - a Bridge between East and West*, str. 53-67.

⁷⁸¹ Csicsman, Vékony, *Muslims in Hungary - a Bridge between East and West*, str. 58.

⁷⁸² Právo, 20.11.2010, str. 16. S odvoláním na studii sociologa Jana Hertogena to napsal list LeSoir.

⁷⁸³ Děkanovská Kateřina, *Křesťané a muslimové v Belgii - opatrná symbióza*. Praha, Nový Orient, ročník 65, 2010, č. 3, str. 11.

⁷⁸⁴ Sládek Jiří, *Nizozemci povolí rituální zabíjení zvířat, ale za přísných podmínek*. Hospodářské noviny 13.6.2012, str. 6.

⁷⁸⁵ Gombár Eduard, *Osmanské dědictví. Šíření islámu na Balkáně*. In: *Variace na Korán. Islám v diaspoře*. Archív orientální. Česká řada. I. Praha 1999, str. 84.

⁷⁸⁶ Pirický, *Turci a Arabi na Slovensku: Minulosť a súčasný stav*, str. 119-121.

v oblastech dnešního Bulharska a Srbska. Oblast historicky osídlená Ilyry, Thráky a romanizovaným obyvatelstvem se tak etnicky zásadně změnila. Prvním samostatným slovanským státem byla první Bulharská říše v letech 681-1018 a obnovená druhá Bulharská říše v letech 1185-1396. Jméno pochází od turkických Bolgarů, vládnoucí vrstvy, která přejala slovanský jazyk. Do oblasti západního Balkánu již osídlené slovanským obyvatelstvem přišly dva slovanské kmeny, Chorvaté a Srbové. V oblasti severně od Černého moře, odkud tyto kmeny přišly, byli v kontaktu s íránskými Sarmaty. Předpokládá se proto, že alespoň část vládnoucí vrstvy hovořila íránskými jazyky. Koncem 12. století se srbské kmeny sjednotily do mocného srbského království. Chorvatské území bylo od roku 1102 až do roku 1918 součástí Uher. Formální uherská nadvláda se zpočátku vztahovala i na území Bosny. Osud Bosny se však ubíral samostatnou cestou, a to jak politicky, tak konfesíonálně. Bosna se stala v roce 1377 nezávislým královstvím.⁷⁸⁷

V druhé polovině 11. století byla Byzantská říše vystavena nové vlně islámské expanze, vedené seldžuckými Turky a po bitvě u Mantzikertu (poblíž jezera Van ve Východní Anatolii) v roce 1071 ztratila větší část Malé Asie. V roce 1326 bylo osmanskými Turky dobyto město Bursa, které se stalo hlavním městem osmanského státu. V roce 1356 se přeplavila turecká armáda přes Dardanely. Turecké invazi na Balkáně napomohli sami byzantští generálové tím, že v boji proti srbskému vládci začali najímat do svých služeb „pomocné“ turecké jednotky. Byzantsko-osmanské spojenectví šlo tak daleko, že byzantská princezna byla jako manželka poslána do harému sultána Orhana (1326-1359) v Burse. V roce 1385 se podřídilo osmanskému sultánovi Bulharsko a v červnu 1389 Srbsko, poté co byl srbský kníže Lazar v bitvě na Kosově poli poražen a popraven. V Bosně zasahovali do vnitřních záležitostí osmanský sultán i uherský král. V roce 1444 v bitvě u Varny skončila další křížová výprava smrtí uherského krále Vladislava. Roku 1482 padla do rukou osmanského sultána Bosna a větší část Hercegoviny. Roku 1499 byla k Osmanské říši připojena Černá Hora. Bosna se stala hraniční provincií vůči Uherskému království a katolické Evropě.

Na Balkáně vznikly vazalské státy, které se lišily mírou závislosti na sultánovi. Nejmenší závislost měl městský stát Dubrovnik. K závislým patřilo Valašsko a Moldávie. Smyslem osmanské expanze nebylo šíření islámu či islamizace ale zvyšování příjmů. Nedomáhalo se donucování obyvatelstva k přestupu na islám a cílem nebyla ani etnická či jazyková asimilace. Vůči podmaněnému obyvatelstvu byly uplatňovány základní principy islámského práva vycházející z ochrany „lidu Knihy“, tj. křesťanů a Židů. Islamizace byla sekundárním jevem a docházelo k ní pod tlakem ekonomických výhod.⁷⁸⁸ Římsko-katolické obyvatelstvo bylo ke konverzi rezistentnější než pravoslavné.⁷⁸⁹

První etničtí Turci se objevili na Balkáně v roce 1261 v oblasti Dobrudže. Koncem 19. století tvořili etničtí Turci třetinu bulharského obyvatelstva. V Makedonii a Thrákii (sever Řecka) tvořilo počátkem 20. století turecké obyvatelstvo 23,1% a muslimové 32,7% (včetně Pomaků - islamizovaných etnických Bulharů, a Albánců). Řekové měli ve stejné době v Makedonii 43% a v Thrákii 17%.⁷⁹⁰ Islám na Balkáně byl a zůstal konzervativním islámem Osmanské říše. Nebyl zasažen vlnou islámského reformismu z konce 19. století a 20. století a donedávna se zde proto nebylo možno setkat s islámským fundamentalismem.⁷⁹¹

Mezi hlavní problémy spojené s imigrací a integrací muslimů, které Evropa v současné době řeší, patří možná radikalizace muslimů a s tím spojená hrozba terorismu. Zásadní měrou se na zvyšování rizika podílí účast evropských zemí ve vojenských misích

⁷⁸⁷ Gombár, *Šíření islámu na Balkáně*, str. 55-57

⁷⁸⁸ Gombár, *Šíření islámu na Balkáně*, str. 60.

⁷⁸⁹ Gombár, *Šíření islámu na Balkáně*, str. 67.

⁷⁹⁰ Gombár, *Šíření islámu na Balkáně*, str. 71.

⁷⁹¹ Gombár, *Šíření islámu na Balkáně*, str. 82.

v Afghánistánu, válka v Iráku, v Libyi, situace v Palestině. Do rizikové skupiny patří zejména mladí muslimové, kteří se často stávají obětí diskriminace.⁷⁹² Mladí muslimští věřící vidí tyto války jako snahu Evropy opět dobýt islámský svět.⁷⁹³

Podle všech statistik nejsou Arabové v Evropě největší migrační skupinou. Islám je obdobně jako křesťanství misionářské náboženství, a je proto spojován s hrozbou. V evropském povědomí však přežívá zkratkovité pojetí, že Muslimové = Arabové, protože Korán je psán arabsky.

Muslimové ve Spojených státech

Americký úřad pro sčítání lidu nezjišťuje náboženskou příslušnost, není tedy jasné, kolik muslimů v dnešních USA vlastně žije. Nejnovější střízlivější odhady hovoří o 2,5 milionech muslimů ve Spojených státech, některé odhady jsou vyšší, dosahují až 4,1 miliónů. Průzkumy mezi muslimskými organizacemi uvádějí 6-8 miliónů.⁷⁹⁴ Naprostou většinu muslimů v USA tvoří sunnité (podle některých výzkumů asi 50%), o poznání méně je šiitů (asi 16%) nebo těch, kteří se hlásí k súfismu. Až 20% amerických muslimů se nehlásí k žádnému proudu či přímo odmítá podobná konfesní dělení.⁷⁹⁵

Američtí muslimové jsou výrazně mladší a o něco vzdělanější, než je v USA běžné. Jsou také ekonomicky aktivní a častěji provozují vlastní živnosti. Disponují průměrným příjmem, ale mají i vyšší zastoupení ve vysoce kvalifikovaných profesích (lékaři, právníci, učitelé, vědci).⁷⁹⁶

Americké muslimy můžeme rozdělit do tří kategorií: Imigranti z převážně muslimských zemí a jejich potomci, Afroameričané – potomci zavlčených černých otroků a konvertité. Afroameričané představují zhruba čtvrtinu amerických muslimů. Vyznačují se vysokou religiozitou. Ze všech zdejších muslimů naopak disponují nejnižším vzděláním. V sociologických výzkumech také vykazují největší míru nespokojenosti se svým životem. Jejich obtíže odrážejí především problémy zdejších černochů obecně. Jednoznačným primárním problémem zde není odlišné náboženství, nýbrž rasa. Rozsáhlá zpráva „Islam in America: A Special Report“ otištěná v týdeníku Newsweek (červenec 2007) poukazuje na skutečnost, že černí muslimové v USA jsou jakousi „menšinou v menšině“ žijící v „zemi nikoho“. Mladí lidé hovoří o tom, že jsou doslova černými ovce této společnosti „*čelíme palbě kritiky jak ze strany arabských souvěrců, tak také ze strany nemuslimských Afroameričanů*“. Jak konstatuje vládní informační materiál *Being Muslim in America* (2008), zdejší muslimové jsou nesoudržnou skupinou, která dosud vesměs nevystupuje jednotně v politických či sociálních otázkách. Hlavní tenze panují právě mezi Afroameričany a komunitami imigrantů, kteří přišli v nedávné době.⁷⁹⁷

⁷⁹² Černý, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*, str. 38.

⁷⁹³ Nový prostor, 370, 1.3.2011, str. 18-20.

⁷⁹⁴ Hlaváčová Simona, *Islám ve Spojených státech amerických*. Masarykova univerzita, Brno 2008, str. 13.

⁷⁹⁵ Černý Karel, *Američtí muslimové: Relevantní inspirace pro Evropu?* Praha, Nový Orient, 1/2010, str. 2.

⁷⁹⁶ Černý, *Američtí muslimové: Relevantní inspirace pro Evropu?* str. 2.

⁷⁹⁷ Černý, *Američtí muslimové: Relevantní inspirace pro Evropu?* str. 3.

Čtvrtá kapitola

Arabové a islám v rámci multikulturního dialogu v Čechách

Česká politická reprezentace a islám

Česká politická scéna je naladěna spíše protiarabsky. V 90. letech, kdy se formovaly nové české instituce, např. nevznikla v Parlamentu skupina pro spolupráci s arabskými zeměmi, přestože určité náměty v tomto smyslu zazněly. Přitom ve vztahu k Izraeli se k obdobné činnosti připojili poslanci z celé šíře politického spektra.⁷⁹⁸

Ve zprávě o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1993 se konstatuje, že „skutečností, která limituje dopad aktivit společnosti, je celková atmosféra ve veřejnosti – nepříznivě naladěná proti Arabům, která je důsledkem negativního referování tisku o Arabech a arabských zemích vůbec. Velmi negativní jsou zejména informace o islámském extrémismu, o němž se píše jako o typickém jevu arabské společnosti. Jistý díl zodpovědnosti na celkové atmosféře má i aktivita některých občanů arabských zemí, kteří se u nás věnují nelegálnímu obchodu a obchodu s valutami, případně i drogami. Rozhodně je však třeba odmítnout tendenci některých našich sdělovacích prostředků zevšeobecňovat své soudy o příslušnících jiných etnických národů a o Arabech zejména. Sílicí projevy rasismu jsou velmi povážlivým jevem.“⁷⁹⁹

Na své Valné hromadě 24.2.1998 se Společnost česko-arabská zabývala projevy rasismu v České republice, následně vydala provolání, které rozeslala médiím i institucím (Ministerstvu zahraničí, Senátu, České straně sociálně demokratické aj.). V roce 1997 byl v Praze zavražděn súdánský student Hassan al-Amín Abdahádí. V roce 1998 byl v Brně surově zbit syn libyjského diplomata. Výzkumy veřejného mínění ukazují, že Arabové jsou hned po Romech na druhém místě pomyslného žebříčku antipatií české společnosti.⁸⁰⁰

Podle českých a slovenských muslimů se dnes stalo módní ikonou být proti islámu. Hanobení muslimů a kritika přítomnosti muslimů v Evropě – ve středoevropském prostoru – se stává součástí politického boje v rámci volebních kampaní nejrůznějších typů voleb. Odvahu jim dodávají volební úspěchy „islamofóbistů“ v západní Evropě i nejrůznější prohlášení stávajících či bývalých politiků.⁸⁰¹

Bývalý vůdčí představitel muslimů v České republice Mohamed Ali Šilhavý v interview pro Mladou frontu v roce 1993 vyjádřil rozčarování nad tím, že prezident Václav Havel přijal Salmana Rushdieho, který urazil jejich náboženské cítění.⁸⁰² Ve svém článku pro Hlas ústředí muslimských obcí v České republice z roku 1998 *Návrat do středověku* komentoval, že prezident Václav Havel se při své návštěvě Izraele klaněl u zdi nářků, ale neměl zájem navštívit třetí nejposvátnější mešitu islámu al-Aqsá.⁸⁰³

Do povědomí muslimů se nesmazatelně zapsal expremiér Miloš Zeman, když v rozhovoru pro časopis Reflex ve čtvrtek 4. srpna 2011 prohlásil: „Umírněný muslim je stejný protimluv jako umírněný nacist.“ Svou tezi ještě rozebral, aby své tvrzení přitvrdil, „umírněný muslim je contradictio in adiecto, tedy protimluv, stejně jako contradictio in

⁷⁹⁸ Kropáček Luboš, *Náš vztah k islámu a islámskému světu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 2/1996, str. 31.

⁷⁹⁹ Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za r. 1993 přednesená na valné hromadě 21. 2. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1994, str. 4-9.

⁸⁰⁰ Regner Josef, *Provolání Společnosti česko-arabské k problematice rasismu*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 8-9.

⁸⁰¹ Lenč Jozef, *Bratislava miesto (z)mieru*. Al-islám, November 2010, str. 2.

⁸⁰² Ševela Vladimír, *Význaváci proroka Mohameda žijí i v Čechách*. MF 4.10.1993.

⁸⁰³ Šilhavý Mohamed Ali, *Návrat do středověku?* Hlas, ročník 16, číslo 1-3, březen 1998.

adiecto je umírněný nacista. Například v dubnu 1945 existoval jen jeden nacista, který nabídl spojencům vyjednávání o separátní kapitulaci německé říše. Jmenoval se Heinrich Himmler, organizátor vyvražďování Židů. Samozřejmě, že připouštím, že muslimové mohou konvertovat, za to jim mimochodem hrozí trest smrti. To přece není náboženství lásky a už vůbec ne tolerance, ale náboženství nenávisti.“ Otázku muslimských přistěhovalců v Evropě by Miloš Zeman řešil takto: „Jsou dva typy imigrací, politická a ekonomická. Muslimská emigrace do Evropy je v podstatě ekonomická. Zatímco politické imigranty máme přijímat, těch je ale maximálně jedno procento, tak 99 procent ekonomických imigrantů si musí zvyknout na to, že se mají buď asimilovat, nebo odejít zpátky do svých zemí.“⁸⁰⁴ Koncem roku 2012 těsně před prvním kolem prezidentských voleb se na stránkách portálu Eurabia objevil další obdobně vyznívající Zemanův článek publikovaný v médiích poprvé v červenci 2011 s názvem *Proč považuji islám za anticivilizaci*.⁸⁰⁵

Podle komentářů se v Čechách a na Moravě výstavba mešit nebo kandidatura muslimů do místních zastupitelstev stává součástí místních volebních kampaní stran spíše marginálnějšího významu typu Suverenity Jany Bobošíkové. „*Chceme hájit náš křesťanský prostor,*“ prohlásila Bobošíková. „*Jsme kategoricky proti stavbě mešity v Hradci Králové i dalších mešit, stejně jako prezident*“ (Václav Klaus, pozn.), zdůraznila Bobošíková, která v podzimních volbách 2010 kandidovala do Senátu v Praze 10 a strana ji také navrhla jako svou kandidátku na pražskou primátorku.

Důkazem toho, že je Česko dostatečně tolerantní k islámu, je podle Bobošíkové fakt, že jsou nyní v zemi udělovány výjimky k rituálnímu zabíjení zvířat vyznavači islámu způsobem *halal*. „*Ale není žádný důvod, aby v České republice vyrůstaly ikony islámu v podobě mešit,*“ prohlásila šéfka Suverenity. V posledních volbách do sněmovny v r. 2010 získala tato strana 3,67 hlasů.⁸⁰⁶

Známým kritikem islámu je bývalý předseda KDU-ČSL Cyril Svoboda.⁸⁰⁷ V posledních parlamentních volbách mu ovšem nepomohlo, že se vehementně postavil za jihomoravské lidovce, jež reprezentoval tehdejší místopředseda strany a brněnský zastupitel profesí sociolog Mgr. David Macek. Strana se poprvé v historii nedostala do poslanecké sněmovny. Svoboda se před volbami nechal slyšet slovy: „*Muslimů si velmi vážím, jedna mešita v Brně ale stačí.*“ Chce otevřenou Evropu, ale příchozí musí respektovat místní tradice. Pomohlo by prý, pokud by i muslimské země byly otevřené ke křesťanům. Například v Turecku, které usiluje o vstup do EU, mají podle Svobody mnohdy křesťané problém postavit si svůj kostel. „*Já si velmi vážím pravověrného muslima, protože to je člověk, který bere vážně to, co vyznává, což je možná společnosti prospěšnější než nevyznávat nic*“, řekl Svoboda. „*Ted' a za těchto okolností si myslíme, že to (otevření mešity v Brně) není zralé,*“ dodal Svoboda.⁸⁰⁸ Na jiném místě prohlašuje „*Íránský vůdce Mahmúd Ahmadinežád říká, že Evropa je v troskách, rodiny se rozpadají, lidský život není chráněn, a uzavírá, že Evropa má právo na islamizaci. Pokud si Evropané nevzpomenou na své hodnoty a budou mít neustále peníze na prvním místě, budeme slabí.*“⁸⁰⁹

Podle zástupce Muslimské obce v Brně Asima Atassiho se KDU-ČSL svým apelem na „mešitové téma“ řadí do nelichotivé společnosti nizozemského muslimobijce Geerta Wilderse a rakouských populistů. Vnucovat agresivní rétoriku rakouských Svobodných našim

⁸⁰⁴ *Umírněný muslim je stejný protimluv jako umírněný nacista, tvrdí premiér Zeman.* 4.8.2011, <http://www.reflex.cz/>

⁸⁰⁵ Zeman Miloš: *Proč považuji islám za anticivilizaci.* 8.7.2011, <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/>

⁸⁰⁶ Bobošíková vytáhla novou politickou kartu: boj proti mešitám v Česku. iDNES.cz, 20.9.2010.

⁸⁰⁷ *Jen síla je argument.* Cyril Svoboda, <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/cyril-svoboda>

⁸⁰⁸ KDU ČSL brojí proti vzniku další mešity v Brně domo/zprávy, www.ceskenoviny.cz, <http://www.ceskatelevize.cz/>

⁸⁰⁹ ODS a zemanovci varují před islámem v Evropě. Občanští demokraté a zemanovci se shodují na tom, že islám představuje pro Evropu vážnou hrozbu, <http://islamcz.cz/>

konzervativcům by nebylo fér, avšak variace na rakouské volební plakáty nabízí větší kreativní prostor než tradiční lidovecká témata jako „rodina“ či značka „klidné síly“. Doufá, že hesla jako „*Hantec místo arabštiny*“ nebo „*Špilberk a ne minarety*“ jižní Moravu nezaplaví. Nicméně v jednom se poselství obou jinak na hony vzdálených politických stran shoduje: Islámské symboly u nás nemají co dělat, protože ohrožují západní kulturu.⁸¹⁰ Ne všichni lidovci jsou však podobného názoru jako bývalý předseda a místopředseda KDU-ČSL.

Šéf sněmovního výboru pro obranu za ODS Jan Vidím se shoduje s předsedou Strany práv občanů - Zemanovci Milošem Zemanem, že šířící se islám představuje pro Evropu jistou hrozbu „*Základním konfliktem ve 21. století bude konflikt mezi euroamerickou a islámskou civilizací. My se budeme muset rozhodnout mezi civilizací lásky a náboženstvím nenávisti. Lhostejnost je to nejhorší, co nás může potkat.*“⁸¹¹

Lídr TOP 09 Karel Schwarzenberg prohlásil „*Neobávám se islámu, obávám se šířící se neschopnosti Evropanů v cokoli věřit a pro cokoli se zasadit*“ Jan Hrdina, člen grémia strany Věci Veřejné tvrdí „*Naopak, expanze islámu může posloužit jako posilující prvek pro evropskou společnost a kulturu a patřičným tlakem ji vybudit k životu. Křesťanská a islámská kultura žijí ve vzájemné interakci tisíc let. Mají společné kořeny a není nutné je tedy chápat jako nepřátelské. Nutností je ale respekt k zákonům a řádu konkrétní evropské země.*“

Stínový ministr zahraničí za ČSSD Lubomír Zaorálek zdůrazňuje zejména princip tolerance a respektu „*Obavy z konkrétního vyznání lze mít pouze v případě, kdyby bylo šířeno v rozporu s platnými zákony země,*“ uvedl. „*Problémy multikulturního soužití v Evropě jsou reálné, říkají Zelení, považují je ale za politicky řešitelné, a to především bojem proti sociálnímu vyloučení a nespravedlivým životním podmínkám,*“ vysvětlil šéf Strany zelených Ondřej Liška.⁸¹²

Jiří Paroubek v rámci vzniku své nové politické strany Národní socialisté - levice 21. století formuloval základní teze své imigrační politiky. Podle něj je třeba poučit se z neblahého vývoje v západní Evropě a přijímat jen kvalifikované přistěhovalece z kulturně blízkých zemí východní a jihovýchodní Evropy. Slovary by tedy upřednostnil před např. Afričany, neboť se rychleji přizpůsobí a splynou s většinovou společností. Z neslovanských zemí by přijímal pouze skutečně kvalifikované odborníky, absolventy vysokých škol. Jiří Paroubek to prohlásil pro Hospodářské noviny 15.10.2011 a označil svou vizi nikoli za rasistickou, ale pochopitelnou v kontextu soudobého dění ve Francii, Velké Británii, Německu nebo Nizozemí.⁸¹³

Václav Klaus bývá často citován jako kritik multikulturní Evropy, paradoxně právě on udržuje velmi dobré kontakty s arabskými a dalšími zeměmi, kde je islám převažujícím náboženstvím. Klaus s velkým doprovodem podnikatelů navštívil v polovině února 2012 Turecko. Dne 25. února téhož roku přicestoval na Klausovo pozvání do Prahy libanonský prezident s velkým doprovodem podnikatelů. V dubnu 2012 přijel do Prahy ázerbájdžánský prezident. Klausova podpora přistoupení Turecka do Evropské unie je známá. Během své návštěvy v Ankaře v polovině února 2012 to znovu na setkání s prezidentem Abdullahem Gülem potvrdil. „*Jsem si jist, že Evropa potřebuje změnu, potřebuje povzbudit, potřebuje, aby s ní někdo zatřásl. A myslím, že vstup tak velké a dynamické země, jako je Turecko, by mohl jistě zatřesení těm ustáleným strukturám vyvolat,*“ řekl Klaus.⁸¹⁴ Začátkem března 2012

⁸¹⁰ Markéta Bartošová: *Brněnská mešita* (redaktorka Čro Rádio Česko), www.rozhlas.cz/komentare/29.7.2009.

⁸¹¹ *ODS a zemanovci varují před islámem v Evropě*, www.prvnizpravy.cz, 27.4.2010.

⁸¹² *ODS a zemanovci varují před islámem v Evropě*.

⁸¹³ *Paroubek preferuje slovanské migranty*. Al Islám, září-říjen 2011, str. 2.

⁸¹⁴ Klaus Václav, *Vstup Turecka by mohl zatřást ustálenými strukturami EU*, <http://www.novinky.cz/> 14.2.2012

server *idnes* přinesl zprávu, že německé konzervativní listy podezírají Klause, že podporou vstupu Turecka do EU chce rozbít Evropskou unii.⁸¹⁵

V dubnu 2012 na semináři Centra pro ekonomiku a politiku, který byl pořádán k 1. výročí revoluční tsunami v severní Africe a na Blízkém východě, tzv. Arabského jara, vystoupili dva hlavní přednášející: Jiří Weigl, vedoucí Kanceláře prezidenta republiky, a Ondřej Šlechta, bezpečnostní analytik Diplomatic Services. Seminář moderoval Václav Klaus.⁸¹⁶ Podle Klause měl být dávno zrušen Mezinárodní měnový fond, avšak krize v Evropě mu bohužel pomohla najít novou roli. Obává se také, že se této instituci podaří proniknout i do arabského světa. Události v arabských zemích, tzv. Arabské jaro, označil prezident na tomto semináři jako destabilizační fenomén. Zavzpomínal na svou účast na summitu EU v Tripolisu, kde se západní vládcí ukláněli libyjskému vůdci Mu'amaru al-Qadhdháfimu, proti kterému později bojovali. „*Byl to dost děsivý pocit,*“ řekl prezident. Na druhou stranu podotkl, že záměr bombardovat Libyi neměl na úrovni EU velkou podporu a na summitu Evropské unie 11. března 2011 jej z 27 hlav států Unie podporovali jen britský premiér Cameron a francouzský prezident Sarkozy. Jiří Weigl shrnul výsledky Arabského jara jako pád tří prozápadních diktatur, dvě občanské války a jedna zahraniční intervence. Podle Weigla měly arabské země dříve pevné ekonomické a politické vazby na Evropu a USA, ale současnou situací byly tyto vazby narušeny. „*Nestabilita, kterou přineslo Arabské jaro, ohrožuje Západ, třebaže ten mu tleská,*“ řekl kancléř. Problém vidí také v politické korektnosti a vlivu médií. Ondřej Šlechta upozornil na spornou rezoluci Rady bezpečnosti OSN. Zpochybnil právní legitimitu celé akce, protože byla porušena suverenity Libye. Připomenul, že Libye byla donedávna nejrozvinutější zemí Afriky, zatímco dnes se nachází v chaosu a hrozí její rozpad. Samotná intervence ve svém cíli selhala, protože lidských obětí několikanásobně přibývalo ve srovnání se stavem před vojenským zásahem, což ale média ignorují.⁸¹⁷

Na stránkách protiislámského serveru eurabia.cz se často prezentuje Ing. Valentin Kusák, předseda spolku AntiMešita o.s. a AntiMešita-Envi o.s., která má sídlo v Hradci Králové. Adresuje své dopisy představitelům nejvýznamnějších institucí, jako např. České akademie věd nebo Univerzity Karlovy a stěžuje si na jejich vědecké pracovníky – islamology. V roce 2011 se terčem jeho útoků stal arabista PhDr. Bronislav Ostřanský, Ph.D. z Orientálního ústavu Akademie věd. Ing. V. Kusák oslovil ve svém dopise rektora Karlovy univerzity a požadoval, aby Dr. Ostřanskému bylo zakázáno přednášet ve Faustově domě na téma „Islám a konec světa“ v rámci akce „Týden vědy“, protože je dr. Ostřanský znám svými proislámskými názory a přednáška „...*tedy nebude objektivní, vyvážená a bude zavádějící.*“⁸¹⁸

Bronislav Ostřanský patří mezi muslimskou komunitou k oblíbeným odborníkům, není k ní však zdaleka nekritický. Sám hovoří o „medvědí službě“, kterou dělají islámu někteří muslimští představitelé tím, že neústupně trvají na možnosti nošení burky a některých dalších symbolů, které evropskou většinovou společnost dráždí.⁸¹⁹ V rozhovoru pro Hospodářské noviny v únoru 2012 informoval veřejnost, že někteří představitelé české muslimské obce varují, že umírněný liberální islám u nás prohrává v souboji s rigidním pojetím dotovaným saúdsko-arabskými penězi.⁸²⁰

⁸¹⁵ Klaus se snaží rozbít Evropskou unii, děsí se německý deník, <http://zpravy.ihned.cz/>

⁸¹⁶ Pozvánka Centra pro ekonomiku a politiku (CEP). *Arabské jaro rok poté – naděje, nebo zklamání?*, 17.4.2012, Autoklub, Opletalova 29, Praha 1, www.cepin.cz

⁸¹⁷ MMf pronikne do arabských zemí, obává se Klaus, <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/>

⁸¹⁸ Dopis rektorovi UK ve věci přednášky orientalisty Ostřanského. 8.10.2011, <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/>

⁸¹⁹ Ostřanský Bronislav, *Nemuslimové by neměli bezmyšlenkovitě přenášet vlastní vnímání světa na muslimy*. Al-Islám, září-říjen 2011, str. 1-2.

⁸²⁰ Trochu růžové barvy islámu neuškodí. Hospodářské noviny 2.2.2012, str. 24.

V časopise Reflex č. 35 z 30. 8. 2012 vyšel obsáhlý článek Jiřího X. Doležala nazvaný *Pubertální blondáčci vyhlašují Džihád* zaměřený na české konvertity. Podle autora článku jsou to mladí „studentíci“ plzeňských blízkovýchodních studií, kteří jsou v České republice největšími islamisty. Na titulní straně časopisu je portrét konvertity v arabském oděvu s nápisem „*Jdi a zabij – vybledlí čeští studentíci si hrají na Džihád, věří ve spiknutí Židů, zdravý životní styl a filmy zadarmo.*“⁸²¹

Muslimská obec v Čechách

V polovině 30. let se muslimové žijící na území Československa začali sdružovat podle náboženské příslušnosti. Do té doby byli roztroušeni a sdružovali se spíše podle národností. Největší komunity muslimů byly v Praze a Brně.⁸²²

První československá muslimská obec (*Muslimská náboženská obec pro Československo*) byla de facto založena 8. listopadu 1934 za účasti tehdejšího egyptského generálního konzula Abdul Hamida al Baby beye, indického muslima Dr. Sejda Hasana Mirzy chána a českého konvertity hajji Mohameda Abdallaha Brikciuse. Na této schůzce bylo domluveno, že bude jednáno s zástupci v Praze žijících muslimů, a to podle národnostních skupin. Jednalo se nejdříve se „zástupci arabského živlu v Praze“, kterým byl Egyptan Saleh Abd el Kader, poté bylo jednáno se „zástupcem bosenských moslimů“, kterým byl Ing. C. Sabit Smailbegovič ze Sarajeva, dále se „zástupcem moslimů z Ruska“, které zastupoval Čerkes Hamid Bekuch, a nakonec bylo jednáno s „menšími skupinkami moslimů různých národností“, jako byli Íránci, Albánci aj. Čeští muslimové byli tehdy dva, merhúm plukovník československé armády Ahmed Vondřich a Taufík Kilinger. Předběžná jednání byla ukončena v polovině prosince. Ustavující schůze Muslimské náboženské obce byla svolána na 23. prosince 1934. Po řeči Dr. Sejda Hasana Mirzy bylo usneseno, že první povinností nové náboženské rady bude vybudování mešity v Praze s přilehlou budovou pro hosty, ve které budou umístěny kancelářské místnosti obce.⁸²³

Slavnostní založení Muslimské náboženské obce v Praze se uskutečnilo 27. ledna 1935 v kavárně Louvre. Přítomni byli příznivci, početní zástupci tisku, vedoucí zastupitelských úřadů muslimských států a také československých podnikatelských institucí - zástupci Pražských vzorkových veletrhů a Exportního ústavu.⁸²⁴

V době protektorátu byl název obce *Muslimská náboženská obec pro Čechy a Moravu*. Počáteční léta existence obce byla věnována misijní a organizační činnosti. V roce 1935 byl vytvořen Zemský úřad důvěrníka pro Moravu. Koncem války vznikly okresní úřady důvěrníků pro Prahu, Brno a Olomouc. Obec pořádala přednášky, které proslovovali imámové berlínské mešity. Vydávala letáky *Co je Islam?*, *Islámská krátká věrouka* a v roce 1937 se začal vydávat měsíčník *Hlas Muslimské náboženské obce pro Československo*, během okupace *Hlas Muslimské náboženské obce pro Čechy a Moravu*. S pomocí káhirské univerzity Al-Azhar byla založena cenná knihovna. Velmi dobré kontakty udržovala obec s muslimy v Sarajevu.⁸²⁵

Dne 31. prosince 1935 zaslala Rada Muslimské náboženské obce dopis Ministerstvu školství a národní osvěty (MŠANO), v němž oznamuje zřízení Muslimské (mohamedánské) náboženské obce. Protože Československo převzalo celou rakouskou legislativu, ministerstvo v souladu se zákonem č. 159/1912 potvrdilo obec za státně uznanou, avšak požádalo

⁸²¹ Reflex, č. 35, 30.8.2012, str. 26-31.

⁸²² Mendel Miloš, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*. Studie Orientálního ústavu AV ČR, IV/1996/2, str. 169.

⁸²³ *Deset roků náboženské obce. Vracíme se k původnímu cíli - vybudovat mešitu v Praze*. Hlas muslimské náboženské obce pro Čechy a Moravu, ročník 8, čís. 9.-12. prosinec 1944.

⁸²⁴ *Deset roků náboženské obce*. Hlas, prosinec 1944.

⁸²⁵ *Deset roků náboženské obce*. Hlas, prosinec 1944.

o stanovy obce a zdůraznilo, že je třeba také souhlasu ministerstva vnitra, zejména ve věci vedení matrik a náboženských úkonů (sňatky, pohřby). Zároveň MŠANO upozornilo, že není jasné, zda se obec zřizuje pouze v Českých zemích nebo i na Slovensku a Podkarpatské Rusi. V případě, že by obec měla mít působnost i na Slovensku, narážela by na článek zákona XVII/1916, kterým byl upraven vztah k islámu v Uhersku a kterým byl uznán islám bez ohledu na právní školu. Obě právní normy by pak podle vyjádření MŠANO bylo nutno postoupit Zemskému úřadu v Užhorodě a v Bratislavě k vyjádření. Ve zprávě ministerstvu vnitra pak MŠANO píše, že důvodem zřízení muslimské obce je zřízení mešity, na kterou má obec patrně prostředky, protože patrně nebude splňovat nároky na subvence z církevního odboru ministerstva kultury.⁸²⁶

Následovaly letité průtahy státních orgánů se schválením zřízení obce a stanov. Dne 26. listopadu 1937 zaujalo ministerstvo vnitra postoj, že obec nemůže mít v názvu „pro Československo“, nýbrž, že v názvu bude jen „v Praze“, protože v Praze může být zřízena obec pouze hanafitského vyznání, ale že může zahrnovat i muslimy žijící na bývalém uherském území, kde byl uznán islám všech vyznání. Ministerstvo vnitra také namítalo, že oddací matriky mohou vést pouze orgány státní správy. Podle Miloše Mendela však byly průtahy částečně způsobeny také zmatky a soupeřením uvnitř samotné muslimské obce.⁸²⁷

Okupace Československa v roce 1939 nebyla zpočátku pro muslimskou obec žádnou změnou. Až 25. ledna 1941 navštívili MŠANO Mohamed Abdallah Brikcius, místopředseda obce pro Čechy a Moravu a také publicista a redaktor časopisu Vlajka, a JUC Ivo Mohamed Spoutil, úředník. Poukázali na průtahy s uznáním obce za bývalého režimu a znovu připomněli rakouský zákon č. 159/1912 a výnos MŠANO z roku 1935, který byl zpochybňován ministerstvem vnitra. Žádali o ustavení obce v té době již se 700 věřícími, jejíž činnost byla finančně zajištěna ústředím muslimských obcí v Sarajevě. Dotace měla být použita zejména na výstavbu mešity, modliteben a vydávání časopis Hlas. Podle Miloše Mendela byla pak nařízením Presidia Ministerské rady Muslimská náboženská obec pro Čechy a Moravu v Praze uznána.⁸²⁸ Vladimír Sánka tvrdí, že výnos vlády musel být za tehdejší situace podepsán ještě říšským protektorem, k čemuž pravděpodobně nikdy nedošlo.⁸²⁹

Prezident Edvard Beneš po válce anuloval zákon a předseda první muslimské obce hajji Mohammad Abdullah Brikcius byl obviněn z kolaborace. Obec poté svou činnost sama ukončila. Únorový převrat v roce 1948 na rozpad muslimské obce neměl žádný vliv.⁸³⁰ V roce 1949 vyšel zákon 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, který zrušil i rakouský zákon 159/1912.⁸³¹

Po únoru 1948 nastalo období, kdy členové muslimské obce nebyli ani pronásledováni, ani jim nebyla povolena aktivní činnost. V rozhovoru pro Mladou frontu v roce 1993 Mohamed Ali Šilhavý prohlásil, že po únoru čeští muslimové odmítli žádat o znovuzaregistrování, aby se nestali filiálkou komunistické strany jako například organizace katolických kněží Pacem in terris.⁸³² V době uvolnění, koncem šedesátých let (duben 1968), založila skupina muslimů organizaci *Yeni ceri* a požádala o registraci ve Federaci muslimských obcí. Iniciativa byla přerušena vstupem vojsk Varšavské smlouvy. Během sedmdesátých a osmdesátých let byla aktivita českých muslimů utlumena, vzhledem k dobrým vztahům Československé socialistické republiky k arabským zemím však státní instituce nevyvíjely proti muslimům zvláštní tlak. Příkladem byl hajji Mohammad Ali

⁸²⁶ Mendel, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*, str. 169-170.

⁸²⁷ Mendel, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*, str. 171-172.

⁸²⁸ Mendel, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*, str. 175-176.

⁸²⁹ Sánka Vladimír, *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*. Hlas, ročník 22, číslo 7-10, říjen 2004, str. 2.

⁸³⁰ Mendel, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*, str. 176.

⁸³¹ Sánka, *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*, str. 2.

⁸³² Ševela, *Vyznavači proroka Mohameda žijí i v Čechách*.

Šilhavý, jenž žil v Třebíči, kde působil jako středoškolský profesor přírodopisu. Mezi jeho žáky tehdy byl i jeden z polistopadových ministrů vnitra a stávající senátor za Českou stranu sociálně demokratickou, František Bublan. V létě 1989 se M. Ali Šilhavý mohl zúčastnit Islámského kongresu ve Vídni. V téže roce se také zúčastnil pouti do Mekky. Byl tak údajně teprve třetím Čechem, který pout' vykonal.⁸³³

Po roce 1989 byla činnost obce obnovena. 8. května 1991 se uskutečnilo v Praze na Střeleckém ostrově ustavující shromáždění zastřešující organizace pod novým názvem *Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR (Al-Ittihad Al-Islami)*. Na shromáždění byly navrženy a poté schváleny stanovy Ústředí. Bylo projednáno vydávání časopisu *Hlas*, vedení matriky, vydání knihy *Zaostřeno na islám*, bylo rozhodnuto založit vlastní nakladatelství ALNIDA a přítomni byli také seznámeni s projektem výstavby mešity.⁸³⁴

Prvním předsedou polistopadového Ústředí muslimských náboženských obcí v České a Slovenské federativní republice byl zvolen hajji Mohammad Ali Šilhavý, původním jménem Přemysl Šilhavý. V září v roce 2000 svou funkci předal RNDr. Vladimíru Sánkovi a sám zůstal čestným předsedou.⁸³⁵ Mohammad Ali Šilhavý se těšil mezi muslimy velké vážnosti. Byl jedním z prvních československých muslimů, muslimem byl 70 let. Dne 9. dubna 1937 ve věku necelých 20 let konvertoval na islám.⁸³⁶ K islámu se dostal prostřednictvím kontaktů zprostředkovaných Prof. Aloisem Musilem a Bohdanem Abdallahem Brikciusem. V letech 1938 a 39 byl vyslán československou muslimskou obcí jako stipendista na studium na egyptské univerzitě Al-Azhar.⁸³⁷ Muslimem zůstal po celou dobu včetně doby normalizace. V roce 1994 se zasloužil o vznik prvního muslimského hřbitova v ČR. Používal své islámské jméno Muhammad Ali. Zemřel 14. března 2008 ve věku nedožitých 91 let.⁸³⁸ Dodnes má organizace v Třebíči své sídlo.

Nové zákony 308/1991 a 161/1992 Sb. požadovaly pro registraci muslimské obce 10000 podpisů dospělých muslimů s trvalým pobytem na území ČSFR s uvedením jejich osobních údajů.⁸³⁹ V roce 2000 se připravoval nový zákon o církvích a náboženských organizacích. Čeští muslimové argumentovali, že uznání islámu bylo již učiněno, nejdříve zákonem č. 159/1912 Rakousko-Uherska, které přešlo automaticky do zákonů Československa, pak výnosem Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO) dne 2.2.1935 č.j. 5324/35/VI/2 a nakonec Vládním nařízením č. 58403/41 ze dne 18.12.1941.⁸⁴⁰

V roce 2002 schválil parlament zákon 3/2002 Sb., podle kterého bylo možné při splnění řady dalších podmínek podat žádost o registraci nové náboženské společnosti již s 300 podpisy. Přípravný výbor ve složení Mohamed Ali Šilhavý, Vladimír Sánka a J. Atassi po shromáždění potřebných podpisů podali v dubnu 2004 návrh na registraci Ústředí muslimských obcí u Ministerstva kultury ČR. Na přelomu srpna a září bylo řízení ukončeno a Ústředí muslimských obcí registrováno jako právnická osoba působící na území České republiky.⁸⁴¹

Zákon 3/2002 Sb. rozlišuje dvě věci. První je registrace, kdy může obec fungovat jako každá jiná právnická osoba a může např. požádat u ministerstva zemědělství o povolení k porážkám zvířat halal způsobem. Druhou je přiznání zvláštních práv, jako právo vyučovat náboženství na státních školách a vykonávat duchovní činnost v armádě a věznicích, uzavírat náboženské sňatky a zřizovat náboženské školy. Pro získání těchto práv zákon stanovuje

⁸³³ Sánka Vladimír, *Zemřel Mohamed Ali Šilhavý*, *Hlas*, ročník 25, číslo 9-12, prosinec 2007, str. 10.

⁸³⁴ *O naší činnosti*. *Hlas*, ročník 18, číslo 6-8, srpen 2000.

⁸³⁵ *Zápis ze schůze v sobotu 23.9.2000*. *Hlas*, ročník 19, číslo 1-2, únor 2001.

⁸³⁶ Šilhavý Mohamed Ali, *Hadždž*, *Hlas*, ročník 14, číslo 2-4, duben 1996.

⁸³⁷ *Deset roků náboženské obce*. *Hlas*, číslo 9.-12/1944.

⁸³⁸ Lenč Jozef, *Muhammad Ali Šilhavý: Sedemdesiat rokov v službách islámu*. *Al-Islám* 1/2008, str. 14.

⁸³⁹ Sánka, *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*, str. 2.

⁸⁴⁰ *Uznání Islámu státem*. *Hlas*, ročník 18, číslo 6-8, srpen 2000.

⁸⁴¹ Sánka, *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*, str. 2.

desetiletou čekací dobu, po kterou budou předkládány výroční zprávy, a shromáždění 10000 podpisů dospělých muslimů s trvalým pobytem na území ČR. Vláda však může za určitých podmínek udělat výjimku a přiznat výše zvláštní práva i bez uvedených podmínek.⁸⁴²

Dne 19. dubna 2006 podalo Ústředí muslimských obcí na ministerstvo kultury žádost o udělení zvláštních práv. Koncem dubna téhož roku byl odborem církví ministerstva kultury vypracován návrh usnesení vlády ČR, který byl rozeslán do připomínkového řízení na celkem 53 míst. Dne 5.10.2006 byla žádost ministerstvem kultury zamítnuta a tento stav dodnes trvá.⁸⁴³

Dne 7. září 2004 získalo registraci Islámské centrum v Praze, jehož předsedou je RNDr. Vladimír Sánka. V roce 2007 bylo registrováno Islámské centrum v Brně, předsedou je Ing. Muneeb Hassan Alrawi, původem z Iráku, 36letý absolvent Vysokého učení technického v Brně, plynule hovořící česky. V červnu 2006⁸⁴⁴ došlo k rozdělení muslimské obce na Islámskou nadaci a Islámské centrum v Praze a *Islámskou nadaci a Islámské centrum v Brně*. 21.3.2009 proběhla zakládající schůze Muslimské obce v Teplicích, předsedou obce byl jmenován Marei Abbas. V Teplicích vzniklo v témže roce *Islámské centrum* a v roce 2011 v Hradci Králové.

Činností obce je kromě náboženské činnosti pro věřící také rozsáhlá osvětová a kulturní aktivita směrem k většinové české společnosti. Dlouholetý předseda obce Mohamed Ali Šilhavý byl velkým zastáncem a podporovatelem otevřenosti vůči české společnosti.⁸⁴⁵ Obec pomáhala při realizaci reprezentativní výstavy „*Islám a jeho svět*“, která probíhala v letech 1995-1996 v Brně v pavilonu Anthropos. Ve zprávě o činnosti se však uvádí, že ústředí bylo výstavou zklamané, protože výstava předváděla pouze primitivní nomádský způsob života Arabů a prezentovala jen několik málo ukázek umění. Nepředvedla přínos Arabů pro medicínu, matematiku, fyziku, architekturu, poezii aj.⁸⁴⁶

Velmi rády se islámská centra zapojují do akcí na podporu mezináboženského dialogu, který pořádá Česká křesťanská akademie. Účastní se jich zástupci Židovské obce, křesťanských církví, muslimské obce, hinduistického náboženství a buddhismu. Večery moderoval Prof. Tomáš Halík.⁸⁴⁷ V roce 2006 přednesl dr. Sánka z Islámské nadace v Praze pro členy a příznivce pobočky Společnosti česko-arabské v Hradci Králové přednášku „Prorok Muhammad“.⁸⁴⁸ Účastní se besed u kulatých stolů, pořádají dny otevřených dveří v mešitách, kurzy arabštiny, vystupují v pořadech pro rozhlas a televizi. Nezanedbatelná je vydavatelská činnost. Vydáván je časopis *Hlas* a časopis *Al Manára* určený ženám.⁸⁴⁹

Muslimové z Islámské nadace v Praze navštěvují uprchlické tábory v Bělé pod Bezdězem, Kostelci nad Orlicí a Červeném Újezdě.⁸⁵⁰ V Bělé pod Bezdězem se po dohodě s vedením tábora podařilo zřídit muslimskou modlitebnu a také ji vybavit. Pomohli zde i se zavedením výuky pro děti z muslimských rodin a vybavili je školními pomůckami. Do uprchlických táborů vozí šaty, finanční pomoc, dárky pro děti, halal maso a navštěvují je během islámských svátků. Navštěvují také věznici v Praze-Ruzyni.⁸⁵¹ Dne 3. května 2002 byla ve věznici v Praze-Ruzyni za účasti místopředsedy Senátu, Islámské nadace v Praze

⁸⁴² Sánka, *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*, str. 2.

⁸⁴³ *Žádost o přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv*. Hlas, ročník 25, číslo 1-5, květen 2007.

⁸⁴⁴ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas, ročník 25, číslo 5-8, srpen 2007, str. 12.

⁸⁴⁵ Sánka, *Zemřel Mohamed Ali Šilhavý*. Hlas, str. 10.

⁸⁴⁶ *Zpráva o činnosti Ústředí muslimských náboženských obcí a organizací v České republice*. Hlas, ročník 13, číslo 5-12, listopad 1995.

⁸⁴⁷ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas, ročník 19, číslo 1-2, únor 2001.

⁸⁴⁸ Regner J., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2006 a výhled činnosti na rok 2007*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 7-9.

⁸⁴⁹ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas, ročník 20, číslo 1-4, duben 2002.

⁸⁵⁰ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas, ročník 20, číslo 1-4, duben 2002.

⁸⁵¹ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas, ročník 19, číslo 3-7, červenec 2001.

a sdělovacích prostředků slavnostně otevřeny dvě modlitebny, jedna pro křesťany a druhá pro muslimy.⁸⁵²

Obě Islámské nadace v Praze i Brně spolupracují s dalšími neziskovými organizacemi. Dne 9.5.2008 v rámci roku mezikulturního dialogu probíhal na Staroměstském náměstí „*Den Evropy*“. Neziskovým organizacím bylo umožněno prezentovat své aktivity. Islámská nadace v Praze měla zde stánek, na kterém informovala o své činnosti a prezentovala své publikace.⁸⁵³ V roce 2011 měla Islámská nadace v Praze společný stánek se Společností česko-arabskou na květnovém knižním veletrhu v Praze, který byl věnován arabské kultuře.⁸⁵⁴ Islámská nadace v Brně spolupracuje s brněnskou pobočkou Společnosti česko-arabské při různých přednáškách. Vedení Islámské nadace v Brně vyšlo Společnosti česko-arabské mnohokrát vstříc, když pro členy Společnosti a její příznivce zajistilo prohlídku mešity s výkladem, zpravidla doplněnou o občerstvení kávou, čajem, sušenkami.

Brněnští muslimové pomáhali českým diplomatům při vyjednáváních o propuštění zaměstnanců České televize, kteří byli zadrženi v Iráku. Učí zdravotní sestry, jak jednat s pacientem – muslimem. Odpovídají na dotazy lidí, kteří volají do mešity před cestou do arabských zemí. Radí českým podnikatelům, jak pohostit svého obchodního partnera. Poskytují individuální informace studentům, kteří píší bakalářské, magisterské a další práce.⁸⁵⁵

Zajímavá je akce Islámského centra v Praze „*Setkání svobodných muslimů a muslimek*“, kde informuje o snoubenectví a manželství v islámu a snaží se ulehčit hledání partnera nebo partnerky v podmínkách, kdy nefungují mechanismy tradiční islámské společnosti.⁸⁵⁶

Kromě hlavní zastřešující organizace Ústředí muslimských obcí a výše zmíněných Islámské nadace a Islámského centra v Praze a Brně a také Islámského centra v Teplicích provozuje v České republice svou činnost i několik menších muslimských organizací. Od roku 1992 existuje v ČR Svaz muslimských studentů. Hlavou této organizace je Ing. Abbas al-Muttasim ze Súdánu. Spolupracuje s muslimskými studenty v celé ČR. Pořádají kongresy, tábory, fotbalové zápasy. Publikuje časopis *Muslimské listy*. Svaz je členem Federace islámských organizací v Evropě, kde reprezentuje Českou republiku. Spolupracuje s Agenturou podpory třetího světa (*Third World Relief Agency*), jejíž sídlo je ve Vídni a která se zaměřuje na humanitární podporu muslimů z Balkánu.⁸⁵⁷ Svaz muslimských studentů stál v roce 1992 při zrodu Islámských center v Praze a Brně.⁸⁵⁸

Specifikem jsou turecké organizace. Turečtí muslimové mají své vlastní mešity. V devadesátých letech působil v České republice Svaz islámských kulturních center, jejímž předsedou byl imam Hoxha Saddedin, vyznávající súfismus. V r. 2005 začala v České republice velmi aktivně působit *Nadace Mozaika Platform Dialog Mozaiky o.s.*, nezisková nevládní organizace. Název Mozaika byl vybrán proto, že „symbolizuje odlišné a rozmanité, což je cesta, jak vytvořit barevný a smysluplný obraz.“⁸⁵⁹ Posláním nadace je podpora multináboženského dialogu a zprostředkování vzdělání a informační výměny. Nadace pořádá velká kulturní představení, jako například představení *Dance of Love* (tančící dervišové) ve Smetanově síni pražského Obecního domu v březnu 2007 k výročí Mevlany Džallaludína Rúmiho, vyhlášenému organizací UNESCO. V roce 2008 uspořádala Mozaika mezinárodní konferenci o lidských právech, jejímiž hlavními protagonisty byli religionisté - odborníci

⁸⁵² Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 20, číslo 5-8, srpen 2002.

⁸⁵³ Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 26, číslo 1-7, srpen 2008, str. 12.

⁸⁵⁴ 17. mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha 12.-15.5.2011 - program.

⁸⁵⁵ Brněnská mešita začíná být věřícím malá. Idens.cz 28.3.2008. Al-Islám 1/2008, str. 20.

⁸⁵⁶ Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 22, číslo 7-10, říjen 2004.

⁸⁵⁷ The Muslim Community in the Czech Republic, In: Muslims in Visegrad, str. 31.

⁸⁵⁸ Historie brněnské mešity, <http://mesita.cz/>

⁸⁵⁹ Rozpoznat bratry a sestry v tvářích cizinců. Materiály Mozaiky platform Dialog, Praha 2008.

na křesťanství, judaismus a islám (profesoři Tomáš Halík z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Prof. Ephraim Meir z Univerzity v Heidelbergu a Assoc. Prof. Adnan Aslan z Center of Islamic studies v Istanbulu). Nadace pořádá také každoročně výjezdy českých významných osobností z oblasti vzdělání i kultury, které mají za cíl seznámit s dnešním Tureckem, jeho velkolepými kulturními i náboženskými památkami, tradicemi, pohostinností a přispět k vzájemnému dialogu. Zabývá se rovněž charitativní činností. Představitelé nadace navštěvují pražské domovy seniorů, připravují pro ně turecké speciality a kulturní program.⁸⁶⁰ Velmi aktivní byla nadace pod vedením Ing. Mustafy Duyara. Po jeho odjezdu z ČR aktivity zvolnily. Nadace se opírá o střední turecké podnikatele spíše mimo metropole, např. významné islámské centrum Konja ve středním Turecku. Výrazně negativní je ovšem reakce sekulárních tureckých kruhů, kteří chápou činnost nadace jako útok na samou podstatu sekulárního státu.

Další menší organizací je muslimské sdružení *Libertas*, které si klade za cíl hájit zájmy muslimů v českém veřejném a politickém životě a bojovat proti islamofobii. Předsedou sdružení byl Lukáš Lhoťan, který se stal muslimem a spolupracoval s Islámskou obcí. V časopise Reflex č. 35 ze dne 30.8.2012 vyšel článek o jeho rozchodu s islámem.⁸⁶¹

Organizace *Liberalní muslimové* jsou muslimové většinově z Čech a Slovenska, které spojuje vyznání i názory na politické dění ve světě.⁸⁶² Poslední organizací je občanské sdružení *PROislám*, fungující od roku 2007. Sdružení provozuje fórum pro české a slovenské muslimy na svých internetových stránkách. Administrátorem stránek je česká konvertitka V. Matulová.⁸⁶³

Mešity a modlitebny v současné době fungují v Praze, Brně, Teplicích (2009), Plzni, Liberci, Hradci Králové (2010), Olomouci, Dubí a Lázních Darkov. Muslimské hřbitovy jsou dva, v Třebíči a v Praze na Olšanských hřbitovech.

První iniciativa, Memorandum o nutnosti zbudování mešity v Praze, vzešlo z iniciativy Orientálního ústavu Československé akademie věd 1. června 1928. Potřeba mešity byla zdůvodňována příchodem mnoha set emigrantů-muslimů z Ruska, studentů-muslimů z Jugoslávie i Turecka i rozšiřujících se diplomatických misí. Mešita měla být centrem kulturním, kde imám by byl muž s akademickým vzděláním a znalostí orientálních jazyků. Budova měla být postavena v arabsko-indickém stylu podle vzoru Tadj Mahalu v Indii a měl u ní být vybudován pohostinný dům pro nemajetné studenty, turisty a návštěvníky našich lázní. Mešita měla být pojítkem mezi námi a muslimskými zeměmi. Jak již bylo řečeno, česká muslimská obec se snažila zajistit výstavbu mešity od roku 1935. Magistrát hl. města však povolení podmiňoval uznáním obce. V roce 1936 odmítla Muslimská obec nabídku umístit mešitu do Hanavského pavilonu postaveného v roce 1891 v novobarokním stylu a stojícího dnes nedaleko sídla premiéra, Kramářovy vily. Muslimské obci se tenkrát stavba nezdála dost stylová. Na počátku 80. let nabídl tehdejší nejvyšší představitel Libye, že zafinancují výstavbu islámského kulturního centra. Jednalo se opět o území pražské Letné, další možností byla Trója (Praha 8). Iniciativa nebyla nakonec ani podpořena ani zamítnuta. Spojené arabské emiráty spojovaly v roce 1989 otevření československého zastupitelského úřadu v Abú Dhabí s podmínkou výstavby islámského centra – tentokrát na Proseku (Praha 9).⁸⁶⁴

V roce 1995 byl zakoupen pozemek⁸⁶⁵ a 2. července 1998 byla v Brně na Vídeňské ulici slavnostně otevřena první mešita v České republice.⁸⁶⁶ Samotná stavba mešity v hodnotě

⁸⁶⁰ 5. tradiční večere pro dialog 2010–24.11.2010 – hotel Corinthia Tower Praha. Materiály Nadace Mosaiky Platform Dialog.

⁸⁶¹ Doležal Jiří X., *Teror může začít již zítra*. Reflex č. 35/2012, str. 31.

⁸⁶² *Liberalní muslimové*, <http://liberalnimuslimove.blog.cz/>

⁸⁶³ *Občanské sdružení PROislám*, <http://proislam.pise.cz/>

⁸⁶⁴ Mendel, Ošťanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 392-3.

⁸⁶⁵ *Zpráva o činnosti Ústředí muslimských náboženských obcí a organizací v České republice*. Hlas, ročník 13, číslo 5-12, listopad 1995.

4,5 milionů korun trvala zhruba rok. V objektu je modlitebna s perskými koberci a také místnosti islámského centra s knihovnou.⁸⁶⁷ Slavnostního otevření se zúčastnilo hodně hostů, mešita byla plná. Pozvání přijali i zástupci dalších církví, generální vikář brněnského biskupství Jiří Mikulášek, vrchní kantor Židovské náboženské obce Arnošt Neufeld, a zástupce církve pravoslavné Ing. Kristián Popescu.⁸⁶⁸ O zahájení činnosti mešity informovala také Česká televize.

První pražská modlitebna a kancelář sídlila v Krči v Tesco barákách od roku 1992, v ulici U Michelského lesa. Byla vyklizena v dubnu 1999.⁸⁶⁹ Dne 1. května 1999 bylo otevřeno největší pražské centrum v Blatské ulici v Praze 9–Kyjích. Nejedná se o klasickou stavbu. Jako mešita byla upravena budova bývalé mlékárny Laktos. V červenci 2003 zahájila provoz modlitebna – informační centrum Islámské nadace v ulici Politických vězňů 14. V prvním patře budovy jsou na ploše 144 m² dvě propojené místnosti sloužící jako modlitebny (jedna pro muže, druhá pro ženy), knihovna, studovna, kancelář Islámské nadace v Praze a dvě umývárny. Modlitebna je otevřena denně od 12.00 do 21.00 hod.⁸⁷⁰

Existuje všeobecné povědomí, že stavbu mešity v Brně provázely značné protesty občanů. Petice byly údajně čtyři.⁸⁷¹ Dohromady však petice podepsalo necelé 2000 občanů. Rada města Brna zpočátku neměla námitek. Ke změně stanoviska ji přiměly názory některých zastupitelů, kteří vyjádřili obavy, že by centrum mohlo být infiltrováno islámskými fundamentalisty. Druhým důvodem byl „nesoulad projektu s územním plánem města“, na který poukázal odbor výstavby a územního rozvoje městské části. Na stránkách Islámské nadace v Brně vzpomíná současný předseda brněnské muslimské obce Muneeb Alrawi, že se mu v roce 1995 ozval novinář, který si přál napsat o mešitě první článek. Nikdo z muslimů tenkrát netušil, co bude následovat.⁸⁷² Poté, co otázka mešity prošla tiskem, obdržel starosta Brna-střed petici 1400 občanů. Signatáři v ní vyjádřili obavy z přistěhovalecké vlny Arabů a jiných muslimů a z islámského terorismu. Brněnští radní označili petici za „projev xenofobie a intolerance“, zároveň však v prosinci 1995 žádost zamítli. Investor se proti rozhodnutí odvolal a stavba mešity byla 24.1.1996 nakonec povolena. Mešita sousedící s panelákem nemá kopuli ani minaret, aby „nenarušovala urbanistický ráz města.“⁸⁷³ Veřejnosti je přístupná, ideálně po dohodě s vedením. Běžné jsou exkurze škol, zájmových sdružení, spolků. Měsíčně mešitu navštíví pět škol. Bývá otevřena i v rámci každoročního dne otevřených kostelů vždy v květnu a návštěvníkům se dostává odborný výklad. Brněnská islámská nadace zde pořádá přednášky o islámu. Snaží se tak přispět k jeho lepšímu pochopení. K 10. výročí zahájení činnosti mešity začali brněnští muslimové uvažovat o rozšíření prostor anebo o výstavbě nového většího stánku. Zpočátku se dole scházelo 60 věřících, v roce 2008 byla již spodní část zcela zaplněna. Prostory pro děti začaly být také těsné.⁸⁷⁴ Velké islámské svátky musí brněnští muslimové slavit mimo mešitu,

⁸⁶⁶ Vaverková Eva, Javora Stanislav, *Arabský svět na Vídeňské*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 27.

⁸⁶⁷ *První česká mešita v českých zemích nesměla mít minaret*. Právo 3.7.1998.

⁸⁶⁸ *Zpráva o činnosti ústředí i organizací*. Hlas, ročník 16, číslo 7-12, listopad 1998.

⁸⁶⁹ Sářka, Z *činnosti Nadace islámského centra v Praze, zahájení provozu v jejím novém sídle*. Petr Pelikán, jeden ze zakladatelů české muslimské obce, v osobním rozhovoru dne 22.1.2013 uvedl dřívější datum zahájení činnosti, 1990-91.

⁸⁷⁰ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas, ročník 21, číslo 7-10, říjen 2003.

⁸⁷¹ Detailně viz Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 395-6. B. Ostřanský zde uvádí, že jednu z petic iniciovala údajně společenství katolických křesťanů, kteří pro své ultrakonzervativní postoje stojí na okraji římskokatolické církve nebo mimo ni. Angažovala se také vlastenecká fronta a Hnutí národního sjednocení.

⁸⁷² *Historie mešity*. Islámská nadace v Brně, <http://www.mesita.cz/>

⁸⁷³ Mendel, Ostřanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 394-6.

⁸⁷⁴ *Brněnská mešita začíná být muslimům malá*. Idens.cz I27.03.2008. Al-Islám (časopis o islámu a muslimoch) 1/2008, str. 20

pronajímají si např. sál moravské Slávie. Schází se jich zde 300-400. Pokud by se uvažovalo o nové mešitě, mělo by smysl ji postavit blíže centra, aby byl do ní přístup snadnější. I v Praze je mešita na Černém Mostě přes týden prázdná, zatímco v modlitebna v ulici Politických vězňů je neustále navštěvována. Podle předsedy brněnského islámského centra M. Alrawiho to byla jen sonda, jaká bude reakce. Co se rozpoutalo, předčilo jejich očekávání.⁸⁷⁵

Původním záměrem muslimské obce bylo postavit mešitu v Teplicích, kde 70% klientely tvoří pacienti ze zemí Zálivu.⁸⁷⁶ V roce 1995 byl teplické radnici představen projekt jednoho z pravidelných návštěvníků lázní – bohatého obchodníka z Dubaje ze Spojených arabských emirátů. Podle některých zdrojů se údajně jednalo o křesťana, kterému bylo líto, že se jeho krajané nemají kde modlit.⁸⁷⁷ Přišel s hotovým projektem, neboť podobné mešity sponzoroval již v řadě zemí. Mešita měla stát poblíž lázeňského komplexu, kde se každoročně léčí 250-300 muslimů. Radnice se domnívala, že by mešita v Teplicích zkvalitnila pobyt klientely z islámských zemí a celou akci chtěla spojit také s obnovou židovské synagogy, která byla v r. 1939 vypálena nacisty. V budově mešity měly být i místnosti pro výuku angličtiny a arabštiny. Celkově měla budova podle tehdejšího starosty, dnešního senátora za ODS, Jaroslava Kubery, přispívat k image Teplic jako světových lázní a křižovatky kultur a porozumění. Proti mešitě se tehdy postavili zástupci pěti místních křesťanských komunit, přičemž iniciativa údajně vzešla od českých bratří. 14.2.1996 byl projekt mešity zastupitelstvem zamítnut.⁸⁷⁸ Teplictí zastupitelé učinili v r. 2003 ještě jeden pokus. V novém projektu Orientálního kulturního centra měl být vybudován kromě mešity také např. hotel. Petici proti výstavbě podepsaly 4500 občanů. 25.6.2004 byl projekt opět zamítnut.⁸⁷⁹

Podle Petra Pelikána, jednoho ze zakladatelů české muslimské náboženské obce po roce 1989, mešity a modlitebny v ČR vznikají a zanikají živelně. Dá se říci, že to někteří muslimové berou jakou business. Do mešity pak přivedou bohatého Saúda a na místě jej požádají o sponzorský dar. V Praze vznikají takovéto mešity nejčastěji v centru. V ulici Politických vězňů byly jednu dobu tři. Není podle něj problém si udělat mešitu v domě nebo skladě.⁸⁸⁰

Imigranti

Historie arabské imigrace se datuje v Čechách od 60. let. Česká republika však na rozdíl od ostatních zemí Evropské unie, zejména západních, neabsorbovala větší počty muslimských gastarbeiterů. Počátkem 70. let sice probíhala vážná jednání tehdejšího federálního ministra práce M. Štancela s jeho egyptským protějškem Mahmúdem Gharíbem o přijetí egyptských stavebních dělníků, avšak neschopnost dořešit některé praktické detaily (např. transfer výdělků), a pak ochlazení vzájemných vztahů mezi oběma zeměmi vedly k zastavení těchto jednání.⁸⁸¹ Arabové sem přijížděli téměř výhradně na studia.

V letech 1990-1996 panoval v souladu s oficiálním ekonomickým neoliberalismem přístup, jenž se nesnažil imigraci ani omezovat ani podporovat, pouze ji evidoval a případně zasahoval proti cizincům porušujícím právní řád. Obtížné však bylo získání trvalého pobytu. Od druhé poloviny 90. let začala být patrná tendence přisun cizinců omezovat. Avšak díky snaze ČR o integraci do evropských struktur byla nucena převzít také příslušnou legislativu

⁸⁷⁵ *Rozhovor s předsedou brněnské Islámské nadace, Ing. M. H. Alrawim. Mešita v Brně, Velikonoce 2011.*

⁸⁷⁶ *První česká mešita v českých zemích nesměla mít minaret. Právo 3.7.1998.*

⁸⁷⁷ Franzlová Olga, *Muslimové u nás. Právo 9.5.1998*, str. 26.

⁸⁷⁸ Mendel, Ošťanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 398-9.

⁸⁷⁹ Mendel, Ošťanský, Rataj, *Islám v srdci Evropy*, str. 403-4.

⁸⁸⁰ *Interview s Dr. Petrem Pelikánem z 22. 1. 2013, Praha, Honorární konzulát Súdánské republiky.*

⁸⁸¹ Kropáček, *Náš vztah k islámu a islámskému světu*, str. 30.

a tím se možnost získání trvalého pobytu imigrantů stala snazší. Od konce devadesátých let se vytvářejí i specifické integrační podmínky pro přistěhovalce.⁸⁸²

V 90. letech vzrostl zájem o islám. Mimo teorii však rostla nedůvěra. Rozruch a polemiky vyvolal v zimě 1995 zamítnutý projekt výstavby mešity v Teplicích. V 90. letech tvořila podle některých zdrojů muslimská komunita přibližně 300 konvertitů a 15-20 000 cizinců, zvláště mužů i celých rodin z různých arabských zemí, bosenských azylantů a nově příšlých drobných podnikatelů z Turecka a postsovětských republik.⁸⁸³ Ve sčítání lidu v roce 2001 se k islámu přihlásilo 3600 českých občanů. Jádrem tvoří bývalí arabští studenti a čeští konvertité, kterých je přibližně 500. Muslimy se Češi stávají většinou na základě pracovních kontaktů s arabským světem nebo sňatky. V poslední době rostou počty žen-konvertitek, které přestoupily na islám ještě před sňatkem. Islám je podle M. A. Šilhavého přitažlivou alternativou mezi klasickým křesťanským konzervativismem na straně jedné a extrémními výstřelky sektářství nejrůznějšího druhu na straně druhé. Jeho samotného islám zaujal tím, že zde neexistuje složitá organizace církve, žádní kněží, žádná složitost boží Trojice „jen ty a bůh“.⁸⁸⁴

Podle statistik žilo legálně v České republice na konci roku 2010 celkem 424 291 cizinců. Největší skupinu tvořili migranti z Ukrajiny (přes 124 000), dále Slováci (71 800) a Vietnamci (60 300).⁸⁸⁵ Podle odhadů tvoří v současnosti muslimskou obec v České republice mezi 10-20 000 osob.⁸⁸⁶ Jedná se převážně o cizince. Během válek v 90. letech bylo v ČR hodně lidí z Bosny, pak Čechenci, Dagestánci. Po zklidnění situace u nich doma se vracejí. Teď k nám přicházejí Kazaši a Uzbeki. České občanství má asi 4000 z nich.⁸⁸⁷ Hodně Kazachů u nás studuje na soukromých školách. Studium je pro ně výrazně lacinější než na Západě a zároveň je v rámci EU uznáváno. Umožňuje získat povolení k pobytu a volný pohyb v rámci zemí Schengenu. Petr Pelikán je v odhadech počtu muslimů strážlivější. Podle něj komunita nedosahuje požadovaného *numeri clausu*, tj. 10 000 osob. Etnické složení komunity si netroufá odhadovat. Podle něj je vůbec otázkou, koho je možno u nás považovat za muslima. Je to ten, kdo chodí pravidelně do mešity, nebo jen občas?⁸⁸⁸

Muslimská komunita má rozsáhlé styky s muslimskými zahraničními centry (zvláště v Evropě, Saúdské Arábii, Spojených arabských emirátech), její představitelé se účastní různých akcí.⁸⁸⁹ Jádrem muslimské komunity, které je tvořeno absolventy nejrůznějších vysokých škol, je plně integrováno do české společnosti, především proto, že hovoří česky jako rodilí mluvčí, ale také proto, že jsou vzdělaní. Snaží se pro svou komunitu vytvořit co nejvíce institucí, aby se mohli separovat od okolního nepřátelského prostředí. Mezi těmito institucemi jsou nové modlitebny, školy pro děti, halal obchůdky a kluby občanů.⁸⁹⁰

Jedním z polistopadových konvertitů je 53letý RNDr. Vladimír Sánka, jeden z představitelů Islámské nadace v Praze. Sám je Čech, pracoval v Českém geologickém ústavu v Praze. V pol. 90. let byl na služebním pobytu v Sýrii. Tvrdí, že muslimská víra ho změnila, že v ní našel smysl života.⁸⁹¹ Přijal islám z důvodu, že mu chyběl duchovní rozměr.

⁸⁸² Petráš René, *Migrace pro roce 1989*. In: Scheu Herald Christian, *Migrace a kulturní konflikty*. Praha, Auditorium 2011, str. 138-139.

⁸⁸³ Kropáček, *Náš vztah k islámu a islámskému světu*, str. 28-31.

⁸⁸⁴ Čírek Pavel, *Ramadán po česku*. Právo 1994 nebo 1995 (v době existence modlitebny v dřevěném baráku nedaleko stanice metra Kačerov, pod Krčskou nemocnicí), str. 24-28.

⁸⁸⁵ ČSÚ zveřejnilo nejnovější statistiky o počtu cizinců v ČR. <http://migration4media.net/2012/02/14/csu-zveřejnilo-nejnovější-statistiky-o-poctu-cizincu-v-cr/>

⁸⁸⁶ *The Muslim Community in the Czech Republic*. In: Muslims in Visegrad. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2011, str. 27.

⁸⁸⁷ „Muslimové v ČR“ Právo, 29.11.2008, str. 17.

⁸⁸⁸ Interview s Dr. Petrem Pelikánem z 22.1.2013

⁸⁸⁹ Kropáček, *Náš vztah k islámu a islámskému světu*, str. 28-31.

⁸⁹⁰ *The Muslim Community in the Czech Republic*. In: Muslims in Visegrad, str. 27.

⁸⁹¹ Čírek, *Ramadán po česku*, str. 24-28.

Zhodnotil judaismus, křesťanství a rozhodl se pro islám. Podle něj určuje, jaká by měla být morálka mezi lidmi. Manželka je Syřanka – muslimka. Oženil se s ní v 90. letech, mají spolu dva dospělé syny.⁸⁹² Na dotaz, zda se kvůli svému vyznání setkal s nějakou diskriminací, odpovídá „*Ano - anonymní útoky přes e-maily, buď osobní, nebo obecné na muslimskou komunitu, např. „ať muslimové táhnou, odkud přišli, děti ze strany učitelky, manželka kvůli šátku.“*“

Podle Vladimíra Sánky se drtivá většina muslimů žijící v České republice chce integrovat do české společnosti. „*Chtějí být její součástí a nechtějí být izolováni. Sledují dění ve společnosti a chtějí se k němu vyjadřovat.*“ Je přesvědčen, že problémy muslimů např. ve Francii jsou sociální nikoli náboženské. Situace muslimské komunity v ČR je podle něj jiná.⁸⁹³

Podle některých muslimů jsou rozdíly mezi mentalitou českých konvertitů a Arabů znatelné. Čeští konvertité, jako např. jmenovaný Dr. Sánka, jsou pro muslimskou komunitu spíše jakousi ozdobou a komunikační spojkou s českou veřejností a médií. Sám Vladimír Sánka má podle nich v současnosti hodně konkurentů.⁸⁹⁴

Průzkum veřejného mínění STEM v roce 2009 zjistil, že tři čtvrtiny Čechů vnímají islám negativně. Každý druhý si myslí, že kvůli nim hrozí náboženská válka. Stejný počet by zakázal stavbu mešit. Znalosti o islamu jsou ovšem mezi Čechy velmi malé.⁸⁹⁵ Obecně platí povědomí, že co Arab to muslim. O tom, že existují Arabové - křesťané, anebo že existují Arabové - nepraktikující muslimové, neexistuje téměř žádné povědomí, a to dokonce i mezi vzdělanými lidmi. Výjimkou není ani politická reprezentace ČR.

Běžné jsou průzkumy veřejného mínění na internetu zpravidla v souvislosti s výroky některých politiků:

Anketa: Co si myslíte o stavbě muslimských mešit v Česku?

15% Vítám to, ve svobodné zemi jde o samozřejmost.

9% Nemám s tím problém, pokud jich nebude moc.

75% Vadí mi to, mešity nemají v ČR co dělat.⁸⁹⁶

Islámské instituce v České republice

Islámská nadace v Praze – pražská mešita

Blatská 1491, Praha 9, Tel: 281 918 876, Fax: 281 917 414

e-mail: praha@muslim.cz, www.praha.muslim.cz

Hlavní činnost Islámské nadace v Praze: Podpora vydávání časopisu Hlas (časopisu ústředí muslimských obcí v ČR),

Propagační materiály (zodpovědný Vl. Sánka), Přednášková činnost (na požádání ve školách)

Přednášková a průvodcovská činnost na požádání v mešitách, Spolupráce s médii (rozhlas, tisk, TV), Organizace dětských táborů

Informační kancelář Islámské nadace v centru Prahy – modlitebna

Politických vězňů 14 (Pasáž Jiřího Grossmana, 1. patro), 110 00 Praha 1

Otevřeno denně 12:00 – 22:00 hod. (mezi polední a noční modlitbou)

Denní modlitby, páteční kázání (arabsky + česky), informace o islamu, přednášky, knihy

Islámská nadace v Brně – brněnská mešita

Vídeňská 38a, Brno

Islámské centrum v Teplicích – pobočka islámské nadace v Praze

Kollárova 2807 (naproti ČSOB), 3. patro, Teplice

⁸⁹² „Muslimové v ČR“, str. 17.

⁸⁹³ Sánka, *Evropa a Islám na cestě k sblížení*, str. 2.

⁸⁹⁴ Interview s Dr. Petrem Pelikánem z 22.1.2013

⁸⁹⁵ Několik článků po návštěvě Islámského centra v Praze: „Muslimové v ČR“ Právo, 29.11.2008, str. 17.

⁸⁹⁶ domo/zprávy, www.ceskenoviny.cz

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/62323-kdu-csl-broji-proti-vzniku-dalsi-mesity-v-brne/>

Tel.: 776 319 533, 776 003 329

Otevřeno denně 12:00 – 21:00 hod.

Páteční kázání (arabsky + česky), lekce, přednášky

Islámská nadace v Bratislavě, kulturne centrum Cordoba

Obchodná 31, Bratislava

Páteční modlitby, vzdělávací programy, místo pro rozjímání, oddych a relax. Konzultace pro studenty, pomoc imigrantům

www.islamweb.sk

„Turecká“ modlitebna, Pivovarnická 8, Praha 3

Modlitebna – studentská kolej Hvězda, Zvoníčková 6, Praha 6

Modlitebna – studentská kolej Trója, Pátkova 3, Praha 8

Modlitebna – Masarykova kolej, Thákurova 1, Praha 6

Modlitebna – Jazyková škola Alfirdaus, Masarykova 30, Brno

Modlitebna Karlova Ves, Staré Grunty 64 (u přírodovědecké fakulty UK, zastávka tramvají 1,4,5,9,12 – Botanická zahrada)

Místnost pronajímáná pro páteční modlitbu a další akce, Kulturní středisko Medium

Jana Masaryka 605/30, Hradec Králové, www.hkmuslims.com, páteční kázání, společné večere v ramadánu

Modlitebna – studentská kolej Harcov, Liberec, Páteční kázání (nepravidelně), denní modlitby

Modlitebna – Lázně Darkov, Lázně Darkov, Modlitebna je v areálu lázní a je určena pouze pro lázeňské hosty. Páteční kázání, denní modlitby

Modlitebna – Olomouc, Neředín Block C, E-mail: olomouc.muslims@gmail.com

<http://olomoucmuslims.co.cc/>

Modlitebna – studentská kolej Bolevecká, Bolevecká 34, blok L3, 6. patro, Plzeň

Tel.: 776 758 945 (Ahmed), e-mail: dr.margoosh@yahoo.com, páteční kázání, denní modlitby

Modlitebna – Tereziny lázně, Lázeňská 21, Dubí, Modlitebna je v areálu lázní a je určena pouze pro lázeňské hosty, Páteční kázání, denní modlitby

Arabské organizace

Ještě v 90. letech existovala v návaznosti na předlistopadový způsob života arabské komunity u nás řada aktivních klubů arabských občanů, před rokem 1989 nazývaných Svazy studentů. S kluby spolupracovala Společnost česko-arabská na kulturních akcích (viz kapitola Aktivita Společnosti česko-arabské). Kluby mívaly zpravidla dobré kontakty na velvyslanectví svých zemí původu. Po vstupu ČR do Evropské unie se dařilo klubům občas získat na některé své aktivity příspěvek od měst nebo ministerstev. Velmi aktivní byly v 90. letech *Libanonský klub*, *Klub syrských občanů*, *Jordánský klub*, *Jemenský klub*, *Palestinský klub* a *Irácký klub*.

Mezi současné aktivní kluby, které spolupracují se Společností česko-arabskou, patří klub iráckých občanů, nazvaný *Irácké fórum*, s přibližně 120 členy. Existuje od roku 1991. Každý týden se setkává 10–15 lidí. Pořádají akce k výročí vzniku republiky v červenci, v prosinci ke konci roku a Národní den Iráku. V roce 2007 se jim podařilo získat grant od Ministerstva kultury a v roce 2009 grant z Magistrátu hl. m. Prahy.⁸⁹⁷ Dalším je *Palestinský klub*,⁸⁹⁸ který má 40–45 členů. Mají internetové stránky: www.palestinskyklub.cz. Vedení se schází 1x až 2x do měsíce. V Plzni stále existuje *Klub arabských občanů v ČR*, jehož čestným předsedou je Prof. RNDr. Jaroslav Slípka. Byl ustaven v roce 2000 jako Klub arabských občanů žijících v Západočeském kraji. Společnost česko-arabská a její sdružení

⁸⁹⁷ Osobní rozhovor s předsedou iráckého fóra Ing. Sabihem Aladinem dne 13.9.2011 u příležitosti oslavy 80. narozenin Mileny Zeithamlové, místopředsedkyně Společnosti česko-arabské.

⁸⁹⁸ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 2/2002, str. 3-6.

zorganizovaly společně s tímto Klubem řadu akcí.⁸⁹⁹ I oni se v poslední době omezují spíše na neformální setkání v menších skupinách.

V 90. letech vznikla také řada arabských společností, které se zasloužily o rozvoj kulturních, ale i obchodních styků s arabským světem. Mezi nejvýznamnější patřila:

Agentura Babylon⁹⁰⁰

Byla založena v prosinci 1990. Zakladatelem a ředitelem je dodnes Ing. Rawah Jassani. Agentura se stala členem Česko-arabské obchodní komory. Hlavním zájmem bylo rozvíjení česko-arabských vztahů výměnou informací a vydavatelskou činností. Zabývala se také pořádáním výstav, měla vlastní tiskárnu a byla dopisovatelem některých arabských deníků a satelitních TV kanálů v arabských zemích.⁹⁰¹

V arabském jazyce vydávala agentura čtvrtletník *Český život*, týdeník *Pražské aktuality*, katalog *Váš obchodní průvodce po ČR*, neperiodický bulletin *Ahlan*. Publikace poskytovaly arabským čtenářům informace o politickém, kulturním a ekonomickém životě v ČR, o možnostech podnikání, činnosti firem, investičních možnostech a nejnovějších trendech vývoje. V českém jazyce vycházel regionální měsíčník pro Prahu 3, *Hlas trojky*, neperiodická publikace *Arabské panorama* a ve spolupráci s Česko-arabskou obchodní komorou dvouměsíčník *Aktuality ČAOK*. Agentura vydávala také propagační publikace k veletrhům, např. pro oficiální české zastoupení na mezinárodním veletrhu „SIMA“ v Damašku v květnu 2005, nebo informace pro arabské podnikatele u nás *S námi do České republiky* nebo *Tady Praha, tady Česko*.

Počet stálých zaměstnanců agentury dosáhl v roce 2002 počtu 15. Byli to manažeři, novináři a specialisté arabské, české i dalších národností. Agentura se snažila aktivně udržovat dobré vztahy s ministerstvy zahraničí i průmyslu ČR, Radou velvyslanců arabských zemí v ČR, diplomatickými misemi arabských států v ČR.

Centrum Al-Jawahiri⁹⁰²

Velkou zásluhu měla agentura Babylon na propagaci díla iráckého básníka al-Džawáhirího (Muhammad Mahdí al-Džawáhirí, 1900–1997), který žil třicet let v Praze (1961–1991) a dožil se téměř 100 let.

Ing. Rawah Jassani, přímý potomek básníka, založil dne 25. července 2002 v prostorách restaurace U Rottů v Praze na Starém Městě *Centrum Al-Jawahiri*. Jednalo se o občanské sdružení. Sdružení mělo původně velké cíle. Kladlo si za cíl budovat mosty mezi arabským světem a ostatními kulturami. Základním úkolem bylo uchovat rukopisy, knihy a další média, která byla o básníkovi vytvořena. Postupně mělo centrum fungovat jako kulturní středisko.⁹⁰³ V plánu byla jakási obdoba Institutu arabského světa v Paříži, s knihovnou, knihupectvím, mediátekou, přednáškovým (kinosálem), výstavní síní a kavárnou vybavenou mj. významnými arabskými periodikami.⁹⁰⁴ Mnoho se očekávalo od arabských komunit.⁹⁰⁵

⁸⁹⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-5.

⁹⁰⁰ *Základní informace o činnosti agentury Babylon*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 29.

⁹⁰¹ *Základní informace o činnosti agentury Babylon*, str. 29.

⁹⁰² Poláček Josef, *Kulturní význam otevření centra Al-Jawahiri v Praze*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 17-18.

⁹⁰³ *Vystoupení Dr. Madžíd al-Radhí* (zkrácená verze), Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 29-31.

⁹⁰⁴ Kropáček Luboš, *Komunikace mezi arabským světem a Evropou. Pohled českého orientalisty*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 16-17.

⁹⁰⁵ Hajský Jaromír, *Velkolepá akce na začátek*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 16-7.

Sám básník Muhammad Mahdí al-Džawáhiri byl charismatickou osobností. Narodil se v roce 1900 v iráckém an-Nadžafu, šíitském poutním místě a tradičním centru vzdělanosti. Pocházel z intelektuální rodiny. Otec skládal básně a v rodině bylo několik básníků. Dostalo se mu důkladného vzdělání a záhy se zapojil do kulturní i politické činnosti.⁹⁰⁶ Byl politicky velmi aktivní. Podílel na revolučních událostech v Iráku v roce 1948 i v roce 1952. Při demonstracích v roce 1948 padl jeho bratr Dža'far. V roce 1951 byl pozván do Libanonu, aby se zúčastnil pohřbu významného libanonského politika al-Karámiho. Poté co přednesl nad jeho rakví báseň, byl okamžitě vyhoštěn a musel do 24 hodin opustit Libanon.⁹⁰⁷ Když v červenci roku 1958 vypukla v Iráku revoluce, stál po boku jeho vůdce, pozdějšího prezidenta Abd al-Karíma Qásima. Stal se prvním předsedou Svazu iráckých spisovatelů a předsedou Syndikátu iráckých novinářů. Nakonec však stanul v opozici proti Qásimovi a v roce 1961 musel odejít do exilu do Libanonu.⁹⁰⁸ Krvavý vojenský převrat 8. února 1963 rozhodl, že strávil zbytek života v exilu.⁹⁰⁹

V Praze se ocitl náhodou. Na počátku 60. let během politické krize v zemi se s ním setkal tajemník velvyslanectví NDR v Bagdádu a předal mu pozvání vlády NDR k pobytu. Při mezipřistání v Praze jej uvítala delegace československých spisovatelů. Od roku 1961 žil v Praze jako politický emigrant a zůstal zde 7 let – až do roku 1968. Krvavé bagdádské události z února 1963 básnický zdokumentoval. Tehdy byl předsedou Výboru obrany iráckého lidu se sídlem v Praze.⁹¹⁰ Mezi Araby je znám jako „*ášiq Prág*“ – milovník Prahy. Na počátku 90. let přesídlil do syrského Damašku.⁹¹¹ Po odjezdu z Prahy se sem vracel až do roku 1988. Muhammad Mahdí al-Džawáhiri je považován za jednoho z velkých arabských básníků 20. století. Prahu si velmi zamiloval a díky němu se Praha dostala do kulturního povědomí arabského světa. Zemřel ve svých 98 letech 27. července 1997 v Damašku.⁹¹²

„Miloval jsem vás, lidé všech národů a ras,
tak jako pole miluje svůj klas
jak lesní mýtina ptačí hlas
a noc zářivých světlic jas“ (překlad Jaromír Hajský)

Art Arabesque, s.r.o.

Zhruba od roku 2005 existuje v Praze společnost *Art Arabesque, s.r.o.* - kulturně-obchodní centrum kladoucí si za cíl přiblížit zdejším lidem arabskou kulturu. Ve svých začátcích se zabývalo přípravou výstav, vydáváním časopisu *Tanween journalu* v arabském i částečně anglickém jazyce, výukou arabštiny, ale také pořádáním výjezdových prezentací firem zejména se zdravotnickým materiálem do arabského světa (Spojené arabské Emiráty, Kuvajt, Egypt). Majitel Ondřej Zavádil původem z Hodonína si vzal za manželku Chimaiu Youssif z Damašku ze Sýrie. Poznal ji na svých toulkách po světě. Seznámili se, když dávala do pořádku muslimskou část knihovny v jednom ze syrských křesťanských klášterů. Chimaa si ponechala své jméno, protože v poměrně tolerantní Sýrii není sňatek důvodem ke změně jména. Šátek tam ženy nosí pouze, pokud chtějí. Chimaa šátek nenosí, protože ji nevyhovuje,

⁹⁰⁶ Hajský Jaromír, *Zesnul veliký arabský básník a věrný milovník Prahy Muhammad Mahdi al-Džawahiri*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1997, str. 31.

⁹⁰⁷ Al-Radhi Madžid, *Muhammad Mahdí al-Džawáhiri*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 1/2008, str. 20.

⁹⁰⁸ *Vystoupení Dr. Madžid al-Radhi* (zkrácená verze), str. 29-31.

⁹⁰⁹ Al-Radhi, *Muhammad Mahdí al-Džawáhiri*, str. 20-21.

⁹¹⁰ Al Jassani Rawa, *Al-Džawáhiri v Praze, z Prahy a o Praze*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 16.

⁹¹¹ *Al Jawahiri (Muhammad Mahdí Al-Džawáhiri) největší básník moderní doby Iráku a všech Arabů*. Nakladatel Centrum Al-Jawahiri pro kulturní výměnu. Vydavatel Agentura Babylon, Praha 2007.

⁹¹² Hajský, *Zesnul veliký arabský básník a věrný milovník Prahy Muhammad Mahdi al-Džawahiri*, str. 31; Al-Radhi, *Muhammad Mahdí al-Džawáhiri*, str. 20-21.

a manžela nenutí dodržovat tradice. Manžel původně tíhnul spíše k buddhismu, ale kvůli sňatku přestoupil na islám.⁹¹³ Firma sídlí v Praze 6 – Dejvicích. Je členem české sítě Nadace Anna Lindh. V rámci projektu Anna Lindh 2008 – „1001“ akcí pro dialog (eurostředomořská noc za boj proti rasismu, xenofobii, extremismu) připravila Art Arabesque úspěšný projekt a obdržela také od nadace Anna Lindh cenu.

Ve dnech 15. - 26. června. 2005 uspořádala Art Arabesque v Hodoníně vernisáž výstavy „Doteky arabského umění“ a ve spolupráci s velvyslanectvím Syrské arabské republiky výstavu Ghazwana Allafa „Tváře beduinů“. Výstava byla uspořádána ve spolupráci s Ústavem mezinárodních vztahů a Islámskou nadací v Praze.⁹¹⁴

Při posledním rozhovoru s majitelkou společnosti na začátku roku 2011 byli manželé rozvedeni. Společnost ArtArabesque si rozdělili. Manžel se věnuje prezentacím pro veletrhy, Chimaa provozuje jazykovou školu a stará se o syna. Má u sebe svou matku. Ráda by se vrátila do Sýrie.

NOMÁD - perské koberce s.r.o.

Další společnost, kterou bylo v 90. letech hodně vidět, nesla název *NOMÁD – perské koberce s.r.o.* Majitelem byl Ing. Nisan Jazairi, syn poválečného iráckého ministra kultury, který studoval v Československu a později se zde také oženil. Společnost Nomád měla dlouhou dobu prodejnu v Pasáži Lucerna, Štěpánská, Praha 1. Pozornost Nisana Jazairiho se zhruba od roku 2005 soustředila do oblasti kultury a záchrany památek v Iráku. Svou sbírku začal postupně rozprodávat. Poslední výprodeje koberců se uskutečnily z likvidačního skladu koberců Praha 4 – Chodov v letech 2010-11.⁹¹⁵

Slavní Arabové v Čechách

Muhammad Mahdí al-Džawáhiri, jeden z nejuznávanějších arabských básníků 20. století původem z Iráku.⁹¹⁶

Muhammad aš-Šarafi. Významný arabský básník, narozen 1940, pochází ze severního Jemenu. V roce 1964 se stal jemenským velvyslancem v Praze.⁹¹⁷ V roce 1998 svou diplomatickou kariéru ukončil symbolicky v Praze jako chargé d'affaires. K České republice si vybudoval hluboký vztah.

Veřejnosti je znám ***Sámer Issa*** (Issa = Ježíš) v soutěži Superstar v roce 2004. Tatínek je Syřan, matka česka. Několik let žil v Damašku.

Známostí osobností televizních komentářů tzv. „arabského jara“ se stal ***Šádí Shanaáh*** (křesťan původem z Palestiny). Mediálně se zviditelnil v době krize v Egyptě. Ve svém blogu pravidelně komentuje události týkající se Blízkého východu, problémy islámu v Evropě. Mezi jeho nejčtenější články patří: „Přemluv Issovou a Mádla“, „Arabové: co se mi na nich líbí a nelíbí“, „Ženo, odhal se!“ „Islám: mírový nebo násilný?“ „Mír na Blízkém východě? Dobrý vtíp!“ Narodil se v Praze palestinskému otci a české matce. Do první a druhé třídy chodil v uprchlickém táboře v jordánském Irbidu. Studoval mezinárodní vztahy na Richmond American International University v Londýně, na State University of New York, Empire State College (pražská pobočka) a University of Cambridge. Zkušenosti s politickou

⁹¹³ „Můj život s cizincem“, Právo 25.2.2006, str. 21.

⁹¹⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

⁹¹⁵ *Jedna šance končí ...v neděli 16. května 2010. Jeden z nejstarších specializovaných obchodů s perskými koberci v České republice a také jeden z nejvýznamnějších obchodů s perskými koberci na evropském trhu přestává existovat.* Propagační leták – součást víkendového vydání Hospodářských novin.

⁹¹⁶ Al-Nabulsi Mohammad, *Arabové milují Prahu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 18-19.

⁹¹⁷ Al-Nabulsi, *Arabové milují Prahu*, str. 18-19.

a diplomatickou prací sbíral při svých stážích v senátu, na ministerstvu zahraničí, během práce pro Evropskou komisi a jako poradce pro evropské a zahraniční záležitosti bývalého ministra školství Ondřeje Lišky.⁹¹⁸

Ferid Nasr – zakladatel, ředitel a majoritní akcionář jedné z největších cestovních kanceláří v ČR „Exim Tours“. Exim působí i v Polsku, Maďarsku a na Slovensku. Původem Tunisán, který vystudoval v Československu v 80. letech. Studoval ČVUT v Praze. Po absolutoriu pracoval na tuniském velvyslanectví v Praze, kde propagoval cestovní ruch. V roce 1993 založil svou firmu společně s krajankou Liliou Lili. Na dotaz, proč si vybral ke studiu právě Československo, když jezdil jako středoškolák na brigády do Francie, odpověděl, že pochází z chudé rodiny. V červnu, když skončila škola, vyrazil lodí do Marseille. Uklízel v obchodech, myl nádobí. Samé těžké a nezajímavé práce. Tak začíná a končí ve Francii mnoho Tunisánů, a tomu se chtěl vyhnout. O Československu nic nevěděl. V Tunisku se jen vyprávělo, že je na tom velmi špatně a že zde není ani maso. „Pro mne to byla výzva. Když jdou všichni jedním směrem, já si vyberu opačný.“⁹¹⁹

Má českou manželku, čtyři děti a odpočívát jezdí nejraději na svou chalupu do Jizerských hor, protože za teplem do turistických letovisek jezdí obchodně celý rok. Dříve jezdil na dovolenou s konkurenčními cestovními kancelářemi, ale na takových dovolených stejně neodpočíval, díval se po místních nabídkách a sbíral kontakty. Rád jezdí na běžkách a na kole. S Tuniskou komunitou v ČR se příliš nestýká. Tvrdí, že země, kde mladý člověk studuje, má na něj zásadní vliv. Kdyby došlo k roztržce mezi Českou republikou a Tuniskem, váhal by na čí stranu se postavit. Více než z terorismu má strach ze stoupajících cen ropy.⁹²⁰

V Haló magazínu byl v roce 2006⁹²¹ zveřejněn rozhovor s **Mohamedem Al Nabulsi**m. V 80. letech přijel studovat do Československa. Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze. Po studiích pracoval na několika velvyslanectvích arabských států a roku 1996 se z něj stal podnikatel. Měl malý krámk v pražském Smíchově. V roce 2004 však byl nucen z důvodů velké konkurence krámk zavřít. Věnuje se publikování, je mluvčím palestinského klubu v ČR. Al Nabulsi pochází z Palestiny, v Nábulusu vlastní jeho rodina poměrně rozsáhlé jmění. Nábulus je však od roku 1967 okupován Izraelem. Z rodiny se stali uprchlíci, domů se nemůže vrátit. Většina českých novin však jeho články odmítá. Publikuje převážně v Haló novinách. Z posledních článků lze uvést např. „Palestinci se chystají požádat o členství v OSN“ z 9. 8. 2011, nebo „Svět nesmí být k Palestině lhostejný“ z 1.12.2011.

Podle M. Al Nabulsiho není pro Araba evropská kultura příliš vzdálená. Arabové se o evropské kultuře učí na školách a váží si jí. Kulturní rozdíly však pociťuje. Jedna z prvních věcí, kterou zaregistroval je, že na rozdíl od Arabů Češi hodně používají vulgarismy, Arabové je použijí pouze, když chtějí někoho urazit. V českých hospodách i mezi spolužáky si musel zvyknout, že ne každé sprosté slovo znamená urážku. Nechápal, proč mu například nadávají „ty vole“. Časem ale pochopil, že nadávka může být v Čechách znakem důvěrnosti.

O Čechách si myslí, že jsou obecně tolerantní, neodsuzují jiné kultury, ale zároveň jsou uzavřeni, mají vnitřní strach z cizinců, tak úplně je nikdy nepřijmou. To ho dlouho trápilo. Snažil se dodržovat všechna pravidla a zvyklosti, ale nepomáhalo to. On sám nevypadá na první pohled jako Arab, ale když promluvil, bylo jasné, že není odsud. A právě v tu chvíli vycítil vždy změnu v chování a přístupu.

⁹¹⁸ Sadi Shanaah, <http://blog.aktualne.cz/blogy/sadi-shanaah.php>

⁹¹⁹ Majitel Exim Tours: *Cestovky trápí arabské bouře i příliš malá letadla*, <http://ceskatelevize.cz/>, 26.6.2011

⁹²⁰ *V obchodě neznám bratra (ani vlastního)*, <http://www.tyden.cz/rozhovory/>, 15.9.2011.

⁹²¹ Stern Jan, *Arab s českýma očima*. Haló magazín č. 5, 3.11.2006, str. 10-11.

Výzkum arabské komunity v Čechách (leden 2011 - leden 2013) - muži

Autorka použila autobiografickou metodu k zjišťování základních údajů o životě, zvycích a názorech arabské komunity v Čechách, přičemž výsledky přinesly zajímavé poznatky o kolektivní paměti českých Arabů (viz *Příloha č. 2*). V průběhu let 2011-2012 jsem zapisovala rozhovory s jednotlivými příslušníky arabské komunity žijící v ČR při různých příležitostech. Částečně se jednalo o akce Společnosti česko-arabské, jako např. Česko-arabský ples v letech 2011 a 2012, oslava narozenin současné místopředsedkyně Společnosti česko-arabské Mileny Zeithamlové, kulturní akce k oslavě konce roku 2011, kterou pořádalo Irácké fórum, valná hromada Společnosti česko-arabské. Třikrát v této souvislosti jsem navštívila brněnskou mešitu a dvakrát pražskou mešitu. V Brně jsem navštívila kavárnu, kde se schází část brněnské arabské komunity, navštívila jsem také prodejnu s *halal* potravinami. V Praze i Brně byli přednostně kontaktováni malí podnikatelé, s nimiž jsem v minulosti spolupracovala na různých projektech, např. hudebníci, majitelé cestovních kanceláří, vzdělávací agentury, fast-foodů, restaurací, prodejny *halal* potravin. Navázány byly i nové kontakty. Část kontaktů byla zprostředkována přes známé arabské občany, část byla získána oslovením náhodných neznámých arabsky hovořících hostů v restauracích, kavárnách nebo obchodech. Někdy reagovali pozitivněji mladí lidé. Ti se většinou zajímali, k čemu má výzkum sloužit. Někdy jsem se setkala s velkým pochopením starší generace, většinou té, kteří zde dlouhodobě žijí. Část oslovených interview odmítla, část se nechala nějakou dobu přemlouvat a ujišťovat, že jejich odpovědi nebudou zneužity. Zástupci pražské mešity mne informovali, že každou chvíli odpovídají na nějaký dotazník. Také zájem médií je podle nich velký. V době, kdy jsem v lednu 2012 mešitu v Praze navštívila, byla zde podle informací předsedy pražské Islámské nadace RNDr. Vladimíra Sáňky televize. Rovněž brněnská mešita zprostředkovává informace pro nejrůznější bakalářské a magisterské práce. Podle některých českých muslimek není ani tak problém, že musí pořád odpovídat na nějaké dotazy, ale spíše to, co z jejich odpovědí nakonec vznikne.

Cílem interview bylo narovnat mediálně vytvořený obraz, že co Arab to muslim a islamista, a tím potenciální terorista. Nastínit alespoň orientačně složení arabské komunity v ČR, kde mnoho z jejich členů jsou buď křesťané, nebo nepraktikující, dále vývoj komunity, způsob života a problémy, jimž jednotlivci v ČR čelí. Interview byla uskutečněna v Praze a Brně, respondenti však pocházeli i z jiných měst (například Plzeň, Třebíč, Strakonice aj.).

Data od celkem 75 respondentů byla získána metodou řízeného rozhovoru se standardizovanými otázkami. Byl vytvořen anonymní dotazník obsahující dotazy na rok a místo narození, náboženství (islám, křesťanství) nepraktikující, bez vyznání, rok a důvod příjezdu do ČR, manželství - speciální zájem byl směřován na tu část komunity, která žije ve smíšeném manželství s Češkou nebo Čechem. Následovaly zvyky, které jsou udržovány v rodině, a případné zkušenosti s diskriminací. Odpovědi byly písemně zaznamenány do dotazníků. Pět dotazníků bylo vyplněno bez osobního rozhovoru. Tento způsob získávání dat byl proveden sontážně, ale jak původně autorka předpokládala, neosvědčil se. Respondenti odpovídali na dotazy jednoslovně, často pouze: ano, ne. Některé dotazy ponechali zcela bez komentáře. Věcná interpretace výsledků výzkumu je součástí kapitoly.

Nejstaršími respondenty byli bývalí studenti – absolventi ČVUT v Praze, Vysokého učení technického v Brně, Vojenské akademie v Brně, Vysoké školy zemědělské a chemicko-technologické, kteří sem přicházeli počátkem 60. let v rámci mezistátních dohod z Iráku, Sýrie a Palestiny, také z Libanonu a Jordánska. Řada z těchto studentů po dokončení řádného studia pokračovala v doktorském studiu a získala titul CSc.

Nejčastějšími respondenty byli dřívější občané Sýrie (celkem 17 ze 61 mužů), hodně z nich žije dnes v Brně, kde rovněž odpovídali na dotazy a kde bývala tradičně největší syrská komunita v zemi. Mezi respondenty je starší generace 60. let, ještě více zastoupena střední

generace, která v Brně studovala v 80. letech i počátkem 90. let. Mezi syrskými respondenty jsou i zástupci druhé generace, kteří s rodiči (otec Syřan – bývalý student, matka Češka) odešli na nějakou dobu do Sýrie a po r. 1989 se s oběma nebo jen s matkou vrátili zpět do ČR. Podle jednoho z respondentů patřili studenti ze Sýrie mezi arabskými studenty spíše k těm chudším. Nemohli se srovnávat s Iráčany a už vůbec ne s Libyjci. Bohatí absolventi z Libye neměli většinou zájem v České republice zůstat ani zakládat rodiny a v arabské komunitě v ČR jsou zastoupeni minimálně.

Imigranti z Iráku tvoří druhou nejpočetnější skupinu dotazovaných (10). Jedná se o zastoupení všech generací. Významnou je generace let 60., ale i imigranti z nedávných válečných konfliktů. Na třetím místě jsou zastoupeni imigranti z Palestiny, jejichž rodiny ztratily vznikem Izraele majetky, nebo se jejich domy a pozemky nacházejí na okupovaných územích. Byli proto nuceni uprchnout, zpravidla do Jordánska (9). I mezi nimi jsou zástupci všech generací a také tzv. druhé generace, např. narození zde palestinským rodičům, kteří přijeli do Československa v 60. letech studovat. Zastoupeni jsou také potomci smíšených manželství (otec Arab, matka Češka), kteří jsou usazeni trvale zejména v Sýrii. Dále se jedná o studenty ze 70. let ale let 90. a pozdějších. Samotné Jordánsko je zastoupeno 5 respondenty, většinou dnešní střední generací, jejichž zástupci sem přicházeli studovat na konci 80. let. Zastoupeni jsou také respondenti z Jemenu (4). Jedná se o všechny generace, studenti ze 70., 80. i 90. let. Dále o bývalé studenty z Libanonu (4). Někteří sem přijeli studovat v 70. letech, někteří se zde ocitli omylem, chtěli původně do Německa. Je mezi nimi vysokoškolský učitel a podnikatelé. Nově přicházejí imigranti z Alžíru (3), Egypta (2) a Tuniska (1). Respondenti z Egypta a Tuniska byli mladí lidé, kteří se seznámili se svými partnerkami, když byly na dovolených u moře. Jedná se o jeden z posledních fenoménů imigrace, kromě toho, že se mladí lidé seznamují také přes facebook. Většina smíšených manželství byla typu on Arab ona Češka, Slovenka nebo Ukrajinka, Ruska, Francouzka. Pouze ve dvou interview šlo o manželství muže - Čecha s ženou ze Sýrie. V jednom případě bylo již manželství rozvedené. Důvodem, který žena uvedla, bylo ... „jiná kultura“.

Interview byla prováděna s částí arabské komunity, která je sekulární, tj. formálně jsou muslimové, avšak nepraktikující – takových byla většina respondentů. Část dotázaných se nebála o sobě prohlásit, že jsou nevěřící (*káfir*) a že náboženství je podle nich „opium lidstva“. Takováto interview byla uskutečněna spíše v restauracích a kavárnách. V interview v mešitách se jednalo většinou o muslimy sunnitského vyznání, jeden byl kurd-šíta, několik alavitů, jeden drúz. U respondentů ze Sýrie se vyskytoval mnohdy velmi multikulturní původ, např. matka křesťanka, otec alavita, nebo otec z Aleppa, matka z Istanbulu. Interview byla vedena i s respondenty již druhé generace – otec Syřan, matka Češka, narozen v Československu, nějakou dobu žili v Sýrii, pak se vrátili zpět již do České republiky. Všichni dotazovaní ze Sýrie se shodli v tom, že náboženství se v této zemi nikdy neřešilo. Bylo jedno, zda je někdo muslim, křesťan nebo Žid.

Pozoruhodnou kapitolu mezi muslimy u nás představují české manželky – muslimky, které přešly na islám poté, co si vzaly Araba, a v poslední době vzrůstající počet Čechek konvertitek, které se k islámu dostaly z vlastního přesvědčení ještě před tím, než se provdaly za Araba anebo jsou dosud svobodné a svůj protějšek hledají mezi muslimy. Jednalo se většinou o mladé ženy, vysokoškolsky nebo středoškolsky vzdělané přemýšlivého typu, částečně z ateistických rodin, kde Vánoce představovaly pro děti spíše trauma. Někdy mladistvě nadšené, hodně se snažily podtrhnout, že jim někdy jejich muslimští partneři připadají ve víře vlažní a že ony je povzbuzují, aby byli opravdovější. Část respondentů byli křesťané – většinou se jednalo o občany původně z Libanonu, Sýrie, Iráku - celého spektra směrů přes ortodoxní, katolíky a dokonce se mezi respondenty objevil i jeden maronita. Mezi respondenty byli i zástupci těch, kteří do ČR přicestovali z důvodu „nepokojů“ v jejich zemích následkem tzv. „arabského jara“. Většina z nich zde měla buď manžela na studiích,

v pracovním poměru nebo děti provdané za Čechy nebo za jiné cizince a pracující zde. Mladší z těchto respondentů se tady s největší pravděpodobností chystají zůstat, starší doufají, že se po zklidnění situace budou moci vrátit zpět domů, kde mají veškerý majetek i přátele.

Většina potomků smíšených manželství jsou dnes vysokoškolsky vzdělaní lidé, mají většinou výhodu znalosti cizích zemí a jazyků. Nejvíce je mezi nimi lékařů, lékařek, ekonomů, také žurnalisté – zahraniční zpravodajové a letuška. Najdou se rovněž profesionální arabisté, psychologové a sociologové. Mezi věřící druhou generací převládá profese lékaře a část z nich se angažuje v řízení islámských kulturních center. Většinou jsou v druhé generaci provdaní za Čechy, Češky nebo jiné cizince, nikoli však arabského původu.

Pokud jde o zvyky, které komunita dodržuje, většinou slaví svátky muslimské i křesťanské, a to i v rodinách, kde jsou oba manželé Arabové – praktikující muslimové. Důvodem jsou hlavně děti, které se stýkají s ostatními spolužáky a chodí do českých škol. 11 respondentů uvedlo, že drží v rodině pouze svátky muslimské. 15 respondentů uvedlo, že slaví pouze svátky křesťanské. Respondent č. 13 odpověděl, že nechce pěstovat v dětech žádné náboženské zvyky.

Většina respondentů konzumuje smíšenou stravu. Stravu tvoří většinou kombinace arabského (středomořského – italského, řeckého) i českého jídla. Jen výjimečně českou stravu nejedí, ani ne tak ze zásady jako spíše proto, že jim nechutná (respondent č. 48). Respondent č. 40 naopak uvedl, že nemá rád arabské jídlo, ale občas ho jí. Arabové – křesťané dodržují svátky křesťanské, výjimečně drží i muslimské. U křesťanů praktikujících i nepracujících i některých sekulárních Arabů zde dlouhodobě usazených je běžná i konzumace vepřového masa. Nejčastěji bylo jmenováno vepřo-knedlo-zelo, vepřové řízky, jeden z křesťanů jmenoval jako jedno ze svých oblíbených jídel vepřové koleno (resp. č. 71). Většina Arabů-muslimů se snaží vepřovému vyhýbat. Z českých oblíbených jídel většina z dotázaných jmenovala na prvním místě zhruba shodným počtem: svíčkovou na smetaně a guláš. Úspěch svíčkové tkví patrně v nasládlé chuti omáčky i smetaně, která se v arabské kuchyni používá. Velký úspěch mají u orientálců také brusinky. Jídla obdobná guláši se vyskytují v indické kuchyni. Další v pořadí byla uváděna pečená kachna (husa)-knedlík-zelí. Poměrně často byly uváděny plněné knedlíky masem, které připomínají arabské plněné taštičky (berek). Mladší muži anebo ženy a děti mají rádi ovocné knedlíky (meruňkové, jahodové) a také knedlíky bramborové. Objevují se však i jiná oblíbená jídla jako hovězí na česneku (resp. č. 42), roštěná, telecí (resp. č. 51), smažené žampiony (resp. č. 17), smažený sýr, smažené kuřecí řízky plněné nivou, kuřecí řízek v zapečené v bramboráku (resp. č. 74). U kuřecího řízku v bramboráku si dotazovaný posteskl, že jej bohužel dnes málokdo dělá. Ze sladkých jídel byly jmenovány buchtičky s krémem (resp. č. 47), lívance, vánoční cukroví, např. kokosky (resp. č. 74). Sladká jídla znali respondenti většinou z domova.

Česká jídla část dotazovaných konzumuje během týdne, arabská vzhledem k náročnosti přípravy zpravidla přes víkend. Roli také hraje, zda česká manželka umí arabská jídla připravit. Nezáleží, zda je muslimka nebo ne. V případě že manželka arabskou stravu vařit neumí, kupují ji v restauracích nebo fast-foodech. Jedná-li se o českou manželku a rodina zde po celou dobu žije, drží většinou české zvyky včetně české kuchyně. Z arabské stravy většina českých žen umí připravovat arabské předkrmy (*hommos*, plněné taštičky aj.) nebo jednodušší jídla jako orientálně upravené kuře. Někteří z respondentů mužů-Arabů připravují v rodině arabskou stravu sami (resp. č. 27, 29, 38, 61, 66, 67, 75).

Pokud jde o diskriminaci, velká část dotázaných nikdy žádnou nepocítila. Většinou se jednalo o příchozí původem z Libanonu, Sýrie, částečně z Palestiny, Jordánska a Iráku. Většina z nich uváděla, že jim ostatní Češi říkají, že jako Arabové nevypadají. V případě, že jsou trochu tmavší pleti, s diskriminací se setkávají: "*černá huba*", "*černej je tady*" (resp. č. 2). „*Ano - ale málokdy, pletou si mne s cikány*“ (resp. č. 13). Málo - na úřadech práce nebo

synkovi *"Vrat' se, odkud jsi přišel"*. Ještě za studia *"Co tady děláš ty černá hubo?"* - odpověď: *"Co ty bílá hubo"* (resp. č. 17).

„*Málokdy - ale ano, málokdo si dovolí*“ (s milým úsměvem poukáže na svou urostlou postavu), „...*hlavně na úřadech - státní úředníci, v soukromém sektoru málokdo*“ (resp. č. 51). „*Jen jednou - byl trochu starší než já, koukal divně a říkal: Co tady děláš? Běžte pryč!*“ (resp. č. 66).

„*Určitě ano, nekonkrétní – citová. Cítíte, že mu vadí, že jsem Arab. Někdy provokace – hovoří rozkazovačným stylem, např. sedněte, napište, bez prosím... Anebo se mnou jednají, jako bych byl dítě: A víte vůbec, proč chcete být českým občanem?... Napište, co Vám řeknu. A Češi umí pěkně ponižovat... Stalo se v Praze známému, že stařenka odmítla ošetření lékaře, protože byl Arab, a druhý den přišel její syn a zmlátil ho.*“ (resp. č. 42).

„*Já nevypadám jako Arab. Kamaráda zmlátili skinheadi v nočním autobuse. Je z Palestiny, tmavší, kudrnatý*“ (resp. č. 43). „*Když byl problém v USA (2001)*“ - osobně nemá špatné zkušenosti. V ČR se mu velice líbí, je přímo nadšen (resp. č. 44). „*Opilí lidé, ...myslí, že jsme Turci, že jim bereme práci a odnášíme mimo republiku*“ (resp. č. 50). Anonymní útoky přes e-maily, buď osobní, nebo obecné na muslimskou komunitu, např. „*Ať muslimové táhnou, odkud přišli*“, *manželka kvůli šátku*“ (resp. č. 52).

„*Záleží, kde se člověk pohybuje - v práci žádné problémy.*“ Dodnes chodí společně na pivo „...na ulici určitě se najde“ (resp. č. 36). Má arabské jméno, takže dochází k poznámkám, otázkám, ne vždy nepříjemným. Od r. 2001, kdy se islám zpolitizoval a vše se hodně medializovalo, zaznamenal velkou změnu (respondent č. 68). Jednou, *za starých časů - před 35 lety*, mu někdo řekl: „...*ty černochu, co tady děláš za naše peníze*“. Když si s manželkou koupili dům, sousedi měli zpočátku strach. „*Pak jsme je pozvali před vánoci a teď jsme kamarádi*“ (resp. č. 72). Osobně se nesetkal, ale viděl např. v pasážích. Podle něj záleží, kde se pohybujete (resp. č. 73).

Specifický je pak případ Mgr. Salema Gamala, původem z Jemenu, který si svou zkušenost vyfotil a zapsal. Incident se odehrál v červenci 2011, když někdo odložil nefunkční ledničku v domě, načež se dalšího dne na nástěnce objevil následující „dopis“:

Žádost

„Žádám to ukrutné prase, které nám dělá ze společných prostor balkánský chlív, aby po sobě okamžitě uklidilo!!! Předpokládám, že v tomto domě nebydlí legálně a že dokonce není legálně ani v této zemi. Proto důrazně žádám, aby respektovalo kulturní zásady této země!!! Pokud prase neumí česky, tak prosím jeho přátele, aby mu tuto žádost přetlumočili, protože jinak se může lehce stát, že bude deportováno do chlívku, ze kterého přišlo. V každém případě podávám stížnost na Policii ČR.“

Mgr. Salem Gamal pracuje jako advokát, takže se podle svých slov nezalekl a zformuloval odpověď zhruba ve smyslu následujícího znění, že nepořádek nezpůsobil, že on pochází z Jemenu, vystudoval právnickou fakultu v Brně na Masarykově univerzitě, česky umí velmi dobře a Českou republiku má velmi rád, ...pracuje zde a platí řádně daně a žádá autora dopisu, aby vystoupil z anonymity, podepsal se, případně napsal na sebe kontakt. Sám se podepsal a svou odpověď připevnil pod výše uvedenou „Žádost“. Následujícího dne oba listy zmizely.

Diskriminaci pocítují i někteří arabští podnikatelé – jednak od zákazníků a jednak ze strany bank při žádosti o úvěry. Setkávají se také s častějšími kontrolami ze strany finančních úřadů (resp. č. 11). Také reakce některých zákazníků respondenti zmiňovali: „...např. klientka nejdříve chválila jeho zboží „krásná keramika“ ale jakmile se objevil, nic nechtěla.“ (resp. č. 10).

Na chování úředníků ve státních službách si někteří dotazovaní stěžovali, např. při vyřizování trvalého pobytu, žádosti o občanství např. v případě Palestinců. Přestože mají vysokoškolský titul, je s nimi zacházeno jako s negramotnými. Cítí diskriminaci ze státních

služeb „umím francouzsky, anglicky - proto nemají důvod“ (resp. č. 24). „U lidí naopak, ale všude v bankách potíže. Jsme dobrý, jen když platíme daně.“ (resp. č. 25).

Respondent č. 10 také zmínil, že se mu stalo ve vlaku, že průvodčí varoval cestující před ním, protože je tmavý.

Někteří respondenti zaznamenali i fyzické útoky (resp. č. 3), „...ano, hodně“ - zažil útok skinheadů (resp. č. 10). „V 90. letech více, v autobuse v Brně mne napadli mladí skinheadi, na fotbale mi nadávali - černý brambor, černá huba.“ Měl české kamarády, kteří se ho zastali. (resp. č. 26).

8 ze 61 mužských respondentů uvádí diskriminaci ve školách, např. „dcera se setkává ve škole s výroky, aby se vrátila, odkud přišla“ (resp. č. 3)....nebo synkovi „Vrat' se, odkud jsi přišel“ (resp. č. 17). „Minimálně jako děti“ (resp. č. 18). „Podle vzhledu není problém“, spíš podle jména naráželi na původ, např. „terorista - čau, kde máš ty bomby“. „Hodně lidí mi říká, že nevypadám jako Arab.“ (resp. č. 34). Respondent č. 35 uvedl, že zaznívaly vtipy. Děti ve škole se s diskriminací setkaly, rozlišují je podle jména (Aida, Samir). Jinak se sházejí se s lidmi, kteří je mají rádi (resp. č. 38). „Pochopitelně - neberu to vážně, ignoruji, v dětství jsme se setkávali s fyzickými útoky - nadávali nám do cikánů, na ulici občas Usáma bin Ládín“ (resp. č. 48). „...děti ve škole ze strany učitelky...“ (resp. č. 52).

Většina (27) dotázaných se s žádnou diskriminací nesetkala, nebo si nepamatuje anebo to nepovažuje za nic závažného. 8 respondentů má spíše opačné zkušenosti, anebo cítí dokonce výhody z toho, že jsou cizinci. Dva respondenti uvedli, že v jiných zemích je situace horší než v České republice. Respondent č. 71, zcestovalý podnikatel z Libanonu, hovořil obecně. Respondent č. 17 uvedl Chorvatsko.

Nesetkal se „...záleží na tom, kam člověk chodí, s kým se kamarádí.“ Naopak spolupracuje se sousedy - hlídá jim byty, když jedou na dovolenou (resp. č. 41). Osobně se s diskriminací nesetkal, ani děti, přestože mají arabská jména (resp. č. 57). „Nikdy – tím, že se chováme uctivěji, tak naopak – starší pacienti si vybírají nás“ (resp. č. 60). „Nejsou problémy – vaříme kebab a mám kamaráda z Tuniska – tmavší pleti – a stejně nemá problémy“ (resp. č. 61). „Ne, i když má starší dcera arabské jméno, manželka si to přála“ (resp. č. 67). Naopak, na koncertech je oceňováno, že je cizinec. Hraje v arabských restauracích, čajovnách, které vlastní jeho rodina a známí. Na dalších různých akcích, např. akce iráckých občanů, česko-arabský ples aj.. Se skupinou vystupují také na Slovensku a v Rakousku, na koncertech mají stovky posluchačů (resp. č. 70). V České republice nemá problém, v některých jiných zemích je to horší. On sám se snaží dávat lidem dohromady. Nedělá rozdíly mezi lidmi ani náboženstvím (křesťan, muslim, Žid – jedno jest). Má mnoho přátel mezi politiky (resp. č. 71). On sám žádnou diskriminaci nezažil. Není moc tmavý. Říkají mu, že vypadá jako Jugoslávec nebo Ital. Spíše cítí v tom, že je cizinec, výhody. Do lékárny mu lidé nosí k vánocům dárky (např. láhev vína) nebo přijdou jen tak popřát k vánocům. Ale kamarádi, kteří jsou tmavší, problémy mají (resp. č. 74). „Nikdy - jde o to, jak se chováte.“ Setkal se s někým, kdo nemá rád Araby, ale mně říkal „Ty jsi náš“. „Chodil jsem s nimi po hospodách. Řekl jsem si, co můžu a co ne. Zpočátku mi vadily nadávky, ale pak jsem pochopil, že je to normální. V domácnosti mu vadilo chování u stolu. Také jídlo - polévka v Sýrii není“ (resp. č. 75).

Evropská představa o ženě v islámské společnosti a situace v České republice

Následující odstavce se zaměřují na arabské ženy, které se rozhodly z nějakého důvodu přijít do České republiky a případně z nějakého důvodu zde zůstat. Nezabývá se tureckou komunitou ani žádnou jinou, jejíž představitelé jsou zde zastoupeni také.

Velmi často se zapomíná, že mnoho arabských žen, které se usadily v ČR, nemusí být muslimky. Sýrie, jako země typicky multikulturní, kde donedávna žila kromě řady jiných

významná křesťanská komunita, je právě tou destinací, odkud pochází mnoho syrských křesťanů, kteří se usadili v Praze. Křesťankou byla poslední velvyslankyně Syrské republiky v Praze Nadra Sayaf, která stála v čele svého úřadu v Praze devět let⁹²² a až koncem roku 2011 byla povolána vzhledem k situaci zpět do Sýrie. Pocházela z hlavního města Damašku.

Evropská představa o postavení žen v arabských zemích - podle nich automaticky islámu - je reprezentována šátkem, čádorem, nebo v posledních letech díky televizním přenosům z válečného Afghánistánu dokonce burkou. Naprostá podřízenost ženy muži, nemožnost řídit auto, zastávat některá povolání, v případě nevěry čelící ukamenování. Diskriminace, znásilňování, domácí fyzické násilí na ženách je podáváno médií jako něco, co je současné Evropě naprosto cizí.

Velmi často bývají zmiňovány případy tzv. „vražd ze cti“. Luboš Kropáček uvádí, že ve Velké Británii je každoročně evidováno přibližně 12 takových vražd, kterých se dopouštějí fanatičtí příbuzní vůči ženám, které se odhodlaly žít liberálním způsobem. V Německu to bylo za 10 let 45 případů.⁹²³ Reportéři a nejrůznější politologové, kteří na Blízkém východě nikdy nebyli anebo v nejlepším případě navštívili pouze některou zemi arabských ropných monarchií, nám vštěpují přesvědčení typu „...když východní občané cestují na Západ nebo obyvatelé Západu na východ, všichni si jasně uvědomují, že překročili sociální hranice, které jsou mnohem zřejmější než hranice geografické či rozdíl jazykové, národnostní nebo rasové. Uspořádání společnosti na Západě a na Východě se opírá o diametrálně odlišné principy. A klíčovým rozdílem je postavení ženy.“⁹²⁴

Obdobný názor zazněl z úst expremiéra Miloše Zemana. Ten na konci svého článku „Proč považuji islám za anticivilizaci“, zveřejněném na začátku roku 2012 na stránkách portálu Eurabia, prohlašuje, že jedním z podstatných anticivilizačních rysů islámu je vztah k ženám. Jediné, s čím lze přitom podle Zemana souhlasit, je zákaz, aby ženy řídily auto. „Ve všech ostatních případech islámská anticivilizace činí z žen nesvéprávnou diskriminovanou menšinu a ženy, které islám obhajují, by si to měly uvědomit.“⁹²⁵

Stále častěji vidíme v reportážích z Blízkého východu – z bývalé sekulární Libye nebo historicky multikulturní Sýrie ženy vesměs zahalené jakoby ani jiné ženy v arabských zemích neexistovaly. Musím říci, že moje zkušenosti jsou jiné. Čím dál obtížněji se však komunikuje s lidmi, kteří nikdy v Orientě nebyli a jejichž představa je vytvářena pouze obrazy, které přenáší Česká televize, v o něco lepším případě evropská média. V relaci ČT24 v pondělí 3.9.2012 ohlásila česká redaktorka s vítězným úsměvem na rtech zavedení nošení šátku u redaktorek egyptské televize jako revoluční změnu, protože za bývalého prezidenta redaktorky šátky nesměly nosit.⁹²⁶

Více než dvacet let mám možnost se stýkat s ženami přímo v arabských zemích i u nás a v Evropě. Setkávala jsem se s arabskými ženami, které v České republice nebo v Evropě delší dobu žily. S arabskou komunitou i manželkami velvyslanců nebo přímo velvyslankyněmi se setkávám také na recepcích na počest státních svátků arabských zemí nebo na akcích Společnosti česko-arabské. Zcela výjimečně jsem měla během této dlouhé doby možnost potkat ženy zahalené.

První zahalené ženy jsem spatřila v Damašku v hotelu Meridien v roce 1992. Damašek tehdy s oblibou navštěvovali kuvajtsí šejkové s manželkami a dětmi. Jezdili si do Sýrie užívat světského života. Byl to v Damašku velmi neobvyklý pohled. Jediné místo v Damašku,

⁹²² Syrská velvyslankyně se rozloučila s Prahou. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 46.

⁹²³ Kropáček, *Vícesměrné perspektivy evropských muslimů*, str. 3

⁹²⁴ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 152.

⁹²⁵ Zeman Miloš, *Proč považuji islám za anticivilizaci*. 8.7.2011, <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/>

⁹²⁶ V egyptské státní televizi poprvé četla zprávy zahalená žena. 3.9.2012, <http://www.tyden.cz/>

kde se pohybovaly zahalené ženy, byla šiitská čtvrť kolem tzv. zlaté mešity paní Zajnab. Více zahalených žen bylo údajně možno spatřit také kolem města Homs.

Další zahalenou ženou byla manželka saúdského emíra, který přicestoval do Prahy jako velvyslanec na přelomu tisíciletí. I když i tuto mladou dámu bylo možno spatřit několikrát nezahalenou, pouze v tradičních dlouhých arabských šatech. Další ženy – manželky velvyslanců v šátcích se začaly objevovat na iráckém velvyslanectví po pádu diktátora Saddáma Husejna. V elegantním šátku připomínající spíše turban se také poprvé objevila manželka jednoho z posledních egyptských velvyslanců v Praze, kterou mám vyobrazenou na jedné z fotografií při otevírání výstavy o Egyptě, již pořádala Společnost česko-arabská v roce 2007.

Zatímco na iráckém velvyslanectví se šátek u žen velvyslanců stal v posledních letech běžnou záležitostí, na egyptském velvyslanectví se situace střídala. Byla sice již odlišná od situace před dvaceti lety, kdy jezdily páry pouze evropského vzhledu, a manželky velvyslanců nebylo možné rozeznat od jiných evropských žen. Některé naopak působily na české poměry výstředněji, protože byly oblečeny v nápaditějších šatech než jejich evropské kolegyně. Předposlední vedoucí egyptského úřadu v Praze byla emancipovaná žena, manželka egyptského podnikatele.

V České republice vyšlo v posledních letech několik publikací věnujících se ženské otázce, jejichž autory jsou ženy, které delší dobu v arabských zemích žily. Většina z nich se shoduje v tom, že islámský svět je obrovský a velmi různorodý. Proto jednoznačná odpověď na otázku, jaké postavení v něm zaujímají ženy a jak žijí, není možná.⁹²⁷ S ženami v arabském světě je to podobné jako s Evropankami, jedna studuje, druhá se od rána do večera modlí, třetí pracuje jako módní návrhářka, čtvrtá je v domácnosti. Prosadit se jako žena není jednoduché ani v České republice.⁹²⁸ Média se však v poslední době nezajímají o osudy žen, které žijí sekulárně, studují vysoké školy, pracují a oblékají se stejně jako v Evropě. A přitom země jako Sýrie, Libanon, Tunis, Egypt i Libye jich byl donedávna plný.⁹²⁹

Evropská unie má jeden ze základních požadavků pro spolupráci s arabskými zeměmi – zlepšení postavení žen. Realita je však taková, že svým konáním zejména v posledních letech de facto podporuje pravý opak. Poslední vývoj v arabských zemích tzv. „arabské jaro“ v některých zemích znamenal velké změny, jejímž důsledkem je bohužel nikoli zlepšení, nýbrž právě naopak zhoršení jejich postavení. Aktuálním příkladem je situace žen v Libyi. Jedním z prvních „výdobytků“ demokracie po pádu Mu‘ammara al-Qadhdháfiho zde bylo zavedení mnohoženství. 6. prosince 2012 přinesly Novinky.Cz článek o pětadvacetileté libyjské ženě, dceři právníka, Magdulien Abajdové, která musela uprchnout do Velké Británie a požádat o azyl.⁹³⁰

Když vypukla v Libyi v únoru 2011 revoluce proti Muammaru Qaddáfimu, zapojila se do ní. Odjela do Káhiry a pak do Paříže, kde vedla kampaň proti režimu a pomáhala získávat potraviny a léky pro povstalce. Když se Tripolis v srpnu 2011 dostal do rukou rebelů, vrátila se zpět a vedla kampaň za práva žen. Chtěla, aby byla v ústavě zakotvena rovnost pohlaví. Začala si však uvědomovat, že se v zemi čím dál víc prosazují islámští fundamentalisté. I přesto byla zaskočena, že jedna z tváří revoluce Mustafá Abdal Džalíl, který stál v čele přechodné rady, ve svém prvním veřejném vystoupení slíbil, že usnadní, aby muži měli více než jednu ženu. „Byl to pro nás šok. Nedělaly jsme revoluci kvůli tomu, aby si muži mohli vzít

⁹²⁷ Frouzová Magdaléna, Szcepanikova Alice, Schröm Oliver, Procházková Petra, Boubeker Amel, Kimberly Aydin, *Mříže v ráji. Muslimské ženy v Evropě*. Vyšehrad, Praha 2006, výroky autorek - předposlední strana.

⁹²⁸ Frouzová, Szcepanikova, Schröm, Procházková, Boubeker, Kimberly, *Mříže v ráji*, str. 22.

⁹²⁹ *Feministky v Libyi čelí hrozbě islámských represí*. 8.3.2012, <http://www.financninoviny.cz/>

⁹³⁰ *Libyjská revoluce požírá své děti, aktivistka musela do exilu v Británii*, <http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/>

*čtyři ženy. Chtěli jsme větší práva, a ne zničit práva poloviny společnosti. Za Qadhdháfího měly ženy ve společnosti na arabský svět mnoho práv.*⁹³¹

V létě 2012 se Magdulien Abajdová zúčastnila konference o ženských právech v libyjském Benghází, kde povstání začalo. Konference byla přerušena ozbrojenými členy milice. Ona sama byla zadržena, držena v hotelovém pokoji, fyzicky i slovně napadena a bylo jí vyhrožováno smrtí.⁹³²

Na internetu se začátkem roku 2012 začaly objevovat zprávy o libyjských ženách, které vystudovaly vysoké školy, odmítají nosit závoje a čelí fyzickému násilí a likvidaci i o tom, že v nově vytvářeném libyjském parlamentu chybí původně slibované kvóty o zastoupení žen.⁹³³ Evropská média se však o tuto nedemokratickou změnu vůbec nezajímala. Veškerá kritika se omezila na konstatování, že v novém libyjském parlamentu jsou zastoupeny pouze dvě zahalené ženy.⁹³⁴

Libye sice nebyla nikdy Libanonem, kde nosí ženy i krátké sukně a šaty s výstřihy, ale nevzpomínám si, že bych v Tripolisu začátkem 90. let potkala nějakou zahalenou ženu. Také evropské ženy se zde pohybovaly ve svých běžných šatech. Pokud se šlo do města, bylo lepší nosit delší sukně, rukávy přes ramena a pokud možno decentní výstřih, ale bylo tomu spíše kvůli černým africkým muslimům, kterých už tehdy bylo v Tripolisu a celé Libyi hodně. V Tripolisu bylo několik butiků s evropským zbožím. Dovážely se sem šaty z Turecka a Itálie, boty, kabelky a další doplňky byly často vyrobeny v Libyi z velbloudí nebo koží kůže. Výrobky tenkrát zakoupené v Libyi byly velmi originální.

Naprosto uvolněná atmosféra byla 90. letech v Tunisku, kam vyjížděli čeští experti z Libye strávit Vánoce nebo jen tak na víkend moři. Hlavní město i památky byly plné turistů. Emancipovaně vyhlížející ženy byly oblečeny v modelech, které byly směsicí francouzského a orientálního stylu.

Jako velmi tolerantní a multikulturní země působila Sýrie. Evropsky oblečené ženy v Damašku, slunící se páry v plavkách Latákii u moře, jeptišky v křesťanských kláštorech Maáloule a Sidnaji i zahalené šíitské ženy na severu kolem Homsu a méně zahalené drúzké ženy na jihu Sýrie kolem Bosry, to vše byla Sýrie v 90. letech. Damašek byl plný butiků a salónů a ženské modely, které zde bylo možno vidět, byly podobně jako v Tunisku ovlivněny pařížskou módou. Móda, kterou arabské ženy tenkrát v Damašku nosily, jsem v Praze zaregistrovala o 5-10 let později. Látky a vzory, které jsem tenkrát viděla v damašském bazaru nebo v některých buticích, není možné vidět v Čechách dodnes.

Vztahy se západními zeměmi, bývalými koloniálními velmocemi, hrály v 90. letech ve všech těchto arabských zemích velkou roli. Každá arabská země udržovala největší kontakty se zemí, jež ji v minulosti koloniálně ovládala. Roli v tom hrála znalost jazyka a kontakty místních získané zejména během studia. Větší snaha o spolupráci a obchod byla vyvíjena z evropské strany. Tak v Libyi měly největší úspěch italské a německé firmy. V Sýrii to byla Francie se svým kulturním institutem v Damašku. Libanon taktéž ovládala kulturně Francie, ale byla zde rovněž Americká univerzita v Bejrútu. Jordánsko se orientovalo na Británii a USA. Tunis na Francii a Egypt na USA a historicky Británii. Československo mělo svá největší odbytíště v Libyi, Sýrii a Iráku. Kulturní styky byly dlouhodobě výborné s Egyptem, také díky českým egyptologům. Cestovní ruch pak způsobil začátkem 90. let rychle rostoucí výměnu s Tuniskem i Egyptem.

⁹³¹ *Libyjská revoluce požírá své děti, aktivistka musela do exilu v Británii.*

⁹³² *Libyjská revoluce požírá své děti, aktivistka musela do exilu v Británii.*

⁹³³ *Feministky v Libyi čelí hrozbě islámských represí.*

⁹³⁴ *Libye schválila volební zákon. Kvóta o zastoupení žen v něm chybí.* 29.1.2012, <http://www.tyden.cz/>

Hodně moderní byl Libanon a libanonské ženy. Žily a bavily se spíše jako francouzky. Pro Čechy byl ovšem Libanon v 90. letech ještě velmi drahý, na rozdíl od Sýrie.⁹³⁵ Velmi výstižně popisuje tuto zemi Blanka Matragi, která zde od roku 1979 žije, ve svých vzpomínkových knihách: „*Kultivovaná zemička s velkým francouzským vlivem, kde lidé mezi sebou velmi rádi mluví francouzsky a děti se učí od tří let zároveň arabsky, francouzsky a anglicky. Dopoledne strávené v mořské zátoce a odpoledne u lyžařských vleků je specialita Libanonu.*“⁹³⁶ „*Na ulicích Bejrútu potkáte ženy zahalené závojem, tolerantní muslimy i mladé moderní a sexy oblečené dívky.*“⁹³⁷

Podobně jako Libanon i Jordánsko mělo se Západem výborné kontakty. Tradicemi a pohodou sice připomínalo Sýrii, ale výši cen i množstvím západních turistů spíše západně vyhlížející Libanon. Všude na ulicích, v úřadech i na hraničních přechodech bylo možné vidět na obraze krále Husajna, někdy i královnu, jeho poslední ženu, původem Angličanku.

Egypt byl již začátkem 90. let zemí velkých kontrastů a díky tomu potenciální časovaná nálož. V Káhiře existovala vedle sebe bohatá obchodní a nákupní centra, kde člověk nepotkal jinou než evropsky vyhlížející dámu, a bylo zde předměstí, které jsem v jiných arabských zemích neviděla - mrtvé město, kde rodiny žily na hřbitově. V některých čtvrtích bylo jistější vzít přes hlavu šátek. Během posledních dvacet let (v době vlády H. Mubaraka) byly do Prahy vyslány dvě egyptské velvyslankyně. První hned v devadesátých letech byla Moushira Mahmoud Khattab (1992-1994) a druhá Amal Moustafa K Mourad (2007-2011).⁹³⁸ Mise jí skončila v polovině roku 2011, když Husní Mubárak odstoupil.

Farida al-Nakkáš v článku „*Fundamentalisté na vzestupu aneb ženy v Egyptě*“, který je součástí publikace, která vyšla v Praze v r. 2005,⁹³⁹ vzpomíná na svá studia anglického jazyka a literatury na káhirské univerzitě. „*Plnila jsem si svůj sen a chtěla být vzdělaná moderní dáma. Dívky chodily nezahalené, kromě dvou dcer tehdejšího vůdce Muslimského bratrstva, tehdy i dnes největší islamistické strany v Egyptě. Ty však chodily zahalené jen lehce a žádná z nich, nepožádala ji ani jinou spolužačku, aby nosila roušku. To je v protikladu k dnešní situaci, kdy je na dívkách vyžadováno, aby se zahalily. Pokud není žena zahalená, je považována automaticky za křesťanku.*“ Tenkrát ji vůbec nenapadlo, že je muslimka a její matka křesťanka. Na univerzitě měla dobrého přítele, který byl křesťan. „*To je dnes nemyslitelné. Vyznání je jednou z prvních věcí, na kterou se dnes mladí lidé ptají. Lidé se na základě vyznání segregují, zintenzivňují se vzájemné předsudky. Mnoho Koptů se snaží emigrovat.*“⁹⁴⁰

Za připomenutí ještě stojí, že autorka výše uvedeného příspěvku promovala v roce 1962 a celé studium měla zadarmo. Zaměstnání všech absolventů univerzity bylo tehdy, jak sama říká, jedním z cílů Násirovy socialistické politiky. Podle zprávy OSN z r. 2002 brání Egyptu i všem arabským zemím ve vývoji tři faktory: nedostatek občanských svobod, úpadek vzdělávacího a výchovného systému a zhoršující se postavení žen. Zhoršující se postavení žen je přitom přímým důsledkem prvních dvou faktorů.⁹⁴¹

A v čem vidí Farída al-Nakkáš problém? Nejvýraznějším rysem posledních dvou desetiletí v Egyptě byly podle ní důsledky ekonomické recese a následné politiky tzv. „strukturální přestavby“ (*Structural Adjustment Program*), který Egypt přijal na popud

⁹³⁵ O politické situaci v Libanonu viz Šabacká Yvona: *Konflikt a politika velmocí na Blízkém východě. Libanon-bitevní pole velmocí.* Aleš Čeněk, Plzeň 2011.

⁹³⁶ Blanka Matragi. Příprava Michaela Zindelová. Lidové noviny, Praha 2006, str. 45-46.

⁹³⁷ Blanka Matragi, str. 47.

⁹³⁸ Bareš Ladislav, Gombár Eduard, Veselý Rudolf, *Dějiny Egypta*, Lidové noviny, Praha 2009, str. 687.

⁹³⁹ Frouzová Magdaléna, Al Oukla Jana, Procházková Petra, Jazairiová Pavla, Al-Nakkáš Farida, Von Vrangler Cornelia, Hejlová Simona, Malá Miroslava, Gojdová Markéta, Abraham Katy, Günes Ayata Aishe, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě.* Vyšehrad, Praha 2005, str. 179-189.

⁹⁴⁰ Frouzová Magdaléna, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě.* Vyšehrad 2005, str. 179-181

⁹⁴¹ Frouzová Magdaléna, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě.* Vyšehrad 2005, str. 180.

Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. V roce 1991 uzavřel zadlužený Egypt s MMF dohodu o provedení ekonomických změn jako transformace veřejných institucí v soukromé podniky, opatření k fungování tržních mechanismů bez zásahu státu a devalvaci národní měny. Především však šlo o stažení státu ze sféry sociálních služeb, tzn. krátily se sociální dávky, omezila se státní podpora školství a zdravotnictví a téměř se zrušily vládní dotace na bydlení a podporu chudých rodin. Následkem bylo dramatické zhoršení životní úrovně nižších vrstev a dokonce i velké části střední vrstvy. Reformy sice možná zlepšily ekonomické ukazatele, ale život obyčejných občanů se velmi zhoršil a nejvíce postiženy byly ženy. Ty byly nuceny přijímat často proti svému přesvědčení, tradicím nebo náboženskému vyznání nejhůře placená zaměstnání. Velmi rozšířeným jevem se stalo zaměstnávání dětí. Dívky z chudých rodin musely opustit školu, protože bezplatné vzdělání bylo prakticky zrušeno. Vzrostla negramotnost. Ekonomické reformy znamenaly i zhoršení zdravotního stavu obyvatel.⁹⁴²

Ve snaze povzbudit ekonomický růst zajišťovaly reformy nadměrná privilegia investorům na úkor práv zaměstnanců. Nový zákoník práce omezil některá práva garantovaná ženám, která byla za Násira samozřejmostí, např. zákazem noční práce žen, přestože existuje mnoho zaměstnání, kde ženy v noci pracovat musí - práce v rozhlasu, televizi, nemocnicích. Pracujícím ženám se mateřská dovolená začala proplácet pouze dvakrát, takže pokud otěhotněla potřeby, zpravidla ji zaměstnavatel propustil.⁹⁴³ Ekonomická krize vedla k tomu, že miliony mužů odešlo pracovat do bohatých a konzervativních ropných států jako např. Saúdské Arábie. Konzervativní náboženství pak přivázeli domů. Muslimské bratrstvo vlastní bohaté ekonomické instituce a společnosti, které vybízejí své zaměstnankyně, aby se zahalovaly. Pro vysokou nezaměstnanost volí tedy ženy zahalení, i když to není jejich názor.⁹⁴⁴

Těžko se dnes někomu vysvětluje, že i v Afghánistánu bylo možné ještě v 80. letech po odchodu ruských vojsk vidět ženy v evropském oblečení. Nástup Tálibů (vzešlých z uprchlických táborů v Pákistánu, kam utíkali Afghánci po invazi Rusů v r. 1979), jejichž hlavním cílem bylo vyhnat Rusy a jež sílilo hlavně díky velkorysé podpoře Pákistánu, USA a Saúdské Arábie, lidé zpočátku vítali. Slibovali zavedení tvrdého řádu, ukončení bojů, likvidaci korupce i „výdobytků“ komunismu. Jejich mravnostní policie však nato zakázala ženám vycházet z domu bez burky a porušení se trestalo bičováním.⁹⁴⁵ Ustavila se *al-Qá'ida* (základna) pro boj v nadnárodním islámském měřítku, do níž přicházeli mladí muži z širokého okruhu arabských i jiných muslimských zemí.⁹⁴⁶

Německý teolog Hans Küng v kapitole „K otázce žen v islámu“ ve své publikaci *Křesťanství a islám* upozorňuje na skutečnost, že na Západě je málo známo, že od konce 19. století se také v islámu objevily spisy zastánců emancipace a že se po první světové válce v mnoha islámských zemích organizovala ženská hnutí.⁹⁴⁷ Naopak Robert Spencer ve své knize *Islám bez závoje*⁹⁴⁸ uvádí nerovný vztah mezi mužem a ženou jako „základ islámu“. Ženy jsou podle něj v islámu diskriminovány šáriou, nebo-li islámským právem, který upřednostňuje muže. V některých zemích jsou kromě toho ještě obětmi mnohoženství anebo ženské obřízky.⁹⁴⁹ Připouští, že je možné, že ženy sice původně nepociťovaly islám jako utiskující náboženství a že je také možné, že stejně, jako se to stalo v křesťanství, muži víru

⁹⁴² Frouzová Magdaléna, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě*. Vyšehrad 2005, str. 181-184.

⁹⁴³ Frouzová Magdaléna, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě*. Vyšehrad 2005, str. 185-186.

⁹⁴⁴ Frouzová Magdaléna, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě*. Vyšehrad 2005, str. 188.

⁹⁴⁵ Frouzová Magdaléna, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě*. Vyšehrad 2005, str. 29-30. Bída a guláš z trávy, aneb ženy v Afghánistánu.

⁹⁴⁶ Kropáček, *Odmítnout nenávisť*, str. 21.

⁹⁴⁷ Küng Hans, van Ess Josef, *Křesťanství a islám*. Praha, Vyšehrad 1998, str. 121.

⁹⁴⁸ Spencer, *Islám bez závoje*, str. 12.

⁹⁴⁹ Spencer *Islám bez závoje*, str. 13.

zneužili a přizpůsobili ji převládajícímu patriarchátu. Stejně tak uznává, že zahalování žen bylo zřejmě záležitostí třetí až čtvrté generace po Prorokově smrti a že se tak stalo díky tomu, že muslimové v té době napodobovali řecké křesťany z Byzance.⁹⁵⁰

Obdobně hovoří i autoři knihy *Okcidentalismus*. Islám si podle nich zakrývání ženské tváře nevymyslel. Nejranější vyobrazení ženy se zakrytým obličejem pochází z Palmyry z 1. stol. n. l. a bylo běžně používáno v Byzantské říši.⁹⁵¹ Hans Küng upozorňuje, že zahalování ženy ani oddělování mužů a žen v mešitách nelze nikde v Koránu najít.⁹⁵²

V českých médiích se občas vyskytnou články týkající se problému nošení šátku (závoje) ve školách nebo burky na veřejnosti. Dana Horká ve svém „*Zamyšlení nad problémem ústavnosti případného zákazu nošení burky (příp. i šátku) při jednání v úředním styku v České republice*“ konstatuje, že „...problém nošení burky při úředním styku není v České republice tak aktuální otázkou jako např. ve Francii nebo Itálii, ale že i u nás žije muslimská komunita, která dodržuje zásady své víry – islámu.“⁹⁵³ Zahalování se rozšířilo až v době turecké nadvlády v Sýrii od r. 1516 a v Egyptě od r. 1517 a ženy se údajně zahalovaly dobrovolně, aby se chránily před znásilněním a odvečením do harému nebo karahánu (turecky *karhane* = bordel).⁹⁵⁴

Problémy se zakrýváním obličeje jsou nejčastěji spojovány s Francií, ale řeší se i v dalších evropských zemích. R.M. Rodríguez zmiňuje rozhodnutí regionálních vlád ve Španělsku, které v minulosti vyzývaly vedení škol, které nesouhlasily se zahalováním dívek a vyloučily je, aby je zpět přijaly. Argumentací bylo, že je nutné, aby převážilo právo dívek na vzdělání, jak je zakotveno ve španělské ústavě.⁹⁵⁵ V Itálii platí obecně zákaz zahalování těla i obličeje, které znemožňuje identifikaci, ale některá města jsou vůči imigrantům vstřícnější. Zákon o zákazu nošení burky na veřejnosti je na pořadu dne i v Nizozemsku.⁹⁵⁶ Nejvíce benevolentní je Anglie, kde neexistuje zákaz týkající se islámského oblečení, ale školy si mohou určovat v tomto ohledu vlastní pravidla.⁹⁵⁷

Podle Rodríguez se jedná o faleš spočívající v odvolávání se na svobodu demokratických států za účelem požadování odlišného statutu, v němž se demokratická svoboda, která ho umožňuje, nerespektuje.⁹⁵⁸ Pavel Barša se domnívá, že podobná rozhodnutí mají spíše kontraproduktivní dopady. Nebude-li společnost rozlišovat mezi islamistickým terorem a zbožnými muslimy, bude zahánět čím dál více umírněných muslimů k teroristům.⁹⁵⁹ Zákaz o zákazu náboženských symbolů ve francouzských školách, který se měl začít uplatňovat od školního roku 2004/5 povede podle Pavla Barši k vylučování ošátkovaných dívek ze státních gymnázií a k jejich segregaci v soukromých školách. Prohloubí jen propast mezi chudými a kulturně ostrakizovanými přistěhovalci z muslimských zemí a evropskou střední vrstvou.⁹⁶⁰ Hovoří o dogmatickém pojetí francouzského republikanismu, kdy je náboženství vykazováno do soukromí občanů a je mu upírán jakýkoli veřejný statut. Podle této ideologie by se měl občan oblékat a vystupovat pouze jako nositel homogenizované unitární národní identity. Kroje jednotlivých skupin mají být nahrazeny jednotnou národní

⁹⁵⁰ Spencer, *Islám bez závoje*, str. 86 – Respektuje islám ženy? Spencer zde cituje Karen Armstrong, britskou populární spisovatelku, která se zabývá islámem. Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Karen_Armstrong

⁹⁵¹ Burum, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 154.

⁹⁵² Küng, van Ess, *Křesťanství a islám*, str. 91.

⁹⁵³ Horká Dana, *Zamyšlení nad problémem ústavnosti případného zákazu nošení burky (příp. i šátku) při jednání v úředním styku v České republice*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2011, str. 26-32.

⁹⁵⁴ Horká, *Zamyšlení nad problémem ústavnosti případného zákazu nošení burky*, str. 28.

⁹⁵⁵ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 94.

⁹⁵⁶ Horká, *Zamyšlení nad problémem ústavnosti případného zákazu nošení burky*, str. 31.

⁹⁵⁷ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 104.

⁹⁵⁸ Rodríguez, *Neexistující Al-Andalus*, str. 89.

⁹⁵⁹ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 45.

⁹⁶⁰ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 46.

uniformou.⁹⁶¹ Šátek přitom může znamenat pravý opak toho, jak jej vnímáme my. Nikoli zahalení ale zviditelnění osoby. Žena takto oděná navíc vůbec nemusí vypadat asexuálně.⁹⁶²

Česká legislativa se muslimskými atributy zabývá jen v rámci přizpůsobování evropské. Vytváření právní úpravy týkající se migrace a problémy s ní spojenými je dnes již z velké části předáno na evropskou úroveň.⁹⁶³ Na úředních fotografiích v ČR je povolen šátek „hidžáb“, který zakrývá vlasy a krk, nikoli však „niqáb“ zakrývající obličej anebo „burqa“, oděv žen typický dnes pro Afghánistán, kde obličej žen je zcela zakryt až na jakousi síť v oblasti. Kateřina Děkanovská tvrdí, že problémy kulturních střetů neřeší ani české školství. Děti není zatím tolik a běžně se adaptují do nového prostředí.⁹⁶⁴ Školy, zdravotnická zařízení i některé úřady si poradily se situací přípravou nejrozličnějších projektů s multikulturní tematikou. Mezi žáky a studenty jsou takové projekty velmi populární. Obecně je však ve společnosti např. k nošení šátku odpor a většina dívek časem podlehne a přestane buď šátek nosit anebo změnit školu.

K ženské otázce v islámu se vyjadřuje také česká muslimská komunita. Islámská nadace v Praze vydala v roce 2010 publikaci *„Ženy v Islámu & ženy v židovsko–křesťanské tradici, mýty a realita“*, v níž se pokouší vyvrátit některé z mýtů, které hlásají světová a česká média.

První kapitoly brožurky se zabývají pojetím Evina hříchu ve Starém zákoně, kde veškerá vina za vyhnání prvního páru z ráje je přisuzována Evě, zatímco v Koránu je vina na obou. Citováni jsou nejvýznamnější křesťanští otcové Tertullianus a Augustinus, filozofové Tomáš Akvinský nebo Martin Luther, kteří považují ženy za morálně zkažené nebo přinejmenším za neužitečné.⁹⁶⁵ V islámu, zejména v šiitském, přitom existuje řada žen, které se těší významnému postavení, např. manželka Proroka Chadídža, nebo dcera Prorokova Fátima.

Pokud jde o věno, podle křesťanské nebo židovské tradice je zapotřebí dceru vybavit co největším věnem, aby bylo možno ji dobře provdat. V případě rozvodu často o věno přijde. V muslimské tradici naopak přináší věno ženich a v případě rozvodu věno zůstává manželce. Většina mužů si tak rozvod rozmyslí, protože by se finančně zruinovali.⁹⁶⁶

Problému polygamie, resp. polygynie,⁹⁶⁷ oponuje muslimská komunita argumentem, že na Západě byl zase „nedostatek“ mužů řešen statutem svobodné matky.⁹⁶⁸ Podle některých specialistů polygamie existovala již v předislámské arabské kmenové kultuře a existovala také u Židů. Abraham, Izák i Jákob měli více než jednu ženu. Byla ovšem také polyandrie.⁹⁶⁹

Neměli bychom si činit klamně představy o morální nadřazenosti Evropy a Západu v ženské otázce říká německý teolog H. Küng. Vědecky zatím není prozkoumáno, nakolik křesťanství v prvních stoletích ale i v současnosti napomáhalo emancipaci žen a nakolik jí bránilo.⁹⁷⁰

Není tomu tak dávno, co se závoj běžně nosil v Evropě jako symbol vyšší společenské příslušnosti. Kvůli tomu, že byl závoj znakem urozenosti, nesměly si např. židovské prostitutky zakrývat vlasy. Židovské ženy v Evropě nosily závoj až do 19. století. V současné době vyměnily ortodoxní židovské ženy závoj za paruky, pod nimiž mají vyholené vlasy.

⁹⁶¹ Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 49.

⁹⁶² Barša, *Orientálcova vzpoura*, str. 59.

⁹⁶³ Honusková Věra: *Status dlouhodobě pobývajících cizinců v současném českém právu*. In: Scheu Herald Christian (ed.), *Migrace a kulturní konflikty*. Auditorium, Praha 2011, str. 141.

⁹⁶⁴ Děkanovská K., *Kulturní specifika muslimů v České republice*. In: *Migrace a kulturní konflikty*, str. 203.

⁹⁶⁵ Abd al-‘Azim, *Ženy v islámu a ženy v židovsko–křesťanské tradici*, str. 17.

⁹⁶⁶ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 157.

⁹⁶⁷ Küng, van Ess, *Křesťanství a islám*, str. 122.

⁹⁶⁸ Buruma, Margalit, *Okcidentalismus*, str. 157.

⁹⁶⁹ Küng, van Ess, *Křesťanství a islám*, str. 122.

⁹⁷⁰ Küng, van Ess, *Křesťanství a islám*, str. 123.

Nepřekvapují nás šátky nebo čepce v českých nebo moravských krojích ani nás neurážejí zahalené jeptišky nebo starší ženy v šátcích, které je možno stále ještě vidět na bohoslužbách zejména v kostelících na Moravě. Podle Koránu je závoj nezbytný pro zachování počestnosti. I v muslimské společnosti byl závoj používán jako symbol nadřazenosti – užívali jej však zejména muži, např. chalífové. Dodnes závoj používají Tuarégové v saharské poušti.⁹⁷¹

Jedna třetina všech muslimů žije jako náboženská menšina v diaspoře (Sovětský svaz, Balkán, západní Evropa), kde je úplné dodržování islámského zákona iluzí. V islámských státech jako Egypt, Tunisko, Maroko, Turecko, Sýrie, Saúdská Arábie existuje přes poslední negativní vývoj otevřený nebo skrytý konflikt mezi tradičními a liberálními silami. Někteří liberální muslimové jsou ovšem názoru, že jednotlivé země musejí nejdříve projít fází re-islamizace, aby si uvědomili, že v praxi není možné restaurovat středověký *status quo ante*.⁹⁷²

Svou roli v donedávna celkem vyvážených informacích v českých médiích sehrála poměrně velká komunita sekulárně smýšlejících Arabů, kteří v ČR žijí ve fungujících smíšených manželstvích. Potomci, tentokrát ženského pohlaví, některých těchto manželství jsou dnes slavní. Jsou to herečky, např. sestřenice Issovy. Velmi často se v českých médiích objevuje módní návrhářka Blanka Matragi provdaná do Libanonu.

Vyskytují se však i články jako *Šla jsem k Alláhovi a uvízla v pekle* o neradostném osudu Pavly Bitarové, dcery syrského otce a české matky, která žila nějakou dobu v Sýrii a vrátila se zpět do ČR, krátce nato se ovšem rodiče rozvedli, ona sama otěhotněla a zůstala svobodnou matkou. Hledala proto nějaké zázemí. Začala navštěvovat brněnské islámské centrum, aby si udržela znalosti arabštiny. Seznámila se s ženami brněnských Arabů a stala se z ní velmi aktivní muslimka. Přednášela o islámu na středních školách, vystupovala v divadelní hře pranýřující předsudky vůči islámu. Pak se rozhodla provdat za indického muslima, kterého nemilovala, ani se jí nelíbil. Čelila fyzickému násilí a nakonec se rozhodla pro rozvod poté, co jí manžel nutil, aby svou nemanželskou dvoutletou dcerku odvezla natrvalo k rodičům. Poté, co zažádala o rozvod, se jí hodně manželek muslimů svěřílo, že je jejich manželé znásilňují a bijí. Pavla se s islámem rozešla, považuje ho za nebezpečnou víru. Pro bývalé bratry a sestry se však stala odpadlicí a byla zasypána nenávisťnými maily, dopisy a vzkazy vyhrožujícími jí fyzickou likvidací.⁹⁷³

Právo, sobota 29. listopadu 2008, str. 17 (zajímavosti) uvedlo několik článků po návštěvě Islámského centra v Praze: *Česká muslimka: Čádor mi nevadí*. 28letá česká žena přestoupila na islám po studiu různých duchovních směrů. Žije se dvěma dětmi v severních Čechách. Jezdí do centra půjčovat si knihy, rozmlouvat se souvěrci. „*Od hlavy k patám chodí v černém, její vepřové, nedotkne se alkoholu, pětkrát denně se modlí, neslaví u nás běžné svátky. Děti do ničeho nenutí. Na Vánoce mohou jít k tátovi.*“ Její přání - vdát se - vzít si muslima, najít si kamarádku muslimku.

Naopak jeden za všechny z názorů druhé strany, reprezentující arabské představy o postavení žen v ČR je, že naše ženy pracují. Někteří zahraniční studenti měli zpočátku dokonce pocit, že zde pracují pouze ženy. Když přišli do obchodu, byla tam prodavačka. Poštu nosila „pošťáčka“. V menze byly jen kuchařky. Otázka, která jim zněla první dny v Čechách, byla, kde jsou muži?⁹⁷⁴

⁹⁷¹ 'Abd al-'Azím, Šaríf, *Ženy v Islámu. Ženy v židovsko-křesťanské tradici. Mýty a realita*. Queens University, Kingston, Ontario, Kanada. Nakladatelství Ústředí muslimských obcí, Islámská nadace v Praze 2010, str. 63.

⁹⁷² Küng, van Ess, *Křesťanství a islám*, str. 93.

⁹⁷³ *Šla jsem k Alláhovi a uvízla v pekle*. Hospodářské noviny 7.2., str. 24 – Lidé.

⁹⁷⁴ Haló magazín č. 5, 5.11.2006, str. 10-11.

Slavné Češky - manželky Arabů, nebo potomci smíšených manželství

Asi nejznámějším příkladem šťastného smíšeného česko-arabského manželství je světoznámá módní návrhářka Blanka Matragi (nar. 20.2.1953) a její muž Makram Matragi původem z Libanonu, absolvent ČVUT v Praze i doktorandského studia tamtéž. Rodině se tenkrát nápadník líbil, zpočátku si vůbec nevšimli, že vypadá cizokrajně a pak si pletli Libanon s Lisabonem.⁹⁷⁵ V roce 1979 se vzali a odcestovali do manželovy vlasti. Sama popisuje svoje začátky v Libanonu s nadšením, přestože tam přišla v době občanské války.⁹⁷⁶ Pokud jde o její zkušenosti s islámem, v jiných zemích vycítila segregaci mezi muži i ženami. V Libanonu však vypadá podle ní situace odlišně. Ještě během občanské války se jí podařilo otevřít v Bejrútu vlastní salón, kde se vystřídaly zaměstnankyně mnoha náboženských směrů. Sama má k náboženství respekt, ale uchovává si odstup. Nadšená byla také tím, že Libanonky i ženy z dalších arabských zemí o svůj vzhled velmi pečují. Velkou pozornost věnují líčení, oblečení i všem doplňkům. Islám nabádá, aby se pro muže krášlily. „Touha po kráse sahá ve zdejší regionu až za hrob. Ideální situace pro módní návrhářku.“⁹⁷⁷ Sama zdůrazňuje, že se v Libanonu naučila společenskému chování, kultuře stolování – která je tam povýšena na skutečné umění.⁹⁷⁸ Naproti tomu život v Saúdské Arábii byl pro její temperament velmi obtížný.⁹⁷⁹

Další známou osobností je novinářka Pavla Jazairiová. Byla provdána za Iráčana, nedávného iráckého ministra kultury Mufida Jazairiho, který zde studoval a později pracoval jako novinář a do Iráku se vrátil až po pádu Saddáma Husajna. Mají spolu dva syny, z nichž jeden je rovněž známým novinářem. Se svým manželem se poznali na spartakiádě, kde byli oba jako novináři. Manželství skončilo poměrně záhy, krátce po narození druhého syna, bylo mu tehdy jen pár měsíců. Odešla ona - za jiným mužem, který byl starší a Čech. S Mufidem jsou doživotní přátelé, vidí se dvakrát ročně. V manželství však měli spíše sourozenecký bojový vztah. Ne že by se hádali, ale byla zde cítit konkurence mezi tím, jak si představoval život on a jak ona. Jinak je to podle ní pozoruhodný člověk, nesmírně jemný, chytrý a zajímavý. Na dotaz redaktorky, že jistě zná vztahy, kde spolu podobní lidé žijí celý život říká: „*Ano, ale je to za cenu velkých kompromisů z obou stran. Například nakladatel Charif Bahbouh, Syřan, který z politických důvodů žije celý život tady, si musel zvyknout na středoevropské prostředí. Jeho žena je Češka, ale i ona musela udělat hodně kompromisů.*“ Syn Radvan Bahbouh, psycholog, působí na katedře Psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, věnuje se koučinku a má vlastní firmu. Vlastní firma mu umožňuje si financovat psychologické výzkumy nezávisle na grantových agenturách.⁹⁸⁰ „*Kamarádka Lenka si vzala Palestince, který tady studoval, a žije s ním celý život v Betlémě. Svolila, že tam s ním odjede, ale dala si podmínku, že se doma bude mluvit jenom česky. I když ona samozřejmě výborně mluví arabsky. Tahle Lenka to vydržela a je to velmi šťastné manželství.*“⁹⁸¹

Herečka Martha Issová je dcerou herečky Lenky Termerové a Syrského otce Morise Issy, absolventa pražské FAMU, obor režie. Otec pochází z křesťanské rodiny (arabsky Issa = Ježíš). S otcovou rodinou v Sýrii nemá příliš častý vztah, naposledy tam byla na prázdninách před čtyřmi lety. Přesto, jak sama říká, je to její rodina. Co se tam děje, se jí dotýká a je jí

⁹⁷⁵ Blanka Matragi, str. 32 a 41.

⁹⁷⁶ Občanská válka v Libanonu trvala 16 let až do r. 1991.

⁹⁷⁷ Blanka Matragi str. 48.

⁹⁷⁸ Blanka Matragi, str. 50.

⁹⁷⁹ Blanka Matragi, str. 71.

⁹⁸⁰ Adéla Skřivánková, Radvan Bahbouh, *K psychologii stačí jen dvě židle*. Rozhovor, příloha Hospodářských novin, 9.2.2012, str. 11.

⁹⁸¹ Nad'a Klevisová, *Kdybych byla Bůh...* Víkend č. 31, příloha Hospodářských novin, 5.8.2011, str. 9-15

z toho úzko. Sleduje situaci v Egyptě, Iráku, Libyi a bojí se dalšího vývoje a radikalizace islámu. Připadá jí, že mluvit o náhlém nastolení demokracie je přinejmenším naivní.⁹⁸²

Herečka Klára Issová je sestřenicí Marthy Issové. Otcové jsou bratři. Klářin otec Michel je mladším bratrem Morise, oba vystudovali FAMU. Matka Kláry byla prodavačka. Otec si přál, aby se dcera něčemu věnovala, a tak ji přihlásil společně s bratrem do hudebně – dramatického kroužku. Chodila také na keramiku a ráda vyšívala.⁹⁸³

Anně Janků, předsedkyně Sdružení českých žen v Káhiře, která byla v r. 2012 vyznamenána cenou „Gratias agit“ za šíření dobrého jména naší země v zahraničí, bylo jednadvacet let, když se vdala za Egyptěana, který studoval v Praze biochemii. O dva roky později s ním odjela do vlasti. Tehdy v roce 1970 nevěděla absolutně, do čeho jde. Potíže začaly velmi brzy. Největší problémy měla s tchýní. Manžel byl prvorozený syn a tak mu matka pořád připomínala, že se musí starat o ostatní sourozence. Jeho tatínek byl už tenkrát v důchodu. Fakt, že s dcerou byla pořád odstrčená, byl neustálým zdrojem konfliktů. Manželství nakonec nevydrželo a během rozvodu se začalo vyjednávat, komu připadne dcera, tehdy šestiletá. *„Podle islámu může mít žena v péči dceru jen do osmi let a pak je u otce. Navíc jsem musela začít pracovat, našla jsem si místo v turismu a nemohla jsem si dovolit hlídání. Takže mi nezbývalo než souhlasit s tím, aby si manžel dceru nechal už od šesti let.“*⁹⁸⁴ Nějaký čas se s dcerou vídala, pak ovšem bývalý manžel s novou ženou odcestovali do Kuvajtu a její dceru vzali s sebou. Zmizeli a ona o nich neměla žádné zprávy. Z Egypta nemohla odjet, protože pak by se s dcerou jen těžko setkala. Setkání s dcerou se podařilo až po dvanácti letech, když se dověděla, že bývalý manžel je s rodinou zase zpátky v Káhiře. Sama byla již znovu vdaná a měla malou dcerku. Boj o svou prvorozenou však nemínila vzdát. Zjistila si, kam chodí dcera do školy a domluvila se s ředitelkou, že místo hodin náboženství byla s matkou. Musely znovu navázat vztah, což trvalo osm let. Nakonec se dcera rozhodla žít s matkou.⁹⁸⁵

Spousta krajanek potíže nepřekonala a vrátily se zpět do ČR. Ty, které vytrvaly, založily před dvaceti lety Sdružení českých žen v Káhiře. Předtím se scházely jen na recepcích na velvyslanectví při oslavách 28. října a Anna Janků si řekla, že je to škoda. Vždyť každá z nich řešila podobné problémy, o kterých si chtěla promluvit. Spousta žen má v Egyptě těžkou pozici, protože nemohou spoléhat na pomoc své původní rodiny, hlavně otce nebo bratrů, k nimž se místní ženy tradičně uchylují, když mají potíže s manželem. Za ta léta si vytvořily v Egyptě kontakty, zejména na advokáty, kteří mohou našim krajkám poradit třeba při rozvodu nebo vyřízení pozůstalosti po manželovi. Byrokracie je v Egyptě přebujelá a někdy trvá roky vyřízení i méně závažných právních záležitostí.⁹⁸⁶

Mezi své největší zásluhy počítá Anna Janků, že se jí podařilo zmařit několik sňatků rozvedených Čechů kolem čtyřicítky, které se na dovolené u Rudého moře seznámily s Egyptěanem o deset let mladším a uvažovaly o sňatku.⁹⁸⁷

Výsledky výzkumu arabské komunity v Čechách (leden 2011 - červenec 2012) - ženy

Během svého pobytu v Sýrii jsem potkala několik českých nebo slovenských žen do Sýrie provdaných, které byly spokojené anebo trpěly podobnými problémy jako u nás, tj. že jsou dlouhou dobu na mateřské a nemohou se realizovat. V 70., 80. i zpočátku 90. let byla situace v Sýrii daleko pohodlnější než u nás. Ještě začátkem 90. let byl život

⁹⁸² Martha Issová v *hormonálním rauši*. Magazin Práva, sobota 31. března 2012, str. 18-23.

⁹⁸³ <http://www.csfd.cz/tvurce/1196-klara-issova/>

⁹⁸⁴ *Ostrůvky češství. Láska v zemi pyramid*. Hospodářské noviny. Magazin víkend č. 25, 22.6.2012, str. 23.

⁹⁸⁵ *Ostrůvky češství. Láska v zemi pyramid*, str. 23.

⁹⁸⁶ *Ostrůvky češství. Láska v zemi pyramid*, str. 24.

⁹⁸⁷ *Ostrůvky češství. Láska v zemi pyramid*, str. 24.

v Sýrii daleko komfortnější než v Čechách. Postupně se část českých i slovenských žen provdaných do Sýrie začala vracet.

Z Interview s respondentem č. 47, mužem ze Sýrie z Aleppa, který má za manželku Češku: „V Aleppu je skupina Češek i skupina Slovenek. Scházejí se každých 14 dní. Původně jich bylo 30, po změně režimu v Československu se polovina z nich vrátila do ČR. Teď je jich asi 10. Scházejí se vždycky u jedné z nich i s dětmi (pokud jsou malé). Připravují chlebičky. Manželka chodí i k Češkám i ke Slovenkám. Nejvíce Češek je v Homsu. Ke státnímu svátku ČR tam pořádají večírek. Teď je ČR pro Syřany drahá. Jezdí se studovat na Ukrajinu. Smíšené rodiny jezdí často na výlety do hor do Libanonu. Chodíme spolu plavat, tančit a pít, ale nepřeháníme to“.

Doma vaří arabské jídlo. Manželka byla velmi mladá (18 let), když se brali. Vařit se učila od matky manžela. Manželka a matka vycházely výborně, nikdy se nehádaly. Z českých jídel vaří manželka např. buchtičky s krémem, amolety (moravský název pro palačinky), knedlíky, vánoční cukroví a často připravuje chlebičky.

To, že původně sekulární společnost arabských zemí se v poslední době mění, zaznamenává i sama arabská komunita. Příkladem je výrok z jednoho interview provedeného v brněnské kavárně, kde se komunita pravidelně schází: „Letěl jsem z Vídne do Damašku a všichni byli normálně oblečení, pak jsem usnul, a když jsem se vzbudil, myslel jsem, že jsem někde jinde – všichni byli černí.“ V 70. letech byla podle něj situace jiná, např. na svatbě v Sýrii byl běžný civilní oděv anebo kroj, v poslední době je i zde tendence k zahalování.

Setkala jsem se s arabskými nebo českými ženami-konvertitkami na akcích Společnosti česko-arabské. Některé jsem vyhledala v jejích zaměstnáních. Zaslala jsem také za ženami v mešitách v Brně i Praze.

Celkem se mi podařilo pro interview získat 14 respondentek (viz Příloha č. 3). Většina žen byla spíše mladšího nebo středního věku, mezi 20-40 lety. Čtyři byly původem ze Sýrie, dvě křesťanky a dvě o sobě tvrdily, že jsou muslimky. Ani jedna z nich však nenosí šátek. Naopak byly oděny evropsky a velmi moderně. Všechny ostatní respondentky jsem potkala v mešitách. Jedna dívka – muslimka, je sice Češka, narozena v Čechách, ale otec je syrského původu, a tak odjela načas k tetě do Sýrie naučit se arabsky. Jedna žena pocházela z Jemenu, jedna z Ruska a jedna pocházela ze Slovenska. Ostatní byly Češky-muslimky.

Atmosféra v mešitách mezi ženami byla velmi příjemná. Můžete si uvařit kávičku, dostanete cukroví. Témata, která ženy probírají, jsou úplně stejná jako témata, která probírá sekulární česká rodina, tj. rodina, zdraví, děti, škola, práce, a také to, že se na dvoře před mešitou potkaly s nějakým mužem, který se jim líbil. Navázání kontaktu bylo rychlé s českými a slovenskými konvertitkami. Ty většinou velmi ochotně odpovídaly. Pouze v jednom případě česká žena zcela odmítla odpovídat a jedna česká žena odmítla odpovědět na některé dotazy. Překvapivé pro mne bylo, že mnoho mladých českých muslimek konvertovalo na islám ještě před tím, než poznaly svého manžela. Velmi ochotně odpovídaly ženy původem ze Sýrie. Krásně oblečená žena v bílém krajkovém šatu původem z Jemenu se sama velmi zajímala, co to dělám. A následný rozhovor byl velmi milý. S tlumočením nám ochotně pomohla jedna z přítomných slovenských žen. Ženy v černých šátcích jsem neměla odvahu oslovit. Výzkum mezi ženami v mešitě byl časově náročnější než mezi muži. Bylo to částečně způsobeno tím, že muži byli předem připraveni na moji návštěvu, zatímco v ženské části v pražské mešitě jsem se musela s ženami sama seznámit. V brněnské mešitě byla o mne informována manželka předsedy obce, což mi pomohlo v kontaktu. Roli sehrálo to, že v ženské části byly děti, které občas přiběhly k matkám, a rozhovor se tak prodloužil. Ženy se také více zajímaly o můj výzkum, disertační práci, mé zaměstnání, rodinu, koníčky. Některé konstatovaly, že mají bohužel s některými výzkumy špatné zkušenosti, protože jejich odpovědi jsou ve výsledné podobě překrouceny. Od některých konvertitek jsem dostala

vizitku, kdybych měla ještě nějaké dotazy. Jednu ženu zaujalo, že se angažují ve Společnosti česko-arabské a projevila přání se podívat na některé akce.

Resp. č. 65 se stala muslimkou z vlastního rozhodnutí, je tomu 10 let. V Boha věřila, i když má atheistické rodiče. Islám ji zaujal na škole, když v zeměpise probírali arabské země a ji zajímalo, proč je islám v tolika zemích, proč má tolik vyznavačů. V křesťanství jí vadí trojjedinnost a věci, které jsou nepochopitelné. Islám podle ní nenutí lidi slepě poslouchat, ale učí je přemýšlet. Resp. č. 64 konvertovala ve svých 16-17 letech. Byla na dovolené v Řecku a tam ji okradli. Pomohla jí muslimka ze Sýrie.

U mladé generace se velmi často vyskytuje seznámení přes internet. Tak tomu bylo u resp. č. 32, která je muslimkou od r. 2009, a s přítelem se seznámili přes internet. Je Egyptan pracující v Saúdské Arábii, ona v Egyptě ještě nebyla, ale přítel chce žít tady. Na islám přestoupila dříve, než se s přítelem seznámila. Resp. č. 30 je muslimkou od r. 2000. Seznámili se přes kamarádku, pak komunikovali přes internet. Manžel přišel do ČR v r. 2007. Manželství uzavřeli v Jordánsku, žili tady. Nyní je rozvedená. Rozvedli se v listopadu 2011 z manželova přání. Našel si jinou Češku a žije zde.

Pokud jde o dodržování tradic, některé arabské ženy udržují kvůli dětem obojí svátky (resp. č. 28). I některé z českých konvertitek slaví islámské i české svátky. Vánoce i Velikonoce slaví u babičky na Slovensku (resp. č. 64). Naopak pro českou muslimku (resp. č. 65) Vánoce nic neznamenaají, má je spojeny s traumaty (např. čerti) a s tím, že se během nich rodiče většinou pohádali.

Ženy arabského původu vaří většinou arabskou stravu. Žena-podnikatelka a samoživitelka s malým dítětem (respondentka č. 46) vaří arabskou stravu pouze o víkendu (gyros, sladké), protože vyžaduje více času. Přes týden vaří, co má doma: rýži, brambory, bramboráčky, krupicovou kaši. O něco starší žena (resp. č. 28), rovněž původem ze Sýrie, vaří z českých jídel guláš, svíčkovou, bramborák. Další žena ze Sýrie (resp. č. 16), křesťanka, pocházející ze Sýrie z Homsu, která provozuje s manželem arabskou cukrárnu a nabízejí zde i menší arabská jídla, vaří všechno: arabskou, italskou i českou kuchyni. Z české kuchyně nejčastěji guláš, kachnu, bramborový salát, řízky i vepřové. Respondentka z Jemenu (resp. č. 63) byla v době rozhovoru v Čechách teprve dva měsíce a českou stravu zatím neměla možnost ochutnat. Dívka muslimka, narozená v Čechách (resp. č. 56), konzumuje doma většinou arabské jídlo, z českých jídel jedí houskové knedlíky nebo guláš. Žena původem z Ruska (resp. č. 53) vaří většinou arabské jídlo i jakékoli jiné jídlo, nejí vepřové - knedlíky, zeli. České dívky-muslimky nebo rozvedené vaří a konzumují většinou všechno kromě vepřového (resp. č. 54) „*Když babička nebo maminka něco udělá, tak si dám*“. Respondentka č. 65 uvedla „arabské jídlo anebo fantazie - mix mezi českým a arabským jídlem“. Vdané české ženy-muslimky (rozumí se provdané za manžela arabského původu-muslima) vaří „*spíše arabské jídlo, české také, jako např. sladkosti, buchty, závin, pizzu, bramboráky, placky*“ (resp. č. 55). Respondentka pocházející ze Slovenska (resp. č. 64) uvedla mezinárodní kuchyni „*přes týden slovensko-česká, o víkendu arabská*“.

Ženy-cizinky, pocházející ze Sýrie, které nenosí šátek, se přímo osobně s diskriminací nesetkaly, ale občas ji cítí (resp. č. 12), anebo o ní slyšeli. Resp. č. 46 na dotaz, zda se někdy setkala s diskriminací, uvedla: „*Já ne, ale kamarádky, které byly z Egypta a v šátku, zastavili policajti a bez důvodu kontrolovali, v supermarketu je obtěžovali opilci.*“ Pak se zamyslela a uvedla, že asi ano a „*.... že to bylo ve školce, když syn první rok nezvládal češtinu. Učitelka mu řekla, že neumí a on se zablokoval. Učitelka říkala, že to dělá naschvál. Křičela na mne, asi proto, že jsem cizinka. Nakonec jsme si museli stěžovat ředitelce a domluvili se, že syn půjde do jiné třídy. Lidé nechápou, že jako cizinka neznám české písničky a básničky (byť všeobecně známé jako skákal pes přes oves nebo pec nám spadla, pozn.) a nemůže je tedy se synkem procvičovat.*“ Několikrát žádala, aby jí básničky nebo písničky dali vytištěné, protože

rukou psané texty jsou pro ni obtížně čitelné, ale nestalo se. Také žádala kopii týdenního programu, aby mohla na něj synka připravit, marně.

Další dvě respondentky – muslimky v šátku si příliš diskriminaci nepřipouštěly. Dívka 12 let (resp. č. 56) nerozuměla otázce. Musela jsem jí vysvětlit, co je diskriminace. „*tak např. když chodíš takhle oblečená a v šátku, nemáš problémy s lidmi?*“ Odpověď: „*Děti se ptají - proč to nosíš? To je náboženství?*“ Žena pocházející z Jemenu (resp. č. 63) tvrdila, že se s diskriminací nikde nesetkala, ale že byla zatím jen v ČR a v Egyptě.

Většina českých konvertitek si však na diskriminaci v České republice stěžovaly. Problém je podle nich hlavně šátek. Např. resp. č. 54 uvedla, že na ni křičeli např.: „*Ty krávo, běžte si tam do té Vaší Saúdský Arábie*“, „*Měla jsem na sobě bílé šaty a hledala jsem bonbóny a oni začali mít poznámky o bombě*“. Miluje Anglii - v Anglii se chovají slušněji než u nás. „*Ženy u nás přestávají nosit šátek, protože jedou např. s kočárkem a starší lidé se sehnou nad kočárkem a řeknou: Takové krásné dítě a taková ošklivá maminka*“. „*Oproti tomu muži Češi se začínají chovat s větší úctou, když vidí šátek. Někdy se podívají i tak, že je to dokonce příjemný*“.

Resp. č. 30 uvedla, že musela šátek odložit, protože si po rozvodu potřebovala najít práci. Předtím pracovala v prodejně esoterických olejů "Modrá brána" - tam jí šátek dovolili. Také na poliklinice, kde pracovala jako písarka a nebyla tolik vidět, jí šátek povolili. Resp. č. 53 zaznamenala slovní útoky, např.: „*Vrať se zpátky do své Arábie*.“ U porodu byly také problémy, pak se nakonec domluvili (porod probíhal v jedné z nejrenomovanějších pražských porodnic, U Sv. Apolináře, pozn.).

Resp. č. 64 pracuje sice v šátku, ale po událostech v r. 2001 udělala kompromis - změnu v úpravě šátku (moderní, více šik). Když pracovala v hotelnictví na Slovensku, jedna anglická agentura měla připomínky „*Jak mohou zaměstnávat muslimku?*“ Poslali fax vedení hotelu, že z ní mají strach. Byla to jedna z anglických agentur, které jezdí po Evropě a zastaví se jen na oběd. Majitel mne ze začátku stáhl z anglických skupin. S dalšími skupinami problém nebyl, např. s Dány nebo Holanďany.

Resp. č. 65 pracuje v tchai-wanské firmě, která má v kodexu "Ethnic friendly". Firma se chlubí tím, že získali certifikát za přátelské chování k zaměstnancům. „*Zajímají se, zda jsem u nich spokojená, a v kantýně mi vycházejí vstříc. Mají potřebu se se mnou bavit, protože jsem odlišná od jiných Čechů. Vždy dostanu volno, když jsou svátky a já volno potřebuji. Dokonce mne pozvali ke stolu - byla to velká společnost mužů. Ale to jsem odmítla, protože bych se pro samé otázky nenajedla*.“ Češi jí říkají: „*ukaz vlasy - zda mám vůbec vlasy*.“ Podle ní v pracovním procesu „*muslim – chlap – ano, ale muslimka – žena – je problém*.“

Pátá kapitola

Nevládní organizace zaměřené k arabské kultuře

Československá společnost pro mezinárodní styky

Československá společnost pro mezinárodní styky (ČSMS) byla založena Janem Masarykem, a ustavena jako jedna z prvních nevládních organizací 1. července roku 1946.⁹⁸⁸ V roce 1989 spolupracovala ČSMS s 62 společnostmi ve 46 zemích Evropy, Asie, Afriky, Ameriky a Austrálie. Společnost se podílela také na koordinaci družebních vztahů mezi jednotlivými městy. Koordinovala celkem 148 družebních vztahů československých měst, okresů a krajů se zahraničními partnery ve 29 zemích. ČSMS byla členem Světové federace sdružení měst a jedním ze zakládajících členů Světové federace sdružení pro Spojené národy. V roce 1978 se konala konference Světové federace pro Spojené národy v Bratislavě.⁹⁸⁹

Vnitřně byla ČSMS rozdělena na teritoriální výbory, které přímo spolupracovaly se svými partnery v příslušné zemi nebo oblasti. V čele každého z výborů stály politické osobnosti, většinou ministři federálních nebo národních vlád, místopředsedové FS nebo národních rad. Vlastní výkonnou činnost zastávali místopředsedové placení ministerstvem zahraničních věcí. Funkci výkonné místopředsedkyně Arabského výboru zastávala od r. 1972 Ing. Marie Hrušková, manželka velvyslance v Kanadě, Kongu a Iráku.⁹⁹⁰ Od obnovení Čsl. výboru solidarity s národy Asie, Afriky a Latinské Ameriky zastávala funkci místopředsedkyně. Vyučovala na Institutu řízení při Vysoké škole ekonomické, kde spoluzakládala katedru ekonomiky rozvojových zemí. Kromě ní zaměstnával výbor ještě výkonného tajemníka, kterým byl koncem 80. let arabista Mgr. Jaromír Marek, pozdější velvyslanec v Alžírsku. Předsedou ČSMS byl v r. 1989 Bohuslav Kučera, místopředseda Federálního shromáždění ČSSR. V čele arabského výboru stál Jaromír Žák, předseda Federálního cenového úřadu.⁹⁹¹

Spolupráci s jednotlivými arabskými zeměmi rozvíjelo celkem 11 výborů: Marocký, Alžírský, Tuniský, Libyjský, Egyptský, Súdánský, Syrský, Irácký, Jordánský, Palestinský a Jemenský.⁹⁹² Jednotlivým výborům předsedali většinou ministři federální vlády anebo republikových vlád, místopředsedové FS nebo národních rad,⁹⁹³ případně ředitelé odborů MZV, kteří měli ve své době významnou pozici a byli do funkce obsazováni na dlouhé období (10-15 let). Kontakty se společností v Libanonu udržoval přímo Arabský výbor, a to sice vzhledem k občanské válce v zemi. O založení Libanonského výboru se uvažovalo po normalizaci vnitropolitické situace. V partnerských zemích pracovaly obdobné společnosti, které však měly pro svou činnost rozdílné podmínky. Mezi nejaktivnější patřily společnosti v Syrské arabské republice, Jemenské lidově demokratické republice a Súdánské republice.⁹⁹⁴ I na straně partnerských zemí stály v čele společností významné osobnosti politického života.

⁹⁸⁸ *Projev Ing. M. Hruškové na valné hromadě k ustavení Společnosti československo-arabské.* Archiv Ing. M. Hruškové. Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace. Praha, září 1987, str. 1.

⁹⁸⁹ *Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS,* str. 19. Archiv M. Hruškové.

⁹⁹⁰ *Rodinná kronika Ing. M. Hruškové.*

⁹⁹¹ *Kontakty sbližují národy,* interview (s Ing. M. Hruškovou). Zhovárál sa: Boris Horák. Život, 19. Január 1989, ročník XXXIX, str. 3-5.

⁹⁹² *Kontakty sbližují národy,* str. 3-5.

⁹⁹³ *Projev M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS,* str. 8.

⁹⁹⁴ *Kontakty sbližují národy,* str. 3-5.

Předsednictvo Československé společnosti pro mezinárodní styky, shváleno na VIII. zasedání Valného shromáždění ČSMS, konaném v listopadu 1985:⁹⁹⁵

1. JUDr. Bohuslav Kučera - předseda, místopředseda FS ČSSR, předseda Čs. strany socialistické
2. RSDr. Viliam Šalgovič - místopředseda, předseda Slovenské národní rady. Uvolněn na zasedání předsednictva 6. 1. 1988. Místo něj jmenován M. Rusňák - místopředseda vlády SSR.⁹⁹⁶
3. Marie Jarošová - místopředsedkyně, místopředsedkyně České národní rady
4. Prof. JUDr. Zdeněk Češka, CSc. - místopředseda, rektor Univerzity Karlovy v Praze
5. RNDr. Miroslav Oplť, CSc. - vedoucí tajemník ČSMS
6. Ing. Štefan Barták, CSc. - primátor hl. m. Bratislavy
7. RSDr. Miroslav Bochenek - vedoucí tajemník ÚV SČSP
8. Prof. Ing. Václav Císař, CSc. - 1. náměstek ministra školství ČSR
9. Prof. Dr. Juraj Cúth, DrSc. - Komenského univerzita, Bratislava
10. RSDr. Květoslav Faix - náměstek ředitele Čs. rozhlasu
11. Ing. Ivo Fráňa - vedoucí odboru OMP ÚV KSČ
12. Jaromír Herceg - předseda JZD Čs. - kubánského přátelství, Bojničky
13. Ing. Bohumil Horák - šéfredaktor HRMŽ Čs. rozhlasu
14. Miroslav Hudeček - poradce gen. ředitele PZO Rapid, Brno
15. Ing. Vladimír Janků, DrSc. - ředitel Sekretariátu vlády ČSSR pro věci církevní
16. JUDr. Luděk Kapitola - tajemník Československé strany socialistické
17. JUDr. Radoslav Klein - zástupce vedoucího OMP ÚV KSČ
18. Doc. JUDr. Anton Kopšo, CSc. - ředitel ČTK na Slovensku, Bratislava
19. Akademik Jiří Kotalík - ředitel Národní galerie v Praze
20. RSDr. Viliam Kožík, CSc. - tajemník Ústřední rady odborů
21. Ing. Josef Krejčí - úř. místopředseda Čs. mírového výboru
22. Prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc. - VŠP ÚV KSČ
23. Ing. Lubomír Lédl - tajemník ÚV SSM
24. RSDr. Jozef Mravík, CSc. - vedoucí tajemník SÚV SČSP, Bratislava
25. JUDr. Roman Nárožný - náměstek ministra zahraničních věcí
26. Ing. Antonín Pelikán - ředitel CSÚZ
27. Doc. Michal Šaboľčík, DrSc. - ministr pověřený řízením FCÚ
28. Ing. František Štafa - primátor hl. města Prahy
29. PhDr. Josef Švagera - náměstek ministra kultury ČSR
30. JUDr. Jozef Vadovický - místopředseda SÚV SPB, Bratislava
31. Doc. PhDr. Vladimír Vipler, CSc. - ústřední ředitel TA ORBIS
32. Akademik Vladimír Zoubek - vědecký pracovník
33. Doc. PhDr. Michal Zozulák, CSc. - pracovník ÚV KSS, Bratislava

Arabské a africké teritoriální výbory a sekce a jejich předsedové:⁹⁹⁷

Africký výbor - Ing. Vladimír Blažek, ministr dopravy ČSSR
Alžírský výbor - Václav Pleskot, generální ředitel Čedoku
Arabský výbor - Ing. Jaromír Žák, ministr financí ČSSR
Syrský výbor - Ing. Štefan Lazar, ministr vnitra SSR, Bratislava
Irácká sekce - Ing. Vitalij Švic, nám. ministra hutnictví a těžkého strojírenství ČSSR
Jemenská sekce - Ing. Marie Hrušková
Jordánská sekce

Libyjská sekce - Ing. Jaroslav Vávra, ministr stavebnictví ČSR
Palestinská sekce - Ing. František Kalina, ministr lesního a vodního hospodářství ČSR
Tuniská sekce - Doc. Milan Vondruška, místopředseda České národní rady

Seznam Společností přátel ČSSR v zahraničí:⁹⁹⁸

Společnost Libanon-ČSSR. Předseda Hamdí al-Hadž (obchodník).

⁹⁹⁵ Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace, str. 7-10.

⁹⁹⁶ Zpravodaj ČSMS prosinec 1987-leden 1988, str. 4.

⁹⁹⁷ Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace, str. 11-14.

⁹⁹⁸ Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace, str. 23-24; Archiv Ing. M. Hruškové.

Společnost jemensko-čs. přátelství. Před sloučením se ustavení JeAR připravovalo, v JLDR byl předsedou Sálíh Abdalláh Muthanná, ministr komunikací JLDR.

Společnost jordánsko-čs. přátelství. Předseda: Hamd Farhán (právník).

Společnost palestinsko-čs. přátelství. Předseda Tajsír Kubba (člen politbyra Lidové fronty pro osvobození Palestiny).

Společnost syrsko-čs. přátelství. Předseda: Izzuddín Násir (předseda odborů, člen regionálního vedení strany Baas). Místopředsedou byl ministr dopravy SAR, absolvent čs. vysoké školy.⁹⁹⁹

Společnost irácko-čs. přátelství. Předseda: Muhammed Džásím ar-Rikábí (guvernér provincie al-Anbár).

Společnost marocko-čs. přátelství. Předseda: Abdallatif Lamrání (býv. st. ministr MZV, neresidentní velvyslanec pro Československo, pozdější ředitel st. podniku pro těžbu fosfátů).

Společnost alžírsko-čs. přátelství. Koncem 80. let Společnost přešla pod přímou kontrolu vládnoucí Fronty národního osvobození, jež ji zcela umrtvila. Pokusy o její oživení z české strany byly neúspěšné.¹⁰⁰⁰

Společnost libyjsko-čs. přátelství. Předseda Wanís ad-Dahmání (ředitel na ministerstvu veřejných prací).

Společnost egyptsko-čs. přátelství. Předseda: Magdí Hasanejn (velvyslanec v Československu 1966-72, obchodník).

Společnost tunisko-čs. přátelství. Tajemník: Mohammad Fachfách (čs. absolvent, ředitel Investiční tunisko - katarské banky). Po odchodu předsedy koncem 80. let společnost stagnovala.

Sdružení súdánsko-čs. přátelství.

Sdružení súdánsko-čs. přátelství vzniklo v r. 1982 a velmi brzo mělo 1600 členů.¹⁰⁰¹ Pořádaly se výstavy, soutěže dětí nebo večery české kuchyně. Ve spolupráci se súdánským fotbalovým svazem byla zorganizována návštěva českého fotbalového týmu Sparty v Súdánu. V roce 1988 byl předseda Sdružení dr. Kamil Ibrahim Hasan, vedoucí katedry na VŠ zemědělské v Chartúmu, a další člen Nasr El Din Shulgami pozváni do Československa na oslavy 60. výročí vzniku samostatného státu. Během jejich pobytu postihly Súdán ničivé záplavy. Oba zástupci uspořádali tiskovou konferenci a vyzvali k pomoci postiženému Súdánu. Československá vláda tehdy vypravila zvláštní letadlo s léky, dekami, stany a potravinami do Súdánu. V roce 1989 došlo v Súdánu k převratu. Předseda sdružení Kamil Ibráhím Hasan byl uvězněn a sdružení bylo stejně jako ostatní společenské organizace po převratu zakázáno až do roku 1998. Do roku 1990 byly v Súdánu a v Praze zastupitelské úřady, které práci obou stran usnadňovaly. Následně byly oba úřady zrušeny. V roce 1999 na základě výzvy Mezinárodního výboru přátelství (International Friendship Council) bylo Sdružení súdánsko-česko/slovenského přátelství jedním z prvních sdružení, které zahájilo činnost. Vláda rozhodla o vytvoření „Mezinárodní zahrady“. Ze soukromých fondů i menším přispěním velvyslance ČR a SR vznikl malý klubový objekt. V roce 2005 se uskutečnilo první setkání. Mezi členy bylo mnoho mladých absolventů českých a slovenských vysokých škol.¹⁰⁰²

Spolupráce s partnerskými společnostmi v zahraničí byla organizačně zajištěna dohodami o spolupráci, které určovaly obecně činnost obou zainteresovaných stran. Dále byly připravovány plány spolupráce na určité období, většinou se jednalo o tříleté plány s rozvržením do konkrétních akcí. Delegace společností z arabských zemí navštěvovaly ČSSR a obdobně i delegace z ČSSR navštěvovaly příslušné arabské státy. Většinou bylo využíváno služebních cest předsedů jednotlivých sekcí Arabského výboru, tak např. 29.3.-2. 4.1989

⁹⁹⁹ Z projevu M. Hruškové k 40. výročí ustavení ČSMS, str. 12.

¹⁰⁰⁰ Poznámka Ing. M. Hruškové. Archiv M. Hruškové.

¹⁰⁰¹ Kamil-Hassanová Zdeňka, předsedkyně Sudanese Czech a. Slovak Friendship Society, Khartoum, Sudan, *Historie Sdružení súdánsko-česko/slovenského přátelství*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2./2008, str. 29; Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS. Archiv M. Hruškové.

¹⁰⁰² Kamil-Hassanová, *Historie Sdružení súdánsko-česko/slovenského přátelství*. Bulletin 2/2008, str. 29.

se uskutečnila v Maroku návštěva předsedy Marockého výboru, ministra Nagye. V rámci této návštěvy byl projednán protokol o spolupráci na léta 1989-1990. Služební návštěvy předsedy Jordánského výboru J. Pravdy v lednu v Jordánsku bylo využito k jednání s představiteli Společnosti jordánsko-čs. přátelství. K jednání s představiteli Společnosti irácko-čs. přátelství bylo využito služební cesty předsedy Iráckého výboru, tehdejšího náměstka ministra V. Švice. Služební cesty předsedy Syrského výboru, ministra Lazara, 1.-8. listopadu 1989 bylo využito k jednání s předsedou Izzudinem Násirem a k uspořádání shromáždění v Damašku, na kterém ministr také promluvil. Ve dnech 22.-30.10.1989 se uskutečnila v Sýrii plánovaná návštěva kolektivních členů Syrského výboru, kterou vedla místopředsedkyně Ing. M. Hrušková.¹⁰⁰³

Členy a významnými funkcionáři společností v jednotlivých arabských zemích byli nezřídka absolventi českých a slovenských vysokých škol. Zahraniční studenti ze Sýrie, Iráku, Jemenu, kteří u nás studovali v 60.-80. letech. Kromě nich se v činnosti angažovali také ti, kteří měli s Československem pracovní kontakty, např. bývalí velvyslanci v ČSSR, arabští obchodníci (sklo, stroje aj.). Úkolem společností bylo podporovat spolupráci propagací znalostí o Československu, především v oblasti kultury. Obdobně tomu bylo i na české a slovenské straně. Členskou základnu tvořili většinou osobnosti, které měly nějaký vztah k arabskému světu: bývalí diplomaté, experti - inženýři, lékaři, sestry a často také jejich rodinní příslušníci a také orientalisté, afrikanisté aj.¹⁰⁰⁴

Aktivity Arabského výboru a jeho sekci:

Jednalo se o společné akce s Výborem solidarity s národy Asie, Afriky a Latinské Ameriky ke Dni Afriky, Palestiny, přednášky, další akce společně s Čs. filmem a Orbisem, kteří zapůjčovali filmy a informativní materiály.¹⁰⁰⁵ V roce 1985 se např. konal seminář pro představitele čsl. družebních měst.¹⁰⁰⁶

Velmi častými akcemi byly výstavy. V roce 1989 byla uspořádána putovní výstava syrského lidového umění v Praze, Mělníku, Šumperku, Benešově a Jindřichově Hradci. V galerii Dílo v Praze byla instalována výstava moderního arabského výtvarného umění, které se účastnili umělci z pěti zemí. Ve spolupráci s Výborem arabských žen v ČSSR byla na podporu palestinského lidu uspořádána výstava užitkového umění.¹⁰⁰⁷

Dalšími aktivitami společnosti byly výměny publikací, vysílání kulturních souborů a sportovních týmů. V Súdánu byla v roce 1985 hostem partnerské společnosti Sparta a rok předtím Vítkovice.¹⁰⁰⁸

Společnost přikládala velký význam spolupráci se svazy arabských studentů působícími v ČSSR. Na československých vysokých a středních školách studovalo v osmdesátých letech ročně přibližně 5000 studentů z rozvojových zemí, z toho studenti (bez aspirantů) z arabských zemí tvořili v r. 1988 celkový počet 1140.¹⁰⁰⁹

Oblíbené byly společné večery - setkání s arabskými studenty. Pravidelně takovéto akce pořádali syrští studenti v Praze. Na setkání se sjížděli studenti i z Moravy a Slovenska. Účastnili se jich přímo velvyslanci jednotlivých zemí akreditovaní v Praze anebo jejich zástupci. Pro arabské studenty bývaly pořádány přednášky o Československu. Mezi akcemi, které měly přispět ke znalostem o ČSSR, byly v posledních šesti letech do roku 1989 i letní brigády. Jednalo se o brigády 30-40 syrských studentů v JRD Čs.-syrského přátelstva

¹⁰⁰³ Příloha ke zprávě o činnosti ČSMS. Přijetí a vyslání delegací v roce 1989. Archiv Ing. M. Hruškové.

¹⁰⁰⁴ Kontakty sbližují národy, str. 3-5.

¹⁰⁰⁵ Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS. Archiv M. Hruškové, str. 15.

¹⁰⁰⁶ Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS, str. 18. Archiv M. Hruškové.

¹⁰⁰⁷ Kontakty sbližují národy, str. 3-5.

¹⁰⁰⁸ Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ČSMS, str. 10.

¹⁰⁰⁹ Příloha ke zprávě o činnosti ČSMS. Spolupráce se Svazy zahraničních studentů v ČSSR. Archiv Ing. M. Hruškové.

ve Svodíně v okrese Nové Zámky. Po příkladu Svodína pak v roce 1988 nastoupilo dalších 15 studentů z JLDR v JZD Velké Bílovice.¹⁰¹⁰

Společnost organizovala také oslavy státních svátků. Každoročně se společnost spolupodílela na organizaci tzv. Dne půdy, připomínajícího osudy arabského obyvatelstva žijícího na okupovaných územích. Arabský výbor se podílel také na koordinaci finanční sbírky, kterou vyhlásili v roce 1988 pionýři z Hustopečí na jižní Moravě na podporu palestinských dětí. Při této příležitosti byla výborem vydána pohlednice s reprodukcí kresby palestinského dítěte. V roce 1988 bylo také uspořádáno setkání českých a slovenských arabistů s některými předními arabskými básníky (Mahmúd Darwiš a Samíh al-Qásim).¹⁰¹¹

Přehled zahraničních absolventů v ČSSR v letech 1960-1988:¹⁰¹²

Arabská oblast:

Sýrie:	1449
Irák:	580
Libanon:	440
Súdán:	438
Jordánsko:	353 (do značné míry Palestinci s jordánským občanstvím)
Egypt:	179
JLDR:	160
Alžírsko:	154
JeAR:	124
Tunisko:	101
Maroko:	43
Palestina:	25
Libye:	12
Kuvajt:	1
Arabská oblast celkem:	3659

Afrika:

Etiopie:	461
Angola:	186
Nigérie:	173
Ghana:	103
Guinea:	71
Keňa:	68
Zair:	68
Namibie:	63
Somálsko:	55
Guinea B.:	53
Kongo:	52
Zimbabwe:	49
Madagaskar:	47
Tanzánie:	41
Mali:	40
Mosambik:	38
Togo:	38
Uganda:	37
Benin:	30

¹⁰¹⁰ *Kontakty sbližují národy*, str. 3-5; *Příloha ke zprávě o činnosti ČSMS. Spolupráce se Svazy zahraničních studentů v ČSSR*. Archiv Ing. M. Hruškové.

¹⁰¹¹ *Kontakty sbližují národy*, str. 3-5.

¹⁰¹² *Příloha ke zprávě o činnosti ČSMS. Spolupráce se Svazy zahraničních studentů v ČSSR*. Archiv Ing. M. Hruškové.

Kamerun:	24
Sierra Leone:	24
Senegal:	17
Zambie:	15
Rwanda:	14
Burkina Faso:	8
Burundi:	8
Mauritius:	8
Lestotho:	7
Gabun:	5
JAR:	5
Botswana:	3
Gambie:	2
Kapverdy:	2
Pobřeží Slonoviny:	2
Malawi:	1
Sejšely:	1
Afrika celkem:	1819

Kolektivní členové Československé společnosti pro mezinárodní styky:¹⁰¹³

Africký výbor

- JZD Obránců míru, Třinec
- Památník Dr. E. Holuba (Africké muzeum), Holice v Čechách
- JZD Ghansko - čs. přátelství, Vlčnov, okr. Uherské Hradiště

Alžírský výbor

- JZD Mír, Humburky, okr. Hradec Králové
- Východoslovenské železiarne, n.p. Košice
- PZO Motokov, Praha

Syrský výbor

- JZD Čs.-sýrského přátelství, Svodín, okr. Nové Zámky
- JZD Staré Město, okr. Svitavy
- Gumárne 1. mája, n.p. Púchov, okr. Považská Bystrica

Irácká sekce

- Agrozet n.p. Brno
- JZD Mír Práche, okr. Znojmo
- JZD Jílové u Prahy, okr. Praha-západ

Jemenská sekce

- JZD Velké Bílovice, okr. Břeclav

Libyjská sekce

- Dopravní stavby n.p. Olomouc

Tuniská sekce

- Agrozet Chrudim

Přehled partnerů v arabských zemích, které udržovaly družební styky s čs. národními výbory:¹⁰¹⁴

Alžírsko

Alžír - NV hl. města Prahy (velmi úspěšná spolupráce - výměna oficiálních delegací obou měst, skupin pracovníků městské správy a odborníků z oblasti řízení a plánování. Pravidelně se konaly týdny Alžíru v Praze a Prahy v Alžíru)¹⁰¹⁵

Batna - MěNV Nitra

¹⁰¹³ Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace, str.17-20.

¹⁰¹⁴ Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace, str. 31-34.

¹⁰¹⁵ Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS, str. 17-18. Archiv M. Hruškové.

Egyptská arabská republika

Alexandrie - NV hl. města SSR Bratislavy

Suez - NV města Ostravy¹⁰¹⁶

JLDR

Provincie Hadramaut - Jihočeský KNV

Libye

Tripolis - NV hl. města Prahy¹⁰¹⁷

Misurata - MěNV Vítkovice¹⁰¹⁸

Maroko

Larache - MěNV Púchov

Sýrie

Damašek - NV hl. města Prahy

Homs - NV města Brna

Hamá - NV města Brna

Palestina

Kunejtra - Lidice¹⁰¹⁹

Tunisko

Sousse - MěNV Poděbrady

Korbous - MěNV Trenčianske Teplice

Gafsa - MěNV Žiar nad Hronom¹⁰²⁰

Začátkem roku 1988 vyšlo první a zároveň poslední číslo Zpravodaje ČSMS (prosinec 1987-leden 1988). V úvodu se připomíná, že za více než 40 let existence této nevládní organizace bylo již několik pokusů o vydání tištěného materiálu, který ať již jako Zpravodaj, informace, Bulletin, či pod jinými názvy, měl informovat o činnosti ČSMS. Občasníky měly různou úroveň a délku trvání. Zpravodaj měl vycházet 4-6x ročně. Československá společnost pro mezinárodní styky tehdy měla kolem 1500 individuálních a 120 kolektivních členů, které byly sdruženy ve 44 teritoriálních funkčních výborech a sekcích.¹⁰²¹

Z posledních akcí Společnosti se v archivu Ing. M. Hruškové dochovaly záznamy o večeri uspořádanou na počest prezidenta Jásira Arafáta, která se uskutečnila dne 19.4.1989 a na niž byla Ing. Hrušková pozvána palestinským velvyslancem. Večere se účastnili J. Lenárt, Štefaňák, Johannes, velvyslanci arabských zemí, francouzský a švýcarský velvyslanec. Dne 18. dubna uspořádal Palestinský výbor spolu se Svazem palestinských studentů přednášku Dr. Adb al-Husajn Ša'bána na téma „Povstání palestinského lidu“ a 22.4.1989 se Ing. Hrušková a Novohradská účastnily zájezdu palestinských studentů do Lidic. Ve dnech 15.-17.5.1989 navštívil Jaromír Marek s l. tajemníkem palestinského velvyslanectví Nitru, kde ve spolupráci s okresní mírovou radou byly uspořádány dvě besedy s filmem. Ve dnech 25.-31. října 1989 proběhly „Dny tuniské kultury v ČSSR“. Na některých akcích participoval i Tuniský výbor. Předseda výboru M. Vondruška přijal 27. října oficiální tuniskou delegaci, která se této akce účastnila. Dne 8. listopadu se někteří členové Celoarabského výboru zúčastnili jednání komise pro absolventy MŠMT ČSR. 11. listopadu se konalo v Praze shromáždění k výročí Nápravného hnutí v Syrské arabské republice. Za ČSMS pronesl projev zástupce ved. tajemníka M. Školout. Shromáždění se konalo také v Bratislavě. Dne 15. listopadu zastupovala A. Novohradská Arabský a Africký výbor na shromáždění zahraničních studentů studujících v Olomouci a Ostravě, které se konalo v Ostravě. 14. a 15. listopadu se uskutečnily dvě besedy k palestinské otázce a k výročí vyhlášení Státu Palestina

¹⁰¹⁶ Zpravodaj ČSMS, prosinec 1987 - leden 1988, str. 18.

¹⁰¹⁷ Zpravodaj ČSMS, prosinec 1987 - leden 1988, str. 16.

¹⁰¹⁸ Zpravodaj ČSMS, prosinec 1987 - leden 1988, str. 19.

¹⁰¹⁹ Z projevu M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS, str. 18. Archiv M. Hruškové.

¹⁰²⁰ Zpravodaj ČSMS, prosinec 1987 - leden 1988, str. 21.

¹⁰²¹ Kučera Bohuslav - předseda ČSMS, Zpravodaj ČSMS prosinec 1987 - leden 1988, str. 1.

v Nitře, které vedli rada palestinského velvyslanectví Allari a za arabský výbor J. Marek. 17.11. uspořádal velvyslanec Státu Palestina slavnostní recepci na počest 1. výročí vyhlášení Státu Palestina. Recepce se zúčastnili členové Palestinského výboru.¹⁰²²

Po 17. listopadu 1989 se po dohodě s příslušnými zastupitelskými úřady neuskutečnilo shromáždění ke státnímu svátku Jemenské lidově demokratické republiky a také bylo odloženo uspořádání výstavy syrského lidového umění.¹⁰²³ Postupně byly přerušeny všechny kontakty. Ministerstvo zahraničních věcí a jednotlivá československá velvyslanectví v arabských zemích přestala společností sledovat. Ještě v 90. letech nicméně existovala společnost v Libanonu a v Súdánu.

Po zániku Československé společnosti pro mezinárodní styky v dubnu r. 1990 vzniklo při Federálním ministerstvu zahraničních věcí Středisko pro nevládní styky. Ředitelem se stal Pavel Hronček. Zároveň bylo ustaveno Shromáždění politických stran, sdružení a hnutí v Československé federativní republice (ČSFR). Za arabský výbor byla jmenována Ing. Marie Hrušková. Po třech setkáních však bylo shromáždění rozpuštěno a činnost sdružení ukončena.¹⁰²⁴

Činnost Arabského výboru a dalších výborů pro země arabského teritoria zanikla 23. října 1990. Dne 11.10.1990 byl přípravným výborem zaslán informativní dopis všem členům Arabského, Alžírského, Egyptského, Iráckého, Jemenského, Libyjského, Marockého, Palestinského, Syrského, Súdánského a Tuniského. Za přípravný výbor byla podepsána Ing. Marie Hrušková.¹⁰²⁵

Společnost československo-arabská

Společnost československo-arabská byla ustavena 23. října 1990. Její působnost byla celorepubliková. Valná hromada se konala od 14.00 hod. v sále domu Správy služeb diplomatického sboru, Praha 1, Krocínova ul. 1 za účasti doyaena arabského diplomatického sboru, velvyslance státu Palestina Abú Hišáma a dalších arabských diplomatů. Společnost byla napojena na Středisko pro nevládní styky Federálního ministerstva zahraničních věcí v Praze. Později bylo změněno na Odbor krajanských a kulturních vztahů. Při registraci bylo uvedeno jako prozatímní sídlo Společnosti československo-arabské Loretánské náměstí, Praha 1 (sídlo dřívějšího ČSMS). Od roku 1992 bylo sídlo společnosti přemístěno na adresu trvalého bydliště Ing. Marie Hruškové (Jerevanská 7, Praha 10). Vztahy společnosti k Federálnímu ministerstvu zahraničních věcí byly upraveny na smluvním základě.¹⁰²⁶ Po rozpadu Československa a vzniku samostatné České republiky schválila Společnost změnu stanov a od 15. února 1993 působí na území České republiky.¹⁰²⁷ Valná hromada schválila Statut SČSA, předpokládané akce do konce roku 1990 a uložila předsednictvu vypracovat zaměření činnosti a plán práce na rok 1991.¹⁰²⁸

¹⁰²² Hrušková M., *Přijetí a vyslání delegací v roce 1989, příloha ke zprávě o činnosti, ČSMS 1989.*

Archiv M. Hruškové.

¹⁰²³ Hrušková, *Přijetí a vyslání delegací v roce 1989, příloha ke zprávě o činnosti.*

¹⁰²⁴ *Projev Ing. M. Hruškové na valné hromadě k ustavení Společnosti československo-arabské.*

Archiv Ing. M. Hruškové.

¹⁰²⁵ Hrušková M., *Přípravný výbor Společnosti československo-arabské, Praha 1, Loretánská 13. Dopis z 11.10. 1990, Archiv M. Hruškové.*

¹⁰²⁶ *Projev Ing. M. Hruškové na valné hromadě k ustavení Společnosti československo-arabské, str. 2.*

¹⁰²⁷ Houska Miroslav, *Společnost česko-arabská 1990-2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 11-12.*

¹⁰²⁸ *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992, str. 8.*

Společnost přátel Afriky (SPAF) byla ustavena 15. října 1990. Na valné hromadě zvolili přítomní vedení SPAF. Předsedou byl zvolen prof. MUDr. Vladimír Šerý, DrSc., čestným předsedou Ing. Jiří Hanzelka.

Společnost československo-arabská navázala na činnost arabského výboru působícího při Československé společnosti pro mezinárodní styky (viz předcházející část). Arabský výbor patřil k nejméně aktivním, udržoval kontakty se Společnostmi přátel Československa, které existovaly v devíti arabských zemích, spolupracoval s československými zastupitelskými úřady v těchto zemích i s arabskými úřady akreditovanými v Praze, podílel se na spolupráci s arabskými studenty a udržoval kontakty s absolventy československých vysokých škol.¹⁰²⁹

Předsednictvo

Předsednictvo SČSA se sešlo 18. ledna 1991, schválilo zaměření činnosti a plán práce a užší vedení, které tvořili: předseda Dr. Jaroslav Šabata, místopředsedové: Ing. Marie Hrušková, Dr. František Vychodil, Prof. Vladimír Zapletal, hospodář: Dr. Michňák a jednatelka: Dr. Marcela Palíšková. Zdůrazněna byla nutnost spolupráce se Společností přátel Afriky.¹⁰³⁰

První měsíce roku 1991 byly využity k získávání nových členů a řešení organizačních a ekonomických otázek. Předsednictvo schválilo plán akcí na 2. čtvrtletí, mezi nimi např. seminář k Blízkému východu. Dne 19.3.1991 na zasedání užšího vedení přijalo prohlášení k ukončení války v Perském zálivu, které bylo odesláno všem arabským zastupitelským úřadům, velvyslanectví USA, Izraele, Francie, SRN a FMZV ČSFR. Společnost čs.-arabská i Společnost přátel Afriky věnovaly velkou pozornost spolupráci se zahraničními studenty. V roce 1992 publikovaly k tomuto tématu dva články.¹⁰³¹

Velkou zásluhu mělo vedení SČSA na řešení ekonomických problémů zahraničních studentů po roce 1990. Hned v začátku činnosti byl odeslán dopis ministrům Dientsbierovi a Vavrouškovi a svolána porada se zástupcem Domu zahraničních styků Doc. Brabcem. Velmi aktivně se zapojil předseda společnosti Dr. Šabata a členové Společnosti přátel Afriky, kteří působili na VŠZ v Suchdole. Ministr Vavroušek intervenoval u ministrů školství a ministrů práce a sociálních věcí ČR a ČSFR. SČSA měla podíl na tom, že stipendium zahraničních studentů bylo zvýšeno z 800 na 1500 Kč. Argumentem SČA bylo mj., že většina zahraničních studentů se po návratu do vlasti podílí na činnosti společností přátel Československa anebo jsou iniciátory jejich založení.¹⁰³²

Dne 26.6.1991 předsednictvo projednalo zprávu o činnosti a stavu členské základny. Zaobíralo se také pozváním velvyslance Státu Palestina k účasti společnosti na 8. setkání nevládních organizací k palestinské otázce, které se konalo pod záštitou OSN ve Vídni od 28.8. do 1.9.1991. Setkání se za společnost zúčastnil místopředseda Dr. Vychodil, který účast spojil se svými dalšími pracovními povinnostmi.¹⁰³³

V průběhu roku 1991 byla ustavena 3 sdružení přátel: tuniské, jemenské a libyjské a přípravný výbor Sdružení přátel Alžírsko. V měsíci lednu bylo založeno Sdružení přátel Maroka, Libanonu, Egypta, Iráku, Súdánu a Sdružení přátel zemí Arabského zálivu.¹⁰³⁴

¹⁰²⁹ Houska, *Společnost česko-arabská 1990-2000*, str. 11-12.

¹⁰³⁰ *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992, str. 8-11.

¹⁰³¹ *Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992.

¹⁰³² *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹⁰³³ *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹⁰³⁴ *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

Pravidelně se již scházely předsednictva Sdružení přátel Jemenu, Libye, Tuniska i nově vzniklých Sdružení přátel Palestiny a Sýrie.¹⁰³⁵

Na svém dubnovém zasedání v roce 1992 se předsednictvo SČSA zabývalo návrhem na svolání konference k ekonomickým vztahům ČSFR s arabskými zeměmi. Ustavilo výbor (Dr. F. Vychodil, Ing. J. Regner, Ing. M. Hrušková, M. Zeithamlová), který byl pověřen dalším jednáním a přípravnými pracemi.¹⁰³⁶

V podzimních měsících 1992 věnovalo předsednictvo velkou pozornost ustavování Sdružení přátel Libanonu, Kuvajtu a zemí Zálivu.¹⁰³⁷ Stávající sdružení vyvíjela činnost samostatně, organizovaly menší akce i publikovaly.¹⁰³⁸

První předsednictvo Společnosti československo-arabské:¹⁰³⁹

Na ustavující valné hromadě v říjnu 1990 zvolili přítomní vedení Společnosti.

Předsedou byl zvolen PhDr. Jaroslav Šabata, ministr vlády ČR, místopředsedy: Ing. Marie Hrušková - SČA Praha, JUDr. František Vychodil - specialista, Ústav mezinárodních vztahů a Prof. Ing. V. Zapletal - specialista, Vysoká škola ekonomická Bratislava.

V předsednictvu zasedli dále:

Ing. Július Malkovič - náměstek předsedy, Slovenský geologický úrad Bratislava

PhDr. Alois Michňák, CSc. - ved. tajemník ČÚV SAK ČSSR

PhDr. Marcela Palíšková, věd. pracovnice pro oblast arab. teritoria, nakl. Spektrum Praha

Miroslav Prchal - redaktor, Česká tisková kancelář Praha

Doc. Ing. Bohuslav Robeš, CSc., Vysoká škola zemědělská Praha

Prof. PhDr. Miroslav Verner, CSc. - egyptolog, Československý egyptologický ústav

Univerzity Karlovy v Praze

Milena Zeithamlová - SČA Praha

PhDr. Jana Součková, CSc. - ředitelka, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur

Dr. Lubomír Miřejovský - jmenován do funkce předsedy Sdružení přátel Palestiny

Ing. Josef Krejčí - jmenován do funkce předsedy Sdružení přátel Sýrie

Ing. Josef Regner - ředitel, Strojexport Praha. Jmenován do funkce předsedy Sdružení přátel Libye

Revizní komise:

Ing. Josef Roubíček

Dr. Jana Delongová, Dům zahraničních styků MŠ ČR

Alena Novohradská

V Bratislavě působila Slovensko-arabská společnost, v rámci které se uskutečnila řada setkání s intelektuály a studenty z arabských zemí působících v Bratislavě, například 17.11.1991. V roce 1991 se kromě ustavující schůze konaly 2 zasedání sdružení: 20.11.1991 v Bratislavě (slovenská část) a 27.11.1991 v Praze (česká část).¹⁰⁴⁰

Další valná hromada Společnosti československo-arabské se sešla 14. ledna 1992.¹⁰⁴¹

Společnost česko-arabská

¹⁰³⁵ Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992.

¹⁰³⁶ Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992.

¹⁰³⁷ Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsedkyní spol. Ing. M. Hruškovou. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹⁰³⁸ Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsedkyní spol. Ing. M. Hruškovou, str. 10-13.

¹⁰³⁹ Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8.

¹⁰⁴⁰ Informácia o činnosti Združenia priateľov Tunisu za rok 1991 a I. polrok 1992, str. 11-12.

¹⁰⁴¹ Usnesení valné hromady Společnosti československo-arabské konané 14. ledna 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992, str. 12.

V usnesení valné hromady z 27. ledna 1993 bylo schváleno přejmenování Společnosti československo-arabské na Společnost česko-arabská, úprava stávajících stanov a ohlášení změn na Ministerstvo vnitra ČR.¹⁰⁴² Mezi institucemi, které se přímo angažují v kulturní spolupráci s arabskými zeměmi, zaujímá Společnost česko-arabská specifické postavení. Za svůj úkol si předsevzala prohlubovat dialog mezi civilizacemi, přibližovat české veřejnosti kulturu, historii a život obyvatel arabského světa a napomáhat česko-arabskému a arabsko-českému porozumění, pomáhat v překonávání xenofobních sklonů a rasismu.

Společnost se stala členem mezinárodní i české sítě evropské nadace Anna Lindh Foundation, která se zaměřuje na obdobné cíle, tj. na podporu euro-středomořského dialogu. Byla zařazena do šestého Seydouxova „Středomořského seznamu“ pro rok 1999 (*Répertoire méditerranéen*), který zahrnuje instituce rozvíjející spolupráci s arabskými zeměmi. Podstatou Nadace Reného Seydoux založené v roce 1978 byl rozvoj decentralizované spolupráce, která by nezávisela na vůli vládnoucích elit a která by se měla stát základem demokracie euro - středomořské spolupráce a půdou pro stabilní partnerství mezi oběma středomořskými stranami.¹⁰⁴³

Podle zprávy předsedy Společnosti Ing. Josefa Regnera, kterou přednesl na valné hromadě v roce 2006, uspořádala Společnost česko-arabská jen za 15 let své existence téměř 500 přednášek, seminářů, konferencí, promítání filmů a podílela se na 186 výstavách. Zhruba stejný počet akcí uspořádaly i pobočky.¹⁰⁴⁴ SČA přispěla také k překladatelské a publikační činnosti. Vydávala až čtyři čísla Bulletinu ročně, vydala Sborník z konference o česko-arabských vztazích a přispěla také k vydání překladů arabské poezie.¹⁰⁴⁵ Dále to byly večery arabské poezie a kultury, orientální trhy a další až neuvěřitelné kulturní akce, jejichž výčet a stručný popis tvoří samostatnou kapitolu práce.

Jádrem vedení Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky bývali a jsou většinou nadšenci a dobrovolníci z řad diplomatů a expertů - inženýrů nejrozličnějších oborů od stavebních, geologických, přes zemědělské, ekonomické a vojenské, kteří v zemích Blízkého východu a Afriky strávili část života.

Velmi aktivně se hlavně zpočátku 90. let ve vedení Společnosti prosazovali lékaři, kteří měli v Africe a na Blízkém východě velmi dobré renomé. V Libyi pracovaly stovky československých expertů, v Tripolisu byla československá nemocnice. Českoslovenští odborníci mapovali celé území Libye a prováděli geologický průzkum. České podniky stavěly v osmdesátých letech v Libyi silnice, vrtaly artézské studně.¹⁰⁴⁶

Mezi představiteli a členy vedení Společnosti byli a jsou také profesionální arabisté, afrikanisté nebo egyptologové. Z nejvýznamnějších je možno jmenovat egyptology: Prof. Miroslav Verner, Prof. Ladislav Bareš, arabisty: Prof. Eduard Gombár, Prof. Luboš Kropáček, který se angažoval spíše ve Společnosti přátel Afriky. Další arabisté jako např. Prof. Jaroslav Oliverius, Doc. František Ondráš pak spolupracují příležitostně při přednáškách nebo občasným zveřejněním článku v Bulletinu.

Poměrně významná byla začátkem 90. let administrativní společnost. Byla zajišťována několika dobrovolníky, většinou členů předsednictva. Jen za 1. pololetí roku 1993 Společnost

¹⁰⁴² Usnesení valné hromady Společnosti česko-arabské konané dne 17. ledna 1993. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 14.

¹⁰⁴³ Houska, *Společnost česko-arabská 1990-2000*, str. 11-12.

¹⁰⁴⁴ Regner Josef, Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

¹⁰⁴⁵ Houska, *Společnost česko-arabská 1990-2000*, str. 11-12.

¹⁰⁴⁶ Němec Petr, *České firmy se vracejí do Libye. V minulosti pracovaly v Libyi stovky českých expertů*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 32-33.

odeslala nebo přijala celkem 600 dopisů, pozvánek, bulletinů. Pozvánky na valnou hromadu v tom započítány nebyly.¹⁰⁴⁷

Dne 23.11.1993 na svém zasedání se předsednictvo SČA zabývalo přípravou konference k česko-arabským obchodním vztahům. Předseda SČA Ing. Regner a místopředseda Ing. Voleš byli pověřeni dalším jednáním se spolupořadateli.¹⁰⁴⁸ Zásadní přípravy nastaly po valné hromadě, která se konala dne 21. února 1994. Záměry předsednictva byly konzultovány s představiteli Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva financí, Hospodářskou komorou aj. Stanoviska byla kladná a z velké části iniciativu uvítali. Konference se uskutečnila 8. června 1994 v Černínském paláci v Praze. Účast na konferenci, přibližně 150 lidí, převýšila očekávání organizátorů.¹⁰⁴⁹

V roce 1993 se Sdružení přátel Egypta a Společnost česko-arabská podílely také na přípravě návštěvy místopředsedy Společnosti egyptsko-české Mohameda Roshy Solimana El-Hadidi. Dne 6.9.1993 byl přijat místopředsedy společnosti Ing. M. Hruškovou a Ing. I. Volešem. Na schůzce se strany navzájem informovaly o činnosti obou společností. Egyptští představitelé měli zájem na rozšíření styků se Společností česko-arabskou. Delegace také navštívila Vědeckotechnickou společnost ČR a ocenila přípravu výstavy o archeologických nálezech a účasti českých egyptologů na vykopávkách v Egyptě, která byla plánována na rok 1994. Předseda SČA Ing. Regner obdržel od předsedy Společnosti egyptsko-české ministra Ing. Mahera Abazi děkovný dopis.¹⁰⁵⁰

V roce 1997 se předsednictvo SČA pokoušelo působit na vládní představitele, aby je odradilo od záměru uzavřít zastupitelské úřady v některých arabských a afrických zemích.¹⁰⁵¹

Akcí měsíce září v roce 1999 byly oslavy osmdesátých narozenin místopředsedkyně Společnosti česko-arabské Ing. Marie Hruškové. Oslavy se zúčastnilo mnoho významných osobností - doyen diplomatického sboru arcibiskup Giovanni Coppa, který zároveň zaslal blahopřejný dopis, velvyslanec Egypta Mohamed Eldiwany, zástupci dalších arabských a afrických zastupitelských úřadů, náměstek ministra zahraničních věcí Dr. Hynek Kmoníček, ředitel arabského odboru Mgr. Jaroslav Olša, poslanec Parlamentu ČR Dr. Miloslav Ransdorf, ředitelka Náprstkova muzea Dr. Jana Součková aj. Ministr zahraničí Jan Kavan zaslal Ing. Hruškové blahopřejný dopis a člen společnosti Ing. Džáfar Hajdar složil pro M. Hruškovou arabskou báseň, kterou do češtiny přeložil Ing. Jaromír Hajský. Blahopřejné dopisy G. Coppy, J. Kavana i báseň J. Hajdara a její překlad byly otištěny v *Bulletinu*.¹⁰⁵²

Dne 24. června 2000 oslavila Společnost česko-arabská výročí 10. let svého vzniku.¹⁰⁵³ Zapojila se do evropského projektu vycházejícího z Barcelonského mírového procesu a byla zařazena do šestého Seydouxova „Středomořského seznamu“ pro rok 1999 (Repertoire Méditerranéen), obsahujícího instituce rozvíjející spolupráci s arabskými zeměmi. Vydání obsahovalo celkem 814 subjektů napomáhajících rozvoji spolupráce a solidarity.¹⁰⁵⁴

Rok 2001 byl prvním rokem druhé dekády existence Společnosti, byl ovšem i rokem teroristického útoku v New Yorku a následných bojových akcí v Afghánistánu. Úloha

¹⁰⁴⁷ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/93 str. 4-5.

¹⁰⁴⁸ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹⁰⁴⁹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1994*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1994, str. 6-7.

¹⁰⁵⁰ Hrušková, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*, str. 4-5.

¹⁰⁵¹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 3/1997, str. 3-5.

¹⁰⁵² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

¹⁰⁵³ Houska, *Společnost česko-arabská 1990-2000*, str. 11-12.

¹⁰⁵⁴ Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

Společnosti vzrostla při vysvětlování, že arabský svět a islám nejsou synonymy pro terorismus. Členové předsednictva se rozloučili s dlouholetým příznivcem - apoštolským nunciem Giovannem Coppou, který ukončil svou misi v ČR.¹⁰⁵⁵ Z důvodů tragických událostí 11. září 2001 nebylo možno uskutečnit některé plánované akce. Kvůli obavám z provokací byl společnosti dokonce odřeknut sál v hotelu ILF pro konání shromáždění. Sál pak poskytl Magistrát hl. m. Prahy. Kvůli vlně antiarabismu, která se zvedla po 11. září 2001, muselo být odloženo i několik podzimních akcí, které připravila pobočka Společnosti česko-arabské v Plzni s Klubem arabských občanů žijících v Západočeském kraji.¹⁰⁵⁶

Rok 2002 byl negativně poznamenán přírodními katastrofami, které postihly ČR. Předsednictvo SČA vyzvalo na svém zářijovém zasedání také ke sbírce na pomoc postiženým povodněmi. Konkrétně doporučilo, aby byl výtěžek věnován Náprstkovu muzeu, které utrpělo velké ztráty zejména na zámku Liběchov, kde jsou umístěny orientální sbírky z arabského světa. 4. září 2002 přijalo předsednictvo SČA na svém zasedání stanovisko k připravovaným útokům USA na Irák a zároveň přijalo výzvu proti jednostranné informovanosti o událostech Blízkého východu v médiích.¹⁰⁵⁷

Činnost v roce 2002 byla poznamenána také omezením finanční prostředků pro společnost. Společnost pokračovala ve spolupráci s arabskými krajanskými a studentskými organizacemi a spolky v ČR. Zkoordinována byla činnost poboček v Brně, Olomouci a Plzni. Byly připraveny internetové stránky společnosti. Představitelé společnosti se zúčastnili řady akcí, např. besedy „Islámský svět po 11. září“, pořádané Ústavem mezinárodních vztahů, konference k otázkám mezinárodní rozvojové pomoci pořádané ministerstvem zahraničních věcí a semináře „Obchod s arabským světem“, pořádaného agenturou Babylon.¹⁰⁵⁸

V roce 2005 Společnost oslavila 15 let svého trvání. V roce 2005 byla také založena Komise pro práci se sdělovacími prostředky pod vedením Ing. Mohameda al-Nabulsiho. Během 7 měsíců trvání Komise se podařilo umístit deset článků v denících, jako Právo, Lidové noviny, Haló noviny, Hospodářské noviny a Mladá fronta Dnes, podařilo se proniknout i do rozhlasu, např. do BBC. Byly zlepšeny internetové stránky Společnosti www.czech-arab.org, obsahující informace o Společnosti, akcích a také poslední čísla Bulletinu.¹⁰⁵⁹

Koncem roku 2005 bylo v Bulletinu SPA a SČA připomenuto 15 let od zahájení vojenské akce „Pouštní bouře“. Zahájena byla 17. ledna 1991. Akce se zúčastnili i příslušníci československé protichemické jednotky nasazené v Saúdské Arábii při osvobození Kuvajtu, obsazeného Irákem. Velitelem čs. jednotky byl plukovník Ján Valo, člen SČA. Vzpomínkový večer se pak konal v březnu 2006.¹⁰⁶⁰

Financování Společnosti česko-arabské

Činnost Společnosti byla podporována příspěvky z Ministerstva zahraničních věcí, a to maximálně do výše 75 procent nákladů na akci, zbývající část bylo nutno najít z jiných zdrojů. Z financí nebylo možno hradit mzdy ani odměny organizátorů. Činnost všech

¹⁰⁵⁵ Ing. Josef Regner - předseda SČA: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

¹⁰⁵⁶ Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5.

¹⁰⁵⁷ Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, str. 3-5.

¹⁰⁵⁸ Regner J., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 7-9.

¹⁰⁵⁹ Regner J., Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 3-6.

¹⁰⁶⁰ Prokeš Miloslav, Čapek Václav, *Patnáctileté výročí války v Perském zálivu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 36.

funkcionářů nebo dalších členů společnosti byla čestná a bez nároků na odměny. O činnosti Společnosti bylo a je možno se dovědět z bulletinu, který začal vycházet od roku 1992.

Zpočátku hradila Společnost náklady z vlastních prostředků, které získávala jen z členských příspěvků.¹⁰⁶¹ Nezanedbatelnou pomocí byly sponzorské dary některých českých nebo arabských firem, jejíž majitelé nebo ředitelé byli členy společnosti, např. firmy Strojexport, egyptské společnosti Artoc nebo jordánské spol. Jorco.¹⁰⁶² Na sponzorování kulturních akcí se podílela také arabská velvyslanectví nebo kluby arabských občanů, např. zajištěním občerstvení nebo zajištěním části programu, výstavních exponátů nebo přednášejících.

Od poloviny 90. let byly aktivity společnosti financovány s podporou Ministerstva zahraničních věcí. Koncem 90. let se dotace začínaly zpožďovat, např. v roce 1999 neobdržela společnost příspěvek až do konce května.¹⁰⁶³ Začátkem června 2002 nebylo jisté, zda společnost vůbec obdrží nějakou finanční dotaci od MZV. V červnu obdržela společnost zprávu, že příspěvek byl poukázán, avšak jen polovina požadované částky.¹⁰⁶⁴ Pro rok 2007 neobdržela ani Společnost přátel Afriky ani Společnost česko-arabská dotaci z Ministerstva zahraničních věcí a předsednictvo bylo nuceno zrušit některé plánované akce.¹⁰⁶⁵ V roce 2008 snížilo Ministerstvo zahraničních věcí oběma společnostem dotaci tak, že de facto znemožnilo jakékoli samostatné akce. Společnosti česko-arabské snížilo celkovou dotaci na jednu kulturní akci na 22% a Společnosti česko-afriké na 20%. Zbývajících 78 nebo 80% bylo nutno dofinancovávat z jiných zdrojů, přičemž nebylo možno spolupracovat s institucemi, které byly financovány ze státního rozpočtu.¹⁰⁶⁶ Tím byla znemožněna další spolupráce s nejvýznamnějšími muzei, např. Náprstkovým muzeem, Moravským zemským muzeem. Zákaz se vztahoval i na regionální rozpočty, protože i ty měly přerozdělováním prostředky ze státního rozpočtu. Tak byla znemožněna spolupráce s městy, regionálními muzei a galeriemi.¹⁰⁶⁷ Přesto se v roce 2008 podařilo získat na činnost dotace a granty v hodnotě 371000 Kč (jednalo se o příspěvek MZV-220000, Magistrátu hl. m. Prahy-60000, Ministerstva kultury-21000 a Nadace Anny Lindh (Anna Lindh Foundation)-60000).¹⁰⁶⁸ Aktivita Společnosti se nicméně postupně redukovala a omezila na společné akce zejména s arabskými občany nebo podnikateli, kteří byli ochotni podílet se 80% na rozpočtu. Návštěvnost české veřejnosti se tak zmenšila na minimum. Během roku 2008 byla na Společnost česko-arabskou poslána revize finančního úřadu. Na podzim roku 2008 přišlo předsednictvo Společnosti přátel Afriky s návrhem vydávat samostatný bulletin. Obě předsednictva připravila změnu stanov a osamostatnění poboček.¹⁰⁶⁹

¹⁰⁶¹ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12 1991, str. 8-11.

¹⁰⁶² Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 28.1 1999. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 13-14. Viz také Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1999, přednesená předsedou Ing. Josefem Regnerem na valné hromadě dne 26.1 2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2000, str. 3-5.

¹⁰⁶³ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹⁰⁶⁴ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹⁰⁶⁵ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 5-6.

¹⁰⁶⁶ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 3.

¹⁰⁶⁷ Zpráva o činnosti za první pololetí 2008 - Ing. Marie Hrušková. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 3-6.

¹⁰⁶⁸ Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

¹⁰⁶⁹ Bulletin Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 6.

Valné hromady

Valná hromada je nejvyšším orgánem Společnosti česko-arabské. Podle stanov se schází jednou ročně. Volební valná hromada se koná jednou za dva roky, kdy je voleno předsednictvo, revizní komise a jsou ve funkci potvrzováni předsedové jednotlivých teritoriálních sdružení. Valné hromady se v letech 1993-2007 pravidelně konaly v Kongresovém sále hotelu ILF v Praze 4. Na zahajovacím ceremoniálu byli přítomni velvyslanci arabských států akreditovaní v Praze a doyen Rady arabských velvyslanců pronášel slavnostní projev. Dlouhou dobu tuto společenskou povinnost vykonával velvyslanec Libanonu Sleiman Younes. Zpravidla na valnou hromadu zavítali rovněž představitelé teritoriálního odboru Ministerstva zahraničních věcí. Tato tradice ochabla poté, kdy se místo konání valných hromad z finančních důvodů přesunulo. V roce 2008 a 2009 se konala v Domě národnostních menšin, v ulici Vocelova 602/3, Praha 2. V letech 2010 a 2011 byl místem konání sál klubu Casa Gelmi na Vinohradech v Praze 2. Poté se konání valné hromady přesunulo do prostor Ústavu mezinárodních vztahů, Nerudova 3, Praha 1.

Valné hromady Společnosti česko-arabské se konaly v následujících termínech:

- 27. ledna 1993¹⁰⁷⁰
- 21. února 1994¹⁰⁷¹
- 14. února 1995¹⁰⁷²
- 19. února 1996¹⁰⁷³
- 25. února 1997¹⁰⁷⁴
- 24. února 1998¹⁰⁷⁵
- 28. ledna 1999¹⁰⁷⁶
- 26. ledna 2000¹⁰⁷⁷
- 1. února 2001¹⁰⁷⁸
- 22. ledna 2002¹⁰⁷⁹
- 29. ledna 2003¹⁰⁸⁰
- 4. února 2004¹⁰⁸¹
- 14. února 2005¹⁰⁸²

¹⁰⁷⁰ Výroční zpráva SČA přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsdkyní Společnosti Ing. Marií Hruškovou. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 10.

¹⁰⁷¹ Voleš Ivan, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1993 přednesená na valné hromadě 21.2.1994. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1994, str. 4.

¹⁰⁷² Usnesení valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 14. února 1995. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 8.

¹⁰⁷³ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1996, str. 6-11.

¹⁰⁷⁴ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹⁰⁷⁵ Hrušková M., Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské od valné hromady do konce května 1998, Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 2-4.

¹⁰⁷⁶ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹⁰⁷⁷ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-5.

¹⁰⁷⁸ Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 1.2.2001. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 16.

¹⁰⁷⁹ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 3-6.

¹⁰⁸⁰ Regner J., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2002, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 7-9.

¹⁰⁸¹ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹⁰⁸² Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2004. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 9.

24. ledna 2006¹⁰⁸³
 1. února 2007¹⁰⁸⁴
 5. února 2008¹⁰⁸⁵
 12. února 2009¹⁰⁸⁶
 únor 2010
 15. února 2011¹⁰⁸⁷
 16. února 2012¹⁰⁸⁸
 14. února 2013.

Předsednictvo Společnosti česko-arabské

Předsednictvo Společnosti česko-arabské působilo v poměrně stabilním složení. Po rezignaci předsedy Společnosti, bývalého ministra české vlády Ing. Šabaty, byl v lednu 1993 vedením pověřen Ing. Josef Regner, generální ředitel Strojexportu.¹⁰⁸⁹

Předsednictvo od ledna 1993 pracovalo v následujícím složení:

Čestný předseda

2009-2013 Ing. Marie Hrušková

Předseda

1993- Ing. Josef Regner

První místopředseda

1993-2009 Ing. Marie Hrušková (2009-2013- čestná předsedkyně)

2009- Milena Zeithamlová

Místopředseda

1993- Doc./Prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc.

1993- Ing. Ivan Voleš

Člen předsednictva

1993- PhDr. Jaroslav Bureš

1993-1995 Ing. Josef Krejčí

1993-1999 Dr. Alois Michňák

1993-1997 Dr. Lubomír Miřejovský

1993-1996 Ing. Juraj Mlynárik

1993-1995 PhDr. Jana Součková, DrSc.

1993-1995 Dr. František Vychodil, CSc.

1993- Milena Zeithamlová (2009- první místopředsedkyně)

1995- Mgr. Miroslav Houska

1995-2002 Doc. MUDr. Věra Klenerová

1995-2001 JUDr. Slavomír Novák

1995-2008 Dr. Marcela Palíšková

1995-2003 Mgr. Sylva Pavlasová

1995-2001 Miroslav Prchal

1997-1999 Ibrahim Jawahiri

¹⁰⁸³ Regner J., Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

¹⁰⁸⁴ *Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské konané dne 1. února 2007*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 10.

¹⁰⁸⁵ *Usnesení Valné hromady SČA konané 5. února 2008*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 13.

¹⁰⁸⁶ *Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 3.

¹⁰⁸⁷ Regner J., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za r. 2010*, Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2011, str. 3.

¹⁰⁸⁸ *Příloha k usnesení z Valné hromady SČA ze dne 16.2.2012*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2012.

¹⁰⁸⁹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za r. 1993 přednesená na valné hromadě 21. 2.1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1994, str. 4-9.

1997-2007	Mgr. Naděžda Obadalová
1997-2003	PhDr. František Ondráš
1997-2003	Ing. Tomáš Odry
1997-2001	Ing. Josef Staškovič
1999-2001	Al-Amel Hussein
1999-	Ing. Mousa Al-Atoom
1999-2003	Mgr. Zdeněk Cvrkal
1999-2003	Ing. Jaromír Hajský
1999-	Mgr. Tomáš Strnad
1999-2001	Asad (Babylon)
2001-	PhDr. Jana Gombárová
2001-2003	Dr. Essam Hafoud (Babylon)
2001-2003	Dr. Džáfar Hajdar
2001-	Ing. Dagmar Trkalová
2003-2008	Hana Jumrová
2003-	Ing. Rawah Jassani (Babylon)
2003-	Ing. Fahad Sulaiman, CSc.
2003-	Dr. Karim Ahmed
2003-	Dr. Jana Veselá
2004-	Ing. Tajar (člen Syrského klubu v ČR)
2004-	Dr. Katar (člen Libanonského klubu v ČR)
Revizní komise	
1993-	Ing. Josef Roubíček (předseda)
1993-1997	Alena Novohradská
1995-	Mgr. Ladislava Janková
1997-1999	Dr. Vladimír Kubala

Předsednictvo Společnosti Česko-arabské bylo postupně doplňováno o představitele klubů arabských občanů žijících v České republice a o aktivní předsedy teritoriálních sdružení. Na Valné hromadě Společnosti česko-arabské dne 12.2.2009 byla na vlastní žádost uvolněna z funkce 1. místopředsdkyně Ing. Marie Hrušková. Poté byla jednomyslně zvolena čestnou předsdkyní Společnosti česko-arabské. 1. místopředsdkyní SČA byla zvolena Milena Zeithamlová. Zároveň se zrušilo sídlo společnosti na adrese Jerevanská 7, Praha 10 a bylo schváleno prozatímní sídlo na adrese bydliště Mileny Zeithamlové, Kazašská 1426, 100 00 Praha 10.¹⁰⁹⁰ V současné době od valné hromady z února 2012 bylo jednomyslně zvoleno v následujícím složení:¹⁰⁹¹

Předsednictvo

Ing. Josef Regner - předseda
Milena Zeithamlová - 1. místopředsdkyně
Prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc. - místopředseda
Mgr. Miroslav Houska - místopředseda
Ing. Ivan Voleš - místopředseda

Členové předsednictva

Abdul Kádir Homsí
JUDr. Moussa AL Atoom
MUDr. Zdenko Denk
Ing. Nabil El Fahel
PhDr. Jana Gombárová
Bořek Homola

¹⁰⁹⁰ Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 3.

¹⁰⁹¹ Příloha k usnesení z Valné hromady SČA ze dne 16.2.2012. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2012.

Beáta Hulínová
Ing. Rawah Jassani
Ing. Zdeněk Krýsl
Ing. Hassan Madjouneh
Ing. Ahmed Obeid, CSc.
Miroslav Prokeš
Aladin Sabih
Isabela Štochlová
Revizní komise
Ladislava Janková
Dagmar Trkalová
Nad'a Aliová

Teritoriální sdružení

Členové Společnosti česko-arabské se aktivizovali buď akcemi pořádanými předsednictvem společnosti, nebo prostřednictvím teritoriálních sdružení.

Rada pro Spojené arabské emiráty

V lednu 1992¹⁰⁹² ustavilo předsednictvo SČA Radu pro Spojené arabské emiráty. Jejím předsedou byl zvolen MUDr. Jiří Ježek, CSc., ředitel akciové společnosti Lázně Teplice.¹⁰⁹³ Rada však žádnou činnost nevykonávala.

Sdružení přátel Alžírsko

Přípravný výbor byl ustaven v roce 1991.

Předsedové:

1993-1996	Doc. Karel Otta
1996-2003	PhDr. Karel Keller
2003-	Ing. Jan Žižka

Ve funkci předsedy krátce do roku 2008 působil PhDr. Zdeněk Beránek.

Sdružení přátel Egypta

Na začátku prosince 1992 bylo ustaveno Sdružení přátel Egyptské arabské republiky. Jednání se zúčastnila velvyslankyně E.A.R., Moushira Khattab, početná delegace zastupitelského úřadu a několik hostů z Káhiry. Přítomni se zúčastnili vernisáže výstavy „Moderní výtvarné umění Egypta“.¹⁰⁹⁴

Předsedové:

1993-1996	Ing. Květoslava Kořínková
1996-2000	Ing. Ivan Voleš,
2000-	Doc./Prof. PhDr. Břetislav Vachala, CSc.

Sdružení přátel Iráku

Založeno v lednu 1992.¹⁰⁹⁵

Předsedové:

1996-1999	Ing. Josef Čílek
1999-	Prof. MUDr. Jaroslav Slipka, DrSc.

Sdružení přátel Jemenu

30. května 1991 se uskutečnila ustavující schůze Sdružení přátel Jemenu a oslava 1. výročí sjednocení země a státního svátku Jemenské republiky. Přítomni byli zástupci velvyslanectví JR, předseda Svazu jemenských studentů v ČSFR. Předsedou sdružení byl

¹⁰⁹² Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹⁰⁹³ Hrušková, Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993, str. 4-5.

¹⁰⁹⁴ Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsdkyní spol. Ing. M. Hruškovou. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹⁰⁹⁵ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

zvolen Prof. Slavík.¹⁰⁹⁶ V roce 1996 zemřel předseda Sdružení přátel Jemenu Ing. Zbyněk Polívka ve věku pouhých 64 let. Působil v oblasti mezinárodních vztahů, mj. v Indii a několik týdnů pobýval v Jemenu. Odtud jeho pozitivní vztah k rozvojovému světu.¹⁰⁹⁷

Předsedové:

1993-1996 Ing. Zbyněk Polívka
1997- JUDr. Václav Školout

Sdružení přátel Jordánska

Bylo založeno v roce 1995. Setkání, které vypracovalo základní plán činnosti, se účastnil představitel Velvyslanectví hášimovského království pro ČR se sídlem ve Vídni.¹⁰⁹⁸

Předseda

1995- Ing. Zdeněk Pácal

Sdružení přátel Kuvajtu

Bylo ustaveno v r. 1993 u příležitosti státního svátku Kuvajtu. Předsedou se stal Ing. Strakoš. Ustavení sdružení bylo oznámeno blahopřejným telegramem na velvyslanectví Kuvajtu v Praze.¹⁰⁹⁹

Předsedové:

1993-1996 Ing. T. Strakoš
1996-2000 Ing. Ján Valo
2000- Dr. Václav Čapek

Sdružení přátel Libanonu

Sdružení bylo ustaveno v lednu 1992.¹¹⁰⁰

Předsedové

1996-2000 Doc. PhDr. Eduard Gombár, CSc.
2000- Bořek Homola

Sdružení přátel Libye

Dne 2. února 1991 bylo ustaveno Sdružení československo-libyjské. Jedním z úkolů, které si sdružení stanovilo, byla pomoc rozvoji ekonomických vztahů. Do čela sdružení byl zvolen generální ředitel Strojexportu Ing. Josef Regner. Zasedání se zúčastnila početná delegace úřadu Libyjské džamahirije vedená vedoucím úřadu p. Al Khadrou.¹¹⁰¹

Předsedové:

1993-1996 Dr. Josef Skydánek
1996-2003 Ing. Tomáš Odry
2003- Mgr. Miroslav Houska

Sdružení přátel Maroka

10. dubna 1992 se konala ustavující schůze Sdružení přátel Maroka. Byl zvolen prozatímní výbor, který vedl Ing. Július Maljkovič a Dr. Bedřich Illek. Stálé vedení v obou republikách mělo být připraveno do konce září.¹¹⁰²

Předsedové:

1997-2000 Ing. Karel Fišer
2000-2003 Jana Veselá, novinářka a publicistka, která měla k Maroku blízký vztah
2003- MUDr. Zdenko Denk

¹⁰⁹⁶ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹⁰⁹⁷ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹⁰⁹⁸ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem, str. 6-11.

¹⁰⁹⁹ Hrušková, Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993. Bulletin 2/93, str. 4-5.

¹¹⁰⁰ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹¹⁰¹ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹¹⁰² Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992.

Sdružení přátel Palestiny

Dne 3. února 1992 bylo ustaveno Sdružení přátel Palestiny. Předsedou byl zvolen Dr. Lubomír Miřejovský. Zasedání se zúčastnila delegace velvyslanectví Státu Palestina vedená velvyslancem a početná skupina novinářů.¹¹⁰³

Předsedové:

1993-2003 Dr. Lubomír Miřejovský
2003 Dr. Roman Raczynski, CSc.

Sdružení přátel Saúdské Arábie

Koncem devadesátých let začalo pracovat také Sdružení přátel Saúdské Arábie. Aktivita vzrostla díky velvyslanci Království Saúdské Arábie princí Mansúrovi Bin Chálid al-Saúdovi. Na Valné hromadě 28.1.1999 byl potvrzen předseda Sdružení přátel Saúdské Arábie Jaroslav Knebl.¹¹⁰⁴

Předsedové:

1999-2003 Jaroslav Knebl
2003- Miloslav Prokeš

Sdružení přátel Sýrie

Dne 10. března 1992 se konala ustavující schůze Sdružení přátel Sýrie. Předsedou se stal Ing. Josef Krejčí. Schůze se zúčastnila delegace velvyslanectví S.A.R. vedená velvyslancem Soubhi Haddadem.¹¹⁰⁵

Předsedové:

1993-1996 Ing. Josef Krejčí
1996-1999 Ing. Jiří Haramul
1999- Doc./Prof. Dr. Eduard Gombár, CSc.

Sdružení přátel Súdánu

Ustaveno v lednu 1992.¹¹⁰⁶

Sdružení přátel Tuniska

Ustavující schůze Sdružení přátel Tuniska se konala 29. dubna 1991. Předsedou byl zvolen Ing. Jozef Chren, tehdejší ministr obchodu a cestovního ruchu, který byl do této funkce jmenován v únoru 1991. Setkání bylo využito k oslavě státního svátku Tuniska. Přítomni byli zástupci velvyslanectví v čele s velvyslancem Tuniské republiky. Účastníci zvolili vedení a schválili plán práce sdružení na r. 1991:

- vydávání Bulletinu o práci Sdružení
- organizování letního tábora dětí v Tunisku
- pomoc při zabezpečování pracovních příležitostí pro čs. občany v Tunisku
- zlepšení platů čs. expertů v Tunisku a stipendií tuniských studentů v ČSFR¹¹⁰⁷

Po ukončení ustavující schůze se členové Sdružení přátel Tuniska účastnili vernisáže výstavy akvarelů akad. malíře Jaroslava Kláta „Akvarely z cest Alžírskem a Tuniskem“. Iniciátorem výstavy byla Společnost přátel Afriky, Společnost čs.-arabská byla spoluorganizátorem. Výstava byla dále instalována v Hostivících, Unhošti a Velvarech. Během výstavy byly vždy uspořádány besedy o jednotlivých zemích.¹¹⁰⁸

¹¹⁰³ Zpráva o činnosti Společnosti československo-arabské za I. pololetí 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1992, str. 4.

¹¹⁰⁴ Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 28.1.1999. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 13-14.

¹¹⁰⁵ Zpráva o činnosti za I. pololetí r. 1992.

¹¹⁰⁶ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹¹⁰⁷ Informácia o činnosti Združenia priateľov Tunisu za rok 1991 a I. polrok 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992, str. 11-12.

¹¹⁰⁸ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

Předsedové:
1993-1996 Ing. Vlasta Štěpová
1996- MUDr. Zdena Bartáková (Sýkorová)

Regionální pobočky

Členové Společnosti česko-arabské se mohli aktivizovat rovněž prostřednictvím regionálních poboček v různých městech České republiky.

Pobočka v Teplicích

V říjnu 1993 byla ustavena pobočka obou společností v Teplicích. Předsedou byl zvolen Ziad Hindawi. Ustavující schůzi byli přítomni MUDr. F. Weber, ředitel nemocnice v Teplicích, MUDr. J. Ježek, ředitel Lázní Teplice, MUDr. I. Nováková, primářka Hadích lázní, Ali Taufic z libyjského zastupitelského úřadu v Praze, zástupci krajského tisku aj.¹¹⁰⁹

Předseda:
1993- MUDr. Ziad Hindawi

Pobočka Brno

V roce 1995 jednali členové předsednictva (Regner, Hrušková, Gombár) o ustavení pobočky SČA v Brně. Na Valné hromadě 19.2.1996 byl do funkce předsedy pobočky potvrzen Ing. Štefan Staškovič.¹¹¹⁰ Výrazným předsedou se stal Ing. Rostislav Tesař, který vede pobočku dodnes. V roce 2009 se pobočka osamostatnila.

Činnost brněnské pobočky je velmi rozsáhlá. Mezi nejprínosnější aktivity patří přednášková činnost. Vedení pobočky si zve přednášející z řad specialistů z Masarykovy univerzity v Brně nebo z Akademie věd z Prahy (přednášky Dr. Marka Čejky „Blízkovýchodní konflikt“ dne 17.10.2006, nebo Dr. Bronislava Ostránského „Středověká arabská oneirokritika - nauka o snech a jejich výkladu“ dne 10.11.2006).¹¹¹¹

Členové vedení brněnské pobočky také sami přednášejí a publikují. V červnu 2006 byla v Moravském zemském muzeu v Brně představena kniha Dr. Ivana Mrázka, místopředsedy brněnské pobočky SPA a SČA nazvaná „Libyjskou Saharou po velbloudích stezkách“. Knihu bylo možno také v Moravském zemském muzeu koupit.¹¹¹²

Předseda:
1996- Ing. Štefan Staškovič
Dnes Ing. Rostislav Tesař

Pobočka v Plzni

Pobočka vznikla v roce 1994.¹¹¹³ Předsedou pobočky byl dlouhou dobu Prof. MUDr. Jaroslav Slípka, který působil jako lékař v Iráku (viz Příloha 1-4, Aktivisté Společnosti česko-arabské). Velmi často pobočka spolupracovala se Sdružením arabských občanů v ČR. Významnou akcí přesahující hranice regionu byla výstava fotografií z Tuniska v r. 1999, kterou pobočka v Plzni připravila společně se Sdružením přátel Tuniska, velvyslanectvím Tuniska a tuniskou sekcí při Parlamentu ČR (poslankyně Nedvědovou). Výstava byla uspořádána v budově Parlamentu v Praze.¹¹¹⁴

¹¹⁰⁹ Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹¹¹⁰ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem*, str. 6-11.

¹¹¹¹ Šmerdová Markéta, *Arabské kulturní dny v Brně*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 10-11.

¹¹¹² Tesař Rostislav, *Slavnostní křest knihy o Libyi*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2006, str. 24.

¹¹¹³ Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹¹¹⁴ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000*, str. 3-5; Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

V roce 2007 valná hromada souhlasila s osamostatněním pobočky v Plzni a pověřila vedením Mgr. Petru Písařovou namísto Prof. MUDr. Jaroslava Slípky.

Pobočka Olomouc

4.10.2000 od 16. hod. uspořádala olomoucká pobočka Společnosti přátel Afriky seminář o zdravotnictví v Africe ve farní budově na Sv. Kopečku.¹¹¹⁵

Pobočka Hradec Králové

V roce 2004 vznikla Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské v Hradci Králové.¹¹¹⁶ O spolupráci s pobočkou hovořila Ing. Marie Hrušková na valné hromadě v roce 2006.¹¹¹⁷ 14.11.2006 uspořádala hradecká pobočka SČA v kavárně kina Centrál v Hradci Králové přednášku a veřejnou diskusi o historické a současné Libyi vedená Mgr. Miroslavem Houskou ze Sdružení přátel Libye.¹¹¹⁸

Pobočka České Budějovice

Na Valné hromadě 1. února 2007 bylo odsouhlaseno ustavení pobočky Společnosti česko-arabské v Českých Budějovicích. Vedením byla pověřena Dagmar Turnhoferová.¹¹¹⁹ Jednou z prvních akcí byly „Dny arabské kultury“, v rámci kterých zazněly přednášky na téma „Jak žijí lidé v Orientu“ a „Arabský večer“ s tanci skupiny FARHA (studio orientálního tance z jižních Čech) a arabskou hudbou skupiny Zirjab z Prahy.¹¹²⁰ Pobočka České Budějovice v roce 2009 uspořádala „Dny arabské kultury“ v Českých Budějovicích a v Českém Krumlově.¹¹²¹

Pobočka Ostrava

Usnesením Valné hromady z února 2008 bylo schváleno ustavení pobočky Společnosti česko-arabské v Ostravě a vedením pověřena Jindra Lukavská. Pobočka Ostrava uspořádala v roce 2008 show „Královna ze Sáby“ v kulturním domě ve Frýdku-Místku.¹¹²²

Spolupráce s velvyslanectvími arabských států

Spolupráce předsednictva Společnosti česko-arabské s velvyslanectvími arabských zemí byla vždy velmi dobrá. Od ustavení Společnosti v 90. letech až do roku 2009 se velvyslanci arabských zemí pravidelně účastnili valných hromad Společnosti a mnoha akcí, které Společnost pořádala. Předseda a místopředsedové byli zváni na zasedání rady arabských velvyslanců.

V závěru roku 1990 uspořádala Společnost česko-arabská spolu se Společností Afriky setkání obou předsednictev s velvyslanci arabských a afrických států v ČSFR. Místopředsedkyně Ing. M. Hrušková informovala velvyslance arabských států v Praze

¹¹¹⁵ *Informace o nejbližších akcích.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 31.

¹¹¹⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2004.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 7.

¹¹¹⁷ Regner J., Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

¹¹¹⁸ Šedivá Božena, *Libye, jak ji málokdo zná.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 43.

¹¹¹⁹ *Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské konané dne 1. února 2007,* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 10.

¹¹²⁰ *Dny arabské kultury v Českých Budějovicích,* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 40.

¹¹²¹ *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009.* Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

¹¹²² Regner J., *Výtah ze zprávy o činnosti SČA v roce 2008.* Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

o ustavení Společnosti čs.-arabské a projednávaly se možnosti spolupráce.¹¹²³ Velvyslanci byli požádáni, aby informovali příslušné Společnosti přátel Československa, předali jim statut a seznam vedení společnosti.¹¹²⁴

Od roku 1991 se předsednictvo společnosti a představitelé jednotlivých jejích Sdružení účastnili pravidelně recepcí pořádaných zastupitelskými úřady všech arabských států akreditovaných v Praze. Ke státním svátkům zasílal předseda Společnosti česko-arabské arabským velvyslanectvím blahopřejné dopisy nebo telegramy.¹¹²⁵ V roce 1991-1992 odesílal blahopřejné dopisy předseda společnosti Dr. Šabata.¹¹²⁶ Informace o účasti členů předsednictva a dalších členů na slavnostních recepcích arabských států jsou téměř v každé zprávě o činnosti publikované v bulletinu. V červenci pravidelně slavilo své státní svátky několik arabských zemí: 2. července slavila Alžírská demokratická republika Den nezávislosti, 17. července bylo připomínáno výročí revoluce v Iráku, 23. července se slavilo výročí Dne revoluce v Egyptě, 30. července slavilo svůj svátek Marocké království. V září si připomínala Libye výročí revoluce.¹¹²⁷

V lednu 1991 si obě společnosti připomenuly státní svátek Marockého království. Ve Středisku pro nevládní styky bylo uspořádáno přátelské setkání a předána medaile odcházejícímu velvyslanci Maroka, Tajeddine Baddouovi. Projev přednesl a medaili předal náměstek ministra zahraničních věcí Martin Palouš. Přítomni byli velvyslanci arabských a afrických států a členové společnosti. Členové vedení společnosti se zúčastnili několika dalších akcí pořádaných na počest odcházejícího velvyslance Marockého království.¹¹²⁸

Egyptský státní svátek v červenci 1991 oslavili členové SČSA účastí na recepci, kterou uspořádal velvyslanec E.A.R. Velkou pozornost věnovalo v r. 1991 vedení SČSA ukončení mise tuniského velvyslance Noureddinea Boujellabia. Bylo uspořádáno přátelské setkání a za účasti doyna diplomatického sboru a velvyslanců arabských a afrických států a členů obou společností předal předseda Sdružení přátel Tuniska Ing. Chren velvyslanci medaili za zásluhy o rozvoj československo-tuniských vztahů. Členové vedení SČSAR a Sdružení přátel Tuniska se zúčastnili v průběhu měsíce srpna a září 1991 několika akcí, které byly pořádány na počest tuniského velvyslance.¹¹²⁹

V srpnu 1994 uspořádalo vedení společnosti večeři na rozloučenou s velvyslankyní Egypta Moushirou Khattab. Velvyslankyně se přesouvala do Jihoafrické republiky. Předsednictvo se s ní rozloučilo při večeři na její počest.¹¹³⁰ V září byla uspořádána večeře na přivítanou s novým egyptským velvyslancem. Obě akce byly sponzorovány soukromými firmami.¹¹³¹

V roce 1995 členové vedení společnosti přijali pozvání alžírského velvyslance na setkání s přáteli Alžírska. Na tomto setkání bylo přislíbeno ustavení Sdružení přátel Alžírska, do jehož čela byl získán Dr. Karel Keller. Byly navázány kontakty s vedením Klubu

¹¹²³ *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992, str. 8-11.

¹¹²⁴ *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹¹²⁵ *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹¹²⁶ *Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992; *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹¹²⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹¹²⁸ *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹¹²⁹ *Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹¹³⁰ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1994*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1994, str. 6-7.

¹¹³¹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1994 přednesená místopředsedou Společnosti Ing. Ivanem Volešem*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 4-11.

alžírských občanů žijících v Praze.¹¹³² Předseda SČA Ing. J. Regner navštívil postupně všechna arabská velvyslanectví v Praze, navštívil rovněž Velvyslanectví Jordánska ve Vídni, akreditované pro ČR. Členové předsednictva byli v průběhu roku zváni na oficiální a společenské akce arabských velvyslanectví a účastnili se recepcí pořádaných ke státním svátkům arabských zemí.¹¹³³

V roce 1996 na počest dubnového státního svátku Syrské arabské republiky bylo uspořádáno setkání s představiteli velvyslanectví SAR. Syrským hostům bylo představeno nové vedení Sdružení přátel Sýrie v čele s generálním ředitelem společnosti Tuzex Ing. J. Haramulem.¹¹³⁴ Členové Sdružení česko-jordánského přátelství se téhož roku zúčastnili přednášky prince Hassana v Rudolfinu a semináře v hotelu Palace při příležitosti jeho návštěvy v Praze.¹¹³⁵

V závěru dubna 1999 ukončil svou misi dlouholetý a velmi oblíbený doyen arabského diplomatického sboru Sleiman Younnes, velvyslanec Libanonu. Předsednictvo Společnosti česko-arabské mu udělilo čestné členství. Diplom zhotovil člen SČA, výtvarník Vladimír Pechar.¹¹³⁶ V témže roce uspořádal předseda Sdružení přátel Jemenu oběd pro jemenského chargé d'affaires Abdulrahmana H. Skuggu. Byly projednány možnosti vzájemné spolupráce a příprava kulturního večera.¹¹³⁷

V době nunciátu apoštolského nuncia Giovanniho Coppy, který měl velmi vřelý vztah k arabským zemím, se předsedové obou Společností Ing. J. Regner a Prof. Vl. Šerý, místopředsedové Ing. M. Hrušková a Doc. E. Gombár účastnili slavnostní mše v chrámu sv. Víta a recepce v Arcibiskupském paláci k 21. výročí zvolení papeže Jana Pavla II.¹¹³⁸

20. července 2000 uspořádalo Sdružení přátel Sýrie společně s Klubem syrských občanů v ČR v hotelu Corinthia Towers v Praze vzpomínkový akt k nenadálému úmrtí syrského prezidenta Háfize al-Asada. Vzpomínkový akt se tradičně připomíná 40 dní od úmrtí.¹¹³⁹ Kondolenční archy na velvyslanectví podepsali členové předsednictva Ing. Regner, Ing. Hrušková, Ing. Voleš a předseda Sdružení přátel Sýrie Doc. Gombár, který zároveň odeslal soustrastný dopis na chargé d'affaires p. Hayssamu Mahsfeji na velvyslanectví.¹¹⁴⁰

V roce 2001 bylo předsednictvo Společnosti přizváno na setkání s diplomaty na Ministerstvu zahraničních věcí.¹¹⁴¹ V roce 2002 Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Saúdské Arábie přivítaly otevření dlouhodobě připravovaného velvyslanectví Království Saúdské Arábie v Praze. Byl navázán kontakt s chargé d'affaires p. Abudllahem S. Al-Anazi,

¹¹³² *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 3. čtvrtletí 1995*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1995, str. 6-8.

¹¹³³ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem*, str. 6-11.

¹¹³⁴ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 5-8.

¹¹³⁵ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹¹³⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹¹³⁷ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*, str. 3-5.

¹¹³⁸ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

¹¹³⁹ Gombár Eduard, *Vzpomínkový akt k úmrtí Háfize al-Asada*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 3/2000, str. 30-31.

¹¹⁴⁰ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 15. května 2000 do konce měsíce srpna 2000*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 3-5.

¹¹⁴¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období od května do 10. září 2001)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 3-6.

který připravoval příjezd velvyslance, jímž byl jmenován korunní princ Mansúr bin Chálid bin Farhán.¹¹⁴²

Závěrem měsíce června 2002 se zástupci Společnosti zúčastnili recepce na rozloučenou s jemenským velvyslancem Alí Abdalem Abú Luhúmem. Přítomen byl celý diplomatický sbor v čele s doyaenem arcibiskupem Irwinem Josefem Enderem. Byl přítomen i ministr zahraničí Jan Kavan.¹¹⁴³ V září 2002 místopředsedkyní SČA Ing. Hruškovou přijal nový jemenský velvyslanec Sálím Jahjá al-Cháridža. Seznámila ho s činností Společnosti česko-arabské i sdružení přátel Jemenu.¹¹⁴⁴

V r. 2003 se vedení Společnosti česko-arabské účastnilo koncertu, jehož výtěžek byl věnován alžírskému lidu, který byl těžce zasažen zemětřesením.¹¹⁴⁵ Předseda SČA Ing. Regner se zúčastnil porady Rady velvyslanců arabských a afrických zemí a podal obsírnou informaci o činnosti SČA.¹¹⁴⁶

V r. 2004 se vedení Společnosti rozloučilo s doyanem arabského diplomatického sboru Meziane Cherifem, velvyslancem Alžírsko.¹¹⁴⁷ V říjnu 2004 se konalo společné zasedání Rady arabských velvyslanců a předsednictva Společnosti věnované zejména přípravě Česko-arabských dnů v roce 2005 a celkové činnosti a spolupráci mezi Společností a Radou. Při této příležitosti byly oslaveny 85. narozeniny zakladatelky Společnosti Ing. Marie Hruškové.¹¹⁴⁸

Na slavnostním shromáždění uspořádaném velvyslancem Alžírsko v roce 2005 bylo předáno členu Společnosti, Prof. Luboši Kropáčkovi, ocenění k jeho životnímu jubileu. SČA gratulovala také svému dlouholetému členovi Vladimíru Pecharovi k jeho životnímu jubileu. Památku člena SČA arabisty a překladatele Ing. Jaromíra Hajského připomenul ve svém dopise významný arabský a jemenský básník Mohamed al-Sharafí.¹¹⁴⁹

V listopadu 2005 informovalo vedení Společnosti o své činnosti generálního tajemníka Ligy arabských zemí Dr. Moussu při jeho návštěvě Prahy v rámci tzv. Madridského klubu. Dr. Moussa byl příjemně překvapen rozsahem kulturních aktivit SČA.¹¹⁵⁰

V první polovině měsíce října 2008 se uskutečnila akce „Jemenský půlměsíc“ pořádaný ve spolupráci s velvyslanectvím Jemenu. V Domě národnostních menšin se konalo setkání s novináři a dobrovolníky, kteří v Jemenu pracovali a žili. Byl promítнут film - premiéra filmu Nadi Strakové a Pavla Vondry „Králové ze Sáby“. Dále se uskutečnil večer věnovaný *kátu* v restauraci Karavanseráj. Závěr dnů Jemenu patřil setkání s Jemenskými občany, kteří žili u nás.¹¹⁵¹

¹¹⁴² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 3-6.

¹¹⁴³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹¹⁴⁴ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, str. 3-5.

¹¹⁴⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

¹¹⁴⁶ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*, str. 3-5.

¹¹⁴⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 3-4.

¹¹⁴⁸ Regner J., Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 3-6.

¹¹⁴⁹ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹¹⁵⁰ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹¹⁵¹ *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské*, Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 5.

Spolupráce s Ministerstvem zahraničních věcí ČR a dalšími vládními institucemi

Společnost československo-arabská v letech 1991-1992 spolupracovala se Střediskem pro nevládní styky a Sdružením politických stran, organizací a hnutí v ČSFR, jehož byla Společnost československo-arabská řádným členem. Ing. Marie Hrušková a Doc. Juraj Mlynárik se pravidelně zúčastňovali plenárních schůzí.¹¹⁵²

Po ustavení Společnosti česko-arabské v lednu 1993 se rozvinula především spolupráce s Ministerstvem zahraničních věcí ČR. Ministerstvo prostřednictvím krajanského odboru podporovalo aktivity společnosti finančně. Představitelé blízkovýchodního teritoriálního odboru se pravidelně zúčastňovali valných hromad i akcí Společnosti česko-arabské a k některým významným akcím byly společnosti dány k dispozici reprezentační prostory Černínského paláce. Zpřísnění podmínek financování v roce 2009 vedlo k utlumení kontaktů s představiteli ministerstva.

V roce 2000 navázala Společnost česko-arabská kontakty s odborem pro uprchlíky a integraci cizinců Ministerstva vnitra a účastnila se setkání nevládních neziskových organizací, kde se hovořilo na téma „Role nevládních organizací v českém programu zahraniční a rozvojové a humanitární pomoci“.¹¹⁵³ V květnu 2003 se členové Společnosti zapojili do akcí ve Francouzském institutu v Praze „Islám v západoevropském světě“. Vystoupili zde Prof. Olivier Roye, ředitel oddělení výzkumu Státního ústředí vědeckého výzkumu v Paříži a Prof. Luboš Kropáček, zástupce ředitele ústavu Blízkého východu a Afriky v Praze, člen předsednictva.¹¹⁵⁴

Spolupráce s dalšími nevládními organizacemi

Vedení Společnosti se od začátku snažilo navázat hlubší kontakty s organizacemi a institucemi podobného charakteru, jako např. Opus Arabicum, Kontinenty, Orient Club, Náprstkovo muzeum aj.¹¹⁵⁵ V roce 1992 spolupracovala Společnost s organizacemi: Kontinenty, Globe a snažila se o spolupráci s Opus Arabicum a také spolupráci s profesionálními organizacemi jako Orientální ústav, Ústav mezinárodních vztahů a dalšími organizacemi, s nimiž by bylo možné pořádat společné akce. V kontaktu byla také se Společností slovensko-arabského přátelství.¹¹⁵⁶

V roce 1993 se SČA podílela na akcích, které pořádala Společnost přátel Afriky k 30. výročí založení Organizace Africké jednoty.¹¹⁵⁷ V témže roce navázala kontakty také se svazy zahraničních studentů, s Nadací Jiřího z Poděbrad, Informačním centrem nadace Karolíny Světlé, North-South Centre of the Council of Europe aj.¹¹⁵⁸

V roce 1996 podpořilo vedení Společnosti „Bazar“ na egyptském velvyslanectví uspořádaný pod záštitou Nadace Olgy Havlové a ZU Egypta a vernisáž výstavy JAR *Emil Holub* v Náprstkově muzeu.¹¹⁵⁹

¹¹⁵² Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹¹⁵³ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/ 2000, str. 3-5.

¹¹⁵⁴ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/ 2003, str. 3-5.

¹¹⁵⁵ Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991, str. 8-11.

¹¹⁵⁶ Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsedkyní spol. Ing. M. Hruškovou. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹¹⁵⁷ Hrušková Marie, Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

¹¹⁵⁸ Hrušková, Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993, str. 4-5.

¹¹⁵⁹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 5-8.

Ing. M. Hrušková se pravidelně účastnila každoročních setkání cestovatelů GLOBE - klubu cestovatelů Hanzelky a Zikmunda. v Prosiměřicích u Znojma.¹¹⁶⁰ Ve dnech 29.-31.10.1999 se uskutečnilo v Prosiměřicích u Znojma 12. setkání cestovatelů., na kterém bylo Ing. M. Hruškové k životnímu jubileu uděleno čestné členství tohoto klubu. Blahopřát jí přišel Ing. Miroslav Zikmund, který v únoru 1999 oslavil stejné jubileum.¹¹⁶¹ Setkání byla často věnována arabským zemím. Motto 13. mezinárodní setkání cestovatelů „CESTY 2000“ bylo „Tisíc a dvě noci (H + Z) - porozumění, ekumenická a náboženská tolerance na konci tisíciletí“. Téměř 250 účastníků mělo možnost shlédnout stovky diapozitivů a jejich prostřednictvím poznat 25 zemí naší zeměkoule. Akcí se účastnili i další členové Společnosti česko-arabské (Ing. Hynek Adámek, Doc. Dr. Michalčák z Bratislavy, Tomáš Sadílek z Prahy a Jan Tomšíček z Chocně). Působivá byla pro členy SČA vystoupení Ing. Miroslava Zikmunda, např. z deníku cestovatele „Vzpomínky staré padesát let“. Z důvodu vážné nemoci se 13. setkání již nezúčastnil Ing. Jiří Hanzelka.¹¹⁶² V r. 2006 byl na setkání uspořádán seminář „Egypt a čeští egyptologové“.¹¹⁶³

V roce 1997 byly navázány užší kontakty s Informačním střediskem OSN v Praze. Podařilo se získat pozvání na konferenci nevládních organizací, konanou pod záštitou SN v paláci národů v Ženevě ve dnech 25.-28. srpna 1997. Předseda Sdružení přátel Palestiny se však ze zdravotních důvodů konference nakonec nemohl zúčastnit.¹¹⁶⁴

Bulletin, další publikace a PR

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské vyšel ve dvou číslech v červnu a prosinci r. 1992. Po rozdělení Československa vycházel od r. 1993 do 2008 bulletin společný pro Společnost přátel Afriky i Společnost česko-arabskou s názvem *Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské*. Od r. 2009 vychází bulletin samostatně jen za Společnost česko-arabskou: *Bulletin Společnosti česko-arabské* (ISSN-1803-9227). V roce 2007 Společnosti neobdržely příspěvek od Ministerstva zahraničních věcí a dvě čísla bulletinu byla vydána jen v elektronické podobě.¹¹⁶⁵ Od roku 2008, po de facto zastavení dotací z Ministerstva zahraničních věcí, se Společnost snaží získávat na bulletin prostředky kombinací zdrojů. Část pokrývá příspěvek Nadace Anny Lindh, částečně přispívají arabští podnikatelé, část nákladů hradí arabská velvyslanectví.¹¹⁶⁶

V r. 1992 vyšly kromě bulletinů také dva sborníky: „Jemen včera a dnes“ a „Palestinská otázka“. O přípravu sborníků se zasloužil zejména Doc. Ing. J. Mlynárik, člen předsednictva SČA. Publikace byly zaslány všem členům a některým institucím, politickým

¹¹⁶⁰ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/ 1996, str. 5-10.

¹¹⁶¹ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

¹¹⁶² Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od 22. srpna do 3. listopadu 2000, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2000, str. 3-5.

¹¹⁶³ Regner J., Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006, str. 9-14.

¹¹⁶⁴ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za třetí čtvrtletí 1997. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 3/1997, str. 3-5.

¹¹⁶⁵ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 5-6.

¹¹⁶⁶ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 3.

stranám a deníkům.¹¹⁶⁷ Bulletin býval zasílán rovněž všem českým zastupitelským úřadům v arabských zemích. Autoři i většina editorů pracovala vždy bez nároku na honorář.

V roce 1993 vyšla rovněž dvě čísla. Od roku 1994 až do r. 2006 se dařilo Společnosti vydávat čtyři čísla Bulletinu ročně. V r. 1998 vyšlo ještě navíc jedno číslo věnované akci „*Týden Egypta v Náprstkově muzeu*“, který byl zorganizován ve spolupráci s Českým egyptologickým ústavem Univerzity Karlovy ke 40. výročí vzniku ústavu. Kromě členů byl bulletin zasílán také pracovníkům arabských a afrických odborů ministerstva zahraničí, kultury, členům parlamentních misí, arabistům, afrikanistům, nevládním institucím.

První číslo bulletinu 1/1992 připravila Marie Hrušková sama z dodaných příspěvků. „*Co si přečíst*“ z odborné literatury vybíral Dr. Jaroslav Bureš. Číslo bylo vytištěno ve Středisku didaktických prostředků ILF Praha v nákladu 300 výtisků. Další číslo 2/1992 již bylo tištěno v nakladatelství PROSPEKTRUM v Praze 4. Nakladatelství PROSPEKTRUM vydávalo bulletin do konce roku 2000. Od roku 2001 do r. 2008 bulletin vydávalo nakl. ESKIRA s.r.o. v Praze. V letech 2009-10 nakladatelství, kdy na přípravu časopisu přispívala Nadace Anny Lindh, vydávalo bulletin nakladatelství Babylon. Byla vytvořena nová obálka rovněž přispěním nadace ALF. Od roku 2011 vydává bulletin nakladatelství Dar Ibn Rushd. Druhé číslo 2/2012 má změněnou obálku. Rozhodnutím redakční rady se bude u každého čísla obměňovat obrázek z dodaných materiálů.

Od roku 1993 měl bulletin redakční radu ve složení: Dr. Jaroslav Bureš, Doc. Dr. Eduard Gombár, CSc., Dr. Vladimír Klíma, Doc. Dr. Luboš Kropáček, Doc. Ing. Juraj Mlynárik, CSc., Dr. Marcela Palíšková a Miroslav Prchal. V r. 1994 (č. 1 a 2/1994) se stal načas členem redakční rady Mgr. Miroslav Houska, který se podílel na uspořádání článků, a z redakční rady odešel Doc. L. Kropáček (č. 2/1994).

V roce 1995 fungovala redakční rada ve složení: Dr. Jaroslav Bureš, Doc. Dr. Eduard Gombár, CSc., Doc. Ing. Juraj Mlynárik, CSc., Dr. Marcela Palíšková, Miroslav Prchal a Ing. Marie Hrušková. Valná hromada v únoru 1996 schválila do funkce předsedy redakční rady PhDr. Jaroslava Bureše.¹¹⁶⁸ V roce 1996 se stal členem redakční rady Dr. Josef Poláček. V r. 1996 zemřel člen redakční rady Doc. J. Mlynárik. Jeho jméno se již neobjevuje v druhém čísle bulletinu (2/1996). V roce 1997 (č. 1/1997) bulletin změnil vzhled své titulní strany, kterou graficky upravil výtvarník Vladimír Pechar. Od roku 1998 (č. 2/1998) je Vl. Pechar jmenován jako autor obálky. V roce 1997 (č. 3/1997) se stala členkou redakční rady Doc. Ing. Dana Štenbergová. Členem redakční rady (č. 3/1997) se stává opět Mgr. Miroslav Houska. Na vydání samostatného čísla věnovaného „*Týdnu Egypta v Náprstkově muzeu*“ se v roce 1998 se kromě redakční rady podílela také Mgr. Sylva Pavlasová.

V r. 2001 se stal členem redakční rady akademický sochař Jiří Černoch. Členkou redakční rady se stala načas Pavlína Otčenášková č. 1/2001- č. 2/2002). Z redakční rady odešel Miroslav Prchal (naposledy v č. 4/2000). V roce 2002 měla redakční rada následující členy: Dr. J. Bureš, ak. sochař J. Černoch, Doc. E. Gombár, Mgr. M. Houska, Dr. J. Poláček, Doc. D. Štenbergová, Dr. M. Palíšková, Ing. M. Hrušková, Vl. Pechar (návrh obálky). V tomto složení fungovala až do roku 2005. V roce 2005 (č. 3-4/2005) přibyl do redakční rady Vilém Řehák. V roce 2006 (č. 4/2006) Milena Zeithamlová. V roce 2008 (č. 1/2008) se připojil JUDr. Jiří Hlaváček, kterého pak vystřídal Dr. Otakar Hulec (č. 3-4/2008).

V roce 2009 po oddělení Bulletinu Společnosti česko-arabské pracovala redakční rada ve složení: Dr. J. Bureš, Prof. E. Gombár, Mgr. M. Houska, Ing. M. Hrušková, Ing. Rawah Jasani (Babylon), Dr. M. Palíšková, M. Zeithamlová. Návrh obálky Youssef Hammam. Dr. M. Palíškovou vystřídala koncem roku 2009 (2/2009) Beáta Hulínová. V roce 2011 odešel

¹¹⁶⁷ Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsdkyní spol. Ing. M. Hruškovou. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹¹⁶⁸ Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 19. února 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1996, str. 14.

z redakční rady Ing. R. Jassani a přibyla Dr. Jana Gombárová. V roce 2012 (1/2012) byli do redakční rady kooptováni student plzeňských blízkovýchodních studií Vl. Grulich a editorka spol. Dar Ibn Rushd Dana Horká.

Členové předsednictva se podíleli na propagaci činnosti Společnosti zveřejňováním článků a přednáškovou činností.¹¹⁶⁹ Snažili se zejména o spolupráci s televizí. Informování o arabských zemích v médiích bylo součástí snah předsednictva od samého počátku. V r. 1993 přinesly některé deníky informace o založení Sdružení přátel Palestiny a Sýrie a o činnosti Společnosti československo-arabské a Společnosti přátel Afriky.¹¹⁷⁰ V prvním pololetí 1994 se podařilo získat pozornost některých sdělovacích prostředků, které projevíly zájem zejména o konferenci k obchodně-ekonomickým vztahům.¹¹⁷¹ V rámci Společnosti vznikla Komise pro práci se sdělovacími prostředky. V r. 2006 umístila v tisku 12 článků.¹¹⁷²

V květnu 1997 byl vydán Sborník o kulturní aktivitě společnosti s ukázkami tvorby několika arabských básníků a spisovatelů, jenž byl výsledkem spolupráce chargé d'affaires Jemenu p. Mohameda Al-Sharafího a Ing. Jaromíra Hajského.¹¹⁷³

Velký zájem médií i veřejnosti vzbudila v roce 1997 výstava „Egypt země pyramid a faraonů“, kterou uspořádalo Náprstkovo muzeum a na jejímž uspořádání se Společnost podílela.¹¹⁷⁴ V r. 1998 projevila o činnost Společnosti zájem arabská agentura MBC. Rozhovor agentuře poskytl místopředseda Společnosti Ing. Ivan Voleš.¹¹⁷⁵

Úspěšná byla podpora publikační činnosti. Evropskými institucemi byla velmi pozitivně hodnocena spolupráce s nakladatelstvím Babylon. Kromě společných kulturních akcí připravilo nakladatelství Babylon k tisku knihu Ing. J. Hajského „*Příběh básníka ze země královny Bilkis*“, překlad básní jemenského básníka Muhammada as-Šarafího. Královna Bilkis je legendární královna ze Sáby, jak ji nazývají Arabové.¹¹⁷⁶ V roce 2008 se podařilo vydat dvě samostatná čísla Bulletinu a jedno dvojčíslo na konci roku. Od r. 2009 vydávalo nakl. Babylon *Bulletin Společnosti česko-arabské* již bez spolupráce se Společností přátel Afriky.¹¹⁷⁷

V březnu a září 2003 byla v Náprstkově muzeu uspořádaná autogramiáda u příležitosti vydání knihy „*Příběh básníka ze země Královny Bilkis*“ a knihy povídek libyjských autorů „*Svátek na zemi*“. Obě knihy vyšly v překladu zesnulého člena SČA Ing. J. Hajského. První autogramiáda proběhla ve spolupráci s Centrem al-Jawahiri, jehož ředitel Rawa Jasani na akci vystoupil společně s egyptským velvyslancem.¹¹⁷⁸ V rámci druhé k vydání národních libyjských

¹¹⁶⁹ Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

¹¹⁷⁰ *Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsdkyní spol. Ing. M. Hruškovou*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹¹⁷¹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1994*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1994, str. 6-7.

¹¹⁷² Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹¹⁷³ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1997, str. 3-8.

¹¹⁷⁴ Voleš I., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 1/1998, str. 3-8.

¹¹⁷⁵ Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské od valné hromady do konce května 1998*, Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 2-4.

¹¹⁷⁶ Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 5-7; Oliverius Jaroslav, *Významný básnický hlas z Jemenu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 25-26.

¹¹⁷⁷ *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

¹¹⁷⁸ Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

povídek vystoupil majitel nakladatelství Dar Ibn Rushd Dr. Ch. Bahboub, vedoucí zastupitelského úřadu Libye Omar Dallal a předseda Sdružení přátel Libye Mgr. M. Houska. Ing. J. Hajský přečetl povídku „*Smrt mravence*“.¹¹⁷⁹

Další nevládní organizace v České republice, s nimiž Společnost česko-arabská spolupracovala:

Kontinenty, Sdružení pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky

Byly založeny 17. května 1990 jako nástupnická organizace po Československém výboru solidarity s národy Asie, Afriky a Latinské Ameriky (vznik 1962).¹¹⁸⁰ Mají přibližně 130 individuálních členů. Mezi členy jsou orientalisté, odborníci různých oborů, kteří většinou pobývali v zemi, jíž se věnují. Mladí lidé, kteří se zajímají o mimoevropskou problematiku a spolupráci. Kolektivními členy jsou společnosti přátel jednotlivých mimoevropských regionů, např. Společnost česko-arabská, Společnost přátel Afriky, Latinsko americká společnost, anebo společnosti přátel jednotlivých zemí jako Indie, Číny, Mongolska aj. Nejvyšším orgánem je Valná hromada, která volí předsednictvo. Funkci předsedy zastával v letech 1990-97 Doc. Augustin Palát, CSc., specialista na Dálný východ původem z Palackého univerzity v Olomouci, a později zástupce ředitele Orientálního ústavu ČSAV. Po roce 1970 byl nucen politických důvodů z ústavu odejít. Po roce 1989 se stal členem vědecké rady Orientálního ústavu.¹¹⁸¹ Od roku 1997 působí ve funkci předsedy Prof. Luboš Kropáček.

Ke 150. výročí narození Dr. Emila Holuba se podílelo na uspořádání výstavy v Holicích - jeho rodišti. 7. října 1997 uspořádaly Kontinenty společně se Společností přátel Afriky zájezd do Vídně „Po stopách E. Holuba a P. Šebesty“. V rámci zájezdu byly navázány další kontakty s rakouskými institucemi a nastolena otázka využití sbírek v depozitáři vídeňského etnografického muzea. Na zájezdu vznikla myšlenka uspořádání konference a menší výstavy na počest Prof. P. Šebesty v roce 1998.¹¹⁸²

Na Valné hromadě Společnosti přátel Afriky 21. února 1998 hovořil tehdy ještě docent Luboš Kropáček o myšlence zřídit stálou konferenci, jejímž cílem by mělo být zmapování české (tehdy donedávna československé) přítomnosti v zemích tzv. „třetího světa“.

Hlavní důraz měl být kladen na vytvořené hodnoty: díla našich architektů, inženýrů a stavbařů i výsledky práce lékařů, přírodovědců, učitelů a odborníků dalších profesí, kteří pozitivně přispěli k rozvoji některé ze zemí. Ke slovu se měli přihlásit umělci, krajané, misionáři, pracovníci humanitární pomoci, volontéři a různě motivovaní cestovatelé. Významné místo mělo patřit otázkám vědeckého bádání, které bylo kdysi prováděno pod hlavičkou „komplexního výzkumu rozvojových zemí“. Jak sám uváděl, podobnými záměry se zabíraly různé instituce i jednotlivci. Národní muzeum chystalo výstavu o působení českých a československých občanů v zahraničí. Soustředováním dokumentace a sestavováním přehledů o cestách Cechů do různých afrických a asijských oblastí se zabýval i Karel Šmíd z Orient Clubu v Přelouči. Konference měla v prvním termínu proběhnout koncem roku 1998, dále měla pokračovat v letech 1999 a 2000. V závěru měly být soustředěné poznatky využity k sestavení souborné knižní publikace o pracovní a humánní dimenzi českých (československých) vztahů k asijským, africkým a latino-americkým národům.¹¹⁸³

¹¹⁷⁹ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*, str. 7-9.

¹¹⁸⁰ www.kontinent.cz

¹¹⁸¹ <http://oldwww.upol.cz/odkazy/o-univerzite/cestne-doktoraty/augustin-palat/>

¹¹⁸² Ing. Marie Hrušková: *Zpráva o činnosti za čtvrté čtvrtletí*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 3.

¹¹⁸³ Kropáček L., *KONTINENTY - projekt stálé konference (vystoupení na valné hromadě Společnosti přátel Afriky)*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 7-8.

Opus Arabicum

Byl zaregistrován 14. května 1990. Sídlem klubu je Praha, v Brně existuje pobočka. Zakladateli byli nakladatel a učitel Státní jazykové školy v Praze PhDr. Charif Bahbouh, CSc. (nar. 1941 v Sýrii), absolvent Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Lomonosovy univerzity v Moskvě, a arabista PhDr. Jiří Fleissig (nar. 1946), absolvent Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (obor arabština-francouzština). Počet členů klubu se pohybuje kolem 100 osob včetně čestných členů. Členy jsou z velké většiny absolventi arabistiky jazykové školy v Praze, kde oba zakladatelé dodnes působí, ale i další zájemci z řad arabistů, cestovatelů a novinářů. Klub pořádá přednášky věnované jednotlivým arabským státům, umění, literatuře, náboženství, vztahy mezi Evropou a muslimskými zeměmi. Uděluje Cenu Prof. Petrálky za kulturní a vědecký přínos v oblasti arabistiky. Klub spolupracuje s Ligou arabských států, jejímž prostřednictvím vysílá své členy na studia arabštiny do Tuniska. Pro své členy vydává bulletin (občasník) *Opus Arabicum* s informacemi o činnosti klubu a novinkách v arabském světě, krátké texty v arabštině s českým překladem. Předsedou klubu je cestovatel Tomáš Sadílek, místopředsdkyní je arabistka, absolventka Ústavu Blízkého východu Filozofické fakulty UK v Praze PhDr. Simona Hlaváčová.¹¹⁸⁴

Činnost klubu je v posledních letech obdobně jako u Společnosti česko-arabské značně redukována. Velkou pozornost věnuje vedení této neziskové organizace internetovým stránkám, kde je možno najít kompletní přehled činnosti a všechny občasníky s některými velmi zajímavými články. Jsou zde i odkazy na vybranou literaturu, zejména překlady arabských autorů, a také publikace členů *Opus Arabicum*. Speciální pozornost je věnována produkci nakladatelství Dar Ibn Rushd, jehož majitelem je zakladatel *Opus Arabicum*, Dr. Charif Bahbouh.¹¹⁸⁵

Orient Club

Byl založen 7. října 1990 se sídlem v Přelouči a působil pro celou ČSFR, po jejímž rozpadu se transformoval na nezávislou zájmovou organizaci s působností v České republice. Navazuje na neoficiální Africa-Orient Club z let 1975-1989, který se zaměřoval na studium a propagaci Afriky a Orientu. Zakladatelem a sekretářem byl Karel Šmíd, cestovatel po Balkánu, Střední Asii, Arménii, který zemřel v roce 2007. Členy klubu jsou zájemci všech profesí.¹¹⁸⁶

¹¹⁸⁴ *Kdo byl kdo, čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha, LIBRI 1999, str. 591.

¹¹⁸⁵ <http://opusarabicum.org/>

¹¹⁸⁶ *Kdo byl kdo, čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, str. 591.

Šestá kapitola

Kulturní aktivity Společnosti česko-arabské

Společnost česko-arabská uspořádala za dobu své více než dvacetileté existence stovky nejrozličnějších kulturních akcí. Část akcí byla řízena z Prahy, část pořádaly krajské pobočky. Podmínkou uspořádání akce bylo získání partnera a jeho podíl na rozpočtu akce. Akce byly pořádány v institucích, kde ředitelé nebo odborní pracovníci měli vztah k Orientu a někdy byli i členy společnosti, jako tomu bylo v případě Náprstkova muzea, jehož ředitelka PhDr. Jana Součková, CSc. byla dlouholetou členkou Společnosti česko-arabské. V Náprstkově muzeu působilo nebo s ním spolupracovalo několik absolventů arabistiky anebo egyptologie, kteří se angažovali ve vedení SČA, např. PhDr. Sylva Pavlasová nebo PhDr. Miroslava Sodomková, PhD.

Členové vedení Společnosti česko-arabské kontaktovali také nové instituce jednoduše tak, že se objednali ke starostům měst, ředitelům lázní, muzeí a galerií, škol, a nabídli jim výstavu, přednášky, besedy aj. Bylo to většinou tam, kde měli nějaké vazby, protože náklady spojené s organizací mohly být hrazeny omezeně, např. bylo možno vyúčtovat převoz sbírkových předmětů. Jednalo se o vzájemně velmi výhodnou spolupráci a v dějinách Společnosti česko-arabské neexistuje případ, kdy by nabízenou spolupráci některá z institucí odmítla. Autorka sama organizovala za Společnost česko-arabskou akce v Praze, Trutnově, Luhačovicích, Frýdku-Místku a Mikulově.

Akce znamenaly mít především nápad, co uspořádat. Realizace následně představovala aktivity rozkládající se zhruba do období dvou let. Akci bylo nutno nejdříve předjednat v předsednictvu SČA, poté s partnerskou institucí. Dále bylo nutno zanést ji do plánu Společnosti česko-arabské, který schválil odbor Ministerstva zahraničních věcí. Musela být také zařazena v plánu partnerských organizací, tj. muzeí, galerií, kulturních středisek. Kontaktována byla arabská velvyslanectví. Výbornou příležitostí, kde se daly detaily domlouvat a přizvat ředitelé kulturních institucí, byly recepce nebo jiné slavnostní akce arabských zemí, případně jiné akce Společnosti česko-arabské.

Arabské kulturní dny

Mezi nejviditelnějšími, organizátorsky i finančně nejnáročnějšími akcemi, které Společnost česko-arabská ve své novodobé historii pořádala, byly dny arabské kultury. Zpočátku trvaly dva dny a soustředily se na jednotlivé arabské státy. Akci předcházela domluva s umělci a zajištění výstavních předmětů a prostor, kde budou výstavy a další aktivity probíhat, účast umělců, přednášejících, účast arabských velvyslanců i velvyslanců jiných zemí (například apoštolského nuncia), zajištění sponzorských příspěvků na občerstvení, případně na pokrytí části nákladů na výstavu, a konečně zajištění pozvánek, plakátů a publicita v tisku, rozhlasu, televizi.

Egyptský večer

První akcí tohoto druhu uspořádali členové Společnosti česko-arabské a Sdružení přátel Egypta společně s Velvyslanectvím Egyptské arabské republiky v Praze v červnu roku 1994 pod názvem „*Egyptský večer*“. Na akci finančně přispěla egyptská společnost Artoc Group, které se v té době podařilo získat výhradní zastoupení pro prodej vozů ŠKODA v Egyptě. Ředitelem české pobočky společnosti Artoc byl Ing. Ivan Voleš, bývalý český velvyslanec v Egyptě a místopředseda SČA.

Akce byla oficiálně zahájena 28. června 1994 v 17.00 hod. v Paláci kultury v Praze, ve foyer 4. patra výstavou fotografa Egyptologického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Milana Zeminy. Výstava fotografií nesla název „*EGYPT objektivem Milana Zeminy*“. Výstavu slavnostně otevřela tehdejší velvyslankyně Egypta v Praze, Moushira Khattab. Velký ohlas u arabských účastníků vernisáže sklídilo vystoupení českého herce Jana Kačera, který přednesl úryvky z knihy Břetislava Vachaly „Moudrosti starého Egypta“. ¹¹⁸⁷

Ve čtvrtek 30. června 1994 program pokračoval nejdříve diaprogramem o egyptských památkách, který zapůjčilo egyptské velvyslanectví, a poté prezentacemi cestovních kanceláří, které organizovaly zájezdy do Egypta. Byly mezi nimi kanceláře Airtours, Čedok, East-West Travel, Cross Egypt Travel, Marco Polo, AC Tour a Uniset. Následovala panelová diskuse nazvaná „*Starý a moderní Egypt*“, v níž vystoupili egyptologové a arabisté: Prof. M. Verner, Doc. E. Gombár, Doc. L. Kropáček a Dr. M. Mendel. Na závěr večera byla uspořádána tisková konference k nové knize Prof. M. Venera a M. Zeminy „*Ztracené pyramidy, zapomenutí faraoni, Abúsír*“ a autogramiáda nejnovějších knižních publikací o Egyptě a islámském světě. Publikace bylo možné také zakoupit. Společnost ARTOC sponzorovala závěrečné občerstvení. Velvyslankyně E.A.R. i další představitelé egyptského velvyslanectví byli přítomni po celou dobu trvání akce. ¹¹⁸⁸

V roce 1996 se Společnost pokusila akci znovu zopakovat a uspořádala „*Předvánoční setkání s Egyptem*“ v galerii františkánské zahrady v Praze 1. Náročná akce byla bohužel poškozena hned v úvodu zmatky kolem zajištění prostor, v nichž měla být celá akce zahájena. Agentuře, která byla zajištěním prostor pověřena, vlastník objektu v posledním okamžiku pronájem odmítl. Prostory pro naplánované přednášky i výstavu se nakonec, ale bohužel se zpožděním, podařilo zajistit a přednášky dále probíhaly standardně. ¹¹⁸⁹

3. prosince 1996 se uskutečnila přednáška Prof. Venera, člena Společnosti česko-arabské, o Abúsíru a jeho vydaných tajemstvích. Dalšími přednášejícími byli Ing. I. Voleš, který přednášel o nedávných a současných obchodních vztazích s Egyptem. O vojenské výpravě Napoleona do Egypta a následných politických a kulturních důsledcích hovořil Doc. E. Gombár. ¹¹⁹⁰ V rámci setkání proběhla také prodejní výstava fotografií „Egypt objektivem Milana Zeminy“, fotografa Egyptologického ústavu. Fotografie M. Zeminy, který se účastnil řady expedic českých egyptologů do Núbie a Abúsíru, doplnily řadu publikací jako „*Ztracené pyramidy*“, „*Zapomenutí faraoni*“, „*77 zajímavostí ze Starého Egypta*“.

Týden Egypta v Náprstkově muzeu

2.-7. června 1998 připravila Společnost česko-arabská ve spolupráci s Náprstkovým muzeem, Ministerstvem kultury ČR, Velvyslanectvím E.A.R. a firmou Strojexport, jejímž tehdejším ředitelem byl Ing. Josef Regner, předseda SČA, akci nazvanou „*Týden Egypta v Náprstkově muzeu*“. Akce byla zorganizována při příležitosti 40. výročí založení Českého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze a při příležitosti státního svátku Egyptské arabské republiky. Úvodní projevy přednesli ředitelka Náprstkova muzea Dr. Jana Součková, velvyslanec Egypta Assem Megahed a náměstek ministra – předsedy Rady pro národnosti vlády ČR.

¹¹⁸⁷ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za I. pololetí 1994. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1994, str. 6-7.

¹¹⁸⁸ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1994 přednesená místopředsedou společnosti Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 4-8; *Egyptský večer (Egyptian Evening)*. Pozvánka na akci. Vytiskla Společnost česko-arabská. Praha 1994.

¹¹⁸⁹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 7.

¹¹⁹⁰ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

Během akce se návštěvníci muzea seznámili s částí sbírky předmětů starověkého Egypta, kterou Náprstkovo muzeum vlastní. Zazněla řada přednášek egyptologů, arabistů i dalších odborníků: Doc. B. Vachala „*Objevování starého Egypta - čeští egyptologové v Abúsíru*“, Doc. L. Bareš „*Iufaa - správce královského paláce*“, Dr. E. Strouhal „*Nemoce a jejich léčení u starých Egyptanů*“, M. a I. Houskovi „*Umělecké řemeslo v Egyptě - nejen o pasířství*“, B. Homola „*Práce a život stálého zpravodaje čs. médií v Egyptě*“, I. Voleš „*Česko - egyptské ekonomické vztahy*“, J. Hajský „*Nagíb Mahfúz a jeho próza*“, Doc. E. Gombár „*Napoleonova expedice a její vliv na vznik moderního Egypta*“, S. Pavlasová „*Z egyptologického depozitáře Náprstkova muzea*“, „*Jak a co se jedlo ve starém Egyptě a současná egyptská kuchyně*“.¹¹⁹¹ Přednáška o egyptské kuchyni byla doplněna ochutnávkou jídel, které připravilo egyptské velvyslanectví. Z přednášek vznikl sborník, který byl vydán jako zvláštní číslo bulletinu.¹¹⁹²

Dny libyjské arabské kultury

22.-24. srpna 1995 na počest státního svátku Libye se v kulturním středisku Průhon v Praze 6 konaly „Dny libyjské arabské kultury“. Byly opět společnou akcí Společnosti česko-arabské, tentokrát Sdružení přátel Libye, velvyslanectví Libye v Praze a společnosti Al-Gesser. Organizačně se na ní významně podílel předseda Sdružení přátel Libye Ing. Tomáš Odry:

Program jednotlivých dnů byl následující:

1. den: Slavnostní otevření „Dnů libyjské arabské kultury“ a projevy chargé d'affaires Lidového úřadu Libyjské arabské lidově socialistické džamáhiríje v Praze a předsedy SČA. Následovala přednáška Abdul Nassera Chlaifa o arabské a libyjské kultuře a Ing. Františka Krincvaje o Libyjské džamáhírii. Ing. F. Krincvaj představil svou knihu „*Dotek půlměsíce*“ s textem doplněným autorovými fotografiemi, které pořídil během dlouhodobého pobytu v Libyi.

2. den: volný program

3. den: Přednáška Ing. Jaromíra Hajského o libyjské arabské literatuře a Abdul Nassera Chlaifa o rysech arabské literatury v básních. Ing. J. Hajský představil vlastní překlady libyjských autorů, na kterých pracoval během svého působení v Libyi.

Přítomni byli kromě členů společnosti a expertů, kteří v Libyi v minulosti působili, i velvyslanci arabských a afrických zemí.¹¹⁹³

Arabské kulturní dny 2005

Velvyslanci arabských zemí zastoupených v Praze si přáli připravit velkou PR akci na podporu spolupráce mezi Českou republikou a arabským světem. V říjnu 2004 byly tzv. Arabské dny tématem společného zasedání Rady arabských velvyslanců a předsednictva Společnosti česko-arabské.¹¹⁹⁴ Výsledkem těchto diskusí byla akce zcela mimořádná svým rozsahem „*Arabské kulturní dny*“ v letech 2005 a 2006, které trvaly týden a byly pořádány po celé republice. Akce inspirovala mnoho organizací především v Praze, ale i mimo ni. Postupně se transformovala v méně organizačně náročné ale také méně reprezentativní, přesto zajímavé kulturní akce.

Ve dnech 14.-21. června 2005 se uskutečnily první „*Arabské kulturní dny*“. Záštitu převzal ministr zahraničí Dr. Cyril Svoboda, pražský primátor Dr. Pavel Bém a Rada arabských velvyslanců. Aktivita probíhaly na různých místech v Praze (počínaje hotelem

¹¹⁹¹ *Týden Egypta v Náprstkově muzeu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1998, str. 1-31.

¹¹⁹² Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

¹¹⁹³ *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 3. čtvrtletí 1995*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1995, str. 6-8.

¹¹⁹⁴ Regner J., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*, str. 4.

Intercontinental, přes kulturní centra, galerie až po prostory Národní knihovny). Některé akce byly uspořádány samostatně pobočkami v Brně a Plzni. Výstavy obrazů, fotografií, arabských rukopisů, přednášky, filmy, prodejní výstavy – orientální trhy se konaly i v Brně, Vyškově, Kutné Hoře.¹¹⁹⁵

V rámci arabských kulturních dnů proběhlo dalších 14 doprovodných akcí. Velmi zajímavé byly výstavy obrazů a fotografií – alžírské malířky Khelifi vystavené v hotelu Intercontinental v Praze ve dnech 13.-20.6. a také výstava tuniského výtvarného umění v Martinickém paláci. V galerii Jindřišská věž byla ve dnech 15.-21.6. k vidění výstava „*Obrazů a tradičních výrobků z Palestiny a Sýrie*“ a v galerii Lapidárium ve dnech 15.-22.6. plastiky „*Tváře beduinů*“ syrského umělce Ghazwana Allafa. V Paláci Blaník probíhal 19.-23.6. filmový festival „*Arabský svět v Blaníku*“ s doprovodnou výstavou fotografií z Libanonu a 20.6. se zde uskutečnil „Večer alžírské kultury“. V Kulturním centru Novodvorská v Praze 4 byly 15.-30.6. vystaveny fotografie Reného Nováka z Tuniska. Výstava nesla název „*Šukran*“. V Botanické zahradě v Praze-Troji se 18.-19.6. konal „*Orientální trh*“ s řadou stánků, hudebním a tanečním vystoupením a výstavou dětských kreseb s arabskou tematikou.¹¹⁹⁶

Během akce byla zahájena také „*Výstava arabských knih a rukopisů v Národní knihovně*“. 14.6. se uskutečnil na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze seminář na téma „*Co dala arabská kultura světu*“, přednášel Prof. L. Kropáček. 16.6. proběhl seminář „*Arabský člověk a soužití lidstva*“ v Ústavu mezinárodních vztahů v Praze, přednášel Dr. Muhammad Ammar.

Z doprovodných aktivit to byla ve dnech 21.6.-8.9. výstava fotografií dokumentující život arabských studentů v ČR, nazvaná „*Arabští studenti v Čechách před 25 lety*“¹¹⁹⁷, která byla uspořádána v restauraci Dahab v Praze 1 na Starém Městě. V téže restauraci proběhl ještě 25.6. „*Hudební večer a arabská diskotéka*“. Dále probíhaly akce mimo Prahu: 11.6. to byl „*Arabský večer*“ v Brně a 17.6. „*Arabský kulturní večer*“ v Plzni, od 1.6.-30.7. výstava „*Staroegyptská mytologie*“ člena společnosti, výtvarníka Vladimíra Pechara v Muzeu Vyškova, a od 14.7.-31.10. výstava „*Magické stříbro – beduínský šperk*“ v Českém muzeu stříbra v Kutné Hoře, kterou připravila egyptoložka a etnografka, členka předsednictva SČA, Dr. Miroslava Sodomková.¹¹⁹⁸

Arabské kulturní dny 2006

Arabské kulturní dny v roce 2006 zorganizovala opět Společnost česko-arabská ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR a Magistrátem hl. města Prahy a za finanční i organizační pomoci arabských zastupitelských úřadů v ČR. Záštitu nad celou akcí převzal ministr kultury Vítězslav Jandák a primátor hl. města Prahy Pavel Bém.¹¹⁹⁹ Dny byly o něco menšího rozsahu než v roce 2005. Česká televize se o akci velmi zajímala a natočila pro svůj program *Babylon* řadu záběrů z jednotlivých akcí, včetně vystoupení předsedy Společnosti česko-arabské i několika dalších členů o činnosti společnosti.¹²⁰⁰

¹¹⁹⁵ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹¹⁹⁶ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14; *Pozvánka na Arabské dny*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 41.

¹¹⁹⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti za 2. pol. 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 6.

¹¹⁹⁸ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14; *Pozvánky na Arabské kulturní dny*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹¹⁹⁹ *Arabské kulturní dny 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2006, str. 3.

¹²⁰⁰ Regner J., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2006 a výhled činnosti na rok 2007*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 8.

Dne 5. září 2006 v 18.00 hod. byly „*Arabské dny*“ slavnostně zahájeny v Zrcadlové kapli Národní knihovny. Program byl věnován dílu jemenského básníka a velkého přítele České republiky (bývalému velvyslanci v ČR) Muhammadu as-Šarafimu, který se zahájení osobně zúčastnil. Kvůli arabským dnům přicestoval do Prahy z Jemenu. Posluchači měli možnost si vyslechnout básně v autorském přednesu. V češtině přednesl básně v překladu J. Hajského herec Otakar Brousek starší. Večer zahájil jménem Společnosti česko-arabské Mgr. Miroslav Houska, který pohovořil o osobnosti Muhammada aš-Šarafiho, který před lety působil v Praze jako diplomat. Své verše přednesl také syrský básník Džáfar Hajdar.¹²⁰¹ 9.9.2006 v 18.00 hod. byla v restauraci Dahab v Rybné ulici na Starém Městě v Praze zahájena výstava „*Libanon v míru*“, výstava fotografií z Libanonu. Večer pokračoval od 19.00 hod. arabskou diskotékou za doprovodu arabské skupiny Zerjab. 10.9.2006 od 10.00 hod. do 18.00 hod. probíhaly *Orientální trhy* na Haštalském náměstí v Praze 1, a to ukázkami arabských výrobků a jídel.¹²⁰²

12. a 26. září 2006 proběhly v Domově Sue Ryder v Praze 4 - Michli dva večery věnované přednáškám a besedám na arabské téma. 12. 9. v 17.00 hod. přednáška PhDr. Josefa Ženky „*Králové Alhambry - muslimské dědictví na jihu Pyrenejského poloostrova*“ a 26. 9. v 17.00 hod. PhDr. Sabiny Dvořákové „*Islámská architektura*“.¹²⁰³ 17.9.-1.10. probíhala v Botanické zahradě v Tróji výstava žáků školy Václava Hollara nazvaná „*Arabský svět dětskýma očima*“. V neděli 1.10. proběhlo slavnostní vyhlášení vítězů. 20.-23.9.2006 probíhal ve spolupráci s Lidovou univerzitou Filmový festival arabských filmů v Městské knihovně v Praze 1. Arabská velvyslanectví zapůjčila ukázky současné arabské tvorby. Během 4 dnů bylo v 8 představeních promítnuto celkem 6 arabských filmů. Byly promítnuty ukázky z alžírské, egyptské, libanonské, libyjské a palestinské kinematografie. Na stěnách malého sálu Městské knihovny v Praze byla instalována výstava vítězných prací soutěže „*Arabský svět dětskýma očima*“.¹²⁰⁴ 21.9.-29.10.2006 byla v Městském muzeu v Novém Strašci instalována výstava fotografií R. Kopeckého „*Putování Jordánskem, Sýrií a Libanonem*“.¹²⁰⁵ 30.9. a 1.10.2006 proběhly akce v rámci Arabských kulturních dnů v Botanické zahradě v Praze. Oslavy proběhly u kaple sv. Kláry za účasti arabských hudebních skupin (Zerjab a Exil),¹²⁰⁶ břišních tanečnic, výtvarných dílen a nabídky arabského pohoštění.¹²⁰⁷ 25.10.2006 se uskutečnily ve spolupráci s Vysokou školou veřejné správy a mezinárodních vztahů přednáška a diskusní večer o Libyi nazvaný „*Libye a Středomoří*“, který vedl Mgr. Miroslav Houska.¹²⁰⁸ 26.10.2006–31.3.2007 probíhala v Náprstkově muzeu výstava „*Tradiční řemesla*

¹²⁰¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5; Houska Miroslav, *Dům jemenské poezie. Velký básník Muhammad aš-Šarafi se vrátil do vlasti poté, co se zúčastnil Dnů arabské kultury v Praze (1.10.2006)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 32-33.

¹²⁰² Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5.

¹²⁰³ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5; *Arabské kulturní dny 2006*, str. 3.

¹²⁰⁴ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5; Zeithamlová Milena, Houska Miroslav, *Z činnosti Společnosti česko-arabské*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 5-8.

¹²⁰⁵ *Arabské kulturní dny 2006*, str. 3.

¹²⁰⁶ Jumrová Hana, *Arabská kultura v městě kultury*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 9-10.

¹²⁰⁷ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5.

¹²⁰⁸ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5; *Arabské kulturní dny 2006*, str. 3; Zeithamlová, Houska, *Z činnosti Společnosti česko-arabské*, str. 5-8.

Maghrebu“. Návštěvníci se seznámili s výrobky z Maroka, Tuniska a Alžírsko.¹²⁰⁹ Výstava evokovala prostředí orientálního trhu a jako odpočinková zóna sloužila i improvizovaná kavárnička. Do výstavy byly zakomponovány interaktivní předměty, např. tkací rám, kopací hrnčířský kruh. Výstava byla rozdělena do oddílů podle jednotlivých řemesel: výroba textilu a oděvů, zpracování kůže, zpracování dřeva, výroba keramiky, práce s kovem, košíkářství. Výstava předmětů ze sbírek Náprstkova muzea byla doplněna fotografiemi jednotlivých řemeslníků při práci - od Olgy Fejkové, Aleše Tučka, Jany Jirouškové, Lukáše Pechy a z pozůstalosti Adély Křikavové. Součástí výstavy byla i haptická výstavka, která vznikla ve spolupráci se sdružením Hapestetika.¹²¹⁰ V rámci doprovodného programu byly připraveny i výtvarné dílny pro děti i dospělé.¹²¹¹

V roce 2008 byly „*Dny arabské kultury*“ pořádány českobudějovickou pobočkou Společnosti česko-arabské v Českých Budějovicích a v Českém Krumlově.¹²¹² Také brněnská pobočka Společnosti česko-arabské navázala na tradici arabských dnů a během roku 2008 uspořádala cyklus akcí „*Seznamujeme Brno a Jihomoravský kraj s arabskou kulturou*“. Konala se beseda o Aloisu Musilovi ve Vyškově, seminář o arabské části severní Afriky, beseda „*Cesta po Nilu*“, přednáška „*Perspektiva budoucího vývoje arabských zemí*“, beseda „*Vztah ČR a občanů k arabským zemím*“ a taneční vystoupení „*Orientální noc*“.¹²¹³

V roce 2009 se společnost připojila k organizaci prvního ročníku festivalu orientální kultury „*Nad Prahou půlměsíc*“, který pořádalo Občanské sdružení Komba ve dnech 10.-17.10. Dne 17.10.2009 připravili dobrovolníci SČA ve velkém sále Městské knihovny v Praze v rámci večer věnovaný palestinskému básníkovi Mahmudu Darwishovi a městu Jeruzalému. Večer se konal za podpory Nadace Anny Lindh, ve spolupráci s Palestinským klubem občanů v ČR a pod záštitou ministra zahraničních věcí Jana Kohouta. Akce byla slavnostně zahájena předsedou SČA Ing. J. Regnerem a projevem velvyslance Státu Palestina Mohamedem Salaymehem.¹²¹⁴ V roce 2010 se Společnost organizačně podílela na druhém ročníku tohoto festivalu, který se konal ve dnech 20.-28.10.2010. Z členů SČA se aktivně zapojil Džáfar Hajdar četbou své básnické tvorby v pořadu „*Džáfar Hedar: Listy a poezie lásky*“. Akce se konala v sále klubu Casa Gelmi v Praze na Vinohradech 25. října.¹²¹⁵ Společnost se zapojila i do třetího ročníku festivalu, který probíhal v říjnu 2011 řadou vystoupení v Praze, Brně a ve Zlíně. Brněnská pobočka SČA zorganizovala přednášku s besedou „*Islám v ČR*“.¹²¹⁶ V roce 2012 se festival konal ve dnech 4.-8.11. Organizátoři připravili řadu akcí a divadelní představení v Praze, Liberci, Hradci Králové a Plzni.¹²¹⁷

Společnost česko-arabská se také pokaždé zapojila do Festivalu arabské kultury, který zorganizovala v roce 2010, 2011 Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni během dubna. Místopředseda SČA Mgr. M. Houska v Plzni vystavoval v roce 2011 své fotografie z projektu restaurování architektonických památek v Iráku. Výstava nesla název „*Pomoc*

¹²⁰⁹ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5; Zeithamlová, Houska, *Z činnosti Společnosti česko-arabské*, str. 5-8.

¹²¹⁰ Zeithamlová, Houska, *Z činnosti Společnosti česko-arabské*, str. 5-8.

¹²¹¹ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5; Zeithamlová, Houska, *Z činnosti Společnosti česko-arabské*, str. 5-8.

¹²¹² Regner J., *Výťah ze zprávy o činnosti SČA v roce 2008*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

¹²¹³ *Výťah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6; Regner, *Výťah ze zprávy o činnosti SČA v roce 2008*, str. 6.

¹²¹⁴ Zeithamlová M., *Co jsme letos našim členům nabídli a nabídneme*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 3.

¹²¹⁵ Leták s programem festivalu „*Nad Prahou půlměsíc*“. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²¹⁶ Regner J., *Zpráva o činnosti SČA v r. 2011 přednesená na Valné hromadě SČA v Ústavu mezinárodních vztahů dne 16.2.2012*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2012, str. 4.

¹²¹⁷ *Z naší činnosti*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2013, str. 5.

České republiky při záchraně kulturního dědictví Iráku“.¹²¹⁸ V roce 2012 se festival uskutečnil ve dnech 23.-30. 3. a nesl podtitul „Stopy (v) šafránu“.¹²¹⁹

Bazary-orientální trhy

Další akcí, která pravidelně oslovovala veřejnost, byly *Orientální trhy*. Myšlenka uspořádat takovou akci (bazar) napadla místopředsedu SČA Doc. E. Gombára. Pořadatelé ze Společnosti česko-arabské trhy záměrně zpočátku nenazývali vůbec bazarem kvůli tomu, že v Čechách je toto jméno spojeno spíše s výprodejem použitých věcí. Předvánoční trhy byly pořádány v Náprstkově muzeu. Poprvé byly trhy uspořádány 2. a 3.12.2000 pod názvem „*Předvánoční orientální trh*“.¹²²⁰

Na pozvánce na orientální trhy byl umístěn zezadu stručný text autora Doc. E. Gombára vysvětlující, čím orientální trhy - bazary byly:

„*Tradiční orientální trh či „bazar“ (arabsky súk, persky bázár, turecky čarşı) bývá umístěn v centru islámských měst poblíž ústřední mešity. Zpravidla bývá krytý před slunečními paprsky a tvoří ho spleť uliček. Trh je rozdělen podle zboží, které se prodává v jednotlivých obchůdcích a krámcích. Poblíž ústřední mešity bývaly umístěny nejbohatší obchody se zlatými a stříbrnými šperky, voňavkami a parfémy, kořením a kávou. V některých velkých městech byla část bazaru s luxusním zbožím (bedesten) oddělena od ostatních částí bazaru branami, které se na noc zavíraly a byly střezeny. Velkoobchodníci mívali zboží uskladněno v uzavřených částech bazaru (chán), které byly rovněž pronajímány cizím kupcům. Největší bazary v islámském světě se dochovaly v Istanbulu (Velký bazar s bedestenem, Egyptský bazar), dále v Káhiře (Chán-Chalili), Damašku (Súk Al-Hamidija), Aleppu, Tunisu, Fezu a Marakéši. Tradiční atmosféru bazarů mohou vychutnat též návštěvníci iráckých měst.*“ E.G.

Prvního trhu se zúčastnily následující společnosti: arabské vydavatelství Babylon s časopisy, arabské nakladatelství Dar Ibn Rushd s knihami, fotografové Hynčík a Vogeltanz s fotografiemi z Tuniska, Nomád s orientálními koberci, cestovní kanceláře Palmyra Tour a Via Travel Agency, nakladatelství Set Out a Libri se svou knižní produkcí, arabský fast-food Marhaba, který nabídl arabské předkrmy, cukrovinky, kávu a čaj, a společnost Nefertiti s orientálními doplňky.¹²²¹

První rok byly orientální trhy pouze jeden víkend před Vánoci. Další léta se postupně rozšiřovaly na dva a jednou na tři předvánoční víkendy. Trhy byly pořádány ve vstupních prostorách Náprstkova muzea. Velmi záhy se začaly pořádat také letní trhy, poprvé to bylo v zahradě Náprstkova muzea v roce 2003 ve dnech 6.–8. června. Slavnostní zahájení se konalo 7.6. v zahradě muzea. V programu vystoupila arabská hudební skupina Zerjab, na zeleném trávníku zatančily břišní tanečnice z tanečního studia JAMRA. V sobotu v odpoledních hodinách se konaly v sále muzea dvě přednášky: Doc. Vachala seznámil přítomné s posledními výsledky výzkumu českých egyptologů v egyptském Abúsíru a Dr. Černý přednesl přednášku na téma *Lidé v pohoří Mandara*.¹²²² Později vznikla tradice trhů v Botanické zahradě v Praze Troji.

V roce 2001 se konal Orientální trh o víkendech 1.-2. a 8.-9. prosince. Akce byla slavnostně zahájena velvyslancem Egypta J.E. Rahmanem Moussou a předsedou Společnosti česko-arabské Ing. Josefem Regnerem. Akce přilákala velké množství návštěvníků i díky

¹²¹⁸ Regner, *Zpráva o činnosti SČA v r. 2011*, str. 3.

¹²¹⁹ Svášková Tereza, *Co nám letos přinesl šafrán?* Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2012, str. 35.

¹²²⁰ Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

¹²²¹ Pozvánka na orientální trh 2000. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²²² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

dobře zajištěné propagaci v tisku a rozhlasových stanicích.¹²²³ V prosinci 2002 probíhaly *Orientální trhy* v Náprstkově muzeu po tři víkendy: 30.11.-1.12., 7.12.- 8.12., 14.12.-15.12. Ve spolupráci se Společností uspořádalo v témže roce podobnou akci „*Vánoce v Orientu*“ také Muzeum Podkrkonoší v Trutnově.¹²²⁴ V roce 2003 probíhal *Orientální trh* ve dnech 6.-7. 12. a 13.-14.12.¹²²⁵ V roce 2004 ve dnech 11.-12.12. a 18.-19.12.¹²²⁶ V roce 2005 proběhl v Náprstkově muzeu v Praze *Tradiční Orientální trh* ve dnech 17. a 18. prosince.¹²²⁷ V roce 2006 to bylo 16. a 17. prosince.

Velmi reprezentativní pozvánky z let 2000-2002 vytisklo nakladatelství Set Out Romana Míška z Prahy 2. Později, když už měly trhy svoje zaběhnuté tradice, pozvánky tiskla M. Sodomková sama.

Okruh prodejců se postupně zúžil spíše na menší prodejce. M. Sodomková před trhy pravidelně vyjížděla na cesty do Egypta a Turecka, takže sortiment nabízených výrobků byl vždy velmi originální i poučný. Na trhy do Náprstkova muzea přijížděly celé třídy středních uměleckých nebo pedagogických škol mimo Prahu. Myšlenka orientálních trhů se pak rozšířila. Bohužel tragickou smrtí Mirky Sodomkové v září 2009 tradice skončila.

Výstavy

Výstavy výtvarníka Vladimíra Pechara

Dílo výtvarníka Vladimíra Pechara je jedním ze symbolů Společnosti česko-arabské. Od roku 1997 do 2008 byly grafiky Vl. Pechara logem titulní strany bulletinu společnosti. K začátku roku po celou dobu působení v redakční radě bulletinu připravoval každoročně nové PF, zvlášť pro Společnost česko-arabskou a zvlášť pro Společnost přátel Afriky. PF byly vytištěny v bulletinu.

Vladimír Pechar patří mezi umělce, které Orient celoživotně oslovil. V r. 1952 se začal soukromě zajímat o starou egyptskou historii. Později se seznámil s nejvýznamnějšími českými egyptology. Spolupracoval zejména s Prof. E. Strouhalem z Národního muzea v Praze. Postupně vytvořil kromě mnoha grafických listů více než padesát velkých olejových strukturálních pláten osobností staroegyptské historie a stovku tepaných plechů s tematikou staroegyptské mytologie a symboliky. Společnost česko-arabská zorganizovala několik velkých průřezových a řadu menších výstav těchto prací v Praze i dalších městech ČR.

Dne 1.6.1995 uspořádala SČA, Sdružení přátel Egypta ve spolupráci s velvyslanectvím Egyptské arabské republiky v Praze zahájení výstavy z díla Vl. Pechara s názvem „*Starověký Egypt*“. Jednalo se o 49 portrétů faraónů a dalších významných osobností od 1. dynastie až po núbijské období, provedených v originální malířské technice – tzv. omítkách, a 85 tepaných reliéfů v bílém kovu s mytologickými náměty. Výstava se konala v prostorách opatství emauzského kláštera, Chrámu Panny Marie Emauzského kláštera v Praze. Na zahájení promluvil předseda Společnosti česko-arabské Ing. J. Regner, velvyslanec E.A.R. Assem Megahed, a fundovaný výklad Pecharova díla přednesl antropolog

¹²²³ Hrušková, Marie *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 4/2001, str. 3-5; Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

¹²²⁴ Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2003, str. 7-9.

¹²²⁵ Pozvánka na Orientální trh. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²²⁶ Pozvánka na *Tradiční předvánoční orientální trh*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²²⁷ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14; *Zveme Vás do Náprstkova muzea*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 39.

Dr. Eugen Strouhal z Národního muzea v Praze. Na závěr zazněl Verdiho slavnostního pochodu z opery Aida. Vernisáže se zúčastnili zástupci diplomatického sboru včetně doyna, papežského nuncia G. Coppy. Účastní byli velvyslanci arabských států i diplomaté jiných zemí. Mezi návštěvníky byli také umělci a zástupci Ministerstva zahraničních věcí. Kromě členů Společnosti se výstavy zúčastnili i představitelé českých podniků spolupracujících s Egyptem. Celková účast přesáhla 200 osob. Výstavu sponzorovaly firmy Artoc Group z Egypta (hradila vytištění katalogu výstavy), Ireko a Asteria (hradily instalaci výstavy). Akce se těšila značné pozornosti tisku. Výstava byla doplněna doprovodnými akcemi v Náprstkově muzeu.¹²²⁸

V červenci a srpnu 1995 probíhala výstava obrazů a reliéfů Vl. Pechara „Starověký Egypt“ na zámku Jemniště u Benešova.¹²²⁹ 29. dubna 1997 byla v Galerii Mladá Boleslav (renesanční chrám) otevřena obdobná výstava „Starověký egyptský portrét“. Zahájení byli přítomni místní představitelé. Výstava trvala do konce června.¹²³⁰

Ve dnech 14.2.-13.3.1998 se uskutečnila výstava Vl. Pechara „Staroegyptská mytologie a symbolika“ v Klicperově divadle v Hradci Králové. Vernisáž se konala v sobotu 14. února v 17. hod. před premiérovým představením. Úvodní slovo o autorovi a jeho díle přednesl hradecký umělecký kritik Ing. Jiří Soukup. S informací o aktivitách SČA a Sdružení přátel Egypta vystoupil místopředseda Společnosti Ing. Ivan Voleš. O výstavu se zajímaly místní média. Návštěvníci výstavy zahrnuli Vl. Pechara dotazy. Dotazy směřovaly také Společnost česko-arabskou. Někteří návštěvníci projevíli dokonce přání stát se členy Společnosti.¹²³¹

Ve dnech 17.5.-30.6.1998 probíhala výstava „Egypt - země pyramid a faraonů“ v Muzeu ve Vyškově.¹²³² V květnu 1999 se konala výstava obrazů Vl. Pechara nazvaná „Starověký Egypt“ v Litoměřicích. A téhož roku se Společnost podílela na přípravě výstavy „Egypt, země pyramid a faraonů“ i v Olomouci.¹²³³

12.11.1999 navštívili členové předsednictva Doc. Gombár a Ing. Hrušková společně s Vl. Pecharem Lázně Luhačovice, kde jednali o uspořádání výstavy.¹²³⁴ Dne 2.6.2000 se v hale pramene Vincentka v Luhačovicích uskutečnila vernisáž výstavy „Starověký Egypt - mytologie a symbolika, reliéfy“. Výstavu uspořádala Společnost ve spolupráci s akciovou společností Lázně Luhačovice. Záštitu nad výstavou převzal velvyslanec E.A.R. Mohamed Eldiwany, který se zahájení také osobně účastnil. Úvodní slovo pronesl generální ředitel Lázní Luhačovice Ing. Josef Krůžela, CSc., člen Společnosti česko-arabské. Egyptský velvyslanec pozdravil všechny přítomné a poděkoval za organizaci výstavy. Místopředseda SČA Doc. Eduard Gombár představil dílo Vladimíra Pechara. Následovalo vystoupení uměleckého souboru cimbálové muziky a drobné občerstvení, mj. i egyptskými

¹²²⁸ Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské za I. pololetí 1995. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1995, str. 4-5.

¹²²⁹ Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 3. čtvrtletí 1995. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1995, str. 6-8.

¹²³⁰ Voleš Ivan, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 1/1998, str. 3-8; Kalendárium nejbližších akcí-pozvánka. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 54-55; Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1997, str. 3-8.

¹²³¹ Hrušková M., Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, od valné hromady do konce května 1998. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 2-4.

¹²³² Voleš, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998, str. 3-8.

¹²³³ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹²³⁴ Hrušková, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999, str. 3-5.

cukrovinkami, které přivezl p. velvyslanec.¹²³⁵ Výstava vzbudila velký zájem regionálních médií a Český rozhlas vysílal živě reportáž z vernisáže.¹²³⁶

V roce 2003 se v Mikulově konala výstava „*Staroegyptský portrét*“, uspořádaná ve spolupráci s Regionálním muzeem v Mikulově. Výstava Vl. Pechara se konala v prostorách mikulovského zámku. Výstavu zahájil velvyslanec Egypta. Úvodní projev přednesl Doc. E. Gombár.¹²³⁷

V roce 2005 vystavoval Vladimír Pechar své obrazy v rámci Arabských dnů v muzeu ve Vyškově. V roce 2006 na období leden-únor připravila Společnost výstavu Vl. Pechara ve spolupráci s Farmaceutickou fakultou Univerzitou Karlovy v Hradci Králové s názvem „*Starověký Egypt exlibris Vladimír Pechar*“. Vystavena byla v Hradci Králové v Galerii Na Mostě. Ve stejném roce probíhala výstava Vl. Pechara ve dnech 21.6.-3.9.2006, a to ve výstavním sále Muzea Vyškovska nazvaná. Výstava nesla název „*Staroegyptský portrét - Vladimír Pechar*“.¹²³⁸

Výstavy ve spolupráci s Muzeem Podkrkonoší v Trutnově

Koncem devadesátých let nabídla autorka této disertace spolupráci svému bývalému pracovišti, Muzeu Podkrkonoší v Trutnově. V muzeu v Trutnově se v devadesátých letech stala ředitelkou PhDr. Milada Ryšánková, etnografka a klasická archeoložka, absolventka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, která měla k arabskému světu velmi pozitivní vztah a stala se členkou Společnosti česko-arabské.

Výstavy v Trutnově znamenaly výjezd do Trutnova, diskusi s vedením muzea o rozdělení nákladů na akci. Poté obhlédnutí výstavních prostor, prostor pro přednášky i pro občerstvení účastníků vernisáže, které zajistili místní sponzoři a arabská velvyslanectví. Dále to bylo oslovení těch, kteří poskytovali zápůjčku exponátů (Náprstkova muzea nebo členů Společnosti). Kontaktováno muselo být příslušné arabské velvyslanectví nebo v případě výstavy o islámském umění to byla rada arabských velvyslanců. Přítomnost arabských velvyslanců na vernisáži v Trutnově vyžadovala zastoupení představitelů samosprávy, ale také přilákala regionální podnikatele. Společnost hradila část nákladů na katalogy a plakáty a na vernisáž první výstavy zajistila autobus pro zájemce z Prahy. Kromě členů společnosti byli tehdy mezi účastníky odborníci z Akademie věd ČR (Miloš Mendel, Adéla Křikavová), z Univerzity Karlovy a z Ministerstva zahraničních věcí.

12.6.1997 v 17.00 byla v rekonstruovaném a útulném trutnovském muzeu zahájena výstava „*Kultura a náboženství islámského světa*“. Exponáty zapůjčilo Náprstkovo muzeum v Praze. Velmi reprezentativní a zcela výjimečnou výstavu i text katalogu připravila kurátorka sbírek Náprstkova muzea, specialistka na islámskou kulturu, Mgr. Markéta Procházková.¹²³⁹

Na vernisáž přijela z Prahy do Trutnova polovina velvyslanců arabských a dalších islámských zemí. Mezi podnikateli-sponzory byl tenkrát Ing. Jiří F. Grund, majitel firmy vyrábějící koupelnové předločky v Mladých Bukách. Dnes významný český byznysmen, předseda Asociace exportérů, který rozvinul svůj obchod mj. díky exportu do arabských zemí. Design jeho předložek mu vytváří módní návrhářka Blanka Matragi.¹²⁴⁰ Výstava byla doplněna přednáškou Doc. Gombára, která se uskutečnila v trutnovském muzeu 22.5.1997

¹²³⁵ Gombárová Jana, *Starověký Egypt v lázních Luhačovice*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 23-25.

¹²³⁶ Regner, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*, str. 12-16.

¹²³⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

¹²³⁸ *Katalog výstav*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²³⁹ Procházková Markéta, *Svět islámského umění*. Katalog výstavy ze sbírek Náprstkova muzea, Národního muzea v Praze. Muzeum Podkrkonoší 1997.

¹²⁴⁰ Sochor Jan, *Rodinné firmy: Grundovi, výroba koupelnových předložek. Grund vrací úder, začne vyvážet do Číny*. Hospodářské noviny, 26.9.2012, str. 21.

v 18.00 hod. „*Arabský svět a česko-arabské vztahy*“ (úloha Česko-arabské obchodní komory). Trutnovské muzeum uspořádalo navíc přednášku o alžírské architektuře s diapositivy.¹²⁴¹ Výstava o islámském umění probíhala do konce srpna 1997.¹²⁴²

10.9.1998 byla v Trutnově zahájena výstava „*Odkrývání minulosti-čeští egyptologové v Egyptě*“. Výstavu zahájil poslanec Parlamentu ČR Rostislav Čevela a Doc. Břetislav Vachala. Vernisáže se zúčastnilo mnoho představitelů města i občanů, což potvrdilo tradiční zájem o Egypt. Výstavu podpořilo také Velvyslanectví E.A.R., které vyslalo na zahájení delegaci vedenou kulturní attaché.¹²⁴³

5.10.2000 byla zahájena v Muzeu Podkrkonoší v Trutnově výstava Vernisáž výstavy „*Dveře do Tuniska*“. Vernisáže se účastnil velvyslanec Tuniska Moudher Mami s doprovodem ze svého zastupitelského úřadu. Za Společnost byli přítomni místopředsedové Doc. Gombár, Ing. Hrušková a Dr. Gombárová. Z významných osobností se vernisáže zúčastnil senátor za ODS Ing. Vlastimil Šubrt, přednosta okresního úřadu Ing. Vladimír Klinko, starosta města Trutnova Ing. Ivan Adamec, děkan pedagogické fakulty z Hradce Králové Dr. Vladimír Wolf aj.¹²⁴⁴

Výstavy ve spolupráci s Lázněmi a městem Luhačovice

V roce 2000 byla v Luhačovicích kromě výše uvedené výstavy Vl. Pechara v hale Vincentka uspořádána Společností ještě další menší výstava. Ve spolupráci s Městským úřadem v Luhačovicích se uskutečnila v kulturním domě Elektra. Nesla název „*Maroko ve známkách a fotografiích*“. Jednalo se fotografie člena Společnosti Karla Soboty z Uherského Brodu. Výstava byla prezentována předtím v Praze v roce 1998. Rozšířená o známky a obrázky z Tuniska a Alžírsko byla k vidění v Bystřici pod Hostýnem v rámci červencových kulturních dnů města.¹²⁴⁵

Další zajímavé výstavě v Luhačovicích předcházelo jednání se starostou města, tajemníkem a vedoucím kulturního domu Elektra na Městském úřadě. Byl domluven program, finanční pokrytí a také slavnostní oběd pro velvyslance a jeho doprovod. Následovalo jednání s generálním ředitelem Lázní, který zajistil exkurzi v léčebném centru nově rekonstruovaného hotelu Palace. Fotografie na výstavu byly dovezeny a instalovány členy SČA.

Ve dnech 18.6.-9.7.2001 uspořádalo Sdružení přátel Sýrie ve spolupráci s městem Luhačovice a Velvyslanectvím Sýrské arabské republiky ve výstavní síni kulturního centra Elektra v Luhačovicích výstavu fotografií „*Sýrie – země památek a tradic*“. Vystaveny byly fotografie z cest po Orientu členů Společnosti česko-arabské Blanky Dobešové, Jany Gombárové a Romana Míška a také několik fotografií ředitelky Amerického kulturního střediska v Praze Evelyn A. Early, která dlouhodobě pobývala v Damašku. Fotografie byly doplněny uměleckými předměty, které zapůjčilo velvyslanectví S.A.R. Plakáty a katalogy dodala cestovní agentura Palmyra Tour. Na prodej byly knihy z nakladatelství Dar Ibn Rushd a orientální dárkové předměty Miroslavy Sodomkové z Náprstkova muzea. Zahájení výstavy

¹²⁴¹ Voleš, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*, str. 3-8.

¹²⁴² *Kalendárium nejbližších akcí - pozvánka*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 54-55; *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997*, Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1997, str. 3-8.

¹²⁴³ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od srpna do prosince 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 3-6.

¹²⁴⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od 22. srpna do 3. listopadu 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2000, str. 3-5.

¹²⁴⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 15. května 2000 do konce měsíce srpna 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 3-5; Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

se zúčastnil chargé d'affaires velvyslanectví S.A.R. v Praze Hayssam Mahsfej s doprovodem, ředitelka Amerického kulturního střediska Evelyn A. Early, starosta města Luhačovice Ing. Bohuslav Marhoul, generální ředitel Lázní Luhačovice Ing. Josef Krůžela, CSc., zástupci 5. ter. odboru MZV v Praze, majitel agentury Palmyra Tour – Dr. Hassan El Hassan, členové předsednictva Společnosti česko-arabské, ředitelka regionálního muzea ve Frýdku-Místku se svými kolegy aj. Zahájení výstavy předcházelo pracovní oběd, který uspořádal starosta města na počest syrského chargé d'affaires. Po vernisáži byli hosté provedeni lázeňským zařízením a pro veřejnost byla uspořádána přednáška o Sýrii, kterou vedl Doc. Gombár.¹²⁴⁶

25.5.2002 se v Kulturním domě Elektra v Luhačovicích konala beseda s cestovatelem Karlem Sobotou při příležitosti výstavy „*Tunisko ve fotografiích, známkách a pohlednicích*“. Vyprávění Karla Soboty doplnil svými poznatky z cest po Tunisku předseda olomoucké pobočky Sdružení přátel Afriky Ing. Vladimír Hlídek.¹²⁴⁷

Výstavy ve Frýdku-Místku

Velmi dobrou spolupráci navázala Společnost česko-arabská v muzeu ve Frýdku-Místku. Ředitelka muzea navštívila osobně nejdříve několik akcí Společnosti a poté projevila velký zájem o spolupráci. Výstavu „*Svět islámského umění*“ připravilo Muzeum Beskyd Frýdek-Místek ve spolupráci s Náprstkovým muzeem, Společností česko-arabskou a Česko-iránskou společností. První akci předcházela řada organizačních schůzek s vedením regionálního muzea, pracovníky Náprstkova muzea i zástupci velvyslanectví. Vernisáže 19.6.2001 ve výstavních síních frýdeckého zámku se zúčastnil iránský chargé d'affaires s doprovodem a členové předsednictva společnosti. Zahájení výstavy předcházelo setkání iránské delegace a členů předsednictva (Hrušková, Gombár) s místními podnikateli. Výstava probíhala od 20.6. do 26.8. K výstavě byl vydán reprezentativní plakát i pozvánka.¹²⁴⁸

26.1.2006 byla v regionálním muzeu ve Frýdku-Místku zahájena výstava fotografií Českého egyptologického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze nazvaná „*Egypt – tajemství pouště a pyramid*“, která trvala do 2.4.2006.¹²⁴⁹ Společnost tuto výstavu zprostředkovala a participovala na ní. Během výstavy se uskutečnily také dvě přednášky 7.2. přednáška Prof. Miroslava Vernera „*České archeologické výzkumy v Egyptě*“ a 21.2. přednáška Mgr. Hany Benešové „*Staroegyptské umění a abúsírská nekropole*“.¹²⁵⁰

Výstavy v Mikulově

Výbornou spolupráci navázala Společnost česko-arabská v Mikulově na jižní Moravě, a to zejména díky tehdejšímu řediteli kulturního centra PhDr. Štefanu Kapičákovi, absolventu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, a také díky vstřícnému postoji vedení města. Dobrá spolupráce byla i s Regionálním muzeem v Mikulově, jehož ředitelé - nejříve absolventka historie a poté absolvent klasické archeologie, mají k Orientu pozitivní vztah.

Dne 20.8.2004 byla v Mikulově zahájena výstava fotografií Romana Míška „*Sýrie - země antických a křesťanských památek*“. Akci pořádala Společnost česko-arabská, Sdružení

¹²⁴⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky* (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období od května do 10. září 2001). Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 3-6; Gombárová Jana, *Sýrie – země památek a tradic. Výstava fotografií v kulturním domě Elektra v Luhačovicích* (18. června – 9. července 2001). Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 21.

¹²⁴⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 3-6.

¹²⁴⁸ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky* (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období od května do 10. září 2001), str. 3-6.

¹²⁴⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

¹²⁵⁰ *Pozvánka na výstavu*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

přátel Sýrie a Kulturní centrum Mikulov. Výstava probíhala od 23.8. do 13.9.2004. Vernisáže se zúčastnili významní představitelé města, náměstek ministra obchodu a průmyslu JUDr. Miroslav Somol, CSc., a také početná skupina členů Společnosti česko-arabské z Prahy a Brna. Nechyběla ani delegace velvyslanectví Sýrie, která s sebou přivezla velmi bohaté arabské občerstvení a sladkosti připravené arabskou restaurací Marhaba z Prahy a také několik lahví aperitivu Campari.¹²⁵¹

Dne 19.8.2005 byla zahájena výstava fotografií Romana Míška „*Egypt - země islámských památek a tradic*“. Výstava trvala do 15.9.2005 a byla součástí akce projektu Youth, který probíhal v Mikulově od 15. do 22.8.2005 a který byl zorganizován pod hlavičkou Společnosti. Vernisáže se zúčastnil egyptský velvyslanec s manželkou, předseda Společnosti česko-arabské, další členové SČA, kteří přijeli z Prahy a Brna, a také mnoho místních kulturních příznivců i náhodných turistů.¹²⁵²

Dne 30.8.2007 v rámci druhého projektu Youth, který pořádala SČA, v Mikulově, byla zahájena v prostorách zámku v Mikulově krátká výstavka studentských fotografií z cest po Orientu. Jednalo se o amatérské práce studentů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Výstavy v Regionálním muzeu ve Vyškově

Specifický význam mezi regionálními muzei mělo a má Muzeum Vyškovska, které se ve své stálé expozici může pochlubit síní významného rodáka Prof. Aloise Musila. Orientální nábytek, kterým je místnost v muzeu vybavena, pochází z rodného domu Prof. Aloise Musila z nedalekého Rychtářova z jeho Vily Músy, kterou dnes vlastní rodina A. Musila. V síni je k vidění nejen nábytek, koberce, portréty, fotografie, ale také korespondence např. s neméně slavným bratrancem A. Musila, spisovatelem Robertem Musilem, autorem knihy „*Muž bez vlastnosti*“.

Dlouholetý ředitel muzea PhDr. František Jordán pečoval o sbírkové předměty a psal o A. Musilovi i v době, kdy to nebylo příliš žádoucí. 14.-16.10.1994 k 50. výročí úmrtí Prof. A. Musila uspořádala Univerzita Karlova a Ústav Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty v Praze mezinárodní konferenci „*Alois Musil – český vědec světového jména*“. V rámci konference byl vypraven autobus z Prahy do Vyškova a Rychtářova. Přizvána byla Společnost česko-arabská, která poté navázala s vedením muzea činnou spolupráci. Spolupráce pokračovala i za působení dalšího ředitele muzea, PhDr. Františka Korvas (2002-2010), který se pravidelně účastnil valných hromad Společnosti.¹²⁵³

12.6.2003 byla Společnost v Muzeu Vyškovska spoluorganizátorem akce „*Slavnostní vzpomínka ke 135. výročí narození arabisty Prof. Aloise Musila*“ pořádané pod záštitou starosty Vyškova. Na výstavě byla pokřtěna kniha „*Alois Musil zvaný Músa*“.¹²⁵⁴ Semináře se zúčastnil velvyslanec Kuvajtu Al Duwaila Khaled. Na semináři promluvili Doc. Eduard Gombár, Dr. Pavel Abroz, děkan Teologické fakulty UP v Olomouci, starosta města Vyškova a cestovatel Pavel Sadílek, člen SČA. Vernisáže i následného semináře se zúčastnili představitelé města, delegace brněnské pobočky SČA a klubu cestovatelů Hanzelky a Zikmunda z Prosiměřic.¹²⁵⁵

Vyškovské muzeum mělo velký zájem o výstavy Společnosti česko-arabské. Díky zprostředkování členů SČA pak některé pražské výstavy putovaly přímo do Vyškova.

¹²⁵¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹²⁵² *Pozvánka na výstavu*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²⁵³ <http://www.modernibno.cz/aktualita/Muzeum-Vyskovska-opousti-reditel-Korvas-3345>; Veselý Rudolf (ed.), *Alois Musil, český vědec světového jména*. Praha, GLOBE 1995.

¹²⁵⁴ *Pozvánka na akci*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²⁵⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

17.5.1998 se konala vernisáž výstavy v muzeu v Dědicích - Vyškově, která měla premiéru v Náprstkově muzeu v únoru 1997, „*Egypt - země pyramid a faraonů*“. Na vernisáž přijel z Prahy velvyslanec Egypta Assem Megahed.¹²⁵⁶ V závěru října 1998 byla ve Vyškově výstava slavnostně ukončena.¹²⁵⁷

Ve dnech 15.1.-20.2.2000 byla instalována v Muzeu Vyškovska výstava „Umění Saúdské Arábie, která proběhla v Praze 7.9.-26.9.1999.“¹²⁵⁸ V roce 2005 od 1.6.-30.7. v rámci akce Arabských dnů byly v Muzeu Vyškovska představeny obrazy Vladimíra Pechara na výstavě nazvané „*Staroegyptská mytologie*“.¹²⁵⁹

V roce 2007 byla z Brna do Vyškova převezena výstava „*Ona: Krása arabské ženy ve Středomoří*“, kterou ve spolupráci s Etnografickým muzeem Moravského zemského muzea v Brně uspořádala v prostorách brněnského Domu šlechtičen členka představenstva Společnosti Dr. Sabina Dvořáková. Z Vyškova pak výstava putovala do Karlových Varů.¹²⁶⁰

V roce 2009 se pobočka Společnosti česko-arabské v Brně účastnila na akcích k výročí úmrtí Aloise Musila ve Vyškově. Členové se podíleli na sympoziu i na „*Dnech Aloise Musila*“, když realizovali výstavu obrazů svého člena Milana Konvaliny z jeho dlouhodobého pobytu v Libyi a obrazy libyjského studenta Abdulattiho Tubtaby, který v Brně studoval a jehož mystické obrazy vyjadřují graficky súry z Koránu.¹²⁶¹

Spolupráce s Náprstkovým muzeem v Praze

Velmi významná a Ministerstvem zahraničních věcí oceňovaná byla spolupráce společnosti s Náprstkovým muzeem v Praze. Společnost měla v řadách zaměstnanců muzea několik svých aktivních členů, jako byla egyptoložka PhDr. Sylva Pavlasová, kurátorka sbírek egyptského umění, a rovněž egyptoložka a etnografka PhDr. Miroslava Sodomková, která provozovala v prostorách muzea postupně se rozšiřující pozoruhodný krámk orientálí a také spolupracovala na přípravě několika výstav. Nejintenzivnější spolupráce Společnosti česko-arabské a Náprstkova muzea se datuje mezi léty 1997-2007.

Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Egypta se v roce 1997 podíleli na výstavě „*Země pyramid a faraonů*“ - *Starověký Egypt ve sbírkách Náprstkova muzea* od 26.2.1997 do 30.8.1997, která probíhala v Náprstkově muzeu v Praze.¹²⁶² V Národním muzeu probíhala v roce 1997 ve stejné době výstava „*Kouzlo starého Egypta – umění čtyř tisíciletí ve fotografiích Wenera a Formana*“, trvala do 8.6.1997.¹²⁶³ Z Prahy se výstava převážela do Vyškova. Z Vyškova putovala do Liberce, kde byla slavnostně zahájena 5.11.1998 a trvala do 10.1.1999.¹²⁶⁴

Společnost se podílela také na akci, která byly zahájena vernisáží 16.11.1997 v Egyptském kulturním centru pro mezinárodní spolupráci v Káhiře. Jednalo se o výstavu

¹²⁵⁶ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, od valné hromady do konce května 1998*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 2-4.

¹²⁵⁷ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od srpna do prosince 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 3-6.

¹²⁵⁸ Knebl Josef, *Výstava výtvarného dědictví a umění Saúdské Arábie v České republice*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 27.

¹²⁵⁹ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14; *Pozvánka na Arabské kulturní dny*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²⁶⁰ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2007*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 9-12.

¹²⁶¹ Tesař Rostislav, *Z činnosti pobočky Brno*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 5.

¹²⁶² *Kalendárium nejbližších akcí - pozvánka*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 54-55.

¹²⁶³ *Kalendárium nejbližších akcí - pozvánka*, str. 54-55.

¹²⁶⁴ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od srpna do prosince 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 3-6.

„Egypt dotekem“ uspořádaná za podpory SČA Náprstkovým muzeem. Na výstavě se podílelo Ministerstvo kultury E.A.R. - oddělení kulturních styků se zahraničím, velvyslanectví ČR v Egyptě a Egyptian Czech and Slovak Friendship Society. Zahajovací projev na vernisáži pronesli Mohamed Ghoneim, první sekretář pro zahraniční kulturní vztahy MK a velvyslanec ČR v Egyptě Dr. Břetislav Vachala. Vernisáže se zúčastnili zástupci kulturního a politického života Egypta – diplomaté, zástupci slepeckých škol a organizací pro handicapované z celého Egypta.¹²⁶⁵ Byly to ojedinělá výstava umožňující nevidomým seznámit se se staroegyptskými památkami. Výstava umožnila Společnosti česko-arabské prezentovat se u egyptské veřejnosti. Výstava pak byla převezena do Alexandrie a během února a března 1998 vystavena. Následně byly exponáty darovány egyptské instituci pro nevidomé Kasr El Núr.¹²⁶⁶

V červenci 2001 se v Náprstkově muzeu konala vernisáž výstavy „*JUFAA a jeho tajemství*“. Výstava byla uspořádána českým zastupitelským úřadem a instalována nejdříve v Káhiře a Alexandrii. Představovala poslední nálezy českých egyptologů v Abúsíru. Na vernisáži promluvil velvyslanec E.A.R. Abdel Rahman M. Mousa. Zahájení se zúčastnil také ředitel odboru MZV Dr. Ilja Mazánek a zástupci dalších arabských velvyslanectví v Praze. Velvyslanectví E.A.R. přispělo na pohoštění.¹²⁶⁷

Záplavy v létě 2002 posunuly zahájení dvou výstav v Náprstkově muzeu, na kterých se podílela Společnost. Výstava fotografií Alžírsko byla přeložena do roku 2003. Další výstava byla přesunuta do října.¹²⁶⁸ 16.10.2002 se tedy uskutečnila v Náprstkově muzeu vernisáž výstavy „*Magické stříbro - šperky z Egypta a severní Afriky*“. Výstavu připravili a uvedli Doc. Dr. J. Kandert a Mgr. M. Sodomková. Vernisáže se zúčastnila delegace velvyslanectví Egypta, které také poskytlo egyptské speciality.¹²⁶⁹

Dne 4.2.2003 byla v Náprstkově muzeu zahájena výstava fotografií Tomáše Svobody „*Lidé Sahary*“. Výstava byla připravena ve spolupráci s alžírským ZÚ v Praze a Společností česko-arabskou. Úvodní slovo přednesl chargé d'affaires Alžírsko Abdul Hamid Rahmání.¹²⁷⁰ V roce 2004 se Společnost podílela na výstavách instalovaných v Náprstkově muzeu, které pocházely z darů MUDr. Vladimíra Richarda Piskáčka a sochaře Rollanda Huttera Národnímu muzeu. Výstava kultovních masek a dalších předmětů mnoha kultur Afriky, Ameriky, Asie a Oceánie se těšila velkému zájmu návštěvníků.¹²⁷¹

V roce 2005 se Společnost podílela na výstavě „*Cesta egyptskou hrobkou a podsvětím*“. Výstavu zahájil velvyslanec E.A.R. v Praze Mohamad Moustafa Kamal.

¹²⁶⁵ Pavlasová Sylva, *Zpráva ze zahraniční cesty*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1997, str. 29-30; Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1998, str. 3-8.

¹²⁶⁶ Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

¹²⁶⁷ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období od května do 10. září 2001)*, str. 3-6.

¹²⁶⁸ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹²⁶⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 5-7.

¹²⁷⁰ *Lidé Sahary. Výstava v Náprstkově muzeu připravená ve spolupráci s alžírským ZÚ*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 22; Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až duben 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 3-5.

¹²⁷¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 3-4.

Výstava končila 18.9.2005.¹²⁷² V říjnu 2007 byla v Náprstkově muzeu v Praze otevřena výstava „*Théby – město bohů a faraonů*“. Výstava trvala do 24.2.2008.¹²⁷³

Spolupráce s Moravským zemským muzeem v Brně

Zájem o spolupráci se Společností projevovalo i druhé největší profesionální muzeum v republice – Moravské zemské muzeum v Brně, které mělo tu výhodu, že na jeho území existuje významná arabská komunita. Představitelé Islámské nadace v Brně byli vždy k jakékoli kulturní a osvětové spolupráci vstřícní a podíleli se i na organizaci výstav. Výstavy v Brně byly tím velmi originální a měly trochu jinou atmosféru než v Praze. Byly také vždy hojně navštěvované. Významnou roli sehrálo založení brněnské pobočky SČA v roce 1996, která je dodnes velmi aktivní.

23.4.1996 se konala v Moravském muzeu v Brně vernisáž výstavy „*Tajemný Jemen – Šťastná Arábie*“, které předcházela v dopoledních hodinách tisková konference. Velvyslanec Jemenské republiky byl přijat 1. náměstkem primátora města Brna a projednal s ním možnosti další spolupráce. Oba se zúčastnili zahájení výstavy. Na zahájení dorazil také ředitel 5. teritoriálního odboru MZV Dr. Hynek Kmoníček a delegace SČA vedená Ing. M. Hruškovou. V rámci výstavy byly uspořádány další akce: ke státnímu svátku byl zorganizován „*Jemenský kulturní večer*“ a přednáška Prof. Kropáčka „*Jemen - jeho náboženství a kultura*“. Společnost se podílela také na přednáškách Doc. E. Strouhala „*Nové archeologické a antropologické výzkumy v Egyptě*“ a Dr. M. Mendela „*Džihád - islámská koncepce šíření víry*“.¹²⁷⁴

V roce 1996 měla velký úspěch výstava „*Islám a jeho svět*“, kterou připravilo k Mezinárodnímu roku tolerance (1995) pod záštitou UNESCO Moravské muzeum v Brně ve spolupráci s Islámským centrem v ČR v pavilonu Anthropos v Brně. V rámci výstavy probíhaly doprovodné akce. Vedle přednášek předních arabistů byly instalovány výstavky, které představily některé arabské země.¹²⁷⁵ 23.9.1996 vystoupili představitelé SČA (Ing. Voleš a Doc. Gombár) na slavnostním zakončení této výstavy.¹²⁷⁶ Výstavu shlédlo 70000 návštěvníků. V průběhu výstavy byly uspořádány dva kulturní večery s vystoupením indonéského a jemenského folklórního souboru. Velvyslanectví Alžírsko, Indonésie, Iránu a Jemenu představila své země malými expozicemi. Ředitel Moravského zemského muzea Dr. Petr Šuleř připomenul, že výstava byla pořádána v „Roku tolerance“ a že patřila mezi úspěšné akce sezóny 1995-1996. Ocenil zejména přednáškový cyklus předních českých arabistů (16 přednášek). Dobře byla podle jeho slov přijata i nákladná publikace „*Islám a jeho svět*“. Slavnostního ukončení se zúčastnil také zástupce ředitelky 5. teritoriálního odboru MZV Mgr. Buzalka, který v krátkém vystoupení poděkoval organizátorům a zdůraznil, že ministerstvo má zájem na pořádání podobných akcí, které budou co nejvíce prezentovat našim občanům islámský svět.¹²⁷⁷

¹²⁷² *Zveme Vás do Náprstkova muzea*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 39.

¹²⁷³ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2007*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 9-12.

¹²⁷⁴ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 5-8.

¹²⁷⁵ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996*, str. 5-8.

¹²⁷⁶ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10; *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 7.

¹²⁷⁷ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996*, str. 5-10.

28.4.1997 se v pavilónu Anthropos konala vernisáž výstavy: „Z Telče do Kapského města“ (Afrika očima sochaře V. I. Foita). Výstava trvala do 30.6.1997.¹²⁷⁸ V lednu 1999 se Společnost podílela na výstavě „Cestovatel Jindřich Vávra“.¹²⁷⁹ V září 2003 byla v Brně otevřena výstava „Křesťanství na Východě“. Ing. M. Hrušková byla členkou přípravného výboru akce.¹²⁸⁰

27.9.1999 jednala Ing. M. Hrušková s pracovníky Moravského muzea v Brně. Bylo dohodnuto uspořádání cyklu přednášek Prof. Jelínka, který bude zahájen 8. prosince přednáškou o Libyi.¹²⁸¹ V říjnu a listopadu 1999 byla k vidění v Moravském muzeu v Brně výstava „Umění Saúdské Arábie“.¹²⁸² Společnost se podílela na doprovodných akcích k výstavě. Vernisáže se zúčastnila místopředsedkyně M. Hrušková a členové z brněnské pobočky. Výstava měla v Brně velký ohlas.¹²⁸³

Dne 22.6.2006 byla v Moravském zemském muzeu v Brně představena kniha Dr. Ivana Mrázka, místopředsedy brněnské pobočky SPA a SČA nazvaná „Libyjskou Saharou po velbloudích stezkách“. Večera se zúčastnil zástupce libyjské strany p. Elfakhri. Předseda brněnské pobočky společnosti vzpomněl na první setkání s Dr. Mrázkem v Libyi na počátku 80. let a vyzdvihl schopnost autora zajímavě popsat to, co viděly a zažívaly stovky českých expertů, kteří v džamáhiríji tenkrát pracovali. Kniha bylo možno objednat v Moravském zemském muzeu na edičním oddělení.¹²⁸⁴

V roce 2007 měla v Brně velký ohlas výstava „Ona: Krása arabské ženy ve Středomoří“, kterou ve spolupráci s Etnografickým muzeem Moravského zemského muzea v Brně uspořádala v prostorách brněnského Domu šlechtičen členka SČA Dr. Sabina Dvořáková společně s Beatrice Maalouf pocházející z Libanonu a žijící v Praze. Výstava putovala do Vyškova a Karlových Varů.¹²⁸⁵

Výstavy a spolupráce s kluby arabských občanů, Magistrátem hl. m. Prahy a dalšími pražskými institucemi

Kromě spolupráce s největšími muzei nebo s regionálními muzei a galeriemi, která se vyznačovala výstavami na profesionální úrovni, existovala řada dalších velmi kvalitních nicméně „poloprofesionálních nebo amatérských“ akcí, které společnost pořádala. Příkladem byly a jsou krátké ad hoc výstavy jednotlivých sdružení arabských občanů v ČR.

V roce 1995 se Sdružení přátel Jemenu podílelo na organizaci výstavy obrazů malíře MUDr. Jaroslava Volfa a ukázek lidového umění Jemenu, kterou pořádal zastupitelský úřad Jemenské arabské republiky v Praze.¹²⁸⁶ Sdružení přátel Palestiny uspořádalo v roce 2004 v Domě národnostních menšin v Praze výstavu fotografií z města Hebron.¹²⁸⁷ 5.-20.9.2007

¹²⁷⁸ Kalendárium nejbližších akcí - pozvánka. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 54-55.

¹²⁷⁹ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹²⁸⁰ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

¹²⁸¹ Hrušková, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999, str. 3-5.

¹²⁸² Knebl, Výstava výtvarného dědictví a umění Saúdské Arábie v České republice, str. 27.

¹²⁸³ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-5.

¹²⁸⁴ Tesař Rostislav, Slavnostní křest knihy o Libyi. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2006, str. 24.

¹²⁸⁵ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2007. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 2, 2008, str. 9-12.

¹²⁸⁶ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem, str. 6-11.

¹²⁸⁷ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2007, str. 9-12.

uspořádalo Sdružení přátel Iráku společně s iráckým zastupitelským úřadem výstavu obrazů iráckých výtvarných umělců. Výstava se konala v prostorách galerie radnice Prahy 2 na Karlově náměstí.¹²⁸⁸ Akce většinou zahajovali velvyslanci příslušných zemí. Velmi často se vernisáží účastnil velvyslanec Státu Palestina Dr. Mohamed Salaymeh.

Z poslední doby to byla výstava fotografií „*Poznejme Libanon*“ která byla zahájena 17.4.2011 v sálech Casa Gelmi v Praze na Vinohradech. Připravila ji SČA ve spolupráci s Libanonským klubem a velvyslanectvím Libanonu v Praze. Po vernisáží byly promítnuty dva filmy o Libanonu.¹²⁸⁹

Společnost se v rámci možností vždy zapojovala také do akcí dalších nevládních organizací. V závěru roku 1994 se Společnost česko-arabská se Společností přátel Afriky představila společnou expozicí na 1. výstavě nevládních organizací „*Lidé lidem*“.¹²⁹⁰ 22.5.1995 oslavila Jemenská republika 5. výročí opětovného sjednocení území z r. 1990.¹²⁹¹

Ve dnech 7.-26.9.1999 proběhla v Praze výstava výtvarného dědictví „*Umění Saúdské Arábie*“. Jednalo se o první podobnou akci, kterou Saúdská Arábie u nás zorganizovala. Diplomatieky styky mezi oběma zeměmi byly navázány až v roce 1993. Ekonomická spolupráce nebyla výrazně rozvinuta, sportovní styky byly minimální. Výstavu pořádalo Ministerstvo zahraničních věcí a konala se v Novoměstské radnici. Za saúdskou stranu ji zahájila jeho královská výsost sultán Fahd Bin Abdul Azíz, viceprezident Prezidia péče o mládež. Za českou stranu náměstek ministra zahraničních věcí PhDr. Hynek Kmoníček. Na vernisáží byli přítomni také členové předsednictva společnosti. Vystaveny byly obrazy a plastiky, a to jak abstraktní, tak obrazy z denního života. Velká pozornost patřila pracem saúdkoarabských dětí. Dále fotografie, arabská kaligrafie i tradiční předměty. O výstavu byl mimořádný zájem, protože jen málo Čechů mělo do té doby možnost pobývat v této zemi. Společnost česko-arabská poskytla typy na další umístění výstavy v České republice. V říjnu a listopadu byla výstava k vidění v Moravském muzeu v Brně a v únoru v Muzeu ve Vyškově.¹²⁹²

Dne 18.3.2003 uspořádal Libanonský klub v Praze ve spolupráci s velvyslanectvím Libanonu vernisáž výstavy fotografa Chálila Ba'lbakího.¹²⁹³

Velvyslanectví Saúdské Arábie participovalo i na výstavě věnované Aloisu Musilovi, která byla zahájena 16.4.2004 v prostorách hlavní chodby Centrální katolické knihovny v Praze. Nesla název „*Kněz a šejch*“ a seznamovala čtenáře s knihami a dílem Aloise Musila. Vernisáže se zúčastnili velvyslanci arabských zemí v ČR – princ Mansúr Bin Chálid as-Saúd, velvyslanec Saúdské Arábie, Mohamed Mustafa Kamal, velvyslanec Egypta a Chálid Mutlaq Zajed al-Duwajla, velvyslanec Iráku. Přítomna byla rovněž praneteř Aloise Musila.¹²⁹⁴

V dubnu 1999 společnost pomohla zabezpečit reciproční výstavu kreseb jordánských dětí „*Místo, kde žiji*“. Vernisáže výstavy, která se konala v prostorách Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, byla přítomna Badiu Morad, generální ředitelka kulturních

¹²⁸⁸ Zeithamlová Milena, *Plán jednotlivých Sdružení přátel Společnosti česko-arabské na rok 2007*.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 12.

¹²⁸⁹ Regner J., *Zpráva o činnosti SČA v r. 2011 přednesená na Valné hromadě SČA v Ústavu mezinárodních vztahů dne 16.2.2012*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2012, str. 3.

¹²⁹⁰ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1994 přednesená místopředsedou Společnosti*

Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 2/1995, str. 4-11.

¹²⁹¹ *Tiskové prohlášení velvyslanectví Jemenské republiky v Praze ke státnímu svátku*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1995, str. 29-30.

¹²⁹² Knebl, *Výstava výtvarného dědictví a umění Saúdské Arábie v České republice*, str. 27.

¹²⁹³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až duben 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 3-5.

¹²⁹⁴ Houska Miroslav, *Výročí Aloise Musila*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 31-32.

vztahů Ministerstva školství Jordánska, která se zajímala o činnost společnosti i aktivity Sdružení přátel Jordánska.¹²⁹⁵

V roce 2007 participovala Společnost česko-arabská na výstavě „*Bankovky arabských států*“ (Alžírsko, Bahrajn, Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Libye, Maroko, Omán, Palestina, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Sýrie a Tunisko). Zahájení se uskutečnilo 4.6.2007 v pobočce Československé obchodní banky na Václavském nám. v Praze 1. Výstava trvala do 30.6.2007. Sponzorem byly Turecké aerolinie (Turkish Airlines).¹²⁹⁶

Spolupráce s dalšími mimopražskými institucemi

Také mimo Prahu uskutečnila Společnost mnoho menších jednotlivých akcí. Dne 1.8.1997 se v Uherském Brodě konala vernisáž výstavy „*Afrika ve známkách*“. Své sbírky známek z 258 známkových zemí kontinentu vystavoval cestovatel Karel Sobota. Tři sály byly věnovány Maroku, které K. Sobota navštívil. Známky byly doplněny fotografiemi. Za vedení SČA se vernisáže zúčastnili Ing. Hrušková a Doc. Gombár.¹²⁹⁷ V červnu 1999 byla podobná výstava známek Karla Soboty „*Obrázky z Maroka*“ uspořádána v Praze.¹²⁹⁸ V druhé polovině října 2000 byla v Kulturním domě v Holicích otevřena výstava známek a fotografií Karla Soboty: „*Emil Holub a Jižní Afrika*“, spojená se seminářem o Jižní Africe.¹²⁹⁹

5.5.1998 se konala v Plzni vernisáž výstavy „*TUNISKO*“, na které členové expedice „*Sahara*“, Václav Hynčík a Jaroslav Vogeltanz předvedli výsledky své expedice v Tunisku. Vernisáže se zúčastnil velvyslanec Tuniska. Vedení společnosti zastupovala Ing. Marie Hrušková.¹³⁰⁰ 2.10.1998 se obdobná výstava konala na zámku Kozel nedaleko Plzně pod názvem „*Brána do Tuniska*“. Výstavu zahájil předseda SČA Ing. J. Regner. S projevem vystoupil také velvyslanec Tuniska Moudher Mami. Vernisáži byl také přítomen Dr. Hynek z odboru kulturních a krajských styků MZV a kulturní atašé ZÚ Jihoafrické republiky. Výstava se těšila velkému zájmu občanů Plzně a okolí. 24.10.1998 byla tato výstava instalována v kulturním domě v Prosiměřicích. Dalším místem, kde byla výstava prezentována, byla Olomouc.¹³⁰¹

V roce 1998 se s podporou Společnosti uskutečnila výstava v muzeu v Žatci „*Eduard Glaser a Šťastná Arábie*“.¹³⁰²

Brněnská pobočka Společnosti česko-arabské navázala kontakt s egyptskou restaurací Faraon v Brně a společně uspořádali několik atraktivních akcí. V roce 2001 to byla výstava obrazů a uměleckých předmětů z Egypta. Na vernisážích vždy vystupovaly egyptské tanečnice a restaurace Faraon připravovala ochutnávku arabských jídel.¹³⁰³

¹²⁹⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹²⁹⁶ *Pozvánka na vernisáž*. Soukromý archiv Jany Gombárové.

¹²⁹⁷ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za třetí čtvrtletí 1997*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 3/1997, str. 3-5.

¹²⁹⁸ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1999, přednesená předsedou Ing. Josefem Regnerem na valné hromadě dne 26.1.2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2000, str. 3-5.

¹²⁹⁹ *Informace o nejbližších akcích*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 31.

¹³⁰⁰ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, od valné hromady do konce května 1998*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 2-4.

¹³⁰¹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od srpna do prosince 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 3-6.

¹³⁰² Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

¹³⁰³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období leden až květen 2001)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2001, str. 3-6.

10.9.2004 se uskutečnila v Domě kultury v České Kamenici vernisáž výstavy MUDr. Zdenky Vlastníkové.¹³⁰⁴ Od 18.9. do 13.10.2006 byla stejná výstava instalována v Galerii na mostě v Hradci Králové. Na výstavě nazvané „*Obrázky z Libye*“ bylo vystaveno 28 obrazů.

V roce 2005 uspořádalo Sdružení přátel Jordánska v Havlíčkově Brodě vernisáž výstavy René Kopeckého „*Jordánsko ve fotografii*“ 23.11.2005 se Společnost podílela na přípravě části výstavy fotografií z Libye a Etiopie „*Unikáty z cest Bedřicha Formana po Asii, Africe a Americe*“.¹³⁰⁵

8.4.2006 se uskutečnila vernisáž výstavy obrazů dvou iráckých výtvarných umělců Emada Ashoora a Aliho Shuabetha na hradě Svojanov. Myšlenka uspořádat tuto výstavu, která trvala celou turistickou sezónu, napadla kastelána hradu Petra Slabého po setkání s iráckými malíři, účastníky kurzu v restaurátorské Litomyšli. Malíř Emad Ashoor, který se kurzu účastnil, byl tehdy předsedou Asociace výtvarných umělců Babylon.¹³⁰⁶

Přednášky a konference

Přednášky a konference tvořily vždy jednu ze základních činností, kterou Společnost mohla vykonávat, a to často bez finančních prostředků. Členové předsednictva Společnosti přednášeli většinou zdarma. Ostatním přednášejícím byly většinou pokryty náklady. Společnost také uspořádala několik velkých konferencí. Některé byly pořádány ve spolupráci s dalšími institucemi.

17.-23.9.1993 se předsednictvo společnosti podílelo na dnech Alberta Schweitzera v Praze a Holicích, jehož hlavním pořadatelem byla Společnost přátel Afriky. Jednalo se o mezinárodní konferenci. Mezi hosty byla i dcera A. Schweitzera, která přijela z USA. Na organizaci akce se podílelo také Sdružení přátel A. Schweitzera v ČR. Součástí konference bylo odhalení pamětní desky A. Schweitzera v Praze v kostele sv. Michala v Jirchářích jako připomínka jeho varhanního koncertu v tomto kostele v letech 1923 a 1927. V Olomouci byla po A. Schweitzerovi pojmenována jedna z ulic.¹³⁰⁷

14.-16.10.1995 se společnost podílela na uspořádání mezinárodní konference k 50. výročí úmrtí „*Alois Musil and the Arab World*“. Hlavním organizátorem konference byl Ústav Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Akce se uskutečnila v Karolinu pod záštitou rektora univerzity Dr. Karla Malého, DrSc. Dalšími spoluorganizátory byli Nadace Aloise Musila, Středoevropská univerzita, Náprstkovo muzeum, Kontinenty a muzeum ve Vyškově. Přítomni byli odborníci z univerzit z Německa, Velké Británie, Izraele a Saúdské Arábie.¹³⁰⁸

Od počátku 90. let se představitelé společnosti snažili podniknout akce na podporu obchodní spolupráce s arabským světem. Jedním z cílů bylo iniciovat vytvoření česko-arabské obchodní komory. V roce 1995 se podařilo pro tento záměr získat zástupce podnikatelských kruhů i vládních institucí. První pololetí r. 1995 se činnost SČA soustředila na přípravu „*Konference o česko-arabských vztazích*“. Konference se uskutečnila 8. června 1994.

¹³⁰⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 3-4; Houska Miroslav, *Zajímavá výstava v České Kamenici*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 35.

¹³⁰⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti SČA a SPA za 2. pol. 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 6.

¹³⁰⁶ Houska Miroslav, *Hrad Svojanov zahájil sezónu s iráckými malíři*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 32.

¹³⁰⁷ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹³⁰⁸ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí 1994*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1995, str. 8-9.

O podrobnostech informoval Bulletin č. 4 (1994) a především Sborník z Konference, který byl vydán koncem roku 1994.¹³⁰⁹ Vzniku a existenci Česko-arabské obchodní komory je věnována samostatná pasáž v další kapitole disertační práce.

Sdružení přátel Libye uspořádalo v období od 1.6. do 31.8.1996 seminář k rozvoji moderního zemědělství v Libyi. Seminář se konal ve spolupráci se zastupitelským úřadem Libye a agenturou ARA. Hlavním cílem semináře bylo ukázat na problémy, se kterým se potýkalo tehdejší libyjské zemědělství. Přítomné nejvíce zaujalo řešení problému nedostatku vody, životní priority Libye i dalších arabských a afrických zemí. Byla také připomenuta obchodní a hospodářská spolupráce mezi ČR a Libyí, která probíhala od šedesátých let 20. stol. Byly analyzovány důvody úpadku obchodní spolupráce po roce 1989, zejména v důsledku rozpadu monopolu státních podniků zahraničního obchodu. Na semináři vystoupil chargé d'affaires Lidového úřadu Libye v ČR Radžab D. Al-Mušití. Libyjské zemědělství představil Dr. Husejn Abú Grén a Mustafa Šaabání, tajemník pověřený otázkami spolupráce na libyjském zast. úřadu v Praze. Na konkrétních číslech demonstroval rozvoj zemědělství své země v posledních letech i zájem Libye o obchod se zemědělskými produkty a technologickými zařízeními. Své kapacity na semináři nabídli zástupci průmyslových podniků vyrábějících technologie čerpání a čištění vody i představitelé České zemědělské univerzity v Praze a Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.¹³¹⁰

Na České zemědělské univerzitě v Suchbátově, Praha 6 probíhala 14.5.1998 beseda o práci českých odborníků v Alžírsku.¹³¹¹

V červnu 2000 se konal v sále společnosti Tecon seminář „Ženy v islámském světě“ a „Ženy a globalizace“. K oběma tématům hovořila a na dotazy odpovídala nezávislá novinářka a spisovatelka z USA Peggy Andrew.¹³¹²

Sdružení přátel Kuvajtu uspořádalo v roce 2001 besedu s členy delegace, kteří doprovázeli prezidenta Václava Havla při jeho návštěvě Kuvajtu a Saúdské Arábie. Besedy se zúčastnil Dr. Koutský, zástupce vedoucího arabského odboru MZV, a Ing. I. Voleš, prezident česko-arabské obchodní komory. Obdobná beseda se konala v Havlíčkově Brodě za přítomnosti Dr. Koutského a velvyslance Kuvajtu Ali Bu-Zuobara. Diplomaté byli přijati starostou města Havlíčkův Brod, navštívili sklárny ve Světlé a pivovar v Havlíčkově Brodě. Návštěvu ukončili besedou v domově důchodců. V témže roce uspořádalo Sdružení přátel Saúdské Arábie společně se Slovenským klubem besedu s autory knihy „Pouštní horečka“ (Václav Kment – redaktor Mladé fronty Dnes, plukovník Jan Valo – velitel čsl. protichemické jednotky a Peter Želinský (Ing. Jaromír Janeček) – velitel průzkumné sekce). Jednalo se o knihu faktů z účasti československé protichemické jednotky při osvobození Kuvajtu.¹³¹³

V září 2002 byla Společnost přizvána na několik významných seminářů a besed: 12.9. se Ing. Hrušková a Prof. Kropáček účastnili celodenní mezinárodní konference k otázkám rozvojové pomoci „Zahraniční rozvojová pomoc – výzva pro nastupující dárce“, kterou pořádalo Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Konferenci zahájil ministr zahraničí JUDr. Cyril Svoboda. V r. 2002 se místopředseda SČA a prezident ČAOK Ing. Ivan Voleš aktivně zapojil

¹³⁰⁹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1994 přednesená místopředsedou Společnosti Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 4-11.

¹³¹⁰ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 1. června do 31. srpna 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1996, str. 5-8.

¹³¹¹ Voleš Ivan, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 1/1998, str. 3-8.

¹³¹² Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 15. května 2000 do konce měsíce srpna 2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 3-5; Regner Josef, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

¹³¹³ Hrušková, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období leden až květen 2001), str. 3-6.

do semináře, který pořádala agentura Babylon „*Jak úspěšně obchodovat s arabským světem*“.¹³¹⁴

Semináře k situaci v Palestině

Zvláštní kapitolou byly semináře k situaci v Palestině. Velmi často byly organizovány v období mírových rozhovorů mezi Palestinou a Izraelem v devadesátých letech. Zpočátku probíhaly zpravidla v Ústavu mezinárodních vztahů. Koncem 90. let začaly být pořádány v Náprstkově muzeu. Seminářů se účastnili kromě zástupců společnosti a veřejnosti také diplomaté velvyslanectví Státu Palestina v Praze a zástupci Ministerstva zahraničí.

28.11.1991 uspořádala SČSA spolu s arabskou sekcí Kontinentů panelovou diskusi k závěrům madridské konference k Blízkému východu. Referáty přednesli vědečtí pracovníci Ústavu mezinárodních vztahů: Dr. František Vychodil, Dr. Jaroslav Bureš a Dr. Jan Wanner.¹³¹⁵

20.10.1993 v prostorách Ústavu mezinárodních vztahů uspořádaly Kontinenty. sdružení pro spolupráci se zeměmi Afriky, Asie a Latinské Ameriky ve spolupráci s SČA seminář k podpisu izraelsko-palestinské smlouvy z 13. září 1993 v Bílém domě. Seminář nesl název „*Otevírají izraelsko-palestinské dohody cestu od nepřátelství k mírové spolupráci na Blízkém východě?*“. Prohlášení k této významné události bylo zasláno ČTK, MZV ČR, ZÚ Palestinského státu, Izraele, USA a Ruska.¹³¹⁶

V roce 1996 uspořádalo v Ústavu mezinárodních vztahů Sdružení přátel Palestiny informativní setkání k situaci na Blízkém východě po volbách v Izraeli. Mezi hosty byli velvyslanci arabských i afrických zemí. Semináře se zúčastnili také pracovníci 5. teritoriálního odboru MZV včetně ředitelky PhDr. Jany Hybáškové. Po krátkém úvodním projevu předsedy Sdružení přátel Palestiny provedl rozbor současné situace na Blízkém východě Dr. Jaroslav Bureš, člen předsednictva SČA.¹³¹⁷ Dne 1.4.1997 byl v Ústavu mezinárodních vztahů uspořádán seminář „*Vývoj blízkovýchodního mírového procesu*“. Úvodní projev přednesl velvyslanec státu Palestina Samih Abdul Fattah.¹³¹⁸ 24.6.1997 uspořádalo Sdružení přátel Palestiny v hotelu Legie seminář k blízkovýchodnímu procesu.¹³¹⁹

Od roku 1998 do roku 2002 se semináře o blízkovýchodním mírovém procesu konaly v Náprstkově muzeu. V roce 1998 se uskutečnil Seminář k současné situaci na Blízkém východě dne 21.4.1998. Na semináři byla podána informace o konferenci nevládních organizací k Palestině v Ženevě v roce 1997.¹³²⁰ Byla přizvána také redaktorka Českého rozhlasu Pavla Jazairiová, která se zasloužila o živější diskusi.¹³²¹ V roce 1999 se konal seminář 28.9.1999. Hlavním řečníkem byl chargé d'affaires státu Palestina Jamal Al Jamal.¹³²² V roce

¹³¹⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/, str. 3-5.

¹³¹⁵ *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹³¹⁶ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹³¹⁷ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 1. června do 31. srpna 1996*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1996, str. 5-8.

¹³¹⁸ Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 1/1998, str. 3-8.

¹³¹⁹ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997*.

Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1997, str. 3-8.

¹³²⁰ Voleš, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*, str. 3-8.

¹³²¹ *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od května do srpna 1998*.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 3-5. Také Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

¹³²² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

následujícím to bylo dne 27.6.2000. Opět se jednalo o seminář k současné situaci na Blízkém východě. Na semináři promluvil velvyslanec státu Palestina Samir Abdul Fatah a ředitel arabského odboru Ministerstva zahraničních věcí Ing. Ilja Mazánek.¹³²³ V roce 2002 byl seminář uspořádán 25.6.2002. Kromě chargé d'affaires státu Palestina Jamal Al Jamala na něm promluvil za SČA předseda Sdružení přátel Palestiny Dr. Lubomír Mířejovský.¹³²⁴

24.-25.6.1998 se zástupci Společnosti zúčastnili semináře pořádaného OSN v Praze a určeného žurnalistům, kteří se zajímají o problémy Palestiny. Zasedání řídil Chinmaya Gharekhan, zvláštní koordinátor OSN pro okupovaná území, a Peter Hansen, generální komisař UNRWA. Odborné analýzy předneslo 14 panelistů, politologů a diplomatů představujících názory všech zúčastněných stran, Palestinců, Izraele a arabských zemí.¹³²⁵ V roce 2003 se seminář k současné situaci na Blízkém východě konal v červnu 2003. S projevem vystoupil chargé d'affaires Státu Palestina Jamal el Jamal. Za Sdružení přátel Palestiny hovořil jeho předseda Dr. Raczyński.¹³²⁶ V roce 2004 se seminář na téma „*Palestina 2004*“ uskutečnil 16. června 2004 v prostorách Magistrátu hl. m. Prahy.¹³²⁷

Semináře v Ústavu mezinárodních vztahů, Praha

V Ústavu mezinárodních vztahů probíhaly i další akce, které Společnost buď pořádala, nebo byla spolupořadatelem anebo byla přizvána jako partner.

Rok 2008 byl Nadací Anny Lindh vyhlášen jako evropský rok kulturního dialogu. Díky projektu podpořenému nadací uspořádala 26.5.2008 Společnost česko-arabská ve spolupráci s Výborem pro vzdělávání, vědu a kulturu, lidská práva a petice v zasedacím sále Senátu Parlamentu ČR konferenci zasvěcenou dialogu mezi kulturami „*Cesta ke sblížení*“. Konferenci zaštil ministr kultury a primátor hl. m. Prahy. Na konferenci vystoupili specialisté na křesťanství, judaismus a islám. Roli náboženství v dějinách společnosti vysvětlil Prof. PhDr. Tomáš Halík, ThD. Vliv židovských posvátných textů ze 13. stol. na vzájemná setkávání židovských, muslimských a křesťanských učenců přednesl Štěpán Lisý, M.A. z katedry religionistiky a filozofie Univerzity Pardubice. Imám pražské Islámské obce Emir Omič promluvil o náboženských hodnotách jako základu produktivního dialogu. Dále vystoupil předseda Islámské nadace v Brně Ing. Hassan Muneeb Alrawi, úřadující ředitel izraelské skupiny Rabíni za lidská práva, rabín Arik W. Ascherman, a Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc. Na závěr diskuse moderované redaktorem Svobodné Evropy Jefimem Fištejnem proběhla velká diskuse, v níž ještě zazněly příspěvky biskupa Václava Malého, senátora Doc. MUDr. Karla Bartáka, CSc., předsedy Islámského centra v Praze RNDr. Vladimíra Sáňky a členů Společnosti česko-arabské.¹³²⁸

Z dalších akcí, které Společnost uspořádala v Ústavu mezinárodních vztahů v Praze, byla v r. 1993 přednáška profesora univerzity v Cambridge Arnošta Gellnera na téma „*Kořeny islámského fundamentalismu*“.¹³²⁹

¹³²³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 15. května 2000 do konce měsíce srpna 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 3-5.

¹³²⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹³²⁵ *Mezinárodní seminář OSN pro žurnalisty k otázce Palestiny „Naděje pro mírové uspořádání“*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 25-26.

¹³²⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

¹³²⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹³²⁸ Zeithamlová Milena, *Zhodnocení konference „Cesta ke sblížení“*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 25.

¹³²⁹ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993. Zpráva o činnosti vzata na vědomí předsednictvem SČA 1.6.1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

12.5.1997 uspořádala společnost v Ústavu mezinárodních vztahů besedu „*Liga arabských států a současnost*“ (za účasti všech zástupců velvyslanectví arabských států v ČR).¹³³⁰ Úvodní projev přednesl velvyslanec Egyptské arabské republiky Assem Megahed.¹³³¹

V září 2002 byla společnost pozvána na několik významných seminářů a besed: 11.9. uspořádal ÚMV MZV besedu u kulatého stolu na téma „*Terorismus–islámský svět po 11. září*“. Besedy se účastnili Ing. M. Hrušková a Mgr. M. Houska.¹³³²

5.2.2003 byla společnost přizvána k semináři v Ústavu mezinárodních vztahů věnovanému česko-arabské komunikaci „*Komunikace mezi arabským světem a Evropou*“. Pořadateli byli ÚMV společně s agenturou PR a. Consulting CzAr. Akce se zúčastnili arabští diplomaté–zástupci Rady arabských velvyslanců v ČR, významní arabisté, orientalisté, novináři, publicisti, politici a odborníci na blízkovýchodní problematiku. Seminář zahájil za ÚMV ředitel Jiří Šedivý. Za PR a. Consulting CzAr promluvil Dr. Hafoud. Jako host vystoupil Dr. al-Husajn Ša'bán z Londýna, který studoval v 70. letech v ČR.¹³³³

27.2.2006 se SČA zúčastnila konference, kterou pořádal Ústav mezinárodních vztahů na téma „*Evropská unie a rozvojová pomoc Africe*“. Konferenci byli přítomni zahraniční hosté, zejména zástupci EU.¹³³⁴

Společnost byla také přizvána ke konferenci, která pořádal Ústav mezinárodních vztahů 22.5.2006 v Toskánském paláci v Praze. Tématem byla „*Evropská unie a středomořské partnerství–perspektivy budoucí spolupráce po Barcelonském summitu*“. ¹³³⁵

Akce v Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (ILF Praha)

V kongresovém centru Institutu postgraduálního vzdělávání se v letech 1993-2007 konaly každoročně valné hromady Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky. Velmi dobrá spolupráce s vedením institutu a hotelu byla díky lékařům ve vedení obou společností, zejména Prof. Vladimíru Šerému, který byl v 60. letech sám ředitelem Institutu vzdělávání lékařů a farmaceutů.

Mezi těmito akcemi byla např. Eko-konference o Africe s mezinárodní účastí, která se konala 7.-9.12.1995. Hlavními organizátory akce byly Společnost přátel Afriky a Kontinenty-sdružení pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Dalšími organizátory bylo Cetrum pro otázky životního prostředí UK, Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví a Institut tropického a subtropického zemědělství České zemědělské univerzity v Praze. Konference měla čtyři tematické okruhy: Ekosystém pouští, ekosystém savan, ekosystém deštných lesů, člověk a ekologie. Čestným předsedou konference byl zvolen Prof. RNDr. Bedřich Moldán CSc., ředitel Centra pro otázky životního prostředí UK. Vědeckým garantem byl Prof. Ing. Jan Jeník, emeritní Prof. Univerzity Karlovy a nositel ceny UNESCO za ekologii 1993. Předsedou přípravného výboru byl Prof. MUDr.

¹³³⁰ *Kalendárium nejbližších akcí - pozvánka*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 54-55.

¹³³¹ *Projev velvyslance EAR p. Assema A. Megaheda na semináři k výročí založení Ligy arabských států*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, str. 9-12.

¹³³² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹³³³ Bureš Jaroslav, *Komunikace mezi arabským světem a Evropou (seminář v Ústavu mezinárodních vztahů)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 14-15.

¹³³⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

¹³³⁵ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5.

Vladimír Šerý, DrSc., předseda Společnosti přátel Afriky a emeritní ředitel Ústavu tropického zdravotnictví.¹³³⁶

2.12.1996 uspořádalo Sdružení přátel Libye v ILFu konferenci zaměřenou na zdravotnictví.¹³³⁷ Konference se uskutečnila díky organizační účasti a za finanční podpory Lidového úřadu Libyjské arabské džamahírie a SČA. Konference si kladla za cíl přispět k obnovení zaniklých tradičních vztahů a k vytvoření nových informačních zdrojů.¹³³⁸ Na konferenci nebyla ovšem velká účast. V úvodní části vystoupil chargé d'affaires Rajab J. Moushaiti o současnosti i minulosti Libye a dopadech embarga na zdravotní stránku obyvatelstva. Prof. Šerý hovořil o mezinárodní spolupráci ČR v oblasti zdravotnictví a možnostech spolupráce s Libyí i o svých zkušenostech z výchovy zdravotníků v rozvojových zemích. V další části vystoupili zástupci českých institucí, obchodních organizací a lázeňských zařízení a předložili své nabídky na spolupráci. Přítomné lékaře zajímaly současné možnosti působení v Libyi.¹³³⁹

V červnu 1998 uspořádalo Sdružení česko-libyjské v kongresové hale hotelu ILF seminář na téma: „*Problematika spolupráce a rozvoje vztahů mezi ČR a Libyí*“. Seminář proběhl za velké účasti libyjského zastupitelského úřadu i českých podnikatelů.¹³⁴⁰

Přednášky o Egyptě a další přednášky v Náprstkově muzeu v Praze

V Náprstkově muzeu byly kromě výše uvedených výstav velmi oblíbené egyptologické přednášky. Každoročně byl uspořádán minimálně jeden cyklus přednášek. Kromě egyptologických přednášek se Náprstkovo muzeum stalo oblíbeným místem prezentace i dalších expertů - techniků, cestovatelů, lékařů. Besedy takového charakteru byly pořádány jednotlivými sdruženími, často ve spolupráci s velvyslanectvími příslušného arabského státu. Ve větším rozsahu probíhaly v letech 1995 až 2007.

2.11.1995 představil v Náprstkově muzeu v Praze Prof. Eugen Strouhal svou novou knihu „*Život starých Egyptanů*“.¹³⁴¹ Koncem roku 1996 to byla opět přednáška Prof. E. Strouhala tentokrát o nových výzkumech starého Egypta.

V r. 1997 byl uspořádán podzimní cyklus přednášek o Egyptě. Cyklus byl ukončen přednáškou Prof. Verneru a autogramiádou jeho nové knihy „*Ilustrovaná encyklopedie starého Egypta*“.¹³⁴²

1.10.1998 byl přednáškou Doc. B. Vachaly „*Mír na Nilu - Egypt a jeho sousedé ve Starověku*“ zahájen v Náprstkově muzeu další cyklus přednášek o Egyptě. Přednáška byla spojená s autogramiádou jeho knihy „*Mír na Nilu*“. Cyklus přednášek byl ukončen 12.11.1998 přednáškou Pavla Máchy „*Egypt - tajuplná země*“.¹³⁴³

¹³³⁶ Upozornění pro členy a další zájemce. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 27.

¹³³⁷ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹³³⁸ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem, str. 7 a tamtéž: Konference věnovaná arabskému zdravotnictví - Úvod. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 36.

¹³³⁹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹³⁴⁰ Informace o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od května do srpna 1998. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 3-5.

¹³⁴¹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí 1994. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1995, str. 8-9.

¹³⁴² Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za čtvrté čtvrtletí 1997, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 2-5.

¹³⁴³ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od srpna do prosince 1998. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 3-6.

V dubnu 1999 byl v Náprstkově muzeu v Praze zahájen cyklus přednášek „*Za poznáním do egyptských oáz*“. V průběhu sedmi večerů vystoupili s referáty: Dr. Břetislav Vachala, Doc. Ladislav Bareš, Prof. Evžen Strouhal, Dr. Květa Smoláriková a Pavel Šust. Zahájení cyklu byli přítomni zástupci arabského diplomatického sboru. Úvodní slovo pronesl velvyslanec Egypta Mohamed El-Sayed Eldiwany a ředitelka Náprstkova muzea Dr. Jana Součková.¹³⁴⁴

6.6.1999 se v Náprstkově muzeu uskutečnilo zahájení druhé řady přednášek cyklu „*200 let od objevení Rosetské desky*“. Zahájení byli přítomni zástupci arabských velvyslanectví. S projevy vystoupili velvyslanec Egypta Mohamed Elsayed Eldiwany, předseda Sdružení přátel Egypta Ing. I. Voleš. Poté následovala přednáška Doc. E. Gombára „*Vědecký význam Napoleonovy expedice do Egypta*“. K výročí objevení Rosetské desky hovořil 9.6. Doc. B. Vachala. 16.6. seznámil účastníky Dr. L. Bareš s egyptskou náboženskou literaturou a cyklus uzavřel 23.6. Dr. M. Bárta přednáškou „*Sinuhetův útěk z Egypta*“. Další podzimní cyklus přednášek připravila Mgr. Sylva Pavlasová, egyptoložka a kurátorka egyptské sbírky Náprstkova muzea ještě před svým odjezdem do Káhiry (dnes v diplomatických službách jako konzulka v Egyptě).¹³⁴⁵

Ve dnech 7.10.-11.11.1999 probíhal v Náprstkově muzeu přednáškový cyklus „*Orientální moudrosti*“. Společnost byla spolupořadatelem. Zazněly přednášky: Doc. Dr. Ladislav Bareš, CSc. „*Myšlenkový svět starých Egyptanů*“, Prof. Dr. Jan Heller „*Zápas Izraele s náboženskými představami jeho okolí*“, Dr. Jiří Prosecký, CSc. „*Moudrost Akkadů*“, Doc. Dr. Blahoslav Hruška, DrSc. „*Dobrá slova z hlíny. Sumerský pohled na řád světa*“, Doc. Dr. Břetislav Vachala, CSc. „*Staroegyptské knihy moudrých rad*“¹³⁴⁶

V roce 2000 zorganizovala SČA v Náprstkově muzeu podzimní cyklus přednášek o Egyptě: 20.9.2000 – Doc. Břetislav Vachala „*Písmo a literatura starého Egypta*“, 18.10.2000 – Dr. Květa Smoláriková „*Archeologické památky starého Egypta*“, 15.11.2000 – Dr. Miroslav Bárta „*Život a smrt ve starém Egyptě*“, 13.12.2000 – Doc. Ladislav Bareš „*Dějiny starého Egypta a jeho odkaz světu*“¹³⁴⁷

V říjnu a listopadu 2001 proběhl v Náprstkově muzeu cyklus přednášek o Egyptě, věnovaný „*Posmrtnému životu starých Egyptanů*“. Podobný cyklus proběhl i v Moravském zemském muzeu v Brně. Cyklus „*Africké příběhy - život Berberů a dalších obyvatel Sahary*“, který vedl Prof. Jelínek¹³⁴⁸ V roce 2001 se v Náprstkově muzeu uskutečnila ještě beseda ke knize Doc. Břetislava Vachaly „*Nejstarší literární texty v nekrálovských hrobkách Egyptské staré říše*“¹³⁴⁹

17.10.2002 byl v Náprstkově muzeu zahájen cyklus přednášek „*Svátky a slavnosti ve Starověku*“. První akcí byla přednáška Doc. L. Bareše „*Jak se slavilo ve starém Egyptě*“. Do konce října proběhly ještě dvě přednášky „*Svátky v pozdních egyptských chrámech*“ Dr. Květy Smolárikové a „*Svátky a slavnosti ve starověké Syropalestině*“ Dr. Dalibora Antalíka. Listopadové přednášky zahájila 7.11. PhDr. Jana Součková, DrSc. přednáškou

¹³⁴⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹³⁴⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce červen a červenec 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 3-4.

¹³⁴⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

¹³⁴⁷ *Informace o nejbližších akcích*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 31.

¹³⁴⁸ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5; Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

¹³⁴⁹ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období leden až květen 2001)*, str. 3-6.

„Kulturní kalendář chetitského dvora“. Další dvě přednášky přednesli Doc. Blahoslav Hruška, DrSc. „Kulturní rok v sumerském Lagaši“ a PhDr. Jiří Prosecký, CSc. „Babylonské novoroční slavnosti“. V prosinci se uskutečnily dvě poslední přednášky „Slavnosti a svátky v počátcích mezopotámského státu“ Doc. Petra Charvát, CSc. a „Sluneční kult a jeho odkaz v egyptské architektuře 3. tis. př. Kr.“ Mgr. Jaromíra Krejčího.¹³⁵⁰

Na podzim 2003 byl cyklus egyptologických přednášek zahájen v říjnu Doc. Barešem, následovaly přednášky Dr. Benešové a Dr. Militického. Cyklus byl ukončen přednáškou ředitelky muzea Dr. J. Součkové. V listopadu proběhly další přednášky.¹³⁵¹

V jarních měsících 2004 probíhaly v Náprstkově muzeu v Praze a Moravském zemském muzeu v Brně egyptologické přednášky.¹³⁵² Na podzim 2004 byl zahájen cyklus přednášek spojených s otevřením výstavy „Abúsír - tajemství pouště a pyramid“ v Náprstkově muzeu.¹³⁵³ I v roce 2006 probíhaly v Náprstkově muzeu v Praze a Moravském zemském muzeu v Brně cykly přednášek českých egyptologů.¹³⁵⁴

Od 8.3.-10.5.2007 se konal v Náprstkově muzeu cyklus přednášek „Egyptologické jaro“ na téma „Memfis v proměnách staletí“.¹³⁵⁵

Kromě egyptologických přednášek to byla řada dalších akcí:

21.4.2004 byla uspořádána v Náprstkově muzeu přednáška - beseda s MUDr. Janou Zitou Štelclovou, praneteří Aloise Musila s názvem „Kněz a šejch“. Přítomen byl i velvyslanec Saúdské Arábie princ Mansur Ibn Chalid Al-Saud a další zástupci diplomatického sboru.¹³⁵⁶ 14.5.1997 v 17.00 hod. se uskutečnila v Náprstkově muzeu přednáška „Alžírská architektura - hlavní architektonické památky“.¹³⁵⁷ V září 1998 byla v Náprstkově muzeu uspořádána beseda o Sýrii. V rámci ní hovořil akad. malíř Alexandr Zupka o svém putování po Sýrii v létě 1998. Svůj pohled zdokumentoval netradičními obrázky neznámých a velmi zajímavých míst i setkání s místními lidmi.¹³⁵⁸ 27.2.2001 zorganizovalo Sdružení přátel Jordánska besedu v Náprstkově muzeu s názvem „Čeští geologové v Jordánsku 1997 až 2000“. Beseda s českými specialisty (firmou GIS-GEOINDUSTRY, spol. s r.o., závod geologie) pod metodickým řízením Ministerstva životního prostředí o jejich dokončeném projektu v Jordánsku, nerostném bohatství Jordánska a možnostech další spolupráce s českými odborníky.¹³⁵⁹ V r. 2005 (říjen-prosinec) se Společnost česko-arabská i Společnost přátel Afriky podílely v Náprstkově muzeu cyklu přednášek „Lékaři bez hranic“. 11.10. byl cyklus zahájen přednáškou o zkušenostech lékařů

¹³⁵⁰ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 5-7.

¹³⁵¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

¹³⁵² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹³⁵³ Regner Josef, Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 3-6.

¹³⁵⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

¹³⁵⁵ Zeithamlová Milena, *Plán jednotlivých Sdružení přátel Společnosti česko-arabské na rok 2007*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 12.

¹³⁵⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 2 - červen 2004, str. 3-6; Houska Miroslav, *Výročí Aloise Musila*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 31-32.

¹³⁵⁷ *Kalendárium nejbližších akcí - pozvánka*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 54-55.

¹³⁵⁸ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od srpna do prosince 1998*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 3-6.

¹³⁵⁹ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období leden až květen 2001)*, str. 3-6.

v Súdánu.¹³⁶⁰ V roce 2005 uspořádalo Sdružení přátel Jemenu v Náprstkově muzeu besedu o Jemenu s promítáním diapozitivů.¹³⁶¹

Další akce v Praze

Sdružení přátel Jordánska uspořádalo v období leden-květen 1999 dvě akce: V únoru seminář při příležitosti veletrhu Holiday World Praha 99 „*Technický rozvoj Jordánska v oblasti energetiky, spojů a možnosti rozšíření cestovního ruchu*“ a večer věnovaný úmrtí jordánského krále Hussaina a volbě jeho nástupce Abdalláha. O situaci v Jordánsku informoval ve své zprávě český velvyslanec v Jordánsku Dr. Tomáš Smetánka. Doc. Gombár přednesl přednášku „*Dynastie Hášimovců na Blízkém východě*“.¹³⁶² Sdružení přátel Jordánska uspořádalo v roce 2000 tradiční setkání. Konalo se při příležitosti „Holiday World Praha 2000“, kde se mohli návštěvníci veletrhu cestovního ruchu v Praze seznámit s možnostmi návštěv Jordánska ve významném roce 2000.¹³⁶³ V dubnu 2000 se uskutečnila přednáška J. Hozy na téma jeho vydané knihy „*Lovy v Jordánsku*“.¹³⁶⁴ Sdružení přátel Libye uspořádalo v prvním pololetí 2001 dvě přednášky. Sdružení přátel Jordánska zorganizovalo tradiční setkání i při příležitosti veletrhu cestovního ruchu „Holiday World Praha 2001“.¹³⁶⁵ A totéž sdružení uspořádalo v říjnu 2001 besedu s tématem pro nejširší veřejnost „*Současné turistické možnosti Jordánska*“.¹³⁶⁶ 24.6.2003 uspořádalo Sdružení přátel Jordánska seminář o historickém vývoji Jordánska s přihlédnutím k vlivu křesťanství.¹³⁶⁷

V roce 2001 připravilo Sdružení přátel Jemenu besedu na téma „*Jak žijí Jemenci v horách*“.¹³⁶⁸ Dne 1.10. téhož roku se konala přednáška MUDr. Vladimíra Jordy „*Z prázdninového putování - tajemným Marokem*“. Vyprávění bylo doplněno fotografiemi a marockou etnickou hudbou Berberů. Nechyběla ochutnávka marockých dobrot, ukázky argánových plodů a soutěž „*Co víš o Maroku*“, s možností výhry zajímavých cen.¹³⁶⁹

V posledním čtvrtletí roku 2003 proběhla v hotelu Moráň v Praze 2 na Karlově nám. beseda o ekonomické spolupráci se Saúdskou Arábií. Akci uspořádala SČA ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR. Na semináři vystoupil velvyslanec Saúdské Arábie princ Mansour Bin Khalid Al-Saud, Ing. Voleš a předseda Česko-saúdské podnikatelské rady podnikatel Ing. Grund. Besedy se účastnilo mnoho členů SČA.¹³⁷⁰

¹³⁶⁰ *Zveme Vás do Náprstkovy muzea*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 39.

¹³⁶¹ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹³⁶² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹³⁶³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-5.

¹³⁶⁴ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000*, str. 3-5.

¹³⁶⁵ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období leden až květen 2001)*, str. 3-6

¹³⁶⁶ Josef Regner, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

¹³⁶⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

¹³⁶⁸ Regner, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*, str. 3-7.

¹³⁶⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5.

¹³⁷⁰ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

8.3.2004 uspořádalo Sdružení přátel Tuniska v novém sídle Klubu slovenské kultury besedu s Mgr. Zdenou Amdouniovou na téma „*Tuniská žena v minulosti a současnosti*“.¹³⁷¹

Konference mimopražské

7.-9.12.1992 se v Jílovišti u Prahy zúčastnili na pozvání Střediska Sever-Jih při Radě Evropy zástupci Společnosti česko-arabské spolu se zástupci Společnosti přátel Afriky mezinárodní konference na téma: „*Idea celosvětové vzájemnosti a její rozvoj v nově se vytvářejících demokraciích*“. Konference bylo využito k navázání kontaktů s účastníky z Belgie, Filipín, Ghany, Irska, Keni, Nizozemí, Portugalska, Rakouska, Zimbabwe i s četnými představiteli mezinárodních nevládních organizací. Na konferenci byli přítomni zástupci MZV. Delegace SČSA na konferenci upozornila, že likvidace četných zastupitelských úřadů může způsobit odvrácení zahraniční politiky od problémů Jihu.¹³⁷²

V rámci zářijového 39. Mezinárodního veletrhu v Brně v r. 1997 se vedení SČA (Hrušková, Gombár, Voleš) zúčastnilo informačního a kontaktního semináře „*Den arabského průmyslu a obchodu ČR*“. Seminář pořádala společnost Tecon s.r.o. společně s Hospodářskými novinami, Svazem průmyslu a dopravy ČR, Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR a Mora Group Investrade Ing. Sulaimana Fahada, CSc.¹³⁷³

16.9.1998 byl v rámci 40. mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně v areálu BVV zorganizován informační a kontaktní seminář „*Den arabského a afrického průmyslu a obchodu*“. Hlavním pořadatelem semináře byla spol. Tecon s.r.o., SČA byla spolupořadatelem. Na akci se podíleli dále: Vydavatelství Economia, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Svaz průmyslu a obchodu, Česko-arabská a Česko-africká obchodní komora. Této akce se zúčastnili předseda, místopředsedové a další členové předsednictva Společnosti – Ing. J. Regner, Doc. Gombár, Ing. I. Voleš, Mgr. M. Houska. Na semináři vystoupil předseda SČA Ing. J. Regner, zástupci několika arabských a afrických ZÚ, kteří seznámili přítomné s možnostmi spolupráce, investičními příležitostmi a pobídkami, a také zástupci Czech Tradu, jenž se chystal zintenzivnit své působení v zemích Blízkého vysláním delegáta Czech Tradu do Egypta.¹³⁷⁴

16.9.1998 se uskutečnilo výjezdní setkání členů Sdružení přátel Jordánska v Brně. Projednána byla spolupráce se slovenskými kolegy. Zazněly referáty, např. RNDr. Josefa Ševčíka „*Čeští geologové v Jordánsku*“.

V červnu 2002 uspořádala SČA v Havlíčkově Brodě besedu o Libanonu, které se zúčastnil předseda libanonského klubu p. Hassan Ezedin. Besedu připravil Dr. Václav Čapek předseda Sdružení přátel Libanonu.¹³⁷⁵ Obdobnou besedu o současném Libanonu uspořádalo Sdružení přátel Libanonu také v listopadu 2005.¹³⁷⁶

V roce 2006 se účastnila v Plzni místopředsedkyně Ing. M. Hrušková dvoudenního semináře věnovaného Africe. Seminář pořádala organizace Viva Africa a Západočeská univerzita.¹³⁷⁷ 27.9.2006 se v AC klubu v Hradci Králové uskutečnila veřejná diskuse

¹³⁷¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹³⁷² *Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsedkyní spol. Ing. M. Hruškovou*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹³⁷³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za čtvrté čtvrtletí 1997*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 2-5.

¹³⁷⁴ Voleš Ivan, *Den arabského a afrického průmyslu a obchodu na Mezinárodním strojírenském veletrhu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1998, str. 32.

¹³⁷⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹³⁷⁶ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹³⁷⁷ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*, str. 3-5.

s názvem „*Demokracie a sjednocení v Jemenu*“ pořádaná Asociací pro mezinárodní otázky ve spolupráci se Společností česko-arabskou a Společností přátel Afriky. Přednášejícími byli absolventi vysokoškolského studia v ČR Mgr. Salem Gamal a Dr. Abdul Almasani.¹³⁷⁸

Kulturní večery, slavnostní shromáždění

Slavnostní shromáždění ke státním svátkům jednotlivých arabských zemí, ke Dni solidarity s palestinským lidem, kulturní večery s arabskou poezií, prózou nebo hudbou jsou další významnou kapitolou činnosti Společnosti česko-arabské.

Shromáždění ke státním svátkům byla někdy pořádána arabskými velvyslanectvími namísto recepce. Kontakty na velvyslanectví arabských států a potažmo na kluby arabských občanů umožňují společnosti participovat na řadě akcí pořádaných těmito institucemi. Akce bývají většinou podpořeny ze strany arabského velvyslanectví a odehrávají se v prostorách, které patří arabským občanům anebo jsou s arabskými občany v nějakém kontaktu. Někdy pomáhá s hledáním místností společnost přes své členy - podnikatele.

Zvláštní místo mezi těmito akcemi mají shromáždění pořádaná ke Dni solidarity s palestinským lidem, vyhlášený Organizací spojených národů. Den solidarity byl stanoven OSN na 29. listopad, kdy právě v tento den v roce byla 1947 vydána rezoluce č. 181 o rozdělení Palestiny na dva státy.¹³⁷⁹ Každoročně se tak připomíná tento den pod záštitou OSN po celém světě. Shromáždění se těší vždy velké účasti a vyžadují velkokapacitní sál. Shromáždění bývala v devadesátých letech téměř každoročně pořádána v Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (hotel ILF) v Praze 4. V roce 2001 po teroristických útocích v New Yorku management hotelu kvůli obavám z provokací organizátorům akce, Společnosti česko-arabské a Sdružení přátel Palestiny, na poslední chvíli sál odřekl. Sál pak poskytl Magistrát hl. m. Prahy ve svých prostorách Nové radnice.¹³⁸⁰ Problémy s uskutečněním akce však byly již v roce 1998, kdy vedení hotelu zrušilo rezervaci společnosti týden před konáním akce.¹³⁸¹ Shromáždění se konalo v kulturním domě Eden v Praze 10. Několikrát se shromáždění konalo v hotelu Pyramida v Praze 6. Poslední léta bývají shromáždění pořádána v sále Městské knihovny v Praze 1.

Slavnostní shromáždění zahajuje předseda Společnosti česko-arabské nebo v minulosti také předseda Sdružení přátel Palestiny, dále vystupuje s poselstvím generálního tajemníka ředitel Informačního střediska OSN v Praze. V devadesátých letech a počátkem dalšího desetiletí (1992-2003) byl ředitelem Informačního střediska OSN v Praze Nicolas Nicklish. Následuje zpravidla projev velvyslance Státu Palestina a dalších hostů. Akce se pravidelně účastní téměř všichni velvyslanci arabských zemí, někdy i další velvyslanci a zástupci Ministerstva zahraničních věcí. Častým hostem býval doyaen diplomatického sboru, apoštolský nuncius. Součástí večera bývá i kulturní program (umělecké vystoupení nebo film) a na závěr občerstvení, které zajišťuje palestinská strana. Někdy je připravováno manželkami palestinských imigrantů.

¹³⁷⁸ *Demokracie v Jemenu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 38-39.

¹³⁷⁹ *Projev J.E. Dr. Mohameda Salaymeha, velvyslance Státu Palestina v Praze na slavnostním shromáždění k Mezinárodnímu dni solidarity s palestinským lidem konaném v Praze 3.12.2011*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 8-10.

¹³⁸⁰ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5.

¹³⁸¹ Voleš I., *Zpráva o činnosti SČA za rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 10.

Shromáždění ke Dni solidarity s palestinským lidem

První Shromáždění ke Dni solidarity s palestinským lidem se uskutečnilo 27.11.1990. Byli na něm přítomni velvyslanci arabských a afrických zemí a několik zástupců asijských a evropských zemí.¹³⁸²

V roce 1992 se uskutečnilo slavnostní shromáždění v Náprstkově muzeu v Praze 26.11. Na shromáždění vystoupil první předseda Společnosti československo-arabské Dr. J. Šabata, ředitel Informačního střediska OSN v Praze Nicolas Nicklish a předseda Sdružení přátel Palestiny Dr. L. Miřejovský. Shromáždění se účastnil také katolický kněz otec Abraham Ilias Ajjad, člen Státní rady Státu Palestina, který přijel do Československa na pozvání SČSA, Sdružení přátel Palestiny a Velvyslanectví Státu Palestina v Praze. Ve výroční zprávě přednesené na valné hromadě Společnosti koncem ledna 1993 konstatovala místopředsedkyně Ing. M. Hrušková, že o akci tehdy projevíly sdělovací prostředky jen malý zájem. Rozhovor s 82letým palestinským knězem přinesly jen Haló noviny.¹³⁸³

V roce 1993 se slavnostní shromáždění uskutečnilo 29.11. Na shromáždění promluvil nový předseda SČA Ing. Josef Regner, dále Jada Allah, Chargé d'affaires Státu Palestina, Nicolas Nicklish za OSN a Dr. Lubomír Miřejovský, předseda Sdružení přátel Palestiny v ČR. Herec Rudolf Pellar přečetl výtahy z projevů přednesených při podpisu Deklarace principů k vytvoření autonomní správy na Západním břehu a v pásmu Gaza dne 13. září 1993 ve Washingtonu.¹³⁸⁴

V roce 1994 bylo slavnostní shromáždění uspořádáno 29.11. v Institutu pro další vzdělávání ve zdravotnictví v Praze 4.¹³⁸⁵ V roce 1996 to bylo také 29.11. Úvodní slovo patřilo řediteli Informačního střediska OSN v Praze Nicolasi Nicklishovi, který přečetl poselství tehdejšího generálního tajemníka OSN Butruse Butruse Ghálího. Hlavní projev přednesl člen Palestinské národní rady Mazen Husseiní. S osobními dojmy vystoupila Prof. Ebrtová, která se vrátila z návštěvy palestinských území. Na závěr zazněla báseň od Dr. L. Miřejovského, „Palestinská žena“, kterou přednesla Jitka Vlčková.¹³⁸⁶

V roce 1997 se konalo shromáždění k Mezinárodnímu dni solidarity s palestinským lidem 27.11.¹³⁸⁷ V roce 1998 se shromáždění uskutečnilo v sále kulturního domu v Edenu, poté co vedení hotelu ILF Společnosti týden před konáním shromáždění zrušilo rezervaci.¹³⁸⁸ V roce 1999 byl slavnostní večer uspořádán 29.11. v hotelu Pyramida.¹³⁸⁹ Na setkání vystoupil zástupce velvyslanectví Státu Palestina Jamal Al Jamal a ředitel centra OSN v Praze N. Nicklish.¹³⁹⁰

¹³⁸² Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992, str. 8-11.

¹³⁸³ Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsedkyní spol. Ing. M. Hruškovou, str. 10-13, a tamtéž článek Mezinárodní den solidarity s bojem palestinského lidu 1992, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 16-17.

¹³⁸⁴ Marie Hrušková: Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹³⁸⁵ Hrušková M., Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pol. 1994. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1995, str. 9.

¹³⁸⁶ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹³⁸⁷ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za čtvrté čtvrtletí 1997. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 2-5. Voleš Ivan, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1998, str. 3-8.

¹³⁸⁸ Voleš I., Zpráva o činnosti SČA za rok 1998. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 10.

¹³⁸⁹ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-7.

¹³⁹⁰ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1999, přednesená předsedou Ing. J. Regnerem na valné hromadě dne 26.1.2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2000, str. 3-5.

V roce 2000 se uskutečnilo slavnostní shromáždění u příležitosti Mezinárodního dne Palestiny vyhlášeného OSN rovněž v listopadu. Zúčastnili se všichni velvyslanci arabských zemí. Ředitel Informačního střediska OSN v Praze N. Nicklish přednesl poselství generálního tajemníka OSN Kofi Annana.¹³⁹¹

V roce 2001 se konalo slavnostní shromáždění 27.11. v prostorách Nové radnice v Praze 1. Na shromáždění vystoupil chargé d'affaires Palestiny Jamal al Jamal a zástupce Ministerstva zahraničních věcí Petr Hladík.¹³⁹²

V roce 2002 se shromáždění konalo 28.11. Ředitel střediska OSN v Praze Andreas Nicklish přednesl poselství generálního tajemníka OSN Kofi Annana. V kulturním programu zazněly básně, vystoupila hudební skupina českých a palestinských studentů a na závěr zatančil palestinský soubor. Shromáždění se kromě velvyslanců arabských států zúčastnil také apoštolský nuncius, arcibiskup Irwin Josef Ender. Shromáždění uctilo památku zesnulého předsedy Sdružení přátel Palestiny Dr. Lubomíra Miřejovského.¹³⁹³

V prosinci 2003 bylo tradiční shromáždění u příležitosti Mezinárodního dne solidarity s palestinským lidem uspořádáno ve spolupráci s Českým národním hnutím za mír a lidská práva. Na shromáždění vystoupil chargé d'affaires Jamal el Jamal, ředitel Informačního centra OSN v Praze p. Andreas Nicklish a předseda Sdružení přátel Palestiny Dr. Raczynski.¹³⁹⁴

29.11.2004 bylo Shromáždění ke Dni Palestiny poznamenáno smutnou událostí, skolem prezidenta Státu Palestina Jásira Arafáta, s nímž byla spojována palestinská otázka více než 3 desetiletí.¹³⁹⁵ Jeho památce byly věnovány projevy na shromáždění.¹³⁹⁶ V roce 2005 se konalo slavnostní shromáždění rovněž 29.11.¹³⁹⁷

V roce 2006 byl slavnostní večer uspořádán 1.12.¹³⁹⁸ V roce 2007 se konalo shromáždění k Mezinárodnímu dne Palestiny 3. prosince v Masarykových kolejších v Praze 6-Dejvicích.¹³⁹⁹ Mezinárodní den solidarity byl uspořádán i koncem roku 2008. Za OSN promluvil ředitel informačního centra v Praze Michal Broža.¹⁴⁰⁰

V roce 2009 se uskutečnil večer u příležitosti Mezinárodního dne solidarity 1.12. vzhledem k nedostatku finančních prostředků Společnosti česko-arabské v sále Casa Gelmi na Vinohradech.¹⁴⁰¹ Prostory sálu však úplně nevyhovovaly typu akce, a proto se od roku 2010 slavnostní večery konají v rozsáhlejších prostorách Městské knihovny v Praze. V roce

¹³⁹¹ Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

¹³⁹² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5; Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

¹³⁹³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 5-7.

¹³⁹⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

¹³⁹⁵ *Výňatek z projevu Chargé d'Affaires Státu Palestina Jamal Al-Jamala na shromáždění konaném v Praze při příležitosti Mezinárodního dne Solidarity s palestinským lidem dne 30. listopadu 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 12.

¹³⁹⁶ Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*, str. 3-6.

¹³⁹⁷ Hrušková M., *Zpráva o činnosti SPA a SČA za 2. pol. 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 6; Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14.

¹³⁹⁸ Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2006 a výhled činnosti na rok 2007*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 7-9.

¹³⁹⁹ Hrušková M., *Zpráva o činnosti SPA a SČA ve druhém pol. roku 2007*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 5.

¹⁴⁰⁰ *Výťah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

¹⁴⁰¹ Zeithamlová M., *Co jsme letos naším členům nabídli a nabídneme*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 4.

2010 to bylo 4.12.¹⁴⁰² V roce 2011 se slavnostní večer konal 3.12.¹⁴⁰³ A v roce 2012 rovněž 3.12.

Shromáždění u příležitosti státních svátků arabských zemí

Dne 4.11.1991 uspořádala SČSA společně se Společností přátel Afriky přátelské setkání k výročí nezávislosti Alžírské demokratické a lidové republiky. Setkání se zúčastnila delegace alžírského velvyslanectví vedená tajemníkem velvyslanectví Larbi Elhadj Ali. Při této příležitosti byl ustaven přípravný výbor Sdružení přátel Alžírsko. Do jeho čela byl navržen Doc. Otta, zástupce ředitele Institutu tropického a subtropického zemědělství při VŠZ v Praze. Prof. Šerý na závěr vystoupil s výkladem a promítáním diapozitivů o Alžírsku.¹⁴⁰⁴

K státnímu svátku Tuniské republiky byl společně se Sdružením přátel Tuniska, Společností přátel Afriky a velvyslanectvím Tuniské republiky uspořádán v r. 1993 přátelský večer. V úvodní části přiblížil Tuniskou republiku Dr. Svetozár Pantůček, CSc., dále velvyslanec Tuniské republiky a předseda Společnosti přátel Afriky Prof. Šerý. Večera se zúčastnilo mnoho hostů.¹⁴⁰⁵ Ke státnímu svátku Jemenu zorganizovalo v r. 1993 Sdružení přátel Jemenu za pomoci jemenského velvyslanectví v Ústředním kulturním domě železničářů na Náměstí Míru v Praze výstavu „Jemen - fotografie a zboží“. Ukázkami spotřebního zboží, zejména potravinářského, se snažili přispět ke zlepšení obchodních styků mezi ČR a JR. Organizátorům se však nepodařilo bohužel zajistit větší propagaci.¹⁴⁰⁶ Dne 26.7.1993 uspořádalo Sdružení přátel Egypta shromáždění se státnímu svátku E.A.R. Na shromáždění promluvila předsedkyně sdružení Ing. K. Kořínková a velvyslankyně E.A.R. Moushira Khattab.¹⁴⁰⁷ V závěru listopadu 1993 uspořádalo Sdružení přátel Jemenu setkání s jemenskými studenty. Zúčastnila se jí delegace ZÚ Jemenské republiky vedená velvyslancem.¹⁴⁰⁸

V r. 1995 bylo na slavnostním shromáždění v Praze, které se konalo za účasti arabských velvyslanců, doyaena diplomatického sboru, apoštolského nuncia G. Coppy, připomenuto 50. výročí založení Ligy arabských států. Projevy přednesli velvyslanec Státu Palestina Samih Fattah a za Společnost česko-arabskou předseda Ing. Josef Regner.¹⁴⁰⁹ 25.5.1995 se společnost účastnila Mezinárodního dne Afriky na oslavách v Praze i Brně. V Praze při této příležitosti s SČA spolupracovalo Tuniské velvyslanectví. Velvyslanec Tuniska přednesl poselství prezidenta Ben Aliho, který byl v té době předsedou Organizace africké jednoty. Na shromáždění v Brně přednesla projev místopředsedkyně společnosti Ing. M. Hrušková.¹⁴¹⁰

V březnu 1996 bylo společně s Velvyslanectvím Tuniské republiky uspořádáno slavnostní shromáždění ke 40. výročí nezávislosti, kdy byl francouzsko-tuniským protokolem uzavřeným 20.3.1956 ukončen dlouholetý francouzský protektorát. Na shromáždění vystoupil

¹⁴⁰² Zeithamlová M., *Přehled činnosti SČA v roce 2010*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 4.

¹⁴⁰³ *Mezinárodní den solidarity s palestinským lidem*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 4.

¹⁴⁰⁴ *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

¹⁴⁰⁵ Hrušková Marie, *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993. Zpráva o činnosti vzata na vědomí předsednictvem SČA 1.6.1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

¹⁴⁰⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti vzata na vědomí předsednictvem SČA 1.6.1993. Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

¹⁴⁰⁷ Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

¹⁴⁰⁸ Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994, str. 4-5.

¹⁴⁰⁹ *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1995*.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 3, 1995, str. 4-5.

¹⁴¹⁰ *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1995*, str. 4-5.

velvyslanec Tuniské republiky Laatif Garbovj a předseda Sdružení přátel Afriky, Prof. Vladimír Šerý. Zúčastnili se také papežský nuncius arcibiskup G. Coppa, členové dipl. sboru a vrchní ředitel sekce zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky Ministerstva zahraničí Ing. R. Slánský.¹⁴¹¹ V podzimních měsících roku 1996 se konalo shromáždění syrských občanů. Hlavní projev přednesl chargé d'affaires velvyslanectví Sýrie Ahmad Zeina. Za SČA pozdravil shromáždění místopředseda Doc. E. Gombár. Večer se vyznačoval velkou účastí a přátelskou atmosférou.¹⁴¹²

Velvyslanectví Libanonu ve spolupráci s Libanonským klubem v ČR a Sdružením přátel Libanonu při SČA zorganizovalo v r. 2001 slavnostní shromáždění k 1. výročí odchodu izraelských vojsk z jižního Libanonu. Hlavní projev přednesl velvyslanec Libanonu Zouhair Kazzaz.¹⁴¹³

Sdružení přátel Saúdské Arábie uspořádalo 28. března 2006 vzpomínkový večer u příležitosti patnáctého výročí účasti příslušníků české protichemické jednotky ve válečném konfliktu v Perském zálivu. Vzpomínal přímý účastník pplk. Ing. Jaromír Mareček. Mluvené slovo doplnil řadou dokumentů a filmových záběrů.¹⁴¹⁴

Pod záštitou ministra zahr. věcí K. Schwanzerberga, iráckého velvyslance Dhia Al-Dhabbase a pražského primátora P. Béma uspořádala společnost v r. 2008 společně s Jawahiri centrem a Iráckým forem v kulturním domě na Vinohradech Společenský večer u příležitosti 50 let česko-iráckých diplomatických vztahů.¹⁴¹⁵

14.7.2009 uspořádala společnost ve spolupráci s Iráckým forem v prostorách Casa Gelmi na Vinohradech společenský a kulturní večer u příležitosti vzniku republiky Irák. V průběhu večera vystoupily orientální tanečnice.¹⁴¹⁶

Kulturní večery, slavnostní shromáždění konané v Praze

Velmi oblíbené se od devadesátých let staly večery arabské poezie. V Praze v té době pobývali dva významní arabští básníci: irácký básník Mahdi al-Jawáhirí, který žil v Praze 30 let (1961-1991), a jemenský Mohamed al-Sharafí, který působil v Praze na velvyslanectví své země v devadesátých letech jako chargé d'affaires a kterého se právě díky večerům poezie podařilo nadšenému překladateli z arabštiny Ing. Hajskému objevit. Přednes arabské poezie je velmi starobylý, pateticky pojatý. Pro specialisty - arabisty, etnografy, etnology, historiky i herce a další umělce je zdrojem poučení a inspirace.

Dne 15.8.1996 se konal ve spolupráci se společností AL-CESSER „Večer arabské kultury“. Večer byl zahájen přednáškou pana Abdula Nasser Chlaila nazvanou „Arabské slunce“. Poté vystoupil Ing. J. Hajský a představil několik arabských básníků, kteří věnovali své básně Praze. Podrobně zhodnotil iráckého básníka Muhammada M. al-Džawíhíriho, který pobýval mnoho let v Praze, oblíbil si ji a ve své básni „Rozmluva s Prahou“ svůj vřelý vztah vyjádřil. Účastníci měli možnost slyšet a vidět z videozáznamu staříckého básníka recitujícího

¹⁴¹¹ Tunisko – čtyřicet let od dosažení nezávislosti. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1996, str. 25; Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/, str. 5-8.

¹⁴¹² Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

¹⁴¹³ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2001, str. 3-6.

¹⁴¹⁴ Hrušková, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006, str. 3-5.

¹⁴¹⁵ Regner J., Výťah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2008. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 5.

¹⁴¹⁶ Zeithamlová M., Co jsme letos naším členům nabídli a nabídneme. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 2.

své vyznání Praze v arabštině.¹⁴¹⁷ Dne 10.12.1996 uspořádala Společnost česko-libyjského přátelství večer poezie věnovaný významnému libyjskému spisovateli Ahmadu Ibrahimu Al-Fakíhovi. Účastníci večera obdrželi dárek – několik povídek autora v překladu J. Hajského.¹⁴¹⁸ Sdružení přátel Jordánska uspořádalo v r. 1996 jordánský večer.¹⁴¹⁹

Sdružení přátel Libye v čele s Ing. Odrym a Ing. Hajským patřilo v druhé polovině devadesátých let k nejaktivnějším.¹⁴²⁰ V 1. pololetí r. 1997 uspořádalo dva arabské kulturní večery věnované jemenskému básníku Mohammadovi Mahdí Al-Jawahirimu a libyjskému spisovateli Ibrahimu Al-Kaunímu.¹⁴²¹

Dne 17.5.1997 uspořádala Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Jemenu společnou oslavu státního svátku a výročí sjednocení Jemenu. Úvodní slovo přednesl předseda Sdružení JUDr. Václav Školout a chargé d'affaires Jemenu Mohamed Al-Sharafí. Na téma „*Tradice, přítomnost a perspektivy česko-jemenské spolupráce*“ hovořil Dr. Jaroslav Bureš. Druhá část večera byla věnována básnické tvorbě Mohameda al-Sharafího. Verše v arabštině přednesl Ing. Džáfar Hajdar, v češtině Ing. Jaromír Hajský, který text přeložil. Český text básní byl rozdán účastníkům.¹⁴²² O kulturní večery byl takový zájem, že byl závěru měsíce září 1997 uskutečněn další. 24.9.1997 uspořádala SČA kulturní večer „*Žena v arabské poezii*“, poezie básníků Jemenu, Tuniska, Maroka.¹⁴²³ A konečně 21.10.1997 v Národním domě na Vinohradech v Praze uspořádal Irácký klub a Společnost česko-arabská kulturní a společenský večer nazvaný „*Muhammad Mahdí al-Džawáhiri (1899–1997) a Praha*“.¹⁴²⁴

21.5.1998 byl uspořádán arabský kulturní večer věnovaný arabské poválečné literatuře. Během večera byl připomenut jemenský státní svátek recitací básně Muhammada Sharafího.¹⁴²⁵ 24.6.1998 byl v prostorách Klubu Lávká uspořádán kulturní večer nazvaný „*Nizár Kabbání - kníže lyriků*“ věnovaný nedávno zemřelému syrskému básníkovi Nizáru Kabbánímu. Verše přednesla herečka Národního divadla Klára Jerneková. Syrské ženy připravily pro návštěvníky večera arabské pochoutky.¹⁴²⁶ Díky finanční podpoře jordánské firmy Jorco v r. 1998 bylo možno obohatit kulturní akce o hudbu. V prostorách firmy Jorco byla uspořádána dvě přátelská posezení s arabskou hudbou.¹⁴²⁷ Podpořena byla iniciativa

¹⁴¹⁷ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 1. června do 31. srpna 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1996, str. 5-8.

¹⁴¹⁸ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10; Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 7.

¹⁴¹⁹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem, str. 7.

¹⁴²⁰ Voleš Ivan, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998, Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 1/1998, str. 3-8.

¹⁴²¹ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997, str. 3-8.

¹⁴²² Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997.

Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1997, str. 3-8.

¹⁴²³ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za třetí čtvrtletí 1997, Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 3/1997, str. 3-5; Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za čtvrté čtvrtletí 1997. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 2-5; Voleš, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998, str. 3-8.

¹⁴²⁴ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za třetí čtvrtletí 1997, str. 3-5.

¹⁴²⁵ Informace o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od května do srpna 1998.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 3-5.

¹⁴²⁶ Informace o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od května do srpna 1998, str. 3-5. a také Ing. Jaromír Hajský, Vzpomínka na syrského básníka Nizára Kabbáního. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 28.

¹⁴²⁷ Voleš Ivan, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

dvou studentek, které po několika měsíčním pobytu v Palestině shromáždily fotografie, ukázky z palestinských řemesel, a uspořádaly výstavku, která upoutala pozornost veřejnosti.

Počátkem června 1999 v kulturním domě v Kyjích uspořádalo Sdružení přátel Jemenu kulturní večer věnovaný státnímu svátku Jemenské republiky. Večer se stal příležitostí k bližšímu seznámení s Jemenci žijícími v ČR. V kulturní části zazněly verše jemenského básníka Sharafiho v překladu Ing. J. Hajského a přednesu Ing. J. Hajdara.¹⁴²⁸ Večera se zúčastnil také zástupce velvyslanectví Jemenu v Praze, ministr Abdulrahman H. Shugay.¹⁴²⁹ V listopadu 1999 uspořádalo Sdružení přátel Sýrie ve spolupráci s velvyslanectvím Sýrie v Praze Syrský večer. Na večeru promluvil chargé d'affaires Hassam Mashfej a po něm přednesl přednášku Doc. Eduard Gombár na téma „*Sýrie-kolébka panarabismu*“. Zazněly také verše básníka Nizára Kabbáního v překladu Jaromíra Hajského. J. Hajský připravil knihu tohoto významného syrského básníka. Knihu ilustroval akad. malíř Vladimír Komárek.¹⁴³⁰

7.10.2000 uspořádalo Sdružení přátel Libye přátelské setkání. Účastníci si vyslechli přednášku předsedy Sdružení Ing. Odryho o současné Libyi, které bylo doplněno promítáním dokumentů.¹⁴³¹

V červnu 2001 se Společnost česko-arabská spolupodílela na kulturním večeru věnovaném 100. výročí narození velkého arabského básníka Mohammada al-Džawáhirího. Večer uspořádala agentura Babylon a Klub iráckých občanů v ČR v kulturním domě na Vinohradech. O díle básníka promluvil profesor Jaroslav Oliverius z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.¹⁴³² Sdružení přátel Libanonu se v r. 2001 spolupodílelo na kulturním večeru věnovaném Libanonu. Při této příležitosti přednesl projev velvyslanec Libanonu Zouhair Kazzar. Zároveň otevřel výstavu fotografií, připravenou Klubem Libanonských občanů v ČR. Na večeru zazněla libanonská hudba a podávaly se libanonské předkrmy a cukrovinky.¹⁴³³

21.9.2002 uspořádala plzeňská pobočka společnosti společně se Sdružením občanů arabských států v Západočeském kraji kulturní večer, na němž si připomněla státní svátky Alžírsko, Maroka, Libye a Jemenu. Večera se zúčastnila Ing. Hrušková.¹⁴³⁴

25.3.2003 uspořádala Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Jemenu spolu s Centrem Al Jawahiri autogramiádu knížky Jaromíra Hajského s ilustracemi Josky Skalníka „*Příběh básníka ze země královny Bilkíz*“. Kulturní večer zahájil ředitel Centra Al Jawahiri Dr. Rawa Jassani. Po něm vystoupil velvyslanec Jemenské republiky v Praze Sálem Jahjá al Cháridža. Dále hovořil předseda SČA Ing. J. Regner a autor knihy J. Hajský. Autogramiády se zúčastnili i další hosté jako Prof. Erazim Kohák, Ivan Binar - předseda Obce spisovatelů, zástupci arabských velvyslanectví aj.¹⁴³⁵ V r. 2003 uspořádalo ještě Sdružení přátel Jemenu

¹⁴²⁸ Marie Hrušková: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

¹⁴²⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce červen a červenec 1999*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 3-4.

¹⁴³⁰ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

¹⁴³¹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od 22. srpna do 3. listopadu 2000*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2000, str. 3-5.

¹⁴³² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období od května do 10. září 2001)*, str. 3-6.

¹⁴³³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5; Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

¹⁴³⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

¹⁴³⁵ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až duben 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 3-5.

pod záštitou velvyslance Jemenské republiky v Praze oslavu 13. výročí vyhlášení sjednocení země slavnostní večer v kulturním domě v Kyjích. Večera se zúčastnili velvyslanci většiny arabských zemí. Projevy přednesli velvyslanec Jemenské republiky Al Charidžah a předseda Sdružení přátel Jemenu JUDr. Školout. V kulturní části vystoupili jemenští tanečníci. Ing. J. Hajský přednesl za hudebního doprovodu básně Muhammada as-Sharafiho. Ing. Džáfar Hajdar doplnil vystoupení přednesem básně v originále. Na závěr večera zahrála arabská hudební skupina Zerjab.¹⁴³⁶ V prosinci 2003 byla uspořádána beseda „*Kontakt s dnešním Libanonem*“. Akci uspořádalo Česko-libanonské sdružení ve spolupráci s Libanonským klubem v Praze a Českou asociací turistických novinářů. Na programu byly ukázky z libanonské hudby a literatury, fotografie a vystoupení expertů.¹⁴³⁷

25.3.2004 se uskutečnila v Klubu slovenské kultury v Praze na Žižkově beseda. Na pouť do Mekky vzpomínal první československý *hadži* (poutník do Mekky) Dr. R. Raczynski, CSc. Kromě mnoha zájemců se večera zúčastnili velvyslanec Království Saúdské Arábie princ Mansúr Bin Chálid al-Saúd a tajemník velvyslanectví Slovenské republiky v Praze Boris Gandel. Večer zahájil a všechny přítomné přivítal jménem SČA předseda Ing. J. Regner.¹⁴³⁸ 20.4.2004 uspořádalo Sdružení přátel Sýrie v hotelu Moráň večer ke státnímu svátku Sýrie. Vedle delegace velvyslanectví Sýrie byla přítomna většina arabských velvyslanců a také doyen arabského diplomatického sboru arcibiskup Diego Causero.¹⁴³⁹ Dne 9.6.2004 se uskutečnil jemenský kulturní večer při příležitosti výročí sjednocení země. Večer připravilo Sdružení přátel Jemenu ve spolupráci s Národní knihovnou ČR, pod záštitou velvyslanectví Jemenské republiky v Praze. V zasedacím sále Národní knihovny ČR uvítal přítomné předseda sdružení Dr. Školout. Velvyslanec Jemenské republiky Salem Yahya al-Kharejah připomenul historický význam sjednocení Jemenu jak pro lid jeho země, tak pro celý region. Poté bylo slovo předáno umělcům. Básně jemenského básníka Muhammada Šarafiho přednesl herec Otakar Brousek st. podle překladu J. Hajského. Večer uzavřela svým vystoupením arabská hudební skupina Zerjab. Přítomni si na závěr večera měli možnost vyměnit své dojmy při pohoštění před vchodem do zasedacího sálu knihovny.¹⁴⁴⁰ Dne 9.9.2004 uspořádalo Sdružení přátel Libye ve spolupráci s Národní knihovnou ČR a pod záštitou velvyslanectví Libye u příležitosti státního svátku Libye *Libyjský kulturní večer*. Literární večer se konal v zrcadlové kapli Národní knihovny. Hlavní projev přednesl předseda Sdružení přátel Libye Mgr. M. Houska a chargé d'affaires Libye v Praze Abdussalám ar-Raqii. Na večeru vystoupil Otakar Brousek st. a Ing. Džáfar Hajdar. Vystoupení doprovázela arabská hudba.¹⁴⁴¹

9.12.2005 uspořádalo Sdružení přátel Sýrie v hotelu Moráň v Praze 2 kulturní večer, kterého se zúčastnila i řada představitelů arabských velvyslanectví v Praze.¹⁴⁴²

¹⁴³⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

¹⁴³⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

¹⁴³⁸ Houska Miroslav, *Na pouť do Mekky vzpomíná I. čl. Hadži dr. R. Raczynski, CSc.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 30-31.

¹⁴³⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹⁴⁴⁰ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*, str. 3-6. Také viz Houska Miroslav, *Jemenský kulturní večer*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 32-33.

¹⁴⁴¹ Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 39. Také viz Ing. Marie Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 3-4.

¹⁴⁴² Regner, Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, str. 9-14; Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské*

Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Iráku společně s Česko-arabskou obchodní komorou uspořádali 24.2.2006 u příležitosti Česko-arabského podnikatelského fóra v paláci Blaník kulturní večer. Představila se andalusko-arabská hudební skupina, M. Čumpelíková a její skupina předvedli břišní tance, dále vystoupila známá arabská hudební skupina Zerjab a na závěr vystoupila hudební a taneční slovenská skupina Limbora. Mezi hosty byli arabští podnikatelé a zástupci arabských velvyslanectví.¹⁴⁴³

25.10.2007 uspořádala Společnost česko-arabská, Centrum al-Jawáhirí, Irácké fórum a nakladatelství Babylon ve velkém sále Městské knihovny v Praze kulturní večer u příležitosti 10. výročí úmrtí velkého iráckého básníka Mahdi al-Džawáhirího. Verše básníka přednesl v českém překladu J. Hajského Milan Friedl a Dagmar Zvoníčková. Vystoupila skupina Zerjab a zpěvačka Ferida z Holandska. Program byl doplněn krátkým filmem o životě básníka a výstavou fotografií. Záštitu nad večerem přijal ministr kultury Václav Jehlička a primátor hl. m. Prahy Pavel Bém.¹⁴⁴⁴

V roce 2008 oslavila Společnost svátek společně s Kurdským občanským sdružením 21.3. svátek jara *Nourúz* v kulturním domě v Ládví v Praze 9.¹⁴⁴⁵ Koncem dubna 2008 se konal „Syrský večer hudby a poezie“ v Domě národnostních menšin v Praze 2. Večer byl věnován 10. výročí úmrtí syrského básníka Nizára Kabáního. Jeho verše v češtině i arabštině a hudba skupiny Zerjab byla na programu večera.¹⁴⁴⁶ V první polovině října 2008 se uskutečnila akce „Jemenský půlměsíc“, na niž společnost spolupracovala s velvyslanectvím Jemenu. V Domě národnostních menšin se konalo setkání s novináři a dobrovolníky, kteří v Jemenu pracovali a žili, a byla uvedena premiéra filmu Nadi Strakové a Pavla Vondry „Králové ze Sáby“. „Večer věnovaný kátu“ se uskutečnil v restauraci Karavanseraj v Praze 1. Na závěr jemenských dnů se uskutečnilo setkání účastníků akce s Jemenci žijícími v ČR.¹⁴⁴⁷

Dne 9.9.2009 uspořádala SČA společně s Libanonským klubem v ČR a za podpory Nadace Anny Lindh v Praze v kostele Sv. Michala na Starém Městě kulturní večer „*Meditace o naději*“ věnovaný libanonskému básníku Chalílu Džibránovi. Verše přednesl herec Alfréd Strejček, na kytaru hrál Štěpán Rak.¹⁴⁴⁸ 27.10.2009 se konal v Casa Gelmi ve spolupráci s Iráckým forem kulturní večer. Zazněly arabské básně, zatančily orientální tanečnice a na závěr bylo iráckými ženami připraveno arabské pohoštění.¹⁴⁴⁹ V roce 2010 se konal tento večer 18.12.¹⁴⁵⁰ V roce 2011 na stejném místě to bylo 17.12.

Kulturní večery a slavnostní shromáždění pořádané v Náprstkově muzeu

V r. 1992 Společnost čs.-arabská a Sdružení přátel Jemenu oslavili státní svátek a 2. výročí sjednocení Jemenu třemi akcemi: Bylo uspořádáno přátelské setkání v Náprstkově muzeu, na němž přednesla projev místopředsdkyně společnosti Ing. Hrušková. S projevem vystoupil jemenský velvyslanec Abdullatif Mohamed Dhaif Allah. O své zážitky z působení v Jemenu se podělil Ing. Brunclík, který své vyprávění doplňoval krátkým filmem. V dubnu byla v prostorách Náprskova muzea z iniciativy Sdružení přátel Jemenu instalována výstavka

a Společnosti přátel Afriky za 2. pololetí 2005. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 5-7.

¹⁴⁴³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

¹⁴⁴⁴ *Slavnostní večer k 10. výročí úmrtí iráckého básníka Mahdí al-Džawáhirí*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 21.

¹⁴⁴⁵ Regner J., *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2008*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 4.

¹⁴⁴⁶ Regner, *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2008*, str. 4.

¹⁴⁴⁷ Regner, *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2008*, str. 5.

¹⁴⁴⁸ Zeithamlová M., *Co jsme letos našim členům nabídli a nabídneme*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 3.

¹⁴⁴⁹ Zeithamlová, *Co jsme letos našim členům nabídli a nabídneme*, str. 4.

¹⁴⁵⁰ Zeithamlová M., *Přehled činnosti SČA v roce 2010*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 4.

o Jemenu. Na počest 2. výročí sjednocení vydala Společnost a Sdružení věstník „*Jemen včera a dnes*“, který připravil Doc. Mlynárik.¹⁴⁵¹

23.10. a 13.11.2001 se v Náprstkově muzeu konaly dva večery libyjské poezie a povídky, které připravil Ing. Jaromír Hajský. Říjnový byl věnován představiteli libyjské prózy Ali Mustafovi al-Misrati a listopadový nestorovi libyjské poezie Chalifovi at-Tillisimu.¹⁴⁵²

Kulturní večery, shromáždění a další akce uskutečněné mimo Prahu

Kulturní večery nebo shromáždění mimo Prahu pořádaly většinou pobočky Společnosti česko-arabské. Nejaktivnější mezi nimi byly pobočky v Brně a Plzni.

V červnu 1999 se uskutečnila shromáždění k Mezinárodnímu dni Afriky v Plzni a Brně. V Plzni byla již tradičně spojena s výstavou, kterou připravila plzeňská pobočka Společnosti přátel Afriky. V Brně se podařilo získat pro akci primátora Ing. Petra Duchoně, který převzal nad akcemi záštitu. Na zahájení do Brna přijelo pět velvyslanců afrických a arabských zemí: Velvyslanec Egypta, Ghany, Libye, Jihoafrické republiky a nová velvyslankyně Nigérie. V dopoledních hodinách se delegace zúčastnila Brněnského autosalonu a v odpoledních hodinách navštívili zámek v Lednici.¹⁴⁵³

Dny Afriky v Brně byly pořádány i v květnu 2006. Akce se uskutečnila v sálech Semilasa a měla velkou účast. Z Prahy přijela velvyslankyně J.A.R. a Ghany a vysoká delegace Libyjského zastupitelského úřadu. Za SČA se zúčastnila Ing. M. Hrušková, brněnské vedení a členové pobočky. Záštitu převzal primátor Brna a přítomen byl také starosta Králova Pole. Akce se zúčastnilo mnoho Afričanů s rodinami. Zazněly projevy, živá i reprodukováná hudba, africké tance a předsálí čekalo na návštěvníky občerstvení, které uvařili sami Afričané, dále pletení copánků, přehlídka tradičních afrických oděvů, tombola i prezentace některých zemí včetně výstavky z činnosti brněnské pobočky.¹⁴⁵⁴

Dne 7.5.2005 uspořádala brněnská pobočka společnosti „*Večer s arabskou poezií hudbou a tancem*“. Na pozvání přijeli z Prahy Džáfar Hajdar a Moris Issa s překlady arabské poezie i české poezie do arabštiny. Přednesli básně Jaroslava Seiferta arabsky a přednesli také vlastní básnickou tvorbu. Na večeru vystoupila i pražská hudební skupina Zerjab ve složení Marwan Al-Solaiman, Haitham Faraq a Mouin Abu Chahine. O večeru přinesla krátkou zprávu i Česká televize.¹⁴⁵⁵ V březnu 2006 uspořádala brněnská pobočka SČA také koncert etnické hudby z Maroka a Alžíru.¹⁴⁵⁶

Členové předsednictva Prof. MUDr. Jan Slípka, DrSc., předseda Sdružení přátel Iráku a pobočky SČA v Plzni a Milena Zeithamlová, členka předsednictva SČA se zúčastnili v r. 2001 slavnostního večera pořádaného v Plzni Klubem arabských občanů v ČR.¹⁴⁵⁷ Spolupráce se Sdružením arabských občanů žijících v Západočeském kraji pokračovala

¹⁴⁵¹ *Zpráva o činnosti za 1. pololetí 1992*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992, s. 4-5.

¹⁴⁵² Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5; Hajský Jaromír, *Libyjské kulturní večery*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 18-19.

¹⁴⁵³ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce červen a červenec 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 3-4.

¹⁴⁵⁴ Tesař Rostislav, *Den Afriky v Brně*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 7.

¹⁴⁵⁵ Začalová Pavla, *I Brno žije arabskou hudbou, poezií a gastronomií*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 34-35.

¹⁴⁵⁶ Šmerdová, *Arabské kulturní dny v Brně*, str. 10-11.

¹⁴⁵⁷ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2001, str. 3-6.

i v r. 2002.¹⁴⁵⁸ Dne 19.1.2002 uspořádalo v Plzni Sdružení přátel Iráku, pobočka SČA a Sdružení arabských občanů v ČR kulturní večer věnovaný iráckému školství a kulturním hodnotám této země. Přednášku vedl Prof. Slípka. Večera se zúčastnili i předseda SČA Ing. Regner, Ing. M. Hrušková, a M. Zeithamlová.¹⁴⁵⁹

Dne 8.3.2002 uspořádala SČA a Sdružení přátel Sýrie výjezdni syrský večer v arabské restauraci Al Sham v centru Brna. Večer zaštitil vedoucí syrské diplomatické mise chargé d'affaires Hayssam Mashfej. Večera se zúčastnili i další arabští diplomaté a ředitelka Amerického kulturního střediska v Praze Evelyn A. Early. Vedoucí syrské dipl. mise H. Mashfej přednesl projev, v němž poukázal na historické poklady a památky Sýrie a zdůraznil zájem na posilování spolupráce mezi ČR a Sýrií. Za Sdružení přátel Sýrie pozdravila shromáždění Dr. J. Gombárová.¹⁴⁶⁰

Spolupráce s kluby arabských občanů v ČR

Zpočátku 90. let se konaly akce klubů arabských zemí téměř pravidelně. Jednalo se o velká shromáždění s kulturním programem a za přítomnosti velvyslanců i dalších zástupců arabských velvyslanectví. Postupně, jak se stávala pro arabské studenty Česká republika méně dostupná, těchto akcí ubývalo. V poslední době, tj. v letech 2005, a dál směrem k současnosti, vystřídaly akce svazů studentů setkání občanů arabských zemí. Většinou se jedná o starousedlíky, bývalé studenty, kteří v České republice zůstali většinou proto, že zde založili rodiny.

Místa setkání se dnes těžko dohledávají. V bulletinech nebývají většinou vzhledem k množství uvedena. Několika setkání se autorka sama účastnila. Bývala pořádána v prostorných vysokoškolských klubech, např. setkání syrských studentů se většinou konala v hale Masarykovy kolejí ČVUT v Praze 6 - Dejvicích v Thákurově ul., kde se konají obvykle studentské plesy.

Dne 17.11.1990 se uskutečnilo shromáždění pořádané společně se Svazem syrských studentů (asi 450 studentů). Hlavní projev přednesl předseda Svazu syrských studentů Ing. Samir Massad. Za velvyslanectví E.A.R. vystoupil velvyslanec Soubhi Haddad a následoval kulturní program připravený studenty. V roce 1991 společnost vyslala svou zástupkyni A. Novohradskou na shromáždění, které uspořádali palestínští studenti v ČSFR ke Dni půdy. Téhož roku se místopředsedkyně SČA Ing. M. Hrušková zúčastnila výroční konference Svazu syrských studentů a přednesla zde projev. Přítomen byl velvyslanec SAR, který poděkoval společnosti za její aktivitu. Ing. Hrušková pozdravila také shromáždění, které pořádali studenti ke státnímu svátku Súdánu v r. 1991. Dne 17.4.1991 uspořádala společnost společně se Svazem syrských studentů shromáždění ke státnímu svátku Syrské arabské republiky. Za společnost shromáždění pozdravil místopředseda Dr. Vychodil. Přítomni byli zejména syrští a zahraniční studenti, velvyslanci arabských států a členové Společnosti čs.-arabské. Studenti připravili kulturní program. A dne 11.5.1991 se členové Společnosti čs.-arabské účastnili shromáždění ke Dni Afriky, které uspořádala Společnost přátel Afriky se svazy afrických studentů v ČSFR. Asi k 500 účastníkům promluvil místopředseda Společnosti přátel Afriky Dr. Vladimír Klíma.¹⁴⁶¹

V r. 1992 na počest 400. výročí narození J. A. Komenského a ke Dni Afriky uspořádaly svazy zahraničních studentů, Dům zahraničních styků MŠMT ČR a obě společnosti setkání zahraničních studentů s představiteli univerzity, vysokých škol a zástupců

¹⁴⁵⁸ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 4 - prosinec 2002, str. 5-7.

¹⁴⁵⁹ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 3-6.

¹⁴⁶⁰ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002*. Bulletin 2/2002, str. 3-6.

¹⁴⁶¹ *Zpráva o činnosti Společnosti čs. arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991*, str. 8-11.

magistrátu.¹⁴⁶² 17.4.1992 uspořádalo Sdružení přátel Sýrie spolu se Svazem syrských studentů shromáždění ke státnímu svátku Syrské arabské republiky. Projev za Společnost čs.-arabskou přednesl předseda SČA Dr. Jaroslav Šabata. Za syrskou stranu hovořil velvyslanec Soubhi Haddad a předseda Svazu syrských studentů Ing. Samir Massad. Po oficiálních projevech následoval kulturní program.¹⁴⁶³

K syrskému státnímu svátku uspořádaly v r. 1993 Svaz syrských studentů a Sdružení přátel Sýrie shromáždění v Kulturním domě v Praze na Smíchově. Zúčastnili se ho syrští a další arabští studenti, zástupci arabských zastupitelských úřadů a další hosté. Na shromáždění promluvil místopředseda SČA Ing. I. Voleš a syrský velvyslanec Soubhi Haddad.¹⁴⁶⁴ Společně se Svazem palestinských studentů SČA uspořádala v r. 1993 přátelský večer, v rámci něhož byl připomenut „Den revoluce“ a „Den půdy“. Zazněly zde projevy představitelů svazu studentů, místopředsedy Sdružení přátel Palestiny Jana Turka a zástupce velvyslanectví Státu Palestina, následoval kulturní program. Večera se zúčastnilo 300 lidí.¹⁴⁶⁵

28.3.2002 se v reprezentativních prostorách Žofína konaly oslavy 25. výročí oslavy vyhlášení lidové moci v Libyi. Na shromáždění promluvil vedoucí libyjské diplomatické mise Omar al-Dalál, dále předseda SČA Ing. J. Regner, předseda Sdružení přátel Libye Mgr. Miroslav Houska a předseda Svazu Libyjských studentů v ČR Hassan Omar Greshen.¹⁴⁶⁶

Dne 13.4.2006 se v Praze konalo výroční setkání libyjských studentů a oficiálních představitelů státu u příležitosti oslav výročí povstání studentů v roce 1976. Setkání organizoval generální svaz studentů Velké Džamáhiríje v České republice. Na slavnostním zasedání promluvil předseda studentů Libye v ČR Elfakrí, představitel Velké Džamáhiríje v Praze Zurgani aj. Setkání se zúčastnila delegace SČA (Zeithamlová, Tesař, Mrázek). Pozornost účastníků vzbudila informace, že i díky podpoře z libyjské strany bude vydána kniha Dr. Mrázka *„Libyjskou Saharou po velbloudích stezkách“*, která byla slavnostně pokřtěna začátkem června 2006. Publikace pojednávala o zkušenostech českého geologa z pětiletého pobytu v Libyi. Kniha byla rovněž prezentována při příležitosti *„Mezinárodního roku boje proti suchu a šíření pouští“*, projektu zaštitěného EU a Ministerstvem životního prostředí ČR.¹⁴⁶⁷

Dne 21.3.2008 uspořádala Společnost ve spolupráci s Kurdským občanským sdružením oslavu Svátku jara. Oslava se uskutečnila v kulturním domě v Ládví za velké účasti arabské komunity. Většinu nákladů hradilo kurdské sdružení.¹⁴⁶⁸

Dalšími významnými akcemi r. 2008 byly *„Syrský večer poezie“* uspořádaný koncem dubna v Domě národnostních menšin ve spolupráci s Arabským kulturním fórem a irácký večer pořádaný ve spolupráci se Sdružením iráckých občanů. Syrský večer byl věnován 10. výročí úmrtí syrského básníka Nizára Kabbáního. Na akci vystoupila skupina Zerjab a přítomni byli i někteří velvyslanci arabských zemí. Na iráckém večeru uspořádaném společně s iráckým fórem u příležitosti 50. výročí vzniku republiky Irák byl promítнут film

¹⁴⁶² Zpráva o činnosti Společnosti československo-arabské za 1. pololetí 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992, str. 4-5.

¹⁴⁶³ Zpráva o činnosti Společnosti československo-arabské za 1. pololetí 1992, str. 4-5.

¹⁴⁶⁴ Hrušková Marie, Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993, str. 4-5.

¹⁴⁶⁵ Hrušková, Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993, str. 4-5.

¹⁴⁶⁶ Hrušková, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002, str. 3-6; Houska Miroslav, 25. výročí vyhlášení lidové moci v Libyjské arabské lidové socialistické džamáhiríji. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 9-10.

¹⁴⁶⁷ Tesař Rostislav, Slavnostní shromáždění studentů Libye. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 30-31.

¹⁴⁶⁸ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 3; Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 4.

o obnově kulturních památek, kterou realizuje česká společnost Gema ArtGroup, a.s. Slovem doprovázel Mgr. Miroslav Houska.¹⁴⁶⁹

V listopadu 2008 uspořádala SČA společně s Libanonským klubem pod záštitou náměstkyň primátora Ing. M. Kousalíkové koncert libanonského klavíristy Alepha.¹⁴⁷⁰

Významná byla setkání s arabskými občany nebo studenty, která pořádaly pobočky Společnosti česko-arabské v Brně, kde je druhá největší arabská komunita v ČR, a v Plzni, kde existuje Sdružení arabských občanů v ČR.

V červnu 2003 uspořádala plzeňská pobočka SČA a Sdružení arabských občanů v západních Čechách kulturní večer ke státnímu svátku. Na večeru promluvil alžírský velvyslanec Meziane-Cherif, chargé d'affaires Státu Palestina Jamal al Jamal, za Společnost česko-arabskou předseda Ing. J. Regner a za Sdružení arabských občanů MUDr. Mohammed Hassan. V kulturní části přednesla básně z tvorby aš Šaraího paní Sacáda Rammadán a několik arabských básní zarecitoval J. Hajdar.¹⁴⁷¹

15.4.2005 se v prostorách kulturního centra Semilaso v městské části Královo pole v Brně uskutečnil večer studentů Libye. Večer proběhl díky svému programu, národnímu jídlu a především díky představiteli Svazu studentů Libye Salemovi Sayedovi Elfaktrimimu a členům brněnské pobočky Společnosti přátel Afriky na vysoké úrovni. Akce se zúčastnil chargé d'affaires libyjského velvyslanectví v Praze Kamal M. Belashe – Hara. Setkání se zúčastnili studenti brněnských vysokých škol a představitelé Společnosti přátel Afriky.¹⁴⁷²

V srpnu 2006 se zástupci brněnské pobočky setkali se zahraničními studenty, kteří neodjeli na prázdniny domů. Přátelské posezení se uskutečnilo na zahradě jednoho z členů SČA a další akcí byl společný výjezd do Kroměříže za památkami UNESCO.¹⁴⁷³

29.10.2009 připravila pobočka v Brně besedu „*Pozice islámu v ČR a budoucí vývoj*“, kde vystoupili odborníci z Masarykovy univerzity v Brně, Palackého univerzity v Olomouci, prezident brněnské Islámské obce Ing. H. Muneeb Alrawi a člen předsednictva brněnské pobočky Ing. Stanislav Javora, dlouholetý expert v Libyi.¹⁴⁷⁴

20.3.2010 se Společnost podílela na kulturním večeru „*Arabský svět a ČR*“ v Plzni společně se Sdružením arabských občanů v Plzni.¹⁴⁷⁵

Zájezdy

Společnost česko-arabská uspořádala také dva zájezdy svých členů do arabských zemí. První byl do Egypta, druhý do Jordánska. Oba zájezdy se uskutečnily v polovině devadesátých let, kdy začaly být arabské země pro české občany cenově přístupnější, ale zároveň cestování do těchto zemí nebylo tak běžnou záležitostí, jakou je dnes.

Kromě toho, že cestovní kancelář poskytly Společnosti slevu a zájezd byl pro členy finančně velmi výhodný, byl pro účastníky výjezdu připraven mimořádný program. Samotní průvodci byli velmi erudovaní. V případě prvního zájezdu byla vedoucí Doc. Klenerová, členka předsednictva, která byla velmi znalá způsobu života v Egyptě. V případě druhého

¹⁴⁶⁹ Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské*. Bulletin 3-4/2008, str. 3; *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009*, str. 4.

¹⁴⁷⁰ *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12.2.2009*, str. 5.

¹⁴⁷¹ Marie Hrušková: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5; Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

¹⁴⁷² Javora, *Večer studentů Libye*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 35.

¹⁴⁷³ Šmerdová, *Arabské kulturní dny v Brně*, str. 10-11.

¹⁴⁷⁴ Tesar Rostislav, *Z činnosti pobočky Brno*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 5.

¹⁴⁷⁵ Zeithamlová M., *Přehled o činnosti SČA v roce 2010*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 4.

zájezdu provázeli skupinu pův. jordánští občané žijící v Praze, majitelé jordánské společnosti JORCO.

Egyptská skupina navštívila kromě řady památek působiště českých egyptologů v Abusíru. V Egyptě se skupina zúčastnila zahájení výstavy na českém velvyslanectví. Mezi účastníky zájezdu byli členové předsednictva SČA, studenti a absolventi FF UK, oboru Egyptologie – členové SČA. Byla mezi nimi např. Mgr. Sylva Pavlasová, pozdější kurátorka egyptské sbírky v Náprstkově muzeu a velmi platná členka předsednictva. Možnosti využila také dlouholetá asistentka-legenda egyptského velvyslance, Dr. Fišerová s manželem, rovněž členka SČA, která využila této příležitosti ke své vůbec první návštěvě Egypta.

Egyptská skupina se setkala na závěr cesty s představiteli tehdejší Egyptsko-české společnosti. Jordánský zájezd byl pojat více komerčně a za obchodními zájmy. Oba zájezdy se těšily přízni místních médií.

Zájezd do Egypta

27.9.–5.10.1995 se uskutečnil zájezd do Egypta, kterého se zúčastnilo 24 členů Společnosti česko-arabské. Zájezd zorganizovalo pro Sdružení přátel Egypta. Cesta a částečně i program byl zajištěn prostřednictvím cestovní kanceláře CK Travel Expert, jejíž majitelé pan a paní Dr. Magraby byli rovněž členy Sdružení přátel Egypta. Vedoucí velmi úspěšného zájezdu a hlavní organizátorkou byla členka předsednictva SPE Doc. MUDr. Věra Klenerová. S organizací pomohl ex-velvyslanec v Egyptě Ing. Ivan Voleš, a také egyptský velvyslanec v Praze Assem Megahed.

Skupina byla ubytována v hotelu CAIROTEL v diplomatické čtvrti Maadi, s výhledem na Nil a gízské pyramidy. Účastníci navštívili Egyptské muzeum, nejslavnější káhirské mešity jako mešita Mohammeda Alího, bazar Khan-el-Khalíli, ale i světoznámé křesťanské (koptské) památky a synagogu Ben Ezra. Plavili se po Nilu a viděli také moderní Káhiru a její nákupní centra. Nezapomenutelným zážitkem byla návštěva Velkých pyramid v Gíze. Někteří se svezli na velbloudech. Vyvrcholením programu byl den strávený v Abúsíru společně s Prof. M. Vernerem z českého Egyptologického ústavu FFUK. Fotografie Milana Zeminy dokumentující práci českých egyptologů v Egyptě skupina shlédla na výstavě, která se konala na Americké univerzitě. Na pozvání českého velvyslance v Egyptě Dr. Břetislava Vachaly se skupina zúčastnila slavnostní vernisáže. Poslední den zájezdu skupina vyjela do 2000 let staré Alexandrie, druhého největšího města Egypta. Během pobytu se skupina setkala také s přáteli ze Společnosti egyptsko-českého přátelství, kteří pro ně na závěr pobytu připravili bohatou recepci v hotelu Shepard. Recepce se zúčastnila řada významných osobností. Slavnostní projev přednesl exministr Maher Abbaza, předseda Společnosti egyptsko-české exministr Foad Abu Zagla a Dr. E. El Haddidy. Za českou stranu promluvila Doc. Věra Klenerová.¹⁴⁷⁶

Zájezd do Jordánska

13.-20.4.1996 uskutečnilo Sdružení přátel Jordánska ve spolupráci s firmou Royal Jorco, s.r.o. zájezd českých podnikatelů do Jordánska. Cílem bylo rozšířit vzájemné ekonomické vztahy.¹⁴⁷⁷ Cesta se uskutečnila v návaznosti na arabský hospodářský summit, který se konal na přelomu října a listopadu 1995 v Ammánu, kde se jednalo o spolupráci arabského světa se subjekty z vyspělých průmyslových zemí.

Vedoucím delegace byl Ing. J. Jiráček Ministerstva průmyslu a obchodu v Praze. Účelem mise bylo vyhledávání jordánských partnerů pro výrobní spolupráci zúčastněných českých firem (The Conference for the Support of Business Relations between the Czech

¹⁴⁷⁶ *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 3. čtvrtletí 1995.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4 /1995, str. 6-8.

¹⁴⁷⁷ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 5-8.

Republic and Jordan). Společnost Royal Jorco zorganizovala jednání s Jordánskou hospodářskou komorou, Jordánskou průmyslovou komorou, Sdružením jordánských obchodníků, Jordánskou bankovní asociací, Investičním fondem a dále přijetí u ministra dopravy, ministra energetiky a přírodních zdrojů a ministra zemědělství. Některé společnosti jednaly s generálním ředitelem Jordan Petroleum Co. A s vedením Arab Bank.

Jordánské sdělovací prostředky věnovaly návštěvě 20členné české obchodní delegace mimořádnou pozornost. Ve dnech 15.-18.4.1996 byly v místním tisku zveřejňovány obsáhlé články o záměrech a cílech konference. Hlavní večerní televizní zprávy věnovaly konferenci každý den celkem 4 minuty v arabském i anglickém vysílání. V neděli 14.4.1996 se uskutečnilo setkání s vedoucím zastupitelského úřadu ČR v Ammánu.¹⁴⁷⁸

Další zájezdy

V polovině října 1997 odjela do Tuniska expedice plzeňské pobočky vedená Dr. Bartákovou.¹⁴⁷⁹

V dubnu 2000 byl pro členy Sdružení česko-jordánského přátelství uspořádán výhodný týdenní zájezd, který následoval po návštěvě papeže v Jordánsku, Izraeli a Palestině. Zájezd zorganizovala cestovní kancelář Sunrise Tours. Účastníci zájezdu se seznámili s historickými biblickými lokalitami (např. hora Nebo), s kulturními památkami a přírodními krásami (Jeras, Petra., Mrtvé moře) a užili si slunce u Rudého moře v Aqabě.¹⁴⁸⁰

Projekty

Ve dnech 15.-22.8.2005 se uskutečnil v Mikulově 6denní seminář, kterého se zúčastnilo přes dvacet studentů arabistiky a historie z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Filozofické fakulty Univerzity Komenského Bratislavě nazvaný „Multikulturní dimenze jižní Moravy“. Akce proběhla v rámci projektu Evropské unie „Mládež“.¹⁴⁸¹

Projektu se zúčastnili i vysokoškolští pedagogové z univerzit i orientálních ústavů z Prahy a Bratislavy. Partnery v projektu byla Společnost česko-arabská a Slovensko-arabská. Slovenskou účast zajišťovali ředitel Orientálního ústavu v Bratislavě Doc. Karol Sorby, DrSc. Na závěrečné diskuse se studenty přijeli z Prahy odborníci z Akademií věd Doc. Miloš Mendel, Dr. Jan Zouplna a z Bratislavy Dr. Gabriel Pirický. V rámci semináře se konalo i neformální přátelské setkání s muslimskou komunitou v mešitě v Brně. Skupině se věnoval osobně vedoucí brněnské Islámské obce Ing. Muneed Hassan Alrawi.

Součástí projektu byla i výstava fotografií člena Společnosti Romana Míška „Egypt – země islámských památek a tradic“, která byla zahájena 19.8.2005 v Dietrichsteinské hrobce v Mikulově. Pořadatelem byla Společnost česko-arabská a Kulturní centrum Mikulov. Výstava trvala od 19.8. do 15.9.2005. Výstavu zahájila egyptoložka Dr. Hana Navrátilová. Na zahájení přijel z Prahy egyptský velvyslanec s manželkou. Zahájení se zúčastnil i předseda SČA Ing. J. Regner a místopředsedkyně Ing. M. Hrušková a M. Zeithamlová.

¹⁴⁷⁸ Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 7, Informace o dubnové cestě do Jordánska 13.4.–20.4.1996 „Business week in Amman“ podle zprávy Ing. J. Jiráka, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 32-34.

¹⁴⁷⁹ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za čtvrté čtvrtletí 1997. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str. 2-5.

¹⁴⁸⁰ Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-5.

¹⁴⁸¹ Regner Josef, Hrušková Marie, Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

Ve dnech 27.8. až 3.9.2007 se uskutečnil v Mikulově projekt výměny mládeže evropského programu Mládež „Multikulturní dimenze jižní Moravy (Střední Evropa pod dotykem islámské kultury) – letní seminář“. Jednalo se o spolupráci 32 studentů a 8 pedagogů z Univerzity Karlovy v Praze, Univerzity Komenského v Bratislavě, Varšavské a Lodžské univerzity a univerzit z Istanbulu a Ankaru. Organizátorem byla opět Společnost česko-arabská.¹⁴⁸² V programu byl kromě návštěvy brněnské mešity také výlet do Vídně do vojenského historického muzea, kde jsou památky na boje s Turky. Ve Vídni byla také domluvena prohlídka hlavní mešity. Podařilo se navštívit i Institut orientalistiky na univerzitě. Denní program byl zakončen večeří v turecké restauraci Kent ve vídeňské čtvrti nazývané „Malé Turecko“.

Realizaci obou projektů předcházelo značné organizační úsilí. Kromě zajištění ubytování a stravování pro všechny účastníky bylo třeba projít všechna místa, a vzhledem k omezenému objemu finančních prostředků zajistit tam, kde to bylo možné, volné vstupy. Velmi vstřícné bylo vždy vedení zámku v Lednici, které poskytlo volné vstupy do zámku i na minaret a také zdarma místnost pro doprovodné přednášky studentů. Za režijní náklady byly poskytnuty prostory pro akce na zámku v Mikulově. Město Mikulov poskytlo zdarma svůj sál pro další přednášky věnované bojům s Turky u Vídně. Organizátoři (Prof. Gombár, Dr. Gombárová) také předem navštívili Vídeň a v hlavní mešitě předjednali návštěvu. Při té příležitosti byla učiněna i rezervace v turecké restauraci Kent. Na výjezd účastníků projektu do Vídně byl zajištěn autobus. Tři dny projektu, mezi nimi i návštěva Vídně, byly filmově zdokumentovány profesionálním kameramanem Zdenkem Zvonkem. 30 minutový film dodnes slouží ve výuce na Ústavu Blízkého východu FFUK v Praze.

V roce 2009 na základní škole v Budišově u Třebíče připravili členové brněnské pobočky SČA společně s učiteli a žáky projekt „Afrika a země Orientu očima dětí“. Škola na tuto projektovou výuku obdržela grant ve výši více jak 1 milion Kč.¹⁴⁸³

Dny arabské kuchyně

Dne 17.11.2004 uspořádali členové brněnské pobočky Společnosti česko-arabské v egyptské restauraci Faraon v Brně „Večer arabské kuchyně“. Šéfkuchařem a hostem večera se stal Dr. Charif Bahbouh, spoluautor publikace „Syrská a libanonská kuchyně“. Dr. Bahbouh a jeho pomocnice z řad SČA připravili pokrmy servírovaných formou švédských stolů. Každý z hostů obdržel při vstupu dvojazyčný, v zelené a bílé barvě jídelníček. Akce byla velmi hojně navštívena.¹⁴⁸⁴

V únoru 2006 uspořádala brněnská pobočka SČA v egyptské restauraci Faraón akci „Arabská kuchyně II. (pro pokročilé)“. Navazovala na akci „Arabská kuchyně I. (pro začátečníky)“. Patronem akce byl Ing. Naser Oweis, který pomohl s přípravou arabských pokrmů i s organizací večera. Večer zahrnoval i vystoupení břišní tanečnice.¹⁴⁸⁵

Festivaly, dětské soutěže

Sdružení přátel Iráku se v r. 1999 podílelo na přípravě folkového souboru Pálava na kulturní festival v Iráku.¹⁴⁸⁶ Odjezd skupiny byl 23.9.1999 letecky do syrského Damašku a poté autem přes poušť do Bagdádu. Vystoupení se konalo ve starobylém Babylónu a bylo

¹⁴⁸² Gombárová Jana, *Evropský projekt Mládež v Mikulově – Multikulturní dimenze jižní Moravy*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 31.

¹⁴⁸³ Tesař Rostislav, *Z činnosti pobočky Brno*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 5.

¹⁴⁸⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 3-4.

¹⁴⁸⁵ Šmerdová, *Arabské kulturní dny v Brně*, str. 10-11.

¹⁴⁸⁶ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

iráckým publikem vřele přijato. Skupina byla také přijata na iráckém Ministerstvu kultury a odnesla si z celé akce nezapomenutelné dojmy.¹⁴⁸⁷

V roce 2005 vyhlásila Společnost česko-arabská soutěž „*Arabský svět dětskýma očima*“. Výtvarná soutěž pro 1. předškolní děti, 2. děti od 6 do 10 let, 3. děti od 11 do 15 let, 4. mládež od 15 do 18 let, 5. handicapované děti. Vítězové jednotlivých kategorií měli možnost vidět svá díla na výstavě v Botanické zahradě v Praze Tróji od 18.6. do 16.7.2005. Slavnostního předání cen se zúčastnili velvyslanci jednotlivých zemí. Připraven byl bohatý kulturní program (orientální bazar, výtvarná dílna pro děti, orientální tanec).¹⁴⁸⁸

Soutěž „*Arabský svět dětskýma očima*“ byla vyhlášena i v r. 2007 a 2008. Vítězné práce byly vystaveny v rámci Arabských kulturních dnů, které se konaly v květnu 2008 a na dvou výstavách – v dubnu 2008 v Informačním centru OSN a závěrem téhož roku v galerii Dahab.¹⁴⁸⁹ Pobočka Brno připravila společně se žáky a učiteli ZŠ v Budišově u Třebíče akci „*Afrika a země Orientu očima dětí*“.¹⁴⁹⁰

Filmové přehlídky

V r. 2005 probíhal v kině Blaník filmový festival, který během pěti dnů umožnil shlédnutí filmů z šesti arabských zemí.¹⁴⁹¹

12.-16.6.2007 se uskutečnil v prostorách Městské knihovny v Praze festival alžírských, libanonských a palestinských filmů.¹⁴⁹²

19.-22.5.2008 uspořádala Společnost česko-arabská tradiční Festival arabských filmů. V promítací síni filmové fakulty AMU byly promítnuty 4 filmy (egyptský, irácko-iránský, libanonsko-švédský a syrský).¹⁴⁹³ Současná filmová tvorba seznamovala s životem v Egyptě, Libanonu, Sýrii a Iráku.¹⁴⁹⁴ Společnost česko-arabská pořádala festival ve spolupráci s Ústavem mezinárodních vztahů.¹⁴⁹⁵

V roce 2008 byl v Domě národnostních menšin promítnut film „*Real Bad Arabs*“ za účasti autora Dr. Jacka Shaheena.¹⁴⁹⁶

Veletrhy

24.-27.4.2003 se členové SČA spolupodíleli na organizaci pražského knižního veletrhu Svět knihy, který byl věnován Africe. Mezinárodní setkání k africké literatuře, nazvané „*Dialog mezi kontinenty*“, otevíralo dlouhou sérii početných besed, autorských čtení,

¹⁴⁸⁷ Holba Jaromír – vedoucí hudební složky Pálava. *Babylonský festival*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 26-27.

¹⁴⁸⁸ Jiroušková Jitka, *Arabský svět dětskýma očima*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 33.

¹⁴⁸⁹ *Arabský svět dětskýma očima*. Bulletin společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 29; Regner Josef, *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské v r. 2008*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 4.

¹⁴⁹⁰ Tesar Rostislav, *Z činnosti pobočky Brno*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 5.

¹⁴⁹¹ Regner Josef, Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

¹⁴⁹² Zeithamlová Milena, *Plán jednotlivých Sdružení přátel Společnosti česko-arabské na rok 2007*.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 12; Regner Josef, *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské v r. 2008*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 4; 1/2007, str. 12.

¹⁴⁹³ *Zpráva po činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 2008*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, č. 3-4, str. 3.

¹⁴⁹⁴ *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 4.

¹⁴⁹⁵ Zeithamlová M., *Společně s arabskou menšinou žijící v ČR Vás seznamujeme s arabským světem*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 9.

¹⁴⁹⁶ *Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské*, str. 4.

autogramiád a rozmanitých iniciativ.¹⁴⁹⁷ V květnu se Společnost zúčastnila výstavy Svět knihy, věnované africkým literaturám.¹⁴⁹⁸

V r. 2004 se společnost účastnila 56. ročníku Mezinárodního knižního festivalu ve Frankfurtu nad Mohanem, který byl věnován arabskému světu.¹⁴⁹⁹ Veletrh probíhal ve dnech 6.-10.10.2004. Společnost česko-arabská ve spolupráci s českou národní expozicí Světa knihy připravila výstavu pod názvem „*Lidé knihy*“ dokumentující práci českých arabistů a islamologů. Výstava poukázala na dlouhou tradici česko-arabských literárních kontaktů. Zahrnovala průřez staršími i novými překlady z arabštiny do češtiny - české vydání Koránu, antologie staroarabské poezie i moderní poezie zastoupené díly nejvýznamnějších současných arabských básníků Muhammada aš-Šarafiho a Nizára Kabbáního v překladech Jaromíra Hajského. Z prozaických děl překlady *Tisíce a jedné noci* a publikace zastupující produkci klasické i současné prózy. Součástí výstavy byla prezentace s diskusí na téma *Arabský svět v české literatuře*. Výstava a prezentace České národní expozice byla mezi národními stánky ojedinělým zjevem a sklídila proto mezi návštěvníky veletrhu uznání.¹⁵⁰⁰

Dne 12.-15.5.2011 se Společnost česko-arabská zúčastnila 17. mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu v Praze, který byl věnován literatuře arabského světa. Čestným hostem festivalu bylo Království Saúdské Arábie. Zástupci velvyslanectví Saúdská Arábie se zúčastnili zahájení veletrhu. Hosté knižního festivalu ze Saúdské Arábie, Maroka, Iráku, Egypta a Tuniska četli v literární kavárně ze svých knih a diskutovali s účastníky veletrhu o změnách v arabském světě, které nastaly na začátku roku 2011.¹⁵⁰¹ Společnost česko-arabská měla na veletrhu stánek a ve spolupráci s nakladatelstvím Dar Ibn Rush vydala nové číslo Bulletinu (1/2011).¹⁵⁰² Speciální číslo věnované Saúdské Arábii připravil i časopis VELbloud.¹⁵⁰³

Plesy

Dne 29. ledna 2011 se v Praze v řecké restauraci Delphi konal první Česko-arabský ples, po němž 25. února 2012 následoval na stejném místě druhý Česko-arabský ples.

¹⁴⁹⁷ Kropáček Luboš, *Svět knihy a dialog mezi kontinenty*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 16-17.

¹⁴⁹⁸ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až duben 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 3-5.

¹⁴⁹⁹ Regner Josef, Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 3-6.

¹⁵⁰⁰ Obadalová Naděžda, *Účast Společnosti česko-arabské na knižním veletrhu ve Frankfurtu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 21-22.

¹⁵⁰¹ *Svět knihy. 17. mezinárodní knižní veletrh a literární festival Praha 12.-15.5.2011*. Katalog veletrhu.

¹⁵⁰² Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2011.

¹⁵⁰³ VELbloud, na cestě islámským světem. Saúdská Arábie, 2/2011.

Sedmá kapitola

Česko-arabská obchodní komora

Založení Česko-arabské obchodní komory

Společnost československo-arabská se snažila o od svého počátku o založení obchodní komory. Pozitivní vliv na rozvoj československo-arabských vztahů měl v 90. letech cestovní ruch, který se začal slibně rozvíjet. Díky návštěvě nejvyšších představitelů v Tunisku a podpisu Dohody o spolupráci v cestovním ruchu mezi vládami ČSFR a Tuniska, která vstoupila v platnost v květnu 1991, se značně prohloubila hospodářská spolupráce a byl zaznamenán nárůst návštěvníků ze strany turistů z ČSFR. V roce 1991 navštívilo Tunisko 9200 občanů ČSFR. Zvýšení počtu čs. turistů bylo také ovlivněno dvěma propagačními cestami zástupců masmédií a cestovních kanceláří. V červnu 1991 navštívil ČSFR ministr cestovního ruchu a řemesel Tuniské republiky M. Jegham. Navštívil koupele v Karlových Varech, Mariánských Lázních, Piešťanech a Trenčianských Teplicích. V tomto termínu se také konaly Dny tuniské kuchyně v hotelu FORUM v Bratislavě a reciproční akce Dny slovenské kuchyně v Tunisu se uskutečnila v dubnu 1992.¹⁵⁰⁴

V roce 1993 se s ohledem na vnitropolitický vývoj (připravované rozdělení státu) nepodařilo Společnosti česko-arabské zrealizovat některé akce, mezi nimi především plánovanou Konferenci o ekonomických vztazích Československa a arabských zemí.¹⁵⁰⁵

Rok 1994 byl, pokud jde o vztahy mezi Českou republikou a arabskými zeměmi, poměrně úspěšný. Uskutečnila se návštěva prezidenta M. Husního Mubáraka v Praze a návštěva premiéra Václava Klause v Egyptě. Byla podepsána dohoda o zabránění dvojímu zdanění mezi ČR a Egyptem. Ministr Vladimír Dlouhý navštívil Libanon, Jordánsko, Kuvajt, SAE a Omán a zúčastnil se světového ekonomického summitu v Casablance věnovaného Blízkému východu a severní Africe. Náměstek ministra zahraničí Alexandr Vondra navštívil palestinská autonomní území. Irácký ministr zahraničí byl v Praze, uskutečnila se oficiální jednání s Libyí a Jordánskem na úrovni náměstků ministrů.¹⁵⁰⁶

Dne 8. června 1994 se v kongresovém sále Černínského paláce sešlo více než sto čtyřicet účastníků a hostů Konference o česko-arabských vztazích k ustavení Česko-arabské obchodní komory. Konferenci uspořádala Společnost česko-arabská, Hospodářská komora a společnost Kontinenty pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Konference se konala pod patronací Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky¹⁵⁰⁷ a položila základní kámen k ustavení Česko-arabské obchodní komory. K zakladatelské smlouvě připojilo své podpisy třicet firem, investičních fondů a bankovních domů, mezi něž patřily např. Škoda koncern Plzeň, Třinecké železárny, ČKD – Elektrotechnika, Československá obchodní banka, Komerční banka, ABBEJF, A-Invest aj.¹⁵⁰⁸

Úvodní projev přednesl předseda Společnosti česko-arabské, tehdejší ředitel Strojexportu, a.s. Ing. Josef Regner. Mezi hosty byli první náměstek ministra financí Ing. Jan

¹⁵⁰⁴ *Informácia o činnosti Združenia priateľov Tunisu za rok 1991 a I. polrok 1992.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992, str. 11-12.

¹⁵⁰⁵ *Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsedkyní spol. Ing. M. Hruškovou.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1993, str. 10-13.

¹⁵⁰⁶ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1994 přednesená místopředsedou Společnosti Ing. Ivanem Volešem.* Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 4-11.

¹⁵⁰⁷ *Sborník referátů a informací z Konference o česko-arabských obchodních vztazích v Praze 8. června 1994,* str. 4; Aktuality Česko-arabské obchodní komory, leden-únor 1996, str. 7.

¹⁵⁰⁸ *Leták Česko-arabské obchodní komory s informací o zaregistrování jako zájmové sdružení.*

Klak, náměstek ministra průmyslu a obchodu JUDr. Miroslav Somol, CSc., ředitel sboru poradců premiéra ČR PhDr. Ing. Jiří Weigl, CSc. a vrchní ředitel Ministerstva zahraničních věcí RNDr. Vilém Holář. Všichni hosté přednesli projevy a vyjádřili svou podporu této aktivitě a naději, že komora přispěje ke zlepšení obchodních vztahů a obchodní výměny mezi ČR a arabskými zeměmi, která počátkem 90. let znatelně poklesla. Jménem diplomatického sboru arabských států v ČR vystoupil Sleiman Younes, velvyslanec Libanonské republiky.¹⁵⁰⁹

Dále vystoupili: Ing. Vladimír Prokop, ředitel zahraničních styků Hospodářské komory České republiky, Ing. Ivan Voleš, místopředseda Společnosti česko-arabské, ARTOC Praha, spol. s r.o., Dr. John Munro, Center for Adult and Continuing Education, The American University in Cairo, Prof. Ing. Richard Wagner, CSc., Tarax, spol. s r.o., Doc. PhDr. Eduard Gombár, CSc., Ústav Blízkého východu a Afriky Univerzity Karlovy, Ibrahim Jawahiri, agentura a vydavatelství Babylon, Ing. Josef Lysoněk, Ústav mezinárodních vztahů Praha, Ing. Sulaiman Fahad, CSc., PhDr. Miloš Mendel, CSc., Orientální ústav České akademie věd, Abdul-Aziz M. Mohamed Salam, rada velvyslanectví Jemenské republiky, Omar Gouiah, první tajemník velvyslanectví Alžírské demokratické a lidové republiky, Ing. Walid Hasan, rada ekonomické záležitosti velvyslanectví státu Palestina, Abdeljelil Ben Ajmia, první tajemník velvyslanectví Tuniské republiky, Ing. Tomáš Odry, agentura ARA, Ing. Antonín Vejmelka, Komerční banka, a.s., Ing. Karel Šimsa, Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP), Ing. Jiří Jiráček, Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, Sami Sayed Ibrahim, ministr, rada velvyslanectví Egyptské arabské republiky, Mgr. Miroslav Houska, člen přípravného výboru, Public a. Trade Relations, Ing. Josef Levora, Centrum vnějších ekonomických vztahů Praha, Ing. Jiří Konečný, Transporta Chrudim, a.s., Ing. Karel Kuchta, CSc., ČKD Elektrotechnika, a.s.¹⁵¹⁰ Na konferenci bylo potvrzeno vydávání informačního bulletinu i řady obchodně ekonomických monografií o jednotlivých arabských státech. První publikace *Egypt*, věnovaná největšímu obchodnímu partnerovi České republiky v arabském světě, měla vyjít v prosinci 1994.¹⁵¹¹

Prezidentem komory se stal Prof. Ing. Richard Wagner, dvěma viceprezidenty Ing. Ivan Voleš a Doc. Eduard Gombár. Generálním sekretářem komory byl jmenován Mgr. Miroslav Houska. Komora měla svou kancelář na adrese Legerova 42, 120 00 Praha 2. Od roku 2000 pak na novém místě v Praze 6, Na Pískách 19.¹⁵¹² K 30. 9. 1995 ukončil funkci generálního sekretáře ČAOK Mgr. Miroslav Houska.¹⁵¹³ Pracovní náplň generálního sekretáře vykonával přechodně necelý rok Doc. E. Gombár, poté byl angažován Ing. Vladimír Tesárek a od roku 1998 Ing. Traboulsi.¹⁵¹⁴

Dne 8. srpna 1994 byla ČAOK zaregistrována jako zájmové sdružení právnických osob. Mohla zřizovat svá zastoupení v zahraničí a vytvářet jednotlivé teritoriální sekce. 1. března 1995 přijala stanovy, zahájila činnost a získala uznání českých institucí.¹⁵¹⁵ Zřízená egyptská sekce se podílela na přípravě účasti českých firem na akci Business Week Cairo 94. Členové ČAOK byli prezentováni i na probíhajícím všeobecném veletrhu v Káhiře.

¹⁵¹⁰ *Sborník referátů a informací z Konference o česko-arabských obchodních vztazích v Praze 8. června 1994*, str. 17.

¹⁵¹¹ *Sborník referátů a informací z Konference o česko-arabských obchodních vztazích v Praze 8. června 1994*, str. 49.

¹⁵¹² *Z činnosti ČAOK, Nové sídlo ČAOK*. Arabské trhy 4/2000, str. 10.

¹⁵¹³ *Kalendárium*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory září/říjen 1995, str. 1.

¹⁵¹⁴ *Zápis z jednání Výkonného výboru a kolegia poradců ČAOK, dne 30. září 1998*, podepsaný Tesárek, Lustigová. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára; *Zápis z jednání Výkonného výboru a kolegia poradců ČAOK, dne 20. května 1998*. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

¹⁵¹⁵ Mimořádná valná hromada ČAOK 16. června 1999. Informace o plnění usnesení řádné valné hromady ze 14. dubna 1999 přednesená doc. E. Gombárem v úvodu mimořádné valné hromady v Praze dne 16. června 1999. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

K 30 zakládajícím členům v srpnu 1994 patřily např. ČSOB, KB, Třinecké železárny, Škoda Plzeň.¹⁵¹⁶

Důvod založení ČAOK byly následující:¹⁵¹⁷

- původní struktury vzájemné spolupráce v ekonomice a zahraničním obchodě se rozpadly a nebyly nahrazeny flexibilnějším modelem,
- navazování vzájemné spolupráce v ekonomice a zahraničním obchodě je pro řadu transformovaných a nově vznikajících podniků (jak v ČR, tak v zemích arabského světa) problémem a uskutečňuje se bez výrazné metodické konzultační a poradenské úlohy státu,
- řada českých a arabských podnikatelů navazuje vzájemné kontakty velmi složitě, naráží na řadu potíží a je zpravidla odkázána na náhodné kontakty,
- smyslem sdružení je minimalizovat náklady především na získání prakticky stejného okruhu relevantních informací o legislativních podmínkách a jejich změnách, o zkušenostech ze vzájemné podnikatelské činnosti, o nabídkách a poptávkách, kontaktních adresách.

Hlavní směry činnosti Komory:

- vydavatelská a publikační činnost – připravena je řada monografií věnovaných obchodně ekonomickým informacím o jednotlivých arabských zemích, v přípravě je vydávání bulletinu,
- poskytování informací o podnikatelských subjektech, připravovaných akcích, o nabídkách a poptávkách obchodního, kooperativního, výrobního aj. charakteru
- pomoc při poskytování legislativně právních materiálů reglementujících podnikatelské prostředí v ČR a zemích arabského světa, konzultační pomoc,
- podíl na iniciování výstav, veletrhů, dnů ČR/arabských zemí, kontraktačních akcí, business trips atd.

Podmínky členství:

- Komora je zájmovým sdružením právnických osob,
- členství v Komore je přístupné pro všechny právnické osoby z ČR, arabských zemí a třetích zemí,
- členové Komory jsou řádní, pozorovatelé a čestní členové.

Organizační podmínky:

- Komora může zřizovat jednotlivé teritoriální sekce (23.11.1994 byla založena egyptská),
- zřizuje svá regionální zastupitelství v ČR a zahraničí.

Transformace Česko-arabské obchodní komory ve smíšenou komoru

Zakládání smíšených arabsko-zahraničních komor bylo zahájeno roku 1967 vytvořením Americko-arabské obchodní komory v New Yorku. V průběhu 70. let vznikly smíšené evropsko-arabské komory v Londýně, Paříži, Římě, Bonnu, Bruselu, Ženevě aj. Roku 1988 byla založena Rakousko-arabská obchodní komora ve Vídni. Nejvyšším celoarabským orgánem pro činnost smíšených arabsko-zahraničních komor byl Všeobecný svaz obchodních, průmyslových a zemědělských komor pro arabské země (General Union of Chambers of Commerce, Industry and Agriculture for Arab Countries) se sídlem v Bejrútu. Koordinační role Všeobecného svazu arabských komor ve vztahu ke smíšeným arabsko-zahraničním byla definována arabskými vládami v roce 1978. Organizační principy smíšených komor byly dále upřesněny 6. července 1993 v Tunisu. K základním službám komor patřily informace, hospodářské publikace, obchodní výstavy, poskytování stipendií a ověřování obchodních dokumentů. K dalším aktivitám patřilo pořádání odborných přednášek a seminářů, arabských informačních dnů, organizace návštěv misí podnikatelů do arabských zemí. Činnost evropsko-arabských komor se zaměřovala i na další akce jako například setkání generálních tajemníků evropsko-arabských komor. V době zakládání Česko-

¹⁵¹⁶ Česko-arabská obchodní komora prochází změnou. Z činnosti česko-arabské obchodní komory. Aktualita Česko-arabské obchodní komory březen/duben 1995, str. 1.

¹⁵¹⁷ „Česko-arabská obchodní komora byla zaregistrována dne 8. srpna 1994 jako zájmové sdružení“. Leták ČAOK s informací o registraci ČAOK jako zájmové sdružení. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

arabské obchodní komory měly smíšené komory Belgie-Lucembursko, Německo, Francie, Řecko, Velká Británie, Irsko, Itálie, Rakousko, Portugalsko, Švýcarsko.¹⁵¹⁸

Na řízení práce smíšených komor se podílí dvě strany, arabská a nearabská hostitelská. Arabská strana je reprezentována Ligou arabských států, Radou velvyslanců a Svazem arabských komor. Rada svazu navrhuje arabskou část členů vedení. Rada Svazu arabských komor kandiduje generální tajemníky smíšených komor z arabských státních příslušníků, s přihlédnutím k názoru Ligy arabských států a Rady arabských velvyslanců, a to poté, co vyzvala arabské komory k navržení kandidátů. Generální tajemník Svazu arabských komor je ze své funkce členem vedení a výkonných orgánů komor, neboť je zodpovědný za plnění usnesení Rady Svazu. Generální tajemník Svazu arabských komor nemá ke komorám žádný byrokratický vztah. Jeho práce vyplývá z členství ve vedení a výkonných orgánech komor a z úkolů, jimiž je pověřen Radou Svazu.¹⁵¹⁹

Principy vedení, schválené 6. července 1993 v Tunisu:

1. Smíšené komise jsou především podnikatelské instituce, a proto největší váhu v nich mají podnikatelé.
2. Smíšené komory jsou nezávislé, neboť působí dle zákonů platných v příslušné zemi stanovujících jejich nezávislost a podřízenost svému vlastnímu vedení.
3. Rada Svazu arabských komor navrhuje arabskou část členů vedení smíšených komor.
4. Ve vedení smíšených komor má stále arabské členství zástupce generálního tajemníka Ligy arabských států pro hospodářské záležitosti, doyen arabského diplomatického sboru (nebo jeho zástupce), generální tajemník Svazu arabských komor a generální tajemník smíšených komor.
5. Arabské komory mají plnou svobodu ve výběru svých představitelů ve vedení smíšených komor, přičemž je vhodné, aby to byli ti členové vedení komory nebo Svazu komor, kteří působí v příslušné zemi.
6. Svaz arabských komor kandiduje generální tajemníky smíšených komor, přičemž navrhuje jediného kandidáta.
7. Kvalifikační předpoklady.
- 8.-12. Funkční období generálního tajemníka jsou čtyři roky. Stanovení podmínek jeho práce.
13. Souhlas Svazu arabských komor, Rady arabských velvyslanců a Hospodářské a sociální rady Ligy arabských států s ustavením smíšené komory je nezbytnou podmínkou udělení práva ověřování.
14. Ověřování.
15. Poplatky.
16. Osvědčení o původu.
17. Financování.
18. Horní hranice podílu Rady arabských velvyslanců z příjmů za ověřování nesmí překročit 15%.
19. Posouzení vhodných podmínek volby a obnovení funkce prezidentů smíšených komor náleží vedení každé komory.
20. Posouzení situace v současné době působících smíšených komor.

Služby komor¹⁵²⁰

Ověřování, Osvědčení o původu
Informace a hospodářské publikace
Všeobecné služby členům
Obchodní výstavy
Stipendia

Aktivita smíšených komor

Arabské informační dny, odborné přednášky a semináře
Organizace návštěv delegací podnikatelů do arabských zemí

¹⁵¹⁸ Gombár Eduard *Smíšené arabsko-zahraniční komory*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory, březen-duben 1996, str. 4.

¹⁵¹⁹ Gombár, *Smíšené arabsko-zahraniční komory*.

¹⁵²⁰ Gombár, *Smíšené arabsko-zahraniční komory*.

Výcvik

Kulturní aktivity

Služba arabským záležitostem

Nové aktivity smíšených komor

Semináře arabsko-evropské spolupráce

Vytvoření poradního výboru expertů

Podpora arabského vývozu do Evropy

Globální aktivity smíšených arabsko-evropských komor

Setkání s výborem Evropského společenství

Arabsko-evropský seminář o léčích

Koordinační setkání generálních tajemníků arabsko-evropských a arabsko-amerických obchodních komor.

Členské příspěvky:

Belgická: 3000 BF vstup, 5000 BF ročně

Francouzská: 1000 FF arab. fyz. osoby, 2500 arab. práv. osoby (kapitál do 10 mil. FF), 5000 FF (nad 10 mil. FF), franc. + 18,6%.

Německá: 600 DEM

Ověřování

Rakouská: originál 240/320 ATS, každá další kopie 48/72 ATS.

Belgická: 260/420 BF za dokument.

Francouzská: 35 FF za stránku.

Rozpočty komor 1992

Belgická: příjmy 20.308.938 BF (z toho ověřování 13.732.514 tj. 67,6%). Výdaje 2.052.598, schodek 1.743.660.

Německá: příjmy 1.720.000 DEM (z toho ověřování: 1.600.000, tj. 93,23%), výdaje 1.430.000, zisk 300.000.

Ve své době nejmladší zahraničně-arabskou obchodní komorou působící na evropském kontinentu byla Rakousko-arabská obchodní komora. 27.9.1995 se ve Vídni setkal během krátké pracovní návštěvy generální sekretář ČAOK s generálním sekretářem Rakousko-arabské obchodní komory (RAOK) Muwaffakem Allafem. RAOK byla založena jako nezávislé nevládní neziskové sdružení v souladu s paragrafem 11 Spolkového rakouského zákona č. 233. Svou činnost tehdy vyvíjela pátým rokem. Členskou základnu RAOK tvořily fyzické i právnické osoby. RAOK rozlišovala trojí typ členství: zakládající členové, kteří se podíleli na založení komory, pracovní členy, kteří se stali členy v prvním roce její činnosti, a čestné členství bylo udělováno fyzickým nebo právnickým osobám za významnou materiální podporu činnosti RAOK a rozvoj rakousko-arabských vztahů. Činnost komory se opírala o spolupráci s celoarabskými institucemi FAOK a LAS a národními komorami jednotlivých arabských zemí. Z těchto zdrojů byla pravidelně zásobována informačními materiály, statistikami, katalogy, nabídkami, poptávkami, údaji o připravovaných projektech, veletrzích, seminářích a konferencích. Na podporu obchodní výměny s arabskými státy spolupracovala RAOK s Rakouskou spolkovou hospodářskou komorou a dalšími institucemi v zemi. Koordinaci činnosti a výměnu zkušeností zahraničně – arabských obchodních komor v Evropě zajišťovala pravidelná půlroční zasedání. Ve srovnání s londýnskou obchodní komorou s asi 80 pracovníky byla RAOK malou, nicméně platnou obchodní komorou. Činnost komory zahrnovala vedle práce s informacemi získanými z partnerských komor i ověřování dokumentů týkajících se obchodní výměny mezi Rakouskem a státy arabského světa. RAOK rovněž vydávala každé dva měsíce anglicky vlastní bulletin Economic News of the AACC (Austro Arab Chamber of Commerce).¹⁵²¹

V úvodu zprávy o činnosti za rok 1995 konstatoval místopředseda Společnosti Ing. Ivan Voleš, že během roku 1995 došlo ke zlepšení vztahů mezi Českou republikou

¹⁵²¹ Houska M. *ČAOK a Rakousko-arabská obchodní komora*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory září-říjen 1995, str. 1.

a zeměmi arabského světa. V lednu 1995 uskutečnil předseda vlády Václav Klaus třídní oficiální návštěvu Egypta. Jednal s egyptským premiérem Atifem Sidkím a prezidentem Husním Mubárakem. Během návštěvy byla podepsána dohoda o zamezení dvojího zdanění. Setkal se také s generálním tajemníkem Ligy arabských států Ismatem Abd al-Magidem. Následovalo jednání ministra zahraničí J. Zielence s tuniským ministrem zahraničí Habíbem bin Jahjá, který navštívil ČR. ČR navštívil také kuvajtský ministr zahraničí Sabah Ahmad Džábir Sabah. Byl přijat prezidentem V. Havlem a obdržel pozvání kuvajtského emíra k návštěvě ČR. Významnou událostí česko-arabských vztahů se stalo navázání diplomatických styků mezi Českou republikou a Saúdskou Arábií. O rozvoji kontaktů s další zemí Perského zálivu jednal v Praze bahrajnský ministr obchodu a zemědělství. Česká republika se prezentovala na veletrzích v Káhiře, Kuvajtu, Tunisu, Damašku, Maskatu, Rijádu a Dubaji. Aktuální hospodářský rozvoj oblasti severní Afriky a Blízkého východu byl tématem silně obsazené říjnové mezinárodní konference Ammán '95 (Middle East and North Africa Economic Summit), kterého se v rámci české podnikatelské mise účastnil i předseda Společnosti česko-arabské Ing. Josef Regner.¹⁵²²

Ve dnech 26.-31. května 1996 vykonala návštěvu Bejrútu delegace Česko-arabské obchodní komory ve složení Prof. Richard Wagner, prezident ČAOK a Doc. Eduard Gombár, viceprezident ČAOK. Hlavním účelem návštěvy delegace byla jednání s představiteli Všeobecného svazu obchodních, průmyslových a zemědělských komor pro arabské země se sídlem v Bejrútu o spolupráci a možnosti vytvoření smíšené Česko-arabské obchodní komory. Na závěr jednání byla vedení předána žádost ČAOK o přijetí do Všeobecného svazu. Dr. Burhan Dajjani potvrdil, že žádost bude projednána na pravidelném zasedání Rady Všeobecného svazu ve dnech 4.-5. července v Tunisu. Prezident upozornil na nutnost přizpůsobit organizační strukturu smíšené Česko-arabské obchodní komory organizačním principům smíšených komor z roku 1978 a 1993. Všeobecný svaz v roce 1996 sdružoval 23 komor či federací komor z arabských zemí, 11 smíšených komor v Evropě, 2 komory v Latinské Americe, 1 v Africe a 1 v Austrálii. V sídle Všeobecného svazu v Bejrútu působilo dobře vybavené výzkumné středisko, věnující se analyticko-informační činnosti. Vydávalo řadu publikací a analýz v arabštině i angličtině, např. ročenku Arab Economic Report, časopis Al-Umrán Al-Arabí, vycházející jednou za dva měsíce. Prezident Svazu Dr. Dajjani přednášel více než dvacet let na univerzitě.¹⁵²³

Burhan Dajani (20.6.1921-15.9.2000), generální tajemník Všeobecného svazu obchodních, průmyslových a agrárních komor pro arabské země, se narodil v Jaffě. Mládí strávil mezi Bejrútem a Jeruzalémem. V roce 1944 ukončil ekonomická studia na Americké univerzitě v Bejrútu a v roce 1948 absolvoval na Právnické fakultě v Jeruzalémě. V roce 1951 založil Všeobecný svaz obchodních, průmyslových a agrárních komor pro arabské země (VSOPAK). V čele Svazu sledoval jeho činnost a vývoj a pozvedl jeho postavení na úroveň efektivní a kvalitně aktivní instituce, která výrazně přispívala k aktivizaci společné arabské ekonomie. Jeho snem byl vznik „Arabské zóny volného obchodu“, v níž viděl arabskou odpověď na světové ekonomické výzvy jako „globalizace“. Sen se začal realizovat v roce 1998. Význam celoarabského ekonomického rozvoje měl v práci B. Dajaniho prioritu. Vyzýval soukromý sektor k odpovědnosti a ke spolupodílení s arabskými vládami na realizaci tohoto rozvoje. Věděl však, že je k tomu zapotřebí vybudovat rovnoprávné vztahy s dalšími zahraničními stranami a ekonomickými seskupeními ve světě. Z jeho iniciativy byla proto založena instituce Smíšených obchodních komor a svolány konference arabských investorů. Aktivně působil v četných národních a kulturních klubech. Napsal mnoho ekonomických

¹⁵²² *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem*, str. 6-11.

¹⁵²³ Gombár Eduard, *Delegace Česko-arabské obchodní komory v Bejrútu*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen-červen 1996, str. 1 a 5.

publikací, analýz, studií, které se týkaly jednoty arabské ekonomiky a společného arabského trhu. Za jeho dílo se mu dostalo mnoha ocenění. Poslední z nich, libanonský Řád zásluh v hodnosti Rytíře, mu udělila 26. června 2000 libanonská vláda.¹⁵²⁴

Pozitivní proces mírového jednání mezi protagonisty arabsko-izraelského konfliktu byl v r. 1996 nečekaně přerušen zavražděním premiéra Rabina. Následující tvrdá opatření v podobě několikaměsíční uzávěry palestinských autonomních území vedla ke zmrazení normalizace vzájemných vztahů. Situace v Alžírsku byla velmi složitá. Islámští extrémisté vedli válku proti režimu a obětmi byly tisíce nevinných lidí. I v dalších zemích došlo k útokům islámských extrémistů. V Iráku pokračovalo strádání v důsledku pokračující blokády, jež byla koncem roku částečně uvolněna povolením exportu ropy pro nákup potravin a léků. Mnohé země nastoupily cestu ekonomických reforem. V reformních zemích, Egyptě, Jordánsku, Tunisku, Maroku, se obnovil hospodářský růst, poklesla inflace, vzrostly investice, upevnila se místní měna.¹⁵²⁵

Ve vzájemných vztazích mezi ČR a arabskými zeměmi v r. 1996 pokračoval vcelku pozitivní vývoj. Přesto zdaleka nedosahovaly možné úrovně odpovídající spolupráci jiných evropských zemí. Nejvýznamnější událostí byla návštěva premiéra V. Klause v zemích Zálivu, návštěva jordánského korunního prince Hasana v ČR, návštěva ministra Zielence v Tunisku. Důležitým nástrojem rozvoje našich hospodářských kontaktů byly podnikatelské mise. Vedle těch, které doprovázely naše ústavní činitelé při cestách do zahraničí, se uskutečnily i některé samostatné - mise pořádaná Sdružením přátel Jordánska do Ammánu a mise Svazu průmyslu a dopravy do Tuniska.¹⁵²⁶

Ve dnech 14.-17. prosince 1997 se konala v Damašku výroční konference prezidentů a generálních sekretářů smíšených zahraničně arabských obchodních komor. Na damašské konferenci byla ČAOK přijata do skupiny zahraničně-arabských komor, a to ve velmi přátelské a vstřícné atmosféře.¹⁵²⁷

V roce 1997 pokračoval dialog mezi politickými představiteli České republiky a arabských států. Nejvýznamnější akcí byla návštěva prezidenta V. Havla v Libanonu (vůbec první návštěva hlavy státu z naší země), v Jordánsku a v Izraeli, včetně návštěvy na palestinských autonomních územích. Návštěva ministra zahraničí Zielence v Saúdské Arábii, náměstkyně Bambasové v Ománu, ministra obrany Výborného v SAE. Z arabských zemí jsme v ČR uvítali ministra obrany Tuniska, ministra financí Libanonu, jordánského korunního prince Hasana, ministra obrany a ministra obchodu Jemenské republiky v ČR.¹⁵²⁸ Dařilo se udržovat a v některých směrech i rozšiřovat česko-arabské obchodní vztahy. Mezi nejvýznamnější obchodní partnery v arabském světě patřily SAE, Egypt, Sýrie, Libanon, Alžírsko, Tunisko, S. Arábie, Maroko. Mezi nejúspěšnější obchodní artikly patřily osobní auta, autobusy, obráběcí stroje, zařízení pro energetiku, cukrovary, čističky odpadních vod, spotřební zboží (tradiční sklo, koberce) a potraviny. Z arabských zemí se dovážela hlavně ropa a ropné produkty, textil, ovoce a zelenina. Významnou složku vztahů začínala hrát turistika. Mezi místa nejvíce navštěvovaná českými turisty patřilo Tunisko. Velký zájem byl o Egypt, který neohrozil ani útok na turisty v Luxoru. Rostl zájem o návštěvu Emirátů a Libanonu.¹⁵²⁹

¹⁵²⁴ Traboulsi B. *Půlstoletí ve službách arabské ekonomiky*. Arabské trhy 5/2000, str. 1.

¹⁵²⁵ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 4-9.

¹⁵²⁶ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem*, str. 4-9.

¹⁵²⁷ Wagner R., *ČAOK je smíšenou obchodní komorou*, Aktuality Česko-arabské obchodní komory leden-únor 1998, str. 1, 2, 4.

¹⁵²⁸ Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1998, str. 3-8.

¹⁵²⁹ Voleš, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*, str. 3-8.

Na Valné hromadě 18. února 1998 v hotelu Praha v Praze 6 bylo vzato na vědomí usnesení Rady Všeobecného svazu obchodních, průmyslových a zemědělských komor ze dne 11. září 1997 o svém přijetí jako plnoprávného člena Všeobecného svazu, schválila stanovy ČAOK, zvolila Radu ředitelů tvořící českou stranu komory, vzala na vědomí nominaci arabské strany Česko-arabské obchodní komory a zvolila revizní komisi.¹⁵³⁰

Rada ředitelů:

Prezident: Prof. Richard Wagner
Generální sekretář: Ing. Bechara Traboulsi
Viceprezident: Doc. Eduard Gombár
Viceprezident: Ing. Ivan Voleš

Česká strana:

Jiří Fárek – člen představenstva a náměstek generálního ředitele IPB, a.s. Praha
František Hamerník – ředitel vnějších vztahů, a.s. Žďas, prezident Společenství průmyslových podniků Moravy, Slezska, Brno
Václav Hamáček – prezident Agrární komory ČR, Olomouc
Jihad Chamas – ředitel a majitel SARA Group, s.r.o.
Rawah Jassani – ředitel, Babylon Praha
Zdeněk Jiras – ředitel sektoru strategie C. H. CHEM a.s. Praha
Karel Minařík – generální ředitel, a.s. ABB EJP, Brno
Josef Regner – předseda Společnosti česko-arabské, Praha
Jan Řiřica – generální ředitel a.s. Škodaexport, Praha
Lubomír Soudek – předseda představenstva a generální ředitel a.s. ŠKODA Plzeň
Miroslav Václavík – generální ředitel a.s. VÚTS Liberec
Jan Vašíček – ředitel strategického marketingu a.s. Unipetrol Praha

Arabská strana:

Burhan Dajani – generální sekretář Všeobecné unie arabských obchodních, průmyslových a agrárních komor, Libanon
Abdul-Rahman Al-Suhaibani – asistent generálního tajemníka LAS pro hospodářské záležitosti Káhira, Egypt
Abdelrahman Sherif Meziane – velvyslanec Alžírsko, zástupce Rady arabských velvyslanců akreditovaných v Praze
Ibrahim Abdul-Oyoun – zástupce Svazu egyptských obchodních komor, Egypt
Zuhair Younis – prezident Federace iráckých obchodních komor, Irák
Hajdar Murad – prezident Federace jordánských obchodních komor, Jordánsko
Abdul-Hadi Bin Treiheeb Bin Naifa Al-Shahwani – člen rady Katarské obchodní komory, Katar
Abdul-Rahman Anis Tabbara – reprezentant Federace obchodních, průmyslových a agrárních komor v Libanonu, Libanon
Qais Bin Salem Bin Hilal Al.Khalili – prezident Ománské obchodní komory, Omán (zástupce nebyl ještě jmenován) – Saúdská Arábie
Mohamad Saleh Mallah – viceprezident Federace syrských obchodních komor a prezident obchodní komory Aleppo, Sýrie
Hammadi Al-Kaali – viceprezident Národní komory pro mezinárodní obchodní společnosti, reprezentant UTICA, Tunis¹⁵³¹

Na valné hromadě 18. února 1998 mohla ČAOK postavit plán činnosti na své zlepšené pozici v arabském světě. Byla integrována do Všeobecné unie obchodních, průmyslových a agrárních komor arabských zemí. Stala se takzvanou smíšenou komorou, kde ve statutárních orgánech byli vedle českých podnikatelů i podnikatelé z Egypta, Iráku, Jordánska, Kataru, Libanonu, Ománu, Saúdské Arábie, Sýrie a Tuniska i další představitelé z arabského světa. Stala se první smíšenou komorou ve střední a východní Evropě. Arabští partneři přikládali

¹⁵³⁰ Valná hromada Česko-arabské obchodní komory. Aktuality Česko-arabské obchodní komory leden-únor 1997, str. 3.

¹⁵³¹ Valná hromada Česko-arabské obchodní komory, str. 3.

podnikatelským komorám velkou vážnost a poskytovali jim všestrannou pomoc. Podnikatelské komory byly konzultačním, zprostředkovatelským a lobbyistickým centrem.¹⁵³²

Funkce smíšených komor:

- Zdokonalování obchodních a hospodářských styků mezi podnikateli vlastní země a arabského světa.
- Vyhledávání možnosti nových kontaktů a vytváření podmínek k jejich přechodu do konkrétních dohod.
- Objevování a vnášení nových momentů do těchto vztahů.
- Vytváření informační základny pro české i arabské podnikatele.¹⁵³³

1.-2. listopadu 1998 se delegace ČAOK vedená prezidentem Prof. Wagnerem, gen. sekretářem Ing. B. Traboulsim a Ing. Z. Filipem (delegát Agrární komory ČR) na základě pozvání Všeobecného svazu arabských komor zúčastnila zasedání 35. výročí konference Všeobecného svazu arabských komor v Ammánu. Prezident a gen. tajemník jednali s gen. tajemníkem Všeobecného svazu Dr. B. Dajanim o organizačních otázkách. Zasedání společné rady bylo stanoveno na počátek prosince 1998. Z organizačních důvodů však bylo arabskou stranou odloženo.¹⁵³⁴

Česko-arabské vztahy ať oficiální nebo neoficiální nezaznamenaly za rok 1998 zásadní změnu. V mezistátní oblasti se uskutečnilo jen několik oficiálních styků na úrovni ministrů zahraničních věcí nebo jejich náměstků. Určitou omluvou mohlo být, že šlo o rok mimořádných voleb. Ani v hospodářské oblasti nedošlo k výraznému zlepšení. Na prvním místě z hlediska vývozu byly Spojené arabské emiráty, díky vývozu tatrovek, na druhém místě Egypt, třetí Sýrie, čtvrtý Libanon, pátá Saúdská Arábie. V dovozu zaujímalo první místo Alžírsko, druhá Sýrie, třetí Libye. Ani z kvalitativního hlediska nedošlo k obratu ve vzájemných hospodářských vztazích ve směru k modernějším formám, jako byly společné podniky, výrobní kooperace, transfer technologií, investice do místních firem, budování montoven. Nedařilo se do ČR přilákat arabský kapitál. Pokud se zde nějaký objevil, stával se terčem podezření a útoků médií, jako např. hotel Corinthia, benzinová čerpadla Tamoil.¹⁵³⁵

Dne 10. července 1995 se sešlo zakládající shromáždění teritoriální sekce ČAOK pro Spojené arabské emiráty. Zájem o práci v této sekci projevilo osmnáct společností. Jednání se zúčastnili představitelé čtrnácti z nich. Program zahrnoval informace o současném stavu vzájemného obchodu s SAE a hledání nových forem pro obchodní aktivity v SAE. Spojené arabské emiráty byly členem Rady pro spolupráci Zálivu (GCC) se sídlem v Rijádu. GCC sdružovalo šest zemí: Saúdská Arábie, Kuvajt, Omán, Bahrajn a Katar. Otevřením zastoupení v jedné z těchto zemí se automaticky otevírala možnost podnikat i na území ostatních členů. Na shromáždění zazněly informace o připravované české obchodní misi do Dubaje a Bahrajnu v září a říjnu téhož roku a o otevření Českého obchodního centra v Dubaji.¹⁵³⁶

Publikace Česko-arabské obchodní komory

Česko-arabská obchodní komora vydávala vlastní časopis. Nejdříve pod názvem Aktualita, pak Aktuality a nakonec Arabské trhy. První čtyři čísla Aktuality ČAOK vyšla

¹⁵³² Wagner R. (Prchal Miroslav), *Prostá výměna zboží už dnes nestačí. Česko-arabská obchodní výměna má ve svých orgánech i arabské podnikatele*. Hospodářské noviny, 29.1.1998, Světové trhy, str. 26.

¹⁵³³ Wagner (Prchal), *Prostá výměna zboží už dnes nestačí*, str. 26.

¹⁵³⁴ *Výroční zpráva Česko-arabské obchodní komory 1998*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1999, str. 2-3.

¹⁵³⁵ Voleš Ivan, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

¹⁵³⁶ *Sekce ČAOK pro Spojené arabské emiráty*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory červenec-srpen 1995, str. 1.

v roce 1995. Vycházela jednou za dva měsíce. Poprvé vyšla za období březen-duben 1995. Přinášela obecnější informace o vývoji obchodu s arabským světem, rady jak se chovat a obchodovat s jednotlivými zeměmi, kontakty na konzuláty arabských zemí, které nebyly zastoupeny v České republice, např. Arabské emiráty, Jordánsko, Katar, Omán, Súdán i konkrétní zprávy z podnikatelských misí, které ČAOK pořádala. Formát Aktuality byl skromný, ručně vázaný.¹⁵³⁷ Koncem roku 1995 se Aktualita přejmenovala na Aktuality. Aktuality začala vydávat pro ČAOK Agentura Babylon, která dodala plátku profesionální vzhled. První inovované číslo vyšlo za listopad-prosinec 1995. Velkou práci odvedl pracovník agentury Babylon Dr. Miloš Hlavsa, který Aktuality redakčně zpracovával a sám přispíval drobnými informacemi i články v letech 1995-1999.¹⁵³⁸ Babylon se přičinil o to, že si Aktuality získaly oblibu a jednotlivá čísla mohla být sponzorována, listopad-prosinec 1995 sponzoroval Babylon, s.r.o., leden-únor 1996 sponzorovalo ABBEJF, a.s., březen-duben 1996 CHEMAPOL, a.s.¹⁵³⁹, září-říjen 1996 sponzorovalo Fratko, s.r.o.¹⁵⁴⁰, listopad-prosinec 1996 sponzorovala SARA Group Ltd.¹⁵⁴¹, leden-únor 1997 ŠKODA Plzeň, a.s.¹⁵⁴², březen-duben 1997 opět ABB EJJ, a.s.¹⁵⁴³, červenec-srpen 1997 IPB¹⁵⁴⁴, září-říjen 1997 GHC¹⁵⁴⁵, listopad-prosinec 1997 ŽDAS, a.s. Žďár nad Sázavou¹⁵⁴⁶, leden-únor 1998 Komerční banka, a.s. Praha¹⁵⁴⁷, březen-duben 1998 znovu SARA Group Praha¹⁵⁴⁸, květen-červen 1999 Strojimport a.s.¹⁵⁴⁹

Akce Česko-arabské obchodní komory

Semináře

Seminář: „*Zkušenosti ABB EJJ, a.s. s obchodem v arabských zemích*“ se konal dne 26. března 1997 od 10.00 do 14.00 hod. v reprezentačních místnostech ABB EJJ, a.s. v Brně. Hlavním přednášejícím byl předseda představenstva a generální ředitel ABB EJJ, a.s. Ing. Karel Minařík. Přítomen byl i arabský partner ABB EJJ. Semináře se zúčastnili představitelé českých a moravských firem (Elektromontážní závody Jihlava, KOVO, Královopolská, Omnipol, ŠKODA Trading, Tatra a zástupci EGAP).¹⁵⁵⁰

Program:

- Úvodní vystoupení prezidenta ČAOK Prof. Richarda Wagnera
- Vystoupení gen. řed. A předsedy představenstva ABB EJJ, a.s. Ing. Karla Minaříka
- Vystoupení dalších představitelů ABB EJJ, a.s. a hostů ze SAE.¹⁵⁵¹

¹⁵³⁷ Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1995, květen-červen 1995, červenec-srpen 1995, září-říjen 1995.

¹⁵³⁸ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, listopad-prosinec 1995.

¹⁵³⁹ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, březen-duben 1996, str. 1.

¹⁵⁴⁰ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, září-říjen 1996, str. 1.

¹⁵⁴¹ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, listopad-prosinec 1996, str. 1.

¹⁵⁴² Aktuality Česko-arabské obchodní komory, leden-únor 1997, str. 1.

¹⁵⁴³ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, březen-duben 1997, str. 1.

¹⁵⁴⁴ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, červenec-srpen 1997, str. 1.

¹⁵⁴⁵ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, září-říjen 1997, str. 1.

¹⁵⁴⁶ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, listopad-prosinec 1997, str. 1.

¹⁵⁴⁷ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, leden-únor 1997, str. 1.

¹⁵⁴⁸ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, březen-duben 1998, str. 1.

¹⁵⁴⁹ Aktuality Česko-arabské obchodní komory, květen-červen 1999, str. 1.

¹⁵⁵⁰ *Seminář Česko-arabské obchodní komory.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1997, str. 5.

¹⁵⁵¹ Závazná přihláška ČAOK do 21. března 1997 „*Zkušenosti ABB EJJ, a.s. s obchodem v arabských zemích*“ dne 26. března 1997 od 10.00 do 14.00 hod. v reprezentačních místnostech ABB EJJ, a.s. v Brně. Hlavním přednášejícím předseda představenstva a generální ředitel ABB EJJ, a.s. Ing. Karel Minařík.

„Seminář: „Jordánsko – možnosti spolupráce“. Pracovní oběd s korunním princem Hassanem bin Tallálem. Seminář s ekonomickým doprovodem následníka trůnu se konal 30. října 1996 v hotelu Palace Praha od 11.15 hod.¹⁵⁵²

Program:

Část první¹⁵⁵³

Seminář 11,15 hod.

Uvítání

Krátké vystoupení prezidenta ČAOK

Vystoupení jordánské strany

Prezentace českých podniků

Diskuze

Část druhá¹⁵⁵⁴

Pracovní oběd 13.00 hod.

Uvítání korunního prince prezidentem ČAOK

Proslov korunního prince

Diskuze v průběhu oběda

Termín konání: 30. října 1996. Registrace od 10.30 hod. Hotel Palace Praha, Panská 12, Praha 1.

Seminář: „*Snídaně s bankéři*“. Česko-arabská obchodní komora, Legerova 42, 120 00 Praha 2, Tel.: (422) 297955-7, Fax: (422) 297954 byl uspořádán 26.6.1995 v Primátorském salónku pražského Žofína.¹⁵⁵⁵

Program:

09.00-11.00 hod.

- Uvítání a představení manažerů a bankéřů

- Krátké vystoupení prezidenta Česko-arabské obchodní komory Prof. Richarda Wagnera

- Vystoupení předsedy představenstva a generálního ředitele Komerční banky, a.s. Dr. Richarda Salzmanna.

- Odpovědi specialistů Komerční banky na dotazy přítomných manažerů.

- Osobní kontaktní jednání.

Termín: pondělí 26. června 1995

Registrace účastníků 08:45 hod.

Zahájení setkání: 09:00 hod.

Menu: arabské speciality, nářezové mísy, zeleninové a ovocné saláty, mléko, káva, čaj, čokoláda, džus, minerální voda.

Seminář: „*Snídaně s předním průmyslníkem České republiky*“ se uskutečnil dne 20.5.1996 od 9.00 do 13.00 hod. v Primátorském salónku na Žofině. Hlavním přednášejícím byl předseda představenstva a generální ředitel ŠKODA a.s. Plzeň Ing. Lubomír Soudek.¹⁵⁵⁶

Program:

Uvítání

Krátké vystoupení prezidenta Česko-arabské obchodní komory Prof. Richarda Wagnera

Vystoupení předsedy představenstva a generálního ředitele ŠKODA, a.s. Plzeň Ing. Lubomíra Soudka

Odpovědi managementu a.s. ŠKODA Plzeň

Diskuze

Termín 20. května 1996¹⁵⁵⁷

¹⁵⁵² Závazná přihláška ČAOK do 25. října 1996 „Jordánsko – možnosti spolupráce“. Pracovní oběd s korunním princem Hassanem bin Tallálem. Seminář s ekonomickým doprovodem následníka trůnu. Praha 30. října 1996 v hotelu Palace Praha, zahájení v 11.15 hod.

¹⁵⁵³ Závazná přihláška ČAOK do 25. října 1996 „Jordánsko – možnosti spolupráce“.

¹⁵⁵⁴ Závazná přihláška ČAOK do 25. října 1996 „Jordánsko – možnosti spolupráce“.

¹⁵⁵⁵ Závazná přihláška ČAOK do 26. června 1995. Česko-arabská obchodní komora pořádá na základě ohlasu v pondělí dne 26. 6. 1995 v Primátorském salónku pražského Žofína „*Snídaně s bankéři*“.

¹⁵⁵⁶ Závazná přihláška SEMINÁŘ, termín 20. května 1996 „*Snídaně s předním průmyslníkem České republiky*“, který se uskuteční dne 20. 5. 1996 od 9.00 hod. do 13.00 hod. v Primátorském salónku na Žofině. Hlavním přednášejícím bude předseda představenstva a generální ředitel ŠKODA a.s. Plzeň Ing. Lubomír Soudek.

¹⁵⁵⁷ Závazná přihláška SEMINÁŘ, termín 20. května 1996 „*Snídaně s předním průmyslníkem České republiky*“.

Registrace účastníků: 8,45 hod.

Zahájení setkání: 9.00 hod.

Menu: arabské speciality, nářezové mísy, zeleninové a ovocné saláty, káva, čaj, džus, minerální vody.

12.3.1998 – Seminář „*Zkušenosti a.s. Škodaexport z podnikání v arabských zemích*“.

16.9.1998 – Seminář „*Den arabského a afrického průmyslu a obchodu*“ v průběhu Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně.

23.9.1998 – „*Rozvojové projekty EAR*“, možnosti uplatnění českých firem.

18.11.1998 – „*Seminář o možnostech obchodu v Sýrii a Libanonu*“ (ve spolupráci a agenturou CzechTrade).¹⁵⁵⁸

Výjezdní zasedání

Dne 4. května 1995 ČAOK v Ostravě uspořádala společně s firmami Ardex, a.s., World Finance a Trade Centre setkání českých podnikatelů s obchodními rady arabských zastupitelství v Praze. Akce se zúčastnilo více než 40 firem zajímajících se o arabské trhy.¹⁵⁵⁹

O trendech a stavu česko-arabského obchodu hovořil v úvodu dopolední části setkání Ing. Jiráček, pracovník sekce zahraničního obchodu ČR. Činnost ČAOK představil generální sekretář Mgr. Houska. V závěru dopolední části semináře hovořil Ing. Skounice, náměstek ředitele pobočky Československé obchodní banky v Ostravě, o způsobech financování zahraničně obchodních operací z hlediska zkušeností této banky. Odpolední část setkání proběhla v novém uspořádání sálu. Setkání bylo pozitivně hodnoceno podnikatelskými kruhy i zástupci obchodních oddělení arabských zastupitelských úřadů. Arabští obchodní radové byli přijati na ostravské radnici a prohlédli si podnik Tatra Kopřivnice.¹⁵⁶⁰

Dne 25. října 1995 se v budově ABB EKF v Brně konalo výjezdní zasedání rady ČAOK,¹⁵⁶¹ jehož cílem bylo získat podnikatele z Moravskoslezského kraje a začít diskusi o zřízení pobočky v Brně.¹⁵⁶²

Ve dnech 8.-22.12.1996 se konaly na pražském výstavišti od 9. do 18. hod. „*Syrské dny*“. Do Prahy přijeli syrští podnikatelé vyrábějící kosmetiku, orientální zboží, potravinářské produkty, cestovní zavazadla, koberce aj.¹⁵⁶³

Ve dnech 9.-12.11.1997 přijela do Prahy na pozvání Hospodářské komory delegace saúdských obchodníků. Mise se setkala rovněž s představiteli ČAOK. Dne 11. listopadu proběhlo v prostorách hotelu Praha jednání vedení ČAOK s představiteli saúdské obchodní mise vedené generálním tajemníkem Rady saúdských obchodních a průmyslových komor.¹⁵⁶⁴

Krize Česko-arabské obchodní komory

Přestože Česko-arabská obchodní komora v roce 1998 průběžně pracovala a plnila úkoly, jak bylo uvedeno ve výroční zprávě, vypracované pracovní skupinou ve složení viceprezidenti Doc. Gombár, Ing. Voleš a generální tajemník Ing. Traboulsi, a schválené Výkonným výborem dne 12. dubna 1999, její fungování jako smíšené komory bylo provázeno

¹⁵⁵⁸ *Výroční zpráva Česko-arabské obchodní komory 1998*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1999, str. 3.

¹⁵⁵⁹ *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské za I. pololetí 1995*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1995, str. 4-5.

¹⁵⁶⁰ *Setkání s arabskými obchodními rady*. Z činnosti česko-arabské obchodní komory. Aktualita Česko-arabské obchodní komory květen/červen 1995, str. 1.

¹⁵⁶¹ Pozvánka ČAOK. Česko-arabská obchodní komora si Vás dovoluje pozvat na „výjezdní zasedání rady ČAOK“ které se bude konat dne 25. října 1995 v 10:00 hod. v budově ABB EKF, Brno – Hlinky 128 (doprava na vlastní náklady).

¹⁵⁶² Gombár Eduard, *Rada ČAOK na výjezdním zasedání v Brně*. Aktualita Česko-arabské obchodní komory září-říjen 1995, str. 1.

¹⁵⁶³ Aktuality Česko-arabské obchodní komory září-říjen 1996, str. 10.

¹⁵⁶⁴ Aktuality Česko-arabské obchodní komory listopad-prosinec 1997, str. 1.

řadou problémů. Vytvoření dvoustranné smíšené komory, zvolení představitelů české strany na tříleté období, nominace představitelů arabské strany a přijetí nových stanov provázela euforie. Praktické fungování smíšené komory, v níž měly obě strany rovná práva, se ukázalo obtížnější, než se očekávalo. Přijaté stanovy, které respektovaly organizační principy Všeobecného svazu arabských komor se sídlem v Bejrútu, velkoryse zahrnuly i detailnější požadavky arabské strany, která naléhala na její striktní dodržování. Příkladem byl článek 7, podle něhož byl generální tajemník orgánem komory, článek 10 odst. 2, který v praxi znemožňoval viceprezidentům komory jednat bez přítomnosti prezidenta nebo generálního tajemníka.

Mezi generálním tajemníkem komory Ing. B. Traboulsim a prezidentem Prof. R. Wagnerem se začínaly prohlubovat spory. Jednalo se zejména o otázky rozpočtu a řízení sekretariátu.¹⁵⁶⁵ Záhy se objevily kompetenční spory, které vzhledem k vysokým pravomocím vyplývajícím ze stanov postihly zejména vztah prezidenta a tajemníka. Jejich ostří se nedařilo zmírnit a složitá komunikace mezi oběma stranami, vedená výhradně prostřednictvím generálního tajemníka a alžírského velvyslance jako reprezentanta Rady arabských velvyslanců způsobila, že komora nebyla vůbec registrována. Vyjasnění těchto otázek bylo značně obtížné. Požadavek české strany, aby byl jmenován první viceprezident a potvrzen generální tajemník za arabskou stranu a aby se uskutečnilo zasedání rady ředitelů ČAOK, jejíž arabskou část svolával Všeobecný svaz arabských komor, nebyl naplněn. Neuskutečnila se ani plánovaná návštěva generálního tajemníka Všeobecného svazu arabských komor Dr. Burhana Dajaniho, která mohla otevřené otázky vyjasnit.

Arabská strana považovala situaci za natolik vážnou, že se rozhodla na rozpory upozornit veřejným vystoupením na jednání valné hromady. Rada alžírského velvyslanectví, jenž na jednání reprezentoval Radu arabských velvyslanců, ve svém projevu kriticky a otevřeně upozornil na rozpory ve vedení komory mezi českou a arabskou stranou. Kromě toho v rozporu s dosavadní zvyklostí veřejně se nevyslovovat k personálním otázkám druhé strany komentoval i zdravotní stav prezidenta komory a vyjádřil údiv, že avizovaná rezignace prezidenta nebyla zařazena do programu. V dalším průběhu jednání v bodu diskuse podal Ing. Voleš rezignaci na funkci viceprezidenta a Jihad Chamas na funkci člena rady ředitelů. Arabská strana zdůraznila váhu svého postoje demonstrativním odchodem jak reprezentanta Rady arabských velvyslanců, tak i generálního tajemníka Ing. Traboulsiho.

Tento krok vyvolal krizi Česko-arabské obchodní komory a zkomplikoval přeměnu ČAOK ve smíšenou obchodní komoru a ohrozil tak samotnou existenci komory. Rezignace prezidenta ČAOK Prof. Wagnera z 18. dubna vážnost krize dále potvrdila.

Zpráva revizní komise o hospodaření ČAOK za rok 1998 uváděla, že počátkem roku 1998 měla ČAOK 63 členů. Během roku přistoupilo 12 členů a 1 zahraniční člen, členství zrušilo 10 členů. Stav členské základny k 31.12.1998 činil 66 členů.¹⁵⁶⁶

Celkové příjmy za rok 1998 činily 1 032 129,- Kč, přičemž ve formě příspěvků bylo vybráno 913 379,- Kč. Za placené služby a uspořádané akce získala komora 114 583,- Kč a úroky ze salda účtu komory zlepšily příjmy za sledované období o 4 167,- Kč.

Oproti tomu výdaje dosáhly sumy 1 259 668,- Kč při následující skladbě:

Telekomunikační poplatky + internet	92 441,- Kč + 28 139,- Kč
Nájmy + energie	300 245,- Kč + 11 784,- Kč
Cestovné, občerstvení, servis výpočetní techniky a poštovné	170 559,- Kč
Kancelářské potřeby	12 945,- Kč

¹⁵⁶⁵ *Návrh dopisu úřadujícího viceprezidenta ČAOK doc. E. Gombára „Všem členům Česko-arabské obchodní komory“ ze dne 21. dubna 1999.* Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára. Konečná verze dopisu, která byla odeslána členům ČAOK, byla poloviční.

¹⁵⁶⁶ *Zpráva revizní komise o hospodaření ČAOK za rok 1998 ze dne 14. dubna 1999,* podepsaná Ing. Milošem Kodýdkem – předsedou revizní komise ČAOK. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

Mzdy a sociální pojištění	605 522,- Kč
Bankovní poplatky	3 742,- Kč
Odpisy	34 291,- Kč

Hospodářský výsledek skončil se ztrátou 227 539,- Kč. Ztráta v roce 1998 byla kryta zůstatkem z výsledků hospodaření z předchozích let a závazky za faktury uhrazené po 31.12.1998. Hmotný investiční majetek (v brutto cenách) k 31.12.1998 bylo možné vyčíslit sumou 261 910,- Kč a byl zcela odepsán. Zůstatek peněžních prostředků k 31.12.1998 byl celkem 51 894, 63 Kč.

Dne 14. dubna 1999 se konala v Praze řádná valná hromada Česko-arabské obchodní komory. Jednání řídil prezident Prof. Richard Wagner. Valná hromada schválila výroční zprávu ČAOK za rok 1998, zprávu revizní komise o hospodaření komory a hlavní úkoly ČAOK včetně rozpočtu na rok 1999. Valná hromada přijala usnesení o přeměně Česko-arabské obchodní komory ve smíšenou obchodní komoru podle zákona č. 42/2980 Sb. ve znění následujících zákonů a schválila znění zakladatelské listiny a úpravu Stanov. Vzala na vědomí rezignaci Ing. I. Voleše na funkci viceprezidenta a J. Chamase na člena rady ředitelů a rozhodla o svolání mimořádné valné hromady do konce června téhož roku.¹⁵⁶⁷

Na valné hromadě 14. dubna 1999 byly předneseny a valnou hromadou schváleny hlavní úkoly Česko-arabské obchodní komory v roce 1999.¹⁵⁶⁸

1. Postavení ČAOK v rámci rozvoje česko-arabských obchodních vztahů

- a) Prosazovat proexportní opatření na podporu českého vývozu do arabského světa a napomáhat arabským podnikatelům při vstupu na český trh. Iniciovat příliv investic z arabských zemí do České republiky.
- b) Koordinovat činnosti ČAOK s Všeobecným svazem arabských komor a s Radou arabských velvyslanců v ČR.
- c) Institucionálně dobudovat plné členství ČAOK ve Všeobecném svazu včetně možnosti ověřování certifikátů o původu zboží požadovaných arabskou stranou.
- d) Zúčastnit se výroční konference představitelů smíšených arabských obchodních komor.
- e) Postupně navazovat pracovní kontakty s jednotlivými obchodními a průmyslovými komorami arabských zemí.
- f) Pokračovat v hledání možnosti pověřit některé zainteresované firmy zastupováním ČAOK v jednotlivých arabských zemích (Spojené arabské emiráty, Tunisko, Egypt).
- g) Dokončit přeregistraci ČAOK jako smíšené obchodní komory ve smyslu zákona 42/1980.
- h) Provéřit a posilovat členskou základnu.

2. Publikační činnost

- a) Pokračovat v autorsky původních aktivitách v klíčových sdělovacích prostředcích, propagovat arabský svět a ČAOK v českých sdělovacích prostředcích.
- b) Pokračovat ve vydávání dvouměsíčních Aktualit ČAOK. Přitom nadále zajišťovat pravidelné a včasné vydávání a distribuci časopisu. Zkvalitnit obsahovou stránku zejména o aktuální komerční informace v závislosti na rozvoji informačních zdrojů. Kromě sponzorování Aktualit byla vyjádřena nutnost zvýšit zdroje financování prostřednictvím inzerce.
- c) Nadále využívat spolupráce s agenturou Babylon, která vydávala i další periodika v arabštině (Český život, Váš obchodní průvodce) a měla širokou distribuční síť pro propagaci ČAOK a její činnosti.
- d) Napomáhat členům ČAOK v propagaci jejich podnikatelské aktivity v arabských médiích.

3. Semináře a konference

- a) Uspořádat seminář na základě „Tezí o obchodních vztazích mezi ČR a arabskými zeměmi“, případně konferenci o česko-arabských obchodních vztazích při příležitosti 5. výročí založení ČAOK (říjen 99).

¹⁵⁶⁷ Valná hromada Česko-arabské obchodní komory. Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1999, str. 1.

¹⁵⁶⁸ Hlavní úkoly Česko-arabské obchodní komory v roce 1999, přednesené na valné hromadě ČAOK 14. dubna 1999, podepsané prof. Richardem Wagnerem - prezidentem ČAOK. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

b) Uspořádat další semináře o česko-arabském obchodě nebo se podílet na jejich uspořádání s dalšími organizacemi.

4. Podnikatelské mise

a) Český týden v Jordánsku – duben.

b) České dny v Libanonu (ve spolupráci s SPD ČR – květen).

c) Podnikatelská mise Palestina.

d) Podílet se na zajištění přijetí mise AmCham z Egypta v Praze (ve spolupráci s CzechTrade, MPO ČR).

e) Zajištění přijetí mise egyptských exportérů v Praze (červen).

f) Specializovaná podnikatelská mise Sýrie – Aleppo.

g) Podnikatelská mise do Libye v doprovodu náměstka Ministerstva zahraničních věcí ČR Palouše.

h) Účast na návštěvě ministra Grégra do Egypta případně do Alžírsku.

5. Standardní služby

a) Aktivněji využívat informací, jež má komora k dispozici. Prostřednictvím elektronické pošty distribuovat členům komory aktuální poptávky a nabídky z arabských zemí.

b) Rozvinout aktivní informační výměnu s Všeobecným svazem arabských komor a hlavními komorami v arabském světě.

c) Ve větší míře využívat pro členy ČAOK exkluzivních materiálů, přivezených z různých akcí a získaných ze zastupitelských úřadů.

d) Prohloubit spolupráci s Českou agenturou podpory obchodu CzechTrade, ÚMV, ČEB, CzechInvest, HK ČR a dalšími institucemi.

Dobudovat internetové stránky ČAOK na interaktivní, pravidelně aktualizovat, nabízet spolupráci, poptávky a nabídky, umisťovat vybrané články z Aktualit ČAOK.

Dne 16. června 1999 se sešla Mimořádná valná hromada Česko-arabské obchodní komory. Přijala následující usnesení:

I. vzala na vědomí informaci úřadujícího viceprezidenta o činnosti od valné hromady ze dne 14. dubna 1999 a dopis Rady vedoucích zastupitelských úřadů arabských zemí akreditovaných v Praze.

II. vyjádřila odhodlání působit i nadále jako smíšená obchodní komora podle zák. č. 42/80 Sb. a v souladu s organizačními principy Všeobecného svazu arabských obchodních, průmyslových a agrárních komor.

III. schválila přijetí nových členů komory, kteří vstoupili do komory od valné hromady v roce 1998.

IV. zvolila prezidentem komory Ing. Ivana Voleše a viceprezidentem Ing. Pavla Muselu a

a) novými členy Rady ředitelů za Strojimport Ing. Buštu, za PSJ Novotech Ing. Šedivce, za Vodní stavby Praha Ing. Ajubovou, za Tatru Kopřivnice Ing. Podolského a za SARA Group Ing. Chamase

b) členem revizní komise za Hanseatic Transport jmenovala Ing. Kühnla, který nahradil Ing. Kodydka ze Strojimportu.¹⁵⁶⁹

V. Mimořádná valná hromada ukládala:

1. Radě ředitelů se sejít v nejbližším období a

a) urychleně podniknout kroky k registraci komory jako smíšené komory v souladu s usnesením řádné valné hromady z 14. 4. 1999

b) jmenovat výkonný výbor pro řízení běžného chodu komory

c) rozpracovat úkoly komory pro tento rok do konkrétního plánu činnosti s termíny a jmenovitou zodpovědností za jejich splnění

d) vytvořit teritoriální, případně i odborné komise komory pro zajišťování úkolů komory na těchto úsecích

e) vyřešit otázku sídla komory a personálního obsazení sekretariátu

f) projednat otázku financování činnosti komory na nejbližší období s výhledem do konce roku 1999

g) stanovit postup vůči členům komory, kteří neplatili členské příspěvky, a zahájit činnost směřující k získávání nových členů

¹⁵⁶⁹ Usnesení Mimořádné valné hromady Česko-arabské obchodní komory ze dne 16. 6. 1999. Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen-červen 1999, str. 1.

h) informovat členy komory, kteří byli zastoupeni v Radě ředitelů, o potřebě potvrdit jejich pověření nebo jmenovat nové zástupce do Rady ředitelů

i) přizývat dle uvážení na zasedání Rady ředitelů zástupce Czech Trade, případně Czech Invest, HK ČR, Svazu průmyslu a dopravy, případně dalších institucí, s nimiž chce ČAOK koordinovat svoji činnost k účasti jako pozorovatele.

2. Prezidentu komory informovat o výsledcích mimořádné valné hromady Všeobecný svaz arabských obchodních, průmyslových a agrárních komor, LAS a partnerské obchodní komory v arabských zemích a informovat o těchto výsledcích též partnerské organizace a vládní instituce.

3. Generálnímu tajemníkovi řídit sekretariát komory a zabezpečit jeho chod v souladu se stanovami

VI. Mimořádná valná hromada schválila nový systém placení příspěvků pro rok 2000, které se budou skládat z částky 5.000 Kč jako členský příspěvek a 10.000 Kč jako záloha na služby a ukládá rozpracovat podrobně tento systém placení a včas o něm informovat členy i zájemce o členství v komoře.

VII. Uložila revizní komisi, aby se sešla do 14 dnů a zvolila předsedu revizní komise.

VIII. Požádala, aby ti delegáti valné hromady, kteří nebyli statutárními zástupci a neměli s sebou pověření, dodatečně zaslali své pověření sekretariátu ČAOK.

IX. Vyjádřila upřímné poděkování všem odstoupivším funkcionářům ČAOK, kteří dále nekandidovali, za jejich činnost v komoře.¹⁵⁷⁰

Na základě usnesení mim. valné hromady byly rozeslány dopisy všem partnerským obchodním komorám. Prezident a generální tajemník navštívili velvyslance Libanonu, Alžírsko, Palestiny, Maroka, Egypta, Tuniska, chargé d'affaires Sýrie a Iráku, které informovali o činnosti komory a výsledcích mimořádné valné hromady. Uskutečnila se setkání s velvyslanci a obchodními rady ČR v arabských zemích. Prezident, viceprezident a gen. tajemník navštívili náměstka ministra zahraničních věcí PaDr. H. Kmonička i představitelé MPO v čele s náměstkem Ing. J. Maceškou. Z pověření ČAOK jednal v Ammánu člen Rady ředitelů Dr. Essam Hafhoud s Federací obchodních komor Jordánska o rozšíření spolupráce. Prezident a gen. tajemník dále jednali o spolupráci s gen. ředitelem Svazu průmyslu a dopravy ČR Ing. Zdeňkem Liškou, prezidentem Hospodářské komory ČR JUDr. Zdeňkem Somrem a gen. ředitelkou Czech Trade Doc. Juditou Štouračovou. V uvedeném období rovněž probíhala jednání o registraci komory v ČR jako smíšené Česko-arabské obchodní komory. V této souvislosti byla na obvodním úřadu pro Prahu 2 provedena změna statutárních orgánů ČAOK. Proběhla změna informačního systému komory. Byly zavedeny tzv. Rychlé informace, k vydání byl připraven bulletin Ekonomického zpravodajství a reprezentačního časopisu komory.¹⁵⁷¹

Aktivity Česko-arabské obchodní komory po mimořádné valné hromadě

Ve dnech 26.-27. listopadu 1999 se na základě pozvání gen. tajemníka Všeobecného svazu obchodních, průmyslových a agrárních komor arabských zemí (VSAOPAK) B. Dajaniho zúčastnili prezident Ing. I. Voleš a gen. tajemník Ing. B. Traboulsi, CSc. koordinačního zasedání smíšených arabsko-evropských a arabsko-zahraničních obchodních komor, které se konalo v Tunisu. Zasedání předsedal současný úřadující prezident VSAOPAK Abdalah Elbaruni, prezident Libyjského svazu obchodních, průmyslových a agrárních komor. Jednání gen. tajemníků předsedali postupně gen. tajemník Britsko-arabské a Irsko-arabské obchodní komory. Přítomni byli i představitelé Ligy arabských států (LAS) a Tuniského svazu pro průmysl, obchod (UTICA). Zasedání mělo několik témat: Pokračovala diskuse, která byla zahájena na předchozím koordinačním zasedání ve Vídni o rozvoji arabského exportu do zemí EU a do dalších zemí, existující bariéry při vývozu. Zvláštní

¹⁵⁷⁰ *Usnesení Mimořádné valné hromady Česko-arabské obchodní komory ze dne 16. 6. 1999*, str. 1.

¹⁵⁷¹ Traboulsi B., *Zpráva o činnosti po mimořádné valné hromadě*. Arabské země Váš obchodní partner, ročník 1, číslo 0, listopad 1999, str. 2.

pozornost věnovala aktuálnímu stavu při vytváření arabské zóny volného obchodu. Dalším tématem byla úloha smíšených komor a jejich aktivizace při rozvoji společných arabsko-zahraničních projektů a vzájemného partnerství. Diskutována byla rovněž úloha smíšených komor při seznamování podnikatelů v jednotlivých zemích s investičními možnostmi a zákony v arabských zemích. Byly stanoveny termíny zasedání valných hromad smíšených zahraničně – arabských obchodních komor. Termín valné hromady a zasedání Rady ředitelů ČAOK (české i arabské) byl stanoven mezi 17.-19. dubnem 2000.¹⁵⁷²

Dne 23. února 2000 byla založena v Praze česká část Česko-arabské podnikatelské rady. Aktu založení bylo přítomno 48 účastníků, mezi nimi představitelé MZV, MPO, Czech Tradu, Svazu podnikatelů ČR, Agrární komory velvyslanec EAR Eldiwany i obchodní rada Rostom a představitelé českých firem a společností. Největším iniciátorem založení byl Svaz podnikatelů Egypta, který byl výběrovou organizací, jejímiž členy byli významní egyptští podnikatelé a manažeři vlivných soukromých firem. Tato organizace vytvořila společné podnikatelské rady se třinácti partnery: SRN, Francie, Kanada, Itálie, Řecko, Ruská federace a řada arabských zemí. Z české strany byla iniciátory Česko-arabská obchodní komora, Hospodářská komora ČR, Svaz průmyslu a dopravy, Svaz podnikatelů ČR, Agrární komora ČR aj.¹⁵⁷³

Ve dnech 7.-8. července 2000 se konala na Maltě koordinační schůze Arabsko-evropských smíšených komor. Hostitelem setkání byla smíšená Arabsko-maltská obchodní komora. ČAOK byla zastoupena gen. tajemníkem. Zahájení se konalo pod patronací a za přítomnosti Prof. Guida de Marco, prezidenta republiky Malty, a za přítomnosti představitelů VSOPAK v čele s gen. tajemníkem Dajanim a řadou členů dipl. sboru, oficiálních činitelů a podnikatelů. Prezident republiky Malty v úvodním projevu vyzdvihl význam arabsko-maltských vztahů a úlohu, kterou sehrála Arabsko-maltská obchodní komora, a popřál úspěch jednání. Jedním z témat bylo uspořádání semináře o „Rozvoji arabského exportu“. Bylo dohodnuto, že se seminář uskuteční 4.-5.11.2000 v sídle Ligy arabských států v Káhiře a bude následován ve dnech 6.-7.11.2000 koordinační schůzí Smíšených arabsko-zahraničních obchodních komor. Zároveň bylo rozhodnuto, že Smíšené arabsko-evropské obchodní komory se budou podílet na financování tohoto semináře bez účasti ČAOK. Projednána byla také otázka financování Arabsko-evropských smíšených obchodních komor při podpoře hospodářsko-obchodních vztahů mezi arabskými zeměmi a evropskými státy, přes aktivaci evropsko-středozemního dialogu a spolupráce.¹⁵⁷⁴

Ve dnech 21.-23. října 2000 se zástupci ČAOK zúčastnili 36. konference arabských obchodních komor, která se konala v druhém největším městě Spojených arabských emirátů Sharjah. Konference byla poznamenána smutnou událostí – těsně před jejím konáním zemřel dlouholetý generální tajemník Všeobecného svazu Burhan Dajani, přední arabský ekonom a intelektuál.

Hlavními tématy konference byly:

1. Společná arabská hospodářská aktivita
2. Arabská zóna volného obchodu
3. Administrativní reforma v arabských zemích
4. Perspektivy rozvoje zemědělství v arabských zemích
5. Úloha soukromého sektoru při rozvoji průmyslu.

Z hlediska zájmů české delegace byla nejdůležitějším tématem otázka úlohy soukromého sektoru při rozvoji arabského průmyslu. Otázky kolem využití moderních technologií, high-tech výrob, elektroniky, informatiky. Delegace obchodních komor

¹⁵⁷² Traboulsi B., *Setkání smíšených arabsko-zahraničních obchodních komor v Tunisu*. Arabské trhy 1/2000, str. 4.

¹⁵⁷³ Voleš I., *Založena Česko-egyptská podnikatelská rada*. Arabské trhy 2/2000, str. 4.

¹⁵⁷⁴ Traboulsi B., *Koordinační setkání arabsko-evropských komor*. Arabské trhy 4/2000, str. 5.

některých arabských zemí informovaly o postupu ekonomických reforem a liberalizaci ve svých zemích. Zajímavá byla vystoupení některých panarabských ekonomických organizací, které se konference účastnily, jako byla Arabská garanční investiční agentura, Arabská organizace práce, Arabská organizace pro zemědělský rozvoj, Arabská organizace pro rozvoj průmyslu a metalurgie, Arabská organizace pro administrativní rozvoj, Arabská finanční organizace, Islámská rozvojová banka, Organizace zemí zálivu pro průmyslové poradenství, Program financování arabského obchodu, Arabský svaz potravinářského průmyslu.¹⁵⁷⁵

Dne 18. ledna 2001 se konala v sídle Arabsko-francouzské obchodní komory koordinační schůzka generálních tajemníků arabsko-evropských obchodních komor. Jednání byl přítomen velvyslanec Ligy arabských států v Paříži Dr. Nasíf Hatti, úřadující generální tajemník Všeobecného svazu obchodních průmyslových komor pro arabské země Elias Chantous a ředitelka odboru smíšených komor Rula Krunfol. Jako první část programu byla projednána otázka vytvoření zvláštního fondu na památku zesnulého Burhana Dajaniho, gen. tajemníka VSOPAK. Bylo rozhodnuto, že financování tohoto fondu bude záležitostí arabsko-evropských obchodních komor. ČAOK přispívala symbolickou částkou. Přítomní byli informováni o výsledcích jednání zvláštní komise s evropským komisařem Christopherem Patternem. Poprvé se hovořilo o možnostech spolupráce mezi evropsko-arabskými komorami a Evropskou komisí. Na schůzce se probíraly vztahy s Euro Chambers. Projednána byla i další témata jako organizace semináře o investicích a možnosti výměny technologií mezi Evropou a arabskými zeměmi, návrh arabsko-portugalské obchodní komory na zřízení společné internetové stránky pro evropsko-arabské obchodní komory. Projednány byly i administrativní otázky jako odměny gen. tajemníků aj. Termín příští koordinační schůze gen. tajemníků byl stanoven na 2.5.2001 do Berlína. Určen byl také termín koordinační schůze arabsko-evropských smíšených obchodních komor na 30.-31.5. do Říma. Generální tajemník ČAOK informoval přítomné během jednání o situaci v ČAOK, požádal o svolání zasedání obou částí Rady ředitelů komory a požádal také o pomoc při získávání práva ověřování certifikátů o původu, které by představovalo její významný finanční zdroj.¹⁵⁷⁶

Ve dnech 12.-16. července 1999 navštívil ČR jeden z význačných podnikatelů SAE Rashid Abdel Sattat Al-Kaitoob. Dlouhá léta býval gen. tajemníkem Federace obchodních a průmyslových komor SAE se sídlem v Dubaji a poslancem parlamentu SAE. Doprovázel ho Ing. Fawzi Quraishi, bývalý pracovník Federace obch. a prům. komor SAE. Při své pražské návštěvě projevil zájem o navázání obchodní spolupráce s českými firmami a obrátil se na ČAOK se žádostí o setkání s potenciálními zájemci. Vedle setkání s vedením ČAOK bylo součástí jeho pražského pobytu přijetí u náměstka ministra zahraničních věcí Dr. M. Palouše a vrchního ředitele MPO Ing. Loudy. Al-Kaitoob ve svých vystoupeních zdůraznil důležité okolnosti, které by si měly uvědomit české firmy usilující o expanzi v Zálivu, a nastínil možnosti volných zón SAE. Setkání se zúčastnili zástupci podniků Omnipol, Škodaexport, Strojimport a Žďas, a.s.¹⁵⁷⁷

Ve dnech 10.-12. dubna 2000 se uskutečnila obchodní mise egyptských obchodních firem a společností, organizovaná Centrem na podporu egyptského exportu (Egyptian Export Promotion Company) a Ministerstvem hospodářství a zahraničního obchodu EAR s cílem navázání nových obchodních vztahů a zvýšení exportu egyptského zboží do ČR. Návštěva Prahy byla součástí cesty této delegace do některých zemí střední Evropy – Maďarska, ČR a Polska. ČAOK ve spolupráci s obchodním oddělením ZÚ Egypta v Praze a Svazem průmyslu a dopravy ČR zorganizovala setkání s českými obchodními partnery zejména z řad

¹⁵⁷⁵ Voleš I. *Z činnosti ČAOK, 36. konference arabských obchodních komor*. Arabské trhy 5/2000, str. 5-7.

¹⁵⁷⁶ *Naše aktivity. Pařížská koordinační schůzka*. Arabské trhy 1/2001, str. 8.

¹⁵⁷⁷ Voleš Ivan, *Návštěva ze Spojených arabských emirátů*, Aktuality Česko-arabské obchodní komory červenec-srpen 1999, str. 1.

importérů, které se konalo dne 11.4.2000 v konferenční místnosti SpaD ČR. Zahájení byli přítomni velvyslanec EAR v Praze M. Eldiwany a H. Rostom, obchodní rada EAR, vedení egyptské delegace a předseda české části Česko-egyptské podnikatelské rady (ČEPR). Delegaci tvořili reprezentanti 17 firem a exportních společností. V delegaci byli představitelé následujícího vývozního sortimentu:

- pánská, dámská a dětská obuv, kabelky, tašky a další kožené výrobky
- kuchyňské hliníkové nádobí
- užitná keramika, obkladačky, dlaždice, sanitární keramika
- nábytek, především křesla a židle
- barvy pro automobilový průmysl, na dřevěné výrobky a dekorace
- kosmetika, zubní kartáčky a pasty
- citrusové plody, mražená zelenina a ovoce, rýže, fazole a burské ořšky
- sušená zelenina, koření, semena léčivých rostlin, vonné esence a olejové koncentráty
- baterie a akumulátory
- bavlněné textilie
- vojenská a pracovní obuv¹⁵⁷⁸

Vzájemných individuálních jednání se zúčastnilo 35 českých firem z řad importérů.¹⁵⁷⁹

Ve dnech 11.-13. května 2000 se prezident ČAOK I. Voleš a viceprezident P. Musela jako představitelé svých firem (ŠKODAEXPORT, PAMCO) zúčastnili podnikatelského doprovodu ministra obrany při jeho cestě do Tuniska. Vedle pracovních jednání s tuniskými partnery byl prezident ČAOK s gen. ředitelem Škodaexportu J. Řiřicou a představiteli firmy Singa přijati v sídle UTICA (*Union Tunisienne d'Industrie de Commerce et d'Artisanat*), což byl ekvivalent Federace obchodních a průmyslových komor. Českou delegaci přijal člen výkonné rady UTICA Lazhar Sta za přítomnosti Abdelhamid Miladiho, výkonného ředitele pro mezinárodní vztahy a Maouia Radhi, vedoucí oddělení zemí Východní Evropy.¹⁵⁸⁰

UTICA uvítala nabídku ČAOK na navázání přímých vztahů. Projevila zájem uskutečnit v Praze, případně v jiných městech, Tuniské dny, které by byly zaměřeny na prezentaci tuniských výrobků, zejména potravinářského průmyslu.¹⁵⁸¹

29.-31. května. 2001 se uskutečnilo koordinační zasedání evropsko-arabských obchodních komor na pozvání Italsko-arabské obchodní komory v Římě. Těchto zasedání se zúčastnili generální tajemníci a předsedové smíšených arabských komor z evropských zemí, a to jak členů EU, tak i kandidátských zemí. Za ČAOK se zasedání zúčastnil prezident komory Ing. I. Voleš. Na úvod poblahopřáli účastníci nově jmenovanému generálnímu tajemníkovi Všeobecné unie arabských obchodních, průmyslových a agrárních komor Eliasu Chantusovi k jeho nové funkci. Dále se jednalo o ověřování certifikátu o původu zboží, které představovala hlavní zdroj smíšených komor. Vzhledem k tomu, že tato agenda se měla v budoucnu omezovat, byla zdůrazněna nutnost hledání dalších forem financování. Bylo dohodnuto, že bude vytvořena komise, která projedná s novým generálním tajemníkem Ligy arabských států Amrem Musou problémy, s nimiž se smíšené komory ve své činnosti setkávají. V zájmu zlepšení prezentace evropsko-arabských komor v arabských zemích bylo dohodnuto konat koordinační zasedání nikoliv střídavě v evropských a arabských zemích, ale vždy jen v arabských zemích. Příští koordinační schůzka se měla konat v Alžíru.¹⁵⁸²

12. listopadu 2001 se sešla Rada ředitelů ČAOK. Zasedání byl přítomen člen rady a doyen arabského diplomatického sboru v Praze, velvyslanec Alžírské republiky A. Meziane

¹⁵⁷⁸ Traboulsi B. *Z činnosti ČAOK, Návštěva egyptské obchodní mise*. Arabské trhy 2/2000, str. 9; *Z činnosti ČAOK, Obchodní mise z EAR*. Arabské trhy 3/2000, str. 6.

¹⁵⁷⁹ *Z činnosti ČAOK, Obchodní mise z EAR*, str. 6.

¹⁵⁸⁰ *Naše aktivity. Prezident a viceprezident ČAOK v Tunisku*. Arabské trhy 3/2000, str. 5.

¹⁵⁸¹ *Naše aktivity. Prezident a viceprezident ČAOK v Tunisku*, str. 5.

¹⁵⁸² *Z činnosti ČAOK. Koordinační schůzka představitelů evropsko-arabských obchodních komor v Římě*. Arabské trhy 2/2001, str. 5-6.

– Cherif a Ing. Kühnl, předseda revizní komise ČAOK. Zasedání obsahovalo následující program: Svolání Valné hromady, stav ČAOK a SČAOK, organizační řád. Program byl doplněn o „Stanovisko ČAOK k situaci po 11. září a humanitární pomoc postiženému Alžírsku“. Rok 2001 byl složitým obdobím. Komora se musela vypořádat s nepříznivými okolnostmi danými celkovým vývojem v oblasti Blízkého východu a ve světě, zejména v důsledku palestinského povstání a po teroristickém útoku na World Trade Centre a Pentagon v USA dne 11. září 2001. Počátkem roku se podařilo dořešit otázku registrace Smíšené česko-arabské obchodní komory u obchodního rejstříku. Rada dále projednala důsledky přírodní katastrofy, která postihla Alžírsko, zejména hlavní město. Byl přijat návrh na uspořádání veřejné sbírky, především však v řadách členů ČAOK, a to formou finančních darů na poskytnutí humanitární pomoci postiženému Alžírsku. Rada schválila poskytnutí symbolického finančního daru 1000,- Eur z rozpočtu Komory.¹⁵⁸³

27. června 2000 se zástupci ČAOK setkali s obchodními rady přidělenými při zastupitelských úřadech ČR v arabských zemích. Přítomni byli i obchodní radové arabských zemí akreditovaných v ČR, zástupci Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu a další hosté. Obdobné setkání bylo uskutečněno s velvyslanci diplomatických misí zastupitelských úřadů ČR v arabských zemích a vedoucími diplomatických misí arabských zemí akreditovaných v ČR a za přítomnosti ředitele odboru Blízkého východu MZV i zástupců MPO při příležitosti otevření nového sídla Komory.¹⁵⁸⁴

12. ledna 2001 se na pozvání velvyslance Alžírské demokratické a lidové republiky a představitele Rady ředitelů ČAOK A. Meziane Cherifa zúčastnili prezident komory společně s gen. tajemníkem pravidelné schůzky Rady arabských velvyslanců a vedoucích diplomatických misí akreditovaných v ČR. Byly podniknuty příslušné kroky vedoucí k zapsání SČAOK do Obchodního rejstříku. Dopisem marockého velvyslance a doyna arabského diplomatického sboru A. Quzzaniho ze dne 30.1.2001 byla komoře potvrzena podpora mj. i v otázce udělení práva ověřování certifikátu o původu.¹⁵⁸⁵

18. dubna 2001 uspořádala ČAOK ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR seminář „*Obchodní jednání s arabskými partnery*“. Seminář byl určen zástupcům firem a podnikatelům, kteří mají jen malé zkušenosti s jednáním s arabskými partnery nebo si chtěli zkušenosti ověřit a zobecnit. ČAOK vydala u příležitosti semináře brožuru pod stejným názvem. Brožura obsahoval stručný přehled hlavních zásad islámu a specifik chování obchodních partnerů. Účastníci semináře obdrželi tuto brožuru jako pracovní materiál. Hlavní slovo na semináři měl Dr. František Ondráš, asistent Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, který prožil řadu let v Egyptě. Znalec jazyka i společenských zvyklostí, tradic, mentality a chování lidí v arabském světě. Zdůraznil, že chování arabského člověka nelze zevšeobecnit, protože odlišnosti jsou jednak mezi jednotlivými arabskými zeměmi, jednak mezi různými společenskými vrstvami. Jinak se bude chovat rolník nebo drobný podnikatel z arabského venkova, který nepřišel do styku s evropským partnerem, a jinak arabský obchodník, absolvent významné evropské nebo americké univerzity. Přesto podle něj existuje řada prvků, která všechny spojuje a která je dána odlišnými náboženskými zásadami a prostředím, v němž byli tito lidé formováni. Zmínil také mimořádný význam rodiny, autority rodičů, respektování starších lidí, neexistenci bezvěrectví, pojetí islámu jako všeobíhajícího životního stylu. Cenné byly jeho osobní postřehy o zásadách obchodního jednání arabských partnerů – způsob zahájení rozhovoru a jeho vedení, formy a metody uzavírání smluv, dohadování o cenách. Vystoupení Dr. Ondráše doplnil o své poznatky z dlouholetého působení v arabských zemích a z konkrétních jednání prezident ČAOK Ing. I. Voleš. Poukázal na to, že nelze arabské

¹⁵⁸³ Z činnosti ČAOK. Zasedání Rady ředitelů ČAOK. Arabské trhy 3/2001, str. 6.

¹⁵⁸⁴ Z činnosti ČAOK. Setkání obchodních radů. Setkání velvyslanců. Arabské trhy 4/2000, str. 10.

¹⁵⁸⁵ Naše aktivity. Z činnosti ČAOK. Arabské trhy 1/2001, str. 8.

partnery podceňovat, že jsou to rodilí obchodníci, kteří zejména při cenových jednáních dovedou mistrně vyjednávat. Hrubou chybu podle něj dělají ti čeští obchodníci, kteří se chovají ke svým arabským partnerům přezíravě a nespolehlivě. Naopak pokud někdo dokáže navázat dobré osobní vztahy, může si být jist, že mu arabský partner dá přednost při uzavření kontraktu, i když jeho zboží zcela nesplňuje partnerovo očekávání nebo vykazuje horší parametry než konkurence.¹⁵⁸⁶

16. května 2001 uspořádala ČAOK ve spolupráci s agenturou Teris 2002 seminář o možnostech obchodování s Marokem. Na semináři vystoupili představitelé ministerstva průmyslu a obchodu, agentury CzechTrade, ČEB a marocký obchodní rada Omar Hasnaoui Chaoui. Maroko pro nás v minulosti představovalo významného obchodního partnera.¹⁵⁸⁷

9. října 2001 se na MPO ČR konal ve spolupráci s agenturou Czech Trade seminář věnovaný specifičnosti obchodních vztahů se zeměmi Středního východu pod názvem „Možnosti navázání obchodních kontaktů a formy jednání s arabskými partnery. Účastníci semináře obdrželi vybrané písemné podklady k tématu a mohli se seznámit se zvyklostmi a formami obchodních jednání ovlivněnými zejména islámským náboženstvím, s kterými je seznámili přednášející Dr. F. Ondráš, arabista z Ústavu BV a Afriky FFUK, zástupce MPO ČR Ing. Herceg, obchodní rada ZÚ ČR v Libanonu, I. Korčák, Ing. V. Tesárek a generální tajemník Česko-arabské obchodní komory.¹⁵⁸⁸

Podnikatelské mise

Ve dnech 20.-27. dubna 1998 se uskutečnila česká podnikatelská mise do Sýrie, jejímž cílem bylo navázat užší kontakty se silícím soukromým sektorem v zemi. Organizátory na české straně byla Česko-arabská obchodní komora a Svaz průmyslu a dopravy ČR. Delegace byla vedena Doc. E. Gombárem, viceprezidentem ČAOK. K úspěšnému průběhu návštěvy českých podnikatelů výrazně přispěla aktivní pomoc českého zastupitelského úřadu v Damašku. Z podnikatelských subjektů se mise zúčastnilo na úrovni generálních a obchodních ředitelů sedm firem z ČR: Dako Třemošnice, a.s., Moravia Steel Třinec, a.s., SVO Přelouč, s.r.o., Strojexport Praha, a.s. a Tatra Kopřivnice a. s. V Damašku se k misi připojili ředitelé poboček tří firem majících zastoupení v Sýrii: Chepos Engineering Brno, s. r. o., Škoda Plzeň, a.s. a Technoexport Praha, a.s. Členy delegace byli rovněž Ing. Vladimír Tesárek, tajemník ČAOK a Ing. Miloš Kučera. Obchodní rada ZÚ Damašek. Klíčová jednání podpořil svou účastí Petr Dubovec, chargé d'affaires ČR v Sýrii. Paralelně s misí uspořádala firma POOS Praha, s.r.o. v prostorách hotelu Meridien akci „Český týden v Damašku“, která zahrnovala týden české kuchyně v podání kuchařů hotelu Hoffmeister, výstavu obrazů a soch Milana Knížíka, kytarový koncert Štěpána Raka a výstavu fotografií staré Prahy. Proběhla jednání s Federací syrských obchodních komor, kterou za syrskou stranu vedl prezident federace D. Rabet Shallah a generální tajemník Dr. Abdul Rahman Attar. Další setkání se uskutečnilo na Damašské průmyslové komoře, kde stál v čele syrské strany prezident komory Dr. Yahya Al Hindi a generální tajemník Dr. Hassan Al Nouri. Syrská strana projevovala velký zájem o rozvoj vzájemných obchodních vztahů i o spolupráci s ČAOK. Syrská strana informovala o přípravě podnikatelské mise do Prahy v druhé polovině roku. Akci se dostalo značného mediálního krytí v syrských denících.¹⁵⁸⁹

¹⁵⁸⁶ Z činnosti ČAOK. Seminář „Obchodní jednání s arabskými partnery“. Arabské trhy 2/2001, str. 5.

¹⁵⁸⁷ Z činnosti ČAOK. Seminář „Maroko – váš obchodní partner“. Arabské trhy 2/2001, str. 5.

¹⁵⁸⁸ Z činnosti ČAOK, Seminář „Možnosti navázání obchodních kontaktů a formy jednání s arabskými partnery“. Arabské trhy 2001/3, str. 6.

¹⁵⁸⁹ Gombár E. Česká podnikatelská mise do Sýrie. Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen-červen 1998, str. 2.

29. května až 2. června. 1998 se uskutečnila na pozvání alžírské strany podnikatelská mise do Alžírska. Za ČAOK se mise zúčastnili prezident R. Wagner a generální tajemník B. Traboulsi. Cílem bylo obnovení dřívějších rozsáhlých obchodních a ekonomických styků. Mezi podniky, které se mise zúčastnily, byli: Strojimport, a.s., ČKD Holding, a.s. Praha, Prokop - Mlýnské stroje, a.s. Pardubice, PAMCO, s.r.o. a SVOS, s.r.o. Přelouč. Program zahrnoval konferenci, jejímž tématem byly vzájemné obchodní styky a současné překážky i zkušenosti českých podnikatelů s procesem privatizace. V průběhu konference a po jejím skončení došlo k prvním kontaktům mezi českými a alžírskými podnikateli. Základem všech jednání bylo zdůrazňování alžírských partnerů, že jsou připraveni k navázání vzájemných vztahů. Řešily se okruhy otázek:

Spolupráce v oblasti strojírenství a z toho zvláště dokončení projektu SIDMET

Spolupráce v oblasti petrochemie

Spolupráce v potravinářském průmyslu

Spolupráce v oblasti zemědělství. Mise se setkala s velkým ohlasem v médiích. Na závěr byla naplánována další mise na začátek roku 1999.¹⁵⁹⁰

17.-23. října 1998 se uskutečnila druhá podnikatelská mise do Sýrie organizována ČAOK a svazem průmyslu a dopravy ČR. Mise byla vedena Doc. E. Gombárem.¹⁵⁹¹ Cílem bylo prohloubit kontakty se silícím podnikatelským sektorem v zemi. Mise se zúčastnilo 9 firem: ČKD Praha DIZ, a.s., Chiradent Praha – Strašnice, a.s., Prokop Pardubice, a.s., Stella Group, a.s. a Strojexport Praha, a.s. V Damašku se připojily firmy zastoupené v Sýrii Strojimport a Technoexport. Paralelně s podnikatelskou misí uspořádala firma POOS Praha, s.r.o. v prostorách hotelu Meridien v rámci „Českého týdne v Damašku“ výstavu obrazů malíře Františka Kutiny. Na prezentaci bylo připomenuto 75. výročí ČSA. České misi, prezentaci firem i výstavě se dostalo značného mediálního krytí v syrské televizi a Syrian News Agency přinesla rozhovor s vedoucím mise.¹⁵⁹²

23.-30. dubna 1999 se uskutečnila mise ČAOK do Jordánska.¹⁵⁹³ Mise byla organizována v rámci českého týdne v Jordánsku a ve spolupráci s velvyslanectvím České republiky v Ammánu. Mise byla vedena Doc. Eduardem Gombárem, viceprezidentem ČAOK, organizačně zajištěna Ing. Vladimírem Tesárkem. Na jordánské straně se na organizačním zajištění mise podílely Federace jordánských obchodních komor a Amman World Trade Center. Desetičlenné mise se osobně zúčastnili majitelé a zástupci celkem šesti firem z České republiky: Tesla a.s., Aero Vodochody a.s., Lira Český Krumlov a.s., Prom s.r.o., Dolte a.s. a Lázně a.s. V Ammánu se k některým jednáním připojil zástupce ČSA. Třináct českých firem (Haas a Czizek – Porcelán Horní Slavkov, AGEUS Havířov, Interlov Praha, EVPAS – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, porcelán – H a P Šenderovi Karlovy Vary, MEGAT Zlín, Sfínx České Budějovice, Budvar České Budějovice, TATRA Kopřivnice, MILBA Ústí nad Labem, AERO Vodochody) se zúčastnilo formou výstavy svých výrobků v průběhu českého týdne v hotelu Amman Intercontinental a dalších 22 firem inzercí v katalogu podnikatelské mise. Klíčová jednání podpořil svou přítomností Dr. Tomáš Smetánka, velvyslanec ČR v Jordánsku, misi po celou dobu podporoval a doprovázel Lubor Stehlík, vedoucí OEÚ zastupitelského úřadu. Dne 24. dubna se uskutečnila tisková konference, na níž kromě velvyslance ČR a hlavních sponzorů Českého týdne vystoupil vedoucí podnikatelské mise. Účastníky mise přijal prezident Federace jordánských obchodních komor Hajdar Murad za přítomnosti celého vedení komory a představitele

¹⁵⁹⁰ Wagner R. *Alžírská mise byla příležitostí i výzvou*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory červenec-srpen 1998, str. 1, 3.

¹⁵⁹¹ *Druhá podnikatelská mise ČAOK do Sýrie*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory září-říjen 1998, str. 8.

¹⁵⁹² Gombár E. *Trvalý zájem o hospodářskou spolupráci s ČR*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory listopad-prosinec 1998, str. 1, 2.

¹⁵⁹³ *Czech-Arab Chamber of Commerce Entrepreneurs' and Business Mission to the Hashemite Kingdom of Jordan 22 – 30/4/1999*. Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

ministerstva zahraničních věcí. Oficiálního přijetí se české podnikatelské misi dostalo ze strany předsedy Amman World Trade Center Laitha Al-Qasema. Představitelé ČAOK byli rovněž přijati Faroukem Al-Hadidi, gen. ředitelem Jordan Export Development and Commercial Centers Corporation (JEDCO). Účastníci oficiálních jednání podpořili potřebu urychleného podepsání dohody o zabránění dvojího zdanění, nové obchodní dohody a otevření přímé letecké linky Praha – Ammán. Ocenili otevření jordánského honorárního konzulátu v Praze, jehož aktivita usnadňovala obchodní kontakty mezi oběma zeměmi. Generální ředitel JEDCO rovněž informoval o připravované misi jordánských podnikatelů do České republiky v září 1999. Další desítky schůzek probíhaly mezi členy mise a jordánskými obchodními partnery, přičemž někteří zástupci českých podniků jednali ve vybraných vládních úřadech. Zástupci Aero Vodochody byli přijati princem Fajsalem, bratrem krále Abdulláha II. Podnikatelské misi ČAOK se dostalo značného mediálního krytí v jordánském tisku. Podnikatelská mise ČAOK měla příznivý ohlas jak mezi českými účastníky, tak mezi jordánskými podnikateli a dostalo se jí též pozitivního hodnocení ze strany ZÚ ČR v Ammánu. Spojení s dalšími kulturními akcemi se ukázalo jako velmi vhodné, neboť jednotlivé součásti Českého týdne se vzájemně doplňovaly a podporovaly, čímž bylo dosaženo lepšího výsledku než v případě organizování separátních akcí.¹⁵⁹⁴

27. října až 2. listopadu 1999 uspořádala ČAOK ve spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy ČR a CzechTrade podnikatelskou misi do Libanonu. Zúčastnili se jí zástupci firem Sara Group, s.r.o., CzechTrade, Fezko Strakonice, International Trading Agencies, s.r.o. Praha, Rybena České Budějovice, PROM Klatovy, Salvete 1990 Strakonice, Grund, a.s., Vulkán Hrádek nad Nisou. Misi doprovázel za Česko-arabskou obchodní komoru její prezident Ing. I. Voleš a gen. tajemník Ing. B. Traboulsi.¹⁵⁹⁵ Mise zahájila jednání 28.10.1999 v Bejrútské obchodní, průmyslové a agrární komoře, kde její účastníky přijal její viceprezident Rabah W. Idriss. Jednání se účastnil také Dr. Ľudovít Katuščák, konzul ZÚ ČR v Libanonu. Další den byla zahájena prezentační výstavka a jednání s libanonskými obchodními partnery v hale hotelu Coral Beach, kde byla česká delegace ubytována. Představitelé ČAOK za přítomnosti zástupce CzechTrade a ZÚ ČR byli přijati předsedou Rady pro rozvoj a výstavbu v Libanonu, který je seznámil s politikou vlády v oblasti rozvoje a výstavby a jejími současnými prioritami. Ministr vodních, energetických zdrojů a ropy Seliman Traboulsi pozval delegaci na pracovní oběd ve své rezidenci. Ministr přivítal zájem čs. podniků o účast na realizaci hospodářských projektů v Libanonu. Vysvětlil, jaké jsou možnosti, a přitom zdůraznil, že dveře jsou otevřené. Projevil zájem navštívit Českou republiku nejen pracovně, ale rád by navštívil i některá lázeňská města. Ve večerních hodinách, jak je v Libanonu zvykem, pokračovala jednotlivá jednání mezi českými a libanonskými podnikateli. 30.10.1999 zahájila podnikatelská mise další etapu svého pobytu návštěvou druhého největšího města Libanonu, Tripolisu. Jednání se uskutečnila na půdě Obchodní, průmyslové a agrární komory Tripolisu a severního Libanonu. Delegace byla přijata viceprezidentem komory Marcelem Chaptinim. Po přijetí následovala jednotlivá jednání čs. podnikatelů s potenciálními partnery. Na organizaci jednání v Tripolisu se podílel Ing. Zdeněk Kettner, obchodní rada ZÚ ČR a Amer Arslan, honorární konzul ČR v severním Libanonu. Generální tajemník Ing. B. Traboulsi jednal také s Kassem A. Khalifem, členem Rady ředitelů Obchodní, průmyslové a agrární komory města SAIDY a jižního Libanonu a Alec Barakem, předsedou Sdružení průmyslníků, obchodníků a řemeslníků v průmyslové zóně v Bejrútu. Prezident a gen. tajemník navštívili také Všeobecný svaz obchodních, průmyslových a agrárních komor pro arabské země, kde je přijal Elias Chantous, asistent gen. tajemníka. Přítomna byla také R. Kronfol, která odpovídala za styk se smíšenými obchodními

¹⁵⁹⁴ Gombár E. *Podnikatelská mise ČAOK v Ammánu. Na obzoru nová obchodní dohoda s Jordánskem.*

Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1999.

¹⁵⁹⁵ Traboulsi B., *Podnikatelská mise do Libanonu*, Arabské trhy 1/2000, str. 3.

komorami. Účastníci mise se sešli také s velvyslankyní ČR v Libanonu. Mise byla celkově hodnocena pozitivně, i když se v té době v Libanonu současně uskutečnily i jiné akce. Výstavu Agrotech 2000 oficiálně navštívil ministr zemědělství ČR Fencel, který se rovněž zúčastnil recepcy ke státnímu svátku ČR a zahájil výstavu českého skla.¹⁵⁹⁶

1.-7. března 2000 ve spolupráci s firmou POOS uspořádala ČAOK podnikatelskou misi do Egypta u příležitosti Mezinárodního káhirského veletrhu. ČAOK zde měla poprvé svůj stánek. Mise se účastnily firmy: AERO Vodochody, DSS, EGP, FEZKO, Petr Pavlík – advokátní kancelář a Strojimport. V programu byla návštěva veletrhu v Káhiře, návštěva Alexandrie a jednání v tamější obchodní komoře, kde delegaci přijal předseda komory a představitelé místních firem. Vyvrcholením mise byl podpis smlouvy o vytvoření Česko-egyptské podnikatelské rady. Česká část rady byla vytvořena v únoru 2000 a jejím předsedou byl zvolen Ing. Petr Pokorný, ředitel Sigmaintest, firmy, která má v Egyptě významné místo v oboru úpraven a čištění vody a zavlažování.¹⁵⁹⁷

15.-18. dubna 2000 uspořádala ČAOK obchodní misi do Alžírské demokratické a lidové republiky, která doprovázela Ing. Miroslava Grégra, ministra průmyslu a obchodu ČR při jeho oficiální návštěvě ADLR. Zúčastnilo se jí 18 českých firem v čele s prezidentem ČAOK Ing. I. Volešem (Škodaexport) a viceprezidentem P. Muselou (PAMCO).¹⁵⁹⁸

15. července 2000 uskutečnil ministr zahraničí ČR Jan Kavan oficiální návštěvu území Palestiny. Během jednodenní návštěvy absolvoval řadu intenzivních jednání s palestinskými činiteli, navštívil chrám Narození Páně a další svatá místa v Betlémě a oficiálně otevřel Styčný úřad ČR v Ramalláhu na západním břehu Jordánu. Generální tajemník ČAOK, který doprovázel velvyslance státu Palestina, byl přítomen všem jednáním a vystupoval jménem Komory. Jednal mj. s Mohammadem Masroujim, prezidentem Asociace palestinských podnikatelů (PBA - Palestinian Businessmen Association), který projevil zájem o vytvoření společné Podnikatelské rady s českými podnikateli.¹⁵⁹⁹

10.-12. února 2001 se uskutečnila první oficiální návštěva hlavy státu v Saúdské Arábii a Kuvajtu. Organizací návštěvy byla pověřena ČAOK zastoupená prezidentem Ing. I. Volešem a gen. tajemníkem Ing. B. Traboulsim. Z bilaterálních kontaktů s nejméně 60 představiteli saúdských firem, kteří se účastnili přijetí na Rijádské obchodní komoře, vyplynulo, že největší zájem je o dodávky do energetiky, kde se plánovaly v nejbližších letech nové produkční kapacity. Velké infrastrukturní projekty byly plánovány i v oblasti svatých poutních míst v Mece. Chystala se výstavba dvou železničních tratí (Džidda – Rijád a Dahrán – Jubail). Z Rijádu odletěl prezident s náznaky virového onemocnění do Kuvajtu. Program byl proto zkrácen a prezident se vrátil zpět do Prahy letadlem kuvajtského emíra. Zbytek delegace dokončil svůj připravený program na Kuvajtské obchodní a průmyslové komoře. Zde byla podnikatelská mise vedená náměstkem ministra průmyslu a obchodu Kubelkou přijata viceprezidentem Ali Al-Ghaninem. Poté se mise setkala s rozšířeným vedením komory a účastníci mise měli možnost představit své firmy. Na rozdíl od Saúdské Arábie měla ČR s Kuvajtem dlouhodobé obchodní styky. České firmy se v Kuvajtu podílely na budování infrastruktury (vodní věže), české výrobky jako sklo, automobily Škoda, textil, potraviny nebyly v Kuvajtu neznámé. Z kuvajtské strany byl zájem o české dodávky do energetiky a petrochemie a navazujícího průmyslu. Zájem byl také o spolupráci s českými stavebními firmami PSG, R a. M, Stavební izolace, Strojexport. Představitel ČSOB jednal s partnerskými kuvajtskými bankami. Firma ITA projednávala možnosti dodávek sušeného mléka a sýrů na kuvajtský trh. Všichni účastníci české podnikatelské mise hodnotili svou

¹⁵⁹⁶ Traboulsi, *Podnikatelská mise do Libanonu*, str. 3.

¹⁵⁹⁷ *Naše aktivity. Podnikatelská mise ČAOK do Egypta. Arabské trhy 3/2000*, str. 5.

¹⁵⁹⁸ *Z činnosti ČAOK, Obchodní mise Alžírsko. Arabské trhy 3/2000*, str. 6.

¹⁵⁹⁹ *Naše aktivity. Oficiální návštěva ministra zahraničních věcí ČR na území Palestiny. Arabské trhy 4/2000*, str. 5.

účast pozitivně, přestože cesta musela být zkrácena a vypuštěna byla návštěva Spojených arabských emirátů, našeho největšího obchodního partnera v arabském světě.¹⁶⁰⁰

4.-6. června 2001 navštívila Syrskou arabskou republiku oficiální delegace vedená ministrem zahraničí ČR Janem Kavanem. Delegace se za Česko-arabskou obchodní komoru zúčastnil gen. tajemník Ing. Bechara Traboulsi, CSc.. Delegace byla doprovázena podnikateli a představiteli významných českých firem majících dlouholeté zkušenosti v oblasti obchodní spolupráce se syrskými partnery. První den návštěvy byl ministr J. Kavan přijat prezidentem SAR Baššarem Asadem. Probíhala rovněž mezirezortní jednání se syrským ministrem zahraničí Farouqem Šaraa a byla podepsána dohoda o spolupráci mezi MZV ČR a Sýrie. Probíhala také jednání na půdě Ministerstva hospodářství a zahraničního obchodu mezi syrským ministrem Mohamedem Imadim a náměstkem ministra financí ČR Zelinkou. Syrské velvyslanectví v Praze udělilo ČAOK jako jeden z prvních arabských zastupitelských úřadů v Praze právo k ověřování obchodních dokumentů. Byla podepsána dohoda o dlouhodobé ekonomické a hospodářské spolupráci mezi ČR a Sýrií. Delegace byla přijata prezidentem Damašské obchodní komory Ratebem Šallahem. Jednání se vedla v přátelském a neformálním duchu a týkala se zejména budoucí formy spolupráce mezi Damašskou obchodní komorou a ČAOK.¹⁶⁰¹

Po událostech ze dne 11. září 2001 ČAOK zaslala soustrastný dopis velvyslanectví USA v Praze, v němž odsoudila teroristické útoky na New York a Washington. Zároveň vyjádřila soustrast a sympatie s pozůstalými obětí. ČAOK obdržela poděkování od C. R. Stapletona, velvyslance USA v Praze, za projevenou soustrast.¹⁶⁰²

Rada velvyslanců a vedoucích arabských diplomatických misí v České republice se sešla na svém mimořádném zasedání, aby se zabývala kampaní, kterou vyvolal teroristický útok na New York a Washington dne 11. září 2001.¹⁶⁰³

Rada podpořila stanovisko Ligy arabských států a arabských zemí, které tento teroristický čin odsoudily, a též aby vyjádřila svou plnou solidaritu s nevinnými oběťmi. Rada vyjádřila svůj principiální postoj vůči terorismu, který vychází z jednoznačného arabského mínění, že tento jev představuje velké nebezpečí pro celé mezinárodní společenství. Od toho se odvíjejí opakované výzvy arabských zemí uspořádat mezinárodní konferenci věnovanou boji proti terorismu, kde by byly vytyčeny postupy a radikální způsoby vykořenění terorismu, včetně důvodu jeho vzniku, tj. uhašení mezinárodních ohnisek napětí, především arabsko-izraelského konfliktu a vyřešení palestinské otázky na základě mezinárodních rezolucí. S velkou lítostí a nesmírným znepokojením zaznamenala Rada graduující jednostrannou kampaň většiny sdělovacích prostředků, které obviňují Araby a muslimy a záměrně směřují terorismus s islámem na jedné straně a palestinské lidové povstání s teroristickým útokem proti USA na straně druhé. Zapomíná se přitom na skutečnost, že Arabové jsou oběťmi organizovaného teroru ze strany Izraele, který okupuje území tří arabských států a uplatňuje i nadále vůči palestinskému národu politiku osidlování, vraždění, útlaču, pronásledování a blokad.

Sdělovací prostředky opomíjejí a přehlížejí fakt, že islám je tolerantní a umírněné náboženství a že vyvolávání zdání střetu civilizací s takovou intenzitou a koncentrací je nešťastným pokusem o zvýšení napětí v mezilidských vztazích místo toho, aby usilovaly o prohloubení dialogu a porozumění mezi odlišnými kulturami.

Rada tímto též vyjadřuje svůj jednoznačný zájem o další rozvíjení a upevňování dobrých vztahů, které panují a i nadále budou panovat mezi arabskými zeměmi a Českou republikou. Vycházejíc z této skutečnosti se rada domnívá, že pokud bude většina sdělovacích prostředků graduujícím způsobem pokračovat ve stranění namířenému proti jejich zemím, národům a jejich arabským záležitostem, povede to pouze k vytvoření deformovaných představ o Arabech a muslimech

¹⁶⁰⁰ Václav Havel v Saúdské Arábii a Kuvajtu. Arabské trhy 1/2001, str. 1-3.

¹⁶⁰¹ Z činnosti ČAOK. Dohoda o spolupráci mezi Damašskou obchodní komorou a ČAOK. Arabské trhy 2/2001, str. 6.

¹⁶⁰² Z činnosti ČAOK, Reakce na teroristický útok z 11. 9. 2001. Arabské trhy 2001/3.

¹⁶⁰³ Komuniké Rady velvyslanců a vedoucích arabských diplomatických misí v České republice. Arabské trhy 3/2001, str. 11-12.

a bude to na překážku většímu rozvoji česko-arabských vztahů, což poškodí i arabskou komunitu v České republice. Rada proto apeluje na sdělovací prostředky, aby pátraly a vyjevovaly objektivní pravdu a apeluje též na novinářskou profesionalitu, již na sebe berou morální závazek ve vztahu ke společným problémům lidstva.

Rada vítá objektivní prohlášení a postoje, které zaujaly oficiální české instituce, které vyzvaly k tomu, aby Arabové a islám nebyli spojováni s terorismem a aby nebyly činěny uspěchané a předčasné úsudky a závěry.

Rada ocenila roli arabské a islámské komunity a její úsilí o vytváření pozitivního civilizovaného obrazu arabů a muslimů, což potvrzuje prohlubování kulturního, lidského i společenského dialogu s českou společností.

V Praze dne 26. 9. 2001

Stanovisko Rady ředitelů Česko-arabské obchodní komory k současné situaci:¹⁶⁰⁴

Brutální teroristické útoky v New Yorku a Washingtonu 11. září, které způsobily smrt tisíců nevinných lidí a následující události vyvolaly ve světě obavy z dalšího vývoje. Oprávněný boj proti terorismu a jeho sponzorům je doprovázen některými důsledky negativně ovlivňujícími mezinárodní kontakty, včetně obchodních styků. Arabský původ atentátníků vyvolává u některých lidí nepříznivé postoje vůči arabským zemím a vede k odmítání spolupráce s nimi.

Česko-arabská obchodní komora jednoznačně odsoudila teroristické zločiny spáchané nenávisťnými fanatiky a projevila sympatie obětem jejich hrůzného činu. Upozorňuje však na zachování střízlivého postoje a reálného hodnocení souvislostí, aby nedošlo k poškození všeho pozitivního, čeho bylo v posledních letech dosaženo při rozvoji vztahů mezi ČR a arabskými zeměmi. Obchodní vztahy byly v minulosti jedním z nejvýznamnějších nástrojů prohlubování vzájemného poznání mezi různými zeměmi a jejich obyvateli. Tyto vztahy se mohou rozvíjet jen v atmosféře míru a dobré vůle. Terorismus, násilí, fanatismus jsou největší překážkou mezilidských vztahů, mezi nimiž zaujímají významné místo i vztahy obchodní. Odmítáme spojovat terorismus s jakýmkoli národem, etnikem, komunitou či náboženstvím.

Bohužel i v české společnosti se objevily názory, které jsou v rozporu s našimi zájmy na dobrých vztazích s arabskými zeměmi. Zaregistrovali jsme odmítavé postoje některých českých firem k dalším obchodním kontaktům s arabskými firmami, averzi vůči arabským turistům a zboží z arabských zemí. Jako Česko-arabská obchodní komora, která má za cíl napomáhat rozvoji obchodní spolupráce mezi ČR a arabskými zeměmi považujeme za potřebné zaujmout v tomto směru jednoznačné stanovisko.

Plně respektujeme nutnost boje proti terorismu, zároveň však zdůrazňujeme, že pokračování v obchodních, ale i kulturních, turistických a dalších vztazích mezi ČR a arabskými zeměmi je v oboustranném zájmu. Arabské země byly vždy významnými partnery, s nimiž docházelo, dochází a bude docházet k intenzivním mezilidským kontaktům daným geografickou blízkostí a vzájemně se prolínající historií Evropy a Blízkého východu. Bylo by hlubokou chybou, kdybychom neuchránili vše pozitivní, čeho bylo dosaženo v uplynulých letech a poškodili tak naše zájmy. Máme v arabském světě mnoho přátel, kteří od nás očekávají potvrzení naší důvěry a našeho zájmu na spolupráci. Je to zároveň velká příležitost pro budoucí rozvoj našich vztahů a náš příspěvek k překonávání nedůvěry, xenofobie a jednostranných stanovisek.

Obracíme se na všechny členy komory a na všechny české a arabské obchodní partnery s výzvou, aby pokračovali ve vzájemně prospěšných kontaktech, dále je rozšiřovali a posilovali tak vzájemnou důvěru, jako nezbytný předpoklad pro obnovení mírové spolupráce v celém světě.

Česko-arabská obchodní komora jako společný orgán českých a arabských podnikatelských subjektů je připravena i nadále hrát v tomto směru aktivní úlohu a zprostředkovávat vzájemné kontakty, výměnu informací a obchodních příležitostí o podmínkách obchodování s jednotlivými zeměmi.

Rada ředitelů ČAOK, 12. 11. 2001

Ve dnech 21.-26. května 2004 se uskutečnila obchodní mise do Kuvajtu. Oficiální delegace měla osm členů: Ing. Lorenc – ředitel odboru MPO, Ing. Herceg – MPO, Ing. Cílek – viceprezident HK ČR, Ing. Voleš – prezident Česko-arabské obchodní komory, Ing. Regner

¹⁶⁰⁴ Stanovisko Rady ředitelů Česko-arabské obchodní komory k současné situaci. Arabské trhy 2001/3.

– předseda SČA, Mgr. Klepetko – velvyslanec ČR v Iráku, Ing. Franěk – Czech Trade, Mgr. Vodička OR ZÚ Bagdad. Delegaci se dostalo vysokého přijetí a rozsáhlé publicity.¹⁶⁰⁵

10. září 2004 se v konferenčním sále Hospodářské komory uskutečnilo neformální setkání s ministrem kultury Irácké republiky, Mufidem al-Džazáírem. Setkání se uskutečnilo z iniciativy Česko – arabské obchodní komory a Společnosti česko – arabské. Zúčastnili se zástupci firem sdružených v ČAOK a členové Společnosti. Setkání zahájil prezident ČAOK a předseda SČA Ing. J. Regner. P. ministr pak brilantní češtinou informoval o současném stavu v Iráku. Hovořil o neutěšené situaci kulturního dědictví bývalé Mezopotámie. Za situace, kdy jsou hranice bez kontrol, je zřejmé, že kulturní dědictví Iráku je předmětem loupení, pašování a černého obchodu. Ministerstvo kultury nemá dostatek financí na rozvoj kultury a ochrany památek, neboť potřebuje prostředky na zakoupení výzbroje pro bezpečnostní složky, které by byly schopny chránit národní dědictví před ozbrojenými organizovanými lupiči. Situaci komplikuje legislativní vakuum, neboť prozatímní vláda, již je Mufid al-Džazáírí členem, nemá dostatek pravomocí. Těmi bude disponovat až nová vláda, která vzejde z historicky prvních demokratických voleb v lednu 2005. Ministr ocenil pomoc české strany, která poskytla zhruba 10 mil. korun na obnovu památek Iráku. V rámci této pomoci již probíhá výuka skupin specialistů z Národní knihovny v Bagdádu, která byla ve válce silně poškozena, v Institutu restaurování a konzervátorských technik v Litomyšli.¹⁶⁰⁶

25. února 2006 byla v Karlových Varech otevřena kancelář Česko-arabské obchodní komory a ustavena pobočka Společnosti česko-arabské, které poskytla jednu místnost pro sekretariát ČAOK. V odpoledních hodinách bylo na kolonádě uspořádáno kulturní odpoledne věnované státnímu svátku Kuvajtu. Vystoupila arabská hudební skupina, břišní tanečnice pí. Čumpelíkové a chodský taneční a pěvecký soubor. Velkou pomoc poskytl Magistrát města Karlovy Vary, který se podílel také na zřízení kanceláře ČAOK. Náměstkyně primátora projevila zájem o pořádání dalších akcí v Karlových Varech. Byla proto zorganizována přednáška Z. Beránka „*Soužití křesťanství a islámu v Sýrii*“.¹⁶⁰⁷

Ve dnech 2.-12. dubna 2006 se uskutečnil v Libyi 35. ročník Tripoli International Fair (TIF). Veletrhu se zúčastnilo 38 států a více než 2000 domácích a zahraničních společností. Česká republika se představila vlastním pavilonem v Libyi již podruhé (poprvé v roce 2005). Vystavovalo 11 společností: ABB, Bohemia, AGROAD, Hamé, Linet, GIS-Geoindustria, Vodní zdroje, ZKL Bearings, Severo-východní africká obchodní společnost, Gebril, Jawa a samostatně Česko – arabská obchodní komora. V pavilonu byly také vystaveny produkty ŠKODA Auto, a to libyjským distributorem. Oficiální účast garantovalo MPO ČR, které v samostatném stánku představilo možnosti spolupráce s ČR. Expozici zajistila po výstavni a organizační stránce společnost BVV Brno ve spolupráci s MPO ČR a Česko-arabskou obchodní komorou. Česká expozice vzbudila na veletrhu zaslouženou pozornost a dostala se do středu zájmů libyjských sdělovacích prostředků. O českém pavilonu byla natočena reportáž, kterou vysílala libyjská státní televize al-Džamahiríja ve „Výstavních vteřinách“.¹⁶⁰⁸

15. listopadu 2006 ve 13 hodin západoevropského času byl spuštěn provoz nové světové zpravodajské katarské televize Al-Jazeera English (Al-Jazeera = Arabský poloostrov).

¹⁶⁰⁵ Regner J., *Ohlédnutí za úspěšnou obchodní misí v Kuvajtu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 26.

¹⁶⁰⁶ Houska M., *Setkání s iráckým ministrem kultury Mufidem al-Džazáírem*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 27-28.

¹⁶⁰⁷ Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

¹⁶⁰⁸ Houska M., *Úspěšná účast České republiky na 35. ročníku Tripoli International Fair*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 26-27.

1. listopadu 1996 začala Al-Jazeera vysílat arabsky. Autorem projektu byl mladý ambiciózní Šajch Hamada bin Chalíf, který se krátce předtím ujal moci.¹⁶⁰⁹

Hodnocení vývoje Česko-arabské obchodní komory

Konference o česko-arabských vztazích, která se konala 8. června 1994 na Ministerstvu zahraničních věcí, položila základy k ustavení Česko-arabské obchodní komory. Od té doby prošla ČAOK několika etapami vývoje.¹⁶¹⁰

V prvním zakladatelském období byla ČAOK 8. srpna 1994 řádně registrována jako zájmové sdružení právnických osob, 1. března 1995 přijala platné stanovy, zahájila činnost a získala uznání českých institucí. Ve druhém období po oživení aktivity od počátku roku 1996 směřovala ČAOK po návštěvě Všeobecného svazu arabských komor v Bejrútu v květnu 1996 k přijetí do této celoarabské instituce. Po návštěvě generálního tajemníka Dr. Dajaniho v Praze bylo 11. září 1997 dosaženo souhlasu s předběžným přijetím ČAOK do Všeobecného svazu.

Další období od valné hromady z 18. února 1998, kdy ČAOK začala fungovat jako smíšená, bylo zahájeno s nadšením. Byly přijaty nové stanovy, které obsahovaly poměrně komplikovanou organizační strukturu smíšené komory, tyto stanovy však nebyly zaregistrovány. Požadavek české strany, aby byl jmenován první viceprezident a potvrzen generální tajemník za arabskou stranu a aby se uskutečnilo zasedání Rady ředitelů ČAOK, jejíž arabskou část svolává Všeobecný svaz arabských komor, nebyl naplněn. Nedošlo tudíž k definitivnímu uznání ČAOK z arabské strany zahrnujícímu možnost ověřovat certifikáty o původu zboží.

Přeregistrace podle zákona č. 42/1980 u Ministerstva obchodu a průmyslu ČR byla zahájena v prosinci 1998, avšak v důsledku průběhu řádné valné hromady ze 14. dubna 1999 byla přerušena. V souvislosti s přeregistrací byly po ČAOK požadovány záruky, že bude fungovat nikoli jako akciová společnost, v níž se bojuje o moc, nýbrž jako skutečná a důstojná obchodní komora, která „poskytuje služby všem zájemcům rovným dílem a za stejných podmínek“.

Alžírský velvyslanec A. Meziane-Cherif, jako představitel a jediný mluvčí Rady arabských velvyslanců, informoval o rozhodnutí arabské strany pozastavit svoji aktivitu v ČAOK a po mimořádné valné hromadě „obnovit svou účast v ČAOK za předpokladu, že budou plně respektovány stanovy komory tak, aby představitelé arabské strany v ČAOK měli dostatečný prostor k plnění své zodpovědnosti“.

V dopise alžírského velvyslance z 5. září 2003 adresovaném kolegům v Radě velvyslanců přiznal pochybení z arabské strany a zklamání nad vývojem v ČAOK. Vzpomenul, že byl navržen v průběhu jedné Rady velvyslanců svým libanonským kolegou Younes Sleimanem proto, že působil 12 let jako ředitel Průmyslu a Energie Alžírského kraje. Nabídku nejdříve odmítl vědom si problémů, které by mohlo přinést „sledování vývoje nějaké obchodní komory“.¹⁶¹¹

Ing. B. Traboulsi rezignoval. Než byl nalezen jeho zástupce, rezignoval na svůj post i prezident Ing. Voleš, který získal významné místo v Hospodářské komoře ČR. Vedení komory se pak ujal Ing. J. Regner, bývalý ředitel Strojexportu a také předseda Společnosti Česko-arabské.

¹⁶⁰⁹ Beránek Zdeněk, *Jih promluvil k Severu*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 36-38.

¹⁶¹⁰ *Mimořádná valná hromada ČAOK 16. června 1999. Informace o plnění usnesení řádné valné hromady ze dne 14. dubna 1999.* Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

¹⁶¹¹ *Dopis alžírského velvyslance A. Meziane-Cherifa adresovaný doc. E. Gombárovi, v Praze dne 5. září 2003.* Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.

Závěr

Hlavním cílem disertační práce byla reflexe islámské kultury v rámci multikulturního dialogu se specifickým ohledem k situaci v České republice. Metodologickým a teoretickým východiskem této reflexe zůstává teorie „konce dějin“ Francise Fukuyamy a „střetu civilizací“ Samuela P. Huntingtona, jež vyvolaly širokou a nečíslnou kontroverzní diskusi ve světě i u nás. Mezi novější katastrofické scénáře patří publikace Waltra Laqueura *Poslední dny Evropy*, podle níž dojde v Evropě v příštích desetiletích k velkým změnám. Dále kniha amerického religionisty Roberta Spencera *Islám bez závoje*, jež byla napsána v reakci na atentáty 11. září 2001, prohlašuje, že terorismus stejně jako absolutismus je islámu vlastní. Publikace španělské profesorky filosofie Magdy Rosy María Rodríguez *Neexistující Al-Andalus* přichází s demýtizací andaluského multikulturního zázraku středověkého muslimského Španělska. A konečně kniha *Deutschland schafft sich ab* (Německo se rozkládá) německého bankovního experta Thilla Sarazina, vydaná v českém překladu koncem roku 2011, se věnuje problematice muslimských přistěhovalců, kteří většinou nejeví ochotu se integrovat do německé společnosti. Přistěhovalci z Turecka, severní Afriky a Blízkého východu jsou podle autora v průměru hloupější než německá populace, jen se mnohem rychleji rozmnožují.

V 90. letech, kdy některé arabské země podnikly kroky k demokratizaci, vznikla řada evropských institucí na podporu mezikulturního dialogu a vše se zdálo na nejlepší cestě i pro oblast Středomoří. Barcelonská konference v listopadu 1995 během španělského předsednictví svedla ke stolu 15 zemí Evropské unie a 12 zemí jižního Středomoří. Česká republika spolu s dalšími zeměmi východní a jižní Evropy se stala členem v roce 2004, po přijetí do Evropské unie. Deklarace přijatá na závěr barcelonské konference v roce 1995 stanovila priority a zásady vzájemné politické a hospodářské spolupráce zúčastněných zemí. Zavazovala Evropskou unii ke zvýšení hospodářské pomoci zemím jižního a východního Středomoří. Programy činnosti se soustředily zhruba do pěti tematických bloků: V oblasti politické se evropské země zavázaly přispět ke spravedlivému a komplexnímu řešení blízkovýchodního konfliktu, na straně jižního křídla byl kladen důraz na politický pluralismus a větší participaci žen a mládeže. Členské země Evropské unie se také v souvislosti s aférou kolem dánských karikatur Proroka Muhammada zavázaly vystupovat společně proti xenofobii, rasismu, netoleranci a zdůraznily respekt vůči všem náboženstvím. V oblasti ekonomické se plánovaly reformy zaměřené na vytvoření euro-středomořské zóny volného obchodu do roku 2010. Dalšími oblastmi byla kulturní a školská spolupráce, ekologická dimenze, která obsahovala závazek vyčistit Středozemní moře do roku 2020, a konečně problematika migrace a sociální integrace. Zlepšena měla být také spolupráce v potírání obchodu s drogami a zločinnosti.

Některé země, jako Maroko a Tunisko, stanovily euro-středomořský projekt svou prioritou. Velkým problémem projektu však od počátku byla ekonomická nerovnost obou středomořských břehů, projevující se v produktivitě práce, rozvoji bankovních systémů, struktuře ekonomické aktivity, zaměstnanosti, pracovní mobilitě a také rozdílnosti zájmů obou břehů. Zatímco země jižního Středomoří preferovaly spolupráci v oblasti ekonomické či finanční, členské země Evropské unie akcentovaly otázky bezpečnostní. Evropské úsilí prosazovat v jižních zemích politické reformy chápaly jižní státy jako formu vměšování. Problémem byl také pokračující blízkovýchodní konflikt. Desetileté jubileum Barcelonského procesu v listopadu 2005 bylo rozčarováním, kdy bylo nutno přiznat, že namísto modernizace euro-středomořského regionu se divergence obou břehů prohloubila. Podle většiny specialistů byl projekt od počátku „*mission impossible*“. V červenci 2008 byla z iniciativy francouzského prezidenta Sarkozyho v Barceloně založena Unie pro Středomoří jako pokračování Barcelonského procesu. Klade si realističtější cíle, jako je například výměna

v oblasti školství a kultury, kde se dosáhlo poměrně významných výsledků. V roce 2010 však začaly být schůzky bojkotovány z arabské strany kvůli situaci v Palestině a od roku 2011 je znemožňují výměny politických garnitur v zemích, kde proběhlo „arabské jaro“.

K Barcelonskému procesu se úzce váží aktivity řady nevládních organizací. Na evropské úrovni je to zejména Nadace Anny Lindh (Anna Lindh Foundation, ALF), která vznikla v Haagu v listopadu 2004 k výročí Barcelonského procesu a v současnosti zahrnuje 43 zemí. Nadace si klade za cíl podporu dialogu a porozumění mezi kulturami ve Středomoří. Spolupráce se koncentruje v oblastech činnosti, jako je vzdělávání, kultura a umění, udržení míru, migrace a náboženství. Sídlo nadace ALF je v egyptské Alexandrii. V jejím čele stojí Rada ředitelů a Poradní výbor. Je řízena prostřednictvím národních sítí (*Network of networks*). Jednou z nejdůležitějších rolí nadace je poskytování grantů neziskovým organizacím na rozvoj jejich aktivit. Přímou v Alexandrii i v dalších členských zemích, které poskytnou zázemí, jsou pořádána školení. Příkladem takového školení je školení školitelů napsání projektu (*Training for trainers*) středoevropské sítě, kterého se účastnila autorka práce v dubnu 2007 v Budapešti. V březnu 2010 nadace uspořádala v Barceloně fórum, jehož se zúčastnilo přes 1000 nevládních organizací včetně zástupců české sítě. Nadace uděluje také ceny za podporu mezikulturního dialogu. V České republice je kontaktním a koordinačním centrem sítě nadace Ústav mezinárodních vztahů v Praze, patřící pod Ministerstvo zahraničí ČR. Vedoucím české pobočky je PhDr. Jaroslav Bureš.

Vývoj v posledních letech v severní Africe, na Blízkém východě i ekonomická krize v Evropě a Spojených státech nepřejí multikulturnímu dialogu. Oblast Blízkého východu a ideologie islámu je v centru pozornosti od začátku devadesátých let, kdy na Západě islám vystřídal komunismus jako tradičního nepřítele. Evropské plány na vytvoření rozsáhlé euro-středomořské spolupráce byly v posledních dvou letech vystřídány válečnou rétorikou některých evropských vůdců. Z muslimských i dalších zemí zaznívají hlasy, že bývalé koloniální velmoci zejména Francie a Velká Británie se pod záminkou podpory demokracie snaží znovu dobýt muslimský svět bohatý na ropu a další suroviny. Evropská média informují o masovém přílivu imigrantů a problémech jižních částí Evropy, které příliv imigrantů nezvládají. Mezi nejvíce postižené země patří Itálie. „Arabské revoluce“ s kontroverzními výsledky, které začaly na přelomu let 2010-2011 v Tunisku, se následně přenesly do Egypta, Jemenu, Bahrajnu, Libye a Sýrie. S nadějami na prosazení demokracie přinesly nástup islamistických politických sil.

Válka v Libyi odstartovala masový nekontrolovatelný příliv uprchlíků ze subsaharské Afriky, kteří žili v této zemi díky rozvinuté spolupráci libyjského vůdce al-Qadhafiho s africkými zeměmi. Itálie uzavřela v roce 2008 dohodu s libyjskou vládou, podle níž se italská vláda zavázala poskytnout Libyi podporu při společném hlídkování na moři před libyjskými břehy, nicméně libyjská vláda si do dohody prosadila odškodnění za dobu kolonizace od roku 1911 do roku 1945. Dohoda však nebyla italským parlamentem schválena a Libyjci se smlouvou necítili vázání. K italským břehům neustále připlouvaly lodě s africkými uprchlíky. Po zahájení vojenské intervence spojenců v březnu 2011 se příliv uprchlíků mnohonásobil. Problémy s uprchlíky ze subsaharské Afriky hlásila také Malta, a to již od roku 2009.

V současnosti aktuální občanská válka v Sýrii si podle OSN vyžádala více než 60 000 obětí. Do sousedních zemí zatím uprchlo kolem půl milionů lidí. Číslo se každým dnem zvyšují. Lidé utíkají nejen před boji, ale také před prudce rostoucími cenami. Z evropských zemí hlásí největší nápor Švédsko. Světová i česká média přinášejí stále častěji důkazy o tom, že syrskou opozici podporuje al-Qá'ida a další extremistické sunnitské skupiny z Iráku či wahhábité ze Saúdské Arábie.

Válečným šílenstvím v severní Africe i v Sýrii utrpělo také světové kulturní dědictví. V Libyi za dohledu policie buldozery demolují mešity, knihovny i posvátné hroby. O ničení

některých římských památek v poušti přinesl informace pořad dokumentující současnou práci italských a německých archeologů v Libyi, nazvaný „Leptis Magna“, a odvysílaný na druhém programu České televize 19.1.2013. Také v Sýrii dochází k úmyslnému ničení zejména křesťanských památek.

Průzkumy veřejného mínění mezi Evropany poukazují na vysokou míru negativních emocí v souvislosti s muslimy. Více než třetina Němců se domnívá, že muslimové ohrožují tradiční životní styl země a představují hrozbu pro evropské hodnoty i čistě bezpečnostní riziko. Nejvyšší procento respondentů spojuje muslimy s útlakem žen, o něco méně pak vidí rovnítko mezi islámem a terorismem. Vysoká míra negativních emocí byla zaznamenána také v zemích jako Švédsko, Nizozemsko, Belgie, Dánsko i Rakousko. Nejnižší míru vykazovala Velká Británie.

V období let 2010 a 2011 přinesla média řadu výroků evropských politiků. V říjnu 2010 přišla média s výroky německé kancléřky Angely Merkelové s titulkem „*Multikulturní koncept ztroskotál*“. V únoru 2011 se britský premiér David Cameron na bezpečnostní konferenci v Mnichově vyslovil pro aktivní obranu západních hodnot: právního státu, národní identity či rovnosti mužů a žen. „*Je čas otočit stránku minulosti, která neuspěla.*“ Evropa podle něj byla dlouho příliš tolerantní vůči islámskému extremismu. Velmi radikálně se vyjádřil britský europoslanec Nick Griffin, který měl pro BBC prohlásit: „*Lodě s přistěhovalci bych rovnou potápěl.*“ „*Evropa musí dříve či později zavřít hranice, nebo ji třetí svět pohltí.*“ Na otázku, zda by zabíjel lidi na moři, odpověděl: „*Naházel bych jim záchranné čluny, ať se dopraví zpět do Libye.*“ V únoru 2011 se nechal slyšet také francouzský prezident Nicolas Sarkozy: „*Příliš jsme se zabývali identitou jedince, který přicházel, a ne dost identitou země, která ho vítala,*“ „*Svoboda projevu. Svoboda vyznání. Demokracie. Vláda zákona. Stejná práva bez ohledu na rasu, pohlaví či sexuální orientaci - to nás jako společnost definuje. Patřit sem znamená věřit v tyto hodnoty. Doktrína státního multikulturalismu vyzývala různé kultury, aby si žily svými oddělenými životy.*“

Historické kontakty mezi různými kulturami a civilizacemi v oblasti Středomoří a Blízkého východu existovaly od starověku. Vztah Evropy k Orientu vyjadřuje latinské motto „*Ex oriente lux*“. K této problematice se váže „orientalismus“. Používání termínů *Orient*, *Západ*, *Islamofobie* je velmi různorodé. Podle některých specialistů „Orient“ v našich zeměpisných šířkách může znamenat jak východ, tak západ. Orientem je Maroko i severní Afrika včetně Sahary. Nové poznatky způsobují, že Orient je dnes prakticky všude. Na východě, na západě i na jihu.

Výsledky zejména italských archeologických výzkumů na několika pobřežních lokalitách Libye v posledních letech ukázaly na kontakty s řeckými obchodníky už od 14. století př.n.l. Evropa převzala z Orientu prakticky vše: písmo, zemědělství, architekturu, filosofii, také patrně despotii. O Orientu psali řečtí i římscí historikové, Herodotos nebo Sallustius. Alexandr Veliký byl obdivovatelem Orientu. Na druhé straně Korán připomíná Alexandra Velikého v posledním příběhu 18. súry Jeskyně (verše 83–110), kde se zmiňuje o Dvourohém (*Dhú-l-Qarnajn*), mocném vládci Západu a Východu. Důsledkem tažení Alexandra Velikého byl vznik helénismu, kdy se prolínaly v civilizační kultuře řecké prvky s orientálními. Výjimečný byl tím, že měl v programu spolužití s jinými, zejména východními kulturami. Zaznívaly myšlenky světoobčanství, idea svornosti a pospolitosti říše Makedoňanů a Peršanů. Silnou stránkou doby bylo, že v rámci „multikulturalismu“ se hledalo to nejlepší ze všech civilizačních a kulturních možností, které se nabízely. O mísení evropských a orientálních prvků v architektuře píše často časopis *Velbloud*. Příkladem je Andžar, velmi zachovalé město na libanonsko-syrské hranici vybudované v 8. století ummajovským chalífem al-Walídem v římském stylu, kde ke stavbě sloupůradí na hlavních ulicích byly užity ozdobné hlavice starých korintských sloupů.

Znalost starověké řecké filozofie se do středověké západní Evropy vracela přes multikulturní muslimské Španělsko, kde společně žili muslimové, křesťané i judaisté. V nakladatelství Academia v edici Orient vyšly nedávno překlady andaluských arabských filozofů *Živý, syn bdícího* (Robinsoniáda) Abú Bakra Ibn Tufajla (Abubacer, 1110-1185), narozeného nedaleko Granady, a také *Rozhodné pojednání o vztahu náboženství a filosofie* Ibn Rušda (Averroes, 1126-1198), narozeného v Córdobě, představitele „teorie dvojí pravdy“, podle níž je filozofie nejvyšší pravdou, zatímco náboženství má symbolický význam pro ty, kteří nejsou schopni pochopit filozofii.

Podle názoru arabských specialistů Evropa nikdy nepochopila myšlenkovou šíři, kulturu ani civilizaci islámského světa. Podle Edwarda Saida byl Orient pro Evropu od počátku něčím víc než jen souhrnem empirických faktů, a přinejmenším do začátku 18. století se evropský pohled na jednu z orientálních kultur - islám, neopíral o její skutečnou znalost. Edward Said v souladu s všeobecným arabským míněním ostře odsuzuje orientalisty, které líčí jako pouhé nástroje západního imperialismu. Slovenská orientalistka Jarmila Drozdíková vzpomíná, že po uvedení knihy Edwarda Saida se začali sami sebe ptát, zda opravdu svou činností mohli napomáhat k vytváření deformovaného obrazu jiných kultur. Obtížně lze podle ní zabránit využití vědeckých poznatků, když vznikají v institucích napojených na stát. Většina orientalistů se shoduje, že jejich poznatky a doporučení nebývají politiky brány vážně. Dobře míněné rady a informace jsou vykořistěny a překrouceny. Kdyby západní politici jednali v intencích toho, co jim orientalisté radí, bylo by to k prospěchu Západu i Orientu.

Italský specialista arabského původu, ředitel výzkumu románských jazyků na univerzitě ve Florencii, Mahmoud Salem Elsheikh, jmenuje hlavní představitele evropské literatury, jejichž díla přispěla k falzifikaci a dezinterpretaci dějin a jimiž podle něj utrpěl image islámu nejvíce. Guibert z Nogentu (1055-1124), francouzský benediktinský mnich a jeden z kronikářů první křížové výpravy, vyličil arabsko-islámskou kulturu jako éru barbarů zodpovědnou za pokřivení idejí řecko-římské antiky. K dalším autorům patřili Brunetto Latini (1220-1294), italský filozof a státník a Dantův opatrovník a učitel a autor francouzsky psaného díla *Trésor (Poklad)*, Dante Alighieri (1265-1321) a Francesco Petrarca (1304-1374). Z děl to pak byly středověký hrdinský epos *Píseň o Cidovi (Cantar de mio Cid)* Rodriga Diaz z Vivaru, popisující boje s Maury, rytířský epos *Zuřivý Roland (Orlando furioso)* Ludovica Ariosta (1474-1533), popisující boj Karla Velikého proti invazi Saracénů a rytířský epos *Osvobozený Jeruzalém (Gerusalemme liberata)*, jehož námětem jsou události první křížové výpravy a boj mezi křesťany a muslimy během obležení Jeruzaléma, dílo Torquatta Tassa (1544-1595). Ztvárnění islámu v těchto dílech je podle Edwarda Saida i Mahmouda Elsheikha příkladem schematismu, morální nejistoty Západu i syndromu dlužníka. Podle Andrew Wheatcrofta viděli byzantští autoři od sedmého století v islámu smrtelné nebezpečí pro křesťanstvo, větší, než jakým kdy byli Peršané. Události, jako dobytí Jeruzaléma v roce 1099, pád Cařihradu v roce 1453, obléhání Vídne v r. 1529 mělo vždy konkrétní negativní důsledky pro Západ.

Zásadní změna pojmání Orientu nastala v osvícenství 18. století, jež znamenalo mimo jiné zakládání vědeckých společností a v rámci nich odkrývání mimoevropských kultur. Turecké nebezpečí přestávalo Evropu ohrožovat a Orient se stával exotikou a módou. Velmi detailní a přesné kresby evropských badatelů a cestovatelů umožnily dokumentaci architektury, urbanistického rozvoje i každodenního života i přiblížení konkrétních historických událostí a osobností. Významným příspěvkem byli i malíři-orientalisté 19. století, mezi něž patřili Eugène Delacroix (1798–1863) nebo Jean Léon Gérôme (1824-1904). Dále móda budoárů, celých staveb (minaret v Lednici na jižní Moravě) a životního stylu.

České země nikdy nepatřily mezi koloniální velmoci. Turecké nebezpečí bylo daleko větší na Moravě než v Čechách. Morava se stala na začátku 17. století nárazníkovou zemí. Obecně však byla v Čechách a na Moravě oblast Blízkého východu spojena od raného středověku s touhou spatřit Svatou zemi. České země se zapojovaly i do křížových výprav. Během 16. století začaly vycházet i první psané noviny, informující o válkách s Turky v Uhrách. Doba humanismu a rozkvětu rudolfinského manýrismu přinesla řadu významných prací a cestopisů. Mezi nejslavnější bezesporu patří *Antialkorán* Václava Budovce z Budova (1551–1621), v němž burcuje velmi naléhavě proti tureckému nebezpečí. O tureckých válkách psal také Bartoloměj Paprocký z Hlohol (1543–1614). Bojů proti Turkům se zúčastnil Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic (1564–1621). A kontaktům s Orientem se nevyhnul ani Jan Ámos Komenský, který se před pronásledováním po porážce na Bílé hoře uchýlil na sedmihradské území, jež bylo vazalským územím pod osmanskou vládou. Snad nejznámějším odrazem Orientu v české literatuře je *Strakonický dudák* Josefa Kajetána Tyla. Švandova cesta do ciziny se odehrává nejspíše na území Osmanské říše. Orient navštívil také Jan Neruda. V roce 1871 podnikl několik cest mj. do Řecka, Turecka a Egypta. Své dojmy sepsal v *Obrazech z ciziny*. Orient byl donedávna inspirací. Slovy jednoho z cestovatelů Radima Seltenreicha. „Není již sice tím, čím býval – největším dobrodružstvím.... Stále je to však svět natolik jiný, že stojí za to si jej dopřát. Není to jen globalizované totéž na zvláštní způsob, ale zásadní jinakost.“

Reálné zkušenosti soudobých Evropanů s Orientem jsou nezřídka odrazem skutečných či fiktivních zkušeností s imigranty. Počty imigrantů v Evropě významně narůstají od roku 1980, kdy se začala projevovat nerovnost mezi bohatými a chudými zeměmi. V roce 2008 přišlo do Evropy zhruba 3,8 milionů cizinců. Nejméně 2,3 milionů z tohoto počtu v Evropské unii zůstalo. Největší počty imigrantů směřovaly do Německa, Španělska, Spojeného království a Itálie.

V roce 2005 žilo v Německu zhruba 82 milionů obyvatel, z toho přibližně 7 milionů cizinců, což je přibližně 9% populace. Největší, turecká menšina, čítala zhruba 1,7 milionu. Arabové převážně z Maroka, Tuniska, Libanonu a Iráku představovali zhruba 300 000 obyvatel. Poslední období krize před vypuknutím arabského jara zaznamenávaly statistiky spíše úbytek imigrantů. Největší příliv Turků nastal od 60. let v důsledku vystavění berlínské zdi, která zabránila náboru pracovních sil z východního Německa. Turecko trpělo v té době velkou nezaměstnaností a zároveň masivním přírůstkem obyvatelstva. Turecká vláda se obrátila na Německo s žádostí o pomoc. Velkou roli tehdy sehrál i nátlak Spojených států na německou vládu. Imigranti, kteří byli do Německa najímáni jako levná pracovní síla, pocházeli z nejchudších částí Turecka, byli téměř bez vzdělání, bez znalosti německého jazyka a tím i bez jakékoli snahy se integrovat. V roce 2005 bylo mezi migranty v Německu přibližně půl milionu lidí starších 60 let. Turečtí senioři by se sice mnohdy rádi vrátili zpět do vlasti, ale prakticky to už není možné. Děti, přátelé i všechny kontakty mají v Německu. Ve své původní vlasti se neorientují. Islám jako náboženství není v Německu uznán a neexistuje zde ani zastřešující organizace, která by byla vyjednávačem se státními institucemi a tlumočila potřeby muslimů v zemi. Výuka islámu v Německu probíhá na státních školách, není však centrálně regulována. Školství je v kompetenci jednotlivých spolkových zemí.

V Rakousku žilo v roce 2009 zhruba 500 000 muslimů. Islám v Rakousku má v rámci Evropy dlouhou tradici a dodnes výjimečnou pozici. V 16. a 17. stol. se část Rakouské monarchie ocitla v područí Osmanské říše. Dvakrát byla Vídeň ve „smrtném“ nebezpečí (1529 a 1683), přičemž to byli zejména muslimové z Bosny, kteří po vítězném tažení Osmanů žili na území rakouské monarchie. V roce 1878 se po okupaci Bosny a Hercegoviny ocitlo na území Rakousko-Uherského mocnářství přibližně 500 000 muslimských obyvatel. V roce 1912 bylo „islámské náboženství hanafitského směru“ prohlášeno za státem uznané

a muslimům přiznána stejná práva jako vyznavačům ostatních náboženství. Větší skupiny imigrantů začaly do Rakouska přicházet v průběhu šedesátých let 20. století, kdy se republika dostala do období ekonomické konjunktury. Velká skupina imigrace zasáhla Rakousko zejména v letech 1986-1992, kdy sem přicházeli hlavně Turci a muslimští obyvatelé Jugoslávie. Výuku náboženství v Rakousku zajišťují personálně příslušné církve nebo komunity a financuje stát. Ve školním roce 1982/83 bylo v souvislosti s uznáním islámu jako státního náboženství zahájeno vyučování islámu ve veřejných školách.

Ve Španělsku žilo před vstupem do Evropské unie v roce 1986 zhruba 242 tisíc cizinců, tj. 0,63% španělské populace. Od roku 2000 Španělsko absorbovalo přibližně 6 000 000 imigrantů, což je nárůst více než 12% obyvatel. Kromě imigrantů z Rumunska jsou velmi početní také uprchlíci z latinské Ameriky. Z Arabů tvoří nejpočetnější skupinu Maročané. Španělsko je v imigraci na druhém místě ve světě hned za USA. Vysoké počty imigrantů se vysvětlují nejen tím, že Španělsko bylo koloniální velmocí, ale také polohou země a porézností hranic. Islám je ve Španělsku od roku 1992 uznáván jako jedno z oficiálních náboženství a obdobně jako v Rakousku islámská zastřešující organizace zajišťuje výuku islámu na školách. Podle čísel muslimské organizace ve Španělsku zde žije 1 498 707 muslimů, což je 3% populace. Zhruba 25 000 připadá na muslimy-konvertity z řad ne-imigrantů, kteří se snaží o návrat k tzv. původní identitě Španělska.

Ve Francii je od revoluce 1789 nezákonné shromažďovat údaje o obyvatelstvu podle jejich etnického a původu a náboženského vyznání. Odhaduje se, že přibližně jedna pětina Francouzů, tj. 13 milionů, je jiného než francouzského původu. Zhruba pět milionů pochází z arabských zemí, z oblasti Maghrebu (Alžírsko, Maroko, Tunisko). Jako sekulární stát Francie neuznává právně žádnou náboženskou instituci ani ji finančně nepodporuje, zaručuje však právo svobody vyznání. Náboženské orgány mohou vykonávat pouze náboženskou činnost, nikoli vzdělávací. Na základních školách se náboženství vyučovat nesmí, na středních školách je výuka povolena mimo řádné vyučovací hodiny. Náboženská výuka probíhá v rodinách muslimů a v mešitách. Zákonem z r. 2004 je na francouzských veřejných školách zakázáno nosit náboženské symboly. V roce 2010 schválil francouzský senát nový zákon, který zakazuje nošení burky a nikábů na veřejném prostranství (ulice, restaurace, škola, nemocnice, veřejná doprava).

Na území Spojeného království žilo v r. 2010 dle odhadů přibližně 2,9 milionu muslimů, tj. 4,6% populace. Islám je v Británii druhé nejrozšířenější náboženství. Největší zastoupení mají muslimové z Pákistánu, Bangladéše a Indie (1,2 miliony). Po druhé světové válce v roce 1948 bylo 800 milionům obyvatel britských kolonií umožněno žít a pracovat ve Spojeném království, aniž by potřebovali víza. Většina britských muslimů je přesvědčena, že se s nimi ve Spojeném království zachází lépe než v jiných evropských zemích. V Británii např. proti nošení šátku ve škole nikdo nic nenamítá. Londýn se stal také útočištěm mnoha extrémistů, kteří byli ve svých rodných arabských zemích odsouzeni k dlouhým trestům vězení. Shovívavý postoj britských úřadů se začal měnit po teroristických útocích 11. září a po útocích v Londýně. Stát církve nefinancuje. Náboženské komunity ve Velké Británii mají právo zřizovat si své vlastní školy. Tyto školy pak mají právo na určité dotace, jsou-li schopny splnit určité minimální standardy.

Ve všech zemích Visegrádské čtyřky je muslimská komunita ve srovnání se zeměmi západní Evropy nepatrná. Roli hraje jazyk, sociální výhody, míra tolerance i velikost komunit, které poskytují zázemí pro imigranty. V 70. a 80. letech přijížděli do Polska studenti ze spřátelených zemí Blízkého východu, z nichž někteří v Polsku zůstali. Od 90. let minulého století přijížděla do Polska muslimská inteligence, obchodníci a uprchlíci.

Odhaduje se, že v současnosti žije v Polsku kolem 20 000 muslimů. Jedna pětina všech polských muslimů je tvořena starousedlíky z řad Tatarů, kteří se zde usídlili od 13.-14. stol. Zbývající část tvoří nejrozličnější skupiny ze zemí jako Egypt, Sýrie, Libanon,

Jordánsko, okupovaná Palestinská území, Alžír, Irák, Jemen, Tunisko. Jsou mezi nimi bývalí a současní studenti, obchodníci a profesionálové zejména z Turecka, diplomaté, ekonomičtí migranti, uprchlíci a v neposlední řadě také sami Poláci, kteří přestoupili na islám a jejichž počet v poslední době roste. Přestože je Polsko bezesporu nejreligióznější zemí Visegrádské čtyřky (96% obyvatelstva se hlásí ke katolicismu), jedná se ve srovnání s Českou a Slovenskou republikou o výrazně tolerantnější prostředí.

Osmanská přítomnost na Slovensku trvala 150 let. Konec přinesla až porážka Turků u Vídně v roce 1683. Teprve roku 1685 však byly osvobozeny Nové Zámky a trvalo ještě další dva roky, než se podařilo vytlačit osmanské posádky z území Slovenska. Arabové dnes přicházejí na Slovensko ve velkém množství zejména jako klienti lázeňských služeb do Piešťan. Tradice těchto návštěv byla zavedena od 70. let, kdy se zde léčili zranění z blízkovýchodních vojenských konfliktů. Převládá klientela z oblasti Zálivu, Libanonu a Libye. Trvale žijících muslimů je na Slovensku přibližně 5000, původem většinou ze Sýrie, Iráku a Palestiny, bývalých Sovětských republik a Čečenska. Islám na Slovensku není uznán jako oficiální vyznání. Pro to, aby se tak stalo, existuje na Slovensku podmínka podpisu 20 000 dospělých praktikujících muslimů s tím, že uvedou všechna svá osobní data. Podle zástupců slovenských muslimských komunit je Slovensko v současnosti méně tolerantní než před 100 lety. Odpor slovenské oficiální administrativy vůči registraci muslimů a stavbě mešity je největší ze zemí Visegrádské čtyřky.

Pokud jde o Maďarsko, po připojení Bosny a Hercegoviny k Rakousko-Uherské monarchii v roce 1878 přišlo do Uher minimální množství muslimů. V roce 1916 byl po vzoru Rakouska i v Uherské části mocnářství uznán islám jako oficiální náboženství jako gesto zejména pro bosenské vojáky. V současném Maďarsku islám uznáván není. Pro získání uznání je zapotřebí 2/3 většiny hlasů v parlamentu. 14.7.2011 proběhlo poslední hlasování, k němuž muslimové upínali naděje. V roce 1988 byla zaregistrována Maďarská islámská komunita. Podle sčítání lidu v roce 2001 se hlásilo k islámu 3201 obyvatel Maďarska. Podle odhadů maďarské islámské obce žije v Maďarsku přibližně 31-32 000 muslimů.

Při celkovém přehledu muslimů v Evropě nelze zapomínat na významnou menšinu na Balkáně, která vznikla na území bývalé Osmanské říše. V evropské části Turecka je podíl na celkovém obyvatelstvu 98%, v Albánii 70%, Bosně a Hercegovině 43%, Makedonii 30%, Černé Hoře 20%, Srbsku včetně Kosova 17%, Bulharsku 9% a Řecku 1,5%. Celkem žije na Balkáně přes 15 miliónů muslimů.

Podle všech statistik nejsou Arabové v Evropě největší migrační skupinou. Islám je obdobně jako křesťanství misionářské náboženství, a je proto spojován s hrozbou. V evropském povědomí však přežívá zkratkovité pojetí, že Muslimové = Arabové, protože Korán je psán arabsky.

V Československu byla první muslimská obec (*Muslimská náboženská obec pro Československo*) de facto založena v roce 1934. Během války byla nacisty podporována. Po válce svou činnost obec sama ukončila. Po únoru 1948 nastalo období, kdy členové muslimské obce nebyli ani pronásledováni, ani jim nebyla povolena aktivní činnost. V 90. letech obec obnovila svoji činnost. V roce 2004 bylo registrováno Ústředí muslimských obcí jako právnická osoba působící na území České republiky. V roce 2006 došlo k rozdělení muslimské obce na Islámskou nadaci a islámské centrum v Praze a v Brně. V roce 1998 byla v Brně otevřena nová mešita. Islámská obec v ČR funguje jako právnická osoba. Má povolení k porážkám zvířat halal způsobem, nemá však právo vyučovat náboženství na státních školách ani vykonávat duchovní činnost v armádě a věznicích, uzavírat náboženské sňatky a zřizovat náboženské školy. Pro získání těchto práv český zákon stanovuje desetiletou čekací dobu a shromáždění 10 000 podpisů dospělých muslimů s trvalým pobytem na území ČR.

Česká politická scéna je naladěna spíše protiislámsky. Podle českých a slovenských muslimů se dnes stalo módní ikonou být proti islámu. Hanobení muslimů a kritika přítomnosti

muslimů v Evropě - ve středoevropském prostoru - se stává součástí politického boje v rámci volebních kampaní nejrůznějších typů voleb. Podle komentářů se v Čechách a na Moravě výstavba mešit nebo kandidatura muslimů do místních zastupitelstev stává součástí místních volebních kampaní stran spíše marginálnějšího významu typu Suverenity Jany Bobošíkové. „*Chceme hájit náš křesťanský prostor*,“ prohlašuje Bobošíková. Známým kritikem islámu je bývalý předseda KDU-ČSL, Cyril Svoboda, který se nechal před volbami v roce 2010 slyšet slovy: „*Muslimů si velmi vážím, jedna mešita v Brně ale stačí*“. Do povědomí muslimů se zapsal expremiér Miloš Zeman, když v rozhovoru pro časopis Reflex v srpnu 2011 prohlásil: „*Umírněný muslim je stejný protimluv jako umírněný nacista*“.

Historie arabské imigrace v Čechách se datuje od 60. let 20. století. Česká republika na rozdíl od ostatních zemí Evropské unie, zejména západních, neabsorbovala větší počty muslimských gastarbeiterů. Počátkem 70. let sice probíhala vážná jednání tehdejšího federálního ministra práce M. Štancela s jeho egyptským protějškem Mahmúdem Gharíbem o přijetí egyptských stavebních dělníků, avšak neschopnost dořešit některé praktické detaily (např. transfer výdělků) a pak ochlazení vzájemných vztahů mezi oběma zeměmi vedlo k zastavení těchto jednání. Arabové sem přijížděli téměř výhradně na studia. Během válek v 90. letech přišlo do České republiky mnoho uprchlíků z Bosny, Čečenska a Dagestánu. Po zklidnění situace u nich doma se vracejí. Nyní k nám přicházejí Kazaši a Uzbeki. Počet muslimů v České republice podle odhadů nepřesahuje požadovaný *numerus clausus*, tj. 10000 osob. Průzkum veřejného mínění STEM v roce 2009 zjistil, že tři čtvrtiny Čechů vnímají islám negativně. Každý druhý si myslí, že kvůli nim hrozí náboženská válka. Stejný počet by zakázal stavbu mešit. Znalosti o islámu jsou ovšem mezi Čechy velmi malé.

V rámci výzkumu arabské komunity v České republice byl proveden průzkum formou autobiografických dotazníků a interview. Cílem interview bylo narovnat mediálně vytvořený obraz, že co Arab to muslim a islamista, a tím potenciální terorista, nastínit alespoň orientačně složení arabské komunity v ČR, kde mnoho z jejich členů jsou buď křesťané, nebo nepraktikující, dále vývoj komunity, způsob života a problémy, jimž jednotlivci v ČR čelí. Zvláštní důraz byl kladen na problematiku smíšených manželství a druhé generace. Interview byla uskutečněna v Praze a Brně, respondenti pocházeli i z jiných měst.

Nejstaršími respondenty byli bývalí studenti (absolventi ČVUT v Praze, VUT v Brně, Vojenské akademie v Brně, Vysoké školy zemědělské a chemicko-technologické), kteří sem přicházeli počátkem 60. let v rámci mezistátních dohod z Iráku, Sýrie a Palestiny, také z Libanonu a Jordánska. Řada z těchto studentů po dokončení řádného studia pokračovala v doktorském studiu a získala titul CSc. Nejčastějšími respondenty byli dřívější občané Sýrie, z nichž mnoho žije dnes v Brně. Imigranti z Iráku tvoří druhou nejpočetnější skupinu dotazovaných. Jedná se o zastoupení všech generací. Významnou je generace let 60., ale i imigranti z nedávných válečných konfliktů. Na třetím místě jsou zastoupeni imigranti z Palestiny. Interview byla prováděna s částí arabské komunity, která je sekulární, tj. formálně jsou muslimové, avšak nepraktikující – takových byla většina respondentů. Část dotázaných se nebála o sobě prohlásit, že jsou nevěřící „*káfir*“ a že náboženství je podle nich „*opium lidstva*“. Takováto interview byla uskutečněna spíše v restauracích a kavárnách. V interview v mešitách se jednalo většinou o muslimy sunnitského vyznání. U respondentů ze Sýrie se vyskytoval mnohdy velmi multikulturní původ.

Pozoruhodnou kapitolu, která by si podle některých českých konvertitů zasloužila vědecký výzkum, představují české manželky - muslimky, které konvertovaly k islámu poté, co se vdaly za Araba. V poslední době také vzrůstající počet Čechek konvertitek, které se k islámu dostaly z vlastního přesvědčení ještě před tím, než se provdaly za Araba anebo jsou dosud svobodné a svůj protějšek hledají mezi muslimy.

Pokud jde o zvyky, které arabská komunita v Čechách dodržuje, většinou slaví svátky muslimské i křesťanské, a to i v rodinách, kde jsou oba manželé Arabové - praktikující

muslimové. Většina respondentů konzumuje smíšenou stravu. Stravu tvoří většinou kombinace arabského (středomořského - italského, řeckého) i českého jídla. U křesťanů praktikujících i nepraktikujících i některých sekulárních Arabů zde dlouhodobě usazených je běžná i konzumace vepřového masa. Nejčastěji bylo jmenováno vepřo-knedlo-zelo, vepřové řízky, jeden z křesťanů jmenoval jako jedno ze svých oblíbených jídel vepřové koleno.

Praktikující muslimové se vepřovému masu vyhýbají. Z českých oblíbených jídel většina z dotázaných jmenovala na prvním zhruba shodným počtem hlasů: svíčkovou na smetaně a guláš. Další v pořadí byla uváděna pečená kachna nebo husa-knedlík-zelí, hovězí na česneku, roštěná, telecí, smažené žampiony, smažený sýr, kuřecí řízek v bramboráku, plněné knedlíky masem, ovocné knedlíky, lívance, buchtičky s krémem, vánoční cukroví. Česká jídla část dotazovaných konzumuje během týdne, arabská vzhledem k náročnosti přípravy zpravidla přes víkend.

Pokud jde o diskriminaci, velká část dotázaných nikdy žádnou nepocítila. Většinou se jednalo o příchozí původem z Libanonu, Sýrie, částečně z Palestiny, Jordánska a Iráku. Většina z nich tvrdila, že jim ostatní Češi říkají, že jako Arabové nevypadají. V případě, že jsou trochu tmavší pleti, s diskriminací se setkávají. Nejčastěji zaznívalo: *"černá huba"*, *"černej je tady"*. „*Co tady děláš ty černá hubo.*“ „*Ty černocho, co tady děláš za naše peníze.*“ *"Terorista - čau, kde máš ty bomby"*. Ženy-muslimky, které nosí šátek, si však na diskriminaci stěžovaly. Jako příklad uváděly nadávky: „*Ty krávo, běžte si tam do té vaší Saúdské Arábie.*“ Jedna žena uvedla, že ženy přestávají nosit šátek, protože jedou např. s kočárkem a starší lidé se sehnou nad kočárkem a řeknou: „*Takové krásné dítě a taková ošklivá maminka.*“ Problémy ve školce uváděla jedna žena původem ze Sýrie. Učitelka nechápala, že nezná české písničky a básničky (byť všeobecně známé jako skákal pes přes oves, pec nám spadla) a nemůže je tedy se synkem procvičovat. Několikrát žádala, aby jí básničky nebo písničky dali vytištěné, protože rukou psané texty jsou pro ni obtížně čitelné, ale nestalo se. Také žádala kopii týdenního programu, aby mohla na něj synka připravit, marně.

Mezi českými nevládními organizacemi, které se angažují v kulturní spolupráci s arabskými zeměmi, zaujímá specifické postavení Společnost česko-arabská. Ve své činnosti navázala na Československou společnost pro mezinárodní styky (ČSMS), založenou Janem Masarykem a ustavenou jako jednu z prvních nevládních organizací 1. července roku 1946. V roce 1989 spolupracovala ČSMS s 62 společnostmi ve 46 zemích Evropy, Asie, Afriky, Ameriky a Austrálie. ČSMS se podílela také na koordinaci družebních vztahů. Koordinovala celkem 148 družebních vztahů československých měst, okresů a krajů se zahraničními partnery ve 29 zemích. Vnitřně byla ČSMS rozdělena na teritoriální výbory, které přímo spolupracovaly se svými partnery v příslušné zemi nebo oblasti. V čele každého z výborů stály politické osobnosti, většinou ministři federálních nebo národních vlád, místopředsedové Federálního shromáždění nebo národních rad. Vlastní výkonnou činnost zastávali místopředsedové placení ministerstvem zahraničních věcí. Funkci výkonné místopředsedkyně Arabského výboru zastávala od r. 1972 Ing. Marie Hrušková, manželka bývalého velvyslance v Kanadě, Kongu a Iráku. Kromě ní zaměstnával výbor ještě výkonného tajemníka, kterým byl koncem 80. let arabista Mgr. Jaromír Marek, pozdější velvyslanec v Alžírsku.

Společnost československo-arabská byla ustavena 23. října 1990. Valná hromada se konala v sále domě Správy služeb diplomatického sboru v Praze za přítomnosti členů arabského diplomatického sboru. Předsedou byl zvolen PhDr. Jaroslav Šabata, ministr vlády ČR. Společnost byla zpočátku součástí Střediska pro nevládní styky Federálního ministerstva zahraničních věcí v Praze, které bylo později změněno na Odbor krajanských a kulturních vztahů. Působnost byla celorepubliková.

Po rozpadu Československa a vzniku samostatné České republiky schválila Společnost česko-arabská změnu stanov a od 15. února 1993 působí na území České republiky. V letech

1992-1994 ve Společnosti působila např. ex-ministryně kontroly Ing. Květoslava Kořínková jako předsedkyně Sdružení přátel Egypta. Předsedkyní Sdružení přátel Tuniska byla tehdejší ex-ministryně obchodu Ing. Vlasta Štěpová. V roce 2005 se stala Společnost česko-arabská jedním z prvních členů české sítě Nadace Anny Lindh. Podle zprávy předsedy Společnosti Ing. J. Regnera, kterou přednesl na valné hromadě v roce 2006, uspořádala Společnost česko-arabská jen za 15 let své existence téměř 500 přednášek, seminářů, konferencí, promítání filmů a podílela se na 186 výstavách. Zhruba stejný počet akcí uspořádaly i pobočky v Brně, Plzni, Hradci Králové. SČA přispěla také k překladatelské a publikační činnosti. Vydávala až čtyři čísla bulletinu ročně, vydala Sborník z konference o česko-arabských vztazích a přispěla také k vydání překladů arabské poezie. Dále to byly přednášky, semináře, výstavy, večery u příležitosti významných dní arabských zemí, večery poezie a kultury, orientální trhy (bazary) v Náprstkově muzeu a Botanické zahradě v Praze i dalších městech, zájezdy do arabských zemí a plesy. Společnost se také spolupodílela na mnoha akcích příbuzných nevládních organizací jako Společnost přátel Afriky, Opus Arabicum, Kontinenty aj. Jako hlavní cíl si společnost stanovila přibližovat české veřejnosti kulturu, historii a život obyvatel arabského světa, pomáhat česko-arabskému porozumění a překonávání xenofobních sklonů a rasismu.

Jádrem vedení Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky bývali a jsou většinou nadšenci a dobrovolníci z řad diplomatů a expertů - inženýrů nejrůznějších oborů od stavebních, geologických, přes zemědělské, ekonomické a vojenské, kteří v zemích Blízkého východu a Afriky strávili část života. Velmi aktivně se hlavně zpočátku 90. let ve vedení společnosti prosazovali lékaři, kteří měli v Africe a na Blízkém východě velmi dobré renomé. V Libyi pracovaly stovky československých expertů, v Tripolisu byla československá nemocnice. Českoslovenští odborníci mapovali celé území Libye a prováděli geologický průzkum.

Společnost česko-arabská se také zasadila o vznik Česko-arabské obchodní komory. Ve spolupráci s Hospodářskou komorou a Kontinenty pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky a pod patronací Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky uspořádala dne 8. června 1994 v kongresovém sále Černínského paláce Konferenci o česko-arabských vztazích k ustavení Česko-arabské obchodní komory. Na konferenci se sešlo více než sto čtyřicet účastníků a hostů. K zakladatelské smlouvě připojilo své podpisy třicet firem, investičních fondů a bankovních domů, mezi něž patřila např. Škoda koncern Plzeň, Třinecké železárny, ČKD-Elektrotechnika, Československá obchodní banka, Komerční banka, ABBEJF, A-Invest aj.

Celkově lze konstatovat, že situace vnímání islámské kultury a arabské komunity v České republice není diametrálně odlišná od té v západní Evropě. Faktem zůstává, že v zemích Visegrádské čtyřky není arabská komunita velká. Xenofobie, kampaň proti multikulturalismu a protiislámské výroky politiků se objevují téměř ve všech zemích Evropské unie.

Aktivita Barcelonského procesu, Unie pro Středomoří a evropských nevládních institucí typu nadace Anny Lindh se v poslední době míjejí účinkem. Výsledkem je, že se nůžky mezi oběma břehy Středozemního moře stále více rozvírají. Jedna z priorit Barcelonského procesu - požadavek zlepšení postavení žen v arabských zemích má katastrofální výsledky. Evropská unie je jako celek neschopna se dohodnout na jednotném přístupu vůči událostem „arabského jara“ a vše ponechává na jednotlivých státech. Celkový výsledek je pro země Blízkého východu devastující. Neblahým vývojem stále více trpí také státy jižní Evropy.

Problémem v Evropě i v České republice zůstává zjednodušující mediální propaganda. Typický je pohled na islámskou civilizaci jako na jednotnou civilizaci - jednotný nehybný blok. Dále vytváření předsudků typu, že každý Arab je muslim, a tudíž potenciální terorista.

Přitom dnešní starší a střední generace imigrantů pocházejících z arabských zemí, kteří přišli do Čech před rokem 1989 většinou na studia, jsou spíše sekulární. V dalších generacích - děti a vnuci zpravidla neumí arabsky. Smíšené sekulární rodiny dodržují většinou svátky pouze české, konzumují českou stravu, mnohdy včetně vepřového masa. Je mezi nimi také mnoho křesťanů. Faktem však je, že česká muslimská společnost se více radikalizuje, jak upozorňují arabisté i sami muslimové. Umírnění zakladatelé islámské obce, jako byl Mohamed Ali Šilhavý, bývalý imám pražské islámské obce Emir Omič nebo konečně i oba předsedové islámských obcí v Praze a Brně, RNDr. Vladimír Sánka a Ing. Hassan Muneeb Alrawi začínají být střídáni nástupci s kontakty na bohaté sponzory ze zemí Zálivu.

Orientální kultura je součástí evropské od antiky. A slovy Edwarda Saída - hovořit o nějaké nezávislé čisté kultuře nelze, všechny kultury se navzájem prolínají, všechny jsou hybridní, heterogenní. Symbol tureckého islámu, mešita Hagia Sofia (turecky Ayasofya) v Istanbulu, je byzantský chrám z let 532-537. Valná část věcí (například dudy či dechovka), o nichž jsou zapřísáhlí odpůrci multikulturalismu přesvědčeni, že jsou typicky evropské nebo dokonce české, má svůj původ v Orientu. Neexistuje snad jedinec, který by se neobdivoval lednickému minaretu nebo maurské vodárně. Stavba brněnské mešity se ovšem musela bez minaretu obejít a dokonce nesmí být téměř vidět, aby nenarušila okolní panelákovou zástavbu. Odpor českých institucí proti výstavbě mešit je kontraproduktivní. Ponecháme-li stranou, že lázním Teplice v Čechách nebo Darkov na severní Moravě tak unikají značné zisky, způsobuje tento zákaz právě živelný a nekontrolovatelný vznik různých podomních mešit.

Zastavení finanční podpory českým nevládním organizacím, k němuž nedávno došlo, je krátkozraké. Multikulturní výchova se těší mezi mladými velké popularitě, a to na základních, středních nebo i vysokých školách. Prakticky za režijní náklady mohou tyto organizace, které sdružují řadu výjimečných osobností, pomáhat pedagogům v tématech, kterým tito mnohdy nerozumí nebo na které ve školách nezbyvá čas. Muzeím, galeriím, kulturním centrům mohou nabídnout své přednášky, fotografie, obrazy nebo jen zprostředkovat kontakt na příslušná velvyslanectví v České republice a další instituce evropské nebo arabské. Akce nevládních organizací, jako je Česko-arabská společnost, napomohly navazování kontaktů českých podnikatelů s představiteli arabských států.

Multikulturní dialog není věcí minulosti a jeho perspektiva může napomoci zabránění potenciálnímu střetu civilizací, jenž může hrozit vyhrocováním extrémních postojů jak na straně Západu, tak na straně islamistických radikálů vzešlých vítězně z „arabských revolucí“. Věřím, že sekulárně pojatá tolerance rozmanitých kultur zůstane základem nejen v Evropě a oblasti Středomoří, ale i na celé zeměkouli.

Přílohy

Příloha č. 1

„Okno za oko“

K Mikulovu se váže pověst z dob tureckých válek, ze 16. století, kdy zámek vlastnil uherský šlechtic Ladislav Kereczenyi z Kaniafeldu, hejtman a vojevůdce císařského vojska. Na Mikulově pobýval se svým synem Kryštofem, kterého jako náruživý válečník zasvěcoval do tajů vojenského řemesla, zejména jej cvičil ve střelbě. Byl pán krutý a bezcitný a běda každému, kdo se mu dostal pod moc. O zajaté Turky nebylo nouze, v uherských pevnostech jich bylo dost. Co magnáta nenapadlo! Bral s sebou zajatce do Mikulova nebo na Děvičky a používal je při cvičení svého syna na terče. Přivazoval ubožáky ke stromu a mladý šlechtic na nich zkoušel své střelecké umění. Sám otec určoval, kam má mířit, zda na ruku nebo na nohu, na prsa nebo na hlavu, tam nebo onam.

Stalo se také, že padl hejtmanovi do rukou Ali, syn mocného tureckého paši. Byl zajat se sluhou Hasanem. Vznešený Turek nabízel Kereczenyimu značné výkupné, propustí-li ho na svobodu. Po delším jednání slíbil zámecký pán, že vydá Aliho jeho otci za 5000 dukátů, které přinese sluha v určené lhůtě. Lhůta však došla a sluha nikde. Rozlítil se Kereczenyi a vyčetl Alimu, že si z něj tropí bláznů a nechal Aliho přivázat ke stromu, synovi jako terč. Marně prosil a zapřísahal Ali zuřícího šlechtice. Již bylo v těle Aliho několik šípů, když se ozval dusot koní a na zpěněném oři vletěl na nádvoří Hasan. Skočil z koně, vrhl se Kereczenymu k nohám, podal mu váček zlatáků a spěchal odvádět pána. „Zpátky,“ zahřměl Kereczenyi. „Slíbil jsem, že vydám zajatce jeho otci a své slovo dodržím. Nebylo však ujednáno, mám-li ho odevzdat živého nebo mrtvého. Proto se nenech vyrušovat synu a střílej dále!“ Nic nepomohly prosby Hasanovy, jenž se svíjel před krutým pánem na zemi. Kryštof nepřestal střílet, až nebohý Ali vypustil duši. Sluha si odvážel je zkrvavenou a vychladlou mrtvolu.

Čas plynul a zakrátko oblehli Turci opevněné uherské město Gyulu, kde byl Kereczenyi velitelem posádky. Když bylo jasné, že chatrné městské zdi dlouho neodolají, stáhla se posádka do opevněného zámku a Kereczenyi nařídil město zapálit, aby nepřítel dobyl jen spáleniště. Turci však útočili s ještě větším úsilím. Zakrátko padly všechny zámecké bašty a posádka musela ustoupit do vnitřního zámku. Tam mohli dlouho čelit oblehatelům, nebýt toho, že došly potraviny a voda. Začalo vyjednávání s Turky o čestnou kapitulaci. Vyjednávání mělo úspěch. Paša, velící Turkům, nabídl obleženým svobodný odchod se zbraní, složí-li jeho janičářům 5000 tolarů žoldu. Kereczenyi poslal ochotně do tureckého tábora žádanou částku a ještě téhož dne opouštěli vyhladovělí obránci zámek.

Kereczenyi podle kapitulčních podmínek šel sám ještě poděkovat tureckému veliteli za blahovůli. Sotva však vešel do stanu, přiskočilo k němu několik janičářů a byl ozbrojen. V tom zazněl hlas „*Bud' vítán, ozdobo křesťanstva, postrachu musulmanů!*“ Nedočkavě spěchám, abych se ti odvděčil za vše, co jsi prokázal mému synu Alimu. Jako plátno zbledlý Kereczenyi poklesl v kolenou a stanem se rozlehl ďábelský smích. Těžce pomstil paša svého syna. Posádka byla rozlícenými janičáři pobita do posledního muže. Kereczenyio odvezli do Bělehradu. Tam ho paša nejprve zavedl k balzamované mrtvole Aliho a pravil mu: „*Přísahal jsem u brady Prorokovy, že nepochovám svého syna dotud, dokud ho náležitě nepomstím. Proto jsem oblehl Gyulu. Nešlo mi o město, nýbrž o tebe. Ted' jsi konečně v mé moci a mohu Aliho uložit k velkému odpočinku. Ty však se také rozloučíš se světem. Jdi!*“ Příštího dne dal paša vpěchovat magnáta do sudu a natlouci do jeho dužin tolik dlouhých hřebů, co se jich tam vešlo. Potom pacholci svrhli bečku do Dunaje.¹⁶¹²

¹⁶¹² Mikulov, Okno za oko, str. 190-191.

Příloha č. 2

Výsledky výzkumu - muži

Respondent č. 1

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1942

Země původu (náboženství): Sýrie, muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1966

Důvod: Studium (lékárník, pak stavební inženýr), nyní v důchodu

Manželství: od r. 1977, Česka

Děti: 3 dcery

Kontakt s původní vlastí: Na návštěvu občas

Zvyky: Dodržuje všechno - české i arabské

Diskriminace: Během studií - politická

Respondent č. 2

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1964

Země původu (náboženství): Jordánsko, muslim (nepraktikující)

Příchod do ČR: 1987

Důvod: Studium práva, dnes podnikatel

Manželství: od r. 1989 - Česka

Děti: Dcera, chlapec

Kontakt s původní vlastí: 4x ročně, pravidelně

Zvyky: Spíše české svátky

Diskriminace: Ano - "černá huba", "černej je tady"

Respondent č. 3

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1968 Izrael (Palestinec), muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1992

Důvod: Studium práv. Dnes pracuje jako právník.

Manželství: Slovenka od r. 2000

Děti: 2 dcery a chlapec

Kontakt s původní vlastí: Pravidelně na 2 měsíce

Zvyky: Slaví všechny svátky, jí všechno jídlo - arabské, české i slovenské.

Diskriminace: Ano - fyzické útoky, dcera se setkává ve škole s výroky "aby se vrátila, odkud přišla".

Respondent č. 4

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1956

Země původu (náboženství): Palestina, muslim (nepraktikující)

Příchod do ČR: 1979

Důvod: Studium ekonomie

Manželství: od r. 1983 - Česka

Děti: Syn, dcera

Kontakt s původní vlastí: Krátké návštěvy

Zvyky: Všechno

Diskriminace: Ne

Respondent č. 5

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1969

Země původu (náboženství): Jordánsko, křesťan (matka z Palestiny - římská katolička)
Příchod do ČR: 1987
Důvod: Studium ČVUT (počítače), dnes vytváří databáze, informační systémy
Manželství: Od r. 1998 - Češka
Děti: Chlapec 10 let, dcera 5 let
Kontakt s původní vlastí: Každý rok
Zvyky: Tady české jídlo, svátky křesťanské
Diskriminace: Nikdy

Respondent č. 6

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1944
Země původu (náboženství): Libanon, křesťan (katolík)
Příchod do ČR: 1967
Důvod: Studium Vysoká škola zemědělská, Fakulta zemědělské ekonomie a managementu.
Po ukončení studia v roce 1975 se i s manželkou (Češka - viz níže) a dětmi vrátil do Libanonu, ale vzhledem k eskalující občanské válce byl nucen odjet zpět do Československa. Přihlásil se na zemědělské fakultě k postgraduálnímu studiu a v roce 1981 jej dokončil a obdržel titul CSc. Dnes pracuje v diplomatických službách. Hovoří plynně česky, anglicky i francouzsky, arabština je jeho rodným jazykem.
Manželství: Od r. 1972 - Češka (Poděbrady)
Děti a jejich manželé: Dcera 39+Čech, syn 36+Slovenka, syn 33+Češka
Vnuci: 5 vnoučat (12,11,9 a 2x3 roky)
Kontakt s původní vlastí: Pravidelně na Velikonoce
Zvyky: Převažuje arabská strava, z českých jídel má rád guláš, slaví tradiční svátky.
Diskriminace: Ne

Respondent č. 7

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1978
Země původu (náboženství): Palestina - otec Palestinec, matka Češka (2.generace), maminka je v Praze, otec zemřel, žil v Palestině, muslim (sunna)
Příchod do ČR: 1996
Důvod: Studium ekonomie - dnes pracuje jako ekonom
Kontakt s původní vlastí: Pravidelně
Zvyky: Drží ramadán, arabské jídlo neumí
Diskriminace: -

Respondent č. 8

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1980
Země původu (náboženství): Egypt - křesťan (kopt)
Příchod do ČR: 2010
Důvod: Work - ekonom, vysokoškolák - bakalář
Kontakt s původní vlastí: Pravidelně
Zvyky: Obojí
Diskriminace: Ne

Respondent č. 9

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1976
Země původu (náboženství): Palestina - otec Palestinec, matka Češka (2. generace), otec i matka žijí v Jordánsku, muslim
Příchod do ČR: 1995
Důvod: Studium VÚT v Brně - dnes obchodník

Manželství: Od r. 2005 - Arabka - Palestinka - muslimka
Děti: Chlapec, děvče
Kontakt s původní vlastí: Rodiče jezdí sem
Zvyky: Obojí svátky, obojí jídlo, má rád českou svíčkovou
Diskriminace: -

Respondent č. 10

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1945
Země původu (náboženství): Jordánsko - křesťan pravoslavný, řecko-ortodoxní -nepraktikující
Příchod do ČR: 1967
Důvod: Studium - zemědělská fakulta, pak podnikatel, dnes v důchodu
Manželství: Od r. 1974 - Češka
Děti: Dvě dcery, jedna dcera vdaná za Čecha, jedna nevdaná
Vnuci: Dvě vnoučata (chlapec a děvče)
Kontakt s původní vlastí: Pravidelně
Zvyky: České zvyky, arabskou kuchyň málo
Diskriminace: Ano - hodně - zažil útok skinheadů. V obchodních věcech např. klientka nejdříve chválila jeho zboží „krásná keramika“ ale jakmile se objevil, nic nechtěla. Tak se mu stalo ve vlaku, že průvodčí varoval cestující před ním, protože je tmavý.

Respondent č. 11

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1959
Země původu: Libanon - křesťan řecko-ortodoxní, nepraktikující
Příchod do ČR: 1978
Důvod: Studium ČVUT strojní, dnes průvodce v lázních Karlovy Vary, také vyrábí sýry pro Blízký východ
Manželství: 1992 a 2007 - obojí Češky
Děti: Děvče, chlapec + dva chlapci a dívka
Kontakt s původní vlastí: V létě pravidelně
Zvyky: Obojí - manželka vaří arabské jídlo
Diskriminace: Během podnikání, více kontrol ze strany úřadů než u jiných podnikatelů, také potíže v případě úvěru u bank.

Respondent č. 13

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1961
Země původu: Jordánsko - muslim (sunna) - nepraktikující
Příchod do ČR: 1981
Důvod: Studium ČVUT - elektro, dnes podnikatel
Manželství: Od r. 1994, ofic. od r. 2006 - Češka
Děti: Dvojčata - chlapec, děvče
Kontakt s původní vlastí: Pravidelně jednou ročně
Zvyky: Žádné náboženské zvyky nechce v dětech pěstovat, arabská kuchyně, česká včetně vepřového.
Diskriminace: Ano - ale málokdy, pletou si mne s cikány

Respondent č. 14

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples
Narození: 1983
Země původu: Jordánsko - muslim (sunna)
Příchod do ČR: Před třemi měsíci - listopad 2010 - našel si na internetu možnost
Důvod: Student - všeobecné lékařství
Kontakt s původní vlastí: Návštěvy

Zvyky: Pokračuje v dodržování svátků
Diskriminace: Ne

Respondent č. 15

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1978

Země původu: Sýrie (otec ze Sýrie, matka Češka) - on muslim (sunna) - nepraktikující

Příchod do ČR: 2000

Důvod: Za matkou - přestěhoval se sem. Živí se jako muzikant - zpěvák - arabská i jiná hudba v arabských i jiných restauracích aj.

Manželství: Od r. 2009 - Češka

Kontakt s původní vlastí: Málo - 1x za 3 - 4 roky

Zvyky: České zvyky, otec žil v Čechách, matka žila v Sýrii a vychovávala děti, žijí jako Češi.

Diskriminace: -

Respondent č. 17

Velikonoce 2011, Brno - mešita

Narození: 1977

Země původu: Irák - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1985

Důvod: Studium - vojenská akademie v Brně - elektro.

Manželství: Manželka je z Bosny. Dostala se sem v době válek tak, že nikdo nechtěl do českých autobusů, všichni chtěli do švýcarských, švédských, německých nebo rakouských, ale nebylo tolik míst, tak jim matka řekla, aby šli do českých, že se později sejdou. Rodina manželky měla hodně dětí - 9 dcer. Dvě z nich jely českými autobusy, provdaly se zde a zůstaly.

Děti: Chlapci 12, 9 a 5 let

Kontakt s původní vlastí: Manželka jezdí do Bosny, do Iráku v současnosti ne - je tam neklid.

Zvyky: Svátky islámské, kuchyně smíšená - svíčková na smetaně, žampiony.

Diskriminace: Málo - na úřadech práce nebo synkovi "Vrať se, odkud jsi přišel" - v Chorvatsku více než v Čechách. Ještě za studia "Co tady děláš ty černá hubo?" - odpověď: "Co ty bílá hubo".

Respondent č. 18

Velikonoce 2011, Brno - mešita

Narození: 1976

Země původu: Druhá generace - Sýrie, narozen v Brně - muslim (sunna) - praktikující. Od 2-3 let žili v Sýrii, otec přišel jako student VUT Brno.

Příchod do ČR: Od r. 1996 zpět v ČR - matka Češka. On studoval gymnázium v Homsu.

Manželství: Manželka je z Bosny, sestra manželky č. 17

Děti: Dcera 4 roky, syn 2 roky

Kontakt s původní vlastí: Ze Sýrie jezdili do ČR a teď zpět na prázdniny.

Zvyky: Obojí - všechno, česká maminka, takže všechno - svátky muslimské i české

Diskriminace: Minimálně jako děti

Respondent č. 19

27. 5. 2011 - Den kostelů - bez osobního rozhovoru, mešita Brno

Narození: 1972

Země původu: Jemen - muslim

Příchod do ČR: 2001

Důvod: Studium

Manželství: Slovenka

Děti: Dvě

Kontakt: Stálý

Zvyky: Arabské jídlo, islámské svátky

Diskriminace: Ano

Respondent č. 20

27. 5. 2011 - Den kostelů - bez osobního rozhovoru, mešita Brno

Narození: 1968

Země původu: Alžírsko - muslim

Příchod do ČR: 1996

Důvod: Práce

Děti: Jedno dítě

Zvyky: Arabské jídlo

Diskriminace: -

Respondent č. 21

27. 5. 2011 - Den kostelů - bez osobního rozhovoru, mešita Brno

Narození: 1942

Země původu: Sýrie - muslim

Důvod: Studium - elektroinženýrství

Manželství: Češka

Děti: Tři děti

Vnuci: Dva vnuci

Kontakt s původní vlastí: Jezdí do arabských zemí

Zvyky: Všechno

Diskriminace: Ne

Respondent č. 22

27. 5. 2011 - Den kostelů - bez osobního rozhovoru, mešita Brno

Narození: 1939

Země původu: Sýrie (muslim)

Příchod do ČR: 1964

Důvod: Studium (Ing., potom CSc.) - od r. 1989 trvalý pobyt

Manželství: Češka

Děti: Tři

Vnuci: Sedm vnuků

Zvyky: Všechno

Diskriminace: Ne

Respondent č. 23

27. 5. 2011 - Den kostelů - bez osobního rozhovoru, mešita Brno

Narození: 1978

Země původu: Ukrajina

Příchod do ČR: 1998

Důvod: Práce

Děti: Jedno dítě

Kontakt s původní vlastí: Nemám

Zvyky: Dodržujeme arabské svátky

Diskriminace: Ne

Respondent č. 24

2. 6. 2011 - Praha, arabská kavárna

Narození: 1939

Země původu: Křesťan

Příchod do ČR: 1982

Důvod: Práce - zástupce ředitele syrských aerolinií

Manželství: Češka - 42 let manželství

Děti: Dvě děti, holka 43, kluk 40

Vnuci: Pět vnuků - všichni Češi

Kontakt s původní vlastí: Pravidelně do Izlaá, má zde farmu na olivy

Zvyky: České svátky, Vánoce

Diskriminace: Cítí diskriminaci ze státních služeb „umím francouzsky, anglicky - proto nemají důvod“.

Respondent č. 25

2. 6. 2011 - Praha, arabská kavárna

Narození: 1962

Země původu: Sýrie - křesťan (ortodoxní)

Příchod do ČR: Kontakt od r. 1985 (na stálo od r. 2005). Živí se jako obchodník.

Manželství: Syřanka

Děti: Chlapec 15 let, děvčata 12 a 11 let

Kontakt s původní vlastí: Z finančních důvodů rodina moc ne, on obchodně.

Zvyky: Křesťanské svátky, česká kuchyně - vepřo-knedlo-zelo, arabská kuchyně.

Diskriminace: U lidí naopak, ale všude v bankách potíže. „Jsme dobrý, jen když platíme daně“.

Respondent č. 26

13. 9. 2011, oslava 80. narozenin místopředsedkyně Společnosti česko-arabské, Praha

Rok narození: 1971

Země původu: Jemen - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1989

Důvod: Studium - Masarykova univ. v Brně - právnická fakulta, pracoval jako právník, nyní podnikatel.

Kontakt s původní vlastí: Jednou za dva roky

Zvyky: Všechno - kachna, pečené maso, ryby, guláš, smažený sýr, vepřové já ale nevaří.

Diskriminace: V 90. letech více, v autobuse v Brně ho napadli mladí skinheadi, na fotbale mu nadávali "černý brambor", "černá huba", měl české kamarády, kteří se ho zastali.

Respondent č. 27

13. 9. 2011, oslava 80. narozenin místopředsedkyně Společnosti česko-arabské, Praha

Rok narození: 1945 - muslim (sunna)

Země původu: Irák

Příchod do ČR: 1964

Důvod: Studium - Vysoká škola zemědělská Praha, pracoval jako učitel na vysoké škole, nyní je v důchodu.

Manželství: Češka

Děti: Dcera 44 let

Vnuci: Dva (děvče 24, kluk 22)

Kontakt s původní vlastí: Naposledy v r. 1975

Zvyky: Příležitostně vaří sám arabská jídla, z českých jídel má nejradši pečená jídla, řízky, kuře, kachna.

Diskriminace: Vůbec ne

Respondent č. 29

13. 9. 2011, oslava 80. narozenin místopředsedkyně Společnosti česko-arabské, Praha

Rok narození: 1939

Země původu: Irák - muslim - nepraktikující

Příchod do ČR: 1959

Důvod: Studium ČVUT Praha, pracoval jako inženýr tady i v Iráku, po nástupu strany Baas v Iráku zpět do ČR.

Manželství: Češka

Děti: Kluk, holka - umí arabsky

Vnuci: Tři vnoučata přes 20 let

Kontakt s původní vlastí: Od r. 1971 ne, rodina jezdí sem, už nežijí v Iráku.

Zvyky: Dodržuje jen české Vánoce, ramadán nedodržuje, arabské jídlo vaří sám, manželka umí také.
Diskriminace: Ne

Respondent č. 33

17. 12. 2011, Akce iráckého fóra

Rok narození: 1940

Země původu: Irák - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1960

Důvod: Studium - Střední polygrafická škola v Praze. Bagdád - ředitel tiskárny Ministerstva školství, Praha - Polytechna centrála.

Manželství: Češka

Děti: Jedna dcera

Vnuci: Jeden vnuk

Kontakt s původní vlastí: Pravidelně každé 2-3 roky

Zvyky: Všechno

Diskriminace: Nic závažného

Respondent č. 34

17. 12. 2011, Akce iráckého fóra (rozhovor se synem)

Rok narození: 1950

Země původu: Irák - nemuslimové, pův. křesťané - nepraktikující

Příchod do ČR: V 70. letech (1972, 1973), v r. 1979-80 se vrátil do Iráku. Do ČR zpět i s rodinou v r. 1993.

Důvod: Studium - ČVUT v Praze - stavební fakulta, potom zemědělská.

Manželství: Iráčanka

Děti: Syn 21 let

Kontakt s původní vlastí: Naposledy v r. 2009, syn byl v Iráku jen jednou v r. 2002

Zvyky: Slaví Vánoce, Velikonoce, jedí vepřové, doma však spíše arabské jídlo.

Diskriminace: Podle vzhledu není problém, spíš podle jména naráželi na původ. "Terorista - čau, kde máš ty bomby". „Hodně lidí mi říká, že nevypadám jako Arab“.

Respondent č. 35

17. 12. 2011, Akce iráckého fóra (rozhovor se synem)

Rok narození: 1946

Země původu: Irák - Kurd - muslim (šía) nepraktikující

Příchod do ČR: 1963

Důvod: Studium - Lékařská fakulta v Bratislavě. Dnes pracuje jako internista ve Strakonicih.

Manželství: Češka (Vysočina)

Děti: Dva syny, 25 a 35 let

Kontakt s původní vlastí: Jedna návštěva po 30 letech, příbuzní zde byli dvakrát.

Zvyky: České jídlo včetně vepřového

Diskriminace: Nezaznamenal - možná nějaké vtipy

Respondent č. 36

17. 12. 2011, Akce iráckého fóra

Rok narození: 1955

Země původu: Jemen - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1974

Důvod: ČVUT v Praze, pak doktorské studium. Pracoval 25 let ve stavebnictví, nyní když se ve stavebnictví škrtá, ztratil místo - živí se, jak se dá.

Manželství: První byla Srбка, druhá je Jemenka (žijí v Praze).

Děti: Z prvního manželství jedno dítě, z druhého manželství dvě děti

Kontakt s původní vlastí: -

Zvyky: České jídlo - svíčková, guláš, řízky

Diskriminace: Záleží, kde se člověk pohybuje - v práci žádné problémy - dodnes chodí společně na pivo - na ulici určitě se najde.

Respondent č. 37

17. 12. 2011, Akce iráckého fóra

Rok narození: 1937

Země původu: Irák - muslim (šía) - nepraktikující

Příchod do ČR: 1960

Důvod: ČVUT v Praze. Pracoval na zemědělské univerzitě.

Manželství: Češka

Děti: Kluk 45 let, holka 40 let

Vnuci: Pět vnuků - všichni hovoří česky a žijí v Praze.

Kontakt s původní vlastí: Snaží se pravidelně jezdit - má v Iráku 2 bratry, 1 sestru, synovce, neteře.

Zvyky: České, francouzské - jídlo včetně vepřového (řízky, guláš).

Diskriminace: Za komunistů ano

Respondent č. 38

27. 12. 2011- Brno, kavárna

Rok narození: 1964

Země původu: Sýrie (Damašek) - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1983-84 (1991)

Důvod: Lékařská fakulta Brno - stomatologie. Pracoval jako odborný asistent v Nemocnici U Sv.

Anny, nyní má svou ordinaci v Brně.

Manželství: Dvakrát ženat - obě ženy Češky, nyní je čerstvě rozveden.

Děti: Dcera 10 let, chlapec 7 let - z druhého manželství.

Kontakt s původní vlastí: Každoročně

Zvyky: Arabské jídlo málo - jediné když jede do Sýrie, snaží se vepřové maso nejíst, sám vaří arabskou kuchyní - z českých jídel kachna, guláš, svíčková.

Diskriminace: Děti ve škole se s diskriminací setkaly - rozlišují je podle jména (Aida, Samir).

Jinak se sházejí se s lidmi, kteří je mají rádi.

PS: Návrat ke kořenům - staří Arabové si přejí zemřít doma. V druhé generaci jsou téměř všichni (99 procent) Češi.

Respondent č. 39

27. 12. 2011- Brno, kavárna

Rok narození: 1964

Země původu: Libanon (Tripolis) - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1982

Důvod: Střední zdravotnická škola, potom lékařská fakulta - stomatologie, nyní je zubař.

Manželství: Češka

Děti: Dcera 10 let, syn 3 roky

Kontakt s původní vlastí: Několikrát ročně, děti i s manželkou jezdí někdy sami.

Zvyky: Obojí - když jsou v Libanonu tak ano, jinak z českých jídel má nejraději svíčkovou.

Diskriminace: Prakticky ne - jediné z osobních důvodů.

Respondent č. 40

27. 12. 2011 - Brno, kavárna

Rok narození: 1964

Země původu: Sýrie (Tartús) - alavita - atheista-agnostik-nevěřící

Příchod do ČR: 1983

Důvod: Studium VUT Brno, nyní podnikatel.

Manželství: Češka - rozveden (manželka si našla Čecha), po třech letech od rozchodu zjistili manželce rakovinu - přítel ji opustil, on se o bývalou nemocnou manželku stará.

Děti: Dcera 17 let

Kontakt s původní vlastí: Každý druhý, třetí rok - má rodiče v Sýrii, o které se stará.

Zvyky: Nemá rád arabské jídlo, ale občas ho jí.

Diskriminace: Jednou v r. 1993 - jinak spíše naopak - nestěžuje si.

Respondent č. 41

27. 12. 2011 - Brno, kavárna

Rok narození: 1963

Země původu: Irák (Kirkúk) - muslim (sunna) - otec Arab, matka Turkmenka, babička Kurdka

Příchod do ČR: 1994

Důvod: Rodina se sem přistěhovala za bratrem, který zde studoval - sloučení rodin. Vlastní směnárnu a obchoduje s pneumatikami - levné pneu - dovoz-prodej.

Manželství: Svobodný

Kontakt s původní vlastí: Občas jezdí s maminkou k doktorovi do Damašku.

Zvyky: Všechno - s kamarády slaví, co je

Diskriminace: Nesetkal se - záleží na tom, kam člověk chodí, s kým se kamarádí. Naopak spolupracuje se sousedy - hlídá jim byty, když jedou na dovolenou.

Respondent č. 42

19. 1. 2012 - Praha, arabská restaurace

Narození: 1951

Země původu - náboženství: Palestina (Nábulus) - okupovaný Západní břeh Jordánu. Rodina v Palestině vlastní poměrně velký majetek. Nemůže se však domů vrátit. Doufá, že se věc mezinárodně vyřeší a jednou se vrátit bude moci.

Islám (sunna), částečně praktikující. Pravidelně chodí do mešity.

Příchod do ČR (rok): 1970 - hned po maturitě (dodnes nemá občanství). Prvních 5 let prožil na Moravě (jazykový kurz v Holešově a studium v Brně).

Důvod (studium, práce): pův. VÚT Brno. Nebyla to však škola pro něj, ve 2. ročníku odešel do Prahy. Začal pracovat na jednom z arabských velvyslanectví jako překladatel a začal studovat VŠE v Praze dálkově při zaměstnání. VŠE vystudoval s červeným diplomem.

Manželství: od r. 2008 - Češka

Děti: Jeden syn (nemanželský)

Kontakt s původní vlastí: Naposledy v r. 2007 v Jordánsku. Dříve, když bylo levněji, rodina jezdila sem. Teď je to pro ně drahé.

Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Manželka má ráda arabské jídlo. Z českých jídel je na prvním místě kachna-knedlík-zelí, na druhém hovězí na česneku se špenátem. Do restaurace chodí spíše na arabské jídlo (např. Safir v Centru Nový Smíchov). On drží ramadán a oslavuje i další svátky a informuje manželku. Chodí do mešity a přinese sladkosti, dárek. České Vánoce nebo Velikonoce také drží.

Když byl mladý a přijel do Československa, byl nadšen tím, že může chodit s děvčaty a nemusí si je hned brát.

Diskriminace: Určitě ano. Nekonkrétní - citová. Cítíte, že mu vadí, že jsem Arab. Někdy provokace - hovoří rozkazovacím stylem, např. „sedněte“, „napište“, bez prosím. Anebo se mnou jednají, jako bych byl dítě: „A víte vůbec, proč chcete být českým občanem?“ „Napište, co Vám řeknu“. A Češi umí pěkně ponižovat.

Stalo se v Praze známému, že stařenka odmítla ošetření lékaře, protože byl Arab, a druhý den přišel její syn a zmlátil ho.

Respondent č. 43

19. 1. 2012 - Praha, arabská restaurace

Narození (rok): 1983

Země původu - náboženství: Palestina (Nábulus) - muslim (sunna)

Příchod do ČR: 2001

Důvod (studium, práce): Lékařská fakulta v Praze, Plzni. Studium nedokončil a začal pracovat v arabské restauraci.

Manželství: Svobodný

Kontakt s původní vlastí: Jezdí do Jordánska pravidelně každý rok

Zvyky: Všechno - arabské jídlo, islámské svátky, české svátky. Z českých jídel knedlíky, hovězí guláš.
Diskriminace: Já nevypadám jako Arab. Kamaráda zmlátili skinheadi v nočním autobuse.
Je z Palestiny, tmavší, kudrnatý.

Respondent č. 44

19. 1. 2012 - Praha, arabská restaurace
Narození (rok): 1968
Země původu - náboženství: Alžírsko - slám (sunna)
Příchod do ČR: Před 15 lety
Důvod: Práce - kuchař fast - food (jako kuchař pracoval 10 let na Moravě)
Manželství: Češka z Brna, nyní rozvedený
Kontakt s původní vlastí: Zpočátku nebyl 6 let doma, nyní jednou za 6-7 měsíců.
Zvyky: Když byl ženat, tak i české - z českých jídel jí kachnu, svíčkovou.
Diskriminace: Když byl problém v USA (2001) - osobně nemá špatné zkušenosti.
PS: V ČR se mu velice líbí, je přímo nadšen.

Respondent č. 45

23. 1. 2012 - Praha, soukromá společnost
Rok narození: 1979
Země původu - náboženství: Palestina (Gaza) - islám (sunna), spíš nepraktikující
Příchod do ČR: 1998
Důvod: Fakulta Sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze - mezinárodní vztahy. Pracuje jako učitel arabštiny.
Manželství: Svobodný
Kontakt s původní vlastí: Nejezdí
Zvyky: Vše - arabské jídlo, z českých jídel svíčková, kachna. Islámské i české svátky.
Diskriminace: Ne

Respondent č. 47

25. 1. 2012 - Praha, restaurace
Narození (rok), země původu:
Ročník 1943, oficiálně muslim (sunna) nepraktikující, ze Sýrie z Aleppa se poprvé dostal do Československa v r. 1966.
Příchod do ČR, důvod (studium, práce):
Přijel studovat VÚT v Brně, stavební fakultu. Předtím studoval dva roky v Německu, ale finančně to nemohl vydržet. Vrátil se zpět do Sýrie a bratranec, který pracoval na syrském velvyslanectví v Praze, jej upozornil, že je možnost studovat v Československu. Absolvoval kurz češtiny v Holešově. V Sýrii pracoval jako stavební inženýr.
Manželství (státní příslušnost):
Manželka je Češka (z Brna). Profesně je zubní laborantka, její otec byl lékař. Vzali se, když jí bylo 18 let. Brzy po ukončení studia se vrátili do Aleppa. V Brně pracoval jen půl roku. Dostal také nabídku na studium doktorátu ve Švédsku, specializace dopravní stavby, byl přijat, ale válka v roce 1973 a starost o rodinu překazila plány. Vrátil se do Sýrie, ale dnes trochu lituje, že nabídku nevyužil.
Děti a jejich manželé:
Má 3 děti (dcera r. 1972, synové 1976 a 1982) a pouze jednu manželku. Kladl důraz na to, že v jejich rodině byla vždy pouze jedna žena. Náboženství u nich neexistuje. S rodinou žije v Sýrii v Aleppu. S manželkou hovoří česky, jen když chybí slova, tak arabsky. Také všechny děti hovoří česky. Oba synové žijí v Čechách a jsou spíše Češi než Syřané. Starší syn pracuje jako ředitel české pobočky významné francouzské farmaceutické společnosti. Studoval farmacii v Aleppu a pak MBA ve Francii. Žijí v Praze, manželka je Ruska, mají spolu syna. Hovoří spolu česky.
Druhý syn přijel do ČR studovat VÚT v Brně, ale zatím nedokončil. Pracuje u elektro-firmy, má známost s dívkou z Brna.
Nejstarší dcera je zubní lékařka. Se svým manželem rovněž dentistou žijí a pracují v Saúdské Arábii. Mají 3 děti, dvě děvčata a jednoho kluka. Ze všech dětí hovoří dcera nejlépe česky. Byla velmi

nadaná. Jako dítě se umístila mezi 10 nejtalentovanějšími dětmi v Sýrii. Vystudovala v Sýrii a krátce pracovala jako asistentka na fakultě.

Zvyky:

Doma vaří arabské jídlo. Manželka byla velmi mladá (18 let), když se brali. Vařit se učila od matky manžela. Manželka a matka vycházely výborně, nikdy se nehádaly. Z českých jídel vaří manželka např. buchtičky s krémem, amolety (moravský název pro palačinky), knedlíky, vánoční cukroví a často připravuje chlebičky.

Do mešity moc nechodí. „Čím větší lhář, tím větší brada a turban“. „Nemusíme chodit do mešity, v Koránu není žádná nutnost“. Sousedí mu občas říkají „...jsem Tě neviděl v mešitě“ a já odpovídám: „já chodím jinam“. Ze svátků slaví spíše české svátky. Na Vánoce chodí na vánoční koncerty, ne do kostela. Kostel a mešita jsou stejné.

V Aleppu je skupina Čechů i skupina Slovenek. Scházejí se každých 14 dní. Původně jich bylo 30, po změně režimu v Československu se polovina z nich vrátila do ČR. Teď je jich asi 10. Scházejí se vždycky u jedné z nich i s dětmi (malými). Připravují chlebičky. Manželka chodí i k Čechům i ke Slovenkám. Nejvíce Čechů je v Homsu. Ke státnímu svátku ČR tam pořádají večírek.

V Československu studovalo hodně studentů z Homsu. Teď je ČR pro Sýřany drahá. Jezdí se studovat na Ukrajinu. Smíšené rodiny jezdí často na výlety do hor do Libanonu. „Chodíme spolu plavat, tančit a pít, ale nepřeháníme to“.

Diskriminace:

S diskriminací se on osobně nikdy nesetkal. Naopak má mezi Čechy hodně přátel. Říkají mu, že nevypadá jako Arab.

Dodat:

Arabský svět jsou podle něj 3 civilizační okruhy:

1. Beduíni - Saúdská Arábie, Katar atd.
2. Severní Afrika
3. Střední východ - Sýrie, Libanon, Irák, a to je velká kultura. To jsou oblasti, kde se míchalo mnoho kultur a mnoho lidí (Řekové aj.)

V Aleppu je 15 % obyvatelstva křesťané, pak tam žijí Kurdové, Arméni a muslimové. Východ Aleppu je poušť a beduíni jsou chudobní, západ je vzdělanější. Chudoba žene lidi k extremismu.

Nyní pobývá u synů v Čechách, dokud se situace v Sýrii neuklidní. Doufá, že to bude brzo. Trochu se nudí, je zvyklý pracovat, potřeboval by nějakou činnost.

Podle něj jsou Češi velmi chytrí lidé. Některé typy chytrých lidí, jaké zná u nás, nepotkal ani v Německu. Češi jsou chytrí a přitom nejsou nafoukaní jako např. Němci, naopak Češi jsou přátelší.

Respondent č. 48

27. 1. 2012 - Praha, mešita

Narození (rok): 1983

Země původu - náboženství: Palestina, narozen v ČR (rodiče Palestinci, otec z Jordánska, matka z Libanonu), na konci 70. let přijeli studovat do Československa. Otec studoval ekonomii v Praze, matka farmacii v Hradci Králové. Dva mladší bratři se vrátili do Jordánska. Islám (sunna).

Manželství: Češka (muslimka)

Děti: 3 děvčata (4, 3 roky a 4 měsíce)

Kontakt s původní vlastí (rodičů): Do Jordánska každé 2 - 3 roky

Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): pouze islámské svátky, arabské jídlo, z českých jídel bramborové knedlíky, jinak mu české jídlo moc nechutná.

Diskriminace: Pochopitelně - neberu to vážně, ignoruji, v dětství jsme se setkávali s fyzickými útoky - nadávali nám do cikánů, na ulici občas Usáma bin Ládín.

Respondent č. 49

27. 1. 2012 - Praha, mešita

Narození (rok): 1969

Země původu: Nechtěl uvést - muslim (blíže nechtěl specifikovat)

Příchod do ČR: 1989

Důvod: Vysoká škola zemědělská v Praze, nyní podnikatel

Manželství: Češka (muslimka - poznal ji jako muslimku)

Děti: Chlapec 11 let, děvče 14 let
Kontakt s původní vlastí: Každý 1-2 roky, podle možností
Zvyky: Islámské svátky, arabské jídlo, z českých jídel bramborové knedlíky, guláš
Diskriminace: Osobně nikdy

Respondent č. 50

27. 1. 2012 - Praha, mešita
Narození (rok): 1973
Země původu: Palestina-Safad (Sýrie) - islám (sunna)
Příchod do ČR: V 90. letech ?
Důvod: Práce, přijel za bratrem, který měl obchod (Parfumerie), nyní mají fast-food v Mělníku
Manželství: Češka pův. ze Semil (muslimka - muslimkou se stala ještě před svatbou)
Děti: Dcera 7 let, synové 5 let a 1,5 roku
Kontakt s původní vlastí: Kvůli situaci se nedá
Zvyky: Jídlo všechno kromě vepřového nebo alkoholu
Diskriminace: „Opilí lidé, myslí, že jsme Turci, že jim bereme práci a odnášíme mimo republiku“.

Respondent č. 51

27. 1. 2012 - Praha, mešita
Narození (rok): 1968
Země původu - náboženství: Sýrie (sever), islám (sunna)
Příchod do ČR: 1987
Důvod (studium, práce): ČVUT - nedostudoval, má obchod (trafika) v Praze
Manželství: Češka (muslimka) - muslimkou se stala až po 9 letech, co se vzali
Děti: 3 kluci (12, 6, 1), 1 slečna (19)
Kontakt s původní vlastí: Jezdí každý rok s celou rodinou
Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Pouze islámské svátky, jídlo všechno, z českých jídel např. guláš, roštěná, kuřecí, telecí
Diskriminace: Málokdy - ale ano, málokdo si dovolí (s úsměvem poukáže na svou urostlou postavu), hlavně na úřadech - státní úředníci, v soukromém sektoru málokdo.

Respondent č. 52

27. 1. 2012 - Praha, mešita
Narození (rok): 1959
Země původu: Česká republika - islám (sunna)
Manželství: Syřanka (muslimka)
Děti: Dva chlapci (20, 21)
Kontakt s původní vlastí manželky: Pravidelně každé 2-3 roky podle času a peněz
Zvyky: Islámské svátky, arabské jídlo, z českých jídel kuře, ryby (kapr), knedlíky, guláš
Diskriminace: Anonymní útoky přes e-maily, buď osobní, nebo obecné na muslimskou komunitu, např. „Ať muslimové táhnou, odkud přišli“, děti ve škole ze strany učitelky, manželka kvůli šátku.

Respondent č. 57

31. 1. 2012 - Brno, kavárna
Narození (rok): 1972
Země původu: Sýrie (Tartús) - atheista - formálně islám, matka byla křesťanka, otec Alavita
Příchod do ČR: 1991
Důvod: Studium VUT Brno, stavební fakulta-bakalářské studium, soukromá škola-management-magisterské studium
Manželství: Češka, svatba r. 1997
Děti: Tři děti - 2 kluci (14, 8), 1 dcera 3 roky. Děti nehovoří arabsky, nekladou na to důraz.
Kontakt s původní vlastí: Pravidelně každý rok s rodinou
Zvyky: Česká strava včetně vepřového, arabské jídlo ani svátky ne.
Diskriminace: Osobně se s diskriminací nesetkal, ani děti - přestože mají arabská jména.

Respondent č. 58

31. 1. 2012 - Brno, kavárna

Narození (rok): 1958

Země původu: Sýrie (Suwajdá) - drúz

Příchod do ČR - 1979, a potom 1995 nebo 1996 (přesně si nepamatuje)

Důvod: Studium VÚT Brno-stavební fakulta, po studiu zpět do Sýrie, pak opět do Brna doktorské studium, dokončil CSc. a zpět do Sýrie. Nyní pracuje ve stavební firmě a příležitostně spolupracuje se stavební fakultou při státnicích, píše občas posudky na doktorské práce.

Manželství: Češka, svatba r. 1996

Děti: Dvě děvčata (9 a 11 let). Děti nehovoří arabsky.

Kontakt s původní vlastí: Pravidelně téměř každý rok s rodinou. V Sýrii se děti domlouvají anglicky, arabsky trochu rozumí.

Zvyky: Arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky, i české jídlo, guláš, knedlíky, svíčková, kromě vepřového.

Diskriminace: Vůbec ne

Respondent č. 59

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1978

Země původu - náboženství: Sýrie (Homs), islám (sunna). Matka je Češka, otec Syřan. Otec zde studoval v 70. letech a maminka odešla s ním do Homsu (1974-75). Matka přešla na islám. Maminka zůstala v Sýrii, přestože otec zemřel. Měli vlastní majetek, tety, strýce.

Příchod do ČR: 1996

Důvod (studium, práce): Lékařská fakulta v Brně - všeobecné lékařství, pracuje jako lékař v nemocnici v Pelhřimově.

Manželství: Svobodný

Kontakt s původní vlastí: Dvakrát za tu dobu. Otec zemřel, matka s bratrem je zde. Přijeli v r. 1999 a zůstali zde.

Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Arabské jídlo, islámské svátky, české svátky i české jídlo (maminka vaří) - guláš, knedlíky, svíčková - kromě vepřového.

Diskriminace: Ne

Respondent č. 60

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1966

Země původu - náboženství: Jemen, islám (sunna)

Příchod do ČR: 1984-85

Důvod (studium, práce): Lékařská fakulta v Brně - všeobecné lékařství, pak odjel zpět do Jemenu, oženil se a v r. 2001 se vrátil do ČR, pracuje jako lékař v nemocnici.

Manželství (státní příslušnost): Jemenka, od r. 1998

Děti: 3 chlapci (10, 8, 6)

Kontakt s původní vlastí: 1 x v roce 2008, jinak udržuje kontakt přes internet

Zvyky: (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Arabské jídlo islámské svátky, děti ve škole také české svátky. Z českých jídel vaří guláš a knedlíky.

Diskriminace: Nikdy - tím, že se chováme uctivěji, tak naopak - starší pacienti si vybírají nás.

Respondent č. 61

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1973

Země původu - náboženství: Alžírsko - islám (sunna)

Příchod do ČR: 1994

Důvod (studium, práce): Přijeli za bratrem. Bratr zde studoval na VÚT v Brně. Má střední školu, je zedník. Živí se jako kuchař v restauraci.

Manželství: Ukrajinka (muslimka), od r. 2000

Děti: 2 kluci (9, 3)

Kontakt s původní vlastí: Málo - během 18 let 2x, naposledy před 2 lety
Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Arabské jídlo, islámské svátky, děti Vánoce mají radost ve škole. Z jídel ukrajinské i české, guláš, svíčková, řízky, salát.
Diskriminace: Nejsou problémy - vařím kebab a mám kamaráda z Tuniska - tmavší pleti - a stejně nemá problémy.

Respondent č. 62

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1964

Země původu: Irák - islám - sunna

Příchod do ČR: 1982

Důvod: Studoval Vojenskou akademii v Brně. Vrátil se do Iráku v roce 1988 a pak zase zpět.

Manželství: Iráčanka - přijela z Iráku v r. 2005

Děti: Dcera 4 roky, chlapec 1 rok

Kontakt s původní vlastí: Naposledy v r. 2006

Zvyky: Nic z českých jídel

Diskriminace: Nepamatuje se

Respondent č. 66

3. 2. 2012 - Brno, halal obchůdek

Narození: 1984

Země původu - náboženství: Egypt (Alexandrie), muslim (sunna)

Příchod do ČR: 2010 (půlrok před arabským jarem)

Důvod (studium, práce): S manželkou se vrátili do ČR. Seznámili se, když byla v r. 2008 v Egyptě na dovolené. Vzali se a 2 roky žili v Egyptě.

Děti: Chlapec, 1 rok

Kontakt s původní vlastí: Chystají se

Zvyky: Mix - mezinárodní jídlo, arabské vaří manžel, islámské svátky, Vánoce slaví s rodinou.

Diskriminace: Jen jednou - byl trochu starší než já, koukal divně a říkal: „Co tady děláš“?

„Běžte pryč“!

Respondent č. 67

16. 2. 2012 - Praha

Narození: 1941

Země původu - náboženství: Irák (Bagdád), islám - nepraktikující

Příchod do ČR: 1959

Důvod (studium, práce): ČVUT Praha - obor Petrochemie (irácký, státní stipendista), pak doktorské studium, ukončené CSc., pracoval ve Spolaně Neratovice, po r. 1989 podnikatel v obchodu a zároveň konferenční tlumočnický na nejvyšší úrovni (člen ASKOT - Asociace konferenčních tlumočnicků ČR), tlumočí dodnes.

Manželství (státní příslušnost): Češka, od r. 1963

Děti a jejich manželé: 2 dcery (1964, 1978)

Vnuci: 2 vnuci, 1 vnučka

Kontakt s původní vlastí: Ne, není kontakt s rodinou v Iráku

Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Naše svátky, české jídlo - na arabské není čas. Když je slevněný lilek, tak vařím občas arabské jídlo.

Diskriminace: Ne, i když má starší dcera arabské jméno (manželka si to přála).

Dodat: S manželkou jsme si dali cíle: Mít silné rodinné zázemí, dcery aby znaly vedle češtiny dva mezinárodní jazyky (obě umí německy a anglicky), absolvovaly německé gymnázium - stejně tak i vnuci.

Na otázku, zda umí děti taky arabsky, odpověď ne děti ne - manželka umí arabsky, chodila na jazykovou školu. Pak si vzpomněl, že starší dcera arabsky umí, mladší spíš pasivně.

Nepočítal s tím, že by tady měl zůstat, pak ale začaly v r. 1963 v Iráku násilnosti a já přišel o stipendium i občanství.. řekl jsem své budoucí ženě, že se můžeme vzít, ale že nemám nic.

Respondent č. 68

16. 2. 2012 - Praha

Narození: 1978

Země původu: Čech a Syřan (matka Češka, otec Syřan), narozen v ČR, pak se vrátil s rodiči do Sýrie a pracovně vyjeli rodiče do SAR (Dubaj). V Dubaji vystudoval střední školu. Otec žije nyní v Malajsii. Rodiče nejsou rozvedeni, ale žijí odděleně.

Příchod do ČR (rok): zpět do ČR v r. 1999

Důvod (Studium, práce): V Praze vystudoval management na University of New York, pracuje jako tlumočnický a překladatel arabštiny.

Manželství (státní příslušnost): Češka, v r. 2011

Děti: čekají dítě

Kontakt s původní vlastí: Sporadicky

Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Naše svátky, snaží se nejíst vepřové maso, alkohol spíše lehčí (pivo), má rád ovocné knedlíky, maso moc nejí, když vidí, jak se vyrábí, max. si dá svíčkovou. Z arabských jídel to méně náročné: plněné lilky, cizrna, vinné listy.

Diskriminace: Má arabské jméno - takže dochází k poznámkám, otázkám - ne vždy nepříjemným.

Od r. 2001 - kdy se islám zpolitizoval a vše se hodně medializovalo, zaznamenal velkou změnu.

Respondent č. 69

14. 2. 2012 - Praha, restaurace

Narození: 1978

Země původu: Tunis (Sídí Bú Sa'íd), muslim (sunna)

Příchod do ČR: 2006

Důvod (studium, práce): Manželství. On pracuje jako číšník v arabské restauraci v Praze.

Manželství (státní příslušnost): Češka. Seznámili se v r. 2006, když byla v Tunisku jako turistka.

Děti: 1 syn (2,5 roku)

Kontakt s původní vlastí: Každý rok (tento rok ne)

Zvyky: Arabské jídlo, islámské svátky, také české jídlo bez vepřového - polívky, knedlíky, všechno sladké. Manželka je křesťanka, ale slaví jen islámské svátky.

Diskriminace: Nikdy.

Respondent č. 70

25. 2. 2012 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1984

Země původu - náboženství: Irák (Bagdád) - křesťan (katolík)

Příchod do ČR: 2003

Důvod (studium, práce): Přišel z Ukrajiny, chtěl do západní Evropy. Rodinu má v USA a ve Švýcarsku. Tady má bratra a strýc má zde restaurace, rodina vlastní také čajovnu. Živí se jako tlumočnický, muzikant (vlastní hudební skupina) a učitel orientálního tance (má 600 tanečnic).

Manželství: svobodný

Kontakt s původní vlastí: 12 let v Iráku nebyl - rodina je mimo Irák.

Zvyky: České svátky, arabské i české jídlo. Z českých jídel má nejradši knedlíky s masem. Nemá moc rád sladké.

Diskriminace: Naopak - na koncertech je oceňováno, že je cizinec. Hraje v arabských restauracích, čajovnách, které vlastní jeho rodina a známí. Na dalších různých akcích (např. akce iráckých občanů, česko-arabský ples aj.). Se skupinou vystupují také na Slovensku a v Rakousku - na koncertech mají stovky posluchačů.

Respondent č. 71

25. 2. 2012 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1946

Země původu - náboženství: Libanon, narozen v Egyptě v Alexandrii - křesťan - maronita.

Má francouzské a libanonské občanství

Příchod do ČR: 1990 - podnikatel. Přišel sem s francouzskou společností L'Oréal. Pracoval pro ni 2 roky a pak si otevřel vlastní restauraci, postupně ji otevřel více, pak je prodal. Momentálně neprovozuje žádnou, ale uvažuje o otevření další restaurace.

Manželství: Francouzka - rozveden

Kontakt s původní vlastí: Velmi častý kontakt s Libanonem. 1 měsíc žije v Libanonu, 1 měsíc v ČR, pak chvíli v Maroku.

Zvyky: Je křesťan, takže jí všechno - včetně vepřového - nejradši z českých jídel má vepřové koleno, pak guláš, kachnu. Drží naše svátky.

Diskriminace: V ČR nemá problém, v některých jiných zemích je to horší. On sám se snaží dávat lidem dohromady. Nedělá rozdíly mezi lidmi ani náboženstvím (křesťan, muslim, žid - jedno jest). Má mnoho přátel mezi politiky.

Respondent č. 72

20. 3. 2012 - Praha, tuniská státní recepce

Narozen: 1944

Země původu, náboženství: Libanon (nedaleko Tripoli), nepraktikující, formálně muslim (sunna)

Příchod do ČR: 1967

Důvod (studium, práce): ČVUT v Praze - fakulta strojní. Kandidatura na Vysoké škole chemicko-technologické. Poté zde pracoval jako asistent na katedře psychoenergetiky. Dnes je v důchodu.

Manželství (státní příslušnost): Češka, svatba v r. 1978

Děti a jejich manželé: 3 dcery (1979, 1982, 1986) - děti nehovoří arabsky. Dcera doktorka.

Vnuci: 1 vnučka (3 roky)

Kontakt s původní vlastí: Udrzuje - jezdí někdy sám, někdy s někým z rodiny. Naposledy byl v Libanonu s dcerou.

Zvyky: Žena umí některá arabská jídla (např. předkrmy, kuře). Z českých jídel má moc rád vepřo - knedlo - zelo a husu (maso musí být křupavé). Svátky slaví pouze české.

Diskriminace: Jednou - za starých časů - před 35 lety - mu někdo řekl: „...ty černochu, co tady děláš za naše peníze“. Když si s manželkou koupili dům, sousedi měli zpočátku strach. „Pak jsme je pozvali před vánoci a teď jsme kamarádi“.

Respondent č. 73

29. 3. 2012 - Praha, soukromá společnost

Narozen: 1956

Země původu - náboženství: Sýrie (Homs), muslim (bez specifikace)

Příchod do ČR: 1977, studium Fakulta žurnalistiky Univerzity Karlovy v Praze, CSc. na Filozofické fakultě v Praze

Zaměstnání: Po studiu se na čas vrátil do Sýrie a pracoval tam na Ministerstvu informatiky, pak se vrátil zpět do Československa jako zahraniční zpravodaj oficiálního deníku Al-Baas. Již delší dobu úspěšně podniká v cestovním ruchu.

Manželství: Češka nebo spíše Moravanka

Děti a jejich manželé: dcera 24 let, syn 21 let, oba svobodní. Dcera pracuje u ČSA jako letuška, syn studuje VŠE v Praze. Hovoří arabsky, hodně na to dbal, aby dobře uměli.

Kontakt s původní vlastí: Pravidelně každý rok jezdili s rodinou, kromě posledního roku.

Zvyky: Arabské jídlo kupujeme hotové, vaříme spíše česká jídla. Z českých jídel mu nejvíce chutnají ovocné knedlíky, svíčková a typický český guláš, když ho někdo umí udělat. Svátky slaví české, arabské symbolicky - když jsme tam.

Diskriminace: Osobně se nesetkal, ale viděl např. v pasážích. Podle něj záleží, kde se pohybujete.

Respondent č. 74

28.12.2012 - Brno, kavárna

Narozen: 1970

Země původu: Sýrie (Aleppo), muslim - sunna, praktikující

Příchod do ČR: 1991

Důvod: Obchod (živé ovce), o 7 let později studium - Vysoká škola farmaceutická v Brně.

Dnes provozuje lékárnu.

Manželství: Češka z Brna, svatba v r. 1994. Manželka je muslimka, do mešity však nechodí z časových důvodů. Původně byla katolička.

Děti: 3 děti (dcera 16 let, synové 12 a 5 let). Děti hovoří arabsky. Starší mluví, čtou i píší. Nejmladší syn rozumí.

Kontakt s původní vlastí: Jezdili pravidelně každý rok s celou rodinou. Rodina ze Sýrie jezdí také sem. Žili s celou rodinou 1,5 v Sýrii, pak se vrátili.

Zvyky: Udrží obě tradice. Slaví české i arabské svátky. Děti mají raději arabské jídlo než české. Manželka výborně vaří. Umí připravovat arabská jídla. Výborně dělá vinné listy. Z českých jídel má nejradši "smažák" (smažený sýr), smažené kuřecí řízky plněné nivou, kuřecí řízek v zapečený v bramboráku, ale ten mají málokde. Také má rád svíčkovou. Ze sladkých jídel lívance, vánoční cukroví, např. kokosky.

Diskriminace: On sám žádnou diskriminaci nezažil. Není moc tmavý. Říkají mu, že vypadá jako Jugoslávec nebo Ital. Spíše cítí v tom, že je cizinec, výhody. Do lékárny mu lidé nosí k vánocům dárky (např. flašku vína) nebo přijdou jen tak popřát k vánocům. Ale kamarádi, kteří jsou tmavší, problémy mají.

Respondent č. 75

3.1.2013 - Brno, restaurace

Narozen: 1961

Země původu: Sýrie (Homs), muslim - nepraktikující

Příchod do ČR: 1980 - na čas se po studiích vrátil a pak zpět do Československa v r. 1987

Důvod: Vysoká škola zemědělská v Brně, nyní podnikatel - provozuje restauraci

Manželství: Češka (nyní vdovec)

Děti: 1 syn (10 let)

Kontakt s původní vlastí: Občas - co se narodil chlapec 2x, posledně tak před více než rokem chtěli jet, ale rozmysleli si to, začínalo to být nebezpečné

Zvyky: Michané, vaří arabské jídlo, když je čas. Slaví Vánoce, ramadán ne. Jí všechno včetně vepřového. Z českých jídel má nejradši svíčkovou a vepřo-knedlo-zelo, guláš.

Diskriminace: Nikdy - jde o to, jak se chováte. Setkal se s někým, kdo nemá rád Araby, ale mně říkal "Ty jsi náš". Chodil jsem s nimi po hospodách. Řekl jsem si, co můžu a co ne. Zpočátku mi vadily nadávky, ale pak jsem pochopil, že je to normální. V domácnosti mu vadilo chování u stolu, také jídlo - polévka v Sýrii není.

Příloha č. 3

Výsledky výzkumu - ženy

Respondent č. 12 (žena)

29. 1. 2011 - Praha, Česko-arabský ples

Narození: 1965

Země původu: Sýrie (křesťan - římský katolík praktikující)

Příchod do ČR: 1992

Důvod: Kvůli manželovi (má zde práci v aeroliniích). Ona sama tady pracuje jako lékařka - gynekoložka.

Manželství: Manžel je ze Sýrie

Děti: 3 kluci

Kontakt s vlastní: Pravidelně

Zvyky: Pouze arabské.

Diskriminace: *"Cítím, že někteří lidé jsou rasisti."*

Respondent č. 16 (žena)

10. 2. 2011 - Praha, arabská cukrárna

Narození: 1970

Země původu: Sýrie (Homs), křesťanka (ortodoxní)

Příchod do ČR: 2005

Důvod: Zkusit žít, manžel měl zde obchodní partnery. V Sýrii studium inženýrství - má titul bakalář z Homsu.

Manželství: Manžel je ze Sýrie

Děti: Chlapec 15, dívky 12 a 11 let. Děti navštěvují české školy - gymnázium chlapec i dívka.

Kontakt s původní vlastní: Občas

Zvyky: Svátky křesťanské. Kuchyně arabská, italská i česká (guláš, kachna, bramborový salát, řízky i vepřové).

Diskriminace: Naopak - máme hodně kamarádů - všichni bývalí zákazníci.

Respondent č. 28 (žena)

13. 9. 2011 - Praha, Oslava 80. narozenin místopředsedkyně Společnosti česko-arabské

Narození: 1965

Země původu: Sýrie - muslimka

Příchod do ČR: 1993

Důvod: Přišla s manželem (Syřan - podnikatel - export-import)

Děti: Chlapec nar. 1989, děvče nar. 1993

Kontakt s původní vlastní: Poprvé v r. 2008

Zvyky: Arabské jídlo, z českých jídel guláš, svíčková, bramborák, české svátky - kvůli dětem, děti byly malé a stýkaly se jen s českými dětmi, chlapci byly 3 roky.

Diskriminace: Ne - mají výborné sousedy

Respondent č. 30 (žena)

17. 12. 2011 - Praha, Akce iráckého fóra

Narození: 1970

Země původu: Češka (manžel Jordánec) - od r. 2000 muslimka - praktikující. Manžel přišel do ČR v r. 2007. Seznámili se přes kamarádku, pak komunikovali přes internet. Manželství uzavřeli v Jordánsku, žili tady. Nyní rozvedená - rozvedli se v listopadu 2011 z manželova přání (našel si jinou Češku a žije zde).

Diskriminace: Také důvod, proč odložila šátek. Po rozvodu si musela najít práci, a proto odložila šátek. Předtím pracovala v prodejně esoterických olejů "Modrá brána" - tam jí šátek dovolili.

Pracovala také na poliklinice jako písarka. Tam nebyla tolik vidět, takže jí šátek také povolili.

Respondent č. 31 (žena)

17. 12. 2011 - Praha, Akce iráckého fóra

Narození: 1964

Země původu: Česka (manžel Jordánec - muslim). Příchod do Jordánska (Ammán) 1986. Nyní rozvedená-návrat do ČR v r. 2001.

Děti: Dcera 26, syn 19 let - zůstali v Jordánsku. Manžel zůstal v Jordánsku. Děti jezdí sem - hovoří pouze arabsky.

Respondent č. 32 (žena)

17. 12. 2011 - Praha, Akce iráckého fóra

Narození: 1987

Země původu: Česka (přítel Egyptan, pracuje v Saúdské Arábii). Od r. 2009 muslimka (praktikující), přítel muslim (praktikující). Seznámili se přes internet, na islám přestoupila dřív, než se s přítelem seznámila.

Na dotaz, zda již byla v Egyptě? V Egyptě ještě nebyla. Přítel by chtěl žít v ČR.

Manželství: Svobodná

Diskriminace: Jen jednou - šátek nosí pořád. V lednu nastupuje do ČEZu.

Respondent č. 46 (žena)

23. 1. 2012 - Praha, kancelář společnosti

Narození: 1975

Země původu - náboženství: Sýrie (Damašek), islám (sunna)

Příchod do ČR (rok): 2003, s manželem se seznámili v Sýrii (manžel byl na cestách, zajímal se o kulturu)

Důvod (studium, práce): manželství uzavřeno v r. 2000 v ČR. V Sýrii studovala teologii (islámské právo - šaría) a pedagogiku. Profesí je učitelka. Má vlastní agenturu, která se zabývá výukou arabštiny. Také pracuje jako tlumočnice pro nevládní organizace - pomoc uprchlíkům.

Manželství (státní příslušnost): Čech (bývalý manžel) - nyní rozvedená. Důvod - jiná kultura.

Děti: syn (5 let)

Kontakt s původní vlastí: Poslední dobou ne - kvůli syrskému režimu. Maminka je po třech letech zde. Maminka chce zpátky, ale ona má o maminku strach. V Damašku vybuchují bomby. Sama zvažuje, že by se také vrátila zpět do Damašku, ale teď to nejde. V Praze je situace díky krizi v Evropě také čím dál obtížnější. Jako samoživitelka má hodně starostí.

Zvyky: Dodržuji vše, co jde. Vařím, co mám doma (rýži, brambory, bramboráčky, krupicovou kaši). Přes týden je to rychlá strava, přes víkend arabská kuchyně - ta vyžaduje více času (gyros, sladké). Také vaří kachnu s medem.

Diskriminace: Já ne, ale kamarádky, které byly z Egypta a v šátku, zastavili policajti a bez důvodu kontrolovali, v supermarketu je obtěžovali opilci.

Možná ve školce. Syn první rok nezvládal češtinu. Učitelka mu řekla, že neumí a on se zablokoval. Učitelka říkala, že to dělá naschvál. Křičela na mne, asi proto, že jsem cizinka. Nakonec jsme si museli stěžovat ředitelce a domluvili se, že syn půjde do jiné třídy. Lidé nechápou, že jako cizinka neznám české písničky a básničky (byť všeobecně známé) a nemůže je tedy se synkem procvičovat. Několikrát žádala, aby jí básničky nebo písničky dali vytištěné, protože rukou psané texty jsou pro ni obtížně čitelné, ale nestalo se. Také žádala kopii týdenního programu, aby mohla na něj synka připravit, marně.

Respondent č. 53 (žena)

27. 1. 2012 - Praha, mešita

Narození: 1990

Země původu: Narodena v ČR (rodiče oba z Ruska jsou křesťané), muslimka

Studium, práce: Má vystudovanou střední školu. Chce dále studovat vysokou školu zdravotnickou nebo medicínu.

Manželství: Manžel je Dagestánek (muslim)

Děti: 1 holčička (1 rok)

Kontakt s vlastní manželkou: Teď nejedí, ale asi pojede v létě.

Zvyky: Islámské svátky, arabské jídlo i jakékoli jiné jídlo, ne vepřové - knedlíky, zeli.
Diskriminace: Ano (chodí v šátku pozn.), např. „Vrať se zpátky do své Arábie“. Moc to neslyší, ale myslí si, že záleží na lidech. U porodu byly problémy (pozn. nechtěli vyhovět tomu, že u porodu mohou být jen ženy), pak se nakonec domluvili (porod byl v porodnici U Sv. Apolináře v Praze).

Respondent č. 54 (žena)

27. 1. 2012 - Praha, mešita

Narození: 1976

Země původu - náboženství: Česká republika, islám (sunna)

Studium, práce: Nechtěla uvést

Manželství: Rozvedená, první manžel byl Palestinec, druhý manžel Čech, oba propadli gamblerství

Děti: Ještě nemá

Kontakt s arabským světem: Jezdí do Egypta, chystá se do Turecka a Tuniska

Zvyky: Slaví islámské svátky, jídlo jí všechno - „Když babička nebo maminka něco udělá, tak si dám“.

Diskriminace: Ano, např. „Ty krávo, běžte si tam do té Vaší Saúdské Arábie“, „Měla jsem na sobě bílé šaty a hledala jsem bonbóny a oni začali mít poznámky o bombě“. Miluje Anglii - v Anglii se chovají slušněji než u nás. „Ženy u nás přestávají nosit šátek, protože jedou např. s kočárkem a starší lidé se sehnou nad kočárkem a řeknou: Takové krásné dítě a taková ošklivá maminka“. „Oproti tomu muži Češi se začínají chovat s větší úctou, když vidí šátek. Někdy se podívají i tak, že je to dokonce příjemný“.

Respondent č. 55 (žena)

27. 1. 2012 - Praha, mešita

Narození: střední věk (rok nechtěla uvést)

Země původu: Česká republika, islám (sunna)

Studium, práce: Nechtěla uvést

Manželství: Arab (zemi původu nechtěla uvést)

Děti: 4 dcery (stáří nesděljuje)

Kontakt s vlastní manžel: Nepravidelně, telefonicky udržuje kontakt.

Zvyky: Islámské svátky, spíše arabské jídlo, české také (sladkosti, buchty, závin, pizza, bramboráky, placky).

Diskriminace: Ano - spíše poznámky, ne fyzicky, kvůli oblečení, co tady dělám, jestli jsem Arabka

Respondent č. 56 (dívka)

27. 1. 2012 - Praha, mešita

Narození: 2000

Země původu - náboženství: Česká republika (rodiče Syřané), islám. Narodena v ČR, pak se vrátila do Sýrie naučit se arabsky k tetě

Studium, práce: Navštěvuje základní školu v Libuši, rodina má v Neratovicích pekárnu - pečou arabský chleba a cukrovinky.

Kontakt s původní vlastní: Rodina jezdí do Sýrie každý rok.

Zvyky: Islámské svátky, arabské jídlo, z českých jídel knedlíky houskové nebo guláš.

Diskriminace: Nerozuměla otázce. Vypadala velmi spokojeně, šťastně. Takže jsem se snažila vysvětlit, co je diskriminace. Například - když chodíš takhle oblečená a v šátku, nemáš problémy s lidmi? Odpověď: „Děti se ptají - proč to nosíš? To je náboženství“

Respondent č. 63 (žena)

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1986

Země původu - náboženství: Jemen - islám

Příchod do ČR: Před 2 měsíci (prosinec 2011)

Důvod: Přišla za manželem. Před 6 roky se vzali, a teď když začaly problémy, tak se manžel rozhodl, že ji vezme sem. Manžel zde studoval v letech 2006-12. Předtím studoval v Bulharsku. Nyní pracuje jako lékař (neurolog) v nedaleké brněnské nemocnici (rozumí se nedaleko mešity).

Manželství (státní příslušnost): manžel je Arab - z Jemenu. Manželovi je 41 let, jí je 25. Vdávala se, když jí bylo 15 let. V 16 letech byla matkou.

Děti: 2 děvčata (8, 5 let), třetí dítě je na cestě.

Kontakt s původní vlastí: Manžel jezdil pravidelně každý rok domů za ní (na delší čas).

Zvyky (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): Česká jídla ještě nejedla.

Diskriminace: Ne - zatím byla jen v ČR, v žádné další evropské zemi nebyla. Z arabských zemí byla jen v Egyptě.

Dodat: Moc se jí tady líbí - je tady klid, nejsou tady problémy jako na Blízkém východě. Nejvíce se jí líbí, že je tady čisto.

Respondent č. 64 (žena)

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1974

Země původu - náboženství: Slovensko, islám (sunna). Konvertovala ve svých 16-17 letech. Byla na dovolené v Řecku a tam ji okradli. Pomohla jí muslimka ze Sýrie.

Příchod do ČR: ?

Důvod (studium, práce): Manžel pracuje jako lékař neurolog, ona má vlastní poradenské centrum zdraví. Žijí v Třebíči. Pracovala v cestovním ruchu a hotelnictví. Hovoří několika jazyky včetně arabštiny.

Manželství (státní příslušnost): Arab - Jemen. Manžela si brala jako muslimka. Islámská svatba v r. 1994 v Košicích, oficiální svatba v r. 2000.

Děti: 2 chlapci a 1 děvče (19, 9, 2)

Kontakt s vlastní manželkou: 1x za 2 roky, pokud to finanční situace dovolí.

Zvyky: (arabské jídlo, islámské svátky, naše svátky): arabské jídlo, islámské svátky i naše svátky (Vánoce a Velikonoce u babičky na Slovensku). Mezinárodní kuchyně - přes týden slovensko-česká, o víkendu arabská.

Diskriminace: Ani ne. Pracovala a pracuje v šátku. Po událostech v r. 2001 udělala změnu v úpravě šátku - je méně nápadná. Když pracovala v hotelnictví na Slovensku, jedna anglická agentura měla připomínky „Jak mohou zaměstnávat muslimku“? Poslali fax vedení hotelu, že z ní mají strach.

Byla to jedna z anglických agentur, které jezdí po Evropě a zastaví se jen na oběd. Majitel mne ze začátku stáhl z anglických skupin. S dalšími skupinami problém nebyl, např. S Dánsky nebo Holanďany.

Respondent č. 65 (žena)

3. 2. 2012 - Brno, mešita

Narození: 1984

Země původu - náboženství: Česká republika, islám (sunna). Muslimkou se stala z vlastního rozhodnutí, je tomu 10 let. V Bohu věřila, i když má ateistické rodiče. Islám ji zaujal na škole, když v zeměpise probírali arabské země a ji zajímalo, proč je islám v tolika zemích, proč má tolik vyznavačů. V křesťanství mi vadí trojjedinnost a věci, které jsou nepochopitelné. Islám nenutí lidi slepě poslouchat, ale učí je přemýšlet.

Manželství: manžel byl Arab z Iráku, nyní je rozvedená

Kontakt s vlastní manželkou: zatím nebyla v žádné arabské zemi

Zvyky: arabské jídlo a fantazie - mix mezi českým a arabským jídlem, islámské svátky, Vánoce pro mne nic neznamenají, mám je spojeny s traumaty (např. čerti) a pak se rodiče většinou pohádali.

Diskriminace: Pracuje v tchai-wanské firmě, která má v kodexu "Ethnic friendly". Firma se chlubí tím, že získali certifikát za přátelské chování k zaměstnancům. Zajímají se, zda jsem u nich spokojená, a v kantýně mi vycházejí vstříc. Mají potřebu se se mnou bavit, protože jsem odlišná od jiných Čechů. Vždy dostanu volno, když jsou svátky a já volno potřebuji. Dokonce mne pozvali ke stolu - byla to velká společnost mužů. Ale to jsem odmítla, protože bych se pro samé otázky nenajedla. Češi říkají "Ukaž vlasy" zda mám vůbec vlasy.

V pracovním procesu muslim - chlap - ano, ale muslimka - žena - je problém.

Příloha č. 4

Aktivisté Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky

Ing. Marie Hrušková (2.9.1919-8.3.2013)¹⁶¹³

Ing. Marie Hrušková se narodila v Krumvíři na jižní Moravě v rodině středních sedláků. Vystudovala dvouletou odbornou školu pro ženská povolání v Hodoníně a třetí ročník tzv. pracovní šití prádla ve Vesně v Brně. Od svého útlého mládí byla velmi činná. Od čtyř let byla členkou Sokola, tančila a hrála divadlo. V roce 1938 byla přijata na učitelský ústav v Brně. Tam prožila Mnichov a rozbití republiky. V roce 1940 dostala místo učitelky na Městské odborné škole pro ženská povolání v Kladně.

V Kladně se Marie Hrušková seznámila se svým manželem Bedřichem Hruškou (1910-1967), který učil češtinu a němčinu na učitelském ústavu a později na průmyslové škole, když byl ústav zavřen. Prožili spolu vypálení Lidic a odvlčení řady svých přátel do koncentračních táborů. Němci tehdy postavili do řad profesory a žáky průmyslové školy a každého desátého odvěkli do koncentračního tábora. Bedřich Hruška byl devátý.

V roce 1945 se vzali, svatbu měli v Krumvíři. Po svatbě přešli z Kladna do Ústí nad Labem, aby pomáhali budovat pohraničí. Byl jim přidělen vyrabovaný byt na Klíši. Zlatokopové a velké problémy, s kterými se tehdejší pohraničí potýkalo, přivedlo M. Hruškovu do komunistické strany. Přivedla tam i svého manžela. Oba se stali funkcionáři ve školských odborech a okresním a krajském výboru strany. V roce 1948 byla Marie Hrušková zvolena poslankyní do Národního shromáždění. Plat poslance tehdy činil 2000 Kč. Poslanci měli zdarma jízdu hromadnou dopravou. Neměli kanceláře ani sekretáře ani poradce. V roce 1951 byla jedním z kandidátů na funkci náměstka ministra zemědělství. V roce 1952 působila na Ministerstvu zemědělství jako vedoucí kontroly. V té době začala studovat dálkově a pak externě zemědělskou ekonomiku na Vysoké škole zemědělské v Praze. Od r. 1948 pracovala M. Hrušková také v ženském a mírovém hnutí a stala se členkou předsednictva Ústředního výboru Československých žen (ÚV ČSŽ), a to až do r. 1972. Po okupaci sovětskými vojsky v r. 1969 začala mít problémy a rádi se jí podle jejích slov zbavili.

V roce 1954 byl manžel jmenován velvyslancem v Kanadě. Pobyt nebyl zpočátku snadný. Většina čs. diplomatů včetně velvyslance zde po roce 1948 emigrovala. Byli tedy po dlouhé době prvními čs. diplomaty a Západ je nerad přijímal. V soukromí byli Kanadáné milí, ale na veřejnosti se s nimi báli promluvit. Pobýli zde pět let a získali si renomé i řadu přátel a patřili k nejvyhledávanějším diplomatům. Výsledkem pobytu byly knihy: první v Zemědělském nakladatelství (pův. diplomová práce) „Zemědělství v Kanadě“ a druhá v nakladatelství Svoboda v edici *Zeměmi světa* knížka „Kanada“. V roce 1959 byla M. Hrušková přijata jako asistent na Institut řízení na Vysoké škole ekonomické v Praze a spoluzakládala Katedru ekonomiky rozvojových zemí. Jedním z důvodů bylo, že byl manžel jmenován vedoucím odboru Afriky na Ministerstvu zahraničních věcí. V roce 1964 byl manžel jmenován velvyslancem v Kongu, které museli po třinácti měsících opustit. Zažili zde těžké okamžiky po zavraždění předsedy vlády Lumumby. Manžel zde pět týdnů zhubnul o 14 kilo a pravděpodobně zde vypukla rakovina plic, které pak následujícího roku podlehl. Dne 2. listopadu 1966 odcestovali manželé do Iráku, kam byl B. Hruška jmenován velvyslancem. V Iráku pobýli pouze půl roku, i tak stihli navázat hodně kontaktů a zorganizovat pracovní návštěvu prezidenta Novotného. Recepce ke státnímu svátku, na kterou dorazilo 800 hostů, už M. Hrušková musela uspořádat sama. V dubnu kvůli zdravotním potížím odcestoval B. Hruška do Prahy za lékaři, M. Hrušková jej následovala. Společně ještě plánovali, co vše v Iráku podniknou, nedlouho nato však nemoci podlehl. M. Hrušková se vrátila na VŠE na Katedru světové ekonomiky a vydala další knížku v edici *Svoboda* „Kongo“.

Od obnovení Čsl. výboru s národy Asie, Afriky a Latinské Ameriky byla M. Hrušková jeho místopředsdkyní a často ho zastupovala na mezinárodních konferencích jako např. Konference ke sjednocení Koreje v Iráku, Konference ke Kypru a Palestině v Athénách, Zasedání mezinárodního výboru Solidarity v Libyi, 3 x konference v Sanaá ke sjednocení Jemenu aj. Doma pořádala semináře např. pro africké ženy. Od r. 1972 byla místopředsdkyní arabského a později i afrického výboru

¹⁶¹³ Rodinná kronika Ing. M. Hruškové - vlastní autobiografie.

při Čsl. společnosti pro mezinárodní styky. Několikrát navštívila Sýrii, Libanon, Kuvajt a prošla řadou palestinských uprchlických táborů. Tam poznala obrovské utrpení a zmrzačené děti, které si chtěly hrát s hračkami shozenými z izraelských letadel netušíce, že jsou v nich bomby.

Po roce 1989 předpokládala, že po rozpuštění Čsl. společnosti pro mezinárodní styky i jejích výborů bude muset zanechat činnosti, poněvadž patří mezi tzv. „staré struktury“. Chodila však dále do kanceláří Ministerstva zahraničí, likvidovala výbory a nabádala tajemníka, aby něco podnikl, že již vznikly Společnosti česko-latinsko-americká, česko-německá atd. a že by se měl postarat o založení Společnosti česko-arabské a česko-africké. Když se však tento k ničemu neměl, dohodla se s některými bývalými členy arabských a afrických výborů, že připraví ustavující schůzi valné hromady. Připravila přes víkend stanovy obou společností. Předsedou arabské společnosti se poté stal Dr. Jaroslava Šabata z Brna a předsedou společnosti africké významný odborník Prof. MUDr. Vladimír Šerý, CSc. V r. 1990 založila Společnost česko-arabskou i Společnost přátel Afriky a téměř dvacet let byla neúnavnou místopředsedkyní obou společností. V roce 2009 na post místopředsedkyně rezignovala a předala jej Mileně Zeithamlové. Nadále se však aktivně účastnila akcí společnosti i dalších nevládních organizací, např. Globe. Přispívala také do Bulletinu SČA. V létě roku 2011 ve svých 92 letech prodala svůj byt v Praze a odstěhovala se do Brna, kde okamžitě navázala kontakty s brněnskou pobočkou a zapojila se do tamní činnosti. Do posledních dnů života ji bylo možno spatřit při příležitostech státních svátků na arabských recepcích v Praze.

V září 1999 se uskutečnila oslava osmdesátých narozenin místopředsedkyně Společnosti česko-arabské Ing. Marie Hruškové. Sponzorsky přispěla arabská společnost JORCO, která poskytla pro tuto událost prostory své restaurace v Praze 4, Budějovická. Oslavy se zúčastnilo mnoho významných osobností - doyen diplomatického sboru J.E. arcibiskup Giovanni Coppa, který zároveň zaslal blahopřejný dopis, velvyslanec Egypta J.E. Mohamed Eldiwany, zástupci dalších arabských a afrických zastupitelských úřadů, náměstek ministra zahraničních věcí dr. Hynek Kmoníček, ředitel arabského odboru Mgr. Jaroslav Olša, poslanec Parlamentu ČR Dr. Miloslav Ransdorf, ředitelka Náprstkova muzea Dr. Jana Součková aj. Ministr zahraničí Jan Kavan zaslal ing. Hruškové blahopřejný dopis a člen společnosti Ing. Džáfar Hajdar složil pro M. Hruškovou arabskou báseň, kterou do češtiny přeložil Ing. Jaromír Hajský. Blahopřejné dopisy G. Coppy, J. Kavana i báseň J. Hajdara a její překlad byly otištěny v Bulletinu 4/1999.¹⁶¹⁴

Dne 8. března 2013 Ing. Marie Hrušková náhle zemřela. Pohřeb se konal 14. března 2013 v rodinném kruhu v Krumvíři.

Ing. Miroslav Zikmund (nar. 14.2.1919)

Na studiích na vysoké škole, kterou mohl dokončit až po válce, se seznámil se svým kolegou Jiřím Hanzelkou, který se stal jeho partnerem na cestách i spoluautorem knih. Byl členem Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky. V roce 2011 zahajoval výstavu fotografií z cesty do Iráku v roce 1960 u příležitosti návštěvy irácké parlamentní delegace v Praze. Výstavu uspořádal Senát ČR a byla převezena do Bagdádu.¹⁶¹⁵

Ing. Jiří Hanzelka (24.12.1920-15.2.2003)

Dne 15. února 2003 zemřel po dlouhé a těžké nemoci legendární cestovatel narozen ve Štramberku v okrese Nový Jičín. V letech 1947-1950 podnikli společně s Ing. Miroslavem Zikmundem první cestu vozem Tatra do Afriky a Ameriky.¹⁶¹⁶ Byl členem Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky.

Doc. Ing. Juraj Mlynárik, CSc. (21.1.1920-5.6.1996)

Narodil se v Radvani u Banské Bystrice, 1950 vystudoval v Praze. Působil na Univerzitě 17. listopadu a na Vysoké škole ekonomické. Byl zakládajícím členem Společnosti česko-arabské, který

¹⁶¹⁴ Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

¹⁶¹⁵ Hanzelka & Zikmund – *fotografie z Iráku 1960 - výstava v historických prostorách Valdštejnského paláce*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2011, str. 20.

¹⁶¹⁶ *Za Jiřím Hanzelkou*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 28.

měl kromě jiných aktivit zásluhu na vydání prvního čísla Bulletinu v roce 1992. Založil nakladatelství Globe, jehož produkce byla věnována problematice Asie a Afriky.¹⁶¹⁷

Doc. Ing. Dana Štembergová, CSc. (nar. 6.2.1921)

Doc. Ing. Dana Štembergová, CSc. dne 6. února 2006 oslavila 85. narozeniny. V roce 1948 absolvovala studium na Filozofické fakultě UK v Praze obor český jazyk a francouzština a posléze v 60. letech vystudovala na Vysoké škole ekonomické v Praze obor politická ekonomie. Sedm let pracovala v nakladatelství Orbis. V roce 1949 nastoupila na Ministerstvo zahraničních věcí, kde působila 12 let. Nejdelší období jejího života však bylo spojeno s Vysokou školou ekonomickou, kde se podílela na vybudování Katedry ekonomiky rozvojových zemí. Problematice rozvojových zemí zasvětila svůj život. Mezi jejími studenty byla celá řada právě z afrických a arabských zemí. Byla dlouholetou členkou Společnosti česko-arabské a působila také dlouhou dobu v redakční radě Bulletinu Společnosti česko-arabské.¹⁶¹⁸

Prof. MUDr. Vladimír Šerý, DrSc. (1923-4.7.2003)

Prof. MUDr. Vladimír Šerý, DrSc. od 50. let věnoval svou pozornost medicíně, epidemiologii a mikrobiologii tropů a subtropů. Jeho lékařská a akademická kariéra byla velmi strmá. Promoval na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze v roce 1950 a již během studia absolvoval stáže na lékařské fakultě v Paříži. Od roku 1953 pracoval v Ústavu epidemiologie a mikrobiologie v Praze. V šedesátých letech se stal ředitelem Institutu vzdělávání lékařů a farmaceutů. V roce 1988 byl jmenován ředitelem Institutu tropického zdravotnictví. V roce 1990 pomáhal zakládat kliniku geografické medicíny na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Roku 1997 spoluzakládal Sekci tropické a cestovní medicíny Společnosti infekčního lékařství České lékařské společnosti J. E. Purkyně a Centra cestovní medicíny v Praze.¹⁶¹⁹

Praxe prof. Šerého byla celý život spojena s akademickým a odborným zahraničním působením. Již v letech 1958-1959 pracoval jako primář nemocnice Haiphongu ve Vietnamu. V roce 1960 vedl tým Mezinárodního červeného kříže v Kongu. V letech 1966-1991 pracoval jako konzultant Světové zdravotnické organizace ve Vietnamu, Alžírsku, Jemenu, Afghánistánu, Turecku, Indii, Dánsku, na Filipínách a ve Švýcarsku. Působil jako hostující profesor na několika zahraničních univerzitách v Japonsku ve Spojených arabských emirátech, v Bangladéši. Od roku 1961 organizoval kurzy tropické a cestovní medicíny.¹⁶²⁰ Ve svých postgraduálních kurzech vychoval na tři tisíce lékařů v oboru tropické medicíny, z toho kolem tisíce absolventů ze zemí Afriky a Asie. Své odborné a organizační záměry konzultoval v korespondenci s Albertem Schweitzerem. Významně se zasloužil o ustavení Centra cestovní medicíny, které vzniklo v roce 1998 v Praze 1, v Havelské ul. 14.¹⁶²¹

V 60. letech v době působení v Alžírsku spolupracoval jako člen zdravotnické skupiny s tvořící se alžírskou armádní zdravotnickou službou na základně v Udždě (Oujda). Zažil tam poslední bombardování leteckého komanda OAS, které zničily nemocnice i laboratoře v hlavním stanu plukovníka Boumedienna (popsal doc. Karel Holubec v knize „Blíž obratníku“). Jako zázrakem tehdy bombardování spolu s dalšími českými lékaři přežil, protože plnili úkoly na polních předsunutých ošetřovnách. Později působil prof. Šerý v Alžírsku ještě osmkrát jako konzultant SZO a jako vládní poradce organizoval postgraduální kurzy pro alžírské lékaře. Několik let také řídil projekt „Surveillance přenosných nemocí a boj proti nim“.¹⁶²² Kromě stovek odborných článků aj. je autorem

¹⁶¹⁷ Gombár Eduard, *Doc. ing. Juraj Mlynárik, CSc. (1920-1996)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 43-44.

¹⁶¹⁸ Pališková Marcela, *Významné kulatiny paní Dany Štembergové*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 19.

¹⁶¹⁹ Beran Jiří, *Vzpomínka na profesora MUDr. Vladimíra Šerého, DrSc.*, Vojenské zdravotnické listy, ročník 72, 2003, č. 4, str. 196. http://www.pmfhk.cz/VZL/VZL%204_2003/23.pdf

¹⁶²⁰ Beran, *Vzpomínka na profesora MUDr. Vladimíra Šerého, DrSc.*

¹⁶²¹ Hartlová Darina, *K významnému jubileu profesora Šerého*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1998, str. 37-38; Šerý Vl., *Bylo založeno Centrum cestovní medicíny*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1998, str. 38.

¹⁶²² Šerý Vl., *Spolupráce s Alžírskou demokratickou a lidovou republikou na úseku zdravotnictví*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 6-7.

dodnes platných knih *Lékařství v tropech a subtropích* (1984), *Lexikon cestovní medicíny* (1996) a *Tropická a cestovní medicína* (1998).¹⁶²³ Jeho přáním bylo vydat „Úvod do lékařské etnografie“.¹⁶²⁴

Od založení v roce 1990 byl deset let předsedou Společnosti přátel Afriky. Ve spolupráci se společností zorganizoval řadu odborných a vědeckých akcí, hned v roce 1991 „Conference on Medical Geography and Ethnography“ a v roce 1998 „Konference o zdravotnických problémech Afriky“.¹⁶²⁵ Patřil k lékařům se všeobecným rozhledem a zájmem. Zajímal se o kulturu, historii, etnografii, přírodu. Jeho publikace byly mnohdy doplněny vlastními fotografiemi a kresbami.¹⁶²⁶

Doc. JUDr., RNDr., PhDr., Ing. Antonín Libický, CSc. (nar. 17.11.1924)

Absolvoval po válce nejdříve právnickou fakultu s úmyslem zabývat se kanonickým a mezinárodním právem, aby se mohl věnovat diplomatické dráze. Osud jej však zavál na lékařskou fakultu UK, kde vystudoval farmacii. Své vzdělání doplnil na fakultě organické technologie VŠCHT a na fakultě Komenského univerzity v Bratislavě obhájil doktorát přírodních věd a vědecko-pedagogickou hodnost CSc. Habilitační práci předložil již v roce 1978, ale po značných potížích mu byla povolena obhajoba až v roce 1983. Téhož roku přijal nabídnuté místo profesora na Federální univerzitě technologie v Makurdi v Nigérii, kde působil na farmaceutické fakultě. V roce 1984 byl jmenován vedoucím oddělení farmaceutické technologie, kde se věnoval přednáškové činnosti. Na univerzitě se stal členem akademického senátu a zastával řadu dalších funkcí, mezi jiným byl členem rady děkanů fakult. Během svého působení v Nigérii se kromě své odborné a vědecké činnosti věnoval farmakoetnografii, obecné etnologii, studoval činnost tradičních léčitelů, zajímal se o hudbu, lidová umění, školství, náboženství a sociologické problémy. Byl dlouholetým členem předsednictva Společnosti přátel Afriky, později její předseda a také předseda Sdružení přátel Nigérie. Organizoval řadu akcí zvláště ve vztahu k Nigérii, přednesl desítky přednášek, byl autorem 15 kulturních pořadů pro televizi, rozhlas, střední školy a Lyru Pragensis.¹⁶²⁷

Mgr. Alois Wokoun (1926-2007)¹⁶²⁸

Když si po válce v r. 1945 plánoval svůj život, který chtěl vyplnit poznáváním dalek a jiných kultur, poznamenala jeho život poliomyelitida (obrna). Díky pevná vůli, pílí a odvaze zvládl nejen studium jazyků, dálkově práv ale později ještě teorii umění, protože kulturní život jej vždy lákal. Měl štěstí v soukromém životě, kde v příkladně oddaném manželství s dobře chodící obrnářkou a budoucí lékařkou vychovali tři děti. Přes svůj handicap zvládal náročné cestování. Navštívil sever Afriky, několik zemí Střední Asie, Indii, Vietnam, Mongolsko i Kubu.

Po skončení studia umění přednášel na různých místech a zaměřil se na modernisty. Inspiroval se Picassem a začal se zajímat i o moderní umění Afriky. Dopisoval si s předními umělci afrického kontinentu, získával katalogy a vyměňoval si materiály s galeriemi, univerzitami i muzei. Poznatky zúročil ve svých esejích, článcích a také v knize „Safari za africkou kulturou“, kde byl spoluautorem vedle dr. Vladimíra Klímy a dr. Václava Kubicy. Přednášel studentům afrikanistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a angažoval se ve Společnosti přátel Afriky, psal odborné články pro bulletin. Mgr. Wokoun se angažoval také v organizacích vozíčkářů a zdravotně postižených a reprezentoval je na různých konferencích a mezinárodních setkáních v Německu, Británii, Kanadě a v Keni. V médiích se mu dostalo zasloužené pozornosti. Od vládního výboru pro zdravotně postižené občany dostal třikrát cenu „Vysoká růže“, kterou mu předali členové vlády, když v dubnu 2006 slavil 80. narozeniny.¹⁶²⁹

¹⁶²³ *Vzpomínka na prof. Šerého*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 38.

¹⁶²⁴ Hartlová, K významnému jubileu profesora Šerého, str. 37-38.

¹⁶²⁵ *Vzpomínka na prof. Šerého*, str. 38.

¹⁶²⁶ Hartlová, K významnému jubileu profesora Šerého, str. 37-38.

¹⁶²⁷ Šerý Vladimír, *Životní jubileum předsedy Sdružení přátel Nigérie doc. Antonína Libického*.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 37; Předsednictvo SČA, *Životní jubileum Josefa Regnera*, Předsednictvo Společnosti přátel Afriky, *Životní jubileum – 80. let prof. Antonína Libického*, Ing. Regner Josef, prof. Libický Antonín, *Jubileum naší milé Marie*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 30-31.

¹⁶²⁸ Klíma Vladimír, *Álo, díky*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 29.

¹⁶²⁹ Vlčková Jitka, *Co je možné dosáhnout za jediný obyčejný život*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 10-11.

Prof. MUDr. RNDr. Jaroslav Slípka, DrSc. (nar. 10. 6.1926)

Emeritní vedoucí Ústavu histologie a embryologie Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni a bývalý prorektor Vysoké školy v Plzni, o.p.s. Je čestným členem pěti anatomických společností, stálým spolupracovníkem Anatomického ústavu v Oxfordu „Honorary senior research fellow“ Guyes Hospital London University, opakovaně visiting profesor v Japonsku, USA, Kanadě, Iráku, Kuvajtu, Libyi aj. Je také redaktorem odborných časopisů a členem a funkcionářem odborných společností. Rodák a čestný občan města Lokte nad Ohří. Prof. Slípka je také nositelem zlaté medaile Univerzity Karlovy, medailí Masarykovy a Palackého univerzity, medaile Hlávkovy, Bolzanovy aj. Je autorem více než 200 vědeckých publikací a učebních textů v oblasti evoluční morfologie, zejména imunitního systému, ale také biomedicíny.

Prof. Slípka je dosud činný ve Společnosti česko-arabské, vykonává funkci předsedy Sdružení přátel Iráku, vede pobočku Společnosti česko-arabské v Plzni a je členem předsednictva. S arabským světem pojí prof. Slípku hluboké vazby. Vztah utvářelo přátelství s MUDr. Vlastou Di Lottiovou-Kálalovou, českou lékařkou, která ve 20. letech založila v Bagdádu československou nemocnici, a také jeho vlastní působení v Iráku, kde byl v letech 1962 až 1966 profesorem a vedoucím Ústavu mikroanatomie Lékařské fakulty Bagdádské univerzity, a práce s arabskými studenty na arabských a českých vysokých školách. Do vysokého věku přednášel na zahraničních univerzitách, např. v Kuvajtu.¹⁶³⁰

Vladimír Pechar (nar. 13.1.1931)

Narodil se v Příbrami. Po absolvování Střední odborné školy výtvarné tamtéž se vydal na dráhu profesionálního výtvarníka. Výtvarné umění jej zavedlo na studijní cesty do řady zemí a mezi nimi i do Egypta a Turecka. Egypt mu učaroval. Absolvoval několik návštěv Egypta a věnoval léta studia tomu, aby mohl vytvořit cyklus 50 portrétů egyptských vládců nebo jejich manželek. Portréty jsou vytvořeny originální autorovou technikou „omítek“. Při tvorbě spolupracoval s nejvýznamnějšími českými egyptology Národního muzea i Filozofické fakulty univerzity Karlovy v Praze. Podobný cyklus pak věnoval také Shakespearovským postavám a mytologickým i historickým postavám českých dějin. Řadu let spolupracoval se Společností česko-arabskou. Připravil mnoho výstav, vytvořil jeden z prvních grafických návrhů bulletinu, byl také autorem mnoha pozvánek a PF Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky.¹⁶³¹ Byl dlouholetým členem redakční rady Bulletinu Společnosti česko-arabské

PhDr. Josef Poláček, CSc. (29.1.1931-2012)

Narodil se v Plzni. V roce 1955 ukončil studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1969-70 absolvoval vědeckou stáž v Institutu Afriky Akademie věd v Moskvě, kde obhájil kandidátskou disertaci na téma „Africké demokratické sdružení (RDA) v boji proti kolonialismu. Věnoval se africkému národně osvobozenkému boji a stal se jedním z předních znalců problematiky afrického kontinentu. Jako afrikanista pracoval v hodnosti docenta po řadu let na Katedře věd o zemích Asie a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Po roce 1989 byl nucen odejít do předčasného důchodu. Byl jedním ze zakládajících členů Společnosti přátel Afriky. Je autorem řady článků do bulletinu Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky.¹⁶³²

¹⁶³⁰ Houska M., *Blahopřejeme prof. Jaroslavu Slípkovi*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 17; Regner Josef, Hrušková Marie, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

¹⁶³¹ Členové předsednictva SČA a SPA, 75. výročí mladíka Vladimíra Pechara, Bulletin společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 26.

¹⁶³² Jurnr Václav, *Blahopřání jubilantovi*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2006, str. 7.

PhDr. Svetožár Pantůček, CSc. (16.2.1931-20.6.2000)

Světově proslulý literární vědec a arabista, který se zaměřoval na problematiku moderní arabské literatury zemí Maroka, Alžírsko, Tunisko, Libye, Libanonu a Sýrie.¹⁶³³ Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze češtinu, ruštinu a arabštinu. Působil v Orientálním ústavu ČSAV. V sedmdesátých letech byl z ústavu propuštěn z politických důvodů. Živil se pak jako překladatel. Koncem osmdesátých let, kdy se politická situace uvolňovala, se účastnil společně s dalšími českými i slovenskými arabisty mezinárodní konference v Bagdádu. V devadesátých letech se do Orientálního ústavu vrátil. V letech 1991-1993 zastával funkci ředitele ústavu a v letech 1993-1997 byl členem akademické rady Akademie věd České republiky.¹⁶³⁴

Je autorem řady publikací s ohlasem doma i ve světě. *Tuniská hovorová arabština* (1965), *La littérature algérienne moderne* (1969), *Das Epos über den Westzug der Banu Hilal* (1970), *Tunesische Literaturgeschichte* (1974), *Literatury severní Afriky* (1978). Velmi cenná je také jeho překladatelská práce. Ve spolupráci s pražským nakladatelstvím Dar Ibn Rushd a jeho majitelem Dr. Ch. Bahbouhem vydával v devadesátých letech překlady z arabštiny *Moderní tuniské povídky* (1996), *Moderní syrské povídky* (1997), *Moderní alžírské povídky* (1998) a *Moderní marocké povídky* (2000).¹⁶³⁵ Byl členem Společnosti česko-arabské a angažoval se zejména při přípravě akcí zaměřených odborně.

Dr. František Vychodil, CSc. (1.9.1931-27.11.1998)

Působil v diplomatických službách v arabských zemích a od sedmdesátých let v Ústavu mezinárodních vztahů. Je autorem knihy *Blízký východ: války či mír?* (Praha 1978) a několika sborníků.

Milena Zeithamlová (nar. 12.9.1931)

Narodila se v Hradci Králové. Vystudovala gymnázium a následně zdravotní školu. Pracovala ve Vinohradské nemocnici v Praze a poté na Ministerstvu zdravotnictví. Absolvovala postgraduální studium personalistiky na Fakultě řízení VŠE. Poté působila na ministerstvu v Odboru výchovy a zdravotního školství. Zde se věnovala především práci se zahraničními studenty. Jako doprovod manžela lékaře strávila několik let v Egyptě a Libyi. Angažovala se v Československé společnosti pro mezinárodní styky. Podílela se na založení Společnosti česko-arabské i Společnosti přátel Afriky.¹⁶³⁶ Po celou dobu patřila mezi nejaktivnější členy výboru společnosti. Byla významnou oporou dlouholeté místopředsdkyně Ing. Marie Hruškové a v roce 2009 ji vystřídala ve funkci místopředsdkyně Společnosti česko-arabské.

Ing. Zbyněk Polívka (1932-1996)

Předseda Sdružení přátel Jemenu Ing. Zbyněk Polívka vystřídal řadu povolání. Pracoval také v Indii. V osmdesátých letech působil na Ministerstvu zahraničních věcí ve vedení referátu tehdy ještě sjednoceného Jemenu a také tam několik týdnů pobýval. To z něj učinilo velkého obdivovatele a přítele Jemenu.¹⁶³⁷

PhDr. Vladimír Klíma, CSc. (nar. 11.2.1936)

Vystudoval obor angličtina - francouzština na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Působil ve funkci redaktora nakladatelství Orbis, kde se věnoval literaturám Afriky. Absolvoval tříleté postgraduální studium v Orientálním ústavu ČSAV a v polovině šedesátých let se stal vědeckým pracovníkem. V té době vzrůstal zájem o africkou problematiku, mnoho afrických zemí dosáhlo nezávislosti a studium tzv. „černé exotiky“ bylo něco nového, neotřelého. Vzrostl počet studentů

¹⁶³³ Gombár E., *Svetožár Pantůček (1931-2000)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 30-31.

¹⁶³⁴ Nekrolog: *PhDr. Svetožár Pantůček, CSc.* (*16.2.1931 Tmava, +20. 6. 2000 Praha). Akademický bulletin. Oficiální časopis Akademie věd.

¹⁶³⁵ Nekrolog: *PhDr. Svetožár Pantůček, CSc.* (*16.2.1931 Tmava, +20. 6. 2000 Praha).

¹⁶³⁶ Houska Miroslav, *Blahopřání k jubileu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2006, str. 8.

¹⁶³⁷ *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

Filozofické fakulty, kde přednášel o africké literatuře. V 70. letech nemohl vyjet do Afriky a na svou první cestu po dlouhé době do Nigérie se dostal až po skončení normalizační doby. Vydal celou řadu knih, monografií i překladů afrických spisovatelů, bezpočet odborných a popularizačních studií v češtině a angličtině, které jsou zachyceny ve dvou svazcích africké bibliografie „Africana Bohemica“ (první díl vyšel v roce 1993, druhý 2001) nebo v Bibliografii 14., obojí vydané Orientálním ústavem. Kvůli snižování pracovníků v Akademii věd musel z Orientálního ústavu odejít. Pracoval pak v Ústavu mezinárodních vztahů a na Ministerstvu zahraničních věcí, kde pak působil jako velvyslanec v Ghaně s působností i pro Togo a Burkinu Faso. Po ukončení diplomatického působení a odchodu do důchodu se v roce 2001 stal na krátký čas předsedou Společnosti přátel Afriky, když předtím v ní zastával post místopředsedy. Z posledních publikací, které vydal, patří vzpomínky na Africký pobyt „Bohům patří úlitba - diplomatem v západní Africe“, kniha o západoafrické mytologii „Dobří duchové a démoni“, příběhy z afrického prostředí „Afromotivy“, antologie moderních afrických povídek „Procházka savanou“, kniha *Ghana* v edici Stručná historie států nakladatelství Libri a vlastní memoáry „Než spadne klec“.¹⁶³⁸

Ing. Josef Regner (nar. 19.7.1944)

Vystudoval gymnázium v Rokycanech a Fakultu zahraničního obchodu na Vysoké škole ekonomické v Praze. Během studia koncem 60. let minulého století strávil semestr na studiích v Liverpoolu. V letech 1973-79 působil jako obchodní atašé při československém velvyslanectví v Teheránu. Většina jeho kariéry je spojena se společností Strojexport, kde působil postupně jako obchodní ředitel, zástupce ředitele a v letech 1989-1997 jako ředitel.

Od roku 1993 vykonává funkci předsedy Společnosti česko-arabské. V letech 1994-1997 byl viceprezidentem Česko-arabské obchodní komory a v letech 2003-2007 jejím prezidentem. V letech 1992-1997 byl členem Světového ekonomického fóra ve švýcarském Davosu. V letech 1994-2010 byl předsedou Česko-jihoafrické obchodní komory v Praze a od roku 2010 je předsedou Česko-gruzínské obchodní komory.¹⁶³⁹

Ing. Ivan Voleš (nar. 8.5.1945)

Dlouholetý místopředseda Společnosti česko-arabské, předseda Sdružení přátel Egypta a také pozdější předseda Česko-arabské obchodní komory. Bývalý velvyslanec v jižním Jemenu, Egyptě a Súdánu a ředitel české pobočky egyptské společnosti ARTOC. V současnosti působí v Hospodářské komoře ČR jako specialista na arabské země.

MUDr. Zdeňka Bartáková (nar. 1949)

Pochází ze Sternberka u Olomouce. Byla dlouhou dobu primářkou neonatologického oddělení Vojenské nemocnice v Plzni. V rámci státního výzkumného úkolu týkající se problému průjmového onemocnění u dětí, kde byla jedním z řešitelů již od roku 1979, sbírala zkušenosti na krátkodobých stážích v porodnicích ve Francii, Alžíru a v Maroku. V letech 1989-1993 absolvovala tříletý pobyt v Tunisku, v univerzitní nemocnici v Menzel Bourghiba, který ji znamenal profesionálně i po stránce cestovatelské. Jako lékařský doprovod pak procestovala s francouzskými geology větší část severní Afriky se zaměřením na Saharu. Již v době svého působení ve Francii pracovala pro UNICEF. Po absolvování kurzu tropické medicíny u prof. Šerého zorganizovala několik cest s lovci, fotografy a štábem ČSTV. Sama se těchto výprav účastnila jako lékař expedice. Absolvovala Expedici Kalahari, JAR, Expedici po Namibijské poušti a Expedice Sahara a Tunis.¹⁶⁴⁰

Mgr. Miroslav Houska (nar. 27.3.1952)

Arabista, orientalista, místopředseda Společnosti česko-arabské. Dětství a mládí strávil díky svému otci, československému diplomatovi, v arabských zemích. Nejdříve v Bagdádu (1962-65) a potom v Káhiře (1968-72). Stálé změny škol jej vedly k tomu, že si jako budoucí povolání zvolil

¹⁶³⁸ Hulec Otakar, *Vladimír Klíma sedmdesátníkem*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 18-19.

¹⁶³⁹ Regner J., *Vlastní životopis*.

¹⁶⁴⁰ Šerý V., *Povídání k životnímu jubileu MUDr. Zdeňky Bartákové, předsedkyně Sdružení přátel Tuniska*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 36-37.

umělecké řemeslo. Vyučil se kovotepcem v káhirské umělecké čtvrti Chán al-Chalíli a v Ústředí uměleckých řemesel v oboru pasíř. V oboru pracoval do roku 1980. Arabský jazyk se naučil jako samouk. Později se přihlásil do jazykové školy v Praze a nakonec ke studiu arabistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po ukončení studia nastoupil do zahraničního vysílání Československého rozhlasu. V roce 1988 působil jako překladatel a PR manažer firmy Strojexport v Tripolisu v Libyi. Po založení Česko-arabské obchodní komory v devadesátých letech se stal jejím prvním tajemníkem. S uměleckým pasířstvím vazby nikdy nezpřetrhal. Pracoval na řadě projektů záchrany památek v České republice. Od roku 2007 spolupracuje s restaurátorskou společností Gema Art Group jako vedoucí zahraničních projektů v oblasti Blízkého východu a Afriky, a to zejména na projektu UNESCO týkající se revitalizace citadely v kurdiském Erbilu na severu Iráku. Další rozjednané projekty oprav památek v Sýrii, Libyi a Egyptě byly zastaveny násilnostmi spojenými s událostmi tzv. arabského jara.¹⁶⁴¹ M. Houska se také podílel na projektech pomoci České republiky při záchraně kulturního dědictví Iráku, která probíhá od r. 2003. Fotografie M. Housky dokumentující průběh záchranných prací v Iráku byly vystaveny v březnu a dubnu 2010 v Informačním středisku OSN v Praze.¹⁶⁴²

Prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc. (nar. 14.10.1952)

Dlouholetý místopředseda Společnosti česko-arabské, předseda Sdružení přátel Sýrie a také jeden ze zakladatelů a viceprezident Česko-arabské obchodní komory. Historik, arabista, islamolog, profesor mezinárodních politických vztahů na Univerzitě Karlově v Praze.

PhDr. Jaroslav Bureš (nar. 26.9.1953)

Arabista, absolvent Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v letech 1978-83. Odborný pracovník Ústavu mezinárodních vztahů a vedoucí koordinátor české sítě Nadace Anny Lindh. Autor řady článků o spolupráci Evropy a České republiky s arabským světem a o vývoji Barcelonského procesu. Autor a hlavní koordinátor projektu „Muslims in Visegrad“, který realizoval Ústav mezinárodních vztahů společně s partnery na Slovensku, v Polsku a Maďarsku v roce 2011. Aktivní člen předsednictva Společnosti česko-arabské a člen redakční rady bulletinu SČA.

Ing. Jaromír Hajský (1955-11.11.2003)

Absolvent Vysoké školy ekonomické v Praze, pracoval ve svém oboru a následně vycestoval do Libye, kde strávil celkem 10 let. Začal se zajímat o jazyk a vystudoval jej na jazykové škole v Praze. Naučil se arabsky do té míry, že začal překládat arabské básníky. Mezi jeho nejoblíbenější patřil klasik moderní arabské poezie iráčan Muhammad Mahdí al-Džaváhíri, dále jemenský básník Muhammad aš-Šarafi, libyjský prozaik Ahmad Ibrahim al-Fákih a Ibrahim al-Kauní. Překládal také významného syrského básníka Nizára Kabbáního i středověkého básníka Abú Nuwása známého z pohádek Tisíce a jedné noci. Spolupracoval s nakladatelstvím Dar Ibn Rushd. Podařilo se mu získat pro ilustraci knih významného českého malíře Vladimíra Komárka a pro propagaci herce Národního divadla, jako např. Kláru Jernekovou. Spolupracoval s nakladatelstvím Babylon a v roce 2002 se stal výkonným ředitelem neziskové organizace Centra al-Džaváhíriho, básníka, který strávil v České republice 30 let. Centrum mělo pod jeho vedením velké plány rozvíjet česko-arabskou kulturní výměnu. Po smrti dr. Svetožára Pantůčka, odborníka na literatury severní Afriky, byl jediným znalcem moderní libyjské literatury v ČR. Jeho předčasná smrt v roce 2003 byla pro Společnost česko-arabskou a česko-arabské kulturní vztahy velkou ztrátou.¹⁶⁴³

PhDr. Miroslava Sodomková, Ph.D. (17.10.1965-4.9.2007)

Narodila se v Hlinsku. Část dětství strávila v Egyptě, kde její otec přednášel na univerzitě. Jako všechny předcházející osobnosti i ji Orient a Egypt zvlášť učeňoval. V 80. letech minulého století

¹⁶⁴¹ Redakce Společnosti, *K šedesátinám Mgr. Miroslava Housky*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2012, str. 36-39.

¹⁶⁴² Houska Miroslav, *Výstava fotografií Mgr. Miroslava Housky „Pomoc České republiky při záchraně kulturního dědictví Iráku“*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 18-19.

¹⁶⁴³ Oliverius Jaroslav, *Vzpomínka na Ing. Jaromíra Hajského*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 18-19.

začala studovat egyptologii a etnografii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Ve své diplomové práci se zabývala historií českého sklářství - zaniklé horácké sklárny v Bradle a Trhové Kamenici na přelomu 19. a 20. století. V 90. letech pracovala v nakladatelství Academia. Její kresby se objevily v některých knihách českých egyptologů. Egypt, země severní Afriky a později i Turecko, se staly na dlouhou dobu cílem jejích cest. Sbírala zde lidovou keramiku, sklo a šperk. Ten se stal tématem její disertační práce „*Mizející beduínský šperk: typologie a terénní výzkum*“ (2005) a také výstav, které proběhly v Náprstkově muzeu a v Českém muzeu stříbra v Kutné Hoře.¹⁶⁴⁴

Koncem 90. let si otevřela v Náprstkově muzeu v Praze malý krámk s orientálními předměty. Bylo zde možné nakoupit malé originální dárky, drobnosti jako oblíbené egyptské papyry, nejrůznější korálky, přívěsky, amulety, drobné stříbrné předměty, ale i menší kusy nábytku, jako rozkládací arabské stolky a židle, květináče s orientálními motivy, také látky a někdy i šaty a koberečky. Taky bylo možné si kýžený předmět objednat. Řadu předmětů, které z různých zemí Orientu přivezla, je možné dnes najít ve sbírkách Náprstkova muzea. Od roku 2000 začala spolupracovat se Společností česko-arabskou a stala se jednou z nejaktivnějších členek a později i členkou předsednictva a předsedkyní Sdružení přátel Egypta. V roce 2000 jsme společně uspořádali první orientální bazar. K účasti se podařilo získat cestovní kanceláře, obchodníky s koberci, sklem, také arabské knihkupectví i arabské občerstvení. Trhy zahajoval předseda Společnosti vždy společně s některým z velvyslanců arabských zemí akreditovaných v ČR. Akce měly obrovský úspěch a setkaly se i s pozitivním ohlasem v médiích. Každým rokem až do její smrti se pak orientální trhy opakovaly a rozšiřovaly. Konaly se pak už nejen předvánoční bazary ale i letní bazary nejdříve v Náprstkově muzeu a pak i v pražské Botanické zahradě i v menších městech ČR.

V létě 2005 na pozvání velvyslance tehdejšího velvyslance v Zimbabwe Dr. Jaroslava Olši jr. navštívila Afriku a sochařskou kolonii Tengenenge nedaleko hlavního města Harare. Koupila tehdy celý kontejner soch, který se po půlroce podařilo dostat do Prahy a vystavit v pražské Botanické zahradě v Tróji. Výstava „Moderní zimbabwské sochařství“ v červenci a srpnu 2006 se stala jedním z hitů pražského kulturního léta. Informovala o ní řada médií, byly vidět plakáty v metru. Velkým povzbuzením její práce bylo uspořádání výstavy v pražském Veletržním paláci. Výstava trvala od června do prosince 2007. Tehdejší ředitel Národní galerie Milan Knížák předtím osobně navštívil Zimbabwe v jejím doprovodu. Se svým manželem Ing. Ondřejem Homolkou při svých dalších návštěvách zdokumentovali život sochařské kolonie v Tengenenge v obsáhlé knize „Čtyři generace zimbabwského sochařství“ (2007), s textem J. Olši jr. Plánovala další výstavy a projekty. Chtěla českému publiku představit další ukázky moderního afrického umění: dřevorezby z malawiské misie a umělecké dílny v Muy, keramiku nedaleko města Zomba, moderní malawiské malířství. V noci ze 3. na 4. září 2007 zemřela náhle a tragicky na následky autohavárie na dvoře místního špitálu v blízkosti mosambicko-malawiské hranice, shodou okolností několik kilometrů od místa, kde je pochována další česká cestovatelka 19. století.¹⁶⁴⁵

PhDr. Naděžda Obadalová (23.9.1967-2007)

Arabistka, absolventka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a dlouholetá aktivní členka předsednictva Společnosti česko-arabské. Její zájem se soustředil na arabskou literaturu. Svoji disertační práci připravovala pod vedením Prof. J. Oliveria na Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Práci však nestihla dokončit. V roce 2007 podlehl těžké nemoci. Její předčasný odchod byl pro Společnost česko-arabskou další z řady velmi citelných ztrát.

Společně se syrským básníkem Džáfarem Hajdarem se angažovala v organizování večerů arabské poezie a prózy. 6.-10. října 2004 reprezentovala Společnost česko-arabskou na Mezinárodním knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem, který byl ve znamení literatury arabského světa. Připravila ve spolupráci s českou národní expozicí Světa knihy výstavu pod názvem „*Lidé knihy*“. Prostřednictvím této výstavy předvedla na veletrhu velkou tradici česko-arabských literárních kontaktů. Výstava zahrnovala průřez staršími i novými překlady z arabštiny do českého jazyka, včetně českého vydání Koránu, staroarabské i moderní poezie nejvýznamnějších soudobých arabských

¹⁶⁴⁴ Olša Jaroslav jr., *Za Miroslavou Sodomkovou (1965-2007)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 19.

¹⁶⁴⁵ Olša, *Za Miroslavou Sodomkovou (1965-2007)*, str. 20.

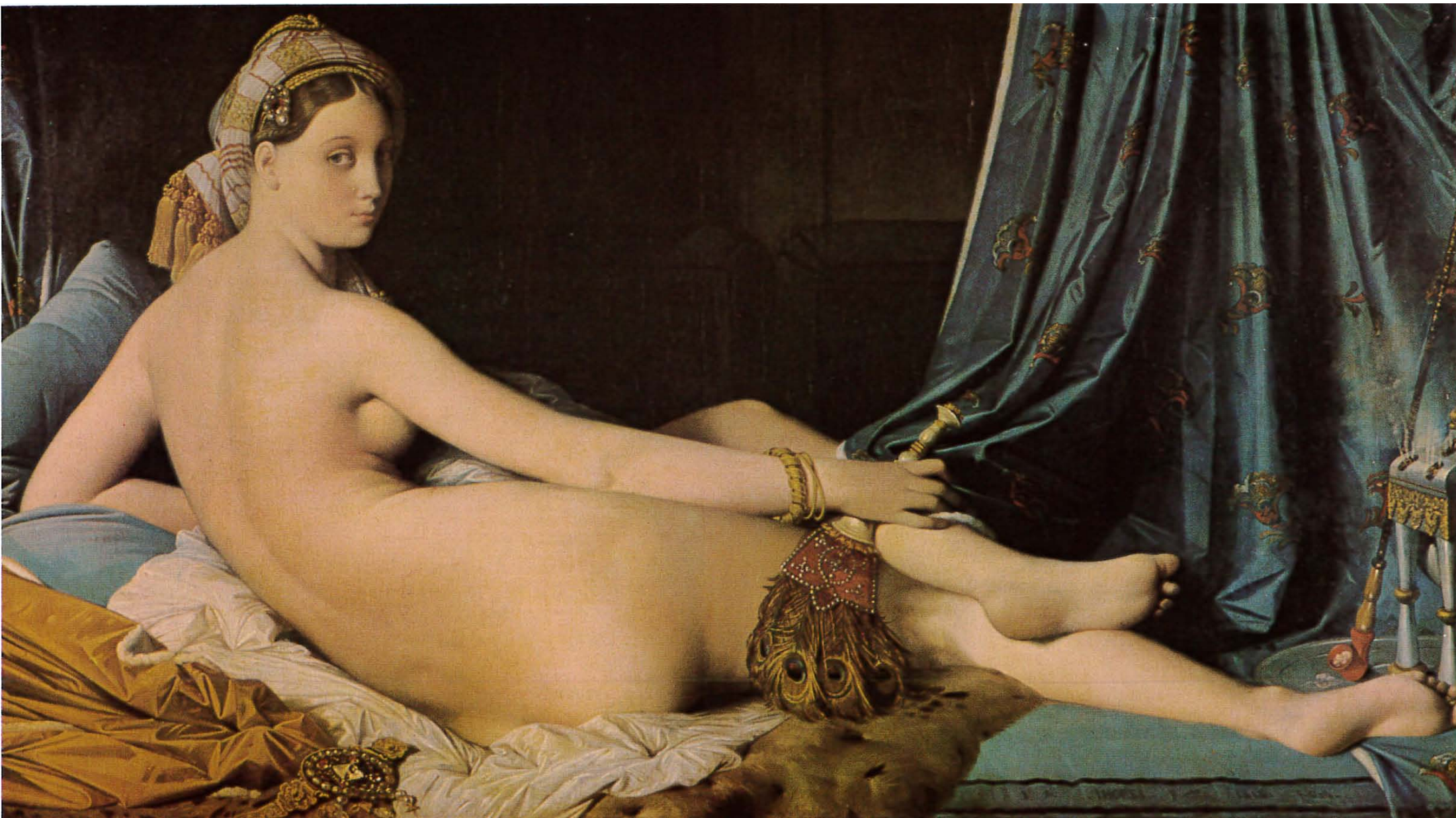
básníků Muhammada aš-Šarafiho a Nizára Kabbániho v překladech Jaromíra Hajského. Z prozaických děl byly vystaveny překlady pohádek Tisíce a jedné noci a několik překladů klasické i současné prózy. Výstava prezentovala i práce nejvýznamnějších českých arabistů a islamologů. Uspořádala prezentaci s diskusí „*Arabský svět v české literatuře*“, v níž představila úroveň vědeckého bádání v Čechách a také nejvýznamnější česká odborná pracoviště. Jak sama popsala ve svém článku pro Bulletin: „Výstava i prezentace byly mezi národními stánky ojedinělým zjevem a sklidily proto mezi návštěvníky zasloužené uznání“.¹⁶⁴⁶

S Mgr. M. Houskou se organizátorsky podílela na dalším velkém projektu Společnosti - výstavě v Národní knihovně v Praze v září 2005 v rámci akce „Arabské dny“. Výstava nesla název „*Výstava arabských knih a rukopisů ze sbírek Národní knihovny - Setkání dvou světů - dialog kultur*“. Pro mnohé návštěvníky této expozice bylo překvapující, jak je na knihách vidět dobový obraz vzájemného dialogu obou světů a jak středověká arabská literatura a věda nacházely v českých zemích ohlasy nejen v knihách českých cestovatelů, kteří se o arabský svět vždy velmi zajímali, ale např. i v díle Jana Husa. Výstava se těšila velké návštěvnosti i zájmu České televize a byla také pro mnohé odborníky i laiky inspirací pro další bádání.¹⁶⁴⁷

¹⁶⁴⁶ Obadalová Naděžda, *Účast Společnosti česko-arabské na knižním veletrhu ve Frankfurtu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 21-22.

¹⁶⁴⁷ Houska M., *Ohlédnutí za výstavou arabských knih a rukopisů v Národní knihovně ČR*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 25-26.

Příloha č. 5
Obrazové přílohy

Jean-Auguste-Dominique Ingres, Velká odaliska, 1814

M. Verrier, The Orientalists. London 1979, obr. 29. Ingres bývá nejčastěji uváděn jako příklad malíře-orientalisty, který v Orientě nikdy nebyl.

Jean-Auguste-Dominique Ingres, Turecké lázně, 1862

M. Verrier Michelle, The Orientalists. London Academy Edition 1979, obr. 36.

Obráz vznikl na konci umělcova života, v době, kdy zobrazování nahého těla bylo ještě pořád „tabu“.

Eugène Delacroix, Vraždění na Chiu, 1834

L.R.B. Luigina, Delacroix, Milano 1972, obr. 7.

Typický příklad tendenčního zobrazení "hodných Řeků" a "zlých Turků" v reakci na řecké povstání 1821-1830.

Eugène Delacroix, Arabská fantasie, 1832

L.R.B. Luigina, Delacroix, Milano 1972, obr. 34.

Arabské válečné hry s puškami na koních typické pro Maroko.

Eugène Delacroix, Alžírské ženy, 1834

T. Lynne, The Orientalist, Painter-Travellers 1828-1908. Paris 1983, str. 42. Obraz vytvořený na základě zkušeností z cest po Alžírsku, kterou podnikl v r. 1832.

Horace Vernet, První mše v zemi Kabylů, 1838

A. Wheatcroft, Nevěřící. Střety křesťanstva s islámem v letech 638–2002. Brno 2006, obr. 9.

V souvislosti s francouzskou intervencí v Alžírsku 1820–1847 je podle A. Wheatcrofta na obraze vyjádřena podstata nového křížového tažení „Vojáci uctivě klečí a kněz před nimi pozvedá hostii. V pozadí jsou klesající horské svahy, v popředí sedí skupina zasmušile přihlížejících poražených Arabů“.

Jean-Léon Gérôme, Arabové jdoucí pouští, 1870

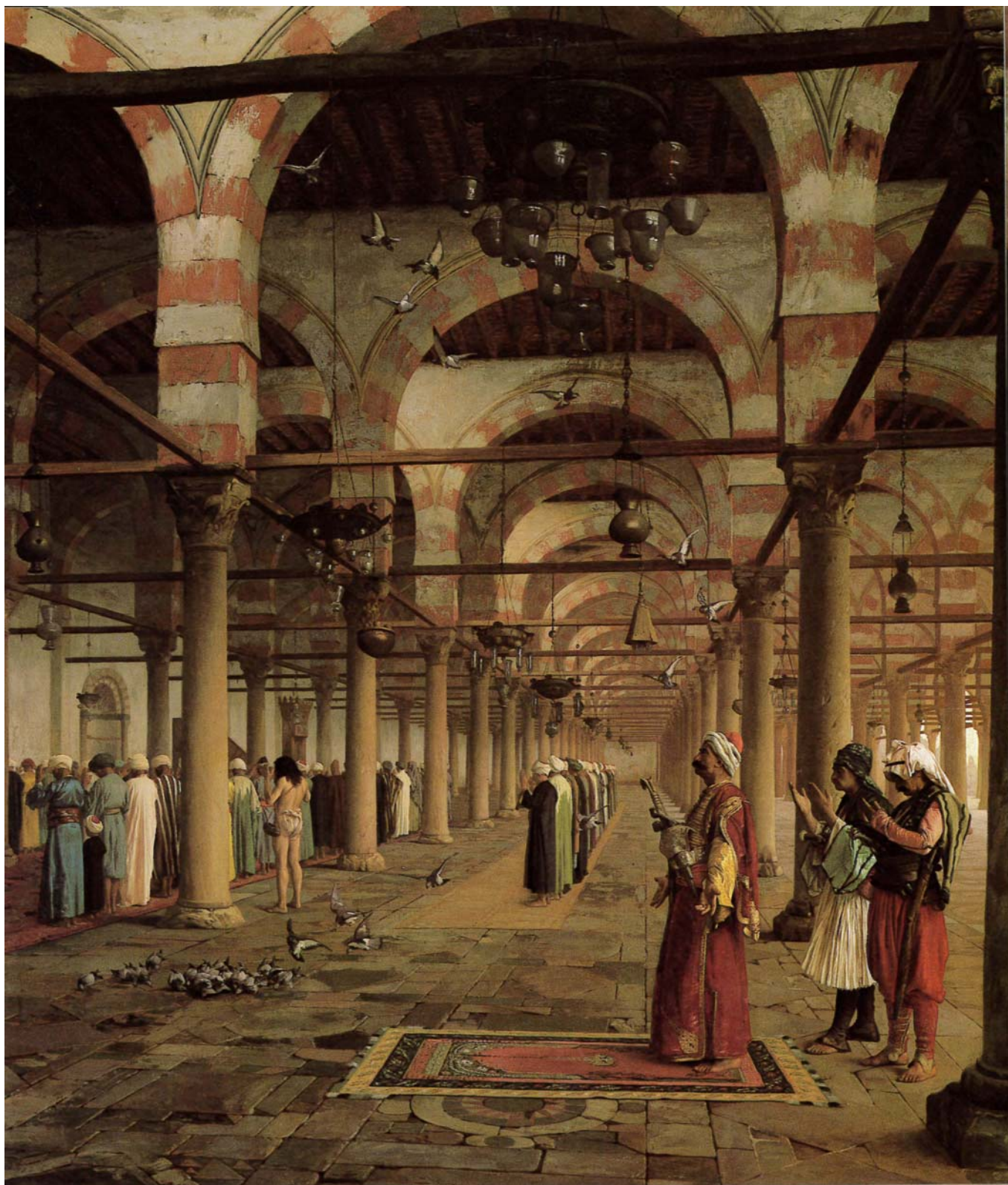
G. M. Ackerman, *The Life and Work of Jean-Léon Gérôme*, London 1986, str. 91. Jeden z nejvýznamnějších malířů-orientalistů 19. stol., představitel francouzské akademické školy.

Jean-Léon Gérôme, Trh s otroky, 1866

M. Verrier, The Orientalists. London Academy Edition 1979, obr. 27.

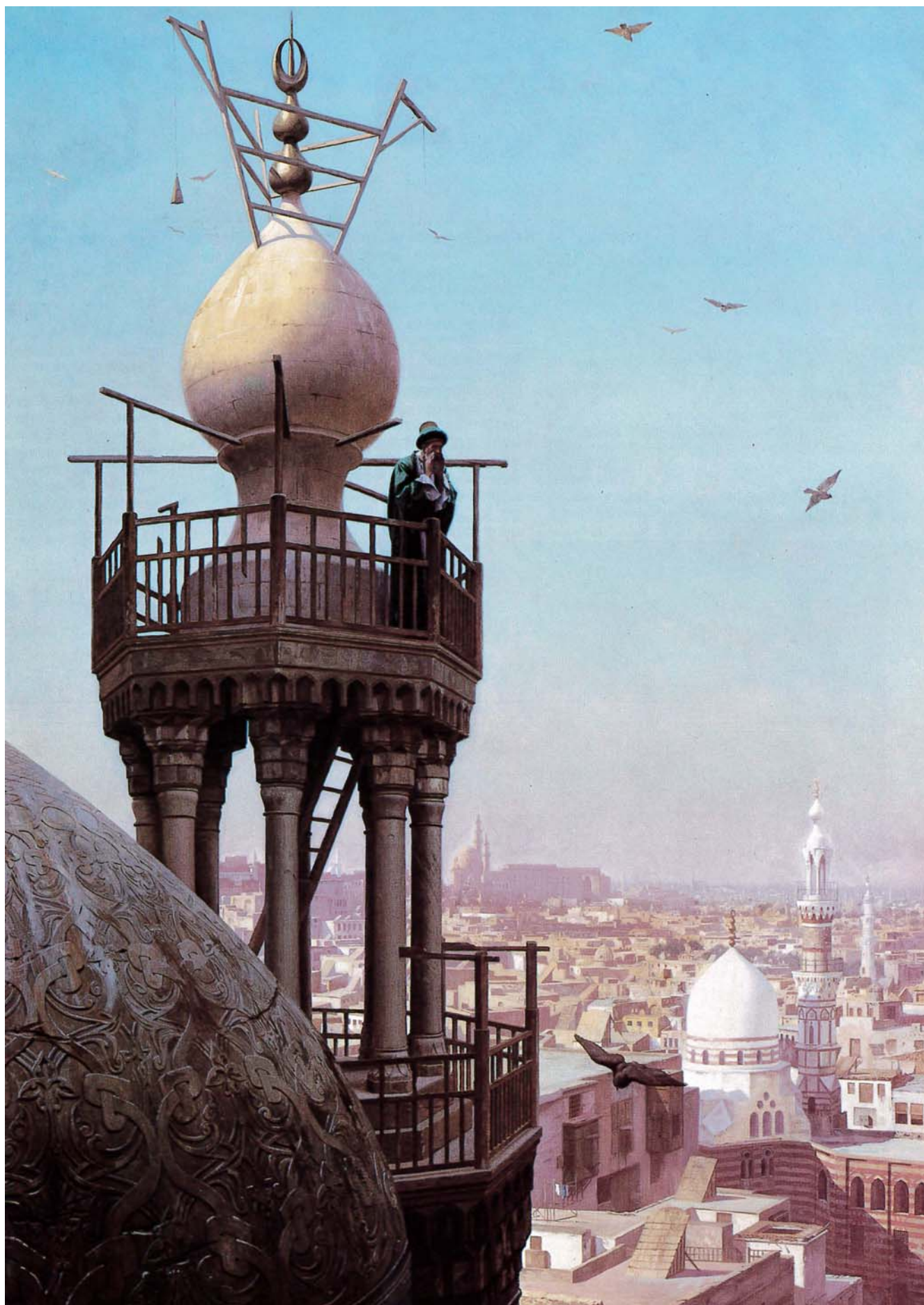
Francouzská malířská škola orientalistů

Jean-Léon Gérôme, Veřejná modlitba v mešitě, 1870

G.M. Ackerman, *The Life and Work of Jean-Léon Gérôme*, London 1986, str. 93

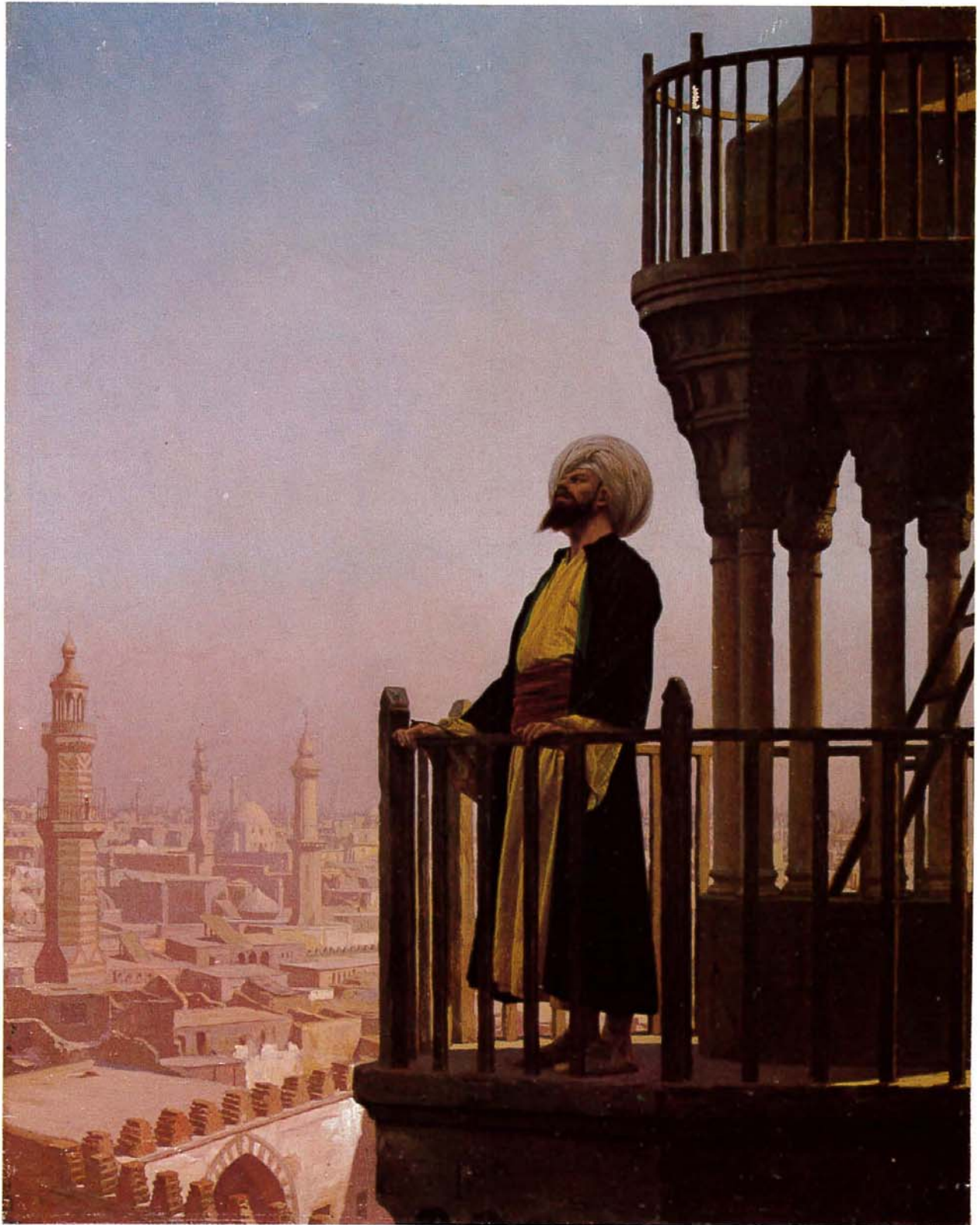
Dílo vytvořené patrně bez reálné zkušenosti. Vlevo postava polonahého muže, jehož přítomnost v mešitě nepřipadá v úvahu.

Jean-Léon Gérôme, Muezzín z minaretu svolává věřící k modlitbě, 1879

G. M. Ackerman, The Life and Work of Jean-Léon Gérôme, London 1986, str. 103

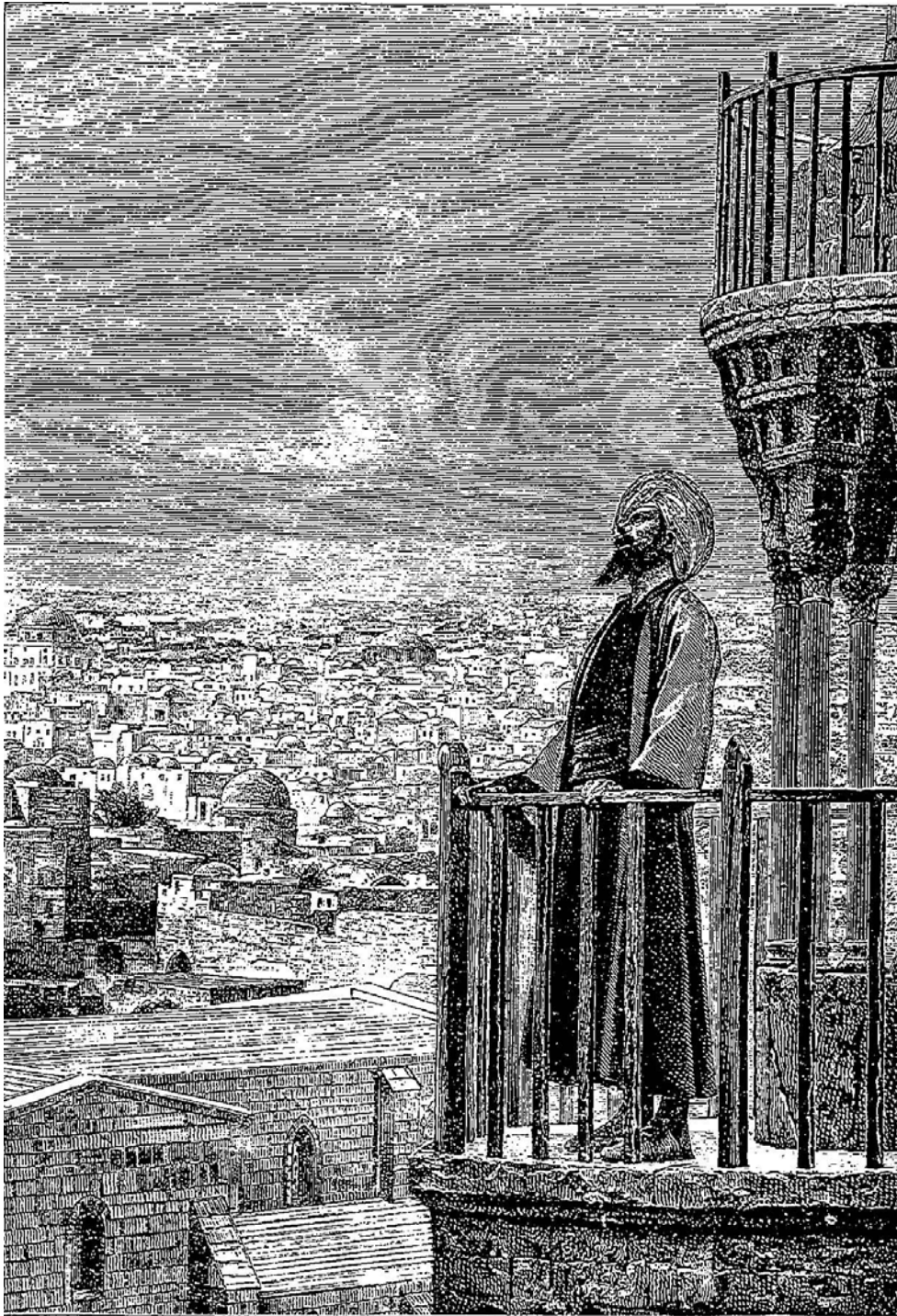
Francouzská malířská škola orientalistů

Jean-Léon Gérôme, Muezzín z minaretu svolává věřící k modlitbě, 1879

M. Verrier, *The Orientalists*. London Academy Edition 1979, obr. 48.

Motiv, který se objevuje roku 1836 u britského cestovatele W. E. Lane.

THE CALL TO PRAYER.

*Edward William Lane, Manners and Customs of the Modern Egyptians,
written during the years 1833-1835, str. 85*

*Malíři-orientalisté motivy často kopírovali od cestovatelů, viz obraz muezína svolávajícího
věřící k modlitbě od francouzského malíře J.L. Gérôma z r. 1879.*

Ludwig Deutsch, Nádvoří univerzity Al-Azhar v Káhiře, 1890

M. Haja, G. Wimmer, Les Orientalistes des Écoles Allemande et Autrichienne. Paris 2000, str. 199. Představitel rakouské školy, většinu života strávil ve Francii.

Ludwig Deutsch, Núbijská stráž, 1895

M. Haja, G. Wimmer, Les Orientalistes des Écoles Allemande et Autrichienne. Paris 2000, str. 202.

Rakouská malířská škola orientalistů

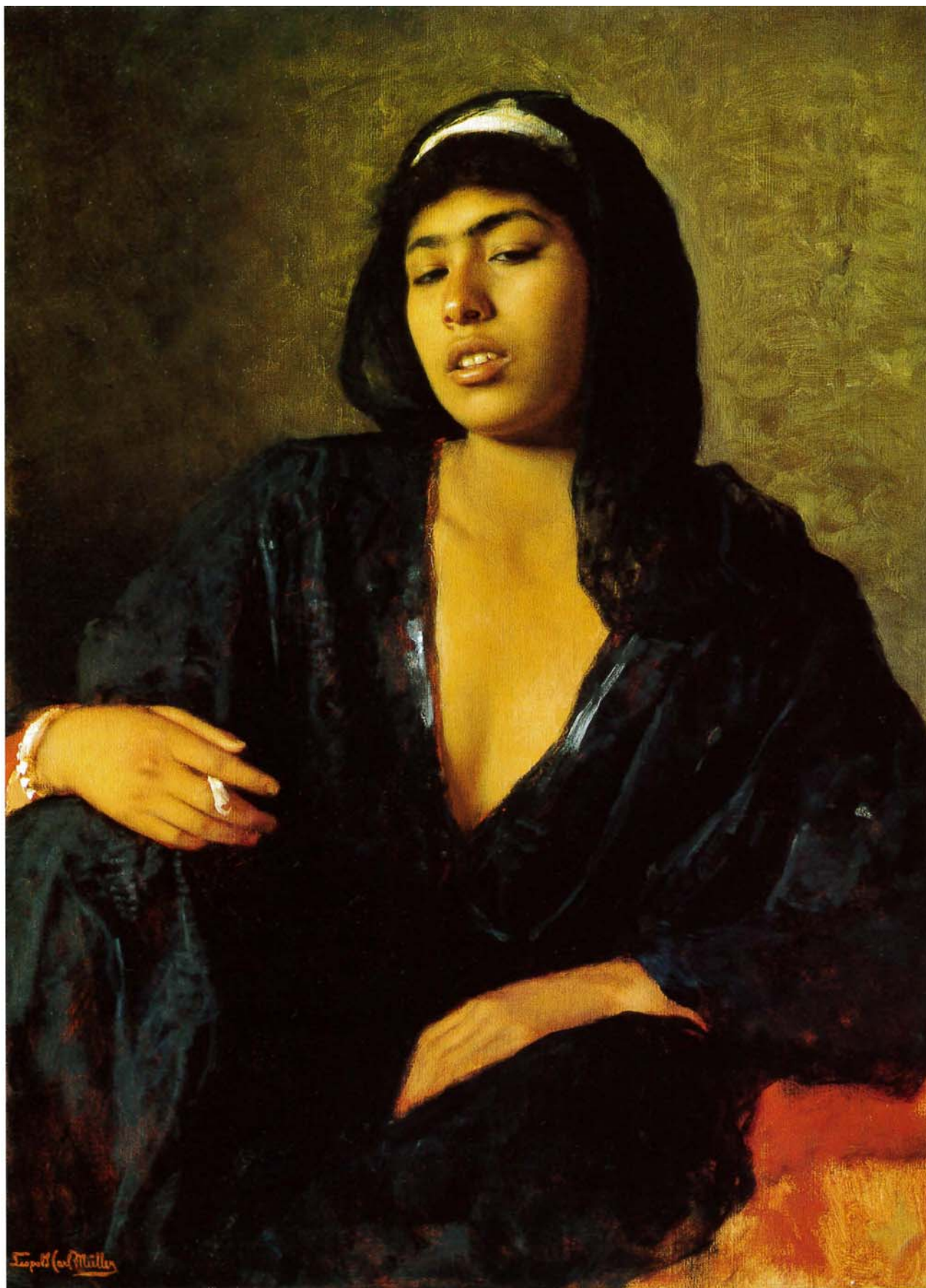
Ludwig Deutsch, *Hráči šachu*, 1896

M. Haja, G. Wimmer, Les Orientalistes des Écoles Allemande et Autrichienne. Paris 2000, str. 211.

Rakouská malířská škola orientalistů

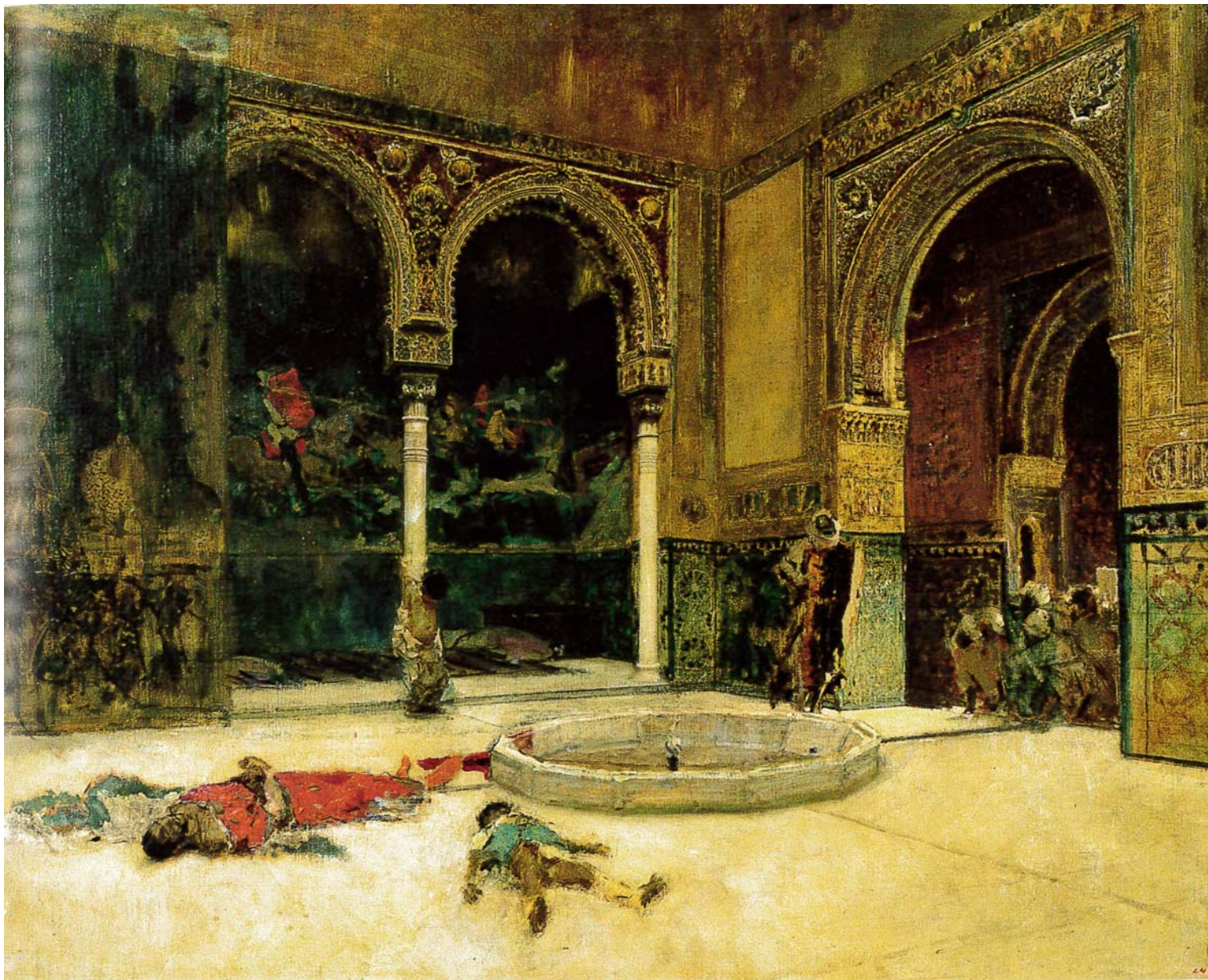

Leopold Carl Müller, Prodavačka palmových větví u hrobky chalífů, nedatováno
M. Haja, G. Wimmer, *Les Orientalistes des Écoles Allemande et Autrichienne*. Paris 2000, str. 301.
Představitel rakouské malířské školy orientalistů, původem z Drážďan.

Leopold Carl Müller, "Nefusa", nedatováno

*M. Haja, G. Wimmer, Les Orientalistes des Écoles Allemande et Autrichienne. Paris 2000, str. 303
Rakouská malířská kola orientalistů. Kombinace exotiky a erotiky, umocněná kouřením cigarety.*

Mariano Fortuny y Marsal, Masacr klanu Ibn Sarrádž v Alhambře, 1871

C.E. Dizy, Les Orientalistes de L'Ecole Espagnole. Paris 1997, str. 105. Významný představitel španělské malířské školy orientalistů, typické naturalistickými scénami. Valnou část života strávil v Římě.

Antonio María Fabrés y Costa, *Otokyně*, nedatováno

C.E. Dizy, *Les Orientalistes de L'Ecole Espagnole*. Paris 1997, str. 91

Španělská malířská škola orientalismu. Pocházel z Barcelony, žil v Paříži, Mexiku a Římě.

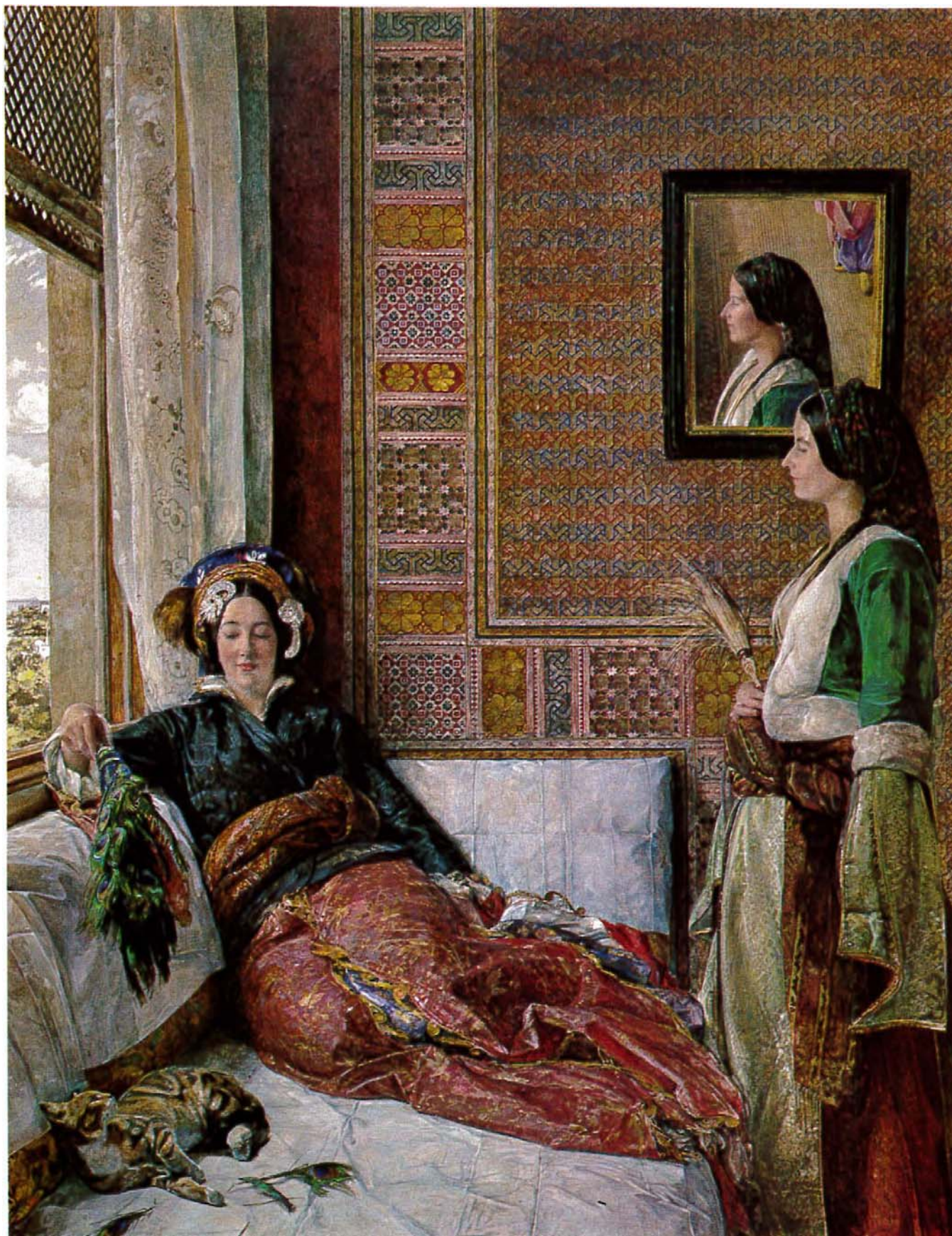
Otokyně jsou přikovány ke zdi s nápisem "Má smrt je mým trestem". Na řetězech před nimi visí zlaté náramky a náhrdelníky.

Antonio María Fabrés y Costa, Maurský dvůr, nedatováno

E.D. Caso, Les Orientalistes de L'Ecole Espagnole. Paris 1997, str. 85

Detaily orientálních interiérů byly oblíbeným námětem.

John Frederick Lewis, Život v harému, 1850

M. Verrier, The Orientalists. London Academy Edition 1979, obr. 37

Anglická maliřská škola orientalistů

Ivan Konstantinovič Ajvazovskij, Konstantinopol v měsíčním světle, 1846
Ruská malářská škola. Hlavním zaměřením malíře byly námořní bitvy.

Vasilij Vasiljevič Vereščagin, Triumfuji, 1872

Nejvýznamnější ruský malíř-orientalista inspirován ruským výbojem na Kavkaze a ve Střední Asii. Vítězný tanec před madrasou Šírdar (ozdobená lvy) v Samarkandu. Na kůlech jsou napíchnuty hlavy poražených nepřátel.

Jaroslav Čermák, Černohorské zajatkyně, 1862

Proslavil se zejména svými obrazy z Černé Hory, kde strávil několik let ve snaze pomoci Černohorcům v jejich boji proti Turkům.

Usadil se ve Francii.

Radnice v Sarajevu (fotografie z průvodce, 1908)

V. Heuberger, H. Ilming, Bosnien-Herzegovina 1878-1918. Wien 1994, str. 66.

Radnice postavená v letech 1893-1896 za rakouské okupace v orientálním stylu podle vzoru káhirské mešity.

Císař František Josef I. během své návštěvy Bosny v červnu 1910 při rozhovoru s muslimskými hodnostáři
V. Heuberger, H. Ilming, Bosnien-Herzegovina 1878-1918. Wien 1994, str. 1.

Alois Musil jako beduín, 1900

*K. J. Bauer, Alois Musil – Wahrheitssucher in der Wüste, Wien, Böhlau 1989, obr. 1.
Po určité době žil teolog a arabista A. Musil u beduínského kmene Ruwála a stal se jeho členem
pod jménem Músá ar-Ruwajlí.*

Alois Musil v uniformě generála, 1917

*K. J. Bauer, Alois Musil – Wahrheitssucher in der Wüste, Wien, Böhlau 1989, obr. 22.
Prof. A. Musil na podzim r. 1917, kdy podnikl ve službách císaře Karla orientální misi do Osmanské říše.
Rakousko-uhersko mělo po vítězné válce nahradit Francii jako ochránce katolické církve v Osmanské říši.*

Fotografie z německého domova seniorů s kulturně citlivou péčí o seniory muslimského vyznání z Turecka

Fotografie a slovní komentář Ute Abram, zdravotní sestry z Wuppertalu, z prezentace „*Péče v multikulturní společnosti: Interkulturní kompetence a kulturně citlivá péče*“, přednesené na 8. mezinárodní konferenci „Ošetřovatelství v multikulturní společnosti“ na Vysoké škole zdravotnické v Praze 5, 10.-11. května 2007

„*Pflege in einer multikulturellen Gesellschaft - Interkulturelle Kompetenz und kultursensible Pflege*“

Autorin: Ute Abram, examinierte Krankenschwester und Betriebswirtin für soziale Berufe tätig als freigestellte Beiratsschwester und Vorstandsmitglied in der DRK-Schwesternschaft Wuppertal e.V. Rudolfstr. 86, 42285 Wuppertal

Autorka: Ute Abram, diplomovaná sestra a manažerka - ekonomka pro sociální profese, činná jako uvolněná sestra členka rady a členka představenstva v Organizaci sester Německého červeného kříže

*Gebetsraum im multikulturellen Altenheim „Haus am Sandberg“ Modlitebna
v multikulturním domově pro seniory*

*„Muslimisches Zuckerfest - Gemeinsames Feiern“ „Muslimský (turecký) svátek cukru - společná oslava“
(fotografie a komentář z prezentace Ute Abram, 2007)*

„Gelebtes Miteinander“ Odlišní, přesto žijí společně

*„Beim gemeinsamen Frühstück“, „Při společné snídani“
(fotografie a komentář z prezentace Ute Abram, 2007)*

Fotografie z Lázní Darkov v Karviné, kde pečují o arabské pacienty převážně ze zemí Zálivu

Fotografie z prezentace „*Problematika komplexní balneorehabilitace a rehabilitačního ošetřovatelství u klientů ze zemí Blízkého východu v Rehabilitačním sanatoriu Karviná*“, kterou přednesli MUDr. Jaroslav Mikula a MUDr. Jana Twardzikova z Lázní Darkov, a.s. na konferenci „Ošetřovatelství v multikulturní společnosti“ na Vysoké škole zdravotnické v Praze 5, 10.-11. května 2007.

Fotografie z prezentace „*Problematika komplexní balneorehabilitace a rehabilitačního ošetřovatelství u klientů ze zemí Blízkého východu v Rehabilitačním sanatoriu Karviná*“, kterou přednesli MUDr. Jaroslav Mikula a MUDr. Jana Twardzikova z Lázní Darkov 10.-11. května 2007 na konferenci v Praze.

Cukrárna v Praze - majitelé jsou křesťané původem ze Sýrie

Obchůdek s „halal“ potravinami v Brně

Minaret v Lednici

Fotografie pořízená studenty během návštěvy lednického zámku, minaretu a okolí v rámci evropského projektu „Mládež“ (Youth) zaměřeného na neformální vzdělávání, který se uskutečnil pod hlavičkou Společnosti česko-arabské v srpnu 2005

Maurská vodárna v Lednici

Fotografie pořízená studenty během návštěvy lednického zámku, minaretu a okolí v rámci evropského projektu „Mládež“ (Youth) zaměřeného na neformální vzdělávání, který zorganizovali členové Společnosti česko-arabské v srpnu 2007

Mešita v Brně - hlavní vstup

Fotografie pořízená v srpnu 2007 autorkou disertační práce během návštěvy brněnské mešity, která byla součástí programu projektu „Mládež“ (Youth) zaměřeného na neformální vzdělávání a zorganizovaného Společností česko-arabskou v letech 2005 i 2007.

Studenti-účastníci projektu „Mládež“ v srpnu 2005 v rozhovoru s předsedou brněnské islámské obce Ing. Hassanem Muneebem Alrawim (uprostřed) a dalšími členy brněnské islámské komunity
Fotografie pořízená autorkou disertační práce během společné návštěvy studentů a profesorů z univerzit z Prahy a Bratislavy a gymnázia z Mikulova v brněnské mešitě v rámci projektu „Mládež“ (Youth) zaměřeného na neformální vzdělávání a zorganizovaného Společností česko-arabskou v srpnu 2005.

Hlavní mešita ve Vídni

Fotografie pořízená autorkou disertační práce během společné návštěvy pedagogů a studentů univerzit z Prahy, Bratislavy, Varšavy, Lodže, Istanbulu a gymnázia z Mikulova ve vídeňské mešitě v rámci projektu „Mládež“ (Youth) organizovaného Společností česko-arabskou v srpnu 2007.

Studenti a profesori ze čtyř zemí uvnitř hlavní mešity ve Vídni - rozdělení na muže a ženy

Fotografie pořízená autorkou disertační práce během společné návštěvy pedagogů a studentů univerzit z Prahy, Bratislavy, Lodže, Varšavy, Istanbulu a gymnázia z Mikulova ve vídeňské mešitě v rámci projektu „Mládež“ (Youth) zaměřeného na neformální vzdělávání a zorganizovaného Společností česko-arabskou v srpnu 2007.

Zahájení výstavy fotografií z Egypta v Dietrichsteinské hrobce v Mikulově

(zprava) Eduard Kulhavý - starosta města Mikulov, PhDr. Štefan Kapičák - ředitel Kulturního centra v Mikulově, Ing. Josef Regner - předseda Společnosti česko-arabské, doc. Eduard Gombár - místopředseda Společnosti česko-arabské, egyptský velvyslanec s manželkou a vlevo Simona Hlaváčová, studentka arabistiky

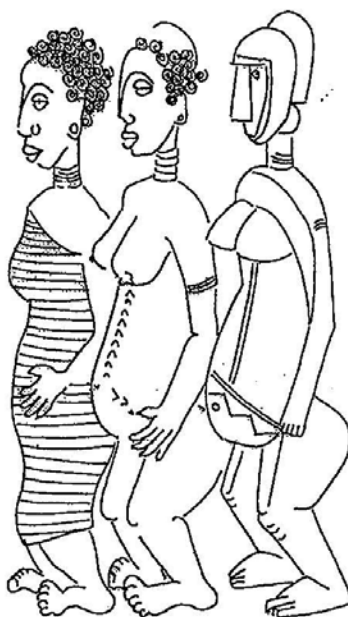
Fotografie pořízená autorkou disertační práce během návštěvy vídeňské mešity v rámci projektu „Mládež“ (Youth) zaměřeného na neformální vzdělávání a zorganizovaného Společností česko-arabskou v srpnu 2005.

Společnost přátel Afriky

pod záštitou velvyslanectví Ghany, Jihoafrické republiky a Konga

pořádá

u příležitosti Dne Afriky

KULTURNÍ VEČER

Na programu vystoupí

- ❖ africká hudební skupina s ukázkami africké hudby
- ❖ studenti gymnázia v Horních Počernicích s přednesem veršů a prózy afrických autorů.

Večer se koná dne 20. května 2004 v 17 hodin
v přednáškovém sále Náprstkova muzea, Betlémské nám. 1, Praha 1.

Těšíme se na Vaši návštěvu !

Pozvánka na akci Společnosti přátel Afriky

Společnost česko-arabská
Sdružení přátel Sýrie
Kulturní středisko Mikulov

si Vás dovolují pozvat
na výstavu fotografií
Romana Míška

Sýrie

země antických
a křesťanských
památek

Ditrichštejnská hrobka
v Mikulově

21. srpen – 13. září 2004

Otevřeno každý den
od 9.00–17.00 hod.

Plakáty (formát A3 a A4) zvoucí na akci Společnosti česko-arabské

**Společnost česko-arabská
Sdružení přátel Sýrie
si Vás dovoluje pozvat na slavnostní**

SYRSKÝ VEČER

u příležitosti státního svátku Sýrské arabské republiky

který se bude konat

v úterý 20. dubna 2004 v 18.00 hod v City Hotel Morán

Praha 2, Na Moráni 15

metro Karlovo nám. směrem na Palackého nám.

Těšíme se na Vaši účast

**Společnost česko-arabská
ve spolupráci
s Vysokou školou zdravotnickou v Praze 5
a
pod záštitou J. E. Radry Sayaf
velvyslankyně Sýrské arabské republiky v Praze**

si Vás dovolují pozvat

na

slavnostní večer

při příležitosti zahájení odborného multikulturního projektu

který se koná v pátek 9. prosince 2005, 18.00 - 20.00 hod.

City Hotel Morán, Na Moráni 15, Praha 2

metro Karlovo nám. směrem na Palackého nám.

Společnost česko - arabská
Vás srdečně zve na akce doprovázející
Arabské kulturní dny
الأيام الثقافية العربية

1. 6. - 30. 7. Staroegyptská mytologie a symbolika, Vladimír Pechar
Muzeum Vyškovska, nám. Československé armády 2, Vyškov
11. 6. 19 hod. Arabský večer - tanec, arabská hudba, bohatá tombola
hotel Kozák, Brno - Žabovřesky, Horova 30
16. 6. - 14 hod. Seminář - Arabský člověk a soužití lidstva, dr. Muhammad Ammár
Ústav mezinárodních vztahů, Nerudova 3, Praha 1
17. 6. 19 hod. Arabský kulturní večer, VŠ koleje, Bolevecká ul. 3, Plzeň
18. - 26. 6. Orientální trh v Botanické zahradě v Trápi
hudba, břišní tanec, arabské speciality, tvůrčí dílny pro dětské návštěvníky
19. 6. 14 hod. vyhlášení výsledků soutěže
Arabský svět dětskýma očima a výstava dětských kreseb
- Tvůrčí dílny:
- 18. 6. sobota Egyptský písař / Písmo kmene Baša
 - 19. 6. neděle Výroba egyptského amuletu / Africká panenka
 - 25. 6. sobota Aladinova lampa / Obětní nádoby ze starého Egypta
 - 26. 6. neděle Tajemství mumifikace / Masajský náhrdelník
21. 6. - 8. 9. Výstava knih - Sbírka arabských knih a rukopisů Národní knihovny
Setkání dvou světů - Dialog kultur, Klementinum 190, Praha 1
21. 6. - 8. 9. Výstava fotografií - Arabští studenti u nás před 20 lety
restaurace a galerie Dahab, Rybná 28, Praha 1
25. 6. - 19 hod. Hudební večer a arabská diskotéka
restaurace a galerie Dahab, Rybná 28, Praha 1
14. 7. - 31. 10. Výstava - Magické stříbro, beduínský šperk
České muzeum stříbra, Barborská 28, Kutná Hora
- Změna v programu vyhrazena, aktuální informace na www.czech-arab.org
dotazy na info@czech-arab.org

بابيلونBABYLON
HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

Česko-arabská obchodní komora

Společnost česko-arabská
ARABESQUE
Muzeum Vyškovska

Společnost česko-arabská
Kulturní středisko Mikulov

**si Vás dovolují pozvat na výstavu
fotografií Romana Míška**

EGYPT

ZEMĚ ISLÁMSKÝCH PAMÁTEK A TRADIC

vernisáž výstavy se koná

v pátek 19. srpna 2005 v 17.00 hod.

v Ditrichštejnské hrobce v Mikulově

Výstava potrvá do 15. září 2005

Otevřeno denně od 9.00–17.00 hod.

**Výstava je součástí akce výměny mládeže evropského
programu "Mládež", probíhající v Mikulově
od 15. do 22. srpna 2005**

Plakáty (formát A3 a A4) zvoucí na akci Společnosti česko-arabské

Společnost česko – arabská, pobočka Brno
pod záštitou primátora města Brna pana PhDr. Richarda Svobody

pořádá

Noc arabské kultury a gastronomie

11. červen (sobota) 2005, od 19hod.

Ziriab – tradiční arabská hudba k tanci i poslechu

Arabská i česká kuchyně

Břišní tanečnice

Orientální tanečník karibské salsy s partnerkou

Bohatá tombola

Vyzkoušejte vodní dýmku!

Naučte se arabský tanec „debky“!

Hotel Kozák, Horova 30, Brno – Žabovřesky

Vstupné 150,-Kč (místenky)

Předprodej vstupenek:

Čajovna a internet café Ramsis – hotel Avion, Česká 20, Brno (Po-Ne 12.00-23.30)

Kontaktní osoby:

Markéta Šmerdová: 775 294 940

Naser Oweis: 777 322 332

Pozvánka na akci brněnské pobočky Společnosti česko-arabské

Pondělí – 27. 8.

Příjezd do Mikulova

Postupný příjezd účastníků, ubytování, zahájení projektu
(cca v 16.00–17.00 hod.), seznámení účastníků, společná večeře, po večeri seznamovací hry. Někteří účastníci (Z. Pavelková) se budou věnovat přípravě výstavy fotografií ze studentských cest po Orientu.

Úterý – 28. 8. – Lednice, Valtice

Dopoledne:

Návštěva lednického zámku, minaretu – historie vzniku (doprovodná přednáška), Maurská vodárna – maurský sluh (doprovodná přednáška).

Odpoledne:

Workshop v prostorách lednického zámku k historickým událostem doby vzniku Minaretu.

Témata workshopu:

1. Turci u Vídně,
2. Lichtensteinové a turecké války aj.
(Přednášky povedou studenti a vedoucí z české, slovenské, polské i turecké strany).

Večer:

Prohlídka krajiny a uměleckých památek Lednicko-valtického areálu zapsaných v registru UNESCO. Večeře ve Valticích. Společný návrat do Mikulova.

Středa – 29. 8. – Vídeň

Dopoledne:

Společný odjezd do Vídně. Návštěva Městského muzea (turecké obležení Vídně, Kara Mustafa), Vojenského muzea (turecké válečné trofeje), katedry orientalistiky na Vídeňské univerzitě, oběd v turecké restauraci poblíž univerzity

Odpoledne:

Návštěva hlavní vídeňské mešity. Společný návrat do Mikulova. Alternativa – prohlídka Mikulova s odborným výkladem historika (zámek, židovské město).

Čtvrtek – 30. 8. – Mikulov

Dopoledne:

- Workshop – veřejné přednášky pro zájemce: (Mikulov – zámek)
1. Blízkovýchodní studia v ČR
 2. Blízkovýchodní studia na Slovensku

3. Blízkovýchodní studia v Polsku
4. Osmanská studia na tureckých univerzitách

Odpoledne:

Program pro širokou veřejnost na téma:

„Turecko – moderní sekulární stát versus islámské kulturní dědictví“

Večer:

Vernisáž výstavy studentských fotografií z cest po Orientu + ORIENTÁLNÍ DISKOTÉKA

Pátek – 31. 8. – Brno

Celodenní program:

Dopoledne:

Výjezd do Brna. Návštěva historického centra – Kapucínská hrobka, Špilberk. Oběd v indické nebo africké restauraci. Odpoledne: Návštěva brněnské mešity. Setkání účastníků projektu se zástupci muslimské komunity na jižní Moravě.

Večer:

Společný návrat do Mikulova.

Sobota – 1. 9. – Pálava

Pálava – Celodenní turisticko-poznávací pěší výlet v Chráněné oblasti Pálava

s návštěvou hradů (Široití hrad, Dívčí hrady). Závěr v Dolních Věstonicích – v muzeu pravěku.

Večeře a společný večer – odpočinek v Mikulově.

Neděle – 2. 9. – Mikulov a okolí

Dopoledne:

Prohlídka zámku a židovského města s historickým výkladem. Svatý kopeček v Mikulově – Svatý hrob v byzantském slohu.

Odpoledne:

Jeskyňě Thurold – chráněná krajinná památka (Pálava). Přednáška Ing. Szalaye – předsedy mikulovské speleologické společnosti.

Večeře a EVALUACE týdenního programu. Budoucnost polupráce.

Projekt YOUTH na příští roky. Zapojení dalších zemí – Rakousko (katedra orientalistiky), Maďarsko aj.?

Pondělí – 3. 9. – Odjezd

Společná snídáně. Rozloučení. Odjezd.

PROGRAM – PROJEKT „MLÁDEŽ“

Multikulturní dimenze

Jižní Moravy

MIKULOV

27. 8.–3. 9. 2007

Společnost česko-arabská
Asociace pro mezinárodní otázky
Mozaika Platform - Dialog o.s.
Kulturní středisko Mikulov
Regionální muzeum v Mikulově

si Vás dovoluji pozvat na veřejnou diskusi

„Turecko – moderní sekulární stát versus islámské kulturní dědictví“

která se koná

ve čtvrtek 30. srpna 2007 od 15. hod.

na zámku Mikulov – Salla Terrena

Po diskusi bude následovat

**vernisáž výstavy studentských fotografií
z cest po Orientu**

Vstup volný

Od 19.00 hod. ORIENTÁLNÍ DISKOTÉKA

na zámeckém nádvoří

**Vystoupí pražská arabská
skupina ZIRJAB a další**

Tento projekt byl finančně podpořen Evropskou komisí.
Toto oznámení odráží pouze postoje autora
a Evropská komise ani Národní agentura nenese
zodpovědnost za její obsah ani za jakýkoliv způsob užití
informací v ní obsažených.

***Pozvánky a plakáty (formát A4) z akce projektu „Mládež“ (Youth) -**
projektu zaměřeného na neformální vzdělávání studentů, kterého se účastnili studenti a profesori z univerzit
z Prahy, Bratislavy, Varšavy, Lodže, Istanbulu a gymnázia z Mikulova. Projekt organizovala Společnost česko-
arabská v srpnu 2007*

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Soukromé archívy a interview:

- Dotazníky 75 respondentů arabské komunity v České republice.* Praha, Brno, 27.1.2011-3.1.2013.
- Interview (s Ing. M. Hruškovou).* Zhovárar sa: Boris Horák. Kontakty sbližují národy. Život, 19. január 1989, ročník XXXIX, str. 3-5,
- Hrušková M., *Příloha ke zprávě o činnosti ČSMS. Přijetí a vyslání delegací v roce 1989.* Archiv Ing. M. Hruškové.
- Hrušková M., *Příloha ke zprávě o činnosti ČSMS. Spolupráce se Svazy zahraničních studentů v ČSSR.* Archiv Ing. M. Hruškové.
- Materiály Česko-arabské obchodní komory 1994-1999.* Soukromý archiv viceprezidenta ČAOK Eduarda Gombára.
- Projev Ing. M. Hruškové na valné hromadě k ustavení Společnosti československo-arabské.* Archiv Ing. M. Hruškové. Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace. Praha, září 1987, str. 1.
- Projev M. Hruškové ke 40. výročí ustavení ČSMS,* str. 19. Soukromý archiv Marie Hruškové.
- Rodinná kronika Ing. M. Hruškové.*
- Soukromý archiv Jany Gombárové.

Materiály nevládních organizací

Materiály Česko-arabské obchodní komory 1994-2001:

- Gombár E. *Smišené arabsko-zahraníční komory.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory, březen-duben 1996, str. 4.
- Gombár E., *Rada ČAOK na výjezdním zasedání v Brně.* Aktualita Česko-arabské obchodní komory září-říjen 1995, str. 1.
- Gombár E. *Delegace Česko-arabské obchodní komory v Bejrútu.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen-červen 1996, str. 1 a 5.
- Gombár E. *Česká podnikatelská mise do Sýrie.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen-červen 1998, str. 2.
- Gombár E. *Trvalý zájem o hospodářskou spolupráci s ČR.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory listopad-prosinec 1998, str. 1, 2.
- Gombár E. *Podnikatelská mise ČAOK v Ammánu. Na obzoru nová obchodní dohoda s Jordánskem.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory březen-duben 1999.
- Houska M. *ČAOK a Rakousko-arabská obchodní komora.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory září/říjen 1995, str. 1.
- Sborník referátů a informací z Konference o česko-arabských obchodních vztazích v Praze 8. června 1994.*
- Sekce ČAOK pro Spojené arabské emiráty.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory červenec/srpen 1995, str. 1.
- Setkání s arabskými obchodními rady. Z činnosti česko-arabské obchodní komory.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen/červen 1995, str. 1.
- Traboulsi B., *Zpráva o činnosti po mimořádné valné hromadě.* Arabské země Váš obchodní partner, ročník 1, číslo 0, listopad 1999, str. 2.
- Traboulsi B., *Půlstoletí ve službách arabské ekonomiky.* Arabské trhy 5/2000, str. 1.
- Traboulsi B., *Setkání smíšených arabsko-zahraníčních obchodních komor v Tunisu.* Arabské trhy 1/2000, str. 4.
- Traboulsi B., *Z činnosti ČAOK, Návštěva egyptské obchodní mise.* Arabské trhy 2/2000, str. 9.
- Traboulsi B., *Podnikatelská mise do Libanonu,* Arabské trhy 1/2000, str. 3.
- Usnesení Mimořádné valné hromady Česko-arabské obchodní komory ze dne 16. 6. 1999.* Aktuality Česko-arabské obchodní komory květen-červen 1999, str. 1.
- Voleš Ivan, *Návštěva ze Spojených arabských emirátů,* Aktuality Česko-arabské obchodní komory červenec-srpen 1999, str. 1.

Voleš I., *Založena Česko-egyptská podnikatelská rada*. Arabské trhy 2/2000, str. 4.

Wagner Richard, *ČAOK je smíšenou obchodní komorou*, Aktuality Česko-arabské obchodní komory leden-únor 1998, str. 1, 2, 4.

Wagner R. *Alžírská mise byla příležitostí i výzvou*. Aktuality Česko-arabské obchodní komory červenec-srpen 1998, str. 1, 3.

Z činnosti ČAOK, Nové sídlo ČAOK. Arabské trhy 4/2000, str. 10.

Materiály Československé společnosti pro mezinárodní styky:

Československá společnost pro mezinárodní styky - základní informace. Praha, září 1987.

Zpravodaj ČSMS prosinec 1987-leden 1988.

Materiály IEMed (The European Institute of the Mediterranean):

IEMed. Mediterranean Yearbook. European Institute of the Mediterranean (IEMed), Barcelona 2010.

IEMed. Mediterranean Yearbook. European Institute of the Mediterranean (IEMed), Barcelona 2011.

Euromed Survey of Experts and Actors. Assessment of the Euro-Mediterranean Partnership: Perceptions and Realities. Barcelona, May 2010.

Euromed Survey of Experts and Actors. The Euro-Mediterranean Partnership/Union for the Mediterranean and its Economic and Financial Dimension. Barcelona, November 2011.

The Euro-Mediterranean Partnership. A Deeper Insight into the Economic and Financial Dimension. Published by the European Institute of the Mediterranean Coordination: Xavier Aragall, Barcelona, December 2011.

Materiály Moslimské náboženské obce pro Čechy a Moravu a Islámské nadace v Praze:

Deset roků náboženské obce. Vracíme se k původnímu cíli - vybudovat mešitu v Praze. Hlas moslimské náboženské obce pro Čechy a Moravu, ročník 8, čís. 9.-12., prosinec 1944.

Zpráva o činnosti Ústředí muslimských náboženských obcí a organizací v České republice. Hlas, ročník 13, číslo 5-12, listopad 1995.

Zpráva o činnosti ústředí i organizací. Hlas, ročník 16, číslo 7-12, listopad 1998.

Sáňka Vladimír, *Z činnosti Nadace islámského centra v Praze, zahájení provozu v jejím novém sídle*. Hlas, ročník 17, číslo 5-8, srpen 1999.

Uznání Islámu státem. Hlas, ročník 18, číslo 6-8, srpen 2000.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 19, číslo 1-2, únor 2001.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 19, číslo 3-7, červenec 2001.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 20, číslo 1-4, duben 2002.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 20, číslo 5-8, srpen 2002.

Zápis ze schůze v sobotu 23.9.2000. Hlas, ročník 19, číslo 1-2, únor 2001.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 21, číslo 7-10, říjen 2003.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 22, číslo 7-10, říjen 2004.

Sáňka Vladimír, *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*. Hlas, ročník 22, číslo 7-10, říjen 2004.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 25, číslo 5-8, srpen 2007.

Žádost o přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv. Hlas, ročník 25, číslo 1-5, květen 2007.

Sáňka Vladimír, *Zemřel Mohamed Ali Šilhavý*, Hlas, ročník 25, číslo 9-12, prosinec 2007.

Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas, ročník 26, číslo 1-7, srpen 2008.

Lenč Jozef, *Muhammad Ali Šilhavý: Sedemdesiat rokov v službách islámu*. Al-Islám 1/2008.

Brněnská mešita začíná být muslimům malá. Idens.cz 127.03.2008. Al-Islám 1/2008.

Islám stručně. Mlha se rozplývá - 1. část. CD, Islámská nadace v Praze, Blatská 491, Praha 9, praha@muslim.cz, www.islamweb.cz, www.al-islam.cz

Co jest ISLÁM, nakladatelství Ústředí muslimských obcí, Praha, 5. vydání. Islámská nadace v Praze květen 2009.

Otázka víry, nakladatelství Ústředí muslimských obcí, Islámská nadace v Praze 2010.

Islám a křesťanství v Bibli. Z anglického originálu „Islam and Christianity as seen in The Bible“. Vydala organizace Discover Islam, Manama, Bahrajn (www.discoverislam.net). Přeložila Zuzana Amrani. Nakladatelství Ústředí muslimských obcí, Islámská nadace v Praze, Blatská 1491, Praha 9, 2011.

ʿAbd al-ʿAzím, Šaríf, *Ženy v Islámu. Ženy v židovsko-křesťanské tradici. Mýty a realita*. Queens University, Kingston, Ontario, Kanada. Nakladatelství Ústředí muslimských obcí, Islámská nadace v Praze 2010.

Materiály nadace Anna Lindh Foundation:

Anna Lindh Foundation, *How to cope with Diversity at school*. CD, Alexandria 2009.

Gomes Rui, Council of Europe, Directorate of Youth and Sport: *Tools? For? Diversity and Intercultural Dialogue in (non-formal) life-long learning (?)*, ALF Forum 2010, Barcelona 4.-7. března, 2010.

EUROMED Intercultural Trends 2010. The Anna Lindh Report. Anna Lindh Foundation, Bibliotheca Alexandrina, Egypt.

Gallup Europe: *Survey on Cultural Values and Mutual Perceptions in the Euromed Region*. 27th Anna Lindh Foundation Board of Governors: Document for point 2 Agenda: Approval of the Annual Work Plan 2010.

Muslims in Visegrad Countries. Konference české pobočky Nadace Anny Lindhové. Evropský dům, Jungmannova 24, Praha. 28. června 2011. Materiály z konference.

Art and Communication in the Mediterranean. IEMed Barcelona, Spain 2011.

Ecology and Culture. IEMed Barcelona, Spain 2011.

Materiál rakouské nadace pro integraci:

The Austrian Integration Fund at a glance. Fostering Integration. Creating Opportunity. Propagační materiál rakouské nadace pro integraci. Wien, Austrian Integration Fund. www.integrationsfonds.at

Materiály Společnosti československo-arabské 1991-1992:

Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992, str. 8.

Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992.

Informácia o činnosti Združenia priateľov Tunisu za rok 1991 a I. polrok 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992, str. 11-12.

Jemen před a po sjednocení. Jemenské proměny. Jemenský sborník 1/1992. Společnost československo-arabská, Sdružení přátel Jemenu. Středisko didaktických prostředků ILF Praha v nákladu 200 výtisků.

Materiály Společnosti česko-arabské 1992-2012:

Zpráva o činnosti Společnosti čs.-arabské od ustavující valné hromady do 31.12.1991. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 1/1992.

Zpráva o činnosti za 1. pololetí r. 1992. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské 2/1992.

Hrušková M., *Výroční zpráva Společnosti česko-arabské přednesená na valné hromadě dne 27.1.1993 místopředsdkyní spol. Ing. M. Hruškovou*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1993, str. 10-13.

Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1993*. *Zpráva o činnosti vzata na vědomí předsednictvem SČA 1.6.1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1993.

Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti česko-arabské za 2. pololetí r. 1993*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1994.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za r. 1993 přednesená na valné hromadě 21.2.1993. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1994, str. 4-9.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1994. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1994, str. 6-7.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1994 přednesená místopředsedou Společnosti Ing. Ivanem Volešem, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1995, str. 4-11.

Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské za 1. pololetí 1995. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1995, str. 4-5.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1995 přednesená jejím místopředsedou Ing. Ivanem Volešem. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1996, str. 6-11.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od valné hromady do 31. května 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1996, str. 5-8.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc září, říjen, listopad a prosinec 1996. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 5-10.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské od poslední valné hromady přednesená místopředsedou Ing. Ivanem Volešem, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1997, str. 4-9.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za první pololetí 1997. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 3/1997, str. 3-5.

Voleš I., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 1997 a plán činnosti na rok 1998*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 1/1998, str. 3-8.

Hrušková M., *Informace o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, od valné hromady do konce května 1998 (6. května 1998)*. Bulletin Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky 2/1998, str. 2-4.

Voleš I., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1998*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 8-13.

Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 28. 1. 1999, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1999, str. 13-14.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíc leden až květen 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 3-5.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 1999*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 3-5.

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 1999, přednesená předsedou Ing. Josefem Regnerem na valné hromadě dne 26. 1. 2000, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 1/2000, str. 3-5.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od února do 15. května 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000, str. 3-5.

Houska M., *Společnost česko-arabská 1990–2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2000.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky od 15. května 2000 do konce měsíce srpna 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 3-5.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od 22. srpna do 3. listopadu 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2000, str. 3-5.

Gombár E., *Vzpomínkový akt k úmrtí Háfize al-Asada*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko – arabské 3/2000, str. 30-31.

Informace o nejbližších akcích. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 31.

Ing. Josef Regner: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2000*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2001, str. 12-16.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období leden až květen 2001)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2001, str. 3-6.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky (Zpráva obsahuje informace o činnosti obou společností za období od května do 10. září 2001)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 3-6.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí r. 2001*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 3-5.

Ing. Josef Regner-předseda SČA: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2001 a projekty na rok 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2002, str. 3-7.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za 1. pololetí roku 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 3-6.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období od června do září 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, str. 3-5.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2002*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 5-7.

Základní informace o činnosti agentury Babylon. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002.

Josef Regner - předseda Společnosti česko-arabské: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za rok 2002*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2003, str. 7-9.

Ing. Marie Hrušková: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až duben 2003*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2003, str. 3-5.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období květen až srpen 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2003, str. 3-5.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2003*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004, str. 7-9.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 3-6.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období červenec, srpen a září 2004*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 3-4.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí 2004*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 9.

Výňatek z projevu Chargé d'Affaires Státu Palestina Jamal Al-Jamala na shromáždění konaném v Praze při příležitosti Mezinárodního dne Solidarity s palestinským lidem dne 30. listopadu 2004. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2004, str. 12.

Houska M., *Setkání s iráckým ministrem kultury Mufidem al-Džazairím*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 27-28.

Regner J., *Ohlédnutí za úspěšnou obchodní misí v Kuvajtu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004, str. 26.

Josef Regner a Marie Hrušková: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2004 a projekty na rok 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2005, str. 3-6.

Pavla Začalová, SPA, SČA, *I Brno žije arabskou hudbou, poezií a gastronomií*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 34-35.

Marie Hrušková, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za 2. pololetí 2005*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, str. 5-7.

Josef Regner a Marie Hrušková: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2005 a projekty Společnosti a jednotlivých Sdružení na rok 2006*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 9-14.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za období leden až květen 2006*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2006, str. 3-5.

Milena Zeithamlová, Miroslav Houska: *Z činnosti Společnosti česko-arabské*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 5-8.

Šmerdová Markéta, *Arabské kulturní dny v Brně*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 10-11.

Ing. Josef Regner - předseda Společnosti česko-arabské: *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské v roce 2006 a výhled činnosti na rok 2007*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 7-9.

Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské konané dne 1. února 2007, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 10.

Dny arabské kultury v Českých Budějovicích, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 40.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2008, str. 5-6.

Usnesení Valné hromady SČA konané 5. února 2008, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008 str. 13.

Kamil-Hassanová Zdeňka (předsedkyně Sudanese Czech a Slovak Friendship Society, Khartoum, Sudan) *Historie Sdružení súdánsko-československého přátelství*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2008.

Hrušková M., *Zpráva o činnosti za první pololetí 2008*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3-4/2008, str. 3-6.

Usnesení Valné hromady Společnosti česko-arabské ze dne 12. 2. 2009, Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 3.

Výtah ze zprávy o činnosti Společnosti česko-arabské ze dne 12. 2. 2009. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009, str. 6.

Tesař Rostislav, *Z činnosti pobočky Brno*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 5.

Regner Josef, *Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské za r. 2010*, Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2011 str. 3.

Syrská velvyslankyně se rozloučila s Prahou. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011.

Narativní prameny:

Budovec Václav z Budova, *Antialkorán*. Praha, Odeon 1989.

Captain Lyon G. F., *A Narrative of Travels in Northern Africa in the years 1818-20*. London, Darf Publishers Ltd. 1985.

Al-Ghazzálí Abú Hámíd. *Zachránce bloudícího*. Praha, Vyšehrad 2005.

Gülen Fethullah M., *Lásky a tolerance. Vstříc globální civilizaci*. S předmluvou Thomase Michaela. Seda Ozalit. Istanbul 2011.

Alighieri Dante, *Peklo*. Praha, Academia 2007.

Hérodotos, *Dějiny*. Praha, Odeon 1972.

Chátamí Mohammad, *Islám, dialog a občanská společnost*. Praha, Velvyslanectví Iránské islámské republiky 2001.

Ibn Rušd (Averroes), *Rozhodné pojednání o vztahu náboženství a filosofie*. Praha, Academia 2012.

Ibn Tufajl Abú Bakr, *Živý, syn bdícího. Příběh filosofa samouka Risálat Hajj Ibn Jaqzán*. Praha, Academia 2011.

Laertios Diogenés, *Životy, názory a výroky proslulých filozofů*. Pelhřimov 1995.

Lane Edward William, *Manners and Customs of the Modern Egyptians, written during the years 1833-1835*. London, Darf Publishers Ltd. 1986.

Neruda Jan, *Obrazy z ciziny. Dílo Jana Nerudy V*. Praha, nakladatelé Kvasnička a Hampl 1923.

Příhody Václava Vratislava z Mitrovic. Praha. Československý spisovatel 1950.

Paprocký z Hlohol Bartoloměj, *O válce turecké a jiné příběhy*. Výbor z Diadochu. Praha, Odeon 1982.

Sallustius Gaius Crispus, *Catilinovo spiknutí a válka s Jugurtou*. Praha, Naše vojsko 1988.

Vico Giambattista, *Základy nové vědy o společné přirozenosti národů*. Praha, Academia 1991.

Voltaire, *Spisy Voltairovy - svazek druhý (Zaira, Verše, Výběr z prací dějepisných, korespondence)*. Praha, Odeon 1974.

Voltaire, *O Mohamedovi*. Voltaire - Myslitel a bojovník II, Církev - stát a právo. Praha, Státní nakl. politické literatury 1957.

Literatura

Monografie:

- Ackerman Gerald M., *The Life and Work of Jean-Léon Gérôme*, London, ACR Edition Internationale 1986.
- Al Jawahiri (Muhammad Mahdí Al-Džawáhiri) největší básník moderní doby Iráku a všech Arabů*. Praha, Nakladatel Centrum Al-Jawahiri pro kulturní výměnu, Vydavatel Agentura Babylon 2007.
- Arabské jaro rok poté. Naděje nebo zklamání?*. Sborník textů. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP) č. 98/2012.
- Bareš Ladislav, Gombár Eduard, Veselý Rudolf, *Dějiny Egypta*, Praha, Lidové noviny 2009.
- Barša Pavel, *Západ a islamismus, Střet civilizací nebo dialog kultur?*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2001.
- Barša Pavel, *Orientálcova vzpoura a další texty z let 2003–2011*. Praha, Nakladatelství Dokořán ve spolupráci s Ústavem mezinárodních vztahů 2011.
- Baršová Andrea, Barša Pavel, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Mezinárodní politologický ústav, Brno 2005.
- Bárta Miroslav, Kovář Martin a kol., *Kolaps a regenerace: Cesty civilizací a kultur. Minulost, současnost a budoucnost komplexních společností*. Praha, Academia 2011.
- Bauer Karl Johannes, Alois Musil - *Wahrheitssucher in der Wüste*, Wien, Böhlau Verlag GmbH 1989.
- Bečka Jiří, Mendel Miloš, *Islám a České země*. Olomouc, Votobia 1998.
- Blanka Matragi*. Přípravila Michaela Zindelová. Praha, Lidové noviny 2006.
- Bogdanov Ivan, *Avicenna*. Praha, Avicenum 1978.
- Bondy Egon, *Antická filosofie. Poznámky k dějinám filozofie*, 3. díl, Praha, Vokno 1994.
- Bortollato Luigina Rossi, *Delacroix*, Milano, Rizzoli 1972.
- Budil I. T., Fliedr B., Halík T., Hekrdla M., Komárek St., Krejčí O., Kropáček L., Mendel M., Nálevka Vl., Zbořil Zd., *Žhavé sondy deseti autorů - Střet civilizací?* Edice Nové směry, sv. 3. Praha, Evropský literární klub 2002.
- Bureš Jaroslav (ed.), *Muslims in Visegrad*. Praha, Ústav mezinárodních vztahů 2011.
- Buruma Ian, Margalit Avishai, *Okcidentalismus, Západ očima nepřátel*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2005 (Z anglického originálu *Occidentalism, The West in the Eyes of Its Enemies*. New York, Penguin Press 2004).
- Cardini Franco, *Evropa a Islám*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2004.
- Carollová Jill B., *Dialog civilizací. Gülenovy islámské ideály a humanistický diskurz*. Istanbul.
- Caso Eduardo Dizey, *Les Orientalistes de L'Ecole Espagnole*. Paris, ACR Edition Internationale 1997.
- Červenková Denisa, Rethmann Albert-Peter, *Islám v českých zemích*. Praha, Vyšehrad 2009.
- De Libera Alain, *Středověká filosofie. Byzantská, islámská, židovská a latinská filosofie*. Praha, Oikumené 2001.
- Dizey Caso Eduardo, *Les orientalistes de l'école Espagnole*. Paris, ACR Edition Internationale 1997.
- Drbohlav Dušan a kol., *Migrace a (i)migranti v Česku, Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2010.
- Dziekan M. Marek, *Dzieje kultury arabskiej*. Warszawa, Wydawnictwo naukowe PWN 2008.
- Festugière A.-J., *Epikúros a jeho bohové*. Praha, Oikúmené 1996.
- Filipský Jan (ed.), *Kdo byl kdo. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha, Libri 1999.
- Fleissig Jiří, Bahbhouh Charif, *Malá encyklopedie islámu*. Praha, Dar Ibn Rushd 1993.
- Frouzová Magdaléna, Al Oukla Jana, Procházková Petra, Jazairiová Pavla, Al-Nakkáš Farída, Von Vrangler Cornelia, Hejlová Simona, Malá Miroslava, Gojzdová Markéta, Abraham Katy, Günes Ayata Aishe, *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě*. Praha, Vyšehrad 2005.
- Frouzová Magdaléna, Szecepanikova Alice, Schröm Oliver, Procházková Petra, Boubeker Amel, Kimberly Aydin, *Mříže v ráji. Muslimské ženy v Evropě*. Praha, Vyšehrad 2006.
- Fontes rerum, *Co můžeme čekat od lidových revolucí v arabském světě (Prosperitu a demokracii, statisíce uprchlíků, chaos, islamismus anebo rozpadlé státy a la Somálsko?)*. Sborník textů ze semináře konaného 10. března 2011 v Praze. Dráchov 2011.
- Fukuyama Francis, *Konec dějin a poslední člověk*. Praha, Rybka Publishers 2002.

Gombár Eduard, *Úvod do dějin islámských zemí*. Praha, Najáda 1994.

Gülen Fethullah, *Vstříc globální civilizaci Lásky a Tolerance*, Istanbul, Seda Ozalit 2011.

Haja Martina, Wimmer Günther, *Les Orientalistes des Écoles Allemande et Autrichienne*. Paris, ACR Edition Internationale 2000.

Hegyí Klára, Zimányi Vera, *The Ottoman Empire in Europe*. Budapest, Corvina Kiadó 1986.

Heuberger Valeria, Ilming Heinz, *Bosnien-Herzegovina 1878-1918*. Christian Brandstätter Verlag, Wien 1994.

Hlaváčová Simona, *Islám ve Spojených státech amerických*. Brno, Masarykova univerzita 2008.

Hourani Albert, *Islam in European Thought*. Cambridge University Press 1991.

Hourani Albert, *Dějiny arabského světa od 7. století po současnost* (A History of the Arab Peoples). Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2010.

Huntington Samuel P., *Střet civilizací*. Praha, Rybka Publishers 2001.

Jak starí Čechové poznávali svět. Praha, Vyšehrad 1984.

Janda Alexander, Leitner Norbert, Vogl Mathias, *Chechens in the European Union*. Vienna, Österreichische Integrationsfonds/Austrian Federal Ministry of the Interior 2008.

Juler Caroline, *Les orientalistes de l'école italienne*. Paris, ACR Edition Internationale 1987.

Kdo byl kdo - čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté. Praha, Libri 1999.

Khirdayer Emire, *Arabský svět - jiná planeta?* Praha, Mladá fronta 2011.

Klapetek Martin, *Muslimské organizace v Německu, Rakousku a Švýcarsku. Význam náboženství jako identifikačního prvku při integraci do západních společností*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2011.

Kopčan Vojtech, *Turecké nebezpečenstvo na Slovensku*. Bratislava, Veda 1986.

Kopčan Vojtech, Krajčovičová Klára, *Slovensko v tieni polmesiaca*. Bratislava, Osveta 1983.

Krejčí Oskar, *Válka*. Praha, Professional Publishing 2010.

Kropáček Luboš, *Islám a Západ*. Praha, Vyšehrad 2002.

Kropáček Luboš, *Duchovní cesty islámu*. Praha, Vyšehrad 1992.

Küng Hans, van Ess Josef, *Křesťanství a islám*. Praha, Vyšehrad 1998.

Lane Edward William, *Manners and Customs of the Modern Egyptians*, London, Darf Publ. 1986.

Laqueur Walter, *Poslední dny Evropy. Humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie?* Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2006.

Lehmannová Zuzana a kol., *Paradigma kultur*. Plzeň, Nakl. Aleš Čeněk 2010.

Lewis Bernard, *Dějiny Blízkého východu*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1997.

Lewis Bernard, *The Middle East and the West*. New York, Harper & Row, Publishers 1964.

Lewis Bernard, *The Arabs in History*. London, Hutchinson 1970.

Long Anthony A., *Hellénistická filosofie. Stoikové, epikurejci, skeptikové*. Praha, Oikúmené 2003.

L'opera completa di Delacroix. Milano, Rizzoli 1972.

Lyon George Francis, *Travels in Northern Africa*, London, Darf Publishers 1985.

Machovec Dušan, *Dějiny antické filozofie*, Jinočany H&H 1993.

Matragi Blanka, *Literární biografie*. Praha, Lidové noviny 2006.

Mendel Miloš, Ostránský Bronislav, Rataj Tomáš, *Islám v srdci Evropy*, Praha, Academia 2007.

Muther Richard, *Dějiny malířství*. Svazek III - 18. a 19. století. Praha, Šolc a Šimáček 1909.

Navrátilová Hana, *Egypt v České kultuře přelomu 19. a 20. století*. Praha, Set Out 2001.

Pedziwiatr Konrad, *Od islamu imigrantów do islamu obywateli*. Kraków, NOMOS 2007.

Pirický Gabriel, *Restrictive Legislation towards Numerically Small Religions in Slovakia: the Case of the Muslim Community. Postdoctoral research fellow at the Institute of Oriental Studies*. Bratislava, Slovak Academy of Sciences 2010.

Pirický Gabriel, *Islam v Turecku. Fethullah Gülen a Nurcuovia*. Trnava, Univerzita sv. Cyrila a Metoda 2004.

Pokorný Jaroslav, *Dante*. Edice Portréty. Praha, Orbis 1966.

Pokorný Petr, *Řecké dědictví v Orientu (Helénismus v Egyptě a Sýrii)*. Praha, Oikúmené 1993.

Radius Emilio, *Ingres*, Rizzoli, Milano 1968.

Robinson Francis, *Svět islámu*, Praha, Knižní klub 1996.

Rodinson Maxime, *Europe and Mystique of Islam*. London, I. B. Tauris 1988.

Rodríguez Magda Rosa María, *Neexistující Al-Andalus. Jak intelektuálové znovu vymýšlejí islám*. Brno, Nakl. L. Marek 2010.

- Rypka Jan a kol., *Dějiny perské a tádžické literatury*, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1956.
- Said Edward W., *Orientalismus, Západní koncepce Orientu*. Praha, Paseka 2008.
- Said Edward W., *Covering Islam*. New York, Pantheon Books 1981.
- Said Edward W., *Orientalism*. New York, Vintage Books 1979.
- Sarazin Thilo, *Německo páchá sebevraždu. Jak dáváme svou zemi všanc*. Praha, Academia 2011.
- Scheu Harald Christian (ed.), *Migrace a kulturní konflikty*. Praha, Auditorium 2011.
- Sharples R.V., *Stoics, Epicureans and Sceptics. An Introduction to Hellenistic Philosophy*, London 1996.
- Slobodník Martin, Pirický Gabriel, *Fascinácia a (ne)poznatie: Kultúrne strety západu avýchodu*. Bratislava, Chronos 2003.
- Smoláriková Květa, *Antická Libye*, Praha, Foto-grafika 2006.
- Soukup Václav, *Dějiny antropologie*. Praha, Karolinum 2004.
- Spencer Robert, *Islám bez závoje. Zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*. Doslov Zdeněk Müller. Praha, Nakladatelství Triton 2006.
- Spengler Oswald, *Zánik Západu. Obrysy morfologie světových dějin*. Praha, Academia 2011.
- Svatý Korán*, český překlad, význam a komentář s rejstříkem veršů. Praha, Nakl. AMS, 2000.
- Svoboda Ludvík, Varcl Ladislav, Vidman Ladislav a kol., *Encyklopedie Antiky*. Praha, Academia 1974.
- Šabacká Yvona: *Konflikt a politika velmocí na Blízkém východě. Libanon – bitevní pole velmocí*. Plzeň, Nakl. Aleš Čeněk 2011.
- Sharpová Eva a kol., *Máme se bát islámu? Západ a islám*. Praha, Revue Prostor 2006.
- Šubrt Jiří, Árnason Johann Páll, *Kultury, civilizace, světový systém*. Praha, Karolinum 2010.
- Thornton Lynne, *The Orientalist, Painter-Travellers 1828-1908*. Paris, ACR Edition Internationale 1983.
- Uherek Zdeněk, Hošková Simona, Otčenášek Jaroslav, *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. Praha, Etnologický ústav AV ČR 2002.
- Variace na Korán. Islám v diaspoře*. Praha, Orientální ústav AV ČR 1999.
- Verrier Michelle, *The Orientalists*. London Academy Edition 1979.
- Veselý Rudolf (ed.), *Alois Musil, český vědec světového jména*. Praha, Nakl. GLOBE 1995.
- Veselý Zdeněk (ed.), *Etnická různorodost jako zdroj konfliktů*. Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka 2005.
- Wheatcroft Andrew: *Nepřítel před branami. Habsburkové a Osmané v bitvě o Evropu*. Praha, Nakladatelství Slovart 2010.
- Wheatcroft Andrew, *Nevěřící. Střety křesťanstva s islámem v letech 638–2002*. Brno. Nakladatelství BB/art 2006.
- Ženka Josef a kol., *Středomoří v dějinách*. Praha, Karolinum 2012.

Články a studie

- Al Jassani Rawa, *Al-Džawáhirí v Praze, z Prahy a o Praze*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2009.
- Al-Nabulsi Mohammad, *Arabové milují Prahu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005.
- Al-Radhi Madžid, *Muhammad Mahdí al-Džawáhirí*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 1/2008.
- Bašovská Adriana, *Středomoří a Evropská unie: barcelonský proces ve vývoji*. Mezinárodní politika 4/2007, str. 19-21.
- Břeská Jana, *Muslimské Španělsko a Sicílie, v čem si byly podobné a v čem se lišily*. Občasník, listopad 2008, Alois Musil. Opus Arabicum, Praha 2008.
- Bureš Jaroslav, *Seminář EU - Středomoří - střední Evropa* (Ústav mezinárodních vztahů dne 7.11.1996). Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1996, str. 25-26.
- Bureš Jaroslav, *Barcelonská deklarace a evro-středomořské partnerství*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1997, str.13-15.
- Bureš Jaroslav, *Evro-středomořské partnerství v kulturní oblasti a Česká republika*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/1998, str. 30-32.

- Bureš Jaroslav, *Euro-mediterránní konference v Palermu*, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1998, str. 12-14.
- Bureš Jaroslav, *Třetí evro-středomořská ministerská konference ve Stuttgartu (15.-16.4.1999)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/1999, str. 18-24.
- Bureš Jaroslav, *Euro-středomořské partnerství pět let po barcelonské konferenci*. Mezinárodní politika 11/2000, str. 4-6.
- Bureš Jaroslav, *Současný vývoj evro-středomořského partnerství*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2001, str. 13-15.
- Bureš Jaroslav, *Perspektivy barcelonského procesu v kontextu českých hospodářských a zahraničně politických zájmů*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2001, str. 11-14.
- Bureš Jaroslav, *Hlavní přínos 5. řádné euro-středomořské konference ve Valencii*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2002, str. 16-21.
- Bureš Jaroslav, *Členství ČR v EU a středomořská dimenze*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2004, str. 10-14.
- Bureš Jaroslav, *Dialog kultur a civilizací v režii nově vzniklé Nadace Anny Lindhové*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2-3/2005, str. 9.
- Bureš Jaroslav, *Barcelonský euro-středomořský summit a jeho význam*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2006, str. 20-23.
- Bureš Jaroslav, *Nadace Anna Lindhová pro dialog kultur a posilování náboženské tolerance*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2007, str. 31-32.
- Bureš Jaroslav, *Nadace Anna Lindhová a euro-středomořský dialog v České republice*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 30-31.
- Bureš Jaroslav, *Euro-středomořské kulturní trendy ve Zprávě Nadace Anny Lindhové*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 15-17.
- Bureš Jaroslav, *Nové zaměření a úkoly Nadace Anny Lindhové*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2013, str. 29.
- Cameron podráždil muslimy. Hospodářské noviny 7.2.2011.
- Černý Karel, *Blízkovýchodní obraz Spojených států*, Nový Orient, 2009, č. 4, str. 2-6.
- Černý Karel, *Američtí muslimové: Relevantní inspirace pro Evropu?* Nový Orient, 2010, č. 1, str. 2-6.
- Černý Karel, *Facebooková generace jako motor arabských revolucí*. Nový Orient, 2011, č. 4, str. 2-6.
- Děkanovská Kateřina, *Křesťané a muslimové v Belgii - opatrná symbióza*. Nový Orient, 2010, č. 3, str. 9-13.
- Doležal Jiří X., *Teror může začít již zítra*. Reflex 35/2012.
- Fiala Jaroslav, *Asimilace nebo občanská integrace? Muslimští přistěhovalci a dilema integračních politik ve Velké Británii a Francii*. Nový Orient, 2008, č. 4, str. 2-5.
- Giegerich Wolfgang. *Islámský terorismus*. In: *Máme se bát islámu? Západ a islám*, Revue Prostor 2006, str. 191.
- Gombár Eduard, *Vědecký význam Napoleonovy expedice do Egypta*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 9-11.
- Gombár Eduard, *Demokratické tradice a arabské revoluce 2011*, Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 18.
- Gombár Eduard, Matulíková Zoja, *Manārat Lednice. Athar tārīchī hāmm fī džanūb Mūrāfijā tahta ri'ājat al-Jūniskū* (Minaret Lednice. Významná památka UNESCO na Jižní Moravě). Al-hajāt at-tšīkīja - Český život, 2002, č. 3.
- Gombárová Jana, *Starověký Egypt v lázních Luhačovice*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2000, str. 23-25.
- Gombárová Jana, *Sýrie - země památek a tradic. Výstava fotografií v kulturním domě Elektra v Luhačovicích (18. června - 9. července 2001)*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2001, str. 21.
- Gombárová Jana, *Evropský projekt Mládež v Mikulově - Multikulturní dimenze jižní Moravy*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 2/2008, str. 31.
- Gombárová Jana, *Fórum nadace Anna Lindh Foundation 2010 v Barceloně*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2010, str. 5-7.
- Gombárová Jana, *Muslims in Visegrad*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 65.

Greger David, Černý Karel, *Mladí evropští muslimové a jejich pohled na spravedlnost ve školách i společnosti*. Praha, Nový Orient, 2010, č. 3, str. 2-8.

Hajský Jaromír, *Zesnul veliký arabský básník a věrný milovník Prahy Muhammad Mahdi al-Džawahiri*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1997.

Henek Ladislav: *Evropa na pokraji velkého průřvihu*, Hospodářské noviny 22.2.2011.

Horká Dana, *Zamyšlení nad problémem ústavnosti případného zákazu nošení burky (příp. i šátku) při jednání v úředním styku v České republice*. Bulletin Společnosti česko-arabské 1/2011, str. 26-32.

Hraje se hra fundamentalistů“. Debata o integraci menšiny se v Německu zužuje na jeden atribut: víru, tvrdí jeden ze šéfů Zelených Cem Özdemir. Lidové noviny, 3.10.2011, str. 7.

Hulínová Beáta, *Študiijný pobyt v porevolučnej Káhire*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2011, str. 54-57.

Klapetek Martin, *Muslimské organizace na území současného Rakouska*, Nový Orient, 20094, č. 4, str. 12-15.

Klapetek Martin, *Z dějin vztahů německých zemí s islámem*. Nový Orient, 2010, č. 1, str. 14-17.

Kropáček Luboš, *Náš vztah k islámu a islámskému světu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské č. 2/1996.

Lannon Erwan, *Status and progress of the Union for the Mediterranean in 2010. The UfM Projects in the fields of infrastructures, civil protection and higher education: state of play*. The Euro-mediterranean Partnership. A deeper insight into the economic and financial dimension. Documents IEMed, December 2011, str. 21.

Mendel Miloš, *Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945)*. Studie Orientálního ústavu AV ČR, IV/1996/2.

Mezi Němci se šíří silná skepse vůči Evropské unii, Hospodářské noviny 23.5.2011, str. 8.

Nálevka V., *Úvod*, in *Žhavé sondy deseti autorů - Strět civilizací?* str. 12-13.

Němec P., *České firmy se vracejí do Libye. V minulosti pracovaly v Libyi stovky českých expertů*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/2004

Odry Tomáš, *Dočasné pozastavení sankcí OSN vůči Libyi - vyšetřování pokračuje*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/1999, str. 21-22.

Oliverius Jaroslav, *Významný básnický hlas z Jemenu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2002, str. 25-26.

Ostřanský Bronislav, *Nemuslimové by neměli bezmyšlenkovitě přenášet vlastní vnímání světa na muslimy*. Al-islám, září-říjen, str. 1-2.

Petráš René, *Migrace pro roce 1989*. In: Scheu Herald Christian, *Migrace a kulturní konflikty*. Praha, Auditorium 2011.

Poláček Josef, *Kulturní význam otevření centra Al-Jawahiri v Praze*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2002, s. 17-18.

Popovová Klára, *Islamofobie, pozůstatek staletých rozepří? Současná situace vztahu Evropanů k islámu*. Nový Orient, 2011, č. 4, str. 12-15.

Prokeš Miloslav, Čapek Václav, *Patnáctileté výročí války v Perském zálivu*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2005, s. 36.

První česká mešita v českých zemích nesměla mít minaret. Právo 3.7.1998.

Putna C. Martin, *Zánik Západu jakožto heslo, svědectví o době a kniha na průsečíku - doslov ke knize Sáňka Vladimír, Evropa a Islám na cestě k sblížení*. In: Sborník CEP č. 48/2006 „Islám v Evropě - obohacení, nebo nebezpečí?“, červen 2006.

Řekové zavřou imigranty do plovoucích věznic. Hospodářské noviny 6.1.2011.

Sarrazinovo biologické panoptikum. Hospodářské noviny 6.9.2010.

Sládek Jiří, *Nizozemci povolí rituální zabíjení zvířat, ale za přísných podmínek*. Hospodářské noviny 13.6.2012.

Suchardová Hana, *Anna Lindh Foundation: Kultura je nástroj*. Bulletin Společnosti česko-arabské 2/2009, str. 13-14.

Svášková Tereza, *Dár Mar Músá al-Habaší, Velbloud, na cestě islámským světem*, 1/2011, str. 17-19.

Systém zdravotního zabezpečení v Libyjské arabské džamahirii a jeho úspěchy. Přednášky Dr. Chálida Muhammada Al-Álima, Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 1/997, str. 38-40.

Šedivá Božena, *Libye, jak ji málokdo zná*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/2006, str. 43.

Šedivý Miroslav, *Kníže Metternich a Orient*, Nový Orient, 2009, č. 4, str. 27-30.

Šerý V., *Spolupráce s Alžírskou demokratickou a lidovou republikou na úseku zdravotnictví*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 4/1999, str. 6-7.

Ševela Vladimír, *Vyznavači proroka Mohameda žijí i v Čechách*. MF 4.10.1993.

Šilhavý Mohamed Ali, *Návrat do středověku?* Hlas, ročník 16, číslo 1-3, březen 1998.

Valtrová Jana, *Saraceni ve zprávách evropských středověkých misionářů v Asii*. Nový Orient, 2010, č. 2, str. 18-23.

Vavrková Eva, Javora Stanislav, *Arabský svět na Videňské*. Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské 3/2004.

Wagner Richard (Prchal Miroslav), *Prostá výměna zboží už dnes nestačí. Česko-arabská obchodní výměna má ve svých orgánech i arabské podnikatele*. Hospodářské noviny 29.1.1998, Světové trhy, str. 26.

Weigl Jiří, *Arabské jaro - iluze a skutečnost*. Arabské jaro rok poté. Naděje nebo zklamání?. Sborník textů. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP) č. 98/2012, str. 11-16.

Žantovský Michael, *Střízlivé proroctví Samuela Huntingtona*, in: Huntington, *Střet civilizací*. Praha 2001, str. 101-102.

Ženka, J., *Háfiz Abd ur-Rahmán El-Bohémi*. Nový Orient 2011, č. 3, str. 44-47.

Disertační a diplomové práce

Břeská Jana, *Muslimové v současném Španělsku a španělský oficiální islám*. Doktorská disertační práce. Praha, Univerzita Karlova, Ústav Blízkého východu a Afriky 2007.

Černý Martin, *Integrace muslimů v České republice a ve vybraných zemích EU*. Diplomová práce. Praha, Vysoká škola finanční a správní 2011.

Fried Petr, *Muslimská identita a její dopady na výkon správy vybraných zemí multikulturní Evropy*. Diplomová práce. Praha, Vysoká škola finanční a správní 2011

Šnajdauf Jan, *Arabské národnostní menšiny v Německu* (diplomová práce). Praha, Univerzita Karlova, Ústav Blízkého východu a Afriky 2006.

Periodika

Aktuality Česko-arabské obchodní komory, 1995-1999.

Arabské trhy, 2000-2001.

Arabské země: Váš obchodní partner, ročník 1, číslo 0, listopad 1999.

Al-Islám. Bulletin o islámu a muslimech. Září-říjen 2011. Vydává Islámská nadácia na Slovensku, Bratislava Slovenská republika. www.islamweb.sk

Bulletin Společnosti česko-arabské, 2009-2012.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské, 1993-2008.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti československo-arabské, 1992.

Časopis Velbloud, na cestě islámským světem, *Levanta*. Ročník 4, číslo 1/2011.

Časopis Velbloud, na cestě islámským světem, *Saúdská Arábie*. Ročník 4, číslo 2/2011.

Hlas Moslimské náboženské obce pro Československo, 1937-1938

Hlas Moslimské náboženské obce pro Čechy a Moravu, 1939-1944

Hlas Ústředí muslimských obcí v České republice, 1992-2012.

Občasník, listopad 2008. Praha, Opus Arabicum 2008. Redakce Tomáš Sadílek.

The Anna Lindh Review 2005-2011. Alexandria - Egypt 2011.

Výstavy, prezentace, materiály ke konferencím

Abram Ute, „*Pflege in einer multikulturellen Gesellschaft*“ *Interkulturelle Kompetenz und kultursensible Pflege*“ (Péče v multikulturní společnosti: Interkulturní kompetence a kulturně citlivá péče). Praha, Vysoká škola zdravotnická - květen 2007.

Bareš Ladislav, Bárta Miroslav, Krejčí Jaromír, Macková Adéla, Mlynářová Jana, Onderka Pavel, Suková Lenka. *Odkrývání starého Egypta. Katalog výstavy k 50. výročí založení Českého egyptologického ústavu FFUK*. Vydal Úřad vlády České republiky 2008 pod záštitou předsedy vlády ČR Mirka Topolánka.

Diseminační konference 15 let Programu Leonardo da Vinci (Praha 21.-22. října 2010).

Egyptský večer (Egyptian Evening). Pozvánka na akci. Vytiskla Společnost česko-arabská. Praha 1994.

Elsheikh Mahmoud Salem, *Historical prejudices to overcome*. Referát pro Baky International Humanitarian Forum, October 4-5, 2012.

Janyška Petr, *Francie tváří v tvář islámu, přistěhovalectví a integraci (přednáška s diskusí)*. Ústav mezinárodních vztahů 2.3.2006.

Kolektiv autorů. *Ošetrovatelství v multikulturní společnosti*. Sborník z konference. 8. mezinárodní konference. Praha 10.-11. května 2007. Vydala Vysoká škola zdravotnická, o.p.s., Duškova 7, Praha 5 v nakladatelství SetOut, Praha 2007.

Kolektiv autorů. *Sociokulturní kontexty v ošetrovatelství a porodní asistenci, příspěvek k podpoře humánnější péče o člověka*. Sborník z konference I.-II. Univerzita Palackého v Olomouci, Lékařská fakulta - Ústav teorie a praxe ošetrovatelství Olomouc, ČR. Univerzita Komenského v Bratislavě, Jesseniova lékařská fakulta v Martine, Ústav ošetrovatelstva, Ústav nelekárských študijních programů Martin, SR. Vydala Univerzita Palackého v Olomoci 2006.

Kolektiv autorů. *Cesta k modernímu ošetrovatelství VIII. Ročník*. Sborník příspěvků z konference 21.-22.září 2006.

Mezinárodní setkání „Vzájemná komunikace=lepší integrace“. Radniční klub Staroměstské radnice, Staroměstské nám. 3/1, Praha - Staré Město 17.3.-18.3.2010. Realizátorem setkání bylo Občanské sdružení Slovo 21. Projekt byl spolufinancován z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Mezinárodní konference, diskuse a workshopy „Státní politika a integrace migrantů do společnosti“. Goethe institut Praha, středa 4. 5. 2011. Konference pořádána v rámci projektů MIPEX a FLEXI-IN-SECURITY. Pořadatelé projektu: Goethe institut, British Council a Multikulturní centrum Praha, pod záštitou místopředsedkyně Senátu Parlamentu ČR PaedDr. Aleny Gajdůškové.

Smiedeberg Yvonne, *OASE Berlin - Arrival - Young refugees in Berlin*. Mezinárodní setkání „Vzájemná komunikace=lepší integrace“, 17.-18. 3. 2010, Praha.

Svět islámského umění. Katalog výstavy ze sbírek Náprstkova muzea, Národního muzea v Praze. Muzeum Podkrkonoší 1997. Autor textu: Mgr. Markéta Procházková, grafická úprava: Hana Janoušková.

Svět knihy. 17. mezinárodní knižní veletrh a literární festival věnovaný literatuře arabského světa. Čestný host Království Saúdské Arábie. Praha 12.-15.5.2011. Program veletrhu, aktivity čestného hosta. Čestný host: Království Saúdské Arábie.

Sinz Ulrike, *Multicultural Societies - a Critical Inventory, Hélios Minimum Wuppertal, Bundes Republic Deutschland (Multikulturní společnosti - reflexe)*. Praha, Vysoká škola zdravotnická - květen 2007.

Internetové zdroje

Madridem začala "arabská revolta" Evropy, zní z ulic. 4.6.2011, 21:30 Autor: Aktuálně.cz - Ekonomika | Kategorie: Ekonomika | Štítky: ekonomické zprávy, ekonomika, zprávy

Tunisko: sebevraždy upálením a desítky obětí nepokojů, 11.1.2011, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=687701>

Nový egyptský prezident má doma silné nepřátele, 4.7.2012, http://zpravy.idnes.cz/-fu5-/kavarna.aspx?c=A120704_084438_kavarna_chu

Egyptský prezident bere v zemi moc do svých rukou, 12.8.2012, <http://www.ceska televize.cz/ct24/svet/191784->

Egypt požádal MMF o půjčku 4,8 miliardy dolarů, 22.08.2012, http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/831218&id_seznam=304

Uprchlíci utekli z italského tábora kritizovaného OSN, 24. 1. 2009 17:56, autor: ČT24 <http://www.ct24.cz/svet/42788> - Zahranicni.IHNed.cz On-line Hospodářské noviny 9.7.2009

Po ostrově Lampedusa se potulují tisíce uprchlíků, místní si zoufají. 29.3.2011 15:19 http://zpravy.idnes.cz/1jq-/zahranicni.asp?c=A110324_142821_zahranicni_btw

Dánsko se vrací k pohraničním kontrolám, i kvůli Libyi, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=700021>, 12.5.2011

Z Libye již uprchlo kolem 750 tisíc lidí, <http://czech.cri.cn/221/2011/05/10/1s121814.htm> OSN:.

Just Jiří, *Moskva: Podpora syrské opozice je paktem s Al-Káidou*, 9.7.2012, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=750050>

Kaddáfí se bojí nespravedlivého procesu, chce do Haagu, 1.8.2012, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=753209>

Libyjské památky jsou mimo nebezpečí. <http://www.kaduceus.cz/online/novinky/402/>

Neznámé bohatství Libye: poklady nejen z antiky, 13.9.2011, http://cestovani.lidovky.cz/flx-/aktuality.asp?c=A110907_093118_aktuality_jv

Do války v Sýrii zasahuje kdekdo. Zabíjí tam i irácká al-Kajda, 6.7.2012, http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/_239472.html

Novák Martin, *Válka v Sýrii ničí slavný křižácký hrad z 12. století*, 13.7.2012, <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=751033>

V Bahrajnu chtějí odsoudit šestáka na 15 let do žaláře, 22.6.2012. http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/asie-a-oceanie/_238213.html

Amnesty International: *Slzný plyn používaný bahrajnskými úřady zabíjí*, 27.1.2012 <http://www.blisty.cz/art/62070.html>

Ošetřovali zraněné demonstranty. Soud jim zmírnil tresty, 14. 6. 2012. http://www.lidovky.cz/p3o-/ln_zahranici.asp?c=A120614_143555_ln_zahranici_mtr

Pohřby šíitských demonstrantů jsou dalšími demonstracemi proti Saudům. 12.7.2012 www.hrebenar.eu/2012/07/

Saudska-arabie zakázala demonstrace bahrajn-spoutal lidský retez http://zpravy.idnes.cz/-p9j-/zahranicni.aspx?c=A110305_155419_zahranicni_stf

Uprchlíci z Afriky proudí do Evropy. Itálie hlásí stav nouze, Hospodářské noviny 14.2.2011, <http://hn.ihned.cz/c1-50165470->

Po ostrově Lampedusa se potulují tisíce uprchlíků, místní si zoufají 29.3.2011, 15:19 http://zpravy.idnes.cz/1jq-/zahranicni.asp?c=A110324_142821_zahranicni_btw

Maltu zaplavují imigranti z Afriky, ostrov žádá Brusel o pomoc, Jaromír Marek (jma) 20.05.2009 09:06 http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/publicistika/_zprava/58444

V jižní Itálii se bouří afričtí imigranti, 8.1.2011, http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/679549

Ze dvou věznic v Tunisku uprchlo dnes kvůli požáru přes 800 vězňů, 29.04.2011, 22:08 | aktualizace: 29.04.2011 22:20

Do 60 hodin tady žádní přistěhovalci nebudou, slíbil Berlusconi na Lampeduse, 31.3.2011, 9:36 <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/229385.html>

Nová vlna tuniských uprchlíků zaplavila italský ostrov Lampedusa 03.04. 15:32 | tn.cz / Mediafax <http://tn.nova.cz/zpravy/zahranici/.html>

OSN: z Libye již uprchlo kolem 750 tisíc lidí <http://czech.cri.cn/221/2011/05/10/1s121814.htm> *Více než 50 běženců zemřelo žízni u afrického pobřeží*, 10.7.2012, http://www.lidovky.cz/-f9z-/ln_zahranici.asp?c=A120710_223518_ln_zahranici_ani

Nevole mezi Řeky a imigranty přerůstá do násilností, Autor: -bj- | Publikováno: 12.7.2012 <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/7760-.aspx>

Řím se pře s dalšími členy EU kvůli migrantům, 12.4.2011, <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/rim-se-pre-s-dalsimi-cleny-eu-kvuli-migrantum>

Názory odjinud: Evropa neví, co s přílivem uprchlíků, 12.4.2011, <http://zpravy.e15.cz/nazory/zahranicni-tisk/>

Some scholars, like sociolinguist (Patrizia Calefato), have said that the increase in immigration flows from the 1980s, are an expression of the growing of global inequalities between poor and rich countries.[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_Europe#Spain.

Migration and migrant population statistics http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/

Mezi Němci sílí krajně pravicové názory. www.české-noviny.cz 13.10.2010, (Autor: ČTK)

EVROPA: Muslimové ante portas. Neviditelný pes (první český internetový deník) 24.2.2011, http://neviditelnypes.lidovky.cz/-dj9-/p_zahranici.asp?c=A110223_181658_p_zahranici_wag

Multikulti selhalo. Němci řeší, co dál. www.denik.cz 19.10.2010

Multikulturalismus pohřbil už i Sarkozy <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/224963-.html> ČTK 11.2.2011, 9:07 - Paříž

Sarkozy přitvrdil: Musíme omezit příliv imigrantů, už jich tu máme moc

http://zpravy.idnes.cz/1km-/zahranicni.aspx?c=A120307_153807_zahranicni_ts
Francouzský voják nebyl žádný islamista, ale západní produkt, tvrdí odborník.
www.novinky.cz/zahranicni/evropa/262750/.html
zabijak-z-toulouse-chtel-vrazdit-i-dnes-rano-oznamil-sarkozy <http://tn.nova.cz/zpravy/zahranici/html>
dopadeni-vraha-z-toulouse http://zpravy.idnes.cz/-francie-dl6-/zahranicni.aspx?c=A120322_154144_zahranicni_jw
toulouse-odvracena-tvar-rozdilnosti-jen obtizne-se-hleda-srovnatelny-akt-cireho-zla <http://freeglobe.parlamentnilisty.cz/Articles/1629-asp>
katarske-fondy-chteji-investovat-do-francouzskych-arabskych-predmesti
<http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/7427-.aspx>
www.meldpuntmiddenoosteuropen.nl
 Udávejte lidi z Východu, vyzývá Nizozemce Wilders. Aktuálně.cz 10.2.2012.
 Macháček David, *Pokus o malou obhajobu prezidenta Bushe*, 25.4.2007, http://cz.altermedia.info/ze-zahranici/_3057.html
Válka s terorismem, <http://cs.wikipedia.org/wiki/>
<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=737271>
<http://www.chytrenoviny.cz/detail-clanku/703351/696c00a2/>
gunter-grass-jako-nebezpeci-pro-demokraci <http://www.halonoviny.cz/articles/view/300686>,
http://neviditelnypes.lidovky.cz/svet-i-ft2-/p_zahranici.asp?c=A120422_202218_p_zahranici_wag
Profesor Krejčí: Bude válka. Tady jsou důvody, 24.10.2011, <http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/-211914>
Evropská politika sousedství, <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/-000048>
Union for the Mediterranean, From Wikipedia, the free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Yes_the_Barcelona_Process_was_mission_impossible_but_the_EU_can_learn_from_that_Autumn_2010_by_Josep_Borrell_Fontelles http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleType/articleview/ArticleID/21714/language/en-US/Default.aspx
Unie pro Středomoří, <http://cs.wikipedia.org/wiki/>
Unie pro Středomoří, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/html
V Paříži vznikla Unie pro Středomoří, připojilo se i Česko, 13.9.2008
http://zpravy.idnes.cz/p3g-/zahranicni.aspx?c=A080713_120036_zahranicni_mia
Barcelona's UfM Summit likely to be cancelled, 7.11.2010, <https://www.cimicweb.org/cmo/medbasin/Documents/North%20Africa/Governance/UfM%20Summit%20likely%20to%20be%20canceled.pdf>
Unie pro Středomoří. Od narození polomrtvé dítě <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/html>, 1.2.2011.
North and South Co-presidency system. Union for the Mediterranean. From Wikipedia, the free encyclopedia http://en.wikipedia.org/wiki/PA_UfM_Press_conference_at_the_European_Parliament_on_the_UfM
<http://www.ufmsecretariat.org/en/>
Jordan will assume the southern co-presidency of the UfM, The Senior Official Meeting of the UFM took place in Barcelona on June 28th.
<http://www.ufmsecretariat.org/en/>
Mission. IEMed - European Institute of the Mediterranean, <http://www.iemed.org/iemed/presentation/liemed> http://wikipedia.infostar.cz/a/an/anna_lindh.html
 Claret Andrew, *The ALF Comes of Age*. The Anna Lindh Review 2005-2011. Anna Lindh Foundation, Bibliotheca Alexandrina, Egypt 2011 a *Governance and Management*. <http://www.iir.cz/display.asp?ida=400&idi=375>
Al-Káida verze 3.0 má nové základny a síli, tvrdí bývalý expert CIA. 5.12.2012.
<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/286825/.html>
Selhání, řekla Merkelová. A začala debata o imigrantech. www.denik.cz 18.10.2010.
 Kristen Vladimír, *Dopis českého vandrovního z Orientu - neznámý pramen Tylova Strakonického dudáka*, <http://www.opusarabicum.org/>
 Martínek Jiří, *Jan Žvejkal*, <http://www.hodvabnacesta.sk/>
Tonak - historie společnosti ve Strakonících, <http://www.tonak.cz/>

Muslims in Britain: Past and Present, viz. <http://www.islamfortoday.com/britain.htm>
Umírněný muslim je stejný protimluv jako umírněný nacista, tvrdí expremiér Zeman. 4.8.2011
<http://www.reflex.cz/>
Zeman Miloš: Proč považuji islám za anticivilizaci. 8.7.2011. <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/>
Bobošíková vytáhla novou politickou kartu: boj proti mešitám v Česku. iDNES.cz, 20.9.2010.
Jen síla je argument. Cyril Svoboda <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/cyril-svoboda>
KDU ČSL brojí proti vzniku další mešity v Brně domo/zprávy, www.ceskenoviny.cz
<http://www.ceskatelevize.cz/>
ODS a zemanovci varují před islámem v Evropě. Občanští demokraté a zemanovci se shodují na tom, že islám představuje pro Evropu vážnou hrozbu. <http://islamcz.cz/>
Markéta Bartošová: Brněnská mešita (redaktorka Čro Rádio Česko), www.rozhlas.cz/komentare 29. 7. 2009.
ODS a zemanovci varují před islámem v Evropě, www.prvnizpravy.cz, 27.4.2010
Paroubek preferuje slovanské migranty. Al Islám, září-říjen 2011, str. 2.
Klaus Václav, Vstup Turecka by mohl zatřást ustálenými strukturami EU, <http://www.novinky.cz/> 14. 2. 2012
Klaus se snaží rozbít Evropskou unii, děsí se německý deník, <http://zpravy.ihned.cz/>
Dopis rektorovi UK ve věci přednášky orientalisty Ostránského. 8.10.2011, <http://eurabia.parlamentnilisty.cz>
Historie brněnské mešity, <http://mesita.cz/>
Historie mešity. Islámská nadace v Brně. <http://www.mesita.cz/>
Feministky v Libyi čelí hrozbě islámských represí. 8.3.2012. <http://www.financninoviny.cz>
Libyjská revoluce požírá své děti, aktivistka musela do exilu v Británii.
<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/286714.html>
Libye schválila volební zákon. Kvóta o zastoupení žen v něm chybí. 29.1.2012. <http://www.tyden.cz/>
Libyjští islamisté demolují za dohledu policie mešity a hrobky jiných sekt, 26.8.2012
<http://zpravy.idnes.cz/>